

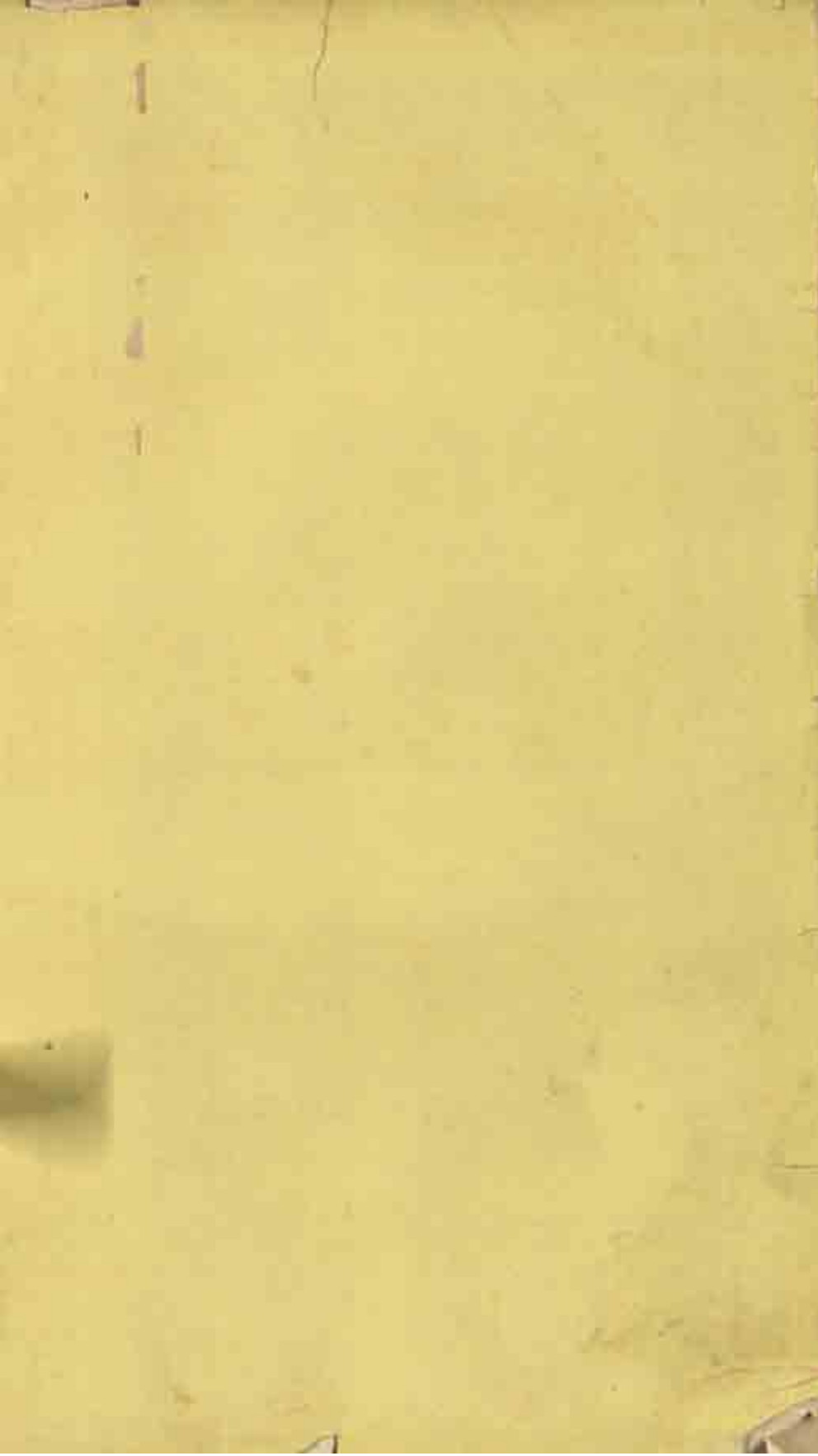
GOVERNMENT OF INDIA
ARCHÆOLOGICAL SURVEY OF INDIA

CENTRAL
ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 9239

CALL No. BPa8/Fau

D.G.A. 79

JĀTAKATTHAVANNANĀ

BY

V. FAUSBØLL.

25860
A. 140
6077
THE
JĀTAKA

TOGETHER WITH ITS COMMENTARY

BEING

TALES OF THE ANTERIOR BIRTHS

OF

GOTAMA BUDDHA.

9239

FOR THE FIRST TIME EDITED IN THE ORIGINAL PALLI

BY

V. FAUSBOLL.

VOL. III.

BP a 8
Fau

LONDON.
TRÜBNER & CO.

STRASSBURG.
ERLÉ LITZNER.

KOPENHAGEN.
H. HAGERUP.

1883.

[All Rights Reserved.]

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. ~~2940~~ ~~2939~~ 9239

Date. 3-8-57

Call No. ~~6028~~

Fau

TO THE GREAT SCHOLARS, MY INTIMATE FRIENDS,

REINHOLD ROST

AND

VILHELM TRENCKNER,

THIS VOLUME IS DEDICATED

WITH PROFOUND RESPECT AND IN THANKFUL

ACKNOWLEDGMENT OF ASSISTANCE RENDERED.

PRELIMINARY REMARKS 4.

In issuing this third volume of the Jātaka I have only to state that 1. aa will be seen by the foot-notes, for pp. 1—227 have had the before mentioned MSS., C^a C^b B^c B^d, for pp. 228 to the end C^e C^b B^d, and for pp. 419 to the end a transcript of the verses in Burmese characters on paper which Prof. Forchhammer has been kind enough to send me from Rangoon. C^a means a duplicate transcript of some Jātakas, sent by Subhūti, and B^d the readings of a Burmese MS. which the same Reverend gentleman has now and then noted down.

Copenhagen, June 26, 1853.

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

Page	6, v	read „Kāṭhagassa
—	7, v	— upaṭṭhā-
—	9, iv	— Bala-
—	9, iv	— khandhā-
—	13, v	Ekariya, <i>cf.</i> Morris Ca-
		riyāp. p. 101.
—	16, v	read -sūmitti.
—	18, v	— camari
—	19, vi	— nikkamo
—	23, iv	— upaṭṭhānā-
—	26, iv	<i>cf.</i> Dh. p. 147, i
—	28, v	—, <i>cf.</i> Vinaya IV p.
		204; Dh. p. 215, iv.
—	32, v	<i>cf.</i> supra p. 29.
—	42, iv	<i>cf.</i> Alwis, <i>Sidhat Sa-</i>
		<i>gatava</i> p. CLX.
—	51	Sasa-, <i>cf.</i> Morris, <i>Carlyāp.</i>
		p. 82.
—	63, v	read nimitti, <i>cf.</i> p. 221.
—	65, iv	— paripantho
—	72, iv	— ō
—	75, v	— -rukha-
—	115, iv	— nam
—	135, iv	— ō

Page	157, iv	read ośūcam
—	196, iv	— Dh. v. 205.
—	205, v	<i>cf.</i> supra p. 114, iv.
—	208, v	read Pañña-, <i>cf.</i> p. 18, v.
—	214, iv	dele tasmaṁ tasmā, <i>cf.</i>
		p. 390, iv.
—	224, iv	read Lolavatthum
—	224, v	— lolatāya
—	232, v	— mānave
—	233, iv	— ācariya
—	233, iv	— paṭiññā-
—	243, iv	— kāmeco
—	264, iv	— Suci-
—	272, iv	— tāja-
—	285, v	— ācariya ekam
—	305, iv	— bhikkhūnamassana
—	384, v	— Ghoṣā-
—	384, iv	— Buddha-
—	409, iv	— p. 255.
—	418, iv	— Agamisaṭṭi
—	421, iv	— ōkkhittam
—	444, iv	— Aṅgira-
—	488, iv	— vv. 328 - 30.

IV. CATUKKANIPĀṬA.

1. VIVARAṬṬAGGA.

1. Cullakāṣiṇḍagajātaka.

Vivaraṭṭha imāsam¹ dvāraṇaṁ ti. Idam Saṭṭhā Jetaavana
viharato catunnam parikkhāṇikānaṁ pabbajjānaṁ ārabbhā kathesi.
Vesālīyaṁ² kira Licchavirājūnaṁ sattaśatānaṁ sattaśatāni satta ca
Licchavī³ vasiṭṭha. Te sabbe pi paṭipucchāvinnikkā abhesuṁ. Ath⁴ eko
pañcaṁ vādasatesu vratto nigantṭho Vesālīyaṁ⁵ pāpuni⁶. Te tassa
sūgaham akameu. Aparāpa⁷ eva⁸ rāpā⁹ nigantṭhi sampāpuni. Rājāno
dve pi juve tādāṁ kāraṁ. Uḥho¹⁰ sadiṭṭa va alaseṁ. Taṭṭo Lic- 10
chavīnaṁ etad¹¹ abho: idam dve¹² paṭicca uppanno putto vyaṭṭo¹³ bhā-
vissatṭi¹⁴ tessa vivāhaṁ kāravaṁ dve pi ekato tāsessaṁ. Atha nesaṁ
sādhvānaṁ antāya paṭipāṭiyā catasso dārūka eko ca dārūko jāyi.
Dānānaṁ Saccā¹⁵ Lolā Avavādaḥ¹⁶ Paṭācārā¹⁷ ti nāmaṁ akameu.
dārakassa Saccako ti. Te pañca janā viṇṇūtaṁ puttā māṇṭo pañca- 15
satāni pūṭo pañcasatāni¹⁸ vādasatānaṁ ugghaṇṇuṁ. Mātāpitaro dāri-
kānaṁ evaṁ¹⁹ evaṇṇuṁ²⁰: „sace koci pihi tumhākaṁ vādaṁ bhin-
dasi²¹ tassa pādapariśārīkā bhavēyyātha sace pabbajito bhindasi²²
tassa santiko pabbajeyyātha²³“ ti. Aparabhāge mātāpitaro kālāṁ
akameu. Tesu kālakatesu²⁴ Saccakanigantṭho²⁵ tatthi²⁶ eva Vesālīyaṁ 20
Licchavī-sippaṁ²⁷ sikkhanta²⁸ vasi. Bhagūyo jambusākkhaṇi gahetvā

¹ B¹ dvārāṇānaṁ. ² C¹ -ja. ³ B¹ -vijā. ⁴ B¹ -sippaṇṇi. ⁵ C¹ adda va.
⁶ B¹ add pi. ⁷ C¹ adda pi. ⁸ B¹ byatto. ⁹ B¹ saccakā, B¹ saccā sora. to
vaccāṭṭi. ¹⁰ B¹ vaccaṭṭi. B¹ vaccaṭṭi sora. to vaccaṭṭi. ¹¹ B¹ vaccaṭṭi.
¹² B¹ add ti. ¹³ B¹ add vadaṁ. ¹⁴ B¹ add vadaṁ. ¹⁵ B¹ -dassā. ¹⁶ B¹
pabbaj-, B¹ pabbaj-, ¹⁷ B¹ pabbaj-, ¹⁸ B¹ pabbaj-, ¹⁹ B¹ pabbaj-, ²⁰ B¹ pabbaj-,
pabbaj-, B¹ pabbaj-, ²¹ B¹ pabbaj-, ²² B¹ pabbaj-, B¹ pabbaj-, ²³ B¹ pabbaj-,
pabbaj-, ²⁴ C¹ -ti-, B¹ -ti-, ²⁵ B¹ -ti-, ²⁶ B¹ -ti-, ²⁷ B¹ -ti-, ²⁸ B¹ -ti-

vādaithāya¹ nagaraṃ nagare² caramānā Sāvatthiyaṃ³ patvā⁴ na-
garadvāre jambusākhā⁵ nikkhantvā⁶ „yo ambhakaṃ vādaṃ āropetum
sakkoti gihī vā pabbajito vā so etum paṃsupaṇṇaṃ⁷ pādehi vīkiritvā
pādehi⁸ eva sikkhaṃ maddassu⁹“ ti dārakānaṃ vatvā bhikkhāya¹⁰
nagaraṃ pavasiṃsu. Atha āyasmā Sāriputto sammattānaṃ¹¹ sam-
majjivā sittaḥḥaṇḍeṣu pāṇiyaṃ¹² upatthapetvā gilāne ca¹³ paṭijaggitvā
divātaraṃ Sāvasthīṃ piṇḍāya pavasiṃto taṃ sikkhaṃ divā¹⁴ puc-
chitvā¹⁵ dārakehi¹⁶ eva pātāpetvā maddāpetvā „yehi āyasm sikkhā
thapitā te katubbhattakicā¹⁷ āgantvā Jetavana-dvārakotthake maṃ
passantū“ ti dārakānaṃ vatvā nagaraṃ pavisitvā katubbhattakice-
vihāradvārakotthake utthāsī. Tāpi paribbājikā bhikkhaṃ caritvā
āgatā¹⁸ sikkhaṃ madditāṃ divā „kenāyaṃ madditā“ ti vatvā „Sāri-
puttatthero¹⁹“, sace tunc vādatthikā vihāradvārakotthakam²⁰ kira
gacchathā²¹ ti dārakehi puna vutthā²² puna nagaraṃ pavisitvā mahā-
jānaṃ sammipātetvā²³ vihāradvārakotthakam gantvā theram vādasabbaṃ
pucchīsu. Thero²⁴ vissaṃjetvā „ānāṃ kiñci jānāthā“ ti pucchī.
„Na jānāma sāmiti“. „Ahaṃ pana vo kiñci pucchāmi²⁵“. „Pucchā
sāmi²⁶“, jānantiyo kathessāma²⁷ ti. Thero ekaṃ nāma kiṃ²⁸
pucchī. Tā na jānīsu. Thero vissaṃjesi. Tā „ambhakaṃ sāmi parā-
jāyo tumbhakaṃ jāyo“ ti ābhaṃsu. „Idāṃ kiṃ karissathā“ ti²⁹. „Am-
bhakaṃ mātāpitūhi āyasm ovādo dīnaḥ; sace vo gihī vādaṃ bhindati³⁰
tassa pajāpatiyo³¹ bhavēyyātha, sace pabbajito tassa santike pabba-
jeyyāthā“ ti³² pabbajjasm vo dothā³³ ti. Thero „sādhū“ ti vatvā
tā Uppalsavannātheriya³⁴ santike pabbājesi. Sabbā³⁵ nacciraṃ³⁶ eva
arahattaṃ pāpuṇṇīsu. Ath³⁷ ekadivasaṃ³⁸ dhammasambhāyaṃ kathaṃ
sammāthāpesum; „āvuso Sāriputtatthero catumaṃ paribbājjikānaṃ
avassayo hutvā sabbā arahattaṃ pāpesiti“. Satthā āgantvā „kāya
na ttha bhikkhave etarūhi kathāya sannivasa³⁹“ ti pucchitvā „imāya
nāma⁴⁰“ ti vutte „na bhikkhave idāṃ⁴¹ eva pubbe p⁴² eva etāsaṃ avas-

¹ B¹ savattīya. ² B² nagaraṃ, B⁴ nagarā nagaraṃ. ³ B³ sāvatthī. ⁴ B⁴ gantvā.

⁵ B² sikkhaṃ, B⁴ jambusākhā. ⁶ C² nikkhantvā evar, to -ol-, B⁴ oikkhantvā.

⁷ C² -pāṇaṃ, B¹ -puṇṇaṃ. ⁸ B⁴ maddatā. ⁹ B⁴ bhikkhattāya. ¹⁰ B² sam-

majjassānaṃ, B⁴ sammajjassānaṃ. ¹¹ B⁴ paṇiyaṃ. ¹² C² va, B⁴ omi-
ca. ¹³ B⁴ add dārake. ¹⁴ B⁴ add dārake taṃ paratā bhikkhūnaṃ thero.

¹⁵ B² add va. ¹⁶ B² āgantvā. ¹⁷ B² -nā ti. ¹⁸ B² Jetavassaṃ-, B⁴ Jetavana-.

¹⁹ B² -hi vatvā, B⁴ -hi vutthā. ²⁰ C² -pātāpetvā. ²¹ B⁴ add taṃ. ²² B² puc-

chissāmi ti. ²³ B⁴ pucchessāmi. ²⁴ B² -mi. ²⁵ B² kiñci. ²⁶ B⁴ add ita.

²⁷ B² -dassati. ²⁸ B² -thā. ²⁹ B² -tha and omits ti. ³⁰ C² -vanta-, B⁴ -va-

ṇṇiya theriya. ³¹ B² is sabbā. ³² B⁴ add bhikkhū.

sayo abosi. idāni panna patṭajābhāṇekam¹ dāpesi. pubbe rājamahe-
sittṭhāne tṭhapesi² vatvā³ attitaṃ dāri.

Arise Kālīngaratṭhe Dantapurāṇagare Kālīṅge raj-
jam kārente Assakarattṭhe Potalinagare⁴ Assako⁵ rajjam
kāresi. Kālīṅgo sampannabalavāhano sayam pi nāgabalo paṭi- 3
yodham⁶ na passati. So yuddhakāmo hutvā amaccānam āro-
cesi; „ahaṃ yuddhatthiko, paṭiyodham⁷ pana na passāmi, kiṃ
karomā⁸“ ti⁹. Amaccā „atth¹⁰ eko mahārāja upāyo, dhītaro¹¹
te cittaṣo uttamarūpadharā, tā pasādhettvā paṭicchamayāne
nisidāpetvā balaparivuto gāmanīgamarājadhāniyo carāpetha, yo 10
rājā tā¹² attano gehe kātukāmo bhavissati tenā saddhiṃ yud-
dham karissāmā¹³“ ti vadimsu. Rājā tathā kāresi. Tāhi gata-
gatattṭhāne¹⁴ rājāno bhayena tāsaṃ nagaraṃ pavisitum na
denti, paṇḍakāraṃ pesetvā bāhiren¹⁵ eva¹⁶ vasāpentī¹⁷. Evam
sakala-Jambudīpaṃ caritvā¹⁸ Assakarattṭhe Potalinagaraṃ¹⁹ 15
pāpunimsu. Assako pi nagaradvārāni pidahāpetvā paṇḍakāraṃ
pesesi. Tassa Nandiseno nāma amacco paṇḍito vyatto²⁰ upā-
yakuṣalo. So cintesi: „imā kira rājadhītaro sakala-Jambudī-
paṃ caritvā²¹ paṭiyodham²² na labhiṃsu, evaṃ sante Jambu-
dīpo tuccho nāma hoti²³, ahaṃ Kālīṅgena saha²⁴ yūjjhiṣā- 20
mlīti²⁵ so nagaradvārāni²⁶ gantvā dvārīko āmantetvā tāsaṃ
dvārāṃ vivarāpetum paṭhamam gātham āhu:

1. Vivaratha imāsaṃ²⁷ dvārāṃ, nagaraṃ pavisantu²⁸.

Aruṇarājassa sihena susatthena²⁹ euraṅkkhitam³⁰ Nandi-
senena³¹ ti. 1. 25

Tattha Aruṇarājassa³² ti so hi rajjo paṭṭijhite³³ Kālīngaratṭhanāma-
rasena³⁴ Kālīṅgo viya³⁵ Assako nāma jāto, kolāvatthikam³⁶ pan³⁷ esse nāman

¹ B¹ pappajābhāṇe. ² B¹ add mudd abosi ichi yāriti. ³ C¹ potall- corr. to potallika-, B¹ pūthā-. ⁴ B¹ assakanāma rājā, B¹ assako nāma rājā. ⁵ B¹ paṭi-yuddham. ⁶ B¹ add amacco pucchī. ⁷ B¹ add -a. ⁸ B¹ omitti tā. ⁹ B¹ C¹ omitt one gata. ¹⁰ C¹ ha-, B¹ kāḷṇagare yeva. ¹¹ C¹ yāpentī, B¹ āpentī. ¹² B¹ vira-, ¹³ B¹ pā-. ¹⁴ B¹ by-, B¹ omitti vyatto. ¹⁵ B¹ abuddi. ¹⁶ B¹ saddhiṃ. ¹⁷ C¹ nagaraṃ. ¹⁸ B¹ -itthimāsu. ¹⁹ B¹ pavisitum tayā, B¹ pavisi-tum tayā corr. to -mayā. ²⁰ B¹ susatthena. ²¹ B¹ omitti eura-. ²² B¹ -ta. ²³ B¹ kolarathā-, B¹ kāleratha-. ²⁴ B¹ omitt kālīṅgo viya. ²⁵ B¹ -yam.

Arūṇo u, āmāha Arūṇarājassa 'ti, sihaṇṇ' u purisaṇṇena, suṇattikāṇṇ' u¹ āsariyehi añṇhu āmāsaṇṇena, Nandisessena 'ti maya' Nandisessuna nāma.

So evaṃ vatvā dvārūṇi vivarāpetvā tā² gahetvā Assaka-
raṇṇo dassetvā³ „tumhe mā bhāyatha“, yujjhe⁴ sati ahaṃ jā-
nissāmi, imā uttamarūpadharā rājadhitaro mahesiyo⁵ karothā⁶
'ti tāsāṃ abhisekam dāpetvā tāhi saddhim āgatapurise⁷ „ga-
cchatha, tumhe rājadhitanāṃ⁸ Assakarājena mahesiṭṭhāne tha-
pitabbhāvaṃ tumbhākaṃ raṇṇo acikkhatha“ 'ti uyyojesi. Te
gantvā ārocesuṃ. Kālīṇo „na hi nūna“ so mayhaṃ balam
10 jānātīti⁹ vatvā tāvad eva mahatiyā senāya nikkhami. Nandi-
sena tassa āgamanāṃ¹⁰ natvā „attano“ rajasīmāyam eva
hotu, mā ambhākaṃ¹¹ rajasīmam oṭarato¹², abhionasi rājānam
antare yuddham bhavissatīti¹³ sāsanam pesesi. So lekkaṃ¹⁴
sutvā attano rājapariyante yeva¹⁵ atthāsi. Assako pi attano
15 rājapariyante¹⁶ atthāsi. Tadaṃ Bodhisatto isipabbajjāṃ pab-
hajjtvā tesāṃ dvīṇaṃ¹⁷ rājānam antare pannaśālāya¹⁸ vasati.
Kālīṇo¹⁹ „samapā nāma kiñci jānanti“, ko jānāti²⁰ kassa
jāyo vā parājāyo vā²¹ bhavissati, tāpasāṃ²² pucchissāmi²³
aṇṇātakavesena Bodhisattaṃ upasaṃkamitvā vanditvā ekaman-
20 tam ulsiditvā²⁴ paṭisaṇṭhāraṃ katvā „bhaṇe Kālīṇo ca Assako
ca yujjhitukāmaṃ attano attano rajasīmāyam eva ṭhita, etesu kassa
jāyo hoti²⁵ kassa parājāyo bhavissatīti²⁶“ pucchi. „Mahāpuṇṇa,
ahaṃ 'asukassa jāyo asukassa parājāyo' ti na jānāmi²⁷, Sakko
pana²⁸ devarājā idhāgacchati, tam ahaṃ pucchitvā kathessāmi²⁹,
25 sve³⁰ āgaccheyyāsīti³¹.“ Sakko³² Bodhisattassa upatthānam

¹ Bāṇ. suṇattikāṇṇa. ² B. māhā. ³ Cā na, Cā ca corr. to nā. ⁴ Bāṇ. dattā. ⁵ B. bhāy, Bāṇ. bhāyittā. ⁶ Bāṇ. yuttā. ⁷ Bāṇ. āgama-. ⁸ Bāṇ. igate. ⁹ B. dhi-
tānam, Bāṇ. dhiṭṭhānam. ¹⁰ Cā maharāṇa, Cā maharāṇa. B. maharāṇa, Bāṇ. maharā-
ṇa corr. to maharāṇa. ¹¹ Bāṇ. rajasīmāyānam. ¹² Bāṇ. add āra. ¹³ Bāṇ. add
raṇṇo. ¹⁴ B. uttarato. ¹⁵ Bāṇ. sāsanāṃ. ¹⁶ Bāṇ. -pattamāya. ¹⁷ B. -jantam.
¹⁸ Cā āra. ¹⁹ Bāṇ. -yam. ²⁰ Bāṇ. add chutesi. ²¹ Bāṇ. jānassanti. ²² B. add
kiṃ bhavissati karoti, Bāṇ. kiṃ bhavissati. ²³ Bāṇ. add ki. ²⁴ Bāṇ. asati. ²⁵
Bāṇ. ulsiditvā. ²⁶ Bāṇ. bhavissati. ²⁷ Bāṇ. amhi bhavissati. ²⁸ Bāṇ. add aha kiṃ.
²⁹ B. pana sakko, Bāṇ. amhi pana. ³⁰ Bāṇ. kathessāmi. ³¹ Cā yeva, Cā seva. ³²
Bāṇ. add āha. ³³ Bāṇ. add pi.

āgantvā nisīdi. Atha nam Bodhisatto tam attham puechi.
 „Bhante, Kālīṅgo jiniṣṣati, Assako parājhiṣṣati, idaṁ c' idaṁ
 ca' pubbanimittam paññāyissatīti“. Kālīṅgo punadivase āgan-
 tvā puechi. Bodhisatto pi 'ssa ācikkhi. So „kiṁ nāma pub-
 banimittam bhaviṣṣatīti“ apucchitvā¹ va „ahaṁ kira² jini-
 sāmīti“³ utthiyā pakkāmi. Sā kathā vitthārikā⁴ ahoṣi. Tam
 sutvā Assako Nandisenaṁ pakkosāpetvā „Kālīṅgo kira jini-
 satti, mayam parajhiṣṣāma“, kiṁ nu kho kattabban⁵ ti āha.
 So „ko etam mahārāja⁶ jānāti⁷ kassa jayo vā⁸ parājayo vā,
 tumhe mā cintayitthā“ ti rājānaṁ assāsetvā Bodhisattam
 upasāṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ nisinna „bhante ko jini-
 satti, ko parajhiṣṣatīti“⁹ puechi. „Kālīṅgo jiniṣṣati, Assako
 parajhiṣṣatīti“¹⁰. „Bhante, jinantassa kiṁ¹¹ pubbanimittam¹²
 bhaviṣṣati, kiṁ parajhiṣṣantassa“¹³ ti. „Mahāpuṇṇa, jinantassa
 āraḁkhadevatā¹⁴ sabbaṁseto usabho bhaviṣṣati, itarassa sabba-
 kālako“¹⁵, ubbhinnam pi āraḁkhadevatā yujjhītvā jayaparājayaṁ
 karissantīti“. Nandiseno taṁ sutvā utthāya gantvā „raṇṇo
 saḁhāyassahassamattā¹⁶ mahāyodhā, te¹⁷ gahetvā avidūre pabba-
 taṁ āruyha¹⁸ ambha¹⁹ ambhakaṁ raṇṇo jīvitaṁ dātum sakkhi-
 sathā“ ti puechi. „Āma sakkhiṣṣāma“ ti. „Tena hi ima-
 miṁ papāso patathā“ ti. Te paritum ārabhinu²⁰. Atha ne
 vāretvā „alaṁ ettha potanena²¹, ambhakaṁ raṇṇo suhadā²²
 anivattino hutvā yujjhathā“ ti²³. Te sampatichhinu.
 Ubho pi atha saṁgāme paccupaṭṭhite²⁴ Kālīṅgo „ahaṁ
 kira jiniṣṣāmīti“²⁵ vesānaṁ āpādi²⁶, balakāyo²⁷ pi 'ssa „am-
 hakaṁ kira jayo“ ti vesānaṁ āpajji²⁸, saṁnāhaṁ katvā²⁹

¹ B¹ amh idaṁ. ² C¹ āpo. ³ B¹ amh kira. ⁴ B¹ amh utthāya. ⁵ B¹ utthā-
⁶ B¹ parajhiṣṣamā ti. B² parajhiṣṣamā ti. C¹ parajhiṣṣamā. ⁷ B¹ kassā. ⁸ B¹
 etam and amh mahārāja. ⁹ B¹ amh mahārāja. ¹⁰ B¹ amh kassa. ¹¹ C¹ B¹
 parajhiṣṣa-. D¹ parajhiṣṣa-. ¹² C¹ B¹ parajhiṣṣa-. D¹ parajhiṣṣa-. ¹³ B¹ amh kiṁ.
¹⁴ B¹ amh kin. ¹⁵ B¹ parajhiṣṣamā. ¹⁶ B¹ āraḁkhā. ¹⁷ B¹ amh ti. ¹⁸ B¹
 ambhāyā. ¹⁹ C¹ am. C² am. ²⁰ B¹ amh utthāya. ²¹ B¹ amh imha. ²² B¹ te
 sathā ti paritumhinu. ²³ B¹ pappachhinu. ²⁴ B¹ -dayā. ²⁵ B¹ amh āha. ²⁶
 B¹ upatthim. ²⁷ B¹ et te āraḁkamaṁ pāpeti. ²⁸ B¹ -pi. ²⁹ B¹ āpajhinu.
 B¹ ti the vesānaṁ āpajjā. ³⁰ D¹ akattā. B¹ agahetvā.

- vaggavaggā hutvā yathārucim pakkaminṇsu, viriyakarapakkāle viriyam na karimṇsu. Ubho pi rājāno assam abhiruhitvā¹ „yujjhissāma“² ‘ti aññamaññam upasaṃkamanti. Ubbinnam āra-kkha-devatā purato gantvā³ Kālīṅgassa⁴ āra-kkha-devatā sabha-
 5 seto usabho ahoṣi itarassa sabbakāḷako⁵, te pi⁶ aññamaññam yujjhanākāram dassetvā⁷ upasaṃkamimṇau, te pana usabha dvī-
 nam⁸ rājānam yeva paññāyanti na aññesam. Nandisenō Assa-
 kam pucchi: „paññāyati te mahārāja āra-kkha-devatā“⁹ ti.
 „Āma paññāyati“¹⁰. „Kenākārena“¹¹ ‘ti. Kālīṅgassa¹² āra-
 10 kha-devatā sabbaseto usabho hutvā paññāyati, amhākam āra-
 kha-devatā sabbakāḷo¹³ kilanto¹⁴ hutvā¹⁵ ti¹⁶. „Mahārāja,
 tumhe mā bhāyatha“, mayam jinissāma, Kālīṅgo parajjhā-
 sati¹⁷, tumhe assa piṭṭhito otaritvā imam sattim gahetvā su-
 sikkhitasindhavaṃ udarapasse vāmahatthēna uppiḷetvā¹⁸ iminā
 15 purisasahassena saddhim vegaṃ¹⁹ gantvā Kālīṅgassa²⁰ deva-
 tam²¹ sattippahārena pāteṭha, tato mayam sahasasamattā satti-
 sahasasena paharissāma, evam Kālīṅgassa āra-kkha-devatā pa-
 siesati²², tato Kālīṅgo parajjhissati, mayam jinissāma“²³ ‘ti.
 Rājā „ādhū“²⁴ ‘ti Nandisenena diṇṇasaññāya gantvā sattiya
 20 pahari²⁵, amaccāpi sattisahasasena paharimṇau, āra-kkha-devatā
 tatth’ eva jīvitakkhayaṃ pāpuṃi. Tāvad eva Kālīṅgo para-
 jhītvā palāyi. Tam²⁶ diavā sahasasamattāmaccā²⁷ „Kālīṅgo
 palāyati“²⁸ unnadimṇau²⁹. Kālīṅgo maraṇabhayaḷhito palā-
 yamāno tam tāpasam akkosanto dutiyam gātham āha:
 25 1. ‘Jayo Kālīṅgānam asayhasāhinam³⁰,
 parājayo anayo³¹ Assakānam³²,

¹ C^o -pū-, T^o -pūḷi-. ² B^o purito kati. ³ B^o Kālīṅgarājño. ⁴ C^o -lako,
 B^o -kallko, B^o -kallko. ⁵ B^o itarassa, tiy. ⁶ B^o dassento. ⁷ B^o abhinnam.
⁸ C^o -yari. ⁹ C^o kena karevā, B^o te karant, B^o kenākārena. ¹⁰ B^o -kallko,
 B^o adda ettha pavatto, B^o ettha pavittho. ¹¹ B^o kilanto. ¹² B^o add ittha-
 titi. ¹³ B^o -yittha. ¹⁴ B^o -arajhi-, T^o -parajhi-. ¹⁵ B^o oppiḷetvā. ¹⁶ B^o ve-
 gema. ¹⁷ T^o āra-kkha-devatā, B^o āra-kkha-devatām, C^o devataya. ¹⁸ B^o tassati.
¹⁹ B^o adda cīrīyodhā sahasāpi, B^o suppa sahasāpi. ²⁰ B^o add palāyama-
 nam. ²¹ B^o -tti amaccā. ²² B^o unna-. ²³ B^o asayha. ²⁴ B^o anyāto, T^o
 anvato.

ice-eva te bhāsitaṁ brahmacāri,
na ujjubhūtā vitathaṁ dhanantīti. 2.

Tattha asayhasāhinaṁ¹ ti asayhaṁ² dussaham sahitam samatthānam³,
ice-eva⁴ te bhāsitaṁ ti evaṁ taya kūtappasa laḍḍam⁵ gahetvā paraṭṭhana-
rājānam⁶ jhissati jhanarājānam⁷ va paraṭṭhissatī⁸ bhāsitaṁ, na ujjubhūti⁹ 3
ti ya kāyena vācā manasā¹⁰ na ujukā¹¹ na te evaṁ musā dhanantīti.

Evam sa tāpasam akkosanto palāyitvā¹² attano nagaram
eva gato, nivattitvā oloketum pi nāsakkihi. Tato katipānneca-
yena Sakko tāpasassa upatthanaṁ agamāsi. Tāpaso tena
saddhim kathento tatiyaṁ gātham āha: 10

a. Devā musāvādam upātivattā¹³,
saccam dhanam paramam tesu Sakka¹⁴,
taṁ te musā bhāsitaṁ devarāja
kim vā paticca Maghavā¹⁵ mahindā ti. 3.

Tattha ten te musā bhāsitaṁ ti yam taya mayham bhāsitaṁ tam¹⁶ 15
atthabhaṇḍanakaṁmavādam karontena¹⁷ taya musā bhāsitaṁ, tam¹⁸ taya kim
kāraṇam¹⁹ paticca evaṁ bhāsitaṁ ti.

Tam sutvā Sakko catuttham gātham āha:

a. Nānu te sutam brāhmaṇa bhaṭṭamāno:
devā na issanti purisaparakkamassa,
dāmo samādhī manaso adejjho²⁰ 20
avyaggatā nikkamanā ca kāle
dalhaṇ ca viriyaṁ purisaparakkamo ca
ten²¹ eva āsi²² vijayo Assakānaṁ ti. 4.

Tasā aṭṭho kim taya brāhmaṇa tattha tathā vacane bhaṭṭamāno idam 25
na sutapabbam yam²³ devā purisaparakkamassa na issanti na vadanti²⁴, asa²⁵

¹ Bā asayha. ² Bā asayham. ³ Bā as-. ⁴ Bā -evam. ⁵ Bā duthatā. ⁶ Bā -laḍḍ-
jam. ⁷ Bā kalligaparaṭṭhanakara-. ⁸ Bā jhissatīti paraṭṭhaya na sūcāto asa-
karājānaṁ ca anāro bhuṭṭissatīti, Bā jhissatīti paraṭṭhaya anuvayato asakkarājānaṁ
ca anuvayato paraṭṭhissatīti. ⁹ Bā vācāya manasā. ¹⁰ Bā ujjubhūti. ¹¹ Bā palā-
yanti. ¹² Bā upātivattā, Bā upātivatta, Cā upātivattā. ¹³ Bā saccam kate po-
makaranta sakka, Bā saccam katham paramam karam na sakka. ¹⁴ Cā saccava,
Bā māghara. ¹⁵ Bā evam tam. ¹⁶ Bā karontena. ¹⁷ Bā -na. ¹⁸ Cā adejjho,
Bā abhesajjo, Bā abhesajjo. ¹⁹ Bā asī. ²⁰ Bā tathā, Bā yathā. ²¹ Bā anuvayanti.
²² Bā asakkaṇam.

ra rañño¹ vīṭiyakaraṇavasaṇa attadimenaṇṇikkhāta dāma sammaggaḥṭṭeṇa ma-
naso² addejja³ abbejjasamūhi. Assakarañño sakāyānaṃ⁴ vīṭiyakaraṇavasaṇa
vyaṇṇatīya yathā Kālīngassa manaso vaggavaggi⁵ hurā assakkhāna eva⁶
anovakkhāna⁷ sammaggaḥṭṭeṇa paṇa⁸ abbejjasittāna⁹ vīṭiya¹⁰ ca vīṭisaparakkama
6 ca¹¹ dhiro¹² aho¹³, ten¹⁴ eva kārāṇa Assakānaṃ¹⁵ jayo neta¹⁶.

Palāte ca paṇa Kālīṅge Assakarāja vilopaṃ gahāpetvā
attano nagaraṃ gato. Nandiseno Kālīngassa sāsanāṃ pesesi:
„imevaṃ catunnaṃ rājakaṇḍānaṃ dāyajakotṭhānaṃ pesetu,
sace na peseti“¹⁷ kātabbhaṃ ettha jānissāmi¹⁸. So taṃ sāsanāṃ
10 sutvā bhittatasito tāhi laddhabbādāyajiṇaṃ pesesi. Tato paṭ-
thāya samaggavāsanaṃ vasitva,

Satthā imaṃ desanāṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
Kālīngarañño dūtaro mā daharāṇḍikkhuniyo ahesuṃ. Nandiseno Sāri-
potto, tāpaṇo paṇa ahaṃ eva“¹⁹ ti. Cullakālīṅgajātakaṃ²⁰.

18

2. Mahāassārokhajātaka.

Adēyyeṇa dādāṃ dānaṃ²¹ ti. Idāṃ Satthā Jetavane
viharanto Anandatttheraṃ ārabha kuthesi. Paccuppannavatthiṃ
hetthā²² kuthitva eva. Perāṇakapanditāpi attano upakāraṇaṇa²³ eva
karimā²⁴ ti sutvā idhāpi attānaṃ āhāri:

20

Attāṃ Budhisatto Bārūpasirāja hutvā dhammaṃ sa-
māna rājāṃ kareti dānaṃ deti sīlaṃ rakkhati. So „paccan-
taṃ kupitaṃ“²⁵ vūpasameṣṣāmi²⁶ bulavāhanaparivato gantvā
parājito assaṃ abhirūhita²⁷ palāyamaṇa ekāṃ paccantagāmaṃ
pāpuṇi. Tattha tūha jaṇa rājasevakaṃ vasanti. Te pāto va
25 gāmaṃajjhe saṇṇipatitvā gāmakiccaṃ karonti. Tasmiṃ khane
rāja vammitaṃ²⁸ assaṃ āruya²⁹ aṇṇikatapatitvatto va³⁰ gāma-

¹ Bā assakāṇaṃ mātā. ² Bā manaso. ³ Bā abbejja. ⁴ Bā mahāsiṭṭeṇa.

⁵ Cā vaggavaggi corr. to vaggā. ⁶ Cā man. ⁷ Cā anovakkhānaṃ. ⁸ Bā eva
paṇa. ⁹ Bā abbejjasittāna. Bā abbejjasittāna. ¹⁰ Cā va. ¹¹ Bā tiyo. Bā dhiro
apl. ¹² Bā assakarañño. ¹³ Bā aho. Bā aho. ¹⁴ Bā et. ¹⁵ Bā cūlaka-
kālīṅga. Bā cūlakkālīṅga. ¹⁶ Cā dāda dānaṃ. Bā dādānaṃ. Bā dādānaṃ. ¹⁷
Cfr. J. II p. 23. ¹⁸ Bā kuppi. ¹⁹ Cā rājā. Bā rājā. ²⁰ Cā samānaṃ
corr. to -taṃ. Bā dhammaṃ. ²¹ Bā abhirūhi. ²² Bā eva.

dvārena antogāmanā pāvīsi. Te „kinna kho idaṃ“ ti bhittā
 palāyitvā sakasakagehāni pavasiṃsu. Eko paṇ' ettha attano
 gehaṃ agantvā¹ raṇṇo paccuggamanāṃ katvā „rājā kira pac-
 cantam vato ti², tvaṃ ko si³, rājapuriso, corapuriso?“ ti.
 „Rājapuriso sammā“ ti. „Tena hi ehi“ rājānaṃ gehaṃ⁴
 netvā attano pīthakaṃ āsīdāpetvā „ehi bhaddo, sahāyassa⁵ pāde
 dhorā“ ti bhariyāya⁶ pāde dhorāpetvā attano balānurūpeṇa āhā-
 ram datvā „nukuttamā viessamathā“ ti sayanaṃ paṇḍāpesi. Rājā
 nipajji. Taṇ' itaro assassa sannāhaṃ moceṭvā caṃkamāpetvā
 udakaṃ pāyētvā pīthiṃ telena maḍḍhetvā tinaṃ adāsi. Evaṃ tayo⁷
 cattāro divase rājānaṃ paṭijaggitvā „gacchāṃ āhaṃ⁸ sammā“
 ti vutte puna raṇṇo ca assassa ca kattaḥhayuttakaṃ sabhaṃ
 akāsi. Rājā bhūñjitvā gacchanto „ahaṃ sammā mahāssaṃsāroha“
 nāma, nagaramajjhe amhākaṃ gehaṃ, sacce kenaci kiḍḍena
 nagaraṃ āgacchasi dakkhiṇadvāre⁹ thatvā dovārikaṃ¹⁰ mahā-
 assāroha¹¹ kataragehe vasatīti¹² vatvā¹³ dovārikaṃ¹⁴ gahetvā am-
 hākaṃ gehaṃ āgaccheyyāsi¹⁵ vatvā¹⁶ pakkāmi. Balākaṃ pi
 rājānaṃ adieva¹⁷ bahinagare kandhāvāraṃ haṇḍhitvā¹⁸ tūto rājā-
 naṃ dieva paccuggantvā parivāresi. Rājā nagaraṃ pavasanto
 dvāraṇtare thatvā dovārikaṃ¹⁹ pakkosāpetvā mahājanāṃ paṭik-
 kuṇāpetvā „tāta eko paccantagāma²⁰vaṇ' mām datṭhukāmo
 āgantvā mahāssaṃsārohaṃsa kaḥaṃ gehaṃ“ ti tam²¹ pucchisi²²ati,
 tvaṃ hatthe gahetvā va²³ ānetvā mām dasseyyāsi²⁴, tadā
 tvaṃ²⁵ saḥassāni lacchaṇṇāni²⁶ āha. So na āgaṇchi²⁷. Tasmim
 anāgacchante rājā tassa vasaṇagāmaṃ²⁸ balin vaddhāpesi. Ba-
 lin²⁹ vaddhito na āgacchati³⁰. Evaṃ dutiyam pi tatiyam pi
 balin vaddhāpesi, n' eva āgacchati. Atha naṃ gāma³¹vaṇ'asino
 sannipatitvā āhamaṃ: „ayyo³² teva³³ assārohaṃsa āgatakalato

¹ C¹ B¹ C² g. ² P¹ B¹ add. eoyyati. ³ P¹ B¹ ko si tvaṃ. ⁴ P¹ B¹ -yukassa. ⁵ P¹ B¹
 bhariyam tassa. ⁶ P¹ B¹ emi tava. ⁷ C¹ B¹ -mahan, P¹ B¹ -vata mayam. ⁸ P¹ B¹
 -assa. ⁹ P¹ B¹ pucchasi. ¹⁰ C¹ vati, C² doli. ¹¹ P¹ B¹ thatvā pucchā ti vattā
 vanna ito tāsattathā ti teva. ¹² añ four MSS. -ti. ¹³ P¹ B¹ emi tavi. ¹⁴
 C¹ B¹ emi -a. ¹⁵ C¹ B¹ -ati. ¹⁶ P¹ B¹ add. pi. ¹⁷ P¹ B¹ āgacchati. ¹⁸ P¹ B¹ -am.
¹⁹ P¹ B¹ ayya. ²⁰ P¹ B¹ add. echiyaka mahā, P¹ B¹ sahāya mahā.

- patthāya mayam balinā piṭṭhamānā sissam akkhipitum na sak-
koma, gacchatha' mahāassārohassa vatvā ambhakaṃ balinā vi-
sajjayehitī¹. „Sādhu² gacchissāmi, na pana sakkā tucchā-
hatthena gantum, mayham sahāyassa dve dārakā atthi, tesāṃ
ca bhariyāya c' assa sahāyakassa ca me nivāsanaṇāpārūpana-
pīḷandhanāni' sajjetthā³ ti. „Sādhu sajjeṣṣāmi⁴ ti te sabbam
pannākāraṃ sajjayissu. So taṃ ca attano ghare pakkapūvaṃ
ca adāya gantvā dakkhinadvāraṃ patvā dōvārikaṃ pucchi:
„kahaṃ samma mahāassārohassa gehaṃ⁵ ti. So „ehi das-
semi⁶ te⁷ ti taṃ⁸ hatthe gahetvā rājadvāraṃ gantvā „dōvā-
riko⁹ paccantagāmaवासिṃ¹⁰ gahetvā āgato¹¹ ti paṭivedesi¹².
Rājā¹³ sutvā va āsane vutthāya¹⁴ „mayham sahāyo ca tena
saddhim āgato ca pavisaṇtū¹⁵ ti paccuggamanam katvā diavā
va nam parisaṇjitvā¹⁶ „mayham sahāyika ca dārakā¹⁷ c' assa¹⁸
15 āroga¹⁹ ti pucchitvā hatthe gahetvā mahātalam āruhya²⁰ se-
tacehattassa hetthā rājāsane nisidāpetvā aggamaheṣiṃ pakkō-
sāpetvā „bhaddo, sahāyassa me pāde dhovā²¹ ti āha. Sā
taṃ pāde dhovī. Rājā suvaṇṇabhiṃkārena udakam āsiñci²².
Devī pāde dhovitvā gandhatelena makkhesi. Rājā „kiṃ samma
20 atthi kiñci ambhakaṃ khādaniyaṃ²³ ti pucchi. So „atthitī²⁴
pasibbake²⁵ pāve nibharāpesi. Rājā suvaṇṇatattakena gahetvā
tassa saṅgaham karonto „mama sahāyena ānitaṃ²⁶ khādathā²⁷
ti deviyā ca amaccānu²⁸ ca dāpetvā²⁹ sayam pi khādī. Itaro
itaram pi pannākāraṃ dassesi. Rājā tassa gaṇhanattham³⁰
35 kāsivatthāni³¹ npanetvā tena ābhatavutthayugam³² nivāsesi,

¹ Bā sakkoma ayya gaccha tava sahāya. ² Bā viñajjāpehiti. ³ Bā so sādhu ti. ⁴ Bā -parumpanāpīḷandhanāni. ⁵ Bā dassāmi. ⁶ Bā tassa. ⁷ Bā adhi eham, Bā ekam. ⁸ Cā paccantagāma. ⁹ Bā paṭivedesi, Cā tuta. ¹⁰ Bā add tam. ¹¹ Bā utthāya. ¹² Bā paṭisajjetvā, Bā parimaṇjitvā. ¹³ Bā dārakāyo. ¹⁴ Bā so. ¹⁵ Cā āroga -corr: to aroga, Bā aroga. ¹⁶ Bā abhīroghitvā, Bā abhi-ruhya. ¹⁷ Bā -vaki. ¹⁸ Bā atthāmi. ¹⁹ Bā vassibhake, Bā pasibbake. ²⁰ Bā ānitaṃ khādaniyam. ²¹ Bā khādāpetvā. ²² Bā saṅgahānattam, Bā saṅga-hanattam. ²³ Bā kiñkara. ²⁴ Bā tena ābhatavattayugam, Bā tenābhatavatti-yugam, Cā abha-, Cā tenāham tam.

devī¹ pi² kāsikasātakān³ c⁴ eva ābharaṇāni⁵ ca apanetvā tena
 ānītam⁶ sātakam⁷ nivāsetvā ābharaṇāni⁸ pīṇandhi. Atha nam
 rājārahaṇ⁹ bhojanaṇ¹⁰ bhojāpetvā ekam¹¹ amaccam¹² ānūpesi:
 „gaccha¹³ ihassa mama karaṇaniyāmen¹⁴ eva massakammam
 kāretvā gandhodakena nahāpetvā¹⁵ satasahassagghaṇikam¹⁶ kāsī-
 kavattham¹⁷ nivāsāpetvā rājālanikārena alamkārapetvā ānehi¹⁸“.
 So tathā akāsi. Rājā nagare bheriṇ¹⁹ carāpetvā amacce sannī-
 pāpetvā²⁰ setacchattassa majjhe jātihinūgulakasuttam²¹ pāpetvā
 upaddharajjūṇ²² adāsi. Te tato patihāya ekato bhuñjanti pi-
 vanti sayanti, vissāso thiro ahosi kenāpi²³ abhejjo. Ath²⁴ assa 10
 rājā²⁵ puttadāre pi pakko²⁶ āpetvā antonagare oivesanaṇ²⁷ māpetvā
 adāsi. Te samagga²⁸ sammodamānā rājjaṇ²⁹ kārenti. Atha
 amaccā kujjhītvā rājaputtan³⁰ āhamaṇ³¹: „kumāra, rājā okassa
 gahapatikassa upaddharajjam³² dātvā tena saddhiṇ³³ ekato bhuñ-
 jati pivati sayati dārake vandāpeti³⁴, imināpi rañño³⁵ kata- 15
 kammam pi³⁶ na jānāma, kim karoti rājā, mayam³⁷ lajjāma³⁸,
 tvaṇ³⁹ rañño kathichhi⁴⁰“ . So „sādhū⁴¹“ ti sampaticchītvā sab-
 baṇ⁴² tam⁴³ kathaṇ⁴⁴ rañño ārocetvā „mā evam⁴⁵ karohi mahārājā⁴⁶
 ‘ti āha. „Tāta, ahaṇ⁴⁷ yoddhaparājito⁴⁸ kaham⁴⁹ vasiṇ⁵⁰“, api
 na jānāthā⁵¹ ti. „Na jānāma devā⁵²“ ti. „Ahaṇ⁵³ etassa 20
 ghare vasanto ārogo⁵⁴ hutvā āgautvā rājjaṇ⁵⁵ kāresim⁵⁶, evam
 mama upakāriṇo kasmā sampattim⁵⁷ na dassāmiti⁵⁸ evam⁵⁹ vatvā
 ca pana⁶⁰ Boṭhisatto „tāta, yo hi adātabbayuttakassa deti dā-
 tabbayuttakassa na deti so āpadaṇ⁶¹ patvā kañci⁶² upakāraṇ⁶³
 na labhatī⁶⁴ dassento imā gāthā⁶⁵ āha:

25

¹ Chā devī. ² B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ³ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁴ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁵ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁶ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁷ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁸ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁹ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ¹⁰ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ¹¹ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ¹² B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ¹³ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ¹⁴ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ¹⁵ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ¹⁶ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ¹⁷ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ¹⁸ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ¹⁹ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ²⁰ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ²¹ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ²² B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ²³ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ²⁴ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ²⁵ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ²⁶ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ²⁷ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ²⁸ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ²⁹ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ³⁰ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ³¹ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ³² B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ³³ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ³⁴ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ³⁵ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ³⁶ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ³⁷ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ³⁸ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ³⁹ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁴⁰ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁴¹ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁴² B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁴³ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁴⁴ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁴⁵ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁴⁶ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁴⁷ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁴⁸ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁴⁹ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁵⁰ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁵¹ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁵² B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁵³ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁵⁴ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁵⁵ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁵⁶ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁵⁷ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁵⁸ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁵⁹ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁶⁰ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁶¹ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁶² B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁶³ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁶⁴ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān. ⁶⁵ B¹ kāsikasātakān. B² kāsikasātakān.

1. Adēyyesu¹ dadam² dānam³ dēyyesu⁴ na-ppaveccati⁵
 āpāsu⁶ vyasanam⁷ patto sabhāyam⁸ uādhigacchati. 5.
 2. Nādeyyesu⁹ dadam¹⁰ dānam¹¹ dēyyesu¹² yo paveccati¹³
 āpāsu¹⁴ vyasanam¹⁵ patto sabhāyam¹⁶ adhigacchati. 6.
 3. Saññogassambhogavisesadassanam¹⁷
 anariyadhammesu¹⁸ añhesu¹⁹ nassati,
 katañ²⁰ ca ariyesu²¹ ca añjāyesu²² ca
 mahapphalam²³ hoti²⁴ xum²⁵ pi tādisu. 7.
 4. Yo pubbe²⁶ katakalyāṇo²⁷ akā²⁸ lokesu²⁹ dukkaram³⁰
 paccā³¹ kayira³² na³³ vā³⁴ kayirā³⁵ aevantam³⁶ pūjanārāho³⁷ ti. 8.

Tattha adēyyesu¹ ti pubbe²⁶ akatāpākāreṇ, dēyyesu⁴ ti³⁸ katāpākāreṇ
 nappaveccati⁵ na pavesati¹⁴ na deti, āpāsu⁶ ti āpaddam³⁸ vyasanam⁷
 ti dukkham³⁹, saññogassambhogavisesadassanam¹⁷ ti yo mittema⁴⁰ kato sañ-
 ñogo⁴¹ s' vā sambhogo⁴² s' eva⁴³ tassa⁴⁴ jīvanasādharenam⁴⁵ gūṇadassanam⁴⁶ ca-
 12 katam⁴⁷ mayham⁴⁸ bhihā⁴⁹ ti etam⁵⁰ ettham⁵¹ soddhābhikkhuvattā⁵² anariyadham-
 mesu¹⁸ karoti⁵³ kammā⁵⁴ añhesu¹⁹ nassati, ariyesu²¹ ti anāro⁵⁵ katagūṇajīvanasā⁵⁶
 ariyesu²¹ paribuddhesu⁵⁷, añjāyesu²² ti too⁵⁸ sakkāraṇa⁵⁹ upāseṇa⁶⁰ akuttāseṇa⁶¹, xum²⁵
 pi⁶² appamattakam⁶³ pi, tādisu²⁴ ti ye tādisa⁶⁴ puggala⁶⁵ honti⁶⁶, ariya²¹ vjā⁶⁷ too⁶⁸
 ariyesu²¹ appam⁶⁹ pi⁷⁰ katam⁷¹ mahapphalam²³ hoti⁷² mahāvipphāram⁷³ mahājatam⁷⁴,
 20 sukhetto⁷⁵ vuttabhijam⁷⁶ iya⁷⁷ na⁷⁸ nassati⁷⁹ ariko⁸⁰, vuttam⁸¹ pi⁸² etam⁸³ paṭhi⁸⁴
 bijam⁸⁵ saggaṇam⁸⁶ dayhati⁸⁷ na⁸⁸ virūhati⁸⁹ evam⁹⁰ katam⁹¹ saupparisā⁹² dayhati⁹³ na⁹⁴ virūhati⁹⁵
 Kāṇhammā⁹⁶ sa⁹⁷ pomaṇḍi⁹⁸ sikkanta⁹⁹ ariyavanta¹⁰⁰
 sukhetto⁷⁵ viya¹⁰¹ bijam¹⁰² katam¹⁰³ tam¹⁰⁴ pi¹⁰⁵ na¹⁰⁶ nassati¹⁰⁷.

Pubbekakalyāṇo²⁷ ti pathamakāraṇa¹⁰⁸ upādāna¹⁰⁹ katvā¹¹⁰ tūto¹¹¹, akā²⁸ ti akari,
 25 etam¹¹² lokesu²⁹ dukkaram³⁰ nāma¹¹³ akāro¹¹⁴ ettha¹¹⁵, paccā³¹ kayira³² ti so paccā³¹

¹ B¹ dānamāna, B² dānamāna. ² C² -jati. B³ na pīcchati, B⁴ na pāveccasi.

³ B⁵ āriya. ⁴ B⁶ adēya¹ dānamāna. B⁷ adēyyesu⁴ adānamāna. ⁵ B⁸ -paveccati.

⁶ B⁹ dēyyāyāsu, B¹⁰ dēyyāyāsu. ⁷ C⁷ añhesu. B⁸ too, B⁹ sapathesu.

⁸ B¹⁰ añjāyāsu, B¹¹ añjāyāsu. ⁹ B¹² anam, B¹³ anam, C⁸ anam. ¹⁰ C⁹ -am, B¹⁴

kariya, B¹⁵ kariya. ¹¹ B¹⁶ kariya. ¹² B¹⁷ add. pubbe. ¹³ B¹⁸ nappaveccati, B¹⁹

nappaveccati. ¹⁴ B²⁰ -assati. ¹⁵ B²¹ vati, B²² cāri. ¹⁶ B²³ -assam, B²⁴ -ass-

assāssāssam. ¹⁷ C¹⁰ gūṇam; B²⁵ gūṇadassānam. ¹⁸ B²⁶ -stamattam. ¹⁹ B²⁷

karoti⁵³, B²⁸ karoti⁵³. ²⁰ B²⁹ añhesu, B³⁰ sapathesu. ²¹ C¹¹ -jīvanasāna,

B³¹ -jīvanasāna. ²² B³² añjāyāsu, B³³ añjāyāsu. ²³ C¹² anam, B³⁴ anam. ²⁴

B³⁵ add. mahapphalam²³ hoti. ²⁵ C¹³ -upāseṇa, B³⁶ upāseṇam. ²⁶ B³⁷ omī ari-

yāsu. ²⁷ B³⁸ omī pi. ²⁸ B³⁹ mahāna⁵⁸ -mahāna. ²⁹ B⁴⁰ sapappabhi, B⁴¹ sapap-

pati, C¹⁴ uttarabhijāna. B⁴² add. [tarasam] poma⁹⁸ pāpe⁹⁹ bahum¹⁰⁰ pi¹⁰¹ katam¹⁰² sa-

ggaṇam⁸⁶ khattabhijāna. ³⁰ B⁴³ omī na. ³¹ B⁴⁴ -assam. ³² B⁴⁵ kāṇhammākatam,

B⁴⁶ katamkatam. ³³ B⁴⁷ omī pi. ³⁴ B⁴⁸ tattha¹¹² yo¹¹³ pubbe. ³⁵ B⁴⁹ kariya.

aññam kiñci gummā karuṃ¹ vā mā vā ten² eva paṭhamakataṇa³ gummā
accantapājanārahe⁴ hoti⁵ sabbaṃ saṅkharasammānāṃ arāhatā⁶.

Idaṃ pana sutvā n⁷ eva amaccā na⁸ rājanputto pana⁹
kiñci kathesi¹⁰.

Satthā imāṃ dhammasdesanāṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: ^a
„Tadā paṇḍitaḥ saṃvāsī“ Ananda uhoṃ, Bārāṇasirājā pana ahaṃ
evā¹¹ “ti. Mahāssaṃsārahajātakaṃ¹².

3. Ekarājayātakā.

Anuttare kāmāgare samiddhe ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharato aññataram Kosalarājasevakaṃ ārabhha kathesi. ¹⁰
Paṇḍitavāṇaṃ heṭṭhā Seyyamasajātaka¹³ kaṭṭham eva. Idaṃ
pana Satthā „na tvaṃ ñeṇa anutthena aññam āharī, porāṇakapaṇ-
ḍitāpi attano anutthena aññam āharissā“¹⁴ ti vatvā aññam āharī.

Attā Bārāṇasirāṇṇo upatthako amacco rājantopare
dubbhī. Rājā paṇḍitakato taṇhaṃ dosam diṇvā catthā pabbājesi. ¹⁵
So Dabbasenam¹⁶ nāma Kosalarājānaṃ upatthahanto ti sabbaṃ
Mahāsilavajātakaṃ kaṭṭham eva. Idaṃ pana Dabbaseno¹⁷ mahātale
amaccamasijhe nisinnam Bārāṇasirājānaṃ gacchāpetvā¹⁸ sil-
khāya¹⁹ pakkhipāpetvā uttarummāre heṭṭhāssaṅkaṃ olambāpesi.
Rājā corarājānaṃ ārabhha mettam bhāvetvā kasinam²⁰ pari- ²⁰
kammaṃ katvā jhānaṃ²¹ nibbattesi. bandhunaṃ chiñdi-
tvā²² rājā ākāse pallabhena nisīdi. Corassa²³ sarire dāho
upparijji, „dayhāmi dayhāmiti“ bhūmīyaṃ aparāparam pavat-
tati²⁴, „kiṃ etaṃ“ ti ca vutte „mahārāja, tvaṃ evaṃpeṇi
dhammikaṃ rājānaṃ²⁵ niraparādham dvārassa uttarummāre heṭṭhā- ²⁵
ssaṅkaṃ olambāpetvā²⁶“ ti vadimāsu. „Tena hi vegena gantvā
mocetha naṃ“ ti. Porisā gantvā rājānaṃ ākāse pallabhena

¹ B karuṇa, B² karuṇu, ² B² -kata, ³ B² accantakā, ⁴ C² B² ti, ⁵ C² haṃ, ⁶ C² na, B² evaṃ paṇḍita, C² paṇḍita, ⁷ B² -vā, B² -vā, ⁸ C² paṇḍita-
vā, ⁹ B² add. duttiyaṃ, ¹⁰ B² seyyama, ¹¹ B² dubbhīsa, ¹² B² pa-
ṇḍitā, ¹³ B² silkhāya, ¹⁴ B² -na, C² -nā, ¹⁵ B² -naṃ, ¹⁶ C² add. gataṃ,
¹⁷ B² vāraṇasi, B² corarājāna, ¹⁸ C² parādhamā, C² pavatthati vatt. to pavat-
thati, B² pavatthati, ¹⁹ C² dhammikaṃ rājānaṃ.

lha, idam tottañ hoti: sabbān¹ esa mama kattabakkiccatū dānassāpasaṭṭha-
 tammānī² pubbe yasa³ nīṭṭhātū, yasassinaṃ paṇḍarataṃ⁴ viṣayhā⁵
 ti parivārasampattiya⁶ sabbhin⁷ paṇḍasampadāya⁸ paṇḍarata⁹ asayhasāṭṭhāya¹⁰
 viṣayhā¹¹, tūṇi p'atūni ālpanatthe, maṇ¹² ti paṇ¹³ ettha nipāte vyāhjanasāṭṭhi-
 tteṇa¹⁴ nakāraṇa amānādhā kare ti pacceṭṭhā, yasa¹⁵ eā¹⁶ ti yasa¹⁷ e'va, iḍ-
 dhā purimaṃ ti laḍḍhiva purimaṃ pubbe alaḍḍhapurimaṃ ulārikaṃ mahantaṃ,
 kilesa¹⁸ kīḷhasamāhāraṇaṃ sabbhāsaṭṭhāya¹⁹ paṭṭiya²⁰ sūdhā²¹ evaṃ lha, nap-
 paṭṭiya²² etarūpaṃ paṇḍi iḍḍhā kīḷkheṇā vannaḷaṇā²³ laḍḍhiva²⁴ attha,
 dukkheṇā²⁵ ti tūṇi uppāḍḍheṇa ārayamhi²⁶ kīḷpanadukkhena paṇḍiya²⁷ sūkhaṃ²⁸
 paṇḍitvā²⁹, sūkheṇa vā dukkheṇa ti³⁰ jhānaṃ kheṇa vā teṇa dukkheṇa paṇḍi-
 ditvā³¹, ubhayaṭṭha satte³² ti ye satte³³ honti mūḷhe³⁴ se dīṇe pi eṇe³⁵ kō-
 ṭṭheṇa³⁶ abhūtaṇṭhaṇṭha³⁷ mājḍattā, sūkhe³⁸ dukkhe³⁹ bhavaṇṭi⁴⁰ tūṇi⁴¹
 ekasāḍḍhe⁴² nibbhaṇṭi⁴³ vā hontīti.

Idam sutvā Dabhaseno⁴⁴ Bodhisattam khamāpetvā „tum-
 hākaṃ rajjam tume vā karetha⁴⁵“, ahaṃ vo core paribāhi-
 sāmiti⁴⁶ vatvā tassa duṭṭhāmaṇṇassa rājānaṃ katvā⁴⁷ pakkāmi,
 Bodhisatto pi rajjam amaccānaṃ niyyādetvā isipabbajjam pa-
 bajitvā Brahmaloḷa-parāyano ahoṣi.

Satthā hamaṃ dhammasaṇṇaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
 „Tadā Dabhaseno āmaṇḍe ahoṣi, Bārāṇasirājā pana ahaṃ evā⁴⁸“ ti.
 Ekurāja-jātakam⁴⁹.

4. Daddara-jātaka.

Imāni maṇ ti. Idam Satthā Jetavane vihāroṇa ekaṃ
 kodhanaṃ⁵⁰ ārabbhva kathesi. Vatthum heṭṭhā kathitaṃ eva. Tadā
 hi dhammasabbhāyaṃ tassa kodhanabbhāvakathāya samuttāḍḍhāya Satthā
 āgantvā „kāyaṃ su⁵¹ ittha bhikkhave utarahi kathāya sammānaṃ⁵²“ ti
 pucchitvā „imāya nāma⁵³“ ti vutte tam pakkosāpetvā „saccam kira
 traṃ bhikkhu kodhanaṃ⁵⁴“ ti vuttvā „āma bhante⁵⁵“ ti vutte „na bhik-

¹ Bā dānassāṭṭhāyaṇṇaṃ. ² Bā va, Bā va. ³ Bā paṇḍarataṃ. ⁴ Bā viṣayhā.
⁵ Bā yasassinaṃ, Bā yasassinaṃ. ⁶ Bā paṇḍāya sampadāya. ⁷ Bā asayha. ⁸ Cā
 -ham, Bā viṣayham, and add evam. ⁹ Bā ālpanatthe caṭṭha. ¹⁰ Bā vyāhjanasā-
 ṭṭhiṭṭheṇa, Bā vyāhjanasāṭṭhiṭṭheṇa. ¹¹ Cā Bā -impattiya. ¹² Bā purimaṃ-
¹³ Bā pacceṭṭhi. ¹⁴ Cā -dukkheṇa paṇḍiya sūkhaṃ, Bā -dukkheṇa maṇa
 vāṇasūkhaṃ. ¹⁵ Cā Bā paṇḍitvā, Bā amānādhā. ¹⁶ Cā dukkheṇā. ¹⁷ Bā anup-
 pādetvā, Bā anupādetvā. ¹⁸ Bā satte. ¹⁹ Bā add va. ²⁰ Bā dūḷḷheṇa. ²¹
 Bā karetha. ²² Bā paṭi-, Bā paṭi-. ²³ Bā karetvā. ²⁴ Bā add tūṇi. ²⁵
 Bā kodhanabbhāvaṇṇaṃ. ²⁶ Bā add a.

khava idān' eva pubbe p' eva kodhano yeva. kodhanabhāven' ev
asa' porāṇakapaṇḍitā parimuddhā nāgarājabbhūve (hiṇḍapī tīṇi vasaṇi
gūṭhabharitāya¹ okkārabhūmiyam vasiṇu² 'ti evaṇā atītam āhurī

Atte Bārāṇasīyam Brahmaḍatte rajjam kārente Bo-
3 dhisatto — Himavastapadeso³ Daddarapabbatapāde Daddara-
nāgabHAVANAM⁴ atthi — tattha rajjam kārentassa⁵ Sūradadda-
raraṇḍo⁶ pette Mahādaddaro nāma ahoṣi, kanitthabbhātā pan'
assa Culladaddaro⁷ nāma. So kodhano pharuso nāgamānavikā
akkosanto⁸ paharanto carati⁹. Nāgarāja tassa pharusabbhāvān
10 natvā tam nāgabHAVANATO niharāpetum āpāpesi. Mahādaddaro
pana pitaram khamāpetvā vāresi¹⁰. Dutiyam pi tassa rājā¹¹
kojji, dutiyam pi khamāpesi. Tatiyavāre pana „tvam maṃ¹²
imam anācāraṇ¹³ niharāpentam¹⁴ vāresi¹⁵, gacchatha, dve pi
janā imamhā nāgabHAVANā nikkhamitvā Bārāṇasīyam ukkāra-
15 bhūmiyam tīṇi vasaṇi vasaṇā¹⁶ 'ti nāgabHAVANā pikkaḍḍhāpesi.
Te tattha gantvā vasiṇu. Atha n' ukkārabhūmiyam¹⁷ udaka-
pariyante gaccharaṇ pariyosamāne¹⁸ gāmadārakā diṇvā paharanta
leḍḍadaddādayo khipanta¹⁹ „Ke imo puthalasāsā sūcināṇugutthā²⁰
ndakadeḍḍubhā²¹ 'ti ādina vatvā akkosanti²². Culladaddaro²³
20 caṇḍapharasaṭṭāya tesam tam avamānaṇi asahanto „bhātiko imo
dārakā, amhe paribharanti²⁴. „śarvīsabbhāvān no na jānanti, ahaṃ
otesam²⁵ avamānaṇaṇi sabhituṇ na sakkomi, nācāvāteṇa te nāses-
sāmiti²⁶ bhāṇṇā saddhiṇu sallapanto paṭhamam gātham āha:

1. Imāni maṃ Daddara tāpayanti

25 vācāduruttāni manussaloke

‘maṇḍakabhiakkhā’ udakantasevi²⁷

śarvīsaṃ maṃ avisaṇ sapantīti. 13.

¹ O' - eva. 2. H' vasaṇa. 3. H' gūṭhaparitāya, H' gūṭhaparitāya. 4. H' -
-appa. 5. H' add. āsā. 6. O' kharitāni. 7. O' suta. H' and. sūta. 8. H' -
-sā. 9. H' add. paribharanti. 10. H' vāresi. 11. H' vāresi. 12. H' rājā. 13. H' -
-sā. 14. H' add. man. 15. H' add. man. 16. H' add. man. 17. H' add. man. 18. H' add. man. 19. H' add. man. 20. H' add. man. 21. H' add. man. 22. H' add. man. 23. H' add. man. 24. H' add. man. 25. H' add. man. 26. H' add. man. 27. H' add. man.

Tattha tēparanīti dukkhāpentī, māṇḍukābhakkhā udakantasse-
vhi māṇḍukābhakkhā ti¹ udakantassevhi va vedantā me vīra gāmadāraḥ² mam-
māyānti samānam apanti akkasantīti.

Tassa vacanam eva Mahādaddaro asagāthā abhāsi:

- v. Sakā ratthā pubbaḥito³ aññam janapadam gato 5
mahantaṃ koṭṭhaṃ kayirātha duruttānaṃ nidhetava, 14.
a. Yattha pesaṃ na jānanti jātiya vinayena vā
na tattha mānaṃ kayirātha vasaṃ aññātaka jano⁴. 15.
i. Videsavāsaṃ vasaro jātavedasamena⁵ pi
khamitabbhaṃ sapaññena api dāsaasa tajjitaṃ ti. 16. 10

Tattha duruttānaṃ nidhetava ti yathā dhaññānaṃ niddhānatthāya
mahantaṃ koṭṭhaṃ katvā pūretvā kīce uppaṇne dhaññaṃ (salaḥ)pentī⁶ evam
evam videsagato⁷ antakaṇḍyo paṇḍito-purīso⁸ duruttānaṃ niddhānatthāya ma-
hantaṃ koṭṭhaṃ kayirātha, tattha tīhi duruttāni niddhātva⁹ puto attano pa-
ṇḍitakālo¹⁰ āzabbhaṃ karissati, jātiya vinayena vā ti ayaṃ¹¹ bhaddiya
brāhmaṇo ti va ahiya bahusseno gummāmpaṇno ti va evam yattha¹² jātiya
vinayena vā na jānanti attho, mānaṃ ti evaṃpaṇo mam¹³ āmāsa-ahārena¹⁴
vohānti va akkarenti na garuḥkarenti¹⁵ mānaṃ na karoyya, vasaṃ aññā-
taka jano ti attano jātiyuttaṃ¹⁶ ajānantaṃ vattika vassato, vassato ti va-
sati¹⁷ ayaṃ eva va paṭha. 10

Evam¹⁸ tattha tīhi vassāni vasiṃsu. Atha¹⁹ piṭā pakke-
sāpesi²⁰. Te²¹ tato paṭṭhāya nihatamānā jān.

Satthā (mam dhammadesanāya āharitvā suocini pakāsetvā) jātakaṃ
samudāhāresi: (Saccapariyosāne²² kodhuno bhikkhu anāgūnaphute pa-
tiṭṭhahi) Tudā Culladaddaro kodhuno bhikkhu ahesi, Mahādaddaro
pona aham eva²³ ti. Daddaru-jātakaṃ²⁴. 25

¹ Bā add. ex. ² C¹ -ham, C² -kam. corr. so. -kā. ³ Bā pabbhā. ⁴ C¹ -tato-jano, B¹ -tathojano. ⁵ B¹ jātidessayena. B² jātiya vinayena. ⁶ C¹ val, B¹ valā-
centi. ⁷ C¹ -sagato, B¹ -savaṇḍo vassato, B² -savaṇḍo vassato. ⁸ Bā pūro.
⁹ B¹ niddhātva, B² niddhātva. ¹⁰ Bā pahomakakāle. ¹¹ Bā ahaṃ. ¹² B¹
yatta evam; B² omīta vetti. ¹³ Bā omīta māt. ¹⁴ B¹ omīta voh. B² rāvaṇa.
¹⁵ Bā garuḥka. ¹⁶ Bā -mānā. ¹⁷ C¹ vassāni na, C² vassāni; B¹ vassāni ti.
¹⁸ Bā add. te. ¹⁹ Bā add. so. ²⁰ Bā -petā. ²¹ Bā omīta te. ²² Bā add. na,
²³ Bā add. vattittham.

5. Sīlavīmaṃsanañāṭaka.

- N^o atthi loke raho nāmā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto kilesaniggaham ārabhha kathesi. Vatthum Ekādasanipāṭe Pāṇiyajātaka¹ āvibhavissati. Ayam pan' ettha samkhepa: pañ-
 5 casatā bhikkhū anto Jetavane vasantā majjhimayāmasamanantare kāmavitakkam vitakkayimāu. Satthā cheso pi rattindivā-kottihāsesu yuthā ekacakkhuko cakkhum ekaputto puttam cāmasi² vāṇam appamādena rukkhati evam niccakālam bhikkhū³ oloketi⁴. So rattibhūge dibbacakkhuna Jetavanam olokeno cakkavattirañño anto⁵
 10 nivesane uppannacore viya te bhikkhū divā gandhakuṭṭim vivarivā Anandattheram pakkesivā⁶ „Ananda, anto⁷ koṭṭisanthāre⁸ bhikkhū⁹ sannipāṭetvā¹⁰ gandhakuṭṭivāre āsanam paññāpehiti¹¹“ āha. So tathā katvā Satthu paṇivedesi. Satthā paññattāsane nisidivā abbasamgāhikavaseṇa āmantetvā „bhikkhave, porāṇakapaṇḍitā¹² pāpakarape raho
 15 nāma u' atthitī¹³ pāpam na karimsū¹⁴ 'ti vutvā¹⁵ attam āhari:

- Atthi Bārāṇasīyam Brahmaḍatte rajjam kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattivā vayappatto tatth¹ eva Bārāṇasīyam disāpāmokkhasa² sautike pañcannam māṇavakasatānam jettho³ hutvā sippam uggaṇhi⁴. Ācariyassa⁵
 20 vayappattadhītā⁶ atthi. So ciñtesi: „imesam māṇavakānam sīlam vīmaṃsitvā sīlasampannass⁷ etad⁸ dassāmīti⁹ so ekadivasam māṇavake āmantetvā „tātā, mayham dhitā vayappattā, rivāham assā kāressāmi, vatthālambkāraṇi laddhūni vattatī¹⁰, tumhe attano ātakānam apassantānam¹¹ thesetvā vatthālambkāre āharatha, kenaci asittham eva gaṇhāmi¹², dassetvā ābhatam na gaṇhāmīti¹³ āha. Te „sādhū“¹⁴ ti sampaticchitvā tato patthāya ātakānam apassantānam thesetvā vatthapilāndhanādiṇi āharanti, ācariyo ābhatam ābhatam¹⁵ viṣum viṣum yeva¹⁶ thapesi. Bodhisatto¹⁷ na kiñci āhari. Atha nam ācariyo āha:

¹ C^o paññāyā-, B^o paññāyā-, B^o paṇiyāyā-. ² C^o samari-, C^o samari-, B^o cāmari-. ³ B^o -am-, C^o B^o -u-. ⁴ C^o -kasi- ⁵ B^o attano. ⁶ B^o āmantetvā. ⁷ B^o add Jetavane. ⁸ B^o -santhāre-, B^o -santhāgāre. ⁹ B^o vasaṇakalhi-. ¹⁰ B^o -piṇḍetvā-. ¹¹ B^o add tahi yācito. ¹² B^o add ācariyassa. ¹³ B^o Jetakā-. ¹⁴ B^o -dhitī-, B^o -dhitī-. ¹⁵ B^o add paṇa. ¹⁶ B^o -tā-. ¹⁷ B^o -māssava dhitāram-. ¹⁸ B^o add paṇḍitā. ¹⁹ B^o -naṇ- gata. ²⁰ B^o gaṇhatha. ²¹ B^o ābhatābhatam, C^o ābhatam. ²² B^o emit' yeva. ²³ B^o add paṇa.

„tvam pana tāta na kiñci āharasīti“. „Āma ācariyā“ 'ti.
 „Kasmā tātā“ 'ti. „Tumhe' kassaci passantassa ābhataṃ
 na' ganhatha, ahaṃ pana pāpakarape raho' na passāmi“ di-
 pento ime dve gāthā āha:

1. N' atthi loke raho nāma pāpakammaṃ pakubbato,
 passaṃti vanabhūtāni, taṃ bālo maññati' raho. 17.
2. Ahaṃ raho na passāmi, suññaṃ vāpi na vijjati,
 yattha aññaṃ' na passāmi asuññaṃ hoti tam mayā ti. 18.

Tatthe raho ti pattechaṇṇaṭṭhānaṃ, vanabhūtāni rane nibhattabbhūtaṃ.
 taṃ bālo ti tam pāpakammaṃ raho nāma' mayā katan ti bālo maññati,
 suññaṃ vāpi yam vā dhanam sattehi suññaṃ rucchaṃ bhaveyya tam pi
 n' atthi āha.

Ācariyo tassa pasīdītvā „tāta, na' mayhaṃ gehe dhanam
 n' atthi, ahaṃ pana sīlasampannassa dhītarāṃ dātukāmo ime
 mācavake vīmaṇsanto evaṃ akāsiṃ, mama dhītā tumhaṃ' nēva
 anucchavikā“ ti dhītarāṃ alaṃkaritvā Bodhisattassa adāsi,
 sesamānavake „tumhehi ābhatabhataṃ' tumhākaṃ geham eva
 nethā“ 'ti āha.

Sasthā „ti kho bhikkhave“¹⁰ dussīlamanāvakaṃ attano dussīlatāya
 taṃ iṭṭhāṃ na jabbhūso, itaro paṇḍitamagaro sīlasampannatāya la-
 bhīti¹¹ vutvā abhisambuddho hutvā itarā dve gāthā abhāsi:

- a. Dujjacco ca ajacco¹² ca nando ca sukhavacchano¹³
 vajho¹⁴ addhovaṣṭo¹⁵ ca te dhammaṃ jahom atthikā¹⁶. 19.
- a. Brāhmaro ca katham jāhe sabbaḍḍhamāna pārāgū
 yo dhammaṃ anupāleti dhītimā saccanikamo ti. 20.

Tattha dujjacco ti śayo cha¹⁷ jethamānavaka¹⁸, tesam nāmaṃ goli,
 avasesinaṃ nāmaṃ agghoṭṭā sabbasaṅgahīkarasā¹⁹ eva te dhammaṃ jahom
 atthikā²⁰ ti āha, tattha te ti sabbe pi te soṇarā dhammaṃ ti iṭṭhā-

¹ B¹ add te. ² B¹ omīti na. ³ B¹ add nīma. ⁴ B¹ -te. ⁵ B¹ aññāṇaṃ.
⁶ C¹ ad. B¹ omīti nīma. ⁷ so all four MSS. ⁸ C¹ tumhākaṃ care to tumhaṃ.
 B¹ tumhaṃ. ⁹ B¹ ābhatabhataṃ. ¹⁰ B¹ add te. ¹¹ B¹ labhasīti. ¹² B¹ du-
 jacco. B¹ surco. ¹³ B¹ -radhito. ¹⁴ B¹ vajho. B¹ vaḷho? C¹ vajo. ¹⁵ B¹
 andhaca-. B¹ andhaca-. ¹⁶ B¹ -marikā. ¹⁷ C¹ ja. B¹ ka. C¹ omīti cha. ¹⁸ B¹
 jethakamā-.

- paṭṭilābhasaḥhāram¹ jahumattūka² ti jahumattūka³ ayam eva vā paṭhe, ma-
kāro pama⁴ vyāñjanasiddhisasena⁵ cutto, idam⁶ cuttako⁷ hettī⁸ sabbe⁹ ti te massarā
tāya¹⁰ itthijā¹¹ atthika¹² va¹³ khiva¹⁴ attano¹⁵ dussaddatāyo¹⁶ taṁ itthipattilābhasaḥhāram¹⁷
jahimā¹⁸, brāhmaro¹⁹ cā²⁰ ti itarō²¹ pana²² āśasampanno²³ brāhmaro²⁴ kathasī²⁵ hi²⁶
3 keva²⁷ kāraṇena²⁸ tam²⁹ itthipattilābham³⁰ jahissati, sabbudhammāna³¹ ti³² massarā
thāna³³ lokijā³⁴ pañca³⁵ ellāni³⁶ dāsa³⁷ ellāni³⁸ itthi³⁹ suttarītāni⁴⁰ sabbudhamma⁴¹ nāma,
tesam⁴² so⁴³ pāram⁴⁴ gate⁴⁵ ti⁴⁶ pāragū, dhamman⁴⁷ ti⁴⁸ suttapajākāram⁴⁹ eva⁵⁰ dhamma⁵¹
so⁵² pāra⁵³ rakkhati, dhiṭṭi⁵⁴ ti⁵⁵ āvarakkhanābhūtiyā⁵⁶ samannāgate, saccā-
nikkāma⁵⁷ ti⁵⁸ sacca⁵⁹ saḥkārābhūte⁶⁰ yathā⁶¹ cutte⁶² sādhamma⁶³ nikkāmena⁶⁴
10 samannāgate.

Satthā⁶⁵ imam⁶⁶ dhammasaṇaṁ⁶⁷ āharitvā⁶⁸ saccāni⁶⁹ pakāsetvā⁷⁰ jātakam⁷¹
samodhānesi⁷²: (Saccapariyosāne⁷³ tāni⁷⁴ pañcabhikkhusatāni⁷⁵ arahatte⁷⁶ pa-
tīṭṭhahimā⁷⁷) „Tadā⁷⁸ ācariyo⁷⁹ Sūripottho⁸⁰ ahesi, paṇḍitamānaro⁸¹ pama-
aham⁸² evā⁸³ ti. Sīlavīmāna⁸⁴ aṇa⁸⁵ jātaka⁸⁶ ti⁸⁷.”

15

6. Sujātajātaka.

- Kim⁸⁸ aṇḍakā⁸⁹ ti. Idam⁹⁰ Satthā⁹¹ Jetavane⁹² viharanto⁹³ Maṭṭi-
kam⁹⁴ devin⁹⁵ ārubhu⁹⁶ kathesi, Ekadivasam⁹⁷ kira⁹⁸ roṇṇo⁹⁹ tāya¹⁰⁰ saddhim¹⁰¹
sivivādo¹⁰² ahesi, sayanakaḷaho¹⁰³ ti¹⁰⁴ pi¹⁰⁵ vadanti¹⁰⁶ yeva, Rājā¹⁰⁷ kuḍḍhitvā¹⁰⁸
tassā¹⁰⁹ atthibhāvaṁ¹¹⁰ pi¹¹¹ on¹¹² jānāti, Maṭṭikā¹¹³ „Satthā¹¹⁴ roṇṇo¹¹⁵ mayi¹¹⁶
20 kuḍḍhabhāvaṁ¹¹⁷ na¹¹⁸ jānāti¹¹⁹”, maṇṇo¹²⁰ ti¹²¹ cintesi, Satthāpi¹²² datvā¹²³
„Imesaṁ¹²⁴ samaggabhāvaṁ¹²⁵ karissāmi¹²⁶” pubbaṅghasammayu¹²⁷ nivāsetvā¹²⁸
pattacivaraṁ¹²⁹ ādāya¹³⁰ pañcabhikkhusataparivāro¹³¹ Sāvattihim¹³² pavasiṭvā¹³³
rājadvāraṁ¹³⁴ agamāsi, Rājā¹³⁵ Tathāgata¹³⁶sa¹³⁷ pattam¹³⁸ gahe¹³⁹tvā¹⁴⁰ nivesanaṁ¹⁴¹
pavase¹⁴²tvā¹⁴³ paññattāsaṁ¹⁴⁴ nivāpē¹⁴⁵tvā¹⁴⁶ Buddha¹⁴⁷-pamukhasa¹⁴⁸ samaghasa¹⁴⁹
25 dakkhiṇodakam¹⁵⁰ datvā¹⁵¹ yāgokhajjakam¹⁵² āhuti¹⁵³, Satthā¹⁵⁴ pattam¹⁵⁵ hat-
thena¹⁵⁶ pidahitvā¹⁵⁷ „mahārāja¹⁵⁸ kahaṁ¹⁵⁹ āvāsi¹⁶⁰” āha, „Kim¹⁶¹ bhante¹⁶² tāya¹⁶³
attano¹⁶⁴ yasena¹⁶⁵ mattā¹⁶⁶ esā¹⁶⁷ ti¹⁶⁸”, „Mahārāja, sayam¹⁶⁹ eva¹⁷⁰ yasas¹⁷¹ datvā¹⁷²
mātagūmaṁ¹⁷³ ukkhipitvā¹⁷⁴ tāya¹⁷⁵ katasā¹⁷⁶ aparādhassa¹⁷⁷ asakhaṇaṁ¹⁷⁸ nāma¹⁷⁹
ayuttam¹⁸⁰ ti. Rājā¹⁸¹ Satthu¹⁸² vacanaṁ¹⁸³ sutvā¹⁸⁴ tam¹⁸⁵ pakkaṇāpesi, Sā

¹ Bāṭ - mattika. ² Bāṭ jahumattivā. ³ Bāṭ pada. ⁴ Bāṭ adda paṭṭilābha saḥhāram. ⁵ Jakiyā. ⁶ C - itthijā. ⁷ Bāṭ vijāhū. ⁸ Bāṭ jaheti. ⁹ Bāṭ - bhāsaḥhāram. ¹⁰ Bāṭ so tesam. ¹¹ Bāṭ yo. ¹² Bāṭ - na. ¹³ Bāṭ jama. ¹⁴ Bāṭ - ja. ¹⁵ Bāṭ - teṇa. ¹⁶ C - ieti. ¹⁷ Bāṭ - ttena. ¹⁸ Bāṭ - mma. ¹⁹ Bāṭ add pañcamam. ²⁰ C - k. ²¹ C - ieti. ²² Bāṭ - kam. ²³ Bāṭ - ja. ²⁴ Bāṭ - ja. ²⁵ Bāṭ omi pi. ²⁶ Bāṭ adda devipasa. ²⁷ Bāṭ de-
vipi. ²⁸ Bāṭ - cū. ²⁹ Bāṭ omi maṇṇo. ³⁰ Bāṭ pañcaratābhikkha. ³¹ Bāṭ bhikkhusa. ³² C - cū. ³³ Bāṭ - rivi. ³⁴ Bāṭ hatthena pattam. ³⁵ Bāṭ matijāti.

Saṭṭhānāṃ parivāsi. Saṭṭhā „sāṇṇamaṇṇānāṃ samaggehi bhavitum” vaṇ-
 jatitī¹ „sāmaggiyavāsānāṃ vaṇṇaṃ kathetvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya
 ubbo samaggarāsaṇaṃ vasiṇeṃ. Bhikkhū dhammasāhlāyaṃ kathaṃ
 samutthāpeṇaṃ: „āvuso, Saṭṭhā ekavāsaṇo” eva ubbo samagge akā-
 sīti². Saṭṭhā āgacchitvā „kāyaṃ me” ittha bhikkhave etarāhi kathāya
 sannasiṇaṃ³” ti pucchitvā „imāya nāma” ti vutte „na bhikkhave idāṃ”
 eva pubbe p’ āhaṃ ete ekavāseṃ” eva⁴ samagge akāsaṃ” ti vuttvā⁵
 attānāṃ āhāri:

Attāṃ Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rājānāṃ karento
 Bodhisaṭṭo tassa atthadhammānusaṅsako amaccosāhoṣi. Ath’
 ekadivasaṃ rājā mahāvātapānaṃ⁶ vivacchitvā rājagṛāmaṃ oloka-
 yaṃāno atthāsi. Tasmim khane ekā paṇṇikadhītā abhirūpā
 paṭhamasāye tīhā⁷ badarapacchimi sise katvā „badarāni gaṇ-
 harāha”⁸, badarāni gaṇhathā⁹” ti vadamānā rājagṛāmaṃ gae-
 chati¹⁰. Rājā tassā saddaṃ sutvā¹¹ paṭibaddhacitto hutvā as-
 sāṃikabhāvaṃ ūtvā pakkosāpetvā taṃ aggamahesitthāne tha-
 petvā mahantaṃ yasaṃ idāsi. Sā raṇṇo piyā sasoṃ manāpā.
 Ath’ ekadivasaṃ rājā sovaṇṇatattakā badarāni khādanto
 māsīdi¹². Sojātā devī rājānaṃ badarāni khādantaṃ diṣvā
 „mahārāja, kin nāma”¹³ tumhe khādathā¹⁴” ti pucchanti paṭha-
 māṃ gāthāṃ āha:

1. Kim andakā¹⁵” ime deva nikkhittā kamsamallake
 upalohitakā vaggū, te¹⁶” me akkhāhi pucchito ti. 21.

Tattha kim andakā¹⁷ ti kim phalāni saṃ¹⁸ etolū¹⁹ paṭimujjāvaṇa
 pana andakā ti āha, kamsamallake ti sovaṇṇatattakā, upalohitakā ti
 rattasāroṇā, vaggū ti rokkhā²⁰ atthamāsi.

Rājā kujjhittvā „badarapakkavānījake”²¹ paṇṇikagahapati-
 kassa dhite²² attano kulasantakāni badarāni pi na jānāsīti,
 vatvā dve gāthā abhāsi:

¹ C¹ „sāṇṇāni”. ² C¹ „sāṇṇāni”. B¹ „sāṇṇāni”. B² „sāṇṇāni”. ³ C¹ „sāṇṇāni”. ⁴ C¹ „sāṇṇāni”. ⁵ C¹ „sāṇṇāni”. ⁶ C¹ „sāṇṇāni”. ⁷ C¹ „sāṇṇāni”. ⁸ C¹ „sāṇṇāni”. ⁹ C¹ „sāṇṇāni”. ¹⁰ C¹ „sāṇṇāni”. ¹¹ C¹ „sāṇṇāni”. ¹² C¹ „sāṇṇāni”. ¹³ C¹ „sāṇṇāni”. ¹⁴ C¹ „sāṇṇāni”. ¹⁵ C¹ „sāṇṇāni”. ¹⁶ C¹ „sāṇṇāni”. ¹⁷ C¹ „sāṇṇāni”. ¹⁸ C¹ „sāṇṇāni”. ¹⁹ C¹ „sāṇṇāni”. ²⁰ C¹ „sāṇṇāni”. ²¹ C¹ „sāṇṇāni”. ²² C¹ „sāṇṇāni”.

1. Yāni pure tuvaṃ¹ devī bhaṇḍa nantakavāsini²
 uechaṅgahatthā pacināsi tassā te koliyaṃ phalaṃ. 22.

a. Udayhara³ na ramati, bhogā vippajahanti taṃ,
 tatth' ev' imaṃ paṇiṇetha⁴ yatttha kolaṃ pacissatīti. 23.

5 Tattha bhaṇḍā ti mundaśālā hutvā, nantakavāsini⁵ jhūṇapilottika-
 utvatthā, uechaṅgahatthā pacināsi⁶ asatvā pavattitvā amkusakena sāhaṃ
 nametvā⁷ octocotitaṃ hutthena uechaṅge paḍḍhipanarasena uechaṅgahatthā hutvā
 pacināsi octuśālā, tassā te koliyaṃ phalaṃ ti tassā tara evaṃ pacinantiyā⁸
 yaṃ mayam idāni khūḍama imaṃ⁹ koliyuni kuladattthaṃ¹⁰ phalaṃ ti artho.
 10 udayhara¹¹ na ramatīti evaṃ jambi imevaṃ rājakule vasamānā lokakum-
 bhīyaṃ paḍḍhiṇā, tiya jayhanti nābhīramati, bhogā ti rūpabhogā imaṃ alak-
 khikam vippajahanti, yatttha kolaṃ pacissatīti yatttha gantvā puna budaram
 eta pacinanti¹² vikkāmaṇi jīvikaṃ kappessatī tatth' eva naṃ nethā¹³ 'ti¹⁴.

Rodhisatto „thapetvā maṃ aṇṇo ime samagge kātudi na
 15 sakkhissatī¹⁵, rājānaṃ saṇṇāpetvā imissā anikkaddhanam ka-
 rissāmiti¹⁶ cintetvā catuttham pātham āha:

a. Honti h' ete mahārāja iddhipattāya nāriyā,
 khuma¹⁷ deva Sujātāya, māssā¹⁸ kujjhi ratthesabbhā¹⁹ 'ti. 24.

Tass' artho: mahārāja ete evaṃrūpe pamādadoseya sampattāya²⁰ nāriyā
 20 honti va na honti²¹, etāni evaṃrūpe uceva thāne thapetvā idāni ettakassa apa-
 rādhasa asakhaṇaṃ nāna na yuttam tumhākaṃ, tassā khuma²² deva Sujātāya,
 etassā²³ mā kujjhi ratthesabbhā²⁴ ratthajettakā²⁵ 'd²⁶.

Rājā tassā vacanena deviyā taṃ aparādham sahivā yathā-
 thāne yeva maṃ thapesi. Tato paṭṭhāya ubbo samaggavāsaṃ
 25 vāsinaṃ,

Satthā imaṃ desanāṃ²⁷ āharitvā jātakaṃ amodhānesi. „Tadā
 Bārāṇasirājā Kosalarājā āho, Sujātā Mallikā, amacco²⁸ ahaṃ evā²⁹
 'ti. Sujātājātakaṃ³⁰.

¹ Cā evaṃ. ² B¹ vandavāsini, B² vandakavāsini. ³ C¹ udde. ⁴ B¹ pati. ⁵ B² vandagāvatīti. ⁶ B¹ sakkam nā. ⁷ B² pacināya beṇiṇya. ⁸ B¹ idāni.
⁹ B² -yam. ¹⁰ B¹ vā. ¹¹ B² add vedatī. ¹² B¹ -ti. ¹³ B² khamatha.
¹⁴ C¹ mānu, B¹ mānu. ¹⁵ B² pamattāya. ¹⁶ B¹ omīti sava honti. ¹⁷ B²
 khamatha. ¹⁸ B¹ etassā sujātāya. ¹⁹ B² -tha ti. ²⁰ B¹ add uttho. ²¹ B²
 dharmadeva. ²² B¹ add puna. ²³ B² chathāni.

7. Paläsajātaka.

Acetenam brāhmaṇā¹ 'ti. Idam Satthā paribbānanañce
 nipphuso Anandattheraṃ ārabhā kathesi. So h' āyasmā „ajja
 rattiyaṃ paccūsasamaye Satthā paribbāyissatīti“ ātvā „ahañ c' amhi
 sekho karaṇiyo“ Satthu ca me paribbānaṃ bhavissati², pañcavissati³
 vassāni Satthu kataṃ upatthānaṃ nipphalaṃ bhavissatīti⁴ sokābhi-
 tunno⁵ uyyānatarake⁶ kupisise⁷ ālambitvā parodi. Satthā tam apu-
 santo „kahaṃ bhikkhavo Anando“ ti pucchitvā tam atthaṃ „evā⁸
 pakkosāpetvā⁹ „katapuṇṇo si tvam Ananda, padhānaṃ anuyujja¹⁰.
 khippaṃ hosi anāsavo“¹¹, mā cintayi¹², idāni tayā mama kataṃ upa-
 tthānaṃ kiṃkāraṇaṃ nipphalaṃ bhavissati, yassa te pubbe sarāgādikkāle¹³
 pi mama kataṃ upatthānaṃ nipphalaṃ nāhoṃti“¹⁴ vtvā atitāṃ āhāri

Aṭṭe Bārānasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ karente
 Bodhisatto Bārānasito avidūre palāsaruḅbhadevatā hutvā
 nibbatti. Tada Bārānasivāsino¹⁵ devatamaṅgalikā¹⁶ aheṃni¹⁷
 niccaṃ balikaranādīsaṃ payuttā. Ath' eko duggatabrahmaṇo¹⁸
 „aham p' ekaṃ¹⁹ devataṃ paṭijaggissāmiti“²⁰ ekaṃsa unnatap-
 padese²¹ thitassa mahato²² palāsaruḅbhassa mūlaṃ samaṃ nū-
 tinam²³ katvā parikkhipitvā vālikam²⁴ okirāpetvā²⁵ sammajjitvā
 rukkhe²⁶ gandhapañcaṅgulikāni datvā mālāgandhadhūpehi pū-
 jetvā dīpaṃ jāletvā „sukham sayā“²⁷ ti vtvā rukkham padak-
 khinaṃ katvā pakkamati. Dutiyadivase²⁸ pāto va gantvā su-
 khaseyyaṃ pucchati. Ath' ekadivasaṃ rukkhadevatā cintesi:
 „ayam brāhmaṇo ativiya maṃ paṭijaggati, imaṃ brāhmaṇaṃ
 vimahsitvā yena kāraṇena maṃ paṭijaggati tam dassāmiti“²⁹ sā³⁰
 tasmim³¹ brāhmaṇe³² āgantvā rukkhamūlaṃ³³ sammajjante ma-
 hallakabrāhmaṇavesena samīpe thātvā paṭhamāni gātham āha:

¹ B'd -pa asseṃṭan. ² B'd saka-. ³ B'd -titi. ⁴ B'd -bhikkhito. ⁵ B'd uyyā-
 nadvatarakothaka. ⁶ B'd -sath. ⁷ B'd kathesi. B'd kathesi tam. ⁸ B'd adda 'ora-
 diti. B'd oviditvā. ⁹ B'd -jāhi. ¹⁰ B'd anāsavo hosi Ananda. ¹¹ C' cintesi.
¹² B'd add. manassa. ¹³ B'd -tinammasā. ¹⁴ B'd p' ekaṃ. ¹⁵ C' B'd -tapa-.
¹⁶ C' mahato, B'd bahato. ¹⁷ B'd vālikam, B'd natinam, C' nūtinam, C' nūti-
 nam corr. to -sath. ¹⁸ B'd vāli-. ¹⁹ B'd okirivā. ²⁰ B'd rukkham. ²¹ B'd
 seyyāsi. ²² B'd duttiyastiyadi-. ²³ B'd pucchissamī. ²⁴ B'd add. khana. ²⁵
 B'd add. ca. ²⁶ B'd -je.

1. Acetanam brāhmaṇa assaṇantam
 jāno ajānantam imam palāsam
 āradhaviṛiyo dhuvam appamatto
 sukhasēyyam pucchasi¹ kissa hetu² 'ti. 25.

2. Tathā assaṇantan ti acetanam nāma assaṇantam, jāno ti tarāno jāna-
 māno hetu², dhuvam appamatto ti nīlappamatto.

Tam sutvā brāhmaṇo dariyam gātham āha:

3. Dūre suto c' eva brāhṇa ca rukkhō
 dese thito bhūtanivāsarūpo,
 10 tasmā namassāmi imam palāsam
 ye c' ettha bhūtā te ca³ dhanassa hetu⁴ 'ti. 26.

Tathā dūre suto ti brāhmaṇa ayaṃ rukkhō dūre suto vāso⁵, na
 assaṇantāno yeva pakato, brāhṇa cā ti mahanto ca, dese thito ti ānāso
 āsno bhūtanivāsaro ti devatānivāsarūpo ti devatānivāsarūpo addhā ettha
 15 mahesakkhadevatā nivutthā⁶ pharissati⁷, te ca dhanassa hetu⁴ ti imam ca
 rukkham ye c' ettha rukkhō nivuttho bhūtā te⁸ ca dhanassa hetu namassāmi
 na nikkhāsi⁹ ti.

Tam sutvā rukkhadevatā brāhmaṇassa pasannā „ahaṃ
 brāhmaṇa imasmim rukkhhe nibbattadevatā, mā bhāyi, dhanam
 20 te dassāmi¹⁰“ tam assāsetvā attano vimānavāro mahantena
 devatānubhāvena ākāse thatvā itarā dve gāthā abbhāsi:

1. So te karissāmi yathānubhāvam
 kataññutam brāhmaṇa pekkhamāno,
 katham hi āgumma satam sakāse¹¹
 25 moghā te assu¹² pariphanditāni¹³. 27.
 2. Ye tindorokkhassa paro piṭakkhu¹⁴
 parivārito pabbayañño ulāro
 tass' esu¹⁵ mūlasimim niddhi¹⁶ vikkhāto
 adāyādo¹⁷; gacchā, tam addharāhīti. 28.

¹ Cā-ti. ² B¹ mitta ca. ³ C¹ -te, C² -te corr. to -to. ⁴ C¹ ti sutthā, C²
 ti- corr. to niv-. B¹ nivutthā, B² mitta vutthā. ⁵ B¹ 4-ñi. ⁶ B¹ rukkhhe-
 cca ti. B² rukkhhe nivutthā devatā te. ⁷ B¹ -raṇiya. ⁸ C¹ -sa, C² -sa corr.
 to -so. ⁹ C¹ -asa. ¹⁰ C¹ pariva-, C² paripa- corr. to paripha-, B¹ par-
 man-, B² paribandhitani. ¹¹ B¹ piṭakkhu. ¹² B¹ tassessamim. B² tasse-
 cca. ¹³ C¹ niddhi, C² mūlin, B¹ niddhi. ¹⁴ C¹ adāyado, C² adāyado corr. to
 adāyado.

Tattha yathānubhāvan ū yathānti yathākalāhi, kataññūtan ti tvaṃ
mayham katagunam jānanto raṃ attani vijjāmaṇaṃ karaññūtan pekkhamāṇo,
āgamā ti āgantu, astam sakiso ti sappuriskāsam santika; moghā ti moghāni,
pariphanditāni sukhasseyyāpucchanaṃ vācā¹ phanditā² sammajjānādi-
kāraṇaṃ āyaphanditā³ ca tava katham⁴ apāṇāni bhavissanti, yo tīndu-
rukkhāsa⁵ 'ti yo eṃ tīndurukkhāsa parato⁶ piṭṭakkurukkhā⁷ thito ti
vimalādiṃsa thito va katham pasāretvā dasseti, parivāritā ti kīṭṭa taṃsa
piṭṭakkurukkhāsa⁸ mūḍa, eṃ te⁹ rukkhamaṇam parikkhipitvā nikkhatiya¹⁰ sam-
paritatti¹¹, pubbe pi¹² yitthayaññāyassena purimassamikkānaṃ, appamattā¹³ paṇ-
hayaññā, aṇṇamāḍikumbhikkhāvāsa mahantatā ājāro, kīṭṭu khametvā thepi-
tattā nikkhatte, idāni dāyadanam ābhavato vādayādo, idam vuttam hoti: eṃ tam
rukkhamaṇam parikkhipitvā gīvaṃ gīvaṃ paharānādi kimbhīna¹⁴ taṃsa
mahāntāhi nikkhatto asāsmiko, zecca vā¹⁵ uddharitvā ganhā ti.

Evāñ ca pana vatvā sū devatā „brāhmaṇa, tvaṃ etaṃ
uddharitvā ganhanto kilamissasi, zecca tvaṃ, aham eva¹⁶ 15
tava gharāṃ netvā saukasmīṃ¹⁷ saukasmīṃ ca thāne nidahis-
sāmi, tvaṃ yāvajīvaṃ etaṃ dhanam paribbuṇanto dānaṃ dehi
silaṃ rakkhā¹⁸ 'ti brāhmaṇassa ovādaṃ datvā tam dhanam
attano ānubhāvāna taṃsa ghare patitthāpesi.

Sattā imam desanāṃ¹⁹ āhuritvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā 20
brāhmaṇo Aṇando āhosi, rukkhadevatā aham evā²⁰ 'ti. Palāsa-
jātakaṃ²¹.

8. Javarakunnajātaka.

Akaramhase iṃ kiṇcaṇ ti. Idam Sattā Javaraṇo²²
sihanto Devadattassa akataññūtan ārabhha kathesi — pe — 25
„na bhikkhave Devadatto idāñ eva pubbe pi²³ akataññū yevā²⁴ 'ti
vatvā attāna āhosi:

Attā Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjāṃ karente
Bodhiṇatto Himavantaṭṭe²⁵ rukkhakotthasakuno²⁶

¹ B'd vācāya. ² B' parassavaraṇitāya, B'd pharusaṇṭṭhāyā. ³ B'd -bandhitāni.

⁴ B'd katham. ⁵ B' yo tīndurukkhāsa paro mikkakha, B'd -saṃ puro mikkakha.

⁶ C' pha-, B'd parato. ⁷ B'd mī-. ⁸ B' mūḍa eva vthakam, B'd mūḍa eva saṃ tam. ⁹ C' d' nidahissatā. ¹⁰ B'd pari-. ¹¹ B'd omi pi. ¹² B'd appamattāya.

¹³ B'd mūḍikumbhikkhānaṃ. ¹⁴ C' B' tam. ¹⁵ B'd add tam. ¹⁶ C' omi saukas- mūḍa. ¹⁷ B'd -āhi. ¹⁸ B'd dhammaḍe-. ¹⁹ B'd add saṃsamam. ²⁰ See Five Jātakas p. 12, cf. Weber, Ind. Stud. 128. ²¹ B'd vācāya. ²² B'd idāneva.

pubbepi devadatto. ²³ B' ppa-. ²⁴ B' -kothakasa-, B'd -kothakasa-.

hutvā nibbatti. Ath¹ ekassa sīhassa maṁsaṁ khādantaṁ
 atthi gale laggī, gale oddhumāyī, gocarāṁ ganbituṁ na sak-
 koti, kharā vedanā vattanti². Atha naṁ so sakuno goca-
 rapasanto diṇvā sākāya nilīno „kin te samma dukkhatīti“³
 5 pucchī. So taṁ atthaṁ ācikkhī. „Ahaṁ te samma etaṁ
 atthiṁ apaneyyāmi, bhayena⁴ te mukhaṁ pavisitūṁ na visahāmi,
 khādeyyāsi pi⁵ man“ ti. „Mā bhāyī samma, nāhaṁ taṁ kha-
 dāmi, jīvitaṁ me dehīti“⁶. So „sādhū“⁷ ti taṁ passena⁸ ni-
 pajjāpetvā „ko jānāti kim p⁹ esa karissatīti“¹⁰ cintetvā yathā
 10 mukhaṁ pidahitūṁ na sakkoti tathā tassa adharotthe ca utta-
 rotthe ca dandakāṁ ṭhapetvā mukhaṁ pavisitvā atthikoṭiṁ
 tuṇḍena pahari. Atthi patiṇvā gataṁ. So atthiṁ pāretvā si-
 hassa mukhaṁ nikkhamanto dandakāṁ tuṇḍena paharitvā pā-
 tento nikkhamitvā sākāge nilīyī¹¹. Siho nīrogo¹² hutvā eka-
 15 divasaṁ¹³ vanamahisaṁ vadhitvā khādati. Sakuno „vīmaṁ-
 sissāmi naṁ“¹⁴ ti tassa upariḥhāge sākāya nilīyitvā tena sad-
 dhiṁ sallapanto¹⁵ pathamaṁ gātham āha:

1. Akaramhase te kiccaṁ yaṁ balāṁ ahuvambhase,
 migarāja namo ty-attho, api kiñci labhāmasa. 29.

20 Tatthā akaramhase te¹⁶ ti bho sīha, mayam¹⁷ pi tava ekam kiccaṁ
 akariṁha, yaṁ balāṁ ahuvambhase ti yaṁ amhikaṁ balāṁ ahaṁ tena ta-
 lena tato kiñci śāpetvā¹⁸ akariṁha yeva¹⁹.

Taṁ sutvā sīho duttiyaṁ gātham āha:

2. Mama lobhābhakkhassa niccaṁ luddāni kubbato
 25 dantaantaragato santo taṁ bahun yaṁ hi²⁰ jīvāsīti. 30.

Taṁ sutvā sakuno itarā dve gāthā abhāsi:

a. Akataññuṁ akattāraṁ katassa appatikāraṁ²¹
 yasmiṁ katanñutā n²² atthi niraṭṭhā tassa sevenā. 31.

¹ B¹ pavattī, B² pavattati. ² B¹ dukkhaṁ ti. ³ B¹ add. pena. ⁴ B¹ omīti
 pl. ⁵ B¹ vīmaṁsa-. ⁶ B¹ jīvāni ko passati kim me bhavissatīti. ⁷ all four
 MSS. nilīyī. ⁸ all four MSS. ni-. ⁹ B¹ add. ekam. ¹⁰ B¹ -panto. ¹¹ B¹ add
 kiccaṁ. ¹² C¹ yaṁ, C² yaṁ corr. to mayam. ¹³ C¹ śāpetvā, C² śāpetvā corr.
 to śāpetvā. ¹⁴ C¹ sava. ¹⁵ B¹ jampi. ¹⁶ B¹ apatikāraṁ, B² apatikāraṁ.

4. Yassa sammukhacinnena mittadhammo na labbhati¹
 anusuyyam² anakkosam³ sanikam⁴ tamhā apakkame ti. 32.

Tattha akatāhūm ti katagūm ajānutaṃ, akattāraṃ ti ayaṃ kiñci
 akarontaṃ, sammukhacinnena ti sammukhe katena cinnena, anusuyya-
 manakkosam ti idā puggalam na mūyanto⁵ na akkosanto⁶ sanikam⁷ tamhā
 puggala⁸ apagaccheyyā⁹ ti. 3

Evam vattā so sakūpa pakkāmi.

Satthā imam desanāṃ¹⁰ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tudā siho
 Devadatto aho si, sakūpa pana aham evā¹¹“ ti. Javasa-kupajātakaṃ¹².

9. Chavakajātaka.

10

Sabbam idam¹³ carimuvatan¹⁴ ti. Idam Satthā Jeta-
 vane riharanto chabbaggiye¹⁵ ārabha katesi. Vatthum Vimaye
 vitthāraṇo āgataṃ eva. Ayam pan¹⁶ etiha sanikkhepo. Satthā chab-
 baggiye pakkosāpetvā „accam kira tumhe bhikkhave nīce āsane
 nisiditvā uccē āsane nisinnassa dhammam desethā¹⁷“ ti pucchitvā¹⁸
 „evam bhante“ ti vutte te bhikkhū garulitvā „ayuttam bhikkhave
 tumhākaṃ nama dhamme agāravakaraṇaṃ, porāpakapanditā hi nīce
 āsane nisiditvā¹⁹ lāhiraṃante pi vācento garahmā²⁰“ ti vattā
 attitaṃ āhāsi.

Attite Bārāṇasiyam Brahmadaṭṭe rājāṃ karente²¹
 Bodhisatto caṇḍālayoniyam nibbattitvā²² veyappatto ku-
 ṭumbam santhapesi²³. Tassa bhariyā ambadobhāṇi²⁴ hurvā
 tam āha: „Iccāṃ²⁵ ahaṃ sāmi²⁶ ambam khāditaṃ²⁷“ ti. „Bhadde,
 imasmim kāle ambam n²⁸ attbī, aññam kiñci ambilaphalaṃ²⁹
 āhariesāmiti³⁰“. „Sāmi, aham³¹ ambam labhamānā³² ēva jīvi-
 sāmi, alabhamānāya³³ me jīvitam n³⁴ attbīti³⁵“. So tassā paṭi-

35

¹ Cā asa-. ² Cā sap-. ³ Cā sūyanto, Cā sūyanto, Bā sūyanto, Bā sūyanto.
⁴ Cā na sanikkhe-, Bā na sanikkhe-, Bā anakkosanto. ⁵ so all four MSS. ⁶ Bā
 papapo-. ⁷ Bā dhammaḍe-. ⁸ Bā omīṭi jara and add aṭṭhamam. ⁹ Bā idāṃ
 puggalam.

¹⁰ Bā makatam. ¹¹ Bā add bhikkhū. ¹² Bā add uccē āsane nisiditvā. ¹³
 Bā garahmākesaṃ. ¹⁴ Bā add so. ¹⁵ Cā santhā-. ¹⁶ Bā omīṭi ambā. ¹⁷
 Cā sāmiti, Bā sāmi iccāmetam. ¹⁸ Bā omīṭi ambā. ¹⁹ Bā add āsā. ²⁰ Bā
 omīṭi sāmi ahaṃ. ²¹ Bā -nā.

- baddhaṇṇaṇṇa „kahaṇṇa nu kho ambaṇṇa” labhissāmiti¹ ciñtesi. Tena kho pana samayena Bārāṇasiraṇṇa uyyāne ambo dhuva-phalo hoti. So „tato amhapakkhaṇṇa āharitvā imissā dohaḷaṇṇa paṭippassambhessāmiti²” rattibhāge uyyānaṇṇa gantvā ambaṇṇa
 5 abhirūhivā³ sākhaṇṇa sākhaṇṇa ambaṇṇa olokenṇa vicari⁴. Tassa tathā karomaṇṇa⁵ eva ratti viḷhāyi⁶. So ciñtesi: „sace idāṇi” otaritvā gamissāmi diṇvā maṇṇi⁷ ‘coro’ ti gahessanti⁸, rattibhāge gamissāmiti⁹. Atth¹⁰ ekaṇṇa viṭṭapaṇṇa abhirūhivā niliṇa acchi. Tada Bārāṇasirājā purohitassa santike manta gaṇhāti¹¹,
 10 so uyyānaṇṇa parivāṇvā ambarukkhamūle uccāsane¹² nisīditvā ācariyaṇṇa uccāsane¹³ nisīdāpetvā manta gaṇhi¹⁴. Upari ni-siṇṇo¹⁵ ciñtesi: „yava” adhammiko ayaṇṇi rājā¹⁶ uccāsane ni-sīditvā manta gaṇhāti¹⁷, brāhmaṇo pi adhammiko yo uccāsane¹⁸ nisīditvā¹⁹ vāceti, ahaṇṇa pi adhammiko yo māṭugāmaṇṇa vasaṇṇa
 15 gaṇtvā mama²⁰ jīvitaṇṇa agantvā ambaṇṇa āharāmiti²¹ so ruk-khato otaranto ekaṇṇa olambanissākhaṇṇa gaṇetvā tesati ubhinnaṇṇa pi antare patitthāsi²². „maharāja, ahaṇṇa naṭṭho, tvaṇṇa thūlo²³, purohito mato²⁴ ti āha. So raṇṇa „kimbhāraṇa” ti paṭṭho pa-thamaṇṇa gātham āha:
- 20 1. Sabbam idam carimavatam²⁵, ubho dhammaṇṇa na passati²⁶,
 ubho pakatiyā eṇṇa yo cāyaṇṇa²⁷ sajjhāpayati²⁸
 yo va dhammaṇṇa adhiyanti. 33.

Tatha sabbam idam carimavatam²⁵ ti yam ambohi tithi janthi kassāhi
 25 abhiṇṇa idam kleram lāṇakam nimmāṇiyidam adhammāṇṇa, evaṇṇa attano cora-
 bhāṇṇa tenaṇṇa is mātṭheṇa āgāraṇṇa garahitvā puna itare²⁶ yeva garahanta

¹ Bā ambaphalāhi. ² Bā -bbi-. ³ Bā add tāṇṇa. ⁴ Bā vevatāhi. ⁵ Cā -vāhi
 cor, so viḷhāyi, Cā viḷhāyi, Bā viḷhāya. ⁶ Bā -veva. ⁷ Bā maṇṇi diṇvā. ⁸ Bā
 gaṇhessanti. ⁹ Cā gaṇhāti, Bā uccāsambhessāmiti. ¹⁰ Bā uccāsane. ¹¹ Bā uccā-
 15 Bā uccāsanti, Bā uccāsanti. ¹² Bā so upari niliṇa. ¹³ Bā eṇṇa yava. ¹⁴ Bā
 adda yo. ¹⁵ Cā gaṇhāti, Bā uccāsanti, Bā uccāsanti. ¹⁶ Bā adda uccāsanti
 ācariyaṇṇa mantaṇṇa. ¹⁷ Cā -gāmaṇṇa -vāṇṇa maṇṇi. ¹⁸ Bā ācariyaṇṇa, Bā ācari-
 20 yaṇṇa. ¹⁹ Bā paṭṭhāya. ²⁰ Bā mātṭho. ²¹ Bā iṇṇaṇṇa, Bā iṇṇa. ²² Cā
 carimavatam, Bā cariman, katon. ²³ Bā -antā. ²⁴ Bā add manta. ²⁵ Bā
 sajjhāpeti. ²⁶ Bā -makataṇṇa, Bā mātṭheṇa. ²⁷ Bā add āya.

uḍḍu dhammaṃ na paṇṇanti¹ idha āna, tattha uḍḍo ti² dve³ pi janā
garukāraṇaṃ⁴ poruḥaḍḍhammaṃ na paṇṇanti. tatra ta dhammapakatti
cutā. dhammo hi paṭhamapattivasena pakati nāma, cuttem pi e⁵ etah:

Dhammo hase⁶ pāṇa aṇaṃ pubbe

poṇḍā adhammo udapadi loka ti.

yo cāyaṃ ti yo ca ayaṃ niccaṇa nīdittvā manā sajjhāpeti⁷ yo ca uccāseṇa⁸
nīdittvā adhiyati.

Tam sutvā brāhmaṇo dotiyaṃ gātham āha:

2. Nāllamā bhojanam⁹ bhuñje sucim¹⁰ mamsūpasaccaṇam¹¹,

tasmā etam na sevāmi dhammam isibhi sevitan ti. 34. 10

Tass¹² attho: aham hi bho-janam cañño saccāṇaṃ nāllamā aṇam aṇam
paṇḍaram mamsū-pākāya mamsavikariya. ānam¹³ mamsūpasaccaṇam¹⁴ bhūḍ-
jaṇi, tasmā udara baddho hutvā etam satagacchāmi isibhi sevitan dhammam
na sevāmi.

Tam sutvā itaro¹⁵ dve gāthā abhāsi:

3. Paribhaja, mahā loka¹⁶, pacanti aṇṇe pi¹⁷ pāṇino,

mā tvaṃ adhammo ācarito¹⁸ āsma kumbham¹⁹ ivābhida²⁰. 35.

4. Dhi-r-atthu taṃ yasalābham²¹ dhanalābham²² ca brāhmaṇa
yā vutti vinipātana adhammacaragena vā ti. 36.

Tattha paribhaja²³ hi lo-aṇṇattha poṇḍā, mahā²⁴ ti ayaṃ loka nāma 20
mahā pacantaṇṇe²⁵ piḥi imasmiṃ jambudīpe aṇṇe pi pāṇino pacanti²⁶, na
ayaṃ ev eko rājā, āsma kumbhamivā²⁷ ti paṇḍo ghaṭeṇ viya, idaro vuttam
hoti: yaṃ vvaṃ²⁸ aṇṇattha agantvā²⁹ idha: vacanto adhammam aṇṇa³⁰ su
adhammo etam ācarito paṇḍo ghaṭeṇ viya. mā mahā³¹ bhūmi³², dhīrattho³³
ti gāthāya ayaṃ samāheparittho: brāhmaṇa yo eva vvaṃ tara yasalābho ca 25
dhanalābho ca³⁴ dhi-r-attho tam, gacchāma tam mayā³⁵, kasmā? yasmā apāḍ

¹ C¹ paṇṇanti, C² paṇṇanti corr. to paṇṇanti. ² C¹ pi. ³ B¹ imo dve. ⁴ B¹
garukāraṇa-, B² garukāra, C¹ garukāraṇaḥ corr. to -vāraṇam. ⁵ B¹ e- corr. to ve,
B² hāre. ⁶ C¹ -eti. ⁷ B¹ uccāse-ā-. ⁸ B¹ odhanam, B² odhanam, cit. Dh. p. 215.
⁹ C¹ B¹ suci, B² sukā. ¹⁰ B¹ maham-, C¹ -sevanam. ¹¹ C¹ ātta, B¹ aṇṇa. ¹²
C¹ -sevanam, B¹ -rā, B² -re. ¹³ C¹ paribhajamūhāṇa, B¹ paribhaja pa-
hābrahma, B² -mahābrahma. ¹⁴ C¹ -amūhā, C² paṇṇantiṇṇa corr. to paṇṇa-
B¹ paṇṇantiṇṇepi, B² paṇṇantiṇṇepi. ¹⁵ B¹ aṇṇa. ¹⁶ C¹ -āham corr. to bhām.
¹⁷ B¹ ivābhida, B² ivābhida. ¹⁸ C¹ paṇṇanti-. ¹⁹ C¹ mahā. ²⁰ B¹ paṇṇantiṇṇa,
B² paṇṇantiṇṇa. ²¹ B¹ paṇṇanti. ²² B¹ -vābhida. ²³ C¹ yaṃ taṃ. ²⁴ C¹
āgantvā corr. to ag-, B² āgantvā. ²⁵ C¹ -rā, C² -rā corr. to -rā, B¹ āraṇṇa,
B² āraṇṇa. ²⁶ B¹ vvaṃ. ²⁷ B¹ -diti. ²⁸ B¹ dhīrattham. ²⁹ B¹ vvaṃalābho
va, B² eva dhanalābho ca, C¹ eva dhanalābho ca. ³⁰ C¹ -āma yaṃ. C²
-āma tam mayā corr. to -tam mayā.

taya laddhalāhho syatim apāyena vinipātanahetu idāsampatti ca' adhammacarane
jivitaṃtā nāma hoti, yā e' ssa vutti iminā syativinipātena idha adhammacarane
vā nippajjati kīṇa taya, tena tam evaṃ vadāmi.

Ath' assa dhammakathāya¹ rājā pasāditvā „bho purisa,
5 kinjātikā sīti“ pucchī. „Candālo ahaṃ devā“² ti. „Bho,
sace tvaṃ jātisampanno abhaviṣṣa rajjam te adassam³, ito
paṭṭhaya paṇa ahaṃ divā rājā bhavissāmi, tvaṃ rattim rājā
hohiti“ attano kaṇṭhe pilandhanapupphadāmaṃ tassa gīvāya⁴
pilandhāpervā tam nagaraguttikaṃ akāsi. Ayaṃ nagaragutti-
10 kānaṃ kaṇṭhe rattapupphadāmalabhanassa⁵ vaṇiso. Tato pa-
ṭṭhāya ca paṇa rājā tass' ovāde thatvā ācariye⁶ gāraṃ katvā⁷
nīce āsane nisīno⁸ mante gaṇhi⁹.

Satthā imaṃ dhammadessanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā rājā ānando ahoi, candālaputto paṇa ahaṃ evā“¹⁰ ti.
12 Chavakajātakaṃ¹¹.

10. Sayhajātaka.

Sasamuddapariyāyan¹² ti. Imaṃ Satthā Jetāvana vi-
haranto ukkanthitabhikkhū ārabhu kaṭhesi. So¹³ Sāvatthi-
yaṃ piṇḍāya caranto ekaṃ abhirūpaṃ¹⁴ itthim divā ukkanthito e-
20 ssaṃe anabhiramī¹⁵. Atha naṃ¹⁶ bhikkhū Bhagavato dassetum¹⁷.
So Bhagavatā¹⁸ „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhū ukkanthito“¹⁹ ti paṭṭho
„saccaṃ“ ti vatvā „ko tam ukkanthāpeṇi“²⁰ vutte tam atthaṃ āroceti.
Satthū „kuṃhā tvaṃ evarūpe niyyānikasāsaṃe pabbajjtvā ukkanthi“²¹,
pubbe paṇḍitā purohitatthānaṃ labhanta²² naṃ²³ paṭikkhiptvā pabba-
35 jimsū²⁴ ti vatvā atitāṃ āharī.

Atte Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rajjam karente
Bodhisatto purohitassa brāhmaṇiṇi²⁵ kucchimim²⁶ paṭisandhim

¹ Bāḍ oṃti ca. ² Cā dhammakataya. Cā dhammakathāya corr. to dhammakataya.
³ Cā adassā. Cā adassā corr. to adassam. Bāḍ ahaṃ dassetum. ⁴ Bāḍ -yam. ⁵ Bāḍ
-dāmapilandhana. ⁶ Bāḍ -jassa. ⁷ Bāḍ karitvā. ⁸ Bāḍ vadditvā. ⁹ Bāḍ aggan-
hena. ¹⁰ Cā Javakajā. Bāḍ savaṇḍa. Bāḍ add navamam. ¹¹ Bāḍ -parisaṇa. ¹² Bāḍ
add ki. ¹³ Bāḍ add ahaṃkatapariyattam. ¹⁴ Bāḍ abhiramati. ¹⁵ Bāḍ oṃti naṃ.
¹⁶ Bāḍ āroceti. ¹⁷ Cā bhagavā. Bāḍ -to. ¹⁸ Bāḍ add v. ¹⁹ Bāḍ ukkanthito
atti. ²⁰ Bāḍ -tapi. ²¹ Bāḍ tam. ²² Bāḍ -imhi.

gahetvā¹ rañño puttena saddhim ekadivase jāyī². Rājā „atthi
 nu kho me koci puttena saddhim ekadivase jāto“ ti amacce
 pucchi. „Atthi mahārāja purohitassa putto“ ti. Rājā
 nam³ āharāpetvā dhiṭṭhinaṃ datvā puttena saddhim ekato va⁴
 paṭijaggāpesi, ubbhinnam pi ābharanāni c⁵ eva pānabhojanādini
 ca ekasadiśā⁶ eva ahesum. Te vayappattā ekato va Takka-
 silam gantvā sabbasippāni uggaṇhitvā āgamamsu. Rājā put-
 tassa oparajjam⁷ adāsi, mahāyaso ahoṣi. Tato paṭṭhāya
 Bodhisatto rājaputtana saddhim ekato va⁸ khādati pivatī sa-
 yati, aññamaññaṃ viśśāso thiro ahoṣi. Aparabhāge rājaputto
 pito accayena rajje paṭiṭṭhāya mahāsampattiṃ anubhavi. Bo-
 dhisatto cintesi: „mayham sahāyo rajjam anusāsati“, sallak-
 khizakkhane yeva kho⁹ pana mayham purohitatṭhānaṃ dassati,
 kim me gharāvāsena, pabbajitvā vivekam anubrūhessāmiti¹⁰ so
 mātāpitaro vanditvā pabbajjam anujānāpetvā mahāsaṃyattim
 chaddetvā¹¹ ekako¹² va nikkhamitvā Himavantaṃ pavasiṭvā
 manorame bhūmibhāge paṇṇasālam māpetvā isipabbajjam pab-
 bajitvā abhiñña ca samāpattiyo ca nibbattetvā jhānakīlam
 kiṇanto vihāsi. Tadā rājā nam¹³ anussaritvā „mayham sahāyo
 na paññāyati, kham so“ ti pucchi. Amaccā tassa pabbajita-
 bhāvaṃ ārocetvā „raṃaniyo kira vanasande vasatīti“ āhamau.
 Rājā tassa vasanokāsaṃ pucchitvā Sayham¹⁴ nāma amaccam¹⁵
 „gaccha, sahāyam me gahetvā ehi, purohitatṭhānam assa das-
 sāmiti“ āha. So „sādhū“ ti paṭisunitvā Bārāṇasito nik-
 khamma¹⁶ anupubbena paccantaḡāmaṃ patvā tattha khandhā-
 vāram ṭhapetvā vanacarakehi¹⁷ saddhim Bodhisattassa vasano-
 kāsaṃ gantvā Bodhisattam paṇṇasāladvāre suvaṇṇapaṭimam
 viya nisinnam¹⁸ diāvā vanditvā ekamantaṃ nisiditvā katapaṭi-
 saṇṭhāro „bhante, rājā te“ purohitatṭhānaṃ dātukāmo āga-

¹ Bāḍ gahetvā. ² Bāḍ -jāyī. ³ Bāḍ nam. ⁴ Bāḍ amiti va. ⁵ Bāḍ uga. ⁶ Bāḍ -ekasāmiti. ⁷ Bāḍ so, C¹ kō khā. ⁸ All four MSS. -ti. ⁹ C¹ chaddetvā. ¹⁰ B¹ ekato. ¹¹ C¹ ekam. ¹² C¹ ekako. ¹³ Bāḍ sayham. ¹⁴ C¹ addo pakkosāpetvā. ¹⁵ Bāḍ nik-
 khamitvā. ¹⁶ C¹ nikkhamma. ¹⁷ Bāḍ -rīkhi. ¹⁸ C¹ -nno. ¹⁹ C¹ ti, Bāḍ sayham.

manasā¹ icchatitī² āha. Bodhisatto „tiṭṭhatu, parohitattṭhānaṁ
 ahaṁ sakalaṁ Kāsikosalaṁ Jambudīparaṁ cakkavattisīm
 eva vā labhanto pi na gacchissāmi³, na hi paṇḍitā sakiṁ jahi-
 takilese puna ganhanti, sakiṁ jahitvā hi outṭhubbakkhelessa-
 5 diṣaṁ⁴ hotitī⁵“ vatvā unā gāthā abhāsi:

1. Sasamuddapariyāyaṁ⁶ mahiṇ sāgarakundalaṁ
 na icche sāha nindāya, evaṁ Sayha⁷ vijānabhi⁸, 37.

2. Dhi-r-attho nam⁹ yasalābham dhanulābhaṁ ca brāhmaṇa
 yā vuttī vinipātena adhammacaranena vā. 38.

3. Api ce pattam ādāya anāgāro¹⁰ paribbaje
 sā eva¹¹ jivikā seyyo¹² yā cādhammena esaṁ. 39.

(Cfr. supra II p. 119).

4. Api ce pattam ādāya anāgāro¹³ paribbaje
 aññam abhimsayaṁ loke api rajjena taṁ varasā ti. 40.

15 Tatha sasamuddapariyāyaṁ¹⁴ ti pariyyo¹⁵ vuccati parivāro, samudda
 parivāreṭvā thāna cakkavattipakkhatena saddhīṁ samuddasamkhātēna sā¹⁶ parivā-
 reṇa saddhīṁ ti attho, mahiṇ¹⁷ sāgarakundalaṁ ti sāgarasamjhe dīpa-
 reṇa jhātataṁ kundaśubbhāṁ ti attho, nindāya¹⁸ ti jhānasukhasampannān
 pabbajjān chaḍḍetvā¹⁹ Issariyaṁ ganhanti indāya, nindāya, Sayha²⁰ ti taṁ nā-
 20 mūdāpatti, vijānabhi²¹ dhammān vijānāhi, yā vuttī vinipātenā²² ti yā
 parohitattṭhānaṁ²³ saddhā yasalābhadhanulābhavutti jhānasukheṇa tato²⁴
 attaviniyātasamkhātēna vinipātena tato²⁵ gantvā Issariyamadamattasā adham-
 macaranena vā hoti taṁ vuttān dhi-r-attho, pattam ādāya²⁶ ti bhikkhubbhājanān
 gahetvā, anāgāro²⁷ ti api sako apasārahito parikkhaleṇa seyyaṁ²⁸, sā eva²⁹
 25 jivikā³⁰ ti sā eva me³¹ jivikā seyyo varasā³², yā cādhammena³³ ti yā ca
 adhammena esaṁ, idam vuttān hoti: yā adhammena esaṁ tato sā ca jivikā
 sandarasi ti, abhimsayaṁ ti vibhārento, api rajjena³⁴ ti evaṁ parān
 vibhārento kapilāhattikassa meṇa jivikāppanān rajjenaṁti varasā uttamaṁ ti

Iti so punappuna³⁵ yāvantam³⁶ pi taṁ patikkhipi. Sayha³⁷
 30 pi tassa manasā alabhutvā³⁸ vanditvā gantvā³⁹ tassa anāga-
 manabhāvaṁ ruñño ārocasi.

¹ B' adda va, B' re. ² B' apa-. ³ C' -khela-, B' nī(hukkheta-, B' dūbhakkhela-. ⁴ B' -parisaṁ. ⁵ B' seyya. ⁶ B' -nāhi. ⁷ B' taṁ. ⁸ B' -re. ⁹ B' yeva. ¹⁰ B' seyyā. ¹¹ B' -parisaṁ. ¹² B' parisaṁ. ¹³ B' rakkhāṇa. ¹⁴ B' anut matini. ¹⁵ B' chaḍḍhe-. ¹⁶ B' seyyā. ¹⁷ B' -na-. ¹⁸ B' vīthiśānaṁ, B' mahi-
 cāreṇa. ¹⁹ B' jhānaṁ sukhaṁ, B' jhānasukhaṁ. ²⁰ B' B' ita. ²¹ B' vāriyaṁ. ²² B' yeva. ²³ B' anāga me, B' evaṁ eva. ²⁴ B' -ro. ²⁵ B' -nāhi. ²⁶ B' -to. ²⁷ B' seyyo, B' seyyo. ²⁸ B' add taṁ. ²⁹ B' add gantvā.

Satthā imam dassam¹ āharitvā saccini sukāsetvā jātakam sammohānesi: (Saccapariyosāne akkathitabhikkhū sotāpattiphale patiṭṭhahī, apare pi bahū sotāpattiphalaḍḍhiṃ sacchikarissu) Tada rājā Anando aho!, Sayho² Sāriputto, purohitaputto³ aham evā 'ti. Sayhajātakam⁴. Vitaravaggo⁵ paṭhamo.

5

2. PUCIMANDAVAGGA.

1. Pucimandajātaka.

Uṭṭhehi corā 'ti. Idam Satthā Veluvane viharanto āyasmantaṃ Mahāmoggallānam ārabbhva kathesi. There¹ kim Rājagahan nissāya² Araṇṇakuṭikāya viharante³ eko coro nagaradvāragāme⁴ ekasmin gehe sandhim chinditvā hatthasāram⁵ ādāya palāyitvā therassa kuṭiparivenam pariatvā „Idha mayham ārakkho bharissatthi“, therassa paṇṇasālamukhe⁶ nipajji. There tassa pamukhe sayitabhāvaṃ ātvā tasmim āsamkam katvā „corasāmaaggo⁷“ nāma na vattatthi⁸ nikkhamitvā „mā idha sayāti“ niharī⁹. So coro tato nikkhamitvā padam mocetvā¹⁰ palāyi. Mammā¹¹ ukkam ādāya corassa padānusāreṇa tattha āgautvā tassa āgatatthānathitattāhananissamattānassayitatthānāni divā „coro ito āgato, idha tthito, idha nisīdmo, iminā thūnena palāto, na ditthe no¹² ti ito c' ito ca pakkhanditvā¹³ adivā va paṭigatā¹⁴. Panadivase therō pubbaṇhasamaye¹⁵ Rājagale¹⁶ piṇḍāya caritvā piṇḍapātapaṭikkanto Veluvanam gautvā taṃ paratthiṃ Satthū ārocesi. Satthū „sa kho Moggallāno traṃ sova āsāṇkitabbhayaṭṭakam¹⁷ āsamki¹⁸, perāṇakapaṇḍitāpi āsamkinissu¹⁹. 'ti vutvā therena yācito atitāṃ āhari.

¹ B¹ d dhammasa. ² B¹ seyya, B² seyyo. ³ B¹ tāpaṇa pana. ⁴ B¹ seyya -- dassamā. ⁵ B¹ kaṭṭhagavaggo. ⁶ B¹ -ro. ⁷ B¹ upam. ⁸ B¹ -to. ⁹ B¹ kattaṇ. B² hatthena sū. ¹⁰ B¹ -tiya paṭimukhe, B² -tiya pamukhe. ¹¹ B¹ corena saddhim samaggo. ¹² C² sayitthari. ¹³ B¹ thedāpetvā. ¹⁴ B¹ pakhan-. ¹⁵ B¹ pati-. ¹⁶ B¹ -yā. ¹⁷ B¹ samki-. ¹⁸ B¹ āsamkam karī. ¹⁹ B¹ āsamkam karimā.

Attā Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rajjāṃ kurente
 Bodhisatto nagaṛassa susānavāne nimbarukkhā¹ devatā
 hutvā nibbatti. Ath' ekadivasam nagaṛadvāragāme katakam-
 macore taṃ susānavanaṃ pāvisi. Tada² pana tattha nimbo
 ca assatto cā³ 'ti dve jetṭhakarukkhā⁴. Core nimbarukkhassa⁵
 mūle bhaṇḍikāṃ thapetvā nipajji. Tasmīṃ pana kāle core⁶
 gaḥetvā nimbasūle⁷ attāseṇti. Atha sā devatā cintesi: „sace⁸
 manussa āgantvā imāṃ coraṃ gaṇhissanti imassa⁹ nimbarukkhassa¹⁰
 sākhaṃ chinditvā sūlam katvā etaṃ uttāseṇti¹¹, evaṃ sante
 rukkho nassissati, haṇḍa naṃ ito niharissāmi¹² sā tena sādhiṇiṃ
 sallapanti paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Uttāhehi cora, kiṃ sesī, ke attā supinena te,
 mā taṃ gaḥesunā rājāno gāme kibbisakārakaṃ ti. 41.

Tattha rājāno ti rājapuriā sādhiyā ramaṇā, kibbisakārakaṃ ti dā-
 15 runasāstakacoraḥkammakārakaṃ.

Iti naṃ vatvā „yāva taṃ rājapuriā ca gaṇhanti tāva aṇ-
 ḍattha gaṇḍhā¹³ 'ti bhāyāpetva palāpesi. Tasmīṃ palāte as-
 satthadevatā dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Yan nu coraṃ gaḥessanti gāme kibbisakārakaṃ
 20 kiṃ tattha puṇḍarīkassa vane jātassa tittāto ti. 42.

Tattha vane jātassa tittāto ti abhū¹⁴ vane jāto a' eva thito ca
 devata¹⁵ pana tattha nibbattati rukkhassamodakāre¹⁶ eva samodakāre¹⁷.

Taṃ sutvā nimbadevatā tatiyaṃ gāthāṃ āha:

3. Na tvaṃ assatto jānāsi mama corassa e' antaraṇi¹⁸:
 25 coraṃ gaḥetvā rājāno gāme kibbisakārakaṃ
 appenti¹⁹ nimbasūlasiniṃ, tasmīṃ me²⁰ saṃkate²¹ mano
 ti. 43.

¹ B'd -ākha. ² B'd add ca. ³ B'd add seṇti. ⁴ B'd -ākha. ⁵ C'd -ro. ⁶ B'd
 -lena. ⁷ B'd add attā. ⁸ B'd -asava. ⁹ C'd nimba. ¹⁰ B'd attāseyyam, B'd
 uttāseyyanti. ¹¹ B'd gaṇḍhā. ¹² B'd rukkho. ¹³ B'd -ā. ¹⁴ B'd -arati. ¹⁵
 C'd manaraṇa. ¹⁶ C'd abhenti. B'd appenti. C'd aranti. ¹⁷ C'd ca. ¹⁸ C'd sam-
 kato. B'd saṃkate.

Tatthā assaṭṭhā 'ti parimāṇe' eva taṃhi nibhattadevatā¹ samud-
 carati, mama corassa caritarā ti mama corassa va vāto avasikkhānam,
 appenti² nimbasūlasmin ti taṃhi kile rūjina³ corā nimbasūle āv-
 ānti⁴, taṃhi me sabbatā mano ti taṃhi kileso mama vittaṃ saṅkarā,
 sace⁵ hi maṃ sūle āvāpenti⁶ vināsin me nassasati, abhā sikkhā o-
 bhesanti, vināso me kupaṇāndho bhāsesati, taṃha: eva⁷ palāpeṇ ti⁸.

Evaṃ tāsaṃ devatānaṃ aṇṇamoḍḍeṇ sallapantīnaṃ ſeva⁹
 bhaṇḍasāmikā ukkhaṭṭhā padānusārena āgantvā corassa sayi-
 tatthānaṃ diṣvā „ambho idāni¹⁰ cora uṭṭhāya palāto¹¹ ti, na
 laddho nu¹² cora, sace alabbhissāma¹³ imass' eva¹⁴ nimbassa
 māle vā āvāpivā¹⁵ sikkhāya vā olambetvā āgamiseṇā¹⁶ ti
 vatvā ito e' ito ca pakkhandivā corāni adivā va gatā. Te-
 saṃ¹⁷ entvā assaṭṭhadevatā catutthaṃ gātham āha:

v. Samkeyya samkittabbāni, rakkhēyya¹⁸ nāgataṃ bhayaṃ,
 anāgatabhayaṃ dhīro ubho loke avekkhatīti. 44. 15

Tatthā rakkhēyya¹⁹ nāgataṃ bhayaṃ ti dve anāgatabhayaṇi diṭṭha-
 dhammikaṇi e' eva samperāyikaṇi ca, teṇ pāpamitte parivajjento²⁰ diṭṭha-
 dhammikaṃ rakkhati, tiṇi duccharitāni parivajjento²¹ samperāyikaṃ rakkhati,
 anāgatabhayaṃ ti anāgatabhayaḥhotakaṃ²² bhayaṃ bhayamāno dhīro paṇṇo
 paṇṇo pāpamittasamaggaṃ na karoti, tīhi²³ ducchari duccharitānaṃ na carati,
 ubho loke ti evaṃ bhayanto h' eva idhalokāraśalokassaṃbhāre ubho loke
 avekkhati oloketi, olokayamāno idhalokabhayaṇa pāpamitte vājjet²⁴ para-
 lokabhayaṇa pāpamittā²⁵ na karoti.

Satthā imaṃ ḍesanaṃ²⁶ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
 assaṭṭhe nibhattadevatā Sāriputto²⁷ āhosi, nimbadevatā ahaṃ evā²⁸
 'ti, Pucimandajātakaṃ²⁹.

¹ B⁴ -ti. ² C⁶ abhenti, C⁶ assenti. ³ C⁶ B¹ omitt taṃhi kile rūjina. ⁴
 C⁶ āvānti, C⁶ B¹ āvānti. ⁵ C⁶ same. ⁶ C⁶ B¹ -ti. ⁷ B¹ eva, B¹ taṃ-
 haṃ etaṃ. ⁸ B¹ -peṇ, B¹ -peṇi, B¹ add aṭṭho. ⁹ B¹ -pentānaṃ. ¹⁰ B¹
 -vaya. ¹¹ C⁶ palāpato, C⁶ palāpato. ¹² C⁶ -te. ¹³ B¹ labhissamā, B¹ labhiss-
 vāma. ¹⁴ C⁶ imassa va maṃ. ¹⁵ B¹ imasseva, B¹ imassavānaṃ. ¹⁶ C⁶ B¹
 -ni-, B¹ āvānti. ¹⁷ B¹ -ge. ¹⁸ B¹ add vācamaṃ. ¹⁹ B¹ -pyā. ²⁰ C⁶
 B¹ -pyā. ²¹ B¹ -janta. ²² B¹ -ti. ²³ B¹ add pi. ²⁴ C⁶ vājjet, B¹ -ti-
 vājjet, B¹ vājjet. ²⁵ B¹ pāpāni. ²⁶ B¹ dhamma-. ²⁷ B¹ ānando. ²⁸
 B¹ add paṭhamāni.

2. Kassapaṇḍiyajātaka.

Api Kassapa ṇḍiyā ti. Idāṃ Saṭṭhā Jetavane vi-
 haranto ekaṃ mahallakabhikkhū¹ ārabha kathesi. Sāvattihi-
 yam kī² eko kulaputto kāmesu ādinavaṃ divā Saṭṭhu santike pah-
 5 bajitvā kammaṭṭhāne anuyutto naciṇas³ eva arahattaṃ pāpuṇi. Tas-
 sāparabbhāge⁴ mātā kālam akāsi. So mātā accayena pitarāṃ ca
 kanitṭhabhūtiṇaṃ ca pabbajetvā Jetavane vasitvā⁵ vassūpamāyikasamaye
 cīvarapaccayassa sulabbhataṃ sutvā ekaṃ gāmakavāsaṃ⁶ gantvā tayo
 pi tatth⁷ eva⁸ vassam upagantvā rutthavassā⁹ Jetavanam eva āga-
 10 mamsu¹⁰. Dahambhikkhū Jetavanassāsanatṭhāne¹¹ „sāmaṇera therāṃ¹²
 vissāmetvā¹³ āneyyāsi, aham puritarāṃ gantvā pariveṇaṃ paṭijaggis-
 sāmīti“ Jetavanam pāvīsi. Mahallakathero sapikam¹⁴ gacchati¹⁵.
 Sāmaṇera punappuna sīsena uppilento viya „gaccha bhante“ ti tam
 balakkārena neti. Thero „tvam maṃ avasaṃ¹⁶ ānesīti“¹⁷ puna ni-
 15 vuttitvā kotilo paṭṭhāya gacchati. Tesāṃ evaṃ aññamaññaṃ kalahaṃ
 karontānaṃ āeva suriya¹⁸ atthaṃgato¹⁹, andhakāro jāto. Itaro pi
 pariveṇaṃ sammajjitvā udakam paṭṭhapetvā²⁰ tesāṃ āgamanāṃ apa-
 santo ukkam gahetvā paccuggantvā²¹ te āgacchante divā „kīṃ cira-
 yitthā“ ti pucchi. Mahallako tam kāraṇam kathesi. So te dve pi
 20 vissāmetvā²² sapikam²³ ānesi. Tam divasaṃ Buddhupaṭṭhānaṃ okā-
 sam²⁴ na lahi. Atha nam dutiyadivase Buddhupaṭṭhānam āgantvā
 vanditvā²⁵ nisīnaṃ Saṭṭhā „kudā āgato sīti“ pucchi. „Hiyyo bhante“
 ti. „Hiyyo āgantvā aṇṇa Buddhupaṭṭhānam karohīti“²⁶. So „āma
 bhante“ ti rutvā tam kāraṇam ācikkhi. Saṭṭhā mahallakam²⁷ gara-
 25 hitvā „na esa idāṃ“ eva evarūpaṃ kammaṃ karoti, pubbe pi akāsi,
 idāṃ pana teṇa tvam kilamito, pubbe²⁸ paṇḍito kilamesīti²⁹ rutvā teṇa
 yācīto atītaṃ āhosi:

Atīte Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto Kāsinigame³⁰ brāhmaṇakule nibbatti. Tassa

¹ B⁴ -kam-. ² B⁴ tassa ap-. ³ so all four MSS. instead of vasi, te? ⁴ C² -kāvā- corr. to -kāva-, B⁴ gāmarā-. ⁵ C² tatthe, C³ tattha. ⁶ C² vutta-, B⁴ vutta-. ⁷ B⁴ āg-, B⁴ āgamaṇḍu-. ⁸ C² -vassa asana corr. to -sana-, B⁴ -nassa asana-. ⁹ B⁴ -nata tvam theram. ¹⁰ B⁴ vissāmetvā. ¹¹ C² sari- corr. to sari-, B⁴ sari-. ¹² C² gacchā ti. ¹³ B⁴ attano vassam. ¹⁴ B⁴ anvesati-. ¹⁵ C² -ye, ¹⁶ B⁴ atthaṃganto. ¹⁷ B⁴ upathap-. ¹⁸ B⁴ paccuggamanam karā. ¹⁹ B⁴ vissāmetvā. ²⁰ C² sari-, C³ sari- corr. to sari-, ²¹ B⁴ -nassa ok-. ²² B⁴ omite vanditvā. ²³ C² karohīti. ²⁴ B⁴ add theram. ²⁵ B⁴ add pi. ²⁶ C² kīstgīme, B⁴ kīstani-.

vayappattassa¹ mātā kalam akāsi. So mātā sarirakiccan katvā
 māsaddhammāseccayena ghare vijjamānaṃ dhanam dānam datvā
 pitaraṃ ca kanitthabbhātaraṃ ca² gahetvā Himavantapadesa
 devadattiyam vakkalaṃ gahetvā isipabbajjam pabbajitvā un-
 chācariyāya mūlaphalehi³ yāpento ramanīye vanasande vasi. ⁵
 Himavante pama vassāratto acchinnadhāro deve vassante na
 sakkā hoti khaṇḍhamūlam⁴ khaṇitam⁵ na phalāphalāni⁶ ca,
 paṇṇāni ca patanti, tāpasā yabhuyyena Himavantato otarivā⁷
 manassapathe vasanti. Tada Bodhisatto pi⁸ pitaraṃ ca kanit-
 thabbhātaraṃ ca gahetvā manassapathe vasitva puna Himavante ¹⁰
 pupphitaphalite⁹ te ubho pi gahetvā Himavante attano asa-
 mapadam āgacchanto asammassāvidūre¹⁰ suriye atthamente¹¹
 „tumbo sanikam¹² āgacchoyyātha, ahaṃ purato gantvā asa-
 mam paṭijaggissāmīti¹³ vatvā te ohāya gato. Khuddakatāpaso
 pitaraṃ saddhīm sanikam¹⁴ gacchanto tam katippadesa¹⁵ sisena ¹⁵
 uppiḷento¹⁶ gacchati¹⁷. Mahallako „tvam¹⁸ maṃ ca¹⁹ attano
 ruciya ānesi²⁰ paṭinivattitvā kotito paṭṭhāya āgacchati.
 Evaṃ tesam kalahaṃ karontānaṃ āeva andhakāro ahoṣi.
 Bodhisatto pi pannasālam sammajjitvā udakam upatthapetvā²¹
 ukkaṃ ādāya paṭipatham āgacchanto²² te disvā „ettakam ²⁰
 kalam kim karitthā²³“ ti āha. Khuddakatāpaso pitaraṃ kata-
 kāraṇam kathesi. Bodhisatto ubho pi te sanikam²⁴ netvā
 parikkhāraṃ paṭisaṃmetvā pitaraṃ nahāpetvā²⁵ pādadhovana-
 makkhanapiṭṭhisambāhanāni²⁶ katvā aṅgārakapallab²⁷ upattha-
 petvā paṭippassaddhakilamatham²⁸ pitaraṃ upaniśeditvā „tāta, ²⁵
 taronadāraṇā nāma mattikabhājanasadiṣā, muhuttam²⁹ eva bhij-

¹ Bā add kām. ² Cā omitt kanitthabbhātaraṃ. ³ B vanamūlaphalehi, Bā vanamūlaphalāphalehi. ⁴ Bā kanda-. ⁵ Cā khaṇi-, Cā khaṇi- corr. to khaṇi-.
⁶ Bā phalāni. ⁷ Bā nikkhemitvā. ⁸ Bā omitt pi. ⁹ Bā pupphite-. ¹⁰ Cā
 asāsi-. ¹¹ Bā atthāgante. ¹² Cā Bā sanī-, Cā sanī- corr. to sanī-. ¹³ Bā
 sanī-, Cā sanī- corr. to sanī-. ¹⁴ Bā katipadesa-. ¹⁵ Bā eja-. ¹⁶ Bā adda
 tam kalāḍḍhena vati. ¹⁷ Bā tam. ¹⁸ Bā omitt na. ¹⁹ Bā upatthā-, Bā adda
 uttiṭṭhāyati. ²⁰ Bā ga-. ²¹ Bā karissatthā. ²² Cā sanī- corr. to sanī-. ²³ Cā
 nāhi-, Bā nāhi-. ²⁴ Bā -nūdin-. ²⁵ -ḍakam. ²⁶ Cā -saddham-.

janti, sakūṃ bhinnakālato paṭṭhāya puma na sakkā honti gha-
tetum, te akkosante pi mahallakehi¹ adhivāsetabbā² ti vatvā
pitarāṃ ovadanto³ imā gūthā ānā⁴:

1. Api Kassapa mandiyā yuvā sapati⁵ hanti vā,
sabbam tam khamate dhīro, paṇḍito tam titikkhati. 45.
2. Sace pi santo vivadanti khippam sandhiyare⁶ puma,
balā pattā va bhijjanti, na te samatham ajjhagū. 46.
3. Ete bhiyyo samāyanti⁷ sandhi tesam na jirati
yo cādhipannam jānāti yo ca jānāti desanam. 47.
4. Eso hi uttaritaro bhāravāho dhuraudharo
yo pares⁸ ādhipannānam sayam sandhātum arahatitī. 48.

Tatha Kassapa 'ti pitarāṃ samsuddhapati, mandiyā ti mandabbhāvena⁹
tarunatāya, yuvā sapati hanti vā ti tarunadārako akkosati pi paharati pi,
dhīro ti titikkhapāpo¹⁰, dhī¹¹ vuccati paṇḍa, tiya samannāgato ti pi anto,
15 itarāṃ pana jussasā¹² evacanam, ubhayenāpi sabbam tam bāladārakehi katam
aparādham mahallake dhīro paṇḍito sakti titikkhatitī desenti, sandhiyare
ti puma mitabbhāvena sandhiyyanti ghatiyanti, balā pattā vā ti balakā pana
matikāpattā¹³ va bhijjanti, na te samathamajjhagū ti te balakā appamatta-
kam pi vivadam katvā veretūpassamanam¹⁴ na vindanti¹⁵ nādhigacchanti, ete
20 bhiyyo ti ete dve janā bhinnāpi puma sammagacchanti, sandhihi mittasandhi.
tesam ti tesam dve dvinam¹⁶ na jirati, yo cādhipannam ti yo ca attana¹⁷
ādhipannam atikkantam amum katam desam jānāti, desanam ti yo ca teva
attano desam jānantena¹⁸ pi nam¹⁹ avay-desanam²⁰ satigacchitum²¹ jānāti,
yo paresādhipannānam ti yo paresam ādhipannānam desanādhikkhātānam²²
32 aparādharakānam²³, sayam sandhātumarahatitī teva ukhamāpenteṇ pi
ehi bhādrasakha uddesam gacche atthakatham aṇṇa bhāvanam²⁴ avyūñja tamā
paṭṭhāhite bhoḍi evam sayam sandhātum arahati mettābhāvam ghaṇeti²⁵, eso²⁶
evārūpo mettābhāri uttaritaro mettābhārasa²⁷ mettādhoro ya ce sahanato kha-
ravāho ti ce dhuraudharo ti ce sammānam gacchatitī.

¹ C² -kehi. ² C² -bbo. ³ B² ovadanto. ⁴ B² abhāsi. ⁵ B² sampati. ⁶
C² B² -dhiyare. ⁷ C² samāyanti. ⁸ B² mandiyabhū. ⁹ C² dikk- corr. to
dhikk. B² dhiṭṭapāpo, B² vigatapāpo, and adda viriyavā. ¹⁰ C² B² dhi, B²
dhiṭṭa. ¹¹ B² -jessa. ¹² C² -kī-. ¹³ B² -samatham. ¹⁴ C² vindati. ¹⁵ B²
has added sandhi. ¹⁶ B² -no. ¹⁷ C² -te. ¹⁸ B² desitam in the place of pi
nam. ¹⁹ C² -dosanam, C² -dosanam. ²⁰ B² pati-. ²¹ B² desena abhi-
kko-. ²² B² -dhakkasum, ²³ C² suna bhāvanam, C² suna bhāvanam corr. to
sapa-, B² suna bhāvanam, B² suna bhāvanam. ²⁴ B² mita-, ²⁵ C² as, ²⁶
C² B² mita-, B² mettābhārasa.

Evam Bodhisatto pita ovādanū akāsi¹. So pi tato pa-
bhuti² ahesi sudanto³.

Satthā imam desanam⁴ āharitvā jātakam samodhāncu: „Tadā
pi tāpaso mahallakatho ahoi, khuddakatāpaso sāmapeto, pita ovāda-
dāyako pama aham evā⁵” ti. Kassapamandiyajātakam⁶. 5

3. Khantivādi-jātaka.

Yo te hatthe ca pāde cā⁷ ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto ekam kodhanam⁸ ārabhha kuthesi. Yattuñi hetthā kathi-
tam eva. Satthā pama tam bhikkhum „kasmā⁹” tvam¹⁰ akkodhanassa
Buddhassa sāsane pabbajitvā kodham¹¹ karosi, porāṇakapanditā sarire
paliṇṇasāluṇṇa¹² paranto¹³ hatthapādakappaṇṇasāsu¹⁴ chijjamaṇesu¹⁵
pama¹⁶ kodham¹⁷ na karimā¹⁸” ti vuttvā aittam āharī:

Attite Bārāṇasīyam Kalāhu¹⁹ nāma Kāsirajā²⁰ rajjam
kāresi. Tadā Bodhisatto asitikoṭivibhave brāhmaṇakule
nibhattitvā Kuṇḍakakumāro²¹ nāma māgavo hutvā vayas- 15
+ pato Takkaśilāyam²² saḥhasippāni uggaṇhitvā kuṭumbam san-
thapetvā mātāpitunnarū accayena dhanarasiṃ oloketvā „Imam
dhanam uppādetvā mama nātaka agahetvā va gutā, mayā pa-
utaṃ gahetvā gantum vattatīti²³” sabbam tam²⁴ dhanam vīceyya²⁵
dānavasena yo yam arāhati²⁶ tassa tam²⁷ datvā Himavantam 20
parisitvā pabbajitvā phalāphalena yāpento ciram vasitvā lo-
pambhāsevanatthāya manussapatham gantvā²⁸ anupalibena Bā-
rāṇasīm putvā tājuyyāne vasitvā punadivase nagare bhikkhāya
caranto senāpatissa gehadvāram²⁹ sampāpuṇi. Senāpati³⁰ ssa
iriyāpathe³¹ paśīditvā gharāṃ pavesetvā attano patiyādita- 25

¹ B¹ add. ² C¹ ppā. ³ B¹ danto hoti sudanto, B² danto hoti sudanto. ⁴
B¹ dhammāde-. ⁵ B¹ add duttiyam. ⁶ B¹ kodhanabhikkhum. ⁷ B¹ add pama
⁸ B¹ add bhikkhu. ⁹ C¹ kodhanam. ¹⁰ B¹ -vama. ¹¹ B¹ parisāraṇṇesu, B² pa-
raṇṇesu. ¹² C¹ add ca. ¹³ see C¹, C² -na, B¹ ekkodhamānesu. ¹⁴ B¹ piparāsu.
¹⁵ B¹ -pa. ¹⁶ C¹ kasi-, B¹ kāsika-. ¹⁷ B¹ kumāra-. ¹⁸ B¹ -lato, B¹ add
gantvā. ¹⁹ B¹ amhi tam. ²⁰ B¹ vīceyya, B² vīceyyā corr to vīceyyā. ²¹
B¹ āharati. ²² B¹ tassa tam tam. ²³ B¹ ig-. ²⁴ B¹ vīceyyāde-. ²⁵ B¹ -hesu,

bhojanam¹ bhojetvā paṭiññam gahetvā tatth² eva rājavyāne
 vasāpesi. Ath' ekadivasaṃ Kalāburājā surāmadamatto³ añña-
 kaparivuto⁴ mahantena yasena uyyānam gantvā maṅgalasilā-
 patte sayanam attharāpetvā ekasā piyamanāpāya itthi⁵ya
 5 amke⁶ sayi, gītavadītanaccesu chekā nātakutthiyo gītādini pa-
 yojayimān, Sakkassa devarañño viya mahāsampatti⁷ abosi, rājā
 niddam okkami. Atha tā itthiyo „yass⁸ atthāya mayam gītā-
 dini payojayāma so niddam upagato, kiṃ no gītādihīti⁹“ vīṇā-
 dini turiyāni tattha tatth¹⁰ eva chaddetvā uyyānam pakkantā
 10 pupphaphalaphallavādini palobhayanānā¹¹ uyyāne abhiramimān.
 Tadaṃ Bodhisatto tasmim uyyāne sampupphitasālamūle¹² pab-
 bajāsukheṇa vitināmento mattavaravāraṇo viya nisinn¹³ hoti.
 Atha tā itthiyo caramānā tam di¹⁴vā „ettha uyyā ti¹⁵, yo¹⁶ eta-
 nim rukkhamaḷe pabbajite nisinn¹⁷ yāva rājā¹⁸“ pabujjhati tāv¹⁹
 15 assa santike kiñci kiñci²⁰ supamānā nīdissāmā²¹ ti gantvā
 vanditvā parivāretvā nisinnā „amhākaṃ kathetabbayuttakaṃ
 kiñci²² kathethā²³“ ti vadimsu. Bodhisatto tāsāṃ dhammaṃ
 kathesi. Atha sā itthi amhākaṃ cāletvā rājānam pabodhesi.
 Rājā pabodhīhe tā apassanto „kahaṃ gatā vasatiyo²⁴“ ti āha,
 20 „Etā mahārāja gantvā ekaṃ tāpasam parivāretvā nīdimeṇ²⁵.
 'ti²⁶. Rājā kupīto²⁷ khaggam gahetvā „sikkhāpessāmi naṃ kū-
 tajatilaṃ²⁸“ ti vegena agamāsi. Atha²⁹ tā itthiyo rājānam kud-
 dham³⁰ āgacchantam di³¹vā tāsu³² vallabhatarā gantvā rañño
 hatthā³³ asin gahetvā rājānam vūpasamesum. So āgantvā
 25 Bodhisattassa santike thatvā „kiṃvādi tvaṃ samānā³⁴“ ti
 pucchi. „Khantiyādi mahārāja³⁵“ ti. „Kā esā khanti nāma³⁶
 'ti. „Akkosantesu paharantesu paribhāsantesu akujjhana-
 bhāvo³⁷ ti. Rājā „passissāmi³⁸ dāni te khantiyā atthibhāvanā³⁹

¹ B¹ -yāriṇam-. B² paṭiyāditam-. ² B³ surimatto. ³ B⁴ chekavajjaka-. ⁴ B⁵ aṅga. ⁵ C⁶ -itthi. ⁶ B⁷ -tha-. ⁷ B⁸ supa-. ⁸ B⁹ abosi. ⁹ B¹⁰ omā ti.
¹⁰ C¹¹ so. ¹¹ B¹² adda na. ¹² B¹³ add dhammaṃ. ¹³ B¹⁴ adda dhammaṃ.
¹⁴ B¹⁵ add so. ¹⁵ B¹⁶ kuppi-. ¹⁶ C¹⁷ add naṃ. ¹⁷ B¹⁸ kuddabhiṇvā a. ¹⁸
 B¹⁹ tassa, B²⁰ tisu corr. in tassa. ¹⁹ B²¹ hattha. ²⁰ B²² vimahāssāmi.

ti coraghātakaṃ¹ pakkosāpesi. So attano cārīttena pharasuṃ ca
kaṇṭakakasaṃ ca ādāya kāsāyanivāsano rattamāladhara āgantvā
rājānaṃ vanditvā „kiṃ karomīti“² āha. „Imaṃ coraṃ duttha-
tāpasuṃ gahetvā kaḍḍhitvā³ bhūmiyaṃ pādetvā kaṇṭakakasaṃ
gahetvā purato⁴ pacchato⁵ ubbosu ca passesu⁶ ti catuasu pi
passesu dve pahārasahassam assa⁷ dehīti“⁸. So tathā akāsi.
Bodhisattassa chavi⁹ chijji¹⁰, cammaṃ chijji¹¹, maṃsaṃ chijji¹²,
lohitam paggharati. Puna rājā „kiṃvādi tvam bhikkhū“¹³ ti
āha. „Khantivādi mahārājā¹⁴ ti, tvam pana mayham camman-
tare khantīti maññasi“¹⁵, na¹⁶ mayham cammantare khanti, tayā
pana¹⁷ datthum asakkuṇeyye¹⁸ hadayabbhantare mama khanti
patitthitā, mahārājā¹⁹ ti. Puna coraghātako „kiṃ karomīti“
pucchi. „Imassa kūtajaṭiḷassa ubbo hatthe chindā²⁰“ ti. So
pharasuṃ gahetvā gaṇḍiyā²¹ thapetvā hatthe chindī. Atha
naṃ „pāde chindā“²² ti āha. Pāde²³ chindī. Hatthapādakoṭṭhi
ghaṭacchiddehi lakkhāraso²⁴ viya lohitam paggharati. Puna²⁵
rājā „kiṃvādi sīti“²⁶ pucchi. „Khantivādi²⁷ mahārāja“, tvam
pana mayham hatthapādakoṭṭiso khanti atthīti maññasi²⁸, n²⁹
attā³⁰ esā ettha, mayham hī³¹ khanti gambhīraṭṭhāne patitthitā³²
ti. So „kannaṇāsam assa chindā“³³ ti āha. Itaro kanna-
nāsaṃ chindī. Sakalasariraṃ lohitaṃ ahoṣi. Puna naṃ
„kiṃvādi nāma tvam“³⁴ ti pucchi. „Mahārāja khantivādi nāma,
mā kho pana tvam kannaṇāsakoṭṭiṇ³⁵ patitthitāssa³⁶ khantīti
maññasi, mama khanti gambhīre hadayabbhantare patitthitā³⁷
ti. Rājā „kūtajaṭiḷa, tava khantiṃ³⁸ tvam eva akkhipitvā ni-
sīdā“³⁹ ti Bodhisattaṃ hadaye pādena paharitvā pakkāmi.
Tasmim gate senāpati Bodhisattassa sarīrato lohitam pañ-

¹ C* -ghātaṃ. ² B4 -mi āvā ti. ³ B4 āka-. ⁴ B4 add ca. ⁵ B4 -asmi
and omit assa. ⁶ C* -eti. ⁷ B4 chijji. ⁸ C* maññasi, B4 maññasi. ⁹ B4
naṃhi, B4 aṇhi. ¹⁰ B4 omit pana. ¹¹ C* -yya, B4 -yyaṃ. ¹² B4
-dāhi. ¹³ B4 bhandikkya, B4 bhandikkyaṃ. ¹⁴ B4 add pi. ¹⁵ B4 -assadiṇ-
¹⁶ B4 add pi. ¹⁷ B4 add meva. ¹⁸ B4 -jā ti. ¹⁹ C* -jā ti maññasi.
²⁰ B4 omit hī. ²¹ B4 lohitam paggharati. ²² C* -jā, B4 -niṭṭakotiṇa.
²³ B4 patitthitāssa, B4 patitthitā cora -to -tassa. ²⁴ C* B4 -ti. ²⁵ B4 aṇhi-

chitvā¹ hatthapādakampanāsakotiyo sātakakanne katvā² Bodhi-
sattadā saṅgikam³ nisīdāpetvā vanditvā ekamantaṃ nisīditvā
„sace bhaṇte tumhe kuṇḍhitukāma tumhesu katāparādhassa⁴
raṇṇo va kuṇḍheyyātha mā aṇṇesaṃ“ ti yācanto paṭhamam
5 gātham āha:

1. Yo te hatthe ca pāde ca kampanāsaṃ ca chedayi
tassa kuṇḍha mahāvira, mā raṭṭham vinasā⁵ idan ti. 49.

Tattha mahāvira⁶ ti mahāvīriya, mā raṭṭham vinasā⁷ idan ti idam
utāparādham Kāraṭṭham⁸ mā vinasā⁹.

10 Tam sutvā Bodhisatto dutiyam gātham āha:

2. Ye me hatthe ca pāde ca kampanāsaṃ ca chedayi
ciraṃ jīvato so rājā, na hi kuṇḍhanti mādisā ti. 50.

Tattha mādisā ti mama sādā khattibalena samannāgatā paṇḍitā eyam
mām akkhe paribharī¹⁰ pahasī chindī bhāṇinī¹¹ na¹² kuṇḍhanti.

13 Raṇṇo uyyānā nikkhamantassa Bodhisattassa cakkhupatham
vijahanakāle yeva ayaṃ cattāhasasāhassādhikāni¹³ dve yojana-
satasahasāni¹⁴ bahalā¹⁵ mahāpathasī balitthaddhasātako¹⁶
viya phalitā¹⁷, avcīto jālā nikkhamitvā rājānaṃ kuladattikena
rattakambalena¹⁸ pārupanti¹⁹ viya gauhi. So uyyānavāre
20 yeva paṭhavim pavisitvā²⁰ Avicimahaniraye patitṭhahi. Bodhi-
satto²¹ tam divasam eva²² kālam akāsi. Rājapuriā²³ ca nā-
garā ca gandhamāladhūpabattā āgautvā Bodhisattassa sarira-
kiccaṃ karimso²⁴. Keci paṇṇaḥ: Bodhisatto paṇa²⁵ Himavan-
tam eva gato ti, tam abhūtaṃ.

¹ C² pañchi- corr. to pañchi-, B² pañci-. ² B² thapetvā. ³ C² B² saṅgī-
corr. to saṅgi-, B² satikam. ⁴ B² parādhassa, B² katapa- corr. to pa-. ⁵ B²
vīṇasa, B² vīṇasa corr. to vīṇasa. ⁶ B² kassikara-. ⁷ B² vīṇasaṇḍi, B² vīṇa-
saṇḍi. ⁸ B² -bhāsi, B² -bhāsi corr. to -bhāsi. ⁹ C² chindinī. ¹⁰ B² tam va.
¹¹ B² catumahutādhikāni. ¹² B² dvi. ¹³ C² bahalāni, C² bahāni. ¹⁴ C² khali-,
B² khattasādhako, B² khattabaddhasātako corr. to khattabaddha-. ¹⁵ C² phalitā,
C² pi- corr. to pha-. ¹⁶ C² ratanakamba-. ¹⁷ C² -ti, B² pārupantiṇi, B²
pārupanti corr. to -tati. ¹⁸ B² add va. ¹⁹ B² add pi. ²⁰ B² -sam tattheva.
²¹ B² rājapuriā, B² rājapuriā. ²² B² akāsi. ²³ B² paṇa.

3. Aha aṭṭamaddhāne samāne khaṇṭiḍipano,
tam khaṇṭiyā tveva hitam Kāśirājā achedāyī. 51.

4. Tassa kammaṇa pharusassa vipāko katuko aha
yam Kāśirājā vedesi nirayamhi sammappito ti. 52.

imā¹ dve² abhisaṃbuddhagāthā.

Tattha aṭṭamaddhāne ti aṭṭe addhāne, khaṇṭiḍipano ti aṭṭhāsa-
sukhaṇṭhasamānāne³, achedāyīti mārāpasi, ekasme pana there Bodhisattassa
puna haṭṭhapitā⁴ gacchitā ti vadaṃti, tam pi abhūtam eva, sammappito ti
paṭipāṭito.

Sutthā imam dosanum⁵ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samo- 10
dhānesi: (Saccapariyosāne kodhāne bhikkhu anāgāmaphala paṭipāṭi-
bala⁶ sotāpattiṭṭhalādini pāpānīna) „Tadā Kalābu Kāśirājā⁷ Deva-
datto ahoṣi, senāpatī Sāriputto, khaṇṭivādātāpaso⁸ aham evā⁹“ ti.
Khaṇṭivādijātakaṃ¹⁰.

4. Lohakumbhijātaka.

43

Dujjivitaṃ ti. Idam Sutthā Jetavane viharanto Kosala-
rājānam ārabhū, kathesi. Tadā kira Kosalarājā ruttibhāge catu-
naṃ nerayikasattūnaṃ¹¹ saddam suṃi, eko dukkham eva bhavi, eko
sukkham, eko dukkham, eko sukham¹². Te kira aṭṭabhāve Sāvatthi-
yam ōva parudārīka¹³ rājanattā abhūtu. Te puresam rakkhitaḥgopite 20
mātugāne aparajjhivā cittaḥkelim kilantā¹⁴ bahum¹⁵ pāpakammaṃ
katvā maraṇacakkhe chinnā Sāvatthi-sāmaṇte¹⁶ catūsu¹⁷ lohakumbhīna
nibhattā saṭṭhivassasabhaṇṇam¹⁸ tattha paṭivā¹⁹ uggaṭā lohakumbha-
nukkhavattim²⁰ diṇvā „kadā nu kha imambā dukkhā mucceṇṇamā²¹“
ti cattāro pi mahanteṃ saddama am paṭipāṭiyā viravūsū. Rājā 35
tesam saddam sutvā maraṇabhayatajjito²² nisinnako va aruṇam uttha-
pesi²³, Aruṇuggamaṇavelāya brāhmaṇā āguntvā rājānam sukhasayi-
tam²⁴ porchimev. Rājā „kuto me ācariyā²⁵ sukhasayitam²⁶, ajjāham

¹ C⁴ hve. ² B⁴ adde gāthā. ³ B⁴ -khaṇṭiyā sampanne, B⁴ -khaṇṭisampannaka.

⁴ B⁴ -ṭakapannasā. ⁵ B⁴ dhammaṇḍe. ⁶ B⁴ aṭṭe bala. ⁷ B⁴ Kāśirājā.

⁸ B⁴ -di-, and add paza. ⁹ B⁴ add tatiyam. ¹⁰ C⁴ -kk-, C⁴ -kammaṇṇasattūnaṃ.

¹¹ B⁴ -ranti. ¹² B⁴ kilantī. ¹³ B⁴ bala. ¹⁴ B⁴ -ti. ¹⁵ C⁴ B⁴ -na, ¹⁶

C⁴ saṭṭhīna, C⁴ saṭṭhīna corr. to saṭṭhī. ¹⁷ C⁴ paṭivā. ¹⁸ C⁴ -vattim, B⁴

-kumbhīnukkhavattim, B⁴ -kumbhīnukkhavattim corr. to -vattim. ¹⁹ B⁴ mādā-

²⁰ C⁴ -ti. ²¹ B⁴ utthā-. ²² B⁴ sukhasayyam sayitam, B⁴ sukhasayyam corr.

to sukhasayyam sayitam. ²³ C⁴ -ya. ²⁴ B⁴ sukham-

- evarūpe cattāro bhikkhūnakaṣeḍḍe amin¹ ti. „Brāhmaṇā batthi dhu-
 minu²“. „Kim āsariyā³“ ti⁴. „Sāhasikasaddā mahārājā⁵“ ti. „Sap-
 paṭikamma⁶ appaṭikamma⁷“ ti⁸. „Kāmaṃ appaṭikamma⁹“, mayam pana
 suakkhūta mahārājā¹⁰. „Kim katvā paṭibhāsanti¹¹“ ti. „Mahārāja,
 5 paṭikammaṃ pana¹² mahantaṃ sakkā¹³ kātuṃ¹⁴. mayam pana sabba-
 catukkayaṇṇaṃ¹⁵ yaḍitvā hāressāma¹⁶“ ti. „Tena hi khippam cattāro
 batthi cattāro asse cattāro usabbe cattāro manussu ti¹⁷“ hiukikasaku-
 nika¹⁸ ādicc katvā cattāro cattāro pāpe gahetvā sabbacatukkayaṇṇaṃ
 yaḍitvā mama sotthibhāvaṃ karoṭhā¹⁹“ ti āha. „Sādhu mahārājā²⁰“ ti
 10 ye²¹ attho tam gahetvā yaṇṇāvātaṃ paccupaṭṭhapesuṃ, bahū pāpe
 thūgūpaniṭṭe katvā ṭhapesuṃ, „bahū²² marcchannāsaṃ khādisāma²³.
 dhammā labhissāma²⁴“ ti usāhappattā²⁵ abesuṃ²⁶. „Idaṃ laddhuṃ
 vattati devā²⁷“ ti aparūparaṃ caranti. Mallikā devī tājānaṃ upa-
 saṃkhaṇḍevā „kin nu khe mahārājā brāhmaṇā ativiya amhāyanti²⁸
 15 vicaranti²⁹“ pucchī. „Devī³⁰ kim tuxh³¹ minū, tvaṃ attāno yassen³²
 eva mattā pamattā, dukkhaṃ pāso amhākaṃ eva na jānāsi³³“,
 „Kim mahārājā³⁴“ ti. „Devī³⁵, ahaṃ evarūpaṃ nāna asotabbam
 suniṃ, tato³⁶ imesaṃ saddānaṃ sutattā³⁷ kim bhavissanti³⁸ brāhmaṇe
 pucchim, brāhmaṇā amhākaṃ mahārāja rajassa vā bhogānaṃ vā
 20 jīvitassa vā āntariyo paṇḍayati³⁹, sabbacatukkena⁴⁰ yaḍitvā sotthi-
 bhāvaṃ karissāma⁴¹“ ti vadimaṃ, te mayham vacanaṃ gahetvā yaṇṇa-
 vātaṃ katvā yeṃa yeṃ⁴² attho tassa tassa kārāṇā āgacchanti⁴³.
 „Kim pana deva imesaṃ saddānaṃ nipphattiṃ andeṇa loka ugga-
 brāhmaṇaṃ⁴⁴ pucchitthā⁴⁵“ ti. „Ko esa devī⁴⁶ andeṇa loka ug-
 ga-brāhmaṇo nāma⁴⁷“ ti. „Mahāgotamo Sammāsamuddho⁴⁸ ti. „Devī⁴⁹
 25 Sammāsamuddho me na pucchito⁵⁰ ti. „Tena hi gantvā pucchathā⁵¹
 “ ti. Rājā tassa vacanaṃ sutvā⁵² bhuttapātaraṇe rathavarāṃ āhi-
 ruyha⁵³ Jetavanāṃ gantvā Sotthāraṃ vanditvā pucchī: „ahaṃ bhante
 ruttibhāge cattāro sadde sutvā brāhmaṇe pucchim⁵⁴, te⁵⁵ sabbacatuk-

¹ B⁴ amonā. ² B¹ nāmetvā nissidā, B² dhammā nissidā. ³ B⁴ add
 vutte. ⁴ C¹ -mami. ⁵ B⁴ add pucchī. ⁶ B¹ -mami, B² appaṭikammaṃ corr.
 to -mami. ⁷ C¹ add na. ⁸ B⁴ sakkā. ⁹ B⁴ add vattati. ¹⁰ B⁴ -kama-
¹¹ B⁴ omi ti. ¹² B⁴ -ke. ¹³ B⁴ -ku. ¹⁴ B⁴ add katu. ¹⁵ C¹ -haya-
¹⁶ B⁴ katvā. ¹⁷ C¹ yeṃ. ¹⁸ C¹ ukkha, B¹ ukkha, B² ukkha, B³ ukkha, B⁴ ukkha.
¹⁹ C¹ B⁴ -ti. ²⁰ C¹ -kama, B¹ -kama, B² -kama, B³ -kama, B⁴ -kama.
²¹ C¹ B⁴ -ti. ²² C¹ -kama, B¹ -kama, B² -kama, B³ -kama, B⁴ -kama.
²³ C¹ B⁴ -ti. ²⁴ C¹ -kama, B¹ -kama, B² -kama, B³ -kama, B⁴ -kama.
²⁵ C¹ B⁴ -ti. ²⁶ C¹ -kama, B¹ -kama, B² -kama, B³ -kama, B⁴ -kama.
²⁷ C¹ B⁴ -ti. ²⁸ C¹ -kama, B¹ -kama, B² -kama, B³ -kama, B⁴ -kama.
²⁹ C¹ B⁴ -ti. ³⁰ C¹ -kama, B¹ -kama, B² -kama, B³ -kama, B⁴ -kama.
³¹ C¹ B⁴ -ti. ³² C¹ -kama, B¹ -kama, B² -kama, B³ -kama, B⁴ -kama.
³³ C¹ B⁴ -ti. ³⁴ C¹ -kama, B¹ -kama, B² -kama, B³ -kama, B⁴ -kama.
³⁵ C¹ B⁴ -ti. ³⁶ C¹ -kama, B¹ -kama, B² -kama, B³ -kama, B⁴ -kama.
³⁷ C¹ B⁴ -ti. ³⁸ C¹ -kama, B¹ -kama, B² -kama, B³ -kama, B⁴ -kama.
³⁹ C¹ B⁴ -ti. ⁴⁰ C¹ -kama, B¹ -kama, B² -kama, B³ -kama, B⁴ -kama.
⁴¹ C¹ B⁴ -ti. ⁴² C¹ -kama, B¹ -kama, B² -kama, B³ -kama, B⁴ -kama.
⁴³ C¹ B⁴ -ti. ⁴⁴ C¹ -kama, B¹ -kama, B² -kama, B³ -kama, B⁴ -kama.
⁴⁵ C¹ B⁴ -ti. ⁴⁶ C¹ -kama, B¹ -kama, B² -kama, B³ -kama, B⁴ -kama.
⁴⁷ C¹ B⁴ -ti. ⁴⁸ C¹ -kama, B¹ -kama, B² -kama, B³ -kama, B⁴ -kama.
⁴⁹ C¹ B⁴ -ti. ⁵⁰ C¹ -kama, B¹ -kama, B² -kama, B³ -kama, B⁴ -kama.
⁵¹ C¹ B⁴ -ti. ⁵² C¹ -kama, B¹ -kama, B² -kama, B³ -kama, B⁴ -kama.
⁵³ C¹ B⁴ -ti. ⁵⁴ C¹ -kama, B¹ -kama, B² -kama, B³ -kama, B⁴ -kama.
⁵⁵ C¹ B⁴ -ti.

kayānāṃ yaḥitvā sotthim karissāma¹ 'ti vatvā yaṇṇāvāṭakakammam²
karonti, tesam saddānaṃ sutattā mayham kim bhavissatī³. „Na
kiṇci mahārāja, urayikasattā dukkham anubhavanti evaṃ viravimū⁴
'ti⁵, na ime saddā⁶ idāni tayā va⁷ sutā⁸, porāṇakarājūhi⁹ pi sutā¹⁰
yeva, te pi brāhmaṇe pucchitvā paṇḍitayaṇṇam¹¹ kattukāmaṃ hutvā¹²
paṇḍitānaṃ kathamā sutvā na karissu, paṇḍitā tesam saddānaṃ an-
tarāṃ kathetvā mahājānaṃ viśaṃjāpetvā sotthim ukāsu¹³ 'ti vatvā
tena yācito aññam āhāri:

Aññe Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjāṃ karente.
Bodhisatto aññatarasmīm Kāsigāme¹ brāhmaṇakule nib- 10
battitvā vayappatto² kāme pahāya Isipabbajjāṃ pabbajitvā
jhānābhīṇṇam³ uppādetvā jhānakīlaṃ kiṃto Himavante ra-
maṇīye vanasande vasati. Tada Bārāṇasīrājā catunnāṃ nera-
yikānaṃ ime cattāro sadde sutvā bhittatasito iminā va niyā-
mena brāhmaṇehi „tiṇṇam antarāyāsaṃ aññataro bhavissatī, 15
sabbacatukkayaṇṇena naṃ⁴ vūpasameśsamā⁵ 'ti vutte sam-
patiechī. Purohito brāhmaṇehi saddhīm yaṇṇāvāṭaṃ pacu-
patthāpesi, mahājāno thūṇāpanito ahoṣi. Tada Bodhisatto
mettābhāvanāṃ purecārikāṃ katvā dībbena cakkhunā lokam
olokento imam kāraṇaṃ dievā „ajja mayā gantum vaṭṭati, 20
mahājānaṃ sotthim⁶ bhavissatī⁷ iddhiḥ balena vehāsaṃ up-
patitvā Bārāṇasīraṇṇo ayyāne otaritvā maṅgalasilāpatte kaṇ-
canarūpakam⁸ viya nisīdi. Tada purohitassa jetthantevāsiko
ācariyaṃ upasamkamitvā „haṇu ācariya amhākaṃ vedesu⁹
param¹⁰ māretvā sotthikaraṇam¹¹ nāma u' athitī¹² āha. Puro- 25
hito „tvam rājadhanam va¹³ nayasi¹⁴, mayam bahum¹⁵ mac-
chari¹⁶ khādissāma¹⁷, tūhi¹⁸ bohitī¹⁹ tam paṭibāhi. So

¹ Tā¹ -vāṭe kaṇṇam. ² Bā² add vatvā. ³ B³ Imesam saddānaṃ, Bā⁴ Ime saddā
corr. to -saddānaṃ. ⁴ Bā⁵ eva corr. to va. ⁵ C⁶ supā, B⁷ sutatī, Bā⁸ sutā
corr. to sutābhāvo. ⁶ C⁹ B¹⁰ -jūti, C¹¹ -jūti corr. to -jūti. ⁷ C¹² supā. ⁸ B¹³
-ghāta-. Bā¹⁴ -ghāta- corr. to -ghāta-. ⁹ Bā¹⁵ kīrtikāpā-. ¹⁰ Bā¹⁶ add kīrti-
ādinavaṃ dievā. ¹¹ Bā¹⁷ abhiṇṇā ca samāpatthiyo ca. ¹² Bā¹⁸ tam. ¹³ C¹⁹ sot-
thim, Bā²⁰ sotthi. ¹⁴ B²¹ -rupato, Bā²² -rupako. ¹⁵ Bā²³ bade-, B²⁴ devean. ¹⁶ Bā²⁵
pāpam. ¹⁷ C²⁶ -nan, Bā²⁷ -karaṇ. ¹⁸ B²⁸ omits va, Bā²⁹ ca crossed over. ¹⁹ Bā³⁰
rakkhati. ²⁰ C³¹ B³² -u. ²¹ Bā³³ macchamāsaṃ. ²² Bā³⁴ add dhanam lahhi-
sāma. ²³ Bā³⁵ -i. ²⁴ Bā³⁶ bohitī, C³⁷ bohi.

- „nāham ettha sahāyo bhavissāmīti“ nikkhamitvā rājavyānaṃ
 gantvā Bodhisattaṃ diṇvā vanditvā katapaṭisaṅghāro ekaman-
 taṃ nisīdi. Bodhisatto „kiṃ mānava rāja dhammena rajjaṃ
 kāreṇīti“ pucchi. „Bhante, rāja dhammena rajjaṃ kāreṇī“,
 5 rattibhāge pana cattāro sadde sutvā brāhmaṇe pucchi, brāh-
 maṇā ‘sabbacatuṅkayaññaṃ yajitvā sotthiṃ karissāma’ ‘ti
 vadimsu, rāja pasughātakammaṃ’ katvā attano sotthiṃ
 kācukāmo, mahājano tūḍḍapaṇiṭṭo, kiṃ nu kho bhante tum-
 hādisānaṃ sīlavantaṇaṃ tesaṃ saddānaṃ nipphattiṃ vatvā¹
 10 mahājanaṃ maraṇamukhā mocetuṃ na² vattatīti³. „Mānava,
 rāja amhe na jānāti, mayam pi taṃ na jānāma, imesaṃ⁴
 pana saddānaṃ nipphattiṃ jānāma, sacce rāja amhe upasam-
 kamitvā puccheyya rājānaṃ nikkamkhaṃ katvā kathessāma⁵
 ‘ti. „Tena hi bhante muhuttaṃ idh’eva hoṭha, ahaṃ rājānaṃ
 15 ānessāmīti“. „Sādhu mānava“ ‘ti. So gantvā raṭṭho tam
 atthaṃ ārocetvā rājānaṃ āvesi. Rāja Bodhisattaṃ vanditvā
 ekamantaṃ nisinna pucchi: „saccam kira tumhe mayā sutta-
 saddānaṃ nipphattiṃ jānathā“ ‘ti. „Āma mahārāja“⁶ ‘ti.
 „Kathetha bhante“ ‘ti. „Mahārāja, ete purimabhāve paresaṃ
 20 rakkhitaḡopitesu⁷ cārītaṃ āpajjitvā Bārāṇasi-sāmaṇte catūsu⁸
 lohakumbhāṇaṃ nibhattā kathine⁹ khāraḡalohodake¹⁰ phenadda-
 hakaṃ peṇamāṇā¹¹ tiṃsavasa-sasahassāni¹² adho gantvā kum-
 bhīṭalaṃ āhacca uddham ārobantā tiṃsavassasahassāṇa¹³ va¹⁴
 kālena kumbhīṇukhaṃ diṇvā bahi oloketvā cattāro janā catasso
 25 gāthā paripunnāṃ katvā vattakāmāpi tathā kātuṃ na¹⁵ sak-
 kōntā ekekam eva akkharuṃ katvā¹⁶ puma lohakumbhāṇa¹⁷

¹ Itt’-cessi. ² Itt’-cessi. ³ Itt’-ghāta-. ⁴ Itt’-diṇvā-. ⁵ Itt’-amīti na. ⁶ Itt’-
 imassa-. ⁷ Itt’-kathēyyāma. ⁸ Itt’-jānā-. ⁹ Itt’-ja jānāmi. ¹⁰ Itt’-addi parā-
 dīyessu. ¹¹ Cā- Itt’-catu-. ¹² Itt’-pakkūthita. Itt’-cattāro janāpakkūthita. ¹³ Itt’-
 khāraḡalohodakena. Itt’-khāraḡalohodakena. ¹⁴ Cā- paṭṭa-. Itt’-paccā-. ¹⁵ Itt’-sa-
 pphāssa sahasāni. Itt’-tiṃ savassasahāni. ¹⁶ Itt’-satthāssa-. Itt’-tiṃ savassā-
 ssa. Itt’-satthāssa-. ¹⁷ Itt’-a. ¹⁸ Itt’-catu-. ¹⁹ Itt’-bhā-

yeva nimuggā tesu dukkārāṃ vatvā nimuggasatto¹ evaṃ vattukāmo ahoṣi:

1. Duḍḍivitaṃ ajīvima² ye sante³ na dadamhase⁴,
vijjamānesu bhogesu dīpaṃ nākamha⁵ attano ti⁶, 53.

na pana sakkhīti⁷ vatvā Bodhisatto attano jñānena tam gā-
thāṃ paripunnāṃ katvā kathesi. Sesāsu pi⁸ es⁹ eva nayo,
tesu sakārāṃ vatvā¹⁰ vattukāmassa ayaṃ gāthā:

2. Saṅghivassasahassāni paripunnāni sabhāso,
niraye paccamānānaṃ kadā anto bhavissatīti. 54.

Nakārāṃ vatvā¹¹ vattukāmassa ayaṃ gāthā: 10

3. N' atthi anto kuto anto na anto paṭidissati,
tadā hi pakataṃ pāpaṃ mama tṛyaṇṇaṃ ca mārisā¹² ti. 55.

Sakārāṃ vatvā¹³ vattukāmassa ayaṃ gāthā:

4. So hi¹⁴ nūna ito gantvā yoninā laddhāna mānasaṃ
vadaṇṇaṃ viṣasampanno kāhāmi kusalaṃ bhavaṃ ti. 56. 15

Tatha duḍḍivitaṃ ti 53i ducaritaṃ esanti duḍḍivitaṃ lima-
kaṃ jīvitam jīvanti nāma so pi tad eva sandhāyāha duḍḍivitaṃ ajīvima¹
'ti ye sante² na dadamhase³ ti ye mayam deyyadhammaṃ ca paṭimāhe
ca vijjamāne⁴ yeva na dadāma⁵, dīpaṃ nākamha⁶ ti attano paṭiṭṭhaṃ na
katima⁷, sabhāso ti sabhākāraṃ, paripunnānīti anānāni anadikkhīni,
paccamānānaṃ ti amhākaṃ tasmānāṃ niraye paccamānānaṃ, natthi anto
ti amhākaṃ sukkakāle nāma mokkhaṃ bhavissatīti evaṃ kālaparicchedo n' atthi,
kuto anto ti kena kāraṇena anto paṭiṭṭhissati, na anto ti aṇṇaṃ dāṭṭhu-
kāmānaṃ pi no dukkhassa anto⁸ na paṭidissati⁹, tadā hi pakataṃ ti tas-
miṃ kāle mārisa mama¹⁰ tṛyaṇṇaṃ va pakataṃ pāpaṃ pakāṭṭhaṃ kasaṃ atthaham
eva katima, tathā hi pakataṃ ti pi pāṭho, tesu kāraṇena¹¹ kasaṃ yeva¹²

¹ C² -gā- corr. to -gā-, B² -gā- ² C² ajimha, B² -tamaajivamhā, B⁴ -tama-
vajjāṭamhā. ³ C² ye sante corr. to -te, B² yassam, B⁴ yessam na. ⁴ B² vij-
jama, P⁴ dadimhase. ⁵ C² dīpaṃ nākamha corr. to kamha, C² dīpaṃ nā-
kamha, B² dīpaṃ na kamha, B⁴ dīpaṃ nākamhā corr. to -kam. ⁶ B² add
tam gāthāṃ paripunnāṃ katimā. ⁷ B² sakkhīti, B⁴ sakkhīti corr. to nē-
⁸ C² sesāsu corr. to sesāpi. ⁹ B² omīti vāre. ¹⁰ B² kam. ¹¹ C² ajimhā
corr. to ajivimhā, B² ajivimhā. ¹² C² sante corr. to sante, B² sante corr. to
santi so? ¹³ B² dadimha, B⁴ dadimhase. ¹⁴ B² samvā- ¹⁵ B² dadimhā.
¹⁶ B² na kamhāvatthano, B⁴ na kamhāvatthano corr. to nā-. ¹⁷ B² -hā. ¹⁸
B² add pi. ¹⁹ B² atī-, B⁴ pati corr. to pati-. ²⁰ B² mamañca. ²¹ C² add
anto. ²² B² yeva.

tesse anto va¹ dāṭṭhūn na sakkā ti² attho, māreṭṭā³ 'ti mayā sadisa⁴, piya-
lapanam etam stressa⁵, nūnā⁶ 'ti ekamsatthe nipāso, so ahaṃ ito gantvā yonibh
mānūsiṃ laddhā vadāsiṃ silasampanno hutvā ekasāse⁷ eva bahūni kusalāni
karissamāsi⁸, ayaṃ ettha attho.

- 5 Iti Bodhisatto ekamekaṃ⁹ gātham vatvā „mahārāja, so
nerayikasatto imam gātham pariponnam katvā vattukāmo
attano pāpasse mahantatāya tathā kātuṃ¹⁰ nāsakkhi, iti so
attano kammavipākaṃ anubhāvanto viravi¹¹, tumhākaṃ etassa
saddassa savaṇapaccayā antarāyo nāma n' atthi, tumhe mā
10 bhāyathā¹² 'ti rājānaṃ saṇḍāpesi. Rājā mahājānaṃ viśaṃjā-
petvā suvaṇṇabheriṃ carāpetvā yaṇṇāvātaṃ viddhamāpesi.
Bodhisatto mahājānaṃ sotthiṃ katvā katipāhaṃ vasitvā tatth¹³
eva gantvā aparihīnājjhāno Brahmaloke appajji.

- Satthā imam desanāṃ¹⁴ āharitvā¹⁵ jātakam samodhānesi: „Tadā
15 purāṭṭhamāgare¹⁶ Sāriputte ahoṣi, tāpaso¹⁷ ahaṃ evā¹⁸ 'ti. Loka-
kumbhijātakam¹⁹.

5. Maṃsajātaka.

- Pharusā vata te vācā ti. Idam Satthā Jetavane vāha-
ranto Sāriputtattherena pīṭavirecanānaṃ²⁰ diṃmarasapindapātāṃ²¹
20 ārabhtha kathesi. Tadā kira Jetavane ekacce bhikkhū anekavirecanānaṃ²²
pīṭesu, tesam rasapindapātānaṃ²³ attho hoti, glānupatthakā „rasabhattāṃ
āharissāma²⁴ 'ti Sāvatthiyaṃ²⁵ parisiṭṭvā odanikagharavithiyaṃ²⁶ piṇḍāya
caritvāpi²⁷ rasabhattānaṃ alabhitvā nirattimaṃ. Thero divātaraṃ piṇḍāya
pāvisamāno te bhikkhū diṣṭvā „kiṃ āvuso utipage²⁸ va nirattathā²⁹ 'ti
25 pucchi. Te tam attham āroccuṃ. Thero „tena hi etthā³⁰ 'ti te ga-

¹ Bā ante ca, Cā omīti ante va. ² Bā sakkoti, Bā sakkotiṭi corr. to sakkotiṭi.

³ Bā -ā. ⁴ Bā omīti stressa. ⁵ Bā soham unā, Bā nūnā corr. to soham unā.

⁶ Bā -mīti. ⁷ Bā -ka. ⁸ Bā kathesi. ⁹ Bā vicarati, Bā vicaranti. ¹⁰ Bā

yiṭṭhā. ¹¹ Bā dhamma-; ¹² Bā add saccāni pakkāsetā. ¹³ Bā purāṭṭha-

ṭhantevāṭṭhamāgare. ¹⁴ Bā add pana. ¹⁵ Bā add catuṭṭham. ¹⁶ Bā piṭṭha-

ṭha. ¹⁷ Bā diṃmaras-; ¹⁸ Bā rasapitavi-, Bā pitavi- corr. to anahari-. ¹⁹ Bā -pi-

ṭṭha. ²⁰ Bā -ti. ²¹ Cā -kaṃ-, Cā -kaṃbhara- corr. to -kabhara-, Bā otanī-

kaghara-. ²² Bā -ra- va, Bā omīti pi. ²³ Bā utipage, Bā utipage corr. to

utipage.

hetvā tam eva vithū agumāsi¹. Pūretvā rasabhattam adāesu. Gilānu-
 patthakā viharāsi² āharitvā gilānānam adāesu. te paribhūjimsu.
 Ath' ekadivasam dhammasabbhāyū³ katham samuttāpesum: „āvuso
 thero kira⁴ pitavirecanānam upatthāke rasabhattam ulabbhitvā nik-
 khamante gahetvā odanikagharavithiyam caritvā bahum⁵ rasapinda-
 pātum⁶ pesesitī". Sattthā āguntvā „kāya na⁷ ittha bhikkhave etarahi
 kathāya sannāsinā⁸ ti pucchitvā „lūyā nāmā⁹ ti vutte „na bhik-
 khave itāni¹⁰ Sāriputto va¹¹ māmsam labhi¹², pubbe pi muduvācā¹³
 piyavacanena vuttum chekā paṇḍitā labhimsu¹⁴ ti vatvā atitam āharī:

Attē Bārāṇasīyam Brahmadaṭṭe rajjam kārente Bo-
 dhisatto seṭṭhiputto āhosi. Ath' ekadivasam eko miga-
 luddako bahum māmsam labhitvā yānakaṃ pūretvā „vikkīni-
 sāmīti¹⁵“ nagaraṃ āgacchati. Tada Bārāṇasi-vāsikā cattāro
 seṭṭhiputtā nagarā nikkhamitvā ekasmiṃ maggasabbhāgatthāne¹⁶
 kiñci¹⁷ dīpikāntam samullapantā¹⁸ nisīdimsu. Tesu eko se-
 tṭhiputto taṃ māmsayānakaṃ¹⁹ diṣvā „etaṃ luddakam mān-
 sakhaṇḍam āharāpessāmīti²⁰“ pucchi. „Gaccha āharāpehīti²¹
 So upasāṃkamitvā „are²² luddaka, dehi me māmsakhaṇḍam²³
 ti āha. Luddako „param kiñci yācantaṇa nāma piyavacanena
 bhavitabbam, tayā kathitavācāya anucchavikam²⁴ māmsakha-
 ṇḍam labhiṃsasīti²⁵“ vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Pharusā vata te vācā samma²⁶ yācānako e' asi²⁷,

kiḷomassa²⁸ sodisi vācā, kiḷomam samma dadāmi te ti. 57.

Tattha kiḷomassa²⁹ sakkāsi pharusataya³⁰ kiḷomaka odhisi, kiḷomam
 samma dadāmi te ti hanta gaccha idam te vācāya sodisam kiḷomam dammāsi³¹
 niraṃsi³² salomakaṃ³³ kiḷomam-massakhaṇḍam³⁴ nikkhipiṇṇa sōsi:

Atha naṃ aparo seṭṭhiputto „kin ti vatvā yācīti³⁵“ puc-
 chi, „Are³⁶ ti vatvā³⁷“ ti. So „aham pi naṃ yācīasāmīti³⁸“ vatvā

¹ B¹ add te. ² B² rasabhattam. ³ B³ add bhikkhū. ⁴ B⁴ gilānā, B⁵ gilāna.
⁵ B⁶ -lu. ⁶ B⁷ add vithānam āharitvā. ⁷ B⁸ -nava. ⁸ B⁹ -vaya. B¹⁰ -vithāna.
⁹ B¹¹ -vithā. B¹² -i corr. to -ittha. ¹³ B¹³ -kāya. ¹⁴ B¹⁴ maggassamipathāna. ¹⁵ C¹⁵
 kiñci kiñci. ¹⁶ B¹⁶ ullapantā. ¹⁷ C¹⁷ has added pure. ¹⁸ B¹⁸ pure. ¹⁹ B¹⁹ -ka.
²⁰ C²⁰ B²¹ -iti. ²¹ C²² yam nam in the place of samma. ²² B²³ -vithā. ²³
 B²⁴ -ma. ²⁴ B²⁵ pharusavācāya. ²⁵ C²⁶ B²⁷ -ti. ²⁶ B²⁸ niraṃsi-sācchitam, B²⁹
 niraṃsi-sācchitam. ²⁷ B³⁰ kiḷomakakhaṇḍam. ²⁸ B³¹ yācāsi. ²⁹ B³² adda yāci.

gantvā „jetthakabbhātika¹ mamsakhaṇḍam me dehīti² āha. Itaro „tava vacanassa anucchavikam labhissasīti³“ dutiyam gātham āha:

2. Aṅgam etaṃ manussānam bhātā loke pavuccati,
aṅgassa⁴ sadisi⁵ vācā, aṅgam samma dadāmi te ti. 58.

5. Tass⁶ uttho: Imasmitto loke manussānam aṅgamaṇḍaṇṇā sūzāno etaṃ padidam bhātā bhagīnīti. Tasmā tav⁷ eva⁸ aṅgasadisi⁹ vācā ti etassa anucchavikam aṅgam eva dadāno te ti.

Evaṃ ca pana vatvā aṅgamamsam ukkhipitvā adāsi. Tam¹⁰ pi uparo setthiputto „kin ti¹¹ varvā yācīti¹²“ puechi. „Rhatikā ti vatvā¹³“ ti. So „aham pi nam yācissāmīti¹⁴“ gantvā¹⁵ „tāta mamsakhaṇḍam me dehīti¹⁶“ āha. Luddako „tava vacanānurūpaṃ labhissasīti¹⁷“ vatvā dutiyam gātham āha:

3. Tātā 'ti putto vadamāno kampeti hadayam pitu,

hadayassa sadisi¹⁸ vācā, hadayam samma dadāmi te ti. 59.

13. Taṃ ca¹⁹ pana vatvā hadayamaṇḍasena saddhīno madhuramaṇḍam ukkhipitvā adāsi. Tam²⁰ catuttho setthiputto „kin ti vatvā²¹ yācīti²²“ puechi²³. „Tātā 'ti vatvā²⁴“ ti. So „aham pi yācissāmīti²⁵“ gantvā²⁶ „sahāya mamsakhaṇḍam me dehīti²⁷“ āha. Luddo „tava vacanānurūpaṃ labhissasīti²⁸“ catuttham²⁹ gātham āha:

4. Yassa gāme sakkhā n³⁰ atthi yathāraṇḍam tath³¹ eva tam,

sabbassa sadisi³² vācā, sabbam samma dadāmi te ti. 60.

25. Tass³³ uttho: Yassa purisassa gāme sukhadukkheṇ saha syānato³⁴ sakkhā yāsamāṇato sakkhā³⁵ n³⁶ atthi tassa tam itanham yathā³⁷ amānassato arañham³⁸ tath³⁹ eva tath⁴⁰ hūti. Iti⁴¹ syam⁴² tava⁴³ vop⁴⁴ sabbassa sadisi⁴⁵ sabbam amānassato vibhāveṇa sadisi, tasmā sabbam eva idam⁴⁶ manā samānam manāsayānakam⁴⁷ dadāmi te ti.

Evaṃ ca pana vatvā „ehi samma sabbam ev⁴⁸ idam⁴⁹ manāsayānakam tava geham harissāmīti⁵⁰“ āha. Setthiputto tena

¹ B¹ jetthabhi- ² C² -riti, B² labhātin. ³ B³ anga. ⁴ B⁴ add te. ⁵ B⁵ cvam. ⁶ C⁶ kīnci. ⁷ B⁷ yacāsi. ⁸ B⁸ adda yāc. ⁹ B⁹ vatvā. ¹⁰ B¹⁰ laccha-
gīti. ¹¹ B¹¹ evaṇṇa. ¹² C¹² yāc. ¹³ C¹³ va tvam. ¹⁴ B¹⁴ yācāsi. ¹⁵ B¹⁵ adda
so. ¹⁶ B¹⁶ adda yācā. ¹⁷ B¹⁷ vatvā ca-. ¹⁸ B¹⁸ āy-. ¹⁹ C¹⁹ sakkā, B¹⁹ sabb-
khaṇḍam, B¹⁹ sahāyo. ²⁰ B²⁰ amānassato. ²¹ B²¹ amānassato. ²² B²² amānassato
vatvā. ²³ C²³ hūti ti in the place of hūti ti. ²⁴ C²⁴ omīti syam. ²⁵ B²⁵ -atthi.
²⁶ B²⁶ -amān. ²⁷ B²⁷ manāsam, B²⁷ manāsayānam. ²⁸ B²⁸ eva itam. ²⁹ B²⁹ āh-

yānukam pajāpento¹ attano gharaṃ gantvā² maḥisaṃ otāro-
tvā³ luddakassa saḅhārasammānaṃ⁴ katvā puttadāraṃ pi 'ssa
pakkosaṇṇetvā luddakakammato⁵ apanetvā attano kuṭumbamaj-
jhe vasiṇento⁶ tena saddhiṃ abhejjasahāyo hūtvā yāvajjīvaṃ
saṃaggavāsaṃ vasi⁷.

5

Satthā imaṃ deṇaṇaṃ⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
luddako Sāriputto ahesi, saḅbamunsaḷābhiseṭṭhiputto⁹ ahaṃ evā 'ti.
Mumsajātakaṃ¹⁰.

6. Sasajātaka.

Satta me rohitā macchā¹¹ ti. Idam Satthā Jetavane vi- 10
haranto saḅhaparikkhāradānaṃ ārabbhā kathesi. Sāvatthiyaṃ
kir¹² eko kuṭumbiko Buddha-pamukhaṃsa saṃghassa¹³ saḅhaparikkhā-
radānaṃ saṇṇetvā¹⁴ gharavāre maṇḍapaṃ karetvā Buddha-pamukhaṃ
bhikkhusaṃghaṃ nimantetvā¹⁵ saṇṇitamandapaṃ puṇṇattavarāsaṃ¹⁶ aṇi-
dāpetvā saṃaggarasapaṇitadānaṃ¹⁷ dātvā „puna evātanāya puna svāta- 15
nāya“ ti satthāṃ nimantetvā suttame divase Buddha-pamukhātanaṃ
paṇṇamaṃ bhikkhusaṃghaṃ saḅhaparikkhāre adāsi. Satthā bhatta-
kiccāvasāne ammodanaṃ karonto „apāsuka, taya pītisomamaṃsaṃ
kātuṃ vaṭṭatīti, idam hi dānaṃ mīna parānukapaṇḍitānaṃ vassā,
parānukapaṇḍitā hi samputtayāsenkānaṃ jivitaṃ pariccajivā attano 20
mūhasaṃ pi adāsi“ ti evaṃ tena yānto attitaṃ āhāsi:

Attito Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rajjāṃ karente
Bodhisatto sasa yoniyaṃ nibbattitvā araṇṇe vasati. Tassa¹⁸
puna araṇṇassa ekato pabbatapādo¹⁹ ekato²⁰ uddi²¹ ekato²²
paccantagāmako²³. Apare pi 'ssa tayo sahāya ahesuṃ: makkako²⁴, 25
sigālo²⁵ uddo²⁶ ti. Te cattāro pi paṇḍitā ekato vasaṇtā attuno

¹ Bā pūrento, Bā pūrenti. ² Bā imiṃ gantvā. ³ Bā otārope. ⁴ Bā saṃ-
māsaṃmāsaṃ. ⁵ Bā luddakammato. ⁶ Bā -penti. ⁷ Bā vasiṇento. ⁸ Bā
dhanade. ⁹ Cā -sābhāse. Bā add pūsa. ¹⁰ Bā -saṃmāsaṃmāsaṃ. Bā add
pāṇamaṃ. ¹¹ Cā Five Jātas, p. 51. ¹² Bā kira. ¹³ Bā bhikkhusaṃ. ¹⁴
Bā -vassāji. ¹⁵ Cā paṇḍatte, Bā paṇḍavasaṇḍattānaṃ, Bā paṇḍava-sarabuddhā-
naṃ. ¹⁶ Bā -saṃmāsaṃ. ¹⁷ Bā add. ¹⁸ Cā -sa. ¹⁹ Cā ekā. ²⁰ Bā makk-
ko uddi. ²¹ Bā add ahesi. ²² Bā add sa. ²³ Bā add sa.

- attano gocaraṭṭhāne gocaram gahetvā sāyanhasamaye ekato
 sannipatanti. Sasapaṇḍito „dānaṃ dātabbhaṃ sīlaṃ rakkhī-
 tabbaṃ uposathakammaṃ katabbaṃ“ ti tinnam janānaṃ ovā-
 dasena dhammaṃ deseti¹. Te tassa ovādaṃ sampaticchitvā
 * attano attano nivā-agumbaṃ pavasiṭvā vasanti. Evaṃ kāle
 gacchante ekadivasaṃ Bodhisatto akāsaṃ oloketvā candaṃ
 diṣvā „sve uposathadivaso“ ti āitvā itare tayo āha: „sve upo-
 satho“, tumhe tayo pi² janā sīlaṃ samādiyitvā³ uposathika⁴
 hottha, sīle paṭiṭṭhāya dinnadānaṃ mahapphalaṃ hoti, tasmā
 10 yācaka sampatre tumhehi khāditaḥhārato darvā khādeyyātha⁵
 ‘ti. Te „sādhū“ ‘ti sampaticchitvā attano⁶ vasaṇatṭhānesu
 vasitvā punadivase tesu uddo pāto va „gocaram pariyesissā-
 mīti“ nikkhamitvā Gaṅgātīraṃ gato. Ath⁷ eko bāhisiko⁸ satta
 rohitamacche uddharitvā valliya āvunivā⁹ netvā¹⁰ Gaṅgātīre
 15 vālikāya¹¹ patiechādetvā macche ganhanto¹² adho Gaṅgam
 bhassi¹³. Uddo macchagandhaṃ ghāyitvā vālikam¹⁴ viyūhitaṃ
 macche diṣvā niharitvā „atthi nu kho imesaṃ“ sāmiko¹⁵ ti
 tikkhattum¹⁶ ghoṣetvā sāmikaṃ apassanto valliyaṃ¹⁷ ḍasitvā¹⁸
 attano vasaṇagumbaṃ thapetvā „velāyam eva“ khādissāmīti¹⁹
 20 attano sīlaṃ āvajjanto²⁰ nipaṇṇi. Sigālo pi²¹ nikkhamitvā go-
 caram pariyesanto ekassa khettagopakassa kuṭiyam dve māmsa-
 sūlāni²² ekaṃ godhaṃ²³ ekaṃ ca dadhivārakam²⁴ diṣvā „atthi
 nu kho etassa sāmiko“ ti tikkhattum²⁵ ghoṣetvā sāmikaṃ
 adisvā dadhivārakassa uggaḥaṇarajjukam²⁶ gīvāya pavesetvā²⁷
 25 māmsasūle²⁸ ca godhaṃ²⁹ ca mukheṇa ḍasitvā³⁰ netvā attano
 sāyanagumbaṃ³¹ thapetvā „velāyam eva khādissāmīti“ attano

¹ B¹ deseti. ² B² add n. ³ B³ pi tayo. ⁴ B⁴ -dayi. B⁵ -dayittha? ⁵ B⁶ add
 ca. ⁶ B⁷ repeat attano. ⁷ B⁸ gāma-si. B⁹ sāmavasiṭṭo. ⁸ B¹⁰ -oj-. C¹ cor-
 corr. in -pi-. ⁹ B¹¹ omīti netvā. ¹⁰ B¹² vālikam viyūhitaṃ. ¹¹ B¹³ ganhanatthāya.
¹² B¹⁴ gacchati. ¹³ B¹⁵ -lu-. ¹⁴ B¹⁶ etesaṃ. ¹⁵ B¹⁷ add nu va. ¹⁶ B¹⁸ valli-
 kam. ¹⁷ B¹⁹ add netvā. ¹⁸ C²⁰ -velāyame. ¹⁹ C²¹ -pento. ²⁰ B²² add vasaṇa-
 thānato. ²¹ B²³ -li. ca. ²² B²⁴ godhake ca. ²³ B²⁵ ekaṃ dadhivārakassa. ²⁴
 C²⁶ uggaḥama. C²⁷ uggaḥana-. ²⁵ B²⁸ add dve. ²⁶ B²⁹ -la. ²⁷ B³⁰ godhakaṃ.
²⁸ B³¹ -jassitvā. B³² -jassitvā. ²⁹ B³³ gūṇpe. B³⁴ vasaṇagūṇpe.

sīlam āvaṃjanto nipajji. Makkato pi¹ vanasandam pavasiṭvā
 ambapindim² āharitvā³ vasanagumbe thapetvā „velāyam eva⁴
 khādissāmīti“ attano sīlam āvaṃjanto nipajji. Bodhisatto pana
 velāyam eva⁵ nikkhamitvā „dabbatīnāni khādissāmīti“ attano
 gumbe⁶ yeva nipanno⁷ cintesi: „mama santikam āgatānam
 yācakānam tiṇāni dātum na sakkotī⁸, tilatanḍulādayo pi
 mayham u⁹ atthi, sace me santikam yācako āgacchissati
 attano sariramamaṃsam dassāmīti“. Tassa sīlatejena Sakkassa
 pandukambalasīlāsanam anākāram dassesi. So āvaṃjamāno
 imam¹⁰ kāraṇam diṅvā „sasarājam“¹¹ vīmanis-sāmīti“ paṭha-
 10 mam uddassa vasanattāṇam gantvā brāhmaṇavesena atthāsi,
 „brāhmaṇa kimattāham tīto sīti“ ca vutte „paṇḍita, sace
 kilēsi āhāram labheyyam uposathiko hutvā samanadhammam
 kareyyam“ ti. So „sādhu, dassāmi te āhāram“ ti tena sad-
 dhiṃ sallapanto pathamam gātham āha:

15

1. Satta me rohitā macchā udakā thalam ubbhata,
 idaṃ brāhmaṇa me atthi, etam¹² bhutvā vane vaṣā¹³ ti. 61.

Tatha thalamubbhata u udakato thale (bapti thale patitthi)¹⁴
 kenāpi¹⁵ va uddhata¹⁶, etam bhutvā u etam mama santikam macchāhāram
 poṭṭesi bhūṇitvā¹⁷ samanadhammam karento samāsiye nikkhamiṇe nisīno
 20 imamim vane vaṣā ti.

Brāhmaṇa „pāto va¹⁸ tāva hotu, pacchā jānissāmīti“ si-
 gālassa santikam gato, tenāpi „kimattāham tīto sīti“ vutte¹⁹
 tath' evāha. Sigālo²⁰ „sādhu dassāmīti“ tena saddhiṃ salla-
 panto²¹ dutiyam gātham āha:

25

¹ B¹ adda nikkhamitvā, B² vasanattāṇam nikkhamitvā. ² B¹ -dani. ³ B² add
 attano. ⁴ C¹ B¹ -lāyame. ⁵ B² add vasanattāṇam. ⁶ B² vasanagumbe. ⁷ B¹
 nisīno; B² nipphanno; both add attano sīlam āvaṃjanto. ⁸ B¹ agatā yācā-
 nina khādītum na sakkureyya, B² agatā yācāni tīzen khādītum na sakkurey-
 yam. ⁹ B¹ add idam. ¹⁰ B¹ -sajjanam. ¹¹ C¹ ssa. ¹² B¹ omī thale patitthi.
¹³ B² kenattena. ¹⁴ B¹ uddhata, B² uddharitā. ¹⁵ C¹ bhujī-, B¹ bhūñci-, B²
 bhutvā. B² add yathānukhami. ¹⁶ B¹ pagova. ¹⁷ C¹ vutto. ¹⁸ C¹ add te.
¹⁹ B¹ B² -panto.

9. Dassa¹ me khetapālassa rattibhattam apābhatam
manāsasulā ca dve godhā ekañ ca dadhivārakam.
idañ brāhmaṇa me atthi, etañ bhutvā vane vasā² ti. 62.

Tattha dassa me¹ ti yo esa manāsasulā³ khetapālā vassā dussa
manāsasulā⁴ ti attho, apābhatam ti bhūtam bhūtam⁵, madhassulā ca dve
godhā ti sugandhakkāṇi dve manāsasulāni ekā ca godhā⁶, dadhivārakam⁷ ti
dadhivāraka⁸, idaṇ ti idaṇ⁹ evakaṃ atthi, etañ vabbam pi tassābhicri-
khe¹⁰ pāṇena parivāsa paribhūjite¹¹ upasāhika¹² hute¹³ samantā rūkhamāṇā
nāditvā samasaddhammā karonto evaṃvā vanevasā¹⁴ vasa¹⁵ ti attho.

10. Brāhmaṇo „pāto va¹ tāva hotu, pacchā jānissāmīti“ mak-
kaṭṭassa santikam gato, tenāpi „kimattham thito sīti“ vutte²
tath' evāha. Makkaṭṭo „sādhū dammīti“³ tena saddhiṃ salla-
panto tatiyaṃ gātham āha:

1. Ambapakk', odakaṃ sītāṃ śracchāyaṃ manoramam,

15. idaṃ brāhmaṇa me atthi, etaṃ bhutvā vane vasā⁴ ti. 63.

Tattha ambapakkam ti manūram¹ ambapalam, odakaṃ sītāṃ ti
Gaṅgāyaṃ² odakaṃ sītāṃ, etaṃ bhutvā³ ti brāhmaṇa-etaṃ ambapalam⁴
paribhūjite⁵ sītāṃ udakaṃ pīyitvā yathārūpe⁶ samantā rūkhamāṇā-
idāṇaṃ samasaddhammā karonto evaṃvā vanevasā⁷ vasa⁸ ti.

20. Brāhmaṇo „pāto va¹ tāva hotu“, pacchā jānissāmīti²
saṃpanditasassa santikam gato, tenāpi „kimattham thito sīti“
vutte³ tath' evāha. Tam antvā Bodhisatto saṃvassasappatto
„brāhmaṇa, entthu te kataṃ⁴ āharatthāya mama santikam
āgaccha⁵teva, ajjāham mayā nadinnapubbam⁶ dānaṃ dassāmi,
75 tvaṃ pana silavā pānātipātāṃ na karissasi⁷, gaccha tāta⁸
dārūni⁹ samkaddhivā aṅgare katvā mayham ārocehi¹⁰, aham

¹ C¹ dassaṃ. ² C² dassaṃ me. ³ B¹ mama eva. ⁴ B² dassa ti manāsa. ⁵ manāsasulā -- - antam wailing in B. ⁶ B¹ ekaṃ godhāra. ⁷ C¹ dadhi-
tāsa. ⁸ B¹ ekaṃ dadhivārakam in the place of dadhivārakam dadhivāraka.
⁹ J¹ add mīmā. ¹⁰ T¹ yathābhūti. ¹¹ B¹ pāṇena. ¹² C² vutte. ¹³ B¹ dā-
sāmīti. ¹⁴ B¹ -va. ¹⁵ B¹ -va. ¹⁶ B¹ add vane vasā. ¹⁷ B¹ ambapakkam.
¹⁸ B¹ yathābhūti. ¹⁹ B¹ pāṇena, C² omitt sa. ²⁰ C² omitt hotu. ²¹ C²
-vutte. ²² J¹ is in kataṃ, B¹ te ento kataṃ. ²³ B¹ sīlappapattam, B²
sīlappapubba. ²⁴ B¹ -santi. ²⁵ B¹ brāhmaṇa. ²⁶ B¹ nānāda. ²⁷ C²
B¹ -vāsi.

attānaṃ paricecchitvā añḍāragalibhe¹ patissāmi, mama sarīre
pāke tvaṃ maṃsaṃ khādītva samanadhammaṃ kareyyāsīti²
tena saddhīm sallapanto³ catutthaṃ gātham āha:

1. Na sassa tilā atthi na muggā nāpi⁴ tandulā,

imicā agginā pakkam mama⁵ bhutvā vane vasā⁶ ti. 64. 3

Tattha mama⁵ bhutvā ti yam tam aham⁵ agginā harohitvā tadāpi
imicā agginā pakkam mama⁵ bhūjītva imesmiṃ vane vasa⁶, ekasmiṃ sassa
sarīre tilaṃ akassa puriassa jāmanatassā hotīti.

Sakko tassa katham⁷ sutvā attano ānubhāvena ekam añ-
ḡārārāsini⁸ māpetvā Bodhisattassa ārocesi. So dabbatima- 10
sayanato utthāya tattha gantvā „sace me lomantaressu pānukā
atthi te mā marimsu” ti vatvā⁹ tikkatvā sarīraṃ vidhū-
nitvā sakulasarīraṃ¹⁰ dānamukhe datvā¹¹ laṅghitvā paduma-
puṇje¹² rājahamso viya pamuditacitto añḡārārāsiniḥ pati. So
pana aggi Bodhisattassa sarīre lomakūpamattam pi onham 15
kātmā nāsakkhi, himagabbhaṃ pavitthe viya ahoṣi. Atha
Sakkaṃ āmantetvā „brāhmaṇa, tīvā tato aggi atisītaḥ mama
sarīre lomakūpamatrāṃ pi onham kātmā nā sakkoti, kiṃ nām¹³
etan¹⁴ ti āha. „Paṇḍita¹⁵, nāhaṃ brāhmaṇo, Sakko aham¹⁶
asmi¹⁷ tava vimamsanattāya āgato¹⁸ ti. „Sakka, tvaṃ 20
tāva titttha, sakale pi ce lokasannivāso maṃ dāneṇa vi-
namseyya n¹⁹ eva me udātukāmatam²⁰ passeyya²¹ ti Bodhi-
satto sīhanadāṇi nadi. Atha nām Sakko²² „sasapandita, tava
guno sakalakappaṃ pākato hotū” ti pabbataṃ pilētva pabba-
tarasam ādāya candamandale sasalakappaṃ alikhitvā²³ Bo- 25
ddhisattam āmantetvā tasmim vanaṣaṇḍe tasmim yeva vana-
gumbe tarunadabbatinapitthe nipejāpetvā attano devatthānam²⁴

¹ B¹ -rakappe. B² -rakpe. ² B¹ -petto. ³ C¹ B¹ nāpi, B² -nāpi. ⁴ B¹
maṃsaṃ. ⁵ C¹ yaṃtam aham, B¹ yaṃkham, B² yena aham. ⁶ B¹ vasa ti. ⁷
B¹ saccanāṇi. ⁸ C¹ -nim. ⁹ B¹ omā vatvā. ¹⁰ C¹ sakasari. ¹¹ B¹ the-
petvā. ¹² B¹ -masare. ¹³ B¹ saccap. ¹⁴ B¹ ham. ¹⁵ B¹ sādā pi, B² ti.
¹⁶ B¹ oddā mō. ¹⁷ C¹ -hamam. ¹⁸ B¹ add āha. ¹⁹ B¹ likhitvā. ²⁰ va-
sanattā-

eva gato. Te pi cattāro paṇḍitā samaggā sammōdamānā sīlāni
pūrevā¹ oposathakammaṃ katvā yathākammaṃ gatā².

Satthā maṃ desanāṃ³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhāresi: (Saccapariyosane saḍḍapariyāyānādayako gahapati so-
2 tāpattiṭṭhale patiṭṭhahi) „Tadā uddo Anando ahoṃ, sigālo Meggallāno,
makkato Sāriputto⁴, sasapaṇḍito⁵ ahaṃ evā⁶“ ti. Sasa-jātakaṃ⁷.

7. Matarodanajātaka.

Matamamāṃ eva roduthā⁸ ti. Idam Satthā Jotavāno
vihārato aññaturāṃ Sāvatthi-vāsi-kutumbiyaṃ⁹ ārabhha kathesi.
10 Tassa kira bhātā kalam akāsi. So tassa kālakiriyaṃ sokābhūtaṃto
na pahāyati¹⁰ na bhūjati¹¹ na viṇipati¹². pāto va susānaṃ gantvā so-
kasamappito rodati. Satthā paccāsasānaye lokam olekento tassa so-
tāpattiṭṭhalassa upasāseyyaṃ diāvā „Imassa atitakāraṇaṃ āharitvā
sokam vūpasamevā sotāpattiṭṭhalo dātum ihapetvā maṃ aṇṇo koci
13 samattho u¹³ atthi, imassa mayā arassayena bhavitum vaṭṭati“ puna-
divase pucchābhūtam juddapātapaṭikkanto¹⁴ pucchāsānaṃ ādāya tassa
ghaṇḍavāraṃ gantvā „Satthā āgato“ ti sutvā āsanna paṇḍāpetvā
„pavesethā“¹⁵ ti kutumbikena vutto¹⁶ pavisitvā paṇḍāttāsā¹⁷ nisīdi.
Kutumbiko¹⁸ pi āgantvā Satthāraṃ vanditvā ekamantam nisīdi. Atha
20 nam Satthā „kiṃ kutumbika“¹⁹ eintesīti²⁰ āha. „Aha bhante, mama
bhātā matakālato paṭṭhāya cintemīti“²¹. „Avaṇo, sabbe saṅkhārā
andecā, bhijjitahlayuttakam bhijjati, na tattha cintetabbam. porāṇaka-
paṇḍitāpi bhātari²² mato“²³ bhijjitahlayuttakam bhissu²⁴ ti na cinta-
yimsu²⁵“ ti vatvā tena yācito atitam āhāri:

25 Atte Bārāṇasiyaṃ Brahmādatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto asthikotivibhave seṭṭhikule nibbatti²⁶. Tassa
vayappattassa mātāpitare kalam akāseu. Tesu kālakateu²⁷
Bodhisattassa bhātā²⁸ kutumbam vicāreti²⁹. Bodhisatto taṃ

¹ Bod-add dāhem satvā. ² C² Bod-gato. ³ Bod-ānandāno. ⁴ Bod-add sakkā
etumadāho. ⁵ Bod-add paṇḍo. ⁶ Bod-add chāthamam, Bod-chātham. ⁷ C² ti-
bod-kutumbikam. ⁸ Bod-niddāyati. ⁹ C² -ntam, Bod-juddapātapaṭikkanto. ¹⁰
C² -sathā. ¹¹ Bod-vutto. ¹² Bod-tre. ¹³ C² -ti. ¹⁴ Bod-vi. ¹⁵ C² Bod-vā.
¹⁶ Bod-bhijjati. ¹⁷ Bod-ntiva. ¹⁸ Bod-kālakālo. ¹⁹ C² -no, C² -to corr. to
-ti. ²⁰ Bod-resti.

oissāya jīvati. So aparabbhāge tathārūpeṇa vyādhinā¹ kālam
 akāsi. Nātimittāma² sannipatitvā bāhū paggayha kandanti
 rodanti, eko pi sakabhāvena santhātun³ nāsakkhi⁴. Bodhi-
 sattu pana n' eva kandati na rodati⁵. Manussā „passatha
 bho, imassa bhātari mate mukhasanikocanamattam pi n' atthi,
 5 ativiya thaddhahadayo, 'dve pi kotthāse aham eva paribhuñ-
 jissāmiti' bhātu maraṇam icchati⁶ maññe⁷ ti Bodhisattam
 garahimāsu. Nātakāpi „na⁸ tvaṃ bhārari mate⁹ rodasīti¹⁰ gara-
 himā yeva¹¹. So tesam katham sutvā „tumhe attano andha-
 bālabbhāvena atthalekadharme ajānantā 'mama bhārā mato'
 10 ti rodatha, aham pi marissāmi¹², tumhe pi marissatha, attānam
 pi¹³ 'mayam pi marissāma' 'ti kasmā na¹⁴ rodathā¹⁵ 'ti, sabbe
 sammahārā aniccā hutvā na honti¹⁶, ten' eva sabhāvena san-
 thātun¹⁷ samattho ekasammahāro pi n' atthi, tumhesu andha-
 bālesu aññānatāya¹⁸ atthalekadharme ajāntvā rodantesu ahaṃ
 15 kimattham rodissāmiti¹⁹ vatvā imā gāthā abhāsi:

1. Matamatam eva rodatha, na hi tam rodatha ye marissati,
 sabbe va²⁰ sariradhārino anupubbena jahanti jīvitam. 65.

2. Devamanussā²¹ catuppada²² pakkhigānā uragā²³ ca bhogino
 asmim²⁴ sarire anissarā ramamānā va jahanti jīvitam. 66. 20

3. Evaṃ calitam asanthitam sukhadukkham manujesu apek-
 khiya²⁵

kanditaraditam²⁶ niratthakam, kim vo sokagagābhūki-
 rare²⁷. 67.

4. Dhuttā²⁸ oṇḍā akatā bālā sūrā virā²⁹ ayogino 25
 dhīram³⁰ maññanti³¹ bālo ti ye³² dhammasa akovidā ti. 68.

¹ Hot hyā. ² Hot sūtimittasambhāgi. ³ Hot add. tadā. ⁴ Hot nava rodati na
 kandati. ⁵ B' icchati. ⁶ Hot kim. ⁷ Hot add. na. ⁸ C' nava. ⁹ B' add.
 raṇam va rodanti. ¹⁰ B' omits attānam pi. ¹¹ B' samamā. ¹² B' -tha.
¹³ B' ti rodanti in the place of na honti. ¹⁴ B' sandhāretun. ¹⁵ B' aññā-
 tabhāro. ¹⁶ B' pi. ¹⁷ B' deva. ¹⁸ C' aha. ¹⁹ B' smi. B' sakampi.
 C' sampi. ²⁰ B' eve. ²¹ B' -tam rodī. ²² C' -vāhi. ²³ B' add. va.
²⁴ B' omits yira. ²⁵ C' dhīra, C' dhīra. sur. to -suri. ²⁶ C' sufficient. ²⁷
 C' ye. sur. to ye. B' ye.

- Tattha metamevamevā¹ ti matāni matāni yoca, anupubbhe² ti attano
 matanavare sampatte paṭipatti³ jāhanti jhettāsi, na ekāni va sabbe matāni.
 yadi evaṃ mameyyuṃ⁴ lokappasādi uccāhāreyya, bhūgino⁵ ti mahantena sarī-
 rābhāgena samantāgata, samantāna⁶ vā⁷ ti tattha tattha nibbhattā sabbe pi te
 5 dāruḍḍayo⁸ attāni attāno attāno nibbhattatthāno vāṭṭamamānā va anukkaṭṭhi⁹
 va jhettāni jāhanti. evaṃsalīlāni ti evaṃ tena bhāveṇa nīceṣābhārasa va
 saṃvuttābhārasa va aḥhāva¹⁰ caṭṭāni saṃvuttāni, kim va aḥhāgama-
 bhikkirāse ti bhikkirāpā¹¹ tuncā saharāsi abhikkiranti ajjhottharanti,
 dhutṭā¹² soṇḍā¹³ akatā hāsi ti imiddhanti sūradhuttā akkhaḍḍhuttā va sutā-
 10 soṇḍāyo soṇḍā¹⁴ va¹⁵ akasabuddhino¹⁶ saṅkhattā¹⁷ va hāsi ti tāleṇa samā-
 nāgata vāṭṭamamā¹⁸ cāra, ayogino¹⁹ ti ayoni-samanasikārasa yoca²⁰ syuttakāya
 ayogino, ayodhino²¹ ti pi pātho, khīṇamāreṇa sādḍhāni yujjhituṃ asamatthi²²
 ti sūho, dhīraṇi saṃhānti hāsi ti va dhammasa akovidā ti va eva-
 rūpā dhutṭāyo atthasiddhassa lokadhammasa akovidā te appamattakā pi duk-
 15 khudhamma uppanta attāni kāmānāni roḍḍhāni atthakāḍḍhamma tattanta
 na jāhanti²³ Rātharāṇḍhāni akāḍḍhanti, sādḍhāni dhīraṇi paṇḍitāni hāsi ayadā
 yo²⁴ na roḍḍhanti saṃhānti.

Evamāni Bodhisatto tesam dhammanāni deasetvā sabbe pi te
 nissokā akāsi.

- 30 Sattāni imāni dhammadessunāni āharitvā soccāni pakāsetvā jāta-
 kum samodhāne¹: (Saccapariyosāne kutumbiko sotāpatti-phale paṭi-
 tṭhahi) „Tatā mahājānassa dhammanāni deasetvā nissokakaraṇapaṇḍito² āham
 evā³ ti. Mataroḍḍanajātakum⁴”.

8. Kāṇḍavajātakā.

- 35 Yantam va-santa-samnye ti. Idam Sattāni Jetavane vi-
 hamanto purāṇadutiyikupaloḥḥanaṃ ārabha kathesi. Vatthum
 Indriyajātakā āvibhavissati. Sattāni pana tam bhikkhūni „pubbe¹
 40 tvaṃ² etam nissāya asinā āsucchadannam³ paṭisaṅghi⁴:⁵ eva⁶ ti⁷
 uttāni āhuti:

¹ C² mā-. ² C² amuk-. ³ B² add ti, B² va. ⁴ C² -nam. ⁵ C² omitt soṇḍi.
⁶ B² omitt dayo soṇḍi. ⁷ B² add āraṇḍi ca-suttāro soṇḍāyo soṇḍi. ⁸ B²
 add va. ⁹ B² saṅkhattā, B² -tutāva. ¹⁰ B² avinda-. ¹¹ B² -kāraṇa sarī-
 rābhāsa. ¹² B² ayoniso. ¹³ B² -rāho. ¹⁴ C² -dhammanattāno, C² -dhammena
 attāno. B² -dhammehi tathāto jāhanti, B² -dhammehi atthāto jāhanti. ¹⁵ B²
 omitt yo. ¹⁶ B² nissokābhāvakāra. ¹⁷ B² add vattamaṇi. ¹⁸ B² add pi. ¹⁹
 B² add bhikkhū. ²⁰ B² -di, B² -nādi. ²¹ B² -bhacitī, B² lahassitī. ²² B² add
 teṇa yāceto.

Aṭṭe Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍaṭṭe raḷḷaṃ kārente
 Bodhisatta Kāsigāṃake¹ ekassa gahapatikassa ghaṛe cora-
 nakkhattena jāto veyappatto corikaṃ² katvā Jivikaṃ kappento
 loke pākato ahuṃ sāro nāgahale, keci naṃ gahitum nāc-
 khī. So ekadivasam ekasmiṃ setthiḥhare sandhiṃ chinditvā³
 bahum dhanam avahari⁴. Nāgarā rāḷḷaṃ upasamkamitvā „deva,
 eko mahācora nagaraṃ vilumpati, tam gahāpethā⁵“ ti va-
 dihaṃ⁶. Rājā tassa gahapatthāya nagaraguttikaṃ ānāpesi.
 So rattibhāge tattha tattha vaggabandhanena⁷ manuseṃ tha-
 petvā naṃ⁸ sabhogam⁹ gāhāpetvā raṇṇo āroceti. Rājā „tasmā¹⁰
 assa chindathā¹¹“ ti nagaraguttikaṃ deva ānāpesi. Naga-
 raggutthiko naṃ¹² pacchābāham¹³ gāhābandhanam¹⁴ bandhāpetvā
 gīvāy¹⁵ assa rattakamavaramālaṃ¹⁶ laggetvā sīse itthakacunnam
 ekirivā catukke catukke kasāhi tālāpento kharassarena punaveṇā¹⁷
 āghātanam neti. „Imasmiṃ kira nagare vilopakhādako¹⁸“ coro¹⁹
 gahito²⁰ ti sakalanagaram samkhobhi. Tadā ca Bārāṇasīyaṃ
 sahasasam gahantī Sāmā nāma ganikā hoti rājavallabhā paṭ-
 casatavannadāsiparivārā, sā²¹ pāsādātale vātapannam vivaritvā
 thitā naṃ²² niyyamānam²³ passā. So paṇa abhirūpe pāsādiko
 ativiya sobhagappatto devavannī²⁴ sabbesam matthakena²⁵
 paṇḍāyati. Sā niyyamānam²⁶ diāvā va paṭibaddhacittā hutvā
 „kena nu kho upāyenāham imam parisam attano sāmikam
 kareyyam“ ti cintayanti²⁷ „atthi²⁸ eso upāyo“ ti attano attā-
 carikāya ekisā hatthe nagaraguttikassa sahasasam pesesi²⁹:
 „ayam coro Sāmāya bhātā, nūnatra Sāmāya añño etassa³⁰
 nissayo³¹“ u³² atthi, tumhe kira idam sahasasam gahetvā etam

¹ Bāḍ-gāme. ² Bāḍ coratammam. ³ Bā ahuṃ. Bā chind. ⁴ Bā pethi. ⁵ Bā
 add tam sutra. ⁶ Bā bandhana. ⁷ Bā tam. ⁸ Bā sabhogacorsam, Bā saho-
 dhacorsam. ⁹ Bā chinda. ¹⁰ Bā tidi. ¹¹ Cā -bāham corr. to -bāham, Bā -bāham.
¹² Cā gāha- corr. to gāha-. ¹³ Bā cattakamavara-. ¹⁴ Cā paṇa-, Cā paṇa- corr.
 to paṇa-. ¹⁵ Cā -kādako, Bā -sīlako. ¹⁶ Bā nūti sī. ¹⁷ Bā thitā pā. Bā
 thitā it. ¹⁸ Bā -rapo -iya. ¹⁹ Bā sāmā tidi, Cā sā niyyamāni corr. to -nam.
²⁰ Bā pathayanti, Bā patharanti. ²¹ Bā āggaṇ, Cā peṇ. ²² Bā avassayo.

- vissajjethā¹ "ti. Sā² tathā akāsi. Nagaraguttiko „ayam
 coro³ pākato, na sakkā etam evam vissajjetum, aññam pana
 manussam labhivā imam paticchannayānake nisidāpetvā pe-
 setum sakkā⁴ ti āha. Sā gantvā tassā ārocesi. Tada pan'
 5 eko setthiputto Sāmāya patibaddhacitto devasikam⁵ sahasam
 deti, so tam divasam pi sarīyatthanigamanavelāya sahasam
 ganhivā tam gharāṃ agamāsi. Sāmāpi sahasabhandikam
 gahetvā ūruṇ⁶ thapetvā paridevī nisinā hoti „kim etam⁷ ti
 ca⁸ vuttā⁹ „sāmi, ayam coro mama bhūtā, aham nicakammaṃ
 10 karomīti mayham santikam na eti, nāgaraguttikassa pahito¹⁰
 „sahasam labhamāno vissajjessāmīti¹¹ sāsaṃ pexesi, idāni
 imam sahasam ādāya nāgaraguttikassa santikam gacchantam¹²
 na labhāmīti¹³. So tassā patibaddhacittatāya „aham gami-
 sāmīti¹⁴ āha. „Tena hi tayā ābhatam¹⁵ eva gahetvā gacchā-
 15 hīti¹⁶. So tam gahetvā nāgaraguttikassa geham gañchi¹⁷. So
 tam setthiputtam paticchannatthāne thapetvā coram paticchann-
 nayānake¹⁸ nisidāpetvā Sāmāya pahitvā¹⁹ „ayam coro ratthe
 pākato, samandhakāram²⁰ tāva hoto, aha nam manussānam
 pati-allānavelāya²¹ ghātāpessāmīti²² apadesam katvā muhuttam
 20 vitāmetvā manussesu pati-allinesu setthiputtam mahantenā-
 rakkhena²³ āghātanam netvā asinā sīsam ebhindivā sarīram
 sūlam²⁴ āropetvā nagaram pāvisi. Tato patthāya Sāmā aññe-
 sam hatthato kiñci na ganhāti²⁵. Ten²⁶ eva saddhim abhira-
 manānā vicarati. So cintesi „sace ayam aññasmim pati-
 25 baddhacittā bhavissati mam pi mārāpetvā²⁷ tena saddhim
 abhiramissati, accantamittadabbhīmī²⁸ esā, mayā idha avasitvā
 khippam palāyitum vattāhi²⁹. Gacchanto³⁰ pana „tuccha-

¹ Bā add. gantvā. ² Bā add. negare. ³ Bā repeat de-. ⁴ Cā uruṇ, Cā
 gūruṇ corr. to ūruṇ, Bā uruṇ, Bā uruṇ. ⁵ Bā omits ca. ⁶ Bā vutta. ⁷
 Bā -tam. ⁸ Bā gantvā. ⁹ Bā āha. ¹⁰ Bā gacchati. ¹¹ Bā -yāno. ¹² Cā
 -ni-. ¹³ Cā pahāsi- corr. to pahāsi-. ¹⁴ Bā pahitvā. ¹⁵ Bā pahitvā. ¹⁶ Cā -tan,
 Bā mantakāram, Bā samandhakāram. ¹⁷ Cā -lli-. ¹⁸ Bā -narak-. ¹⁹ Bā anā-
 20 ²¹ Bā gañhi. ²² Cā Bā nāreva. ²³ Bā hantvā. ²⁴ Bā accantam. ²⁵ Bā vat-
 26 ²⁷ Bā add. ca.

hattho agantvā etiasā ābharanabhaṇḍam zahetvā gacchissā-
 mitī¹ cintetvā ekasmiṃ divase tam āha: „bhadde, mayam
 pana pañjare² mittakakkuṭo³ viya niccam ghare⁴ homa, eka-
 divasam uyyānakilam karissāma“⁵ ti. Sā „sādhā“⁶ ti sam-
 patiecitvā khādaniyabhojanīyādini⁷ sabbam paṭiyādetvā sabbā-
 bharagapatimaditā tena saddhiṃ paticchannayāne nisiditvā⁸
 uyyānam⁹ agamāsi. So¹⁰ taya saddhiṃ kilanto „idāni mayham
 palāyitum vattati“¹¹ taya saddhiṃ kilasaratiyā ramitakkāmo
 viya ekam kanaveralagacchantaram¹² pavisitvā tam ālīnganto
 viya nippiletvā¹³ visāññam katvā pādetvā sabbābharanāni omū-
 citvā tassā yeva uttarāsāṅge¹⁴ bandhitvā bhaṇḍikam khaṇḍhe
 thapetvā uyyānavatiṃ lamghitvā pakkāmi. Sāpi patiladdha-
 saññā¹⁵ utthāya paricārikānam santikam āgantvā „ayyaputto
 kham“¹⁶ ti pucchī. „Na jānāma ayye“¹⁷ ti. „Mam matā ti sañ-
 nāya bhāyitvā palāto bhavissati“¹⁸ anattamanā hutvā tato va¹⁹
 geham gantvā „mama piyasāmikassa ditthakāle“²⁰ yeva alam-
 katasayane²¹ sayissāmiti²² bhūmiyam nipajjitvā tato patthāya
 manūpasātakam²³ na²⁴ nivāseti dve bhātāni na bhaṇjati gan-
 dhamāladini²⁵ na paṭisevati²⁶, „yena kenaci upāyena ayya-
 puttam pariyesitvā pakkosāpessāmiti“²⁷ nate²⁸ pakkosāpetvā sa-
 hassam adāsi, „kim karoma ayye“²⁹ ti vutte „tumbhākam aga-
 manatthānam nāma n³⁰ aithi, tomhe gāmanigamarājadhāniyo
 gantvā³¹ samajjam katvā samajjamandalo³² paṭhamam eva
 imam gīṭam gāyeyyāthā“³³ ti nate sikkhāpenti³⁴ paṭhamam
 gāṭham vatvā „tumbhehi imasmim gīṭake“³⁵ gīṭe sacce ayyaputto³⁶
 tasmiṃ parisantare bhavissati tumbhehi saddhiṃ kathessati,

¹ Bā padāra. ² Bā pakkhitaṭṭa. ³ Bā add yeva. ⁴ Bā kilasamā. ⁵ Cā
 -niyabhojanīyādini, C* -niyabhojanīyādini corr. to -niya-. Bā khādaniyabhojanīyādini.
 Bā -niyabhojanīyādini. ⁶ Cā -nam. ⁷ Bā add tattha. ⁸ Bā kanavira. ⁹ Bā
 nippili. ¹⁰ Bā -pama. ¹¹ Bā -sāññā. ¹² Bā yeva. ¹³ Bā ditthakāle pa-
 thāya. Bā ditthakāle pakkāyeva. ¹⁴ Bā alakkasayane. ¹⁵ Bā amanapam
 sa. ¹⁶ Bā omi na. ¹⁷ Bā na sevati. ¹⁸ Cā add pakkosāpessāmiti. ¹⁹
 Bā yeva caranti in the place of gantvā. ²⁰ Cā -jje. ²¹ all four MSS. -ti.
²² C* -kehi.

ath' assa mama ārogaabhāvaṃ¹ kathetvā taṃ ādāya gaccheyyātha², noce āgacchati sāsanaṃ peseyyāthā³ 'ti paribhayaṃ datvā naṭe oyyojesi. Te Bārāṇasīte nikkhamitvā tattha tattha samajjam karontā⁴ ekam paccantagāmaṃ gamiṃsu⁵. So pi
3 cora palāyitvā tattha vasati. Te tattha samajjam karontā pathamaṃ eva gītakaṃ gāyimaṃsū:

1. Yan taṃ vasantaṃ samaye kaṇaveresu⁶ bhānusu

Sāmaṃ bahūya piṇesi sū taṃ ārogyam abruviti⁷. 69.

10 Tattha kaṇaveresu 'ti kaṇaveresu⁸, bhānusu 'ti⁹ rattarattanaṃ¹⁰ pupphanaṃ pabbhāya sampannesu¹¹. Sāmaṃ ti evamaṇamānā¹², piṇesiṃ kilesasetiya samutthānaṃ ālīgantaṃ piṇesi, so taṃ ti sū Sāma ti āroga¹³, taṃ pena mātā ti saṃhāya bhūto paṭiyi, taṃ¹⁴ sū ātāro ārogyam¹⁵ abruviti¹⁶ kathesi¹⁷ ārocesi¹⁸ attho.

12 Cora taṃ sutvā¹⁹ naṭaṃ upasamkamitvā „tvam 'Sāma'²⁰ jīvātū²¹ vadati²², aluṃ pana na saddahānti²³ tena saddhīm sallapaṇṇe dutiyaṃ gātham āha:

2. Anubho na²⁴ kira²⁵ saddheyyaṃ²⁶ yaṃ vāto pabbataṃ vahe,
pabbataṃ ce vahe vāto²⁷ sabbam pi pathaviṃ vahe,

30 yattha Sāma kālakatā²⁸ sāmaṃ²⁹ ārogyam abruviti³⁰. 70.

Tas' attho: anubho naṭa idam kira na saddhātāntam³¹ yaṃ³² vāto
dappanāni³³ vāto pabbataṃ vaheyya, sace hi so pabbataṃ³⁴ vaheyya sabbam
pi pathaviṃ vaheyya, yaṃ³⁵ vāto³⁶ sabbam³⁷ saddheyyaṃ³⁸ tathā hīna ti, yattha
Sāma kālakatā³⁹ sāmaṃ ārogyam abruviti⁴⁰ kikkhānā saddheyya-
25 yaṃ⁴¹, mātā nāma na kaṇaṇā sāsanaṃ pesenti⁴².

¹ B' ārogya-, B' ārogya-. ² B' āg-. ³ B' kareṇti, B' karonti. ⁴ B' āga-.

⁵ B' kama-. ⁶ B' āha-. ⁷ B' kaṇaveresuṃ. ⁸ B' tattha kaṇaveresu bhānusu ti kaṇaveresu. ⁹ B' rattarattanaṃ. ¹⁰ C' pabbā sa-. ¹¹ B' -mi-. ¹² B' ārogyam. ¹³ B' mātā te. ¹⁴ B' ai-. ¹⁵ C' -sūti. ¹⁶ B' taṃ sutvā cora.

¹⁷ C' sāmaṃ. ¹⁸ B' kathesi. ¹⁹ B' mātā. ²⁰ B' mātā kira. ²¹ B' na saddheyyam, C' B' na saddhaheyya. ²² B' cevasavāto, C' cevasavāto. ²³ B' kālakatā. ²⁴ C' mām.

²⁵ B' saddheyyam na saddhaheyyam, B' saddhaheyyam na saddhaheyyam. ²⁶ C' ye. ²⁷ C' tina-, C' dappanāni. ²⁸ C' sabbata taṃ, C' pabbata taṃ; sace hi so pabbataṃ vaheyya vāntiṃ hi B'. ²⁹ B' saddheyyam, B' saddhaheyyam. ³⁰ B' kālakatā ti yā nāma mātā kāmā. ³¹ B' abruviti, C' pucchati. ³² B' saddheyyam, B' saddhaheyyam. ³³ B' pesenti.

Tassa vacanam sutvā naṭo tatiyam gātham āha:

2. Na c' eva sā¹ kālakatā², na ca sā aññam leccati,
ekabhattakini³ Sāmā tam eva⁴ abhikamkharitī. 71.

Tatha tam eva⁵ abhikamkharitī aññam purāṇaṃ na leccati, tam
eva kabhattat leccati paritāli.

3.

Tam sutvā coro „sā jīvati⁶ mā vā na tāya mayham
attho“ ti vatvā catuttham gātham āha:

4. Asanthota⁷ mam cīrasanthutena⁸
niminī⁹ Sāmā adhuvam dhuvana,
mayāpi Sāmā nimineyya aññam,
ito aham dūratarāṃ gamissam ti. 72.

10

Tatha asanthuta¹⁰ ti akatasamaggena, cīrasanthutena¹¹ ti cīra-
katasamaggena¹², niminī¹³ parivattati, adhuvam dhuvana¹⁴ ti mama adhuvam
tena dhuvanamkena parivattetvā¹⁵ nagaragunthakassa sahasaṃ¹⁶ dāva maṃ
gaṇhi attho; mayāpi Sāmā nimineyya¹⁷ aññam ti a¹⁸ Sāmā mayāpi
aññam samākam parivattetvā¹⁹ gaṇheyya, ito aham dūratarāṃ gamissam ti
yatha na sakka tassa²⁰ eesamam vā pavattitvā vā soruṃ tūḍham dūratarāṃ
thānam gamissam, tasmā mama ito aññattha patakkavim tassa ārorethū ti
vacca tasmā parivattānam eva gāthatarāṃ parivāseṭṭi²¹ vegena pollyi.

13

Natā gantvā tena katakiriyaṃ tassā kathayimisu. Sā vip- 20
paṭisāri hutvā attano pakatiya eva²² vītināmesi.

Satthā imam desanam²³ āhrutvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyesāne ukkanthitabhikkhu sotāpattiṭṭhale pa-
tiṭṭhahī) „Tatā²⁴ seṭṭhiputto ayaṃ bhikkhu abosi, Sāmā purāpaduti-
yikā²⁵, coro puna aham eva²⁶“ ti. Kanaverajātakam²⁷.

23

¹ B¹ sā. ² B¹ kākāka. ³ C¹ -trikini, B¹ -bhattakini, B² -khatakini.

⁴ B¹ eva. ⁵ B¹ add. vā. ⁶ B¹ asanthataṃ. ⁷ B¹ -santha-. ⁸ C¹ niminīti,
C² niminīti. ⁹ C¹ hasanthutena. ¹⁰ B¹ cīra-. ¹¹ C¹ niminīti, C² niminīti,
B¹ niminīti, B² niminīti. ¹² B¹ -tūḍham. ¹³ C¹ omitt. sahasam. ¹⁴ C¹ ni-
neyya. C² thineyya. ¹⁵ B¹ omitt. vā. ¹⁶ B¹ khayā, B² mayā. ¹⁷ B¹ nivā-
¹⁸ C¹ eva. ¹⁹ B¹ dhammaṇḍe-. ²⁰ B¹ add. ev. ²¹ B¹ purā-. ²² B¹ kan-
dhūvera, B² khatvera-, B³ add. ahamam.

9. Tittirajātaka.

Susukham vata jirāmiti¹. Idam Satthā Kocumbiyam
 nissāya Badarikārāme viharanto Rāhulatttheram ārabhā kathesi.
 Vatthum hetthā Tipallatthajātaka viññāritam eva. Dhammasobhāyam
 5 pana bhikkhūhi² „āvuso Rāhulo sikkhakāmo kukkucako evādaḍḍhamu“
 ti tassāyaṃ gato gajakathāya samutthāya Satthā āgantvā „kāya nu
 'ttha bhikkhave etarahi kathāya saṃvāsina“ ti pucchitvā „mayya
 nāma“ ti vutte „na bhikkhave idā“ eva pubbe pi Rāhulo sikkhā-
 kāmo kukkucako evādaḍḍhamu yevā“ ti vatvā atitāṃ āharī:

Attho Bārāṇasīyam Brahmadaṭṭe rajjam kārento
 Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takka-
 silāya sabbasippāni oggaḥhitvā nikkhamma Himavantapadesa
 jaṇipabbajjam pabbajitvā abhiñña³ ca⁴ samāpattiyo ca nibbatte-
 tvā jhāmakīlām kiṇanto ramaṇiye vanasande vasitvā loṇam-
 15 hilasevacatthāya aññataram paṇḍaragāmakam agamāsi. Tatra
 nam manussā oṣvā pasannacittā aññatarasmiṃ araṇṇe paṇḍa-
 sālām kāretvā paccayehi upatthahanta vāsesuṃ⁵. Tada tasmiṃ
 gāmake eko sākuniko ekam dīpatittiram⁶ gahetvā sutthū sikk-
 khāpetvā paṇḍare pakkhipitvā patijaggati. So tam araṇṇam
 20 netvā tassa saddenāgatāgate tittire gaṇhati⁷. Tittiro⁸ „maḥ“
 nissāya bahū mama ātaka⁹ nassanti, mayh¹⁰ etarāṃ pāpaṃ¹¹ ti
 mesaddo ahoṃ. So tassa nissaddabhāvaṃ natvā veḷupesikāya
 nam sise paharati. Tittiro dukkhāturatāya¹² saddam karoti.
 Evam so sākuniko tan¹³ nissāya tittire¹⁴ gahetvā jīvikaṃ kap-
 25 pesi. Atha so tittiro cintesi: „lue marantū 'ti mayham cetanā
 u' atthi, paṭiccekammaṃ pana mam phusati, mayi saddam
 akaronto ete nābhigacchanti karonto yevāgacchanti“¹⁵, āgatā-
 gate ayaṃ gahetvā jīvitaḍḍhayaṃ pāpesi, atthi nu kho ettha
 mayham pāpaṃ u' atthi¹⁶ so tato patthāya „ko nu kho imāṃ

9. Cf. *Suṭṭa* Vol. I p. 160. ¹ C¹ mō ti. ² B¹ dh. katham samutthapessuṃ; B²
 bhikkhū dh. katham samutthapesi. ³ B¹ paṇḍa abhiññāyo. ⁴ B¹ sōḍa aṭṭha,
 B² aṭṭa. ⁵ B¹ vāsesuṃ. ⁶ B¹ dīpakati. ⁷ B¹ gahetvā vikkhūre jīvitaḍḍha-
 yaṃ kappesi, B² gahetvā cikineta jivitaṃ kappesi. ⁸ B¹ add cintesi. ⁹ B¹
 add ehaṃ. ¹⁰ B¹ dakkhābhāva. ¹¹ B¹ tam. ¹² C¹ -ro, C² -ro cori. 13 -ro.
¹⁴ B¹ yeva 2p.

kammañ' chindeyyā¹ 'ti tathārūpañ paṇḍitañ upadhārento
carati. Ath' ekadivasañ so sākuniko bahūke² tittire gahetvā
pucchih pūretvā „pāṇiyā pīvissāmi³“ Bodhisattassa assamañ
gantvā tañ pañjarañ Bodhisattassa santike ṭhapetvā pāṇiyā
pīvitvā vālukātale⁴ nīpanno niddaṃ okkamī. Tittiro tassa 5
niddaṃ okkantabhāvañ⁵ ātvā „mama kaṃkhañ imañ tāpa-
sañ pucchissāmi, jānanto me kathessatī⁶“ pañjare nīpanno
yeva tañ pucchanto paṭhamañ gātham āha:

1. Susukhañ vata jīvāmi, labhāmi c' eva bhujjītum
paripant he⁷ ca⁸ tiṭṭhāmi, kā su⁹ bhante gati mamañ¹⁰ ti. 73 10

Tatha susukhañ vata¹ 'ti ahañ bhante imañ sākunikañ nissāya suttu
sukhañ jīvāmi, labhāmi eva² 'ti paṭharūtiñ³ khāṇḍapabbhojanīyañ⁴ bhuj-
jītum pi labhāmi, paripanto he⁵ ca⁶ 'ti api ca kha yattha mama nūtaṃ mama
saddhaṃ āgatāgata vīnassanti tassuto⁷ paripanto tiṭṭhāmi, kā su⁸ bhante⁹
ti ka¹⁰ nu kha bhante mama gati kā nipphatti bhavissatī pucchī. 15

Tassa pañhañ viessajjanto¹¹ Bodhisatto dutiyā gātham āha:

2. Mano ce te¹² na-ppanamati pakkhi pāpasa kammuno
avyāvatassa¹³ bhadrassa na pāpam upalīppatī¹⁴. 74.

Tatha pāpasa kammuno¹ ti paṭi tvaṃ mano pāpakkammassa atthāya²
na ppanamati pāpakarane tasmāto³ tappoṇo tappabbhāro na hoti, avyāva- 20
tassa⁴ 'ti evaṃ sante⁵ pāpakkammakassatthāya avyāvatassa⁶ ussukhañ anā-
panhassa tva bhadrassa⁷ eva⁸ ante⁹ pāpam na upalīppatī¹⁰ na alīyati.

Taṃ autvā tittiro tatiyā gātham āha:

3. Nātaṃ so nisīno ti bahu¹⁵ āgacchate¹⁶ jano,
paticcakammañ phusati, taṃmim me samkato mano ti. 75. 25

Tas' attho: bhante aas' āhañ saddhaṃ na¹ kareyyam ayañ tittirajāno na
āgaccheyya², mayi paṇa saddhañ karonto nūtaṃ so nisīno ti ayañ bahujāno.

¹ B' imañ kaṃkha, B² idam kaṃkham. ² B³ bahu. ³ C⁴ vāhi. ⁴ B⁵ nī-
dant okkamanubhī. ⁵ B⁶ -pande, B⁷ -panthe. ⁶ C⁸ ca corr. to va, B⁹ va. ⁷
B¹⁰ nu. ⁸ B¹¹ na, B¹² mama. ⁹ B¹³ vata jīvāmi. ¹⁰ C¹⁴ -cinam. ¹¹ B¹⁵ -ni-
yachchhaya. ¹² B¹⁶ -panthe. ¹³ B¹⁷ omīti tassutū. ¹⁴ C¹⁸ xum, B¹⁹ nu. ¹⁵ B²⁰
gati. ¹⁶ C²¹ ko, B²² kiñ. ¹⁷ B²³ -janto. ¹⁸ C²⁴ manomano, C²⁵ mano cayo. ¹⁹
B²⁶ āhāritassa, B²⁷ abyāvatassa. ²⁰ C²⁸ B²⁹ -līppa. ²¹ B³⁰ -sattthāya. ²²
C³¹ -nisīno. ²³ B³² āyavata. ²⁴ C³³ sante. ²⁵ B³⁴ bhadrassa suddhassassa. ²⁶
C³⁵ tato. ²⁷ B³⁶ -līppa. ²⁸ C³⁷ -g. ²⁹ B³⁸ -ti. ³⁰ C³⁹ omīti na. ³¹ C⁴⁰ -yyam.

āgacchati, tam āgacchato luddo gabhā jīvitakkhayaṃ pāpenta man' paricea man' nissāya etaṃ¹ paccāpīṭakammam² phusati paṭṭabbhāsi viroḍhi. tatamhi man' paricea kato pāpe mama nu kho etaṃ pāpam 'ti etaṃ me mano somkati paricekkati kukkuraṃ āpajjati.

5. Taṃ sutvā Bodhisatto catuttham gātham aha:

1. Paṭicekakammam na³ phusati maṇo ce na-ppadussati,
appossukkhassa bhadrassa na pāpam opalippatīti. 76.

Tava⁴ aṭṭha: yadi tava pāpakīriyā mano na-ppadussati⁵ tannimno tappoco tappabbhāro⁶ na hoti, evaṃ ante luddena āyamanantaṃ paricea katam pi⁷ pāpakammam taṃ na phusati na alliyati, pāpakīriyā hi appossukhassa nīrāyaṇassa bhadrassa paricekkhassā⁸ ato tava paccāpīṭacetenāya⁹ āhāraṃ tam pāpam na opalippatīti¹⁰ tava eṭṭam na alliyatīti¹¹.

Evaṃ Mahāsatto tittiraṃ saññāpesi. So pi taṃ nissāya nikkukkucco ahoṃ. Luddo pabuddho Bodhisattaro vanditvā
15 pañjaram ādāya pakkāmi.

Sattihā man' dhammadecanena āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā tittiro Rāhuḥ ahoṃ, tāpaso paṇa aham evā¹² 'ti. Tittirajātakaṃ¹³.

10. Sucekajajātaka.

Sucekajam vata naccajīti. Idam Sattihā Jetavana vi-
30 haranto ekaṃ kuṣumhikam āvibbha kathesi. So kira „gēnake uddhāraṃ, sañhessāmiti¹⁴“ bhariyāya saddhūṃ tathā guntvā sādhetvā¹⁵ sakaṭaṃ¹⁶ āharitvā „pacchā nissāmiti“ ekaṃ kule ṭhapetvā puna Sāvatthiṃ gacchanto antarāmagge ekaṃ pabbatam addasa. Atha man' bhariyā āha: „sace sāmi ayam pabbato suraṇṇamayo bhaveyya
35 dadeyyāsi paṇa me kiñci¹⁷“. „Kāsi tvaṃ, na kiñci dassāmiti¹⁸“. Sā tvaṃ¹⁹ „thaddhaṃdayo ratāyāṃ, pabbato²⁰ suraṇṇamayo²¹ jāto²² pi mayham kiñci na dassatīti“ amuttamanā ahoṃ. Te Jetavana-samipam āgantvā „pāṇiyam' pīvissāma²³“ 'ti vihāraṃ pavasiṭvā pāṇiyam pīvissu.

¹ B¹ omis. man. ² B² evaṃ. ³ C³ -tanke-, B⁴ paccāpīṭapāpaka-. ⁴ B⁵ na paricea-. ⁵ B⁶ yadi tava maṇo pāpakīriyā mano pādussati, B⁷ yadi tava maṇo pāpakīriyā maṇo nappadussati eṭṭe te y. & m p. n. ⁶ B⁸ omis tappabbhāro. ⁷ B⁹ katam. ⁸ B¹⁰ -sura. ⁹ B¹¹ pāpacetenāya. ¹⁰ B¹² -jimpā-. ¹¹ B¹³ alliyati, B¹⁴ omis tava eṭṭam na a. ¹² B¹⁵ add' navaṇam. ¹³ C¹⁶ sūde-, B¹⁷ sūdeha-. ¹⁴ B¹⁸ sūdeha-. ¹⁵ C¹⁹ -tam, B²⁰ sūdeha, B²¹ sūdehakam. ¹⁶ B²² yavā. ¹⁷ C²³ B²⁴ -to, C²⁵ -to corr. to -te, B²⁶ add' kira. ¹⁸ B²⁷ -yo. ¹⁹ B²⁸ -to.

Satthāpi paccūsakāle yera tesam sotāpattiṭṭhalassa upanissayam dīsvā
 āgammam olakayamāna¹ gandhakūṭiparivene nisīdi chabbannabuddha-
 rasmiyo rissajjento. Te pi pāṇiyam pivitvā āgantvā Satthāraṇa van-
 ditvā nisidimau. Satthā tehi saddhim paṭisanthāraṇa katvā „kahaṇ
 ga² atthā³“ ti pucchi⁴. „Amhākam⁵ uddhāraṇa sādhanatthāya⁶“ bhante⁷ 5
 ti. „Kim upāsike tava sūmiko tuyhaṃ hitapāṭikamkhi⁸“ upakāraṇa
 te karotthi⁹. „Bhante, ahaṇ imasmiṃ sasechū¹⁰. ayaṃ paṇa mayham¹¹
 nisseha¹², aṇṇa mayā pabbataṃ dīsvā ‘sa¹³ āyaṇ¹⁴‘ suvannamayo assa
 kiñci me dadeyyāsīti¹⁵“ vutto¹⁶ „kāsi tvaṃ, na kiñci dassāmiti¹⁷“ āha.
 evaṃ thaddhahadayo ayaṇ¹⁸ ti. „Upāsike, evaṃ nāṃ¹⁹ esa vadeti²⁰“, 10
 yaḍā paṇa tava guṇa²¹ carati²² taḍā sabhiesariyaṃ tava²³ deti²⁴
 ratvā „kathetha bhante“ ti tehi yācito atitāṃ āhara²⁵:

Attite Bārāṇasiyaṃ Brahmadatto rajjam kārente
 Bodhisatto tassa sabbakiccakārako amacco ahoṣi. Atha¹
 ekadivasam rājā puttam uparājānaṃ upatthānaṃ āgacchantam 15
 dīsvā „ayaṃ maṃ² antare³“ dusseyyā⁴ ti⁵ tam pakkosīvā⁶
 „tāta, yāvāhaṃ jīvāmi tāva nagare vasitum na lacchasi, an-
 nattha vasitvā maṃ⁷ accāyena rajjam kārehi⁸“ āha. So „sā-
 dhū⁹“ ti pitaraṃ vanditvā jetthabhāriyāya¹⁰ saddhim Bārāṇa-
 sito nikkhamitvā paccantam gantvā araṇṇe¹¹ pannaśālāṃ mā- 20
 petvā vanamūlaphaleṇa¹² yāpento vihāsi¹³. Aparabhāge rājā
 kālam akāsi. Uparājā nakkhattam olukento tassa kālakata-
 bhāvaṃ¹⁴ ātvā Bārāṇasim āgacchanto antarāmāge¹⁵ ekam
 pabbataṃ adīdasa. Atha nadi bhāriyā āha: „sace deva ayaṃ
 pabbato suvannamayo assa¹⁶ deyyāsī me kiñci¹⁷“. „Kāsi 25
 tvaṃ, na kiñci dassāmiti¹⁸“. Sā „aham imam seneha caṇṇitum
 asakkonti¹⁹ araṇṇam pāvisim²⁰, ayaṃ ca evaṃ vadati, ativiya

¹ B¹ -ā. ² B² pucchitvā. ³ B³ tucchikam gāmekam, B⁴ amutam gāmekam.

⁴ B⁵ sotha. ⁵ B⁶ ātāci paṭikankhati. ⁶ B⁷ senehā. ⁷ B⁸ mayi. ⁸ B⁹

najjanah, and add ahoṣi. ⁹ B¹⁰ add pabbato. ¹⁰ C¹ deyyāsīti, C² deyyāsīti

corr. to dade-, B² dusseyyāmiti. ¹¹ B³ vutto. ¹² B⁴ vadasi. ¹³ B⁵ -vahi.

¹⁴ B⁶ sari. ¹⁵ B⁷ omīti tāva. ¹⁶ B⁸ mama senehābuddhassa, B⁹ mama antepūra.

¹⁷ C¹ -yāsīti, B² dūbhāseyyāsīti. ¹⁸ B³ -āpetvā. ¹⁹ B⁴ jettikāya kha-, B⁵

jettibha-. ²⁰ B⁶ add pavetvā. ²¹ B⁷ -phalaphalehi. ²² B⁸ vasi. ²³ B⁹ kā-

lakka-. ²⁴ C¹ add. ²⁵ B² add āha. ²⁶ C² senehamapattitum-, C³ seneha ehi-

jita-, corr. to -caṇṇitum-. ²⁷ B³ imassa seneham chinditum na sakkonti ti, B⁴ imassa

seneham chinditum na sakkonti ti. ²⁸ C¹ B² -ā, C² -āi corr. to -āmi

thaddhabhādayo, rājā hutvāpi esa mayhaṃ kiṃ kalyāṇaṃ karissāmi¹ anattamaṇā ahoṣi. So āgantvā rājā patitṭhito taṃ aggamahesitṭhāne thapesi, idaṃ yasaṃattakam² eva adāsi, uttarin³ pana sakkārasammāno⁴ n⁵ atthi, tassā atthibhāvam pi⁶
 5 na jānāti. Bodhisatto „ayaṃ devī imassa raṇṇo upakārikā dukkhaṃ agantvā araṇṇe vasaṃ vasi, ayaṃ paṇ⁷ etaṃ agantvā aṇṇāhi⁸ saddhīm abhiramanto carati⁹, yathā¹⁰ esā sabbasariyaṃ labhati tathā¹¹ karissāmi¹²“ cintetvā ekadivasaṃ taṃ upasaṃkamitvā vanditvā evaṃ āha: „devī¹³, mayhaṃ tumhākaṃ
 10 santikā piṇḍabhattam¹⁴ pi na labhāma, kasmā amheṃ pamañjitvā¹⁵ ativiya thaddhabhāday¹⁶ atthā¹⁷“ ti āha. „Tāta, sac¹⁸ āhaṃ attanā labheyyaṃ tuyhaṃ pi dadeyyaṃ, alabhamānā pana kiṃ dassāmi, rājāpi mayhaṃ idāni kiṃ nāma dassati¹⁹,
 20 so antarāmagge ‘umasmim²⁰ pabbate sovannamaye²¹ jāte mayhaṃ kiñci dassasāmi²²“ vutto²³ ‘kāsi tvam, na kiñci dassāmi²⁴’ āha²⁵. „Kiṃ pana raṇṇo santike imaṃ kathaṃ kathetum sakkhissathā²⁶“ ti. „Kiṃ na sakkhissāmi²⁷ tāta²⁸“ ti. „Tena hi ahaṃ raṇṇo santike thito pucchissāmi, tumhe katheyyāthā²⁹“ ti³⁰. „Sādhu tāta³¹“ ti. Bodhisatto deviyā raṇṇo upatṭhānaṃ katvā³² thita-
 30 kāle āha: „nanu ayye mayhaṃ tumhākaṃ santikā kiñci na labhāma³³“ ti. „Tāta, ahaṃ labhamānā³⁴ tuyhaṃ kiñci dassāmi³⁵“ ti, rājāpi idāni mayhaṃ kiṃ nāma dassati, so araṇṇato āgamanakāle ekaṃ pabbataṃ disvā ‘sac³⁶ ayaṃ sovannapabbato³⁷ asā kiñci me dadeyyasāmi³⁸“ vutto³⁹ ‘kāsi tvam, na kiñci
 35 dassāmi⁴⁰’ supariocaṃ pi na caṇṇi⁴¹.

¹ C² -etm, B² -ti. ² B² samānāsaṃkharo. ³ B² -vaṇ. ⁴ C² amhāsi, C² amhāsi corr. to -hi. ⁵ B² vicarati. ⁶ B² add na. ⁷ B² tathā evaṃ, B² tath-
 eva. ⁸ C² B² -vi. ⁹ B² piṇḍapātamaṇṇam. ¹⁰ B² -ittha. ¹¹ B² -ya eti, B² -ya.
¹² B² kiṃ nāma dātum sakkhissāmi tāta ti. ¹³ B² add so. ¹⁴ C² B² -ti, B² -eti.
¹⁵ B² vutto. ¹⁶ C² -asāti, C² -asāti corr. to -asati. ¹⁷ B² omitti kiṃ na sakkhissāmi tāta. ¹⁸ C² -yyathā. ¹⁹ B² add sa. ²⁰ B² āgacchitvā. ²¹ B² ala-. ²² B² tuyhaṃ dadeyyaṃ ahaṃeva kiñci na labhāmi tuyhaṃ ki dāssāmi ti. ²³ B² sac-
 ayaṃ pabbato sovannamaye, B² sacāhaṃ pabbato su-. ²⁴ B² -tte. ²⁵ C² naccāhi, C² naccāhi corr. to naccāmi, B² na caṇṇi, B² na caṇṇi.

Etam attham dīpenī paṭhamam gātham āha:

1. Saccajam vata na-ccaji¹ vācāya adadam² girim,
kim hi tass' acajantassa³ vācāya adada⁴ pabbatan ti. 77.

Tatha saccajam varā⁵ 'ti sukheṇ sajjitū sakkuneyyam⁶ pi na-ccaji⁷.
adadam ti vacanamattasampi pabbatam adadamāno, kim hi⁸ tassā cajan-
tassa⁹ 'ti¹⁰ tassamūl' etassa mayā yāntassa na cajantassa¹¹ kim hi cajeyya¹².
vācāya adada¹³ pabbatan ti se¹⁴ ayaṁ mayā¹⁵ yānta nama vacanena su-
rammayam pi aha vata tam¹⁶ pabbatam vācāya adada¹⁷ vacanamattasā¹⁸
adadam hoti¹⁹ attho.

Tam sutvā rājā datiyam gātham āha:

2. Yam hi kayirā tam hi vade²⁰ yaṁ na²¹ kayirā na tam vade,
akarontam bhāsamānam pariṇanti paṇḍitā ti²². 78.

Tass attho: yad eva hi²³ paṇḍito puriso kareyya²⁴ tam vācāya
vadeyya, yaṁ²⁵ na kayirā na tam vade²⁶, dārokaṁ va dāmmati²⁷ vadeyya²⁸
na adinnam²⁹ 'ti adhippāya, kimkāraṇa: yo hi dassamīti vatvā³⁰ pacchi na
dadāti tam akarontam kevalam musā bhāsamānam pariṇanti anāṭṭhā³¹, ayaṁ
dassamīti vatvā³² vacanamattam eva³³ khesati na pana dāti, yad kho pana
adinnam pi³⁴ vacanamattasā³⁵ eva dinnam hoti taṁ purataram eva luddham³⁶
tama bhavissatīti etam tassa musā adibhāvaṁ jānanti³⁷ paṇḍitā, hāi pana
vacanamattasā³⁸ eva pūssanti.

Tam sutvā devī rañño añjalim paggaḥetvā datiyam gā-
tham āha:

3. Rājavatta namo ty-atthā, sacce³⁹ dhamme tūto o⁴⁰ asi⁴¹,
yassa te vyasanam⁴² patto saccasmiṁ ramate mano ti. 79.

¹ C¹ -ji, B¹ naccajam, B² naccaji. ² B¹ addadam? C² addam. ³ B¹ khitassa
cajanassa, B² khitā tassā cajantassa, C² kimhi tassā cajantassa. ⁴ B² -dam.
⁵ B² -yya. ⁶ C¹ naccā, C² naccā corr. to na-ccaji, B² na-ccaji. ⁷ C² kimhi,
B² khitā B¹ ki hi. ⁸ C² cajantassa. ⁹ B¹ addā tithi, B² kim hi. ¹⁰ C² nac-
chantassa, C² naccchantassa corr. to na cajantassa, B¹ tam cajantassa, B² tam
cajantassa. ¹¹ B¹ khitam karayya, B² khitā tathā cajeyya, C² kimhi cajeyya.
¹² B² mama. ¹³ se C²; B¹ ahesā na tam, B² ahoṭṭam. ¹⁴ B² -mattasā.
¹⁵ se B², B¹ adadāti ti, C² adassatā ti. ¹⁶ B¹ vadeyya, B² vadeyyam. ¹⁷ B²
na, C² na in the place of yaṁ na, C² yantati. ¹⁸ C² omīti. ¹⁹ B¹ addā so,
B² so. ²⁰ B¹ kayirā tareyya, B² karayyam. ²¹ C² yaṁ. ²² B² vadeyya. ²³
B¹ dimitti, B² dambhī. ²⁴ C² vadeyya. ²⁵ B¹ dā. ²⁶ B² vatāpi. ²⁷ B²
add ti. ²⁸ B² omīti vatā. ²⁹ B² -mattasā. ³⁰ C² adadinnampi, B² adin-
nam pi. ³¹ C² -an, B² luddhā. ³² B² pariṇā. ³³ C² sacce corr. to sacce, B¹
sacc. ³⁴ B² vati. ³⁵ B² vyasanam.

Tatthā sacce¹ dhamma ti vacce² sahhivadhhamma sa, vyāsanam³
patto ti yassa te va⁴ ratthā⁵ pabbajjasaṅkhātā⁶ vyasanam⁷ patto pi
maṇo saccatum yeva ramatīti.

Evam raṇṇo gunakatham kathayamānāya deviyā sutvā

5 Bodhisatto tassā gunam pakāseṇto catuttham gātham āha:

1. Yā daḍḍi daḍḍassa aḍḍhā aḍḍhaṣṣa⁸ kittimā

sā hi⁹ssa paramā bhariyā, tā hi raṇṇassa itthiyo ti. 80.

Tattha kittimā ti kuttimpannā ti sūto, sā hiṣsa paramā n yā sā¹⁰
daḍḍassa samikassa daḍḍakkāle ayaṃ pi daḍḍi hutvā tam na parivajari,
10 aḍḍhaṣṣa¹¹ ti aḍḍakkāle aḍḍhā¹² hutvā samikam eva anuvattati sammā-
sukhadukkhaṃ hoti, sa hi assa paramā itthimā¹³ bhariyā nāma, tā¹⁴ hi raṇṇassa
pama issariya (hiṣassa itthiyo¹⁵ hoti) yeva, anacchariyam etah ti¹⁶

Evam ca pana vatvā Bodhisatto „ayam mahārāja tum-
hākaṃ dukkhitakāle araṇṇe samānadukkhi¹⁷ hutvā vasi, imiṣṣā
15 sammānanā kātum vattatīti“ deviyā gunam kathesi. Rājā tassa
vacanena deviyā gunam saritvā „paṇḍita tava kathayāham“¹⁸
deviyā gunam anussarīti¹⁹ ti vatvā tassā sabbissariyam adāsi,
„Tayāham“²⁰ deviyā gunam sarāpito²¹ ti Bodhisattassāpi ma-
hantum issariyam adāsi.

20 Sattā maṇaḍḍanā²² āharitvā succāni pakāsetvā jātakam sa-
modhāse: (Saccapariyosāne jayampatikā sotāpattiṭṭhānena)
„Tadā Bārāṇasirājā ayaṃ kutumbiko ahesi, devī ayaṃ upāsikā,
paṇḍitāmuccā²³ pana aham evā“ ti. Succajātakam²⁴, Puci-
maṇḍavagga dutiyo.

¹ C¹ sacce hoti, te sacce, B¹ sacc. ² C² -sacce cori, te sacca. ³ B³ vyasanam.

⁴ B⁴ ivam. B⁵ tava. ⁵ C⁵ rattho. ⁶ B⁶ pabbajjaniyasankhātā. ⁷ B⁷ aḍḍhā
aḍḍhaṣṣa. ⁸ C⁸ oṇṭe yā, B⁸ oṇṭe sā. ⁹ C⁹ aḍḍhaṣṣā, C¹⁰ aḍḍhaṣṣā cori, te
aḍḍhaṣṣa, B¹⁰ aḍḍhaṣṣā. ¹¹ B¹¹ aḍḍhaṣṣā. ¹² C¹² -ma. ¹³ B¹³ sa. ¹⁴ B¹⁴
adā nāma, B¹⁴ na. ¹⁵ C¹⁵ -nyamekatā, B¹⁵ anacchari evā ti, B¹⁵ anacchariyevāti.
¹⁶ B¹⁶ araṇṇe yeva vacanena dukkhā. ¹⁷ B¹⁷ -ya aham. ¹⁸ B¹⁸ tathāham. ¹⁹
B¹⁹ dhamma. ²⁰ B²⁰ -tama. ²¹ B²¹ succajā, and add daṣṣanā.

3. KUTIDŪŚAKAVAGGA.

1. Kutidūśakaġāṭaka.

Manussasasova te sīsan ti. Idam Saithā Jetavane vi-
 haranto Mahākaśāpattitherassa paṇṇasāliġhāpakaṃ¹ da-
 haraṃ ārabha kathesi. Vattiṃ paṇa Rājagaha samuṭṭhitam. 5
 Tada kīṃ therō Rājagahaṃ nisāya Aññakopiġkāya² viharati. Tassa
 dve daharā upaṭṭhānaṃ karonti. Tesu eko therassa upakāraḃ, eko
 dubbatto³, itareṇa kaṭam kaṭam attanā⁴ katasadisam eva karoti, tena
 mukkhodakādisu upaṭṭhāpitesu therassa santikaṃ gantvā vanditvā
 „bhante udakaṃ thapitāṃ, mukhaṃ dhorathā“ ti ādīṃ vadati, tena 10
 kālāsa⁵ eva vutthāya therassa parivene⁶ sammatthe⁷ therassa nikkha-
 manaveśāya⁸ ito e⁹ ito va paharanto¹⁰ sakalaṃ¹¹ parivenam attanā¹²
 sammattham¹³ riyā karoti. Vattasampanno cintesi: „ayam dubbatto¹⁴
 mayā kaṭam kaṭam attanā¹⁵ katasadisam karoti, etassa sathakaṃ-
 mam¹⁶ pākāṭam karissāmi“ tasmīṃ antegāmato bhutrā āgantvā 15
 uddāyante va¹⁷ mahānodaḃkaṃ¹⁸ tāpetvā piṭṭhikoṭṭhake thapetvā ā-
 āṇāṃ nālikamattam¹⁹ udakaṃ addhane thapesi. Itaro pabbhūjhitvā²⁰
 gantvā usuman otthabastam disvā „udakaṃ tāpetvā koṭṭhake thapi-
 tam bhavissatthi“ therassa santikaṃ gantvā „bhante mahānakoṭṭhake“²¹
 udakaṃ, mahāyathā²² ti āha. Therō „mahāyissāmi“ tena sad- 20
 dhīm yeva āgantvā koṭṭhake udakaṃ adisvā „kahaṃ udakaṃ“ ti
 puechi. So vegena aggisālam gantvā²³ tucchabhājane ujumkam²⁴
 otāresā, ujumko²⁵ tucchabhājaneṇa tale paṭhato toṭā²⁶ ti saddam
 akāsi. Tato paṭṭhāya tassa Ujumkasaddako²⁷ eva nāman jātam.
 Tasmīṃ khaṇe itaro piṭṭhikoṭṭhakato udakaṃ āharitvā „mahātha“ 25
 bhante²⁸ ti āha. Therō mahātvā²⁹ āgacchanto³⁰ Ujumkasaddakaṇṇa³¹

¹ B¹ -lajha, B² -lajjhā. ² B¹ araññakopiṭṭham, B² araññakopiṭṭham. ³ B¹ dub-
 bacco. ⁴ B¹ -no. ⁵ C¹ -ga. C² -sa corr. to -sa. B¹ -no. ⁶ B¹ sammatthāne,
 B² sammatthā. ⁷ B¹ -yam. ⁸ B¹ -vha. ⁹ B¹ -la. ¹⁰ C¹ -ttha, B¹ sammattham.
¹¹ B¹ -no. ¹² B¹ dappaccakamma, B² sabbam dubbaccakammam. ¹³ C¹ -sa corr.
 to va. B¹ yeva. ¹⁴ B¹ nānāhodakaṃ. ¹⁵ B¹ uḷlammam, B² uḷlammam. ¹⁶ B¹
 add sa. ¹⁷ B¹ nā. ¹⁸ B¹ ag. ¹⁹ C¹ ujumkam, C² ujumkam, B¹ uḷlammam,
 B² uḷlammam. ²⁰ C¹ ujumkam, B¹ uḷlammam, B² uḷlammam. ²¹ B¹ mahātha, B² sa-
 hātha. ²² C¹ ujumkam, B¹ uḷlammam, B² uḷlammam. ²³ B¹ mahātha. ²⁴ B¹ uḷlammam.
²⁵ B¹ uḷlammam. ²⁶ B¹ uḷlammam. ²⁷ B¹ uḷlammam, B² uḷlammam.

- dubbhattabbhāvaṃ¹ ōtvā tam sāyaṃ therupatthānaṃ āgataṃ ovādi:
„āvuso samanena nāma uttanā katam eva 'katam me' ti vattum
vattati, aññathā sampajānamusāvāda hoti, ito patthāya ovarūpaṃ mā
kāsi²“³. So therassa kujjhivā punadivase therena saddhim piṇḍāya⁴
5 na pāvisi. Thero itareṇa⁵ saddhim pāvisi. Ujumkasaddako⁶ pi the-
rassa upatthākakulam gantvā „bhante thero kuhan“ ti vutte „aphā-
sukena⁷ vihāro yeva nisinna“ ti vuttvā „kim bhante laddhum vatta-
titi“ vutte „idaṃ e' idaṃ ca detthā“ ti gahetvā attano rucitatthānaṃ⁸
gantvā⁹ bhūñjitvā vihāraṃ āgamāsi. Punadivase thero tam kulam
10 gantvā nisīdi. Manussā „na sukhāṃ¹⁰, hiyyo kira tvam¹¹ vihāro yeva
nisinna, asukadabharasa hatthe āhāraṃ pesayimha, paribhutto ayyesa“
ti¹². Thero tumbhūto¹³ va bhattakiccena katvā vihāraṃ gantvā
sāyaṃ therupatthānakāle āgataṃ¹⁴ āmantetvā „āvuso asukagāmo¹⁵
asukakule 'therassa idaṃ e' idaṃ ca laddhum vattatiti“ viññāpetvā
15 kira to¹⁶ bhuttaṃ¹⁷ ti vuttvā „viññatti nāma na vattati, māso¹⁸ puna
ovarūpaṃ anācāraṃ carā“ ti¹⁹ āha. So ettakeṇa²⁰ there āghātam
bandhitvā „ayam²¹ hiyyo pi udakamattam nissāya musyā saddhim
kalahaṃ kari²². Idāṃ pan' assa upatthākanāso gehe mayā bhatta-
muppi bhutta ti asahanto puna kalahaṃ karoti, jānissāmi' esa²³ kat-
20 tabhayuttakan“ ti punadivase there piṇḍāya pavijjhe mugguram ga-
hetvā parihogabbhājanam bhinditvā paṇṇasālam jhāpetvā palāyi. So
jīvamāno va manussapeto hutvā masitvā kālam katvā Avicimāhāni-
raye nibbatti. So tena katanācāro mahājanamajjhe²⁴ pākato jāto.
Ath' ekadivasaṃ ekacce²⁵ bhikkhū Rājagahā Sāvasthīm²⁶ gantvā
25 sahhagutthāne puttacivaram paṭisaṃmetvā Sattū santikaṃ gantvā run-
ditvā nicidimha. Sattū tehi saddhim paṭisaṃthāraṃ katvā „kuto
āgā' atthā“ ti pucchī²⁷. „Rājagahā bhante“ ti. „Ko tattha ovāda-
dayako ācariyo“ ti. „Mahākassapathero²⁸ bhante“ ti²⁹. „Sukham
bhikkhavo Kassapassa“ ti. „Ama bhante therassa sukhāṃ, saddhi-
30 vihariko pan' assa ovādo dinne kujjhivā therassa paṇṇasālam jhā-

¹ B⁴ duppiṇḍa-, ² B² mā akasāsi, B⁴ na ovarūpaṃ akāsi. ³ B⁴ adda gi-
manu. ⁴ B⁴ -veva. ⁵ B² ulūga-, B⁴ ulūga-. ⁶ B⁴ aphāsuka. ⁷ B⁴ ruti-
thānaṃ, B⁴ rucitam (thānaṃ), C² -no. ⁸ C⁴ datva. ⁹ B⁴ -aa, k/ā bhante
ayyassa aphāsukam. ¹⁰ B⁴ thero. ¹¹ B⁴ add vutte. ¹² B⁴ -hi. ¹³ B⁴ add
tum. ¹⁴ B⁴ add nāma. ¹⁵ B⁴ add bhattam. ¹⁶ B⁴ mā. ¹⁷ B⁴ caratiti, B⁴
carāhiti. ¹⁸ B⁴ ettha, C² ettha- eurr. to -tta-. ¹⁹ B⁴ aham. ²⁰ B⁴ kari-
yamāno. ²¹ B⁴ omīti esa. ²² B⁴ -vassa majhe. ²³ C² atthakadivasaṃ, C⁴
atthakadivasaṃ se cor- to -zūhi, B⁴ atthakacce. ²⁴ C² -tthiyam, B⁴ -tthi. ²⁵
B⁴ pucchitvā. ²⁶ B⁴ -tthero.

petvā palāyitī¹. Tam sutvā Suttā bhikkhave, Kassapaṇa eva rū-
pena bhāṇa saddhīm caranto ekacariyā va seyyo² 'ti vatvā imaṃ
Dhammapade gātham āha: ³

Carāṇ ce nādhigaccheyya seyyam vadisum attano (Dhp. v. 41.)
ekacariyaṃ duḥham kayirā, n' atthi bhāḥ saḥāyatā⁴ ti.

Idāṃ⁵ ca paṇa vatvā paṇa te bhikkhū āmantetvā „na bhikkhave idāṃ⁶
eva so kuṇḍūsako⁷ va na ca idāṃ⁸ eva orādaḍāyakassa kuḍḍhati⁹,
pubbe pi kuḍḍhi yevā¹⁰ 'ti vatvā attāṃ āhāri:

Attā Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ karente
Bodhisatto siṅgilaṣakunayoniyam¹¹ nibbattitvā veyyaputto ¹²
attāno mānāpaṃ anovassakam kulāvakaṃ katvā Himavanta-
padese¹³ vasati. Ath¹⁴ eko makkato vassakāle acchinnaadhāre
deva vassanta sītāpilito dante khādanto Bodhisattassa avidūre
nistā. Bodhisatto taṃ tathā kīlāmantāṃ disvā tena saddhīm
sallapento¹⁵ paṭhamam gātham āha: ¹⁶

1. Manussassēva te sīsam hatthapādā ca vāḍara,
attha kena nu¹⁷ vappena agāraṃ te na vijjati. 81.

Tattha vappena¹⁸ 'ti kārāṇa, agāraṃ 'ti eva nīlāsupphāḥ kena kārāṇa
n' atthi paṇi.

Tam sutvā vāḍaro dutiyam gātham āha: ¹⁹

2. Manussassēva me sīsam hatthapādā ca siṅgila²⁰,
y' āhu seṭṭhā manussesu sā me paṇṇā na vijjati. 82.

Tattha siṅgila²¹ 'ti tam²² sakunam nānāśālapati, yāhu seṭṭhā ma-
nussesu²³ 'ti yaṃ manussesu seṭṭhā 'ti kassanti sī meṃa vicāraṇapaṇṇā n'
atthi, sīsatthapadākāyaṇi²⁴ 'ti sī sīsa = pāmāṭam, vicāraṇapaṇṇā va seṭṭhā ²⁵
sā meṃa n' atthi, taṃ me agāraṃ na vijjati.

Tam sutvā Bodhisatto itaram gāthadvayam āha:

3. Anavattitacittassa lahucittassa dāhino²⁶
niccam adhuvaṣaṭṭassa²⁷ sokhabhāvo na vijjati. 83.

¹ C² seyyi. ² C² saḥāyatā? B² saḥāyā. ³ C² imaṃ. ⁴ B² add pubbe pi
kuṇḍūsako ye. ⁵ B² kuḍḍhi. ⁶ C² saḥāya. C² saḥāya- corr. to siṅgila. B²
siṅgila-. ⁷ B² -ppe-. ⁸ B² -pento. ⁹ C² atthekena nu. B² a kenū na. B²
attha kenū na. ¹⁰ B² ilāgala. B² aligala. ¹¹ B² siṅgala. B² siṅgala. ¹² B²
omit tam. ¹³ B² cātāṭi. B² pāṭāṭi. ¹⁴ B² dubbhīno. ¹⁵ C² addhuva-

4. So karassu ānubhāvaṃ, vītivattassu sīlīyaṃ,
sītavātaparittānaṃ¹ karassu kuṭavaṃ kapīti. 84.

Tattha anavattitthacittassa² 'ti appatitthacittassa, dūbbhino³ ti mita-
dūbbhino⁴, adhuvassīlīyassa⁵ 'ti na sabbekīlāsa⁶ sīlakkhaṇakassa⁷, ānubhāvaṃ
8 ti so tam samma makkha paññāya uppādanāsthaṃ ānubhāvabalaṃ upāyaṃ
karohi, vītivattassu sīlīyaṃ ti attano dussīlābhāvassikkhitoṃ sīlīyaṃ atik-
kamitvā sīlavā behi, kuṭavaṃ⁸ ti vītasā-vātasā⁹ parittānaumattho¹⁰ attano
kuṭavaṃ¹¹ kulīrakam¹² ekam¹³ vasaṇagarakam¹⁴ karohīti.

Makkhaṇo cintesi: „ayaṃ tava attano anovassaakattāne¹⁵
10 nissīnabbhāvena mam paribbhavati¹⁶, na nissidāpessāmi¹⁷ naṃ imas-
sīm¹⁸ kuṭave¹⁹ ti. Tato Bodhisattam²⁰ ganhitukāmo pak-
khandi. Bodhisatto appatitvā aññattha gato. Makkhaṇo kuṭa-
vaṃ²¹ viddhamasētvā cunnavicunnam katvā pakkāmi.

Saithā imam deṇṇam²² āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
15 makkhaṇo so kuṭijhāpako abosi. sīgilasakupo²³ aham evā²⁴ 'ti.
Kutidūśakajātakam²⁵.

2. Daddabhaṇāyaka.

Daddabhaṇāyati²⁶ bhaddante ti. Idam Saithā Jetavane
viharanto aññatitthīhiye ārabbin²⁷ kathaṃ. Tittthiye kira Jetavane
20 samāpe tassmim tassmim thāne kaṭṭakapassāya²⁸ seyyam kappenti
paṇca tapane²⁹ tapanti³⁰ nānappakāram³¹ micchātapaṃ caranti. Aha
sambhulā bhikkhū Sāvattthiyam pīḍāya caritvā Jetavaṇam³² āgac-
chantā antarāmagge to tam³³ micchātapaṃ tappenti³⁴ disvā gantvā
Satthāraṃ upasamkamitvā „atthi na khe bhante aññatitthiyasamāna-

¹ C¹ -nam corr. to -naṃ, B¹ -nam. ² B¹ dūbbhino. ³ B¹ dūbbhi. ⁴ C¹ adbhūva-. ⁵ B¹ de. ⁶ C¹ -na- corr. to -na. ⁷ B¹ kuṭavaṃ kapī. ⁸ C¹ vītasā vasaṇ. B¹ vātasā. ⁹ C¹ -va-. C¹ -namattham corr. to -namattham, B¹ -naṃ nam samattham. ¹⁰ C¹ kū. ¹¹ B¹ ekam ca, B¹ ekāna. ¹² B¹ agāraṃ. ¹³ B¹ -vasaṇ-. B¹ -vasaṇ-. ¹⁴ C¹ -thi. ¹⁵ C¹ -aṇ- and omīr na. ¹⁶ C¹ imam, C¹ imam corr. to imasīmīti. ¹⁷ C¹ kū- B¹ kulīraka. ¹⁸ B¹ ku-
līrakam. ¹⁹ B¹ dhammaḍe-. ²⁰ B¹ sīgata-. B¹ sīgila-. ²¹ B¹ sīgilla-.
B¹ add paṭhamam. ²² B¹ dūda-. B¹ duddam āyati. ²³ C¹ katha-. B¹ ānūda-
kūpassāna. B¹ kaṭṭakapassāya. ²⁴ B¹ pañcātapaṃ. ²⁵ C¹ tappanti, B¹ ta-
penti. ²⁶ C¹ -nam. ²⁷ B¹ ti saṇḍ. ²⁸ C¹ tappanti, B¹ tapanti.

nam¹ vatasaṁādāne sāro² ti pucchāsu. Satthā „na bhikkhave tesam
vatasaṁādāne sāro vā viṣeso vā atthi, tam³ hi nighaṁsiyamānam
upaparikkhiyamānam ukkārabhūmimaggasādicam sasakassa⁴ dadda-
bhūsadisam⁵ hoti⁶“ eva⁷ „daddabhinandisabhāvam⁸ avā mayam na
jānāma, kathethā no bhaṇte⁹“ ti tēhi yācito aññam āhari: 2

Atte Bārāṇasīyaṁ Brahmadaṭṭe rajjam kārente
Bodhisatto sihayoniyam nibbattitvā vayappatto araṇṇe
paṭivasati. Tada¹ aparasaṁuddasamipe² beluvamissakam³ tāla-
vanam hoti. Tatth⁴ eko⁵ sasako beluvarukkhumūle ekassa⁶
tālagacchassa hetthā vasati. So ekadivasam gocaram ādāya 10
āgantvā tālapaṇṇassa hetthā nīpanne cintesi: „sace ayaṁ
pathavi⁷“ saṁvattatīya⁸“ kahaṁ na kho bhavissāmīti⁹“, tas-
simm heva¹⁰ ca¹¹ khane ekam beluvapakkam tālapaṇṇassa
upari patitam. So tassa saddena „dhuvāyaṁ pathavi saṁ-
vattatīti¹²“ uppatitvā pacchato anolokento va palāyi. Tam ma- 15
raṇabbhitam vegena palāyantaṁ añño sasako diāvā pucchi:
„kim¹³“ bho atīviya bhūto palāyasīti¹⁴. „Mā puccha¹⁵“ bho¹⁶ ti.
So „kim bho kim bho¹⁷“ ti pacchato¹⁸ javat¹⁹ eva²⁰. Itaro ni-
vattitvā anolokento va „ettha pathavi saṁvattatīti²¹“ āha.
So pi tassa pacchato palāyi. Evam²² tam añño addasa tam 20
añño²³ ti evam sasakasatasabassam²⁴ ekato hutvā palāyi.
Te eko migo diṣvā eko sūkaro eko gokarṇo eko mahiso eko
gavayo²⁵ eko khaggo eko vyaggbo eko sīho eko vārano²⁶
diṣvā „kim etan²⁷“ ti vātvā²⁸ „ettha pathavi saṁvattatīti²⁹“

¹ C¹ -samānānam, C² -samānānaṁ corr. to -samānānaṁ, B¹ āññarinnhiyānam.

² C¹ -ti, B¹ -va, P¹ -sasakassa, B¹ daddabhaṭṭaka-, B¹ daddabhaṭṭaka-.

³ B¹ -vaddabhaṭṭaka-, B¹ daddabhaṭṭaka-, B¹ add -pama-, B¹ -pachimassa-
mudda-, B¹ -ka-, B¹ -tatreko-, C¹ -pāramitā, C¹ -ci, C¹ -citi, B¹

maṇipathavi, B¹ -pathavi, C¹ -saṁvaddatīya, B¹ -vattatīya, B¹ -saṁvattatīya.

¹¹ B¹ -gumissāmīti, P¹ -pama, P¹ -amitā ca, B¹ -heva ca, C¹ -saṁ-

vaddatīti, B¹ -saṁvattatīti, C¹ -B¹ -kim, B¹ -pucchi, C¹ -heva ki bho ti

pucchato, B¹ -sa pucchito, C¹ -javanava, C¹ -javante corr. to -javante, B¹ -ja-

vakara, B¹ -dhāvatara, C¹ -vaddha-, B¹ -vatti-, C¹ -etad, B¹ -add

addasa, B¹ -sasanta-, B¹ -adda eko sīho, P¹ -eko sīgho, B¹ -hetthi.

²⁸ B¹ -pucchitvā, C¹ -vaddha-, B¹ -vatti-

- vutte palāyi. Evaṃ anukkamena yojanamattasū tiracehāna-
 balam ahoṣi. Tadaṃ Bōdhisatto tam balam¹ palāyantaṃ dievā
 „kim etaṃ“ ti pucchitvā „ettha paṭhavi saṃvattatīti“² sutvā
 cintesi: „paṭhavisamvattanaṃ³ nāma na kaḍaci atthi, addhā
 5 etesaṃ kiñci dussutaṃ⁴ bhavissati, mayi kho pana assukkam
 anāpajante⁵ sabbe nassissanti, jivitaṃ tesam⁶ dassāmiti“⁷ sīha-
 vegena purato palātapādam gantvā tikkhattuṃ sīhanādaṃ
 nadi. Te sīhabhaya⁸ tajjitā nivattitvā piṇḍitā⁹ atthamisu. Sīho
 tesam antaraṃ pavisitvā „kimatthaṃ palāyathā“¹⁰ ti pucchi.
 10 „Paṭhavi saṃvattatīti“¹¹. „Kena saṃvattamānā“¹² diṭṭhā¹³ ti.
 „Hatthi jānanti“¹⁴. Hatthi pucchi. Te¹⁵ „mayā na jānāma,
 sīhā jānanti“¹⁶ vadimsu. Sīhāpi „mayā na jānāma, vyagghā
 jānanti“¹⁷. Vyagghāpi „khaggā jānanti“¹⁸. Khaggāpi „ga-
 vayā“¹⁹ ti. Gavayāpi „mahisā“²⁰ ti. Mahisāpi „gokanṇā“²¹ ti.
 15 Gokanṇāpi „sūkara“²² ti. Sūkaraṇāpi „migā“²³ ti. Migāpi „na
 jānāma, sasakā jānanti“²⁴. Sasakesu pucchiyamānesu „yaṃ
 kathesi“²⁵ tam sasakam dassesum. Atha naṃ „evaṃ kira
 samma paṭhavi saṃvattatīti“²⁶ pucchi. „Āma sāmi mayā diṭ-
 ṭhā“²⁷ ti. „Kattha vasaṇto passīti“²⁸ pucchi²⁹. „Samudda-
 20 samipe beluvamissakataḷavane sāmi, ahaṃ hi tattha beluva-
 rukkhamūle tālagacche tālapannassa heṭṭhā nipaṇṇo cintesiṃ:
 „sace paṭhavi saṃvattissati“³⁰ khaṃ gamissāmiti, atha³¹ tam
 khaṇaṃ āeva paṭhaviyā saṃvattanasaddam³² sutvā palāto
 ‘mhi’³³. Sīho cintesi: „addhā tassa tālapannassa upari be-
 25 luvapakkam patitvā daddabham“³⁴ akāsi, sv-āyaṃ³⁵ tam saddam
 sutvā ‘paṭhavi saṃvattatīti’³⁶ saññaṃ uppādetvā palāyittha³⁷.

¹ Bāḍ balakyaṃ. ² Cā -vaddha-, Bāḍ -vatta-. ³ Cā -sīm-, Bāḍ paṭhavisam-
 vattanaṃ. ⁴ Cā dussattaṃ, Bāḍ dussatā, Bāḍ dussutaṃ. ⁵ Cā -ta-. ⁶ Bāḍ nassaṃ.
⁷ Bāḍ -ya-. ⁸ Bāḍ aspiḍḍikā, Bāḍ saṃpḍiḍḍā. ⁹ Bāḍ pucchitvā. ¹⁰ Cā -vaddha-,
 Bāḍ -vatta-, Bāḍ -vattamānaṃ. ¹¹ Cā tā. ¹² Bāḍ passatīti, Bāḍ passatīti. ¹³ Bā
 pucchitvā, Bāḍ pucchitvā. ¹⁴ Cā -vaddha-, Bāḍ -vatta-. ¹⁵ Cā add nadi. ¹⁶
 Cā saṃvattatīti nam vaddhaṃ, Bāḍ -vattanaṃ. ¹⁷ Bāḍ daddabhamasaddam. ¹⁸ Bā
 sīhaṃ. ¹⁹ Bāḍ palāyito bhavissatīti.

tatvato¹ samjānissāmiti² so tathā sasakam gahetvā mahājanam
 assāsetvā „aham iminā ditthattāhame pathaviyā samvattanam³
 vā samvattanam⁴ vā tatvato⁵ tatvā⁶ āgamiessāmi, yāva mamā-
 gamanā tumhe etth⁷ eva hothā⁸ ti sasakam piṭṭhiyam āropetvā
 sithavegena pakkhanditvā tālavane sasakam otāretvā „ehi⁹,
 tayā ditthattāhanam dasseti¹⁰ āha. „Na visahāmi sāmiti¹¹,
 „Ehi¹², mā bhāyāti¹³. So beluvarukkam upasamkamitum¹⁴ asak-
 kouto avidūre iharvā „idaṃ¹⁵ sāmi daddabhāyanatthānam¹⁶ ti
 vatvā pathanam gātham āha:

1. Daddabhāyati¹⁷ bhaddan te yasmin dese vasāmi¹⁸ aham,
 aham p¹⁹ etam²⁰ na jānāmi, kiṃ etam daddabhāyatiti²¹. 85.

Tattha daddabhāyati²² daddabhā²³ ti saddham²⁴ karoti, bhaddante
 ti bhaddam tava arhu, kiṃ etam ti yasmin²⁵ padesse ahaṃ vasāmi tattha daddabhāyati²⁶, aham p²⁷ panā²⁸ na jānāmi kiṃ²⁹ nā etam³⁰ daddabhāyati³¹ kena
 vā karevāse daddabhāyati, karohāse daddabhāyamaṃ daddam³² aham ti.

Evam vutte siho beluvarukkhamūlam gantvā tālapannassa
 hetthā sasakena nipannatthānam³³ e³⁴ eva tālapannamatthako
 patitam beluvapakkam ca disvā pathaviyā samvattanabhāvam³⁵
 tatvato³⁶ jānitvā sasakam piṭṭhiyam āropetvā sithavegena khip-
 parā migasamghānam santikam gantvā sabhapavattim ārocetvā³⁷
 „tumhe mā bhāyathā³⁸ ti migaganam assāsetvā viśajjesi.
 Sace hi tadā Bodhisatto na bhaveyya sabbe samuddam pav-
 sitvā nasseyyum, Bodhisattam³⁹ nissāya⁴⁰ jīvitam labhissu.

2. Bellam nipatitam⁴¹ uttvā dabbakkam ti saso javi⁴²,
 sāsassa vacanum uttvā santatā migavāhipi⁴³. 86.
 3. Appattā⁴⁴ padaviṇṇānam paraghosānusāriṇo
 pamādaparamā hūā te hanti parapattiya⁴⁵. 87.

¹ B¹ tatthako, B² tatthaso. ² B¹ dāmi jā-, ³ C¹ -vaddha-, B¹ -vatta-,
⁴ B¹ tatthato, B² tatthato. ⁵ B¹ jānitvā. ⁶ B¹ itta. ⁷ B¹ omitti ehi. ⁸ B¹
 -mittā. ⁹ B¹ iminā. ¹⁰ C¹ -bhāva-, B¹ khuddabhāyana-, B² daddabhāyana-.
¹¹ B¹ dadda-. ¹² B¹ tadā. ¹³ B¹ daddasaddam. ¹⁴ B¹ omitti panā. ¹⁵ B¹
 ti. ¹⁶ B¹ evam. ¹⁷ B¹ āropetvā. ¹⁸ B¹ -yi-. ¹⁹ B¹ add panā. ²⁰ B¹ add
 sabbe. ²¹ B¹ beluvam patitam. ²² B¹ daddabhāyati ti sasavi, B² daddatthā-
 yati ti saso. ²³ all four MSS. -ni. ²⁴ B¹ apatvā.

Attē Kampillakarattē¹ Uttarapañcālanagare Pañ-
cālē² rajjam karente Bodhisatto ekasmiñ nigamagāme
brāhmaṇakule nibbattivā vuyappatto Takkaśiṭṭayam sabba-
sippāni ugganhitvā aparabbhāge tāpasapabbajjam pabbajivā
Himavante nūchācarīyāya³ vunaṃlaphalāphalena yāpento ciraṃ
vasitvā lonambillasevanatthāya manussapattē⁴ caranto⁵ Uttara-
pañcālanagaram patvā rājyūyāne vasitvā punadivase bhikkham
pariyesamāno nāgarani pavisitvā rājadvāram sampāpuni. Rājā
tassācāre⁶ ca vihāre ca pasiditvā mahātale nisiddāpetvā rājā-
raham bhojanam⁷ bhojāpetvā⁸ patinūnam gahetvā uyyāne yeva
vasāpeti. So nibaddham rājagehe⁹ yeva bhūñjanto¹⁰ vassā-
nass¹¹ accayena¹² Himavantam eva gantukāmo hutvā cintesi:
„mayham maggaṃ gacchantassa ekatalikanpāhanā c¹³ eva¹⁴
pannacchattakaṃ ca¹⁵ laddhum vaṭṭati¹⁶, rājānam yācissāmīti¹⁷
so ekadivasam rājānam uyyānam āgantvā vanditvā nisinnam
disvā „upāhanaṃ ca chattaṃ ca yācissāmīti¹⁸“ cintetvā puna
cintesi: „puraṃ ‘idaṃ¹⁹’ nāma dehīti²⁰ yācanto rodati nāma,
paraṃ pi ‘n²¹’ atthīti²² vadanto paṭirodati nāma, mā kho pana maṃ
rodantam mahājano addasa mā mahārājānam²³“ ti, raho patie-
channatthāne ubho pi roditvā tunhi²⁴ bhavissāmā²⁵“ ti. Atha
nūn „mahārāja raho paccāsimsāmīti²⁶“ āha. Tam²⁷ sutvā rāja-
puriso²⁸ apasakki. Bodhisatto „sace mayi yācanto rājā na
dassati metti²⁹“ no³⁰ bhijjissati, tasmā na yācissāmīti³¹ tam
divasam nānam gahetum asakkonto „gaccha tāva mahārāja,
jānissāmīti³²“ āha. Pun³³ ekadivasam rañño uyyānam āgatakalē
tath³⁴ eva puna tath³⁵ evā ‘ti evam yāciturū asakkontassa³⁶ eva
dvādasa samvachcharāni atikkantāni³⁷. Tato rājā cintesi:

¹ B¹ kapilarattē, B² kapilaratto. ² uttarapañcālanagare ³ C¹ nūchā- corr. to
nūchā-. B¹ nūchācarīyāya, B² nūchācarīyāya. ⁴ B¹ -tham. ⁵ B¹ vica-. ⁶ C¹
tassa-. ⁷ B¹ pānīyahho-. ⁸ B¹ bhojjetvā. ⁹ B¹ -ghare. ¹⁰ B¹ sidd. vasi. ¹¹
B¹ -nassa acca-. ¹² B¹ ekam pakallikam upāhanāheva, B² ekam paralīkanpā-
hanāheva. ¹³ B¹ panna-chattakaṃ. ¹⁴ C¹ vaddhati; B¹ vaṭṭati. ¹⁵ B¹ laddh.
¹⁶ B¹ mā rā-, C¹ amit mā. ¹⁷ C¹ B¹ tunhi. ¹⁸ B¹ rājā tam. ¹⁹ C¹ -ā,
B¹ -ss. ²⁰ C¹ -i, B¹ ciraṃmitta, B² mittam. ²¹ C¹ sidd. hi. ²² C¹ -atthi.

„mayhaṃ ayyo" 'raho paccāsiṃsāmiti" vatvā parisāya apagatāya kiñci vattum na visahati, vattukāmass' ev' assa' dvādasa vassāni atikkantāni, ciram kho pana' brahmacariyaṃ carantaṃsa, nikkantitvā bhoge bhujjitekāmo rajjaṃ paccāsiṃsati
 5 mañño ti, rajjassu pana nāmaṃ gahetum asakkonto tunhi hoti¹,
 ajja dāni 'saḥaṃ rajjaṃ ādim katvā yaṃ icchati taṃ dāsa-sāmiti"² so uyyānaṃ gantvā vanditvā nisinno Bodhisattena
 „raho paccāsiṃsāmiti"³ vutto parisāya apagatāya' kiñci vattum
 asakkontaṃ āha: „tunhe dvādasa vassāni 'raho paccāsiṃsā-
 10 miti" vatvā raho laddhāpi kiñci vattum na sakkotha, ahaṃ
 vo' rajjaṃ ādim katvā sabbhaṃ pavāremi, nibbhayo hutvā yaṃ
 vo' rucati taṃ yācathā" 'ti. „Mahārāja, yaṃ ahaṃ
 yācāmi taṃ dassasīti"⁴. „Dassāmi bhante" ti. „Mahārāja,
 mayhaṃ maggaṃ gacchantassa ekataṭṭhaupāhanāyo"⁵ ca paṇ-
 15 pacchattaṃ ca laddhuṃ vattaṃti"⁶. „Ettakaṃ bhante tunhe
 dvādasa vassāni"⁷ yācitum na sakkothā" 'ti"⁸. „Āma mahā-
 rāja" 'ti. „Kikkhāraṇa bhante evaṃ akatthā" 'ti. „Mahārāja,
 'idam nāma me dehiti' yācanto rodati nāma, 'u' atthiti' vadanto
 paṭirodati nāma, sace tvaṃ mayā yācito na dadeyyasī 'taṃ no
 20 roditapaṭiroditaṃ"⁹ nāma mahājano mā passīti"¹⁰ tadattham"¹¹
 raho paccāsiṃsaṃ"¹² ti"¹³ vatvā ādito"¹⁴ tisso gāthā abhāsi:

1. Dvayaṃ yācantaṃ rāja Brahmaḍatta nigacchati: (Vol. II ¹⁸⁷/₂)
 alābhaṃ dhaṇatābhaṃ vā, evaṃdhammā hi yācanta. 89.

2. Yācanaṃ rodanaṃ āhu Pañcālānaṃ ratheṣaḥ,

30 3. ya ca nam"¹⁵ paccakkhāti tam āhu paṭirodanaṃ. 90.

4. Mā m' addasaṃsa rodantaṃ Pañcālā susamāgatā

tavaṃ"¹⁶ vā paṭirodantaṃ, tasmā icchāmi ahaṃ raho ti. 91.

¹ B¹ add mahārāja. ² B¹ -sāmiti. ³ B¹ -massa. ⁴ B¹ panassa. ⁵ B¹ xhosi. ⁶ C¹ -sāmiti. ⁷ B¹ add tam. ⁸ B¹ sa. ⁹ B¹ yamo. B¹ yaṃ vo. corr. to yaṃ vo. ¹⁰ B¹ asāmiti. B¹ dassasīti. ¹¹ B¹ -ekapaṭṭika. B¹ ekapaṭṭika. ¹² B¹ sabbavacharāni. ¹³ B¹ add āha. ¹⁴ C¹ B¹ -tadapatti. ¹⁵ B¹ passasī ti. ¹⁶ B¹ ekadanta. B¹ samattham. ¹⁷ B¹ add va. ¹⁸ B¹ ya-yācantaṃ. ¹⁹ B¹ tavaṃ.

Tattha rāja Brahmadaṭṭa ti dvīhi pi¹ rojānam āpatti, nigacchati² labhati vīdati, evaṃ dhammā ti yamasābhavā, āh³ ti paṇḍitā kathenti, Pañcāśānam rathesābhā ti Pañcāśaratthassa⁴ lesara rathapavara⁵, yo ca nam paccakkhātīti yo ca⁶ pana tam jānakaṃ n' atthīti pañcakkhipati, tamāho⁷ ti tam pañcakkhipanaṃ paṭirodhanā ti⁸, mā madassamaṃ⁹ ti tava rathavāsiṇo Pañcāś¹⁰ samāgati man rodantaṃ mē addasamaṃ ti.

Rāja Bodhisattassa gāraḥvalakkhaṇe pasiditvā varaṃ da-
damāno catutthaṃ gātham āha:

1. Dadāmi te brāhmaṇa rohiṇīnaṃ¹ (Cfr. vol. II ²⁸⁸₁₀)

gavaṃ sahasseṇ saha puṇḍavana,

ariyo hi ariyassa kathaṃ na dajjā²

suṭvāna gāthā tava dhammayuttā ti. 192.

Tattha rohiṇīnaṃ¹ ti rathasamānāṃ, ariyo ti ācārasampanno, ari-
yassā² ti ācārasampannassa, kathaṃ na dajjā³ ti kosa kīrasena na da-
deyya, dhammayuttā ti kīrasayuttā.

Bodhisatto pana „nāhaṃ mahārāja vatthukāmehi⁴ atthiko,
yam⁵ ahaṃ yācāmi tad eva me dehīti⁶ ekataḥkaupāhaṇā⁷
ca pannaçchattaṇ⁸ ca⁹ gabetvā „mahārāja appamatto hohi¹⁰,
sīlaṃ rakka¹¹, appasathakammaṃ karohīti¹² rājānaṃ ovaditvā
tassa yācantaṃ¹³ eva Himavantaṃ agamāsi¹⁴. Tattha abhiññā¹⁵
ca samāpattiyo ca nibbattetvā Brahmāloka-parāyano ahoṣi.

Sattā imā deṇṇaṃ¹⁶ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
rāja Ānanda ahoṣi, tāpaso pana ahaṃ evā¹⁷ ti. Brahmadaṭṭa-
jātakaṃ¹⁸.

¹ B¹ dvīhi pi. ² C¹ B¹ āhu, B¹ ehu? ³ B¹ -rathassa. ⁴ B¹ nagassava pa-
vara. B¹ nagarassa pavaraṇi in the place of lesara - - pavara. ⁵ B¹ dvīhi ca.

⁶ C¹ -rodanti, B¹ paṭirodanti, B¹ paṭirodhanā ti, B¹ add vādanti. ⁷ B¹ mē
adda-. ⁸ B¹ add su. ⁹ C¹ -nīnaṃ, C¹ -nīnaṃ corr. to -nīnaṃ, B¹ -nīnaṃ, B¹ -nīnaṃ.

¹⁰ B¹ dajjanti. ¹¹ C¹ -nīnaṃ, C¹ -nīnaṃ corr. to -nīnaṃ, B¹ -nīnaṃ, B¹ -nīnaṃ.

¹² B¹ dajjanti. ¹³ B¹ kilesavathukāmehi. ¹⁴ B¹ yam. ¹⁵ C¹ -keppā-, B¹
ekapaḥlikaupāhaṇāyo, B¹ ekapaḥlikaupāhaṇāyo. ¹⁶ C¹ pannaçchattaṇṇa, B¹
pannaçchattaṇṇa. ¹⁷ B¹ add dānaṃ dehi. ¹⁸ B¹ rakkaṇā. ¹⁹ B¹ gato. ²⁰

B¹ sattābhīññā, B¹ tattābhīññā. ²¹ B¹ dhammaṇa-. ²² B¹ add taryam.

4. Cammasātakavagga.

Kalyāṇarūpo vatāyaṃ ti. Idam Sattthā Jetavane viharanto cammasātakam nama paribbājakaṃ ārabhha kathesi. Tassa kira cammam eva' nivāsanaṃ ca pārupanaṃ ca'. So ekadivasaṃ paribbājakārāma cikkhamitvā Sāvattthiyaṃ bhikkhāya caranto elakānaṃ yujjhanattthānaṃ sampāpasi. Elako taṃ divsā paharita-kāmo osakkī. Paribbājako „eva mayham apacitim¹ dassethi“ na paṭikkami. Elako vegenāgantvā² taṃ ūrumhi paharitrā pātesi. Tassa taṃ asautapaggāhaṇakāraṇaṃ³ bhikkhusāṅghe pākataṃ⁴ ahoṣi.

10 Bhikkhū dhammasabbhāyaṃ katham samuttthāpesuṃ: „āruvo Cammasātakaparibbājako asautapaggāhaṇaṃ katvā viṇāsaṃ patto“ ti. Sattthā āgantvā „kāya su ttha bhikkhave etarahi kathāya saṁnisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ ti vutte „na bhikkhave idāṃ“ eva pubbe p'esa asautapaggāhaṇaṃ katvā viṇāsaṃ patto⁵ ti vatvā attānaṃ āhāri:

15 Atthe Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjāṃ karente Bodhisatto ekaṃsīm vāṇijakule⁶ nibbattitvā vaṇijjāṃ⁷ karoti. Tadā eko cammasātakō⁸ paribbājako Bārāṇasīyaṃ bhikkhāya caranto elakānaṃ yujjhanattthānaṃ patvā elakam osakkantaṃ⁹ divsā „apacitim me“ karotitī¹⁰ saṇḍāya¹¹ apatik-

20 kamitvā „imesaṃ ettakānaṃ maṇḍasānaṃ antare ayaṃ“ eko elako ambhakaṃ guraṃ¹² jānātīti¹³ tassa aṇḍalim paggaṇhitvā¹⁴ tthito paṭhamāṃ gātham āha:

1. Kalyāṇarūpo vatāyaṃ catuppado¹⁵

subhaddako c' eva supesalo ca

22 yo brāhmanāṃ jātimaṇḍūpapannaṃ

apacāyati mendavaro yasassitī. 93.

Tattha kalyāṇarūpo ti kalyāṇarājko, supesalo ti suttapūyaḥ, jātimaṇḍūpapannaṃ ti jātiya sa maṇḍhi ca sampannaṃ, yasassitī vanna-

¹ B¹ cammema. ² B¹ add bodi. ³ C¹ B¹ -ti, C² -ti corr. to -tīm, B¹ -ti. ⁴ B¹ -na gaurā. ⁵ C¹ -paggaṇhana-, C² -paggaṇhana- corr. to -paggaṇhana-. ⁶ C¹ -to. ⁷ B¹ add yevā. ⁸ C¹ vāṇija-, C² vāṇija- corr. to vāṇija-, B¹ vāṇija-. ⁹ C¹ vāṇijam, C² vāṇijam corr. to vāṇi-, B¹ vāṇijam. ¹⁰ B¹ -ka. ¹¹ C¹ asarantāḥ, C² asarantāḥ. ¹² B¹ apacitī mūh. ¹³ B¹ pūṇāya, B¹ mūhā saṇḍāya. ¹⁴ B¹ mūh ayaṃ. ¹⁵ B¹ add na. ¹⁶ C¹ -bora, B¹ paggaṇhava. ¹⁷ B¹ -ppādo.

Tasmim khane' āpane' nisinno paṇḍitavāṇiyo tam parib-
bājakaṃ nisedhento dutiyam gātham āha:

1. Mā brāhmaṇa ittaradassanena
vissāsam āpajji catuppadassa,
dajhappahāraṃ abhikaṃkhamāso
avusakkati¹ dassati suppahāraṃ ti. 94.

Tattha ittaradassanena ti² khaṇḍadassanena.

Tassa pana³ paṇḍitavāṇijassa⁴ kathentass' eva⁵ meṇḍako
vegenāgantvā⁶ ūrumhi paharivā⁷ tatth' eva vedanāmatara¹¹
katvā pātesi. So¹² paridevamāno nipajji. Satthā tam kāra- 10
ṇam pakāseto tatiyaṃ gātham āha:

2. Satthi¹³ bhaggā, pavatṭito¹⁴ khāribhāro,
sabbam bhaṇḍam brāhmaṇassa' idha¹⁵ bhinnam,
bāhā paggayha kandati¹⁶:
abhidhāvatha¹⁷, haññate brahmacārīti. 95.

Tass' attho: bhikkhave tassa paribbājakaṃ ūrutthikam¹⁷ bhaggā khāri-
bhāro pavatṭito¹⁴, tassam pavatṭiyamāno¹⁸ yaṃ tatth' attho²⁰ brāhmaṇassa
upakāraṃbhaṇḍam²¹ tam pi sabbam bhinnam, so²² ubbo bāhā ukkhipetvā
parivāseta²³ tittapariṇāmi saṃdhāya²⁴ abhidhāvatha haññate brahmacārīti vadanto²⁵
kandati rodati paridevatīti. 20

Catuttham gātham paribbājako²⁶ āha:

4. Evaṃ so nibhato seti yo apūjaṃ namassati²⁷
yathāham ajja pahato hato meṇḍena dhammatīti. 96.

Tattha apūjaṃ ti apūjanīyaṃ, yathāhamajja²⁸ ti yathā aham ajja
saṃtappaggaṃ kara²⁹ tithi meṇḍena dajhappahāraṃ pahato hato³⁰ etth' eva 25

¹ B¹ (hāna, ² B² omīti ājāna. ³ B³ apa-; all four MSS. -ti. ⁴ C⁴ kaddha- corr. to khaṇḍa-. B⁵ tam. ⁵ B⁶ omīti pana. ⁶ C⁶ -vāṇijassa, C⁷ -vāṇi- corr. to -vāṇi-, B⁸ -vāṇijassa. ⁷ C⁸ repeats kathentasseva, B⁹ add so, B¹⁰ ex so. ⁸ B¹¹ -na gantvā. ⁹ B¹² add tam. ¹⁰ C¹⁰ -mattham corr. to -matthā, B¹¹ -partam. ¹¹ B¹² add vedanāmatto. ¹¹ B¹³ ūrutthā, B¹⁴ ūrutthi. ¹² C¹² -vaddhi-, B¹³ -vatti-, B¹⁴ -vatti-. ¹³ B¹⁵ -nassava. ¹⁴ B¹⁶ add rodati. ¹⁵ C¹⁵ -dhāva, B¹⁶ -dhāvati. ¹⁶ B¹⁷ ūrutthi, B¹⁸ ūrutthikam. ¹⁷ C¹⁷ -vaddhi-, B¹⁸ -vatti-. ¹⁸ C¹⁸ -vaddhi-, B¹⁹ -vatthamāno. ¹⁹ B²⁰ tatthā tassa. ²⁰ B²¹ upakāraṃbhaṇḍam, B²² upakāraṃbhaṇḍakam. ²¹ B²³ add pi. ²² B²⁴ saṃdhāya. ²³ B²⁵ add va, B²⁶ ex. ²⁴ B²⁷ paribbājako o. gātham. ²⁵ B²⁸ namassati. ²⁶ B²⁹ omīti hato.

mārito, dummaṭṭi; dappasāno, evaṃ yo' sūho pi asantapaggahaṃ karissati
so¹ ahaṃ viya dukkhaṃ anubhavissati².

Iti so paridevanto tatth' eva jīvitaḥkhayaṃ patto ti.

Satthā imaṃ desanaṃ³ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
5 cammasāṭṭako eṭarahi cammasāṭṭako va, paṇḍito vāṇijo⁴ paṇi ahaṃ
evā⁵ ti. Cammasāṭṭakujātakaṃ⁶”.

5. Godhajātaka.

Samapaṃ taṃ maññamāno ti. Idam Satthā Jetavana
vihārato ekaṃ kuḥakkaṃ⁷ ārabhha kathesi. Vattum heṭṭhā⁸ vi-
10 thūritam eva. Idhāpi taṃ bhikkhūṃ ānetvā „ayam bhante bhikkhū
kuḥako⁹ ti Satthā dassetum. Satthā „na bhikkhave idāṃ eva pubbe
p' esa kuḥako yevā¹⁰ ti vuttā atītaṃ āhāri:

Attā Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ karente
Bodhisatto godhayenīyaṃ eibbattitvā vayapputto kāyūpa-
15 panno¹¹ araṇṇe vasati. Eko dussīlatāpaso pi tassa avīdūro
paṇṇasālāṃ¹² māpetvā vasaṃ¹³ kappesi. Bodhisatto gocarāya
caranto taṃ diṣvā „śīlavantatāpasassa paṇṇasālā bhavissatīti¹⁴
tattha gantvā taṃ¹⁵ vanditvā attano vasaṇatthānam eva gac-
chati. Ath' ekadivasaṃ so kūtātāpaso upatthākakulesu sam-
20 pūditamadhuramaṃsaṃ¹⁶ labhitvā „kiṃ maṃsaṃ nāṃ¹⁷ etan¹⁸
ti pucchitvā „godhamamaṃsaṃ¹⁹ ti sutvā rasatanhāya²⁰ abhijhāto
„mayham assamapadaṃ nibbeddhaṃ āgacchamānaṃ godhaṃ
māretvā yathāruciṃ pacitvā khādissāmiti²¹ sappidadhika-
30 tatkabhaṇḍādīni gabetvā tattha gantvā muggaraṃ²² kāsāvena
paticchādetvā Bodhisattassa āgamanam olokeno paṇṇasāladvāre
upasantūpasanto viya nisīdi. So āgantvā taṃ padutthindriyaṃ²³

¹ C² so. ² B⁴ add pi. ³ B⁶ -eti. ⁴ B⁴ dhamma. ⁵ B⁶ vāṇijo. C²
vāṇijo corr. to vāṇijo. ⁶ B⁴ add zatuttham. ⁷ Cfr. Vol. I p. 480. ⁸ B⁶
add bhikkhū. ⁹ C² omitt heṭṭhā. ¹⁰ C² kāruppano, B⁴ kāyabalena aṇṇapanno.
¹¹ C² -liyaṃ. ¹² C² sam. B⁶ omitt vasaṃ. ¹³ B⁶ add vasaṃ. ¹⁴ B⁴ omitt sam.
¹⁵ B⁴ -tan-. ¹⁶ C² -hā. ¹⁷ B⁴ add gabetvā. ¹⁸ B⁴ dutthindriyaṃ.

dīsvā „imā aṃhākaṃ sajjātikaṃ¹ mamsāṃ khāditaṃ² bha-
vissati, pariggāhissāmi³ esa⁴“ ti adhovāte tathā sariragan-
dham ghāyitvā sajjātimamsassa⁵ khāditaabhāvaṃ ūtvā tāpasam
noupagamma paṭikkamitvā⁶ cari. So pi tassa anāgamanam⁷
ūtvā muggaraṃ khipi. Muggaro sarire apatitvā naṅguttha-
kotiyam⁸ pāpuṇi. Tāpaso „gaccha, viraddho⁹ smiti¹⁰“ āha. Bo-
dhisatto „man tāva viraddho si, cattāro pana apāye na vi-
raddho sīti¹¹“ palāyitvā caṃkamanakotiyam tūtavammikam¹²
parisitvā aññena chiddena sisam pīharitvā tena saddhim salla-
panto¹³ dve gāthā abhāsī:

1. Samanāṃ¹⁴ taṃ maññamāṇo upagañehim¹⁵ asaññataṃ,
so mañ dandena pahāsi yathā assamāṇo¹⁶ tathā. 97.
2. Kin te jātāhi dummedha, kin te ajinasātiyā, (Dhp. v. 301.)
abhantarāṃ¹⁷ te gahanant, bāhiraṃ parimajjasi. 98.

Tatha asaññataṃ ti ahaṃ kīyāditvā asaññataṃ assamāṇam¹⁸ eva sa-
manāṃ¹⁹ taṃ samāṇo esa ti santis, upatāya samanāṃ maññamāṇo upagañ-
ehim²⁰, pahāsi ti pahasi, ajinasātiyā ti ekimsaṃ katvā pāruṇa ajina-
samāṇo tuyhaṃ ko attho, abhantarāṃte gahanan ti²¹ taya sarirabbhan-
taram viśpūraṃ vya sīhu²² gūḥapūro vya lāto lāvisapūro vya vammiko
hīsesagahanan²³, bāhiraṃ ti keralā, bāhiraṃ sariram parimajjasi²⁴, taṃ²⁵
antoparussatāya bahimastatāya²⁶ haṭṭhāndam²⁷ vya assalapam²⁸ vya ca hoti²⁹.

Tam sutvā tāpaso tatiyam gātham āha:

3. Ehi godhā nivattassa, bhūñja sālīnam odanāni,
telanā lonāṇa me attāhi pahūtaṃ³⁰ mayha pippalim ti. 99.

¹ B¹ samajātika, B² samānagātika. ² C¹ khādita, C² -hāsi. ³ B¹ sam-
jāhi. ⁴ C¹ pariggāhissati. ⁵ B¹ -nathavā. ⁶ C¹ nam kotiyam, C² nath-
gutthakotiyam, B¹ nagathakoti, B² naṅgutthakoti. ⁷ B¹ nathe. ⁸ B¹ gacchan-
tare xtruddho, B² gacchāhite viraddho. ⁹ B¹ add vatā. ¹⁰ B¹ jātāhi.
¹¹ B¹ -pento. ¹² B¹ -van. ¹³ C¹ -gacchū, B¹ -gacchita, B² -gacchū.
¹⁴ B¹ sam. ¹⁵ B¹ -ram. ¹⁶ B¹ ass. ¹⁷ C¹ -nam. ¹⁸ B¹ -gacchū, B² -gac-
chū. ¹⁹ C¹ smit gahananti. ²⁰ C¹ -bun, B¹ tipugudhapare, B² tipugudhe-
pare. ²¹ B¹ -nam. ²² B¹ -siti. ²³ B¹ te. ²⁴ C¹ kamanastatāya, C² bahim-
astatāya, B¹ bahimastatāya, B² bahimastatāya. ²⁵ C¹ -laddham, C² -laddam, B¹
-laddam. ²⁶ C¹ -laddham, C² -laddam, B¹ -laddam, wanting to B¹. ²⁷ C¹
me hoti, C² me hoti corr. to ca hoti, B¹ ahasi in the place of ca hoti,
²⁸ B¹ bahutaṃ.

Tattha paḥutaṃ¹ mayha pipphalin ti na kesaṃ sālledanaṃ² telaleṇaṃ eva bhūṇṇakasiṅṇerakamaricepipphalipipphedam³ karukabbhaṇḍam pi mayham bahum atthi, tenūbhissasūhataṃ sālīnam odanaṃ bhūṇṇa ehi⁴.

Taṃ sutvā Bodhisatto catuttham gātham āha:

4. Esa bhiyyo pavekkhāmi vammikāṃ sataporisāṃ,
telam loṇaṃ ca kin te si ahitaṃ mayha pipphalin ti. 100.

Tattha pavekkhāmi⁵ pavisaṃsi, ahitaṃ ti yam etaṃ tara katuka-bhaṇḍasasūhataṃ pipphalin etaṃ mayham ahitaṃ asappiyaṃ ti.

- Evaṃ ca pana vatvā „are⁶ kūṭajaṭila, sace idha vasissasi⁷
10 gocaragāme manusech⁸ eva⁹ taṃ ‘ayaṃ coro’ ti gāhāpetvā vip-
pakāraṃ pāpessāmi, sīghaṃ palāyassū¹⁰’ ti tājjesi¹¹. Kūṭa-
jaṭilo tato palāyi.

- Satthā imam desanaṃ¹² āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
15 kūṭajaṭilo ayaṃ kuhakabhikkhu aho¹³, godharājā¹⁴ aham eva¹⁵’ ti.
Godhajātakaṃ¹⁶.

6. Kakkārñjātaka.

- Kāyena ye nāvahare ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto Devadattaṃ ārahitaṃ kathesi. Tassa hi saṅgham bhin-
ditvā gataṃ¹⁷ aggaśarakehi saddhim paṇḍiya apakkantāya¹⁸ upa-
20 lohitaṃ¹⁹ mukhato uggañchi²⁰. Atha bhikkhū dhammasaṅghāyaṃ
kathaṃ samutthāpesuṃ: „āvuso Devadatto musāvādaṃ katvā²¹ saṅ-
gham bhinditvā idāni gilāno hutvā mahādukkhaṃ anubhoti²². Satthā
āgantvā „kāya na ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya saṇṇisimā²³’ ti
pucchitvā „imāya sāmā²⁴’ ti vutte „na bhikkhave idā²⁵’ eva pubbe p’
25 esa musāvādi²⁶ yeva²⁷, na c’ esa idā²⁸’ eva²⁹ musāvādaṃ katvā duk-
khaṃ³⁰ anubhoti pubbe pi anubhoti yevā³¹’ ti evtvā atitāṃ āharī:

¹ B⁴ bahutaṃ. ² B⁴ sālīnmodanaṃ. ³ B¹ -varasūnamarice-, B⁴ -vatalasūna-
marice-. ⁴ B⁴ bhūṇṇajāhiti. ⁵ B⁴ tara. ⁶ C⁴ -ti. ⁷ B⁴ -aseyeva. ⁸ B⁴ -anta-
⁹ B⁴ -dhamma- ¹⁰ add pana. ¹¹ B⁴ godharājātakam paṇḍamam. ¹² B⁴
tathāgataṃ. ¹³ C⁴ apakkantā, B⁴ pakkantā, B⁴ pakkantāya. ¹⁴ B⁴ unham-
¹⁵ B⁴ -gacchi. ¹⁶ C⁴ akavā, C⁴ akavā corr. to karvā. ¹⁷ C⁴ [at] -di. ¹⁸ C⁴
ya. ¹⁹ B⁴ idā, B⁴ omīta idāneva, C⁴ omīta musāvādi --- idāneva. ²⁰ B⁴
mahādu-.

Atte Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Tāvatisabbhayaṇe aññataro devaputto ahoṣi.
 Tena kho pana samayena Bārāṇasīyaṃ mahā ussavo ahoṣi.
 Bahū¹ nāgasupaṇṇā ca bhummatthakāpi devā ca āgantvā us-
 savaṃ olokayimṇu, Tāvatisabbhayaṇato pi cattāro devaputtā²
 kakkārūni³ nāma dibbapupphāni tehi katacumbatāni⁴ pilan-
 dhitvā ussavadassanaṃ agamimṇu⁵, dvādasayojanikaṃ nagaraṃ⁶
 tesāṃ pupphānaṃ gandheṇa ekagandhaṃ ahoṣi. Manussā „imāni⁷
 pupphāni kena pilandhāniti⁸“ upadhārentā⁹ caranti¹⁰. Devaputtā¹¹
 „amhe ete upadhārentīti“ vatvā¹² rājāṇaṇā¹³ uppatitvā ma-
 hantena devānubhāvenākāse¹⁴ atthamṇu. Mahājano sanniṇṇi¹⁵.
 Rājāpi saddhiṃ uparājādīhi agamāsi. Atha ne „kataradeva-
 lokato¹⁶ āgacchathā“¹⁷ ti pucchimṇu¹⁸. „Tāvatisadevalokato
 āgacchāmā“¹⁹ ti. „Kena kammaṇa āgat’ atthā“²⁰ ti. „Ussa-
 vadassanatthāyā“²¹ ti. „Kimpupphāni nāṃ’ etāniti“²². „Dib-
 bakakkārupupphāni²³ nāmā“²⁴ ti. „Sāmi, tumhākaṃ devaloke
 aññāni pilandheyyātha, imān’ ambākam²⁵ dethā“²⁶ ti. Deva-
 puttā „imāni dibbapupphāni²⁷ mahānubhāvānañ ſeva“²⁸ anu-
 chavikāni, manussaloke lāmakānaṃ duppaññānaṃ hinādhi-
 muttikānaṃ dussilānaṃ na anucchavikāni, ye pana manussā²⁹
 imehi ca imehi ca guṇehi³⁰ samannāgatā tesāṃ etāni³¹ anu-
 chavikānīti³² evañ ca pana vatvā tesu jetthakadevaputto pa-
 ṭhamā gāthā āha:

1. Kāyena yo nāvahare vācāya na musā bhaye

yaso laddhā na majjeyya sa ve³³ kakkārum³⁴ arahatīti. 101. 33

1. C¹ B¹ bahū. 2. C² kakkārūni. B² kakkāru, B² kattāru corr. to kakkāru. 3. B³ -cumpitakam, C³ -cumbatam. 4. B⁴ āgati. 5. B⁵ āgacchamṇu. 6. C⁶ imāni. 7. B⁷ pilandhānīti, B⁷ pilandhanānīti. 8. C⁸ B⁸ -to. 9. B⁹ vica-. 10. B¹⁰ to de-. 11. B¹¹ ātā. 12. C¹² -nūhi, B¹² -ho. 13. B¹³ -veṇa ākase. 14. B¹⁴ -ditva. 15. B¹⁵ add sanni. 16. B¹⁶ āgac-. 17. B¹⁷ -kattāru-, B¹⁷ -kakkāru-. 18. B¹⁸ imāni am-
 bākam, B¹⁸ imāni tumhākam. 19. B¹⁹ dipakattārupupphāni, B¹⁹ dibbakakkārupup-
 phāni. 20. B²⁰ mahānubhāvāni devānāñ ſeva, B²⁰ mahānubhāvānadevānāñ ſeva. 21. C²¹
 imehi ca imehi sa guṇehi. C²² manussā imehi sa manussā imehi ca imehi
 sa guṇehi. 23. anucchavikāni manussaloke - - - etāni wanting in B²³. 24. C²⁴
 sac-. 25. B²⁵ kattārum, B²⁵ kakkārum.

- Tass' attho: yo kiyena parassa santakam tinasalākam pi nāvahatati vā-
 eṭṭya ca¹ jīvitam paricajamāno pi musāvādam na kharati, desanāsissam vā²
 etah: kāyadvāraṇṇadivāsamānodvārāhi pana yo³ dassa pi akusalakammāpathe
 na karoti ayaṃ ettha adhiṭṭhāyo, yaso laddhā ti tassariyaṃ ca lahitvā yo⁴
 5 tassatiyamsamāno satim viśajjati papakammam na karoti, sa ve evarūpo imehi
 guṇehi yutto puggalo imam dībhaguppham arahati, tassā yo⁵ imehi guṇehi
 samannāgato va imāni⁶ pupphāni yācato, dassamiti⁷.

Tam sutvā purohito cintesi: „mayhaṃ imesu guṇesu eko
 pi n' atthi, musāvādam pana katvā⁸ etāni pupphāni gaḥetvā
 10 pilandhissāmi⁹, evaṃ maṃ jaṇo 'guṇasampanno ayaṃ' ti jā-
 nissaritī¹⁰ so „ahaṃ etehi guṇehi samannāgato¹¹ ti vatvā tāni
 pupphāni āharāpetvā pilandhivā dotiyaṃ devaputtam yāci.
 So¹² dutiyaṃ gātham āha:

1. Dhammena vittam eseyya, na nikatya¹³ dhanam hare,
 15 bhoge laddhā na majjeyya, sa ve kakkārum arahatīti. 102.

Tass' attho: dhammena parimaddhena¹⁴ jīvena¹⁵ sūvammarajātādivittam pa-
 rityeseyya, na nikatya¹⁶ ti¹⁷ na sañcenāya dhanam¹⁸ hareyya¹⁹, varthābhara-
 nādīhe bhoge lahitvā pamādam na pamajjeyya²⁰, evatīpo imāni pupphāni
 arahati²¹.

- 20 Purohito „ahaṃ etehi guṇehi samannāgato²² ti vatvā tāni
 pi āharāpetvā pilandhivā tatiyaṃ devaputtam yāci. So²³ tati-
 yaṃ gātham āha:

- a. Yassa cittaṃ abhāḍidam saddhā ca avirāgini
 eko sādum²⁴ na bhuñjeyya sa ve kakkārum arahatīti. 103.

- 25 Tass' attho: yassa puggalassa cittaṃ abhāḍidam haliddhirāgo etya na
 khīppam bhijjati²⁵ ciraṭṭemaṃ²⁶ hoti, saddhā ca avirāgini²⁷ sammam vā et-
 pākam vā okappānīyassa vā puggalassa vacanāni saddahitvā appamāttaken²⁸ eva
 na khījjati²⁹ na bhijjati, yo ca yācako vā añño vā saṅvibhāṅgāro puggalo

¹ B⁴ omi ca. ² C² so. ³ C³ so. C⁴ so corr. to yo. ⁴ C⁵ imāni. ⁵ C⁶ das-
 samāssamāssam. ⁶ yāci tam tassā dassamāssam. ⁷ B⁷ yāci tassā tassā dassamāssam. ⁸
 B⁸ varā. ⁹ C⁹ pi. ¹⁰ B¹⁰ add pi. ¹¹ B¹¹ suḍḍhājīvena. ¹² C¹² pa. ¹³
 C¹³ add na. ¹⁴ B¹⁴ hareyya. ¹⁵ C¹⁵ pamādam oḷḷma pamajjeyya. ¹⁶ pamādam
 dau nappajjeyya, B¹⁶ pamādam nappajjeyya. ¹⁷ B¹⁷ hiḍ - tti. ¹⁸ C¹⁸ to, C¹⁹ so corr.
 to. ¹⁹ C¹⁹ sādum, B²⁰ sādum. ²⁰ B²⁰ abhāḍidam rāgo haliddham rāgo haliddhī
 viya khīppam bhijjati, B²¹ abhāḍidam rāgo haliddhī viya khīppam na bhijjati, ²²
 B²² tiramava, B²³ thirameva. ²³ B²³ add ti. ²⁴ C²⁴ haññhi, C²⁵ nañi chi- corr. to
 na chi-, B²⁶ na virajjati.

tahkatvā ekā¹ va sādurasābhajanā² na śhūṣjati samriddhānvā³ va⁴ bhūṣjati
so imāni pūpphāni arahatī⁵.

Purohito „śhaṁ etehi guṇehi samannāgato“ ti vatvā tāni
tāni pi⁶ āharāpetvā pīlandhivā catuttham devaputtam yāci.
So catuttham gātham āha:

4. Sammukhā vā paroṅkhā vā⁷ yo⁸ sante na paribhāsati
yathāvādi tathākāri sa ve kakkārum⁹ arahatī¹⁰. 104.

Taṁ¹¹ attho: yo puggalo sammukhā vā parammukhā vā cīḍḍigūṇayutto
sante¹² paribhāpeti na akkhaṁti na paribhāseti yam vācya vedāni tad eva
kāyena karoti so imāni pūpphāni arahatī¹³.

Purohito „śhaṁ etehi guṇehi samannāgato“ ti vatvā tāni
pi¹⁴ āharāpetvā pīlandhi¹⁵. Devaputtā cattāri¹⁶ pi pūpphacum-
butāni¹⁷ purohitassa datvā devalokam eva gatā. Tesam gatakāle
purohitassa sīse mahati vedasā uppajjati, tīṇhena¹⁸ sikharena¹⁹
nimmathitam²⁰ viya²¹ ayayantena²² pīlitaṁ viya²³ sisam ahoṣi.
So vedanāmatto aparāparam parivattamāno mahāsaddena viravi,
„kim etan“ ti ca vutte „śhaṁ mam’ antare avijjamāne yeva
guṇe ‘atthitī’ māsāvadam katvā te devaputte²⁴ pūpphāni yāci²⁵,
harath’ etāhi mama sisato“ ti āha. Tāni haratā²⁶ haritum
nāsakkhimso, ayapattena²⁷ baddhāni viya ahesuṁ. Atha uṇhi
ukkhipitvā geham vuyimso. Tassa tattha²⁸ viravantassa satta
divasā vīrivattā. Rājā amace āmantetvā „dussilo“ brāhmaṇo
marissati, kim karomā²⁹ ‘ti āha³⁰. „Deva, puna assavam
kārema³¹, devaputtā puna āgacchissantī³²“, Rājā puna³³

¹ B¹ ekato, B² ekake. ² C¹ sādhu-, B² sādhu-. ³ B¹ omīti va. ⁴ C¹ āharā-
tīti. ⁵ B¹ adda pi. ⁶ B¹ omīti pi and add pūpphāni. ⁷ B¹ parammukhā
in the place of paroṅkhā va. ⁸ C¹ yā; C² ya. ⁹ B¹ kakkārum, B² kakkārum.
¹⁰ C¹ sante, B² sante vūpasāse, B³ omīti sante. ¹¹ B¹ omīti pi. ¹² B¹ adda
cattāro. ¹³ C¹ -ro. ¹⁴ B¹ cumbutāni. ¹⁵ C¹ oḥena, C² tādheṇa, B³ heṇa.
¹⁶ B¹ adda sisam. ¹⁷ C¹ nimmathitāni corr. to nimmathitāni, C² nimmathitā
corr. to -thitāni, B³ nimmathitāni. B⁴ nimmathitāni. ¹⁸ B¹ pīyena, B² vi-
yāci. ¹⁹ B¹ ayapattena, B² ayapattena. ²⁰ B¹ add va. ²¹ B¹ add imāni.
²² C¹ -pi corr. to -cīti, B² -cī; B³ add so śhaṁ vedanāppatto kaṇḍamāno
aralaleho. ²³ B¹ omīti haratā. ²⁴ B¹ ayapattena corr. to -pattena, B² -pattena
corr. to -pattena. ²⁵ B¹ tatthāssāsa, B² yattāsa. ²⁶ B¹ -rah, B² -ra. ²⁷ B¹
vutta. ²⁸ B¹ ussava kārema. ²⁹ C¹ āgacchantīti. ³⁰ B¹ omīti puna.

ussavaṃ kāresi. Devaputtā pona āgantvā sakalanagaraṃ
pupphagandhena ekagandhaṃ katvā tath' eva' rājaṅgane aṭ-
ṭhaṃsu. Mahājano sannipati, dussilabrāhmaṇaṃ ānetvā tesāṃ
purato urena nipajjāpesuṃ. So „Jvitaṃ me detha sūmino“
ti devaputte yāci. Devaputtā „tuyhaṃ dussilassa pāpadham-
massa' ananucchavikāṇ' etāni' pupphāni, tvaṃ' amhe vañces-
sāmiti saṇṇi ahoṣi, attano musāvādaphalaṃ laddhaṃ“ ti taṃ'
mahājansmajjhe' garahitvā sīsaato pupphacumbataṃ' apanetvā
mahājanassa ovādaṃ datvā sakaṭṭhānaṃ eva agamaṃsu.

- 10 Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā jātukaṃ samodhānesi: „Tadā
brāhmaṇo Devadatto ahoṣi, tesu devaputtesu eko Kassapo eko Mog-
gallāno eko Sārīputto, jeṭṭhadevaputto' pona ahaṃ evā' 'ti. Kak-
kārajātakaṃ“.

7. Kākātijātaka.

- 15 Vāti cāyaṃ¹ tato gundho ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ārabha kathesi. Tadā
hi Satthā taṃ bhikkhuṃ „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu“² ukkaṇṭhito³
ti pucchitvā „saccaṃ bhante“⁴ ti vutte „kaṃsā ukkaṇṭhito sīti“⁵
„kilesavaseṇa bhante“⁶ ti „bhikkhu, mātugāmaṃ nāma arakkhiyo, na
20 sakkā rakkhituṃ, porāṇakapaṇḍitā“⁷ mātugāmaṃ⁸ mahāsamuḍḍa-
majjhe sīmbalidhahavimāṇe⁹ vaṣāpetvāpi¹⁰ rakkhituṃ nāsakkhūhū¹¹
'ti vutvā uttama āhāri:

- Attito Bārāṇasīyaṃ Brahmaddatto rajjam karento
Bōdhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṃ nibbattitvā va-
30 yappatto pitu accayena rajjam kāresi. Kākāti¹² nāṃ' aasa
aggamahesi ahoṣi abhirūpā devaccharā viya. Ayam ettha

¹ Bā tatheva. ² Bā onti no. ³ Bā pāpākamassa. ⁴ Bā -kanevanti. ⁵ Bā add pona. ⁶ Bā omi taṃ. ⁷ Bā add dussilabrāhmaṇaṃ. ⁸ Bā -com-
pitakam. ⁹ Bā jethakade. ¹⁰ Bā takkara -- chathamaṃ, Tā takkera -- cha-
tham. ¹¹ Bā yayam. ¹² Cā Bā bhikkhuṃ, Cā omi saccaṃ -- bhikkhu. ¹³ Bā add si. ¹⁴ Bā add pi. ¹⁵ Cā -mā, Cā -mā corr. to -maṃ. ¹⁶ Bā sippali-
dāhivā, Bā sippalidumavā. ¹⁷ Cā vā. Bā vaṣāpento. ¹⁸ Bā kākavāti.

samkhepo, vitthārato pana attavattikum¹ Kūṇārajātaka avi-
bhavissati. Tādā pan' eko supannarājā manussavesenāgantvā²
raññā³ saha jūtam⁴ kilanto Kākātīyā⁵ aggamahesiyā paṭihad-
dhacitto tam ādāya supannabhavanam netvā tāya saddhim
abhirami. Rājā devim apassanto⁶ Nāṭakuveram nāma gan-
dhabbam⁷ „tvam vicināhi⁸ nan⁹ ti āha¹⁰. So tam¹¹ supanna-
rājānam pariggahetvā¹² ekasmim sare erakavane nipajjivā
tato supannassa¹³ gamanakāle pattantare nisīditvā supanna-
bhavanam gantvā tāya saddhim kilesasamsaggam katvā puna
tass' eva pattantare nisinno āgantvā supannassa raññā saha¹⁴ 10
jūtam¹⁵ kilanākāle¹⁶ attano vīṇam gahetvā jūtamandalam¹⁷
gantvā rañño santike thito gītakavasena¹⁸ paṭhamam gā-
tham āha:

1. Vāti cāyam¹⁹ tato gandho yattha me vasati piyā,
dūre ito hi Kākātī²⁰ yattha me nirato mano ti. 105. 15

Tattha gandho ti tassā dībbagandhavilittīyā sariragandho yattha me
ti yattha supannabhavane mano piyā vasati tato iminā saddhim katvā²¹ kāya-
samsaggyā tassā imassa kāyena saddhim āgato gandho vāyatū adhippayo,
dūre ito hi iminā thānā dūre, hīkare nipātanatō, Kākātī²² devī,
yattha me ti yassa upari mano mano nirato, 20

Tam sutvā supanno dutiyam gātham āha:

2. Katham samuddam patarī²³, katham patarī²⁴ Kebukam,
katham satta samuddāni katham sīmbalim āruhīti. 106.

Tass' attho: tvam imam Jambudīpesamuddam tassā parato Kebukam²⁵
nadin²⁶ pabbatantareni thitāni satta samuddāni ca katham tarī²⁷, ken' upā-
yena tūpo, satta samuddāni atikkamtvā²⁸ thitam aṭṭhakam bhavanam sīm-
balirukkhān ca katham āruhīhi.

¹ C¹ -u. ² B¹ -na gantvā. ³ B¹ rañño. ⁴ C¹ jūtam, B¹ jutam. ⁵ B¹ kākātī,
B¹ kākavati. ⁶ C¹ devīna passanto, C² devīna passanto corr. to devīnappassanto,
B¹ deva apassanto, B¹ devī apassanto. ⁷ C¹ -bba. ⁸ C¹ -hi, C² -hhi. ⁹ B¹
add vicinanto. ¹⁰ B¹ add sure. ¹¹ B¹ add pattantaratō nikkhamtvā. ¹² B¹ -sa.
¹³ B¹ saddhim. ¹⁴ C¹ jūtam, B¹ juta. ¹⁵ B¹ add gandhabbo. ¹⁶ C¹ B¹ juts-
¹⁷ B¹ gītav-sena. ¹⁸ B¹ vīṇam. ¹⁹ B¹ kākavati. ²⁰ B¹ kaka. ²¹ B¹ kaka-
vatī kākavati. ²² B¹ dāmatarī. ²³ B¹ atarī. ²⁴ B¹ add nāma. ²⁵ C¹ B¹
nadi, C² nadi. ²⁶ B¹ atarī. ²⁷ C¹ -metvā.

Tam sutvā Nāṭakuvero tatiyaṃ gātham āha:

1. Tayaṃ samuddam atarim¹, tayaṃ atari Kebukadi,
tayaṃ satta samuddāni, tayaṃ simballu ārhin ti. 107.

Tattha tayaṃ ti taya² karaṇabhūṭena taya pattantare nisinnā ahaṃ sa-
3 ham etam akāsi ti attho.

Tato supanṇarājā catuttham gātham āha:

1. Dhi-r-atthu maṃ mahākāyaṃ, dhi-r-atthu maṃ acetanaṃ,
yattha jāyā³ ahaṃ jaram āvahāmi vahāmi vā⁴ ti. 108.

Tattha dhi-r-atthu maṃ ti suttaṃ garaṇanto āha; acetanaṃ ti ma-
10 hāsi-ratā⁵ laṅkhābhāgarabhāṇāsa sīsanalāya acetanaṃ, yattha ti yaṃā,
idam suttaṃ kati: yaṃā ahaṃ attāno jāyā jaram tvaṃ gandhabbāṃ pa-
tāntare udhumaṃ āvuto⁶ āvahāmi tveṇa cā vahāmi tasmā dhi-r-atthu maṃ ti.

So tam ānetvā Bārāṇasiraṇṇo va⁷ datvā puna na⁸ agamāsi.

Satthā tvaṃ dezanam⁹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam ca-
15 modhānesi: (Succapuriyosāne ukkaṇṭhitaḥhikkhu sotāpattiphalā pa-
tiṭṭhaḥ) „Tadā Nāṭakuvero ukkaṇṭhitaḥhikkhu ahoṃ rājā¹⁰ ahaṃ
evā¹¹ ti. Kākātijātakam¹²“.

8. Ananusociya-jātaka.

Bahunnam vijjati¹³. Idam Satthā Jetavane viharanto
20 ekaṃ matakkariyakutumbikam¹⁴ ārabbhā katheṃ. So kira
bhariyāya matāya na sahāyati sa bhūṇjati¹⁵ na kammanto¹⁶ payojasi,
aññadattāni ekāhābhūṭāni ājāhamaṃ gantvā paridevamaṇo vicari, ab-
bhantare paṇ¹⁷ assa kūṇe ūpe¹⁸ viya sotāpattimaggassa upanissayo
jalati. Satthā paccūsamāyāse lokaṃ cīkento tam diṭṭvā „Imassa
25 maṃ ihapetrā añño koci ekaṃ haritvā¹⁹ sotāpattimaggassa dāyako
u²⁰ atthi. bhavissāmi²¹ ssa avassayo²² ti pacchābhattaṃ piḍapātāpatā-
kanto pacchāsamāṇaṃ ādāya tassa gehadvāram patvā²³ kuṭumbikena

¹ Bā - ti, C^o - rti; corr. to - ti. ² Bā omitt taya. ³ Bā cā, C^o āvahāmi mahā-
mivā. ⁴ C^o - vatī. ⁵ Bā sīsanāto. ⁶ Bā omitt va. ⁷ Bā puna nagaram, Bā
na puna nagaram. ⁸ Bā dhammāde-. ⁹ Bā add paṇa. ¹⁰ Bā kīkavatiyā
jātakaṃ satthānaṃ. ¹¹ Bā vijjati bhottī. ¹² C^o matakkutumbikāni, Bā mata-
kkariyāni, Bā - yaṃā. corr. to - ya-. ¹³ Bā bhayī me pīti na bhūṇjati
14 Bā - tam. ¹⁵ Bā patipā. ¹⁶ Bā nīlāpetrā, Bā nīharapetrā. ¹⁷ Bā gantvā.

sutvā¹ gamsuṃ² katapureṅgamanādisakkhāro peṇḍattāsaṃne nisīṇo
 kutumbuke³ āgsutvā vanditvā ekamantaṃ nisīṇo⁴ „upāsaka kim⁵
 tūhībhūto sīti⁶“ pucchitvā⁷ „āma bhante bhariyā me kālakatā⁸,
 tam⁹ anusocento cintemīti¹⁰“ vutte „upāsaka, bhijjanadhammaṃ nāma
 bhijjati, tasmīṃ bhīṇo na yuttam cintetum¹¹“, porāṇakapanditāpi¹²
 bhariyāya matāya ‘bhijjanadhammaṃ bhīṇam’ ti na cintayimāsu¹³ “ti
 vatvā tena yācito atitāṃ ahaṃ:

Attavattāsu Dasanipāto Cullabodhiajātake¹⁴ āvibhavissati.
 Ayam paṇ¹⁵ ettha saṃkhepo: Attā Bārāṇasīyaṃ Brahma-
 datte rajjaṃ karento Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā¹⁶
 veyappatto Takkaṣilāyaṃ sabbasippāṇi uggaḍhitvā mātāpitun-
 naṃ santikaṃ agamāsi. Imasmīṃ jātake Mahāsatto koṃāra-
 brahmacārī¹⁷ ahoṣi. Ath¹⁸ assa mātāpitaro „dārapariyesunam¹⁹
 karomā²⁰ “ti ārocayimāsu. Bodhisatto „na mayhaṃ gharāvāsen’
 attho, ahaṃ tūhīkaṃ accayena pabbajjissāmīti²¹“ vatvā tehi²²
 punappuna²³ yācito ekaṃ kaṇḍanarūpaṃ²⁴ kāretvā „evarūpaṃ²⁵
 kumārīkaṃ labhamāno gaṇhissāmīti²⁶“ āha. Tassa mātāpitaro
 „tam kaṇḍanarūpaṃ paṭicchannayāso āropetvā gacchatha,
 Jambudīpatalaṃ²⁷ vicinantaṃ yatth’ evarūpaṃ²⁸ brāhmaṇa-
 kumārīkaṃ²⁹ passatha tattha imaṃ kaṇḍanarūpaṃ datvā tam³⁰
 ānethā³¹ “ti mahantena parivārena manusse pesesom. Tasmīṃ
 pana kāle eko peṇḍavā satto Brahmaloḷakato cavitvā Kāsiratthe³²
 nigamagāme asitikoṭṭhivibhavassa brāhmaṇassa gehe kumārīkā
 hutvā nibbatti, Sammillābhāsīnīti³³ ‘asā³⁴’ nāmaṃ akāmasu. Sā
 soḷasavassakāle abhirūpā ahoṣi pāsādikā devaccharepatibhāgā³⁵
 sabbalakkhanasampannā, tassāpi kilesavassena³⁶ cittaṃ nāma
 na oppannapubbaṃ, accantabrahmacārīni³⁷ ahoṣi. Kaṇḍana-

¹ B⁴ angatā. ² B⁴ -su. ³ B⁴ -ko. ⁴ B⁴ -na. ⁵ C⁴ kim upāsaka. C⁴
 omits kim. ⁶ C⁴ omits tūhī - - sīti. ⁷ C⁴ pucchī. ⁸ B⁴ kālāsi. ⁹ B⁴ aḍḍ
 alam. ¹⁰ B⁴ omits cintemī. ¹¹ B⁴ socitum. ¹² B⁴ cūḷa. ¹³ B⁴ koṃārīka-
 B⁴ koṃārīka. ¹⁴ B⁴ dārīka. ¹⁵ B⁴ -nam. ¹⁶ B⁴ -rūpakam. ¹⁷ B⁴ -ko.
¹⁸ C⁴ yatthanathere. C⁴ yatthanathere. B⁴ aḍḍa kaṇḍanarūpaṃ. ¹⁹ B⁴ brah-
 maṇḍakumārīkaṃ kumārī. ²⁰ B⁴ kālāsi. ²¹ C⁴ -pāsādikā. B⁴ sampallābhāsīnīti.
 B⁴ sampallābhāsīnīti. ²² B⁴ kilesa.

rūpakam¹ ādāya vicarantā² taṃ gāmaṃ pāpunissu. Tattha
manossā taṃ disvā „asukabrāhmaṇassa dhītā Sammillabhāsini³
kinkāraṇā idha tūtā“ ti āhaṃsu. Manussā taṃ sutvā brāh-
manakulaṃ patvā⁴ Sammillabhāsiniṃ⁵ vāresuṃ. Sā „ahaṃ
5 tumbhakam accayena pabbajissāmi, na me gharāvāsen⁶ attbo“
ti mātāpituṇaṃ āsanaṃ pesesi. Te „kim karosi⁷ kumāriko“
ti vatvā kaṇṇanarūpaṃ⁸ gahetvā taṃ mahantena parivārena
pesayissu. Bodhisattassa ca Sammillabhāsiniyā⁹ ca ubhinnaṃ
pi anicchantānaṃ ñeva maṅgalaṃ karissu. Te ekagabbhe¹⁰
10 ekasmiṃ sayane sayantāpi na aññamaññaṃ kilēsavasena olo-
kayissu, dve bhikkhū dve¹¹ brahmā¹² viya ca ekattbhāne vasissu.
Aparabhāge Bodhisattassa mātāpitaro kālam akāmsu. So
tesaṃ sarirakiccaṃ katvā Sammillabhāsiniṃ¹³ pakkosāpetvā
„bhaddo mama kulasantakā astikoṭṭiyo, tava kulasantakā asti-
15 koṭṭiyo, imaṃ¹⁴ ettakam¹⁵ dhanam gahetvā¹⁶ kutumbaṃ paṭi-
paṭṭi¹⁷, ahaṃ pabbajissāmi“ āha. „Ayyaputta, tayi pabba-
jante ahaṃ pi pabbajissāmi, na sakkomi taṃ jahitun¹⁸“ ti.
„Tena hi chit¹⁹“ sabbam dhanam dānamukhe viṣṭajetvā khela-
pīḍam viya sampattim chaḍḍetvā²⁰ Himavantaṃ pavisitvā ubho
20 pi tāpasapabbajjāṃ pabbajitvā vanamūlaphalāhārā tattha ciraṃ
vasitvā lonambilasevanatthāya Himavantaṃ otaritvā²¹ anupubbena
Bārāṇasim²² patvā rājuyyāne vasissu. Tesaṃ tattha vasa-
ntānaṃ sukhumālāya²³ paribbajikāya nirojam²⁴ missakabhattaṃ
paribhuñjatiyā lohitapakkhandikābādhe uppajji, sā sappāya-
25 bhesajjāṃ alabhamānā dubbalā ahoṣi. Bodhisatto bhikkhū-
cāravēlāya taṃ pariggahetvā nagaradvāraṃ netvā ekissā sālāya
phalake nipajjāpetvā sayam bhikkhūya pāvisi. Sā tasmim
anikkhante yeva kālam akāsi. Mahājano paribbajikāya rūpa-

¹ Cō - katu. ² Bō add manussā. ³ Bō sammillabhāsini. ⁴ Bō gacchā. ⁵ Bō sammillabhāsini. Bō sammillabhāsini. ⁶ Bō karissāsi. ⁷ Bō - kī. ⁸ Bō - cūpa-
kani. ⁹ Cō - bhāsiniyā. ¹⁰ Bō add vasesuṃ. ¹¹ Bō omi dve. ¹² Bō Cō; Bō brahmanāsi. ¹³ Bō sammillabhāsini. Bō sammillabhāsini. ¹⁴ Bō et. ¹⁵ Bō ettha-
¹⁶ Bō add imaṃ. ¹⁷ Bō - paṭṭiṭṭi, Bō - paṭṭi. ¹⁸ Bō vijā. ¹⁹ Bō pahāya.
²⁰ Bō add te. ²¹ Cō - alu. Cō - ghu. ²² Bō - lattiya. ²³ Cō - jom.

sampattiñ disvā parivāretvā rodati paridevati. Bodhisatto
bhikkhañ caritvā āgato tassā matabbhāvañ ŋatvā „bhijjana-
dhammañ bhijjati, sabbe saṃkhārā aniccā evaṃgatikā yevā“
'ti vatvā tāya nīpannaphalakāy' eva' nisīditvā missabhojanañ²
bhūñjitvā mukhañ vikkhālesi. Parivāretvā tthitamahājano
„ayañ' te bhante paribbajikā kiñ hotīti“ pucchi. „Gihikāle
me pādapari-carikā ahoṇīti“. „Bhante, mayañ tava na san-
thambhāma', rodāma paridevāma, tumhe kasmā na rodathā'
'ti. Bodhisatto „jīvamānā tāv' esā' mama kiñci' hoti, idāni
paralokasamañgitāya na kiñci hoti, para-janavasāñ' gatā,
aham' kissa' rodāmi" mahājanassa dhammañ desento imā
gāthā abhāsi:

1. Bahunnañ vijjati bhoti', tehi kiñ me' bhavissati,
tasmā etañ' na socāmi piyañ Sammillabhāsinim'. 109.
2. Tan tañ' ce anusoceyya' yañ yañ' taasa na vijjati
attānañ anusoceyya sadā maccuvasañ gatañ'. 110.
3. Na h' eva tthitañ' nāsinañ' na sayānañ' na p' addhagañ' —
yāva pāti nīmisati' tatrāpi' sarati-bbaya'. 111.
4. Tatth' attani vata-ppaddhe' vinābhāve asamsaye'
sesañ' sesañ' dayitabbañ vītañ' ananuso-citañ' ti. 112. 90

Taħha bahunnañ vijjati bhoti' ayam bhoti' amhe chaġġetvā
idāni aħhāsañ bahunnañ mata-sattānañ' antare vijjati sañvijjati', tehi me
kiñ bhavissati' tehi mata-kassitvā siddhiñ vattamāna idāni esā' kiñ

¹ B¹ nīpannaphalakāyeva. ² B¹ missabho-
³ B¹ ayañ. ⁴ C¹ sañtham-
bhāma. ⁵ C¹ sañthambhāma corr. so -bhāma. ⁶ B¹ sañthambhā. ⁷ B¹ sañthambhāma. ⁸ B¹
tāva eva ca. ⁹ B¹ add na. ¹⁰ B¹ maraṇasāsañ. ¹¹ C¹ taasa. ¹² C¹ hoti, C²
hoti corr. te bhoti, B¹ bhoti. ¹³ B¹ me kiñ. ¹⁴ C¹ aham, B¹ heaṇ. ¹⁵ B¹
sampilbhāsi, B¹ sampilbhāsi. ¹⁶ B¹ ten tañ. ¹⁷ B¹ anubhojeyya. B¹ an-
nusoceyya. ¹⁸ B¹ sañcayā, B¹ pañcayā. ¹⁹ B¹ pattañ. ²⁰ C¹ B¹ tthitañ,
C¹ tthitañ. ²¹ B¹ na nīpannañ. ²² B¹ nīpannañ, B¹ nīpannañ. ²³ B¹ pat-
tāgā, B¹ pattaḡā. ²⁴ C¹ yāva-pātiñ nīmisati, C¹ yāva pātiñ nīmisati, B¹ yāva-
matti nīmisati, B¹ yāva-matti nīmisati. ²⁵ B¹ tatrāpi. ²⁶ B¹ sarati-bbaya.
²⁷ C¹ tathānāthānāthāna, C¹ tathānāthānāthānāthā, B¹ tathānāthānāthānāthā,
B¹ tathānāthānāthānāthā. ²⁸ B¹ -yo. ²⁹ B¹ bhūñjati, B¹ bhūñjati. ³⁰ B¹ mahā-
janañ. ³¹ C¹ ananuso-citañ. B¹ ananuso-citañ. ³² C¹ hoti. ³³ C¹ hoti, B¹ bhoti
³⁴ B¹ mata-kāsa. ³⁵ B¹ attāni vata-sampilbhāsi in the place of sañvijjati. ³⁶ B¹
idāni maraṇasāsañ, B¹ idāni sa māyhañ.

- bhaviṣṣati¹, tehi vā: sattihi² oritekasambandhanavaṣaṇ³ aṭṭ⁴ mayhaṇ⁵ kiṇ bhā-
 eṣṣati⁶, kā nama bhaviṣṣati⁷, kiṇ bhariyā udāhu bhaginitī⁸, tehi ankaṇ⁹ ti
 pi pūṭho, tehi matakehi vaddhu idam pi me kalebaram¹⁰ ekaṁ bhaviṣṣati
 artho, tasmai ti yasmai sāl matakeṇ saṅkham gati¹¹ mayhaṇ aṭṭ na kiṇi hoti¹²
 5 tasmai sāl na socamīti¹³, yaṁ yaṁ tassa¹⁴ 'ti yaṁ yaṁ tassa anussocakassa¹⁵
 vattassa¹⁶ na vijjati n' aṭṭhi matam urodhham tam tam sara¹⁷ anussocayyā¹⁸ ti
 aṭṭho, yassa ti pi pūṭho, yaṁ yaṁ yassa na vijjati tam tam sara¹⁹ anussocayyā²⁰
 'ti aṭṭho, maccurassam gatan²¹ 'ti evaṁ sante uluṇaṁ maccitassam gatan²²
 gacchantam attānam eva anussocayyā, teṁ sara²³ asocanākiṇe yeva na²⁴ bhā-
 veyyā²⁵ 'ti artho, tatijagūṭhaya na heva hitam²⁶ na nistamam na bipannam na
 10 paddhagun²⁷ kiṇci²⁸ sattam āyusakkhāro anugacchatīti pāṭhasso, tattha
 paddhagun²⁹ ti samparivattetvā caramanam, idam vuttam hoti: ime aṭṭhi
 cattāṇa triyāpathen muni³⁰ 'jharanti, āyusakkhāro pema tattiṇ³¹ sa divā ca
 saḍḍhiyāpāṭheṇ appamatti attāno khayagammanakammam³² eva karoti, yāṁ
 15 'ti yāva, pāṭṭhi ummisi³³, ayaṁ tasmā kiṇ vadhā, idam vuttam hoti:
 yāva ummisi³⁴ ca nimisi³⁵ sa tatrāpi evaṁ appamatake³⁶ kiṇ imesaṁ
 suttānaṁ apattibhāyo³⁷ 'ti ten vayoṇ su so vayo patibhāy³⁸ eva naṣṣati³⁹,
 tattattattāni vatappavaddhe⁴⁰ 'ti tattha sa⁴¹ attāni sara paddhe⁴², idam vut-
 tam hoti: tasmāṇi vata evaṁ saramāṇa⁴³ vaye ayaṁ aṭṭi ti saṅkham⁴⁴ gati attā-
 20 bhāvo paddhe⁴⁵ hoti vayeṇa⁴⁶ aṭṭho upaddho aparipunnā va hoti, evaṁ tattha
 imasmiṇi attāni paddhe⁴⁷ yo⁴⁸ sara⁴⁹ tattha: tattha nibbāṇānaṁ suttānaṁ vā-
 dhāvo anussocayo⁵⁰ tasmāṇi vinābhāve pi saṅkhamāṇaṁ anussocayo yaṁ⁵¹ kiṇciṇi so-
 sam amataṇi ten saram⁵² jīvamānaṁ, jīvamānaṁ eva⁵³ dayitabben dayāyitabben⁵⁴
 mettāyitabben⁵⁵, ayaṁ satta dāro⁵⁶ hotu avyūpajho⁵⁷, evaṁ tasmāṇi mettā-

¹ Bhā - tti. ² Bāṭṭhi sattihi. ³ Bī - sambandhanavaṣaṇa sāl, Bā - sambandhanava-
 ṣaṇa sāl. ⁴ Bā - tti. ⁵ Bā omits k. n. bh. ⁶ Bā - nā vā n. ⁷ Bā kin. ⁸
 Cā kale - corr. to kile. Bā kalevaran. ⁹ Bā samigantā, Bā samigantā in the
 place of saṅkhamgati. ¹⁰ Bā mayham piā kiṇciṇa hoti, Bā mayham aṭṭi kiṇci
 na hoti. ¹¹ Cā socamīti, Cā socāni. ¹² Bā - centassa. ¹³ Bā omits vattassa.
¹⁴ Bā ssa, Bā ssa. ¹⁵ Bā ssa. ¹⁶ Bā pattaṇ. ¹⁷ Bā pattaṇ. ¹⁸ Bā ssa
 in the place of tassa. ¹⁹ Bā omits na. ²⁰ Cā Bā ttiṭṭam. ²¹ Bā pattaṇ. ²²
 Bā Cā kiṇci. ²³ Bā vattadū, Bā pattiṭṭhū. ²⁴ Bā pamattā. ²⁵ all four MSS.
 rati. ²⁶ Cā khayāṇ. ²⁷ Cā ummisiṭti. ²⁸ yādhummattīti yāva ummisiṭti
 ādhummā, Bā yādhummattī yāva ummisiṭti in the place of yāva - a. ²⁹ Bā - satti.
³⁰ Bā - satti. ³¹ Bā appamatta. ³² Cā sara. ³³ Cā sara - corr. to sara. ³⁴
 anussati vayo. ³⁵ Bā nā vadhāṭi. ³⁶ Cā vattāṇāni vatappavaddhe, Bā tattattāni-
 vatappakke, Bā tattattāni vatappaniṭhe. ³⁷ Bā vāva, Bā vāva. ³⁸ Cā appavaddhe,
 Bā pattiṭhe in the place of vata paddhe. ³⁹ Bā vattamāṇa in the place of vata
 evaṁ a. ⁴⁰ Bā saṅkham. ⁴¹ Bā pattiṭhe, Bā pattiṭhe. ⁴² Bā vayo, Bā khayena.
⁴³ Bā pattiṭhe sa, Bā pattiṭhe sa. ⁴⁴ Cā yya. ⁴⁵ Bā ssa. ⁴⁶ Bā sād pi. ⁴⁷ Cā
 ssa. ⁴⁸ Cā Bā omits tam satti. ⁴⁹ Bā ssa. ⁵⁰ Cā jīvamānaṁ, Bā omits jīvamānaṁ.
⁵¹ Bā omits dayā-. ⁵² Bā mettā-. ⁵³ Cā Bā ar. ⁵⁴ Bā abyā-

bhāvani kitabbā, yaṃ pan' etam vītaṃ¹ vīgataṃ matam anussocetiyaṃ na
anussocittabbā ti.

Evam Mahāsatto catūhi gāthāhi aniecatākāraṃ² dipento
dhammaṃ desesi. Mahājano paribbājikāya sārīrakiecam akāsi.
Bodhisatto Himavantam³ pavisitvā jhānābhinnāṃ⁴ nibbattetvā 5
Brahmaloka-parāyano ahoṣi.

Sattthā imam desanam⁵ āharitrā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi: (Saccapariyosāṇe kuṭumbiko sotūpattiphale patiṭṭhāhi)
„Tadā Sammilābhāsini⁶ Rāhulamātā ahoṣi, tāpaṇa paṇa ahuṃ evā'
'ti. Anussocetiya-jātakaṃ⁷. 10

9. Kālabāhujātaka.

Yaṃ annapāna-sā⁸ 'ti. Idam Sattthā Veḷuvane viharanto
hatalābhasakkāraṃ Devadattaṃ ārahha kathesi. Devadattena hi
Tathāgato aṭṭhāne kopam bandhitvā dhanuggaheṣu⁹ payojiteṣu Nālā-
girivissajjanen¹⁰ assa¹¹ doṣo pākato jāto. Ath¹² assa paṭṭhapitāni¹³ 15
dhorabbattādini¹⁴ manussā harimṇu. Rājāpi naṃ na okeṇi. So hata-
lābhasakkāro kulesu viññāpetvā bhuñjanto carī¹⁵. Bhikkhū dhamma-
sabbhāyaṃ katham samutthāpesuṃ: „āvuso Devadatto lābhasakkāraṃ
uppādessāmīti¹⁶“ uppuṇṇam pi theraṃ kātum nāsakkhīti¹⁷. Sattthā
āgacchvā „kāyaṃ na 'tiha bhikkhave etarahi kathāya sannissinaṃ¹⁸“ ti 20
pucchitvā „imāya nāma¹⁹“ 'y' vutte „na bhikkhave idāṃ²⁰ eva pubbe p'
esa hatalābhasakkāro ahoṣi²¹“ evaṃ atītam āharī:

Atīto Bārāṇasīyaṃ Dhanañjaye²² rajjam kārente
Bodhisatto Rādho nāma suko ahoṣi mahāsariro paripuṇṇa-
gatto, kaniṭṭho pan' assa Potthapādo nāma. Eko luddako te 25
dve pi Jane bandhitvā netvā Bārāṇasirañño adāsi. Rājā ubho
pi te suvannapañjare pakkhipitvā suvannatattake²³ madhulāje

¹ B¹ titaṃ, B² ti. ² B¹ aniecatākā-. ³ B¹ -timera. ⁴ B¹ -bhinnāni-pattitvā.

⁵ B¹ dhamma-de-. ⁶ B¹ samptika-. ⁷ B¹ -saccakājā-, B² -saccakājā-, both add
athakam. 8. Cfr. Vol. I p. 495. II p. 132. ⁹ C¹ abhiramēdian, C² abhiramēdian

corr. to abhinoma-. ¹⁰ B¹ -vissajjantena, omitting assa. ¹¹ B¹ upatthapitāni.

¹² B¹ dhava-. ¹³ B¹ vicari. ¹⁴ B¹ na-. ¹⁵ B¹ dhanañjeyya, B² dhanañjaye,

C¹ brahmadatto. ¹⁶ C¹ -andhake, B¹ -attakena.

khādāpento sakkharodakam pāyento patijaggi, sakkāro mahā
 ahoṣi, lābhaggayasaggappattā ahesuṃ. Ath' eko vanacarako
 Kālābhūn¹ nām' ekaṃ mahākālamakkataṃ ānetvā rañño²
 adāsi, tassa pacchā āgatattā mahantataro³ lābhasakkāro ahoṣi,
 5 sukānam parihāyi. Bodhisatto tādilakkhanayogā⁴ na⁵ kiñci
 āha, kamittḥo pan' assa tādilakkhanābhāvā⁶ taṃ makkatassa
 sakkāraṃ asahanto „bhātika, pubbe imasmiṃ rājakule sādū-
 rrasakkhādasiyādīm ambākam eva denti, idāni mayam na la-
 bhāma, Kālābhūmakkatassā⁷ eva haranti⁸, mayam Dhanañ-
 10 jayaṇṇo⁹ santikā lābhasakkāraṃ alabhantā imasmiṃ tḥāne
 kiṃ karissāma, ehi araṇṇam eva gantvā vasissāma¹⁰ 'ti tena
 saddhīm sallapanto¹¹ pathamaṃ gātham āha:

1. Yam annapān' assa pure labhāma
 taṃ dāni sakkhāmigam¹² eva gacchati,
 15 gacchāma dāni vanam eva Rādha
 asakkatā v' ambā¹³ Dhanañjayāyā¹⁴ 'ti. 113.

Tattha yam annapānassa¹⁵ 'ti yam annapānaṃ assa raṇṇe santikā, upa-
 yogatḥo sāmīvacanam, Dhanañjayāyā¹⁶ 'ti karayutḥo annapānaṃ¹⁷, Dha-
 nañjayena asakkatā vambā¹⁸, annapānaṃ¹⁹ ra²⁰ na labhāma iminā²¹ eva asakkatā²²
 20 ambā²³ 'ti aṭṭho.

Tam sutvā Rādho duttiyam gātham āha:

2. Lābho alābho ayaso yaso ca²⁴ (Dasaṛatha-Jāṭ. p. o.)
 nindā pasamsā ca²⁵ sukhaṃ ca dukkhaṃ
 ete aniccā manujesu dhanmā,
 25 mā sūca, kiṃ socasi Poṭṭhapadā 'ti. 114.

Tattha yaso = isariyapariśāro, ayaso = taseḍḍhāro, ete ti ete aṭṭha
 lokadhammā manujesu aniccā, lābhagayappattā²⁶ hutsāpi aparena samāyena

¹ B¹ kālābhū, B² kālābhū. ² B¹ kārissasāraṇṇo. ³ C¹ B¹ mahantaro. ⁴ C¹
 nādhilak-, C² tādilak-, B¹ tādilakkhanayogena, B² tādilakkhanayogena. ⁵ B¹
 omiṭṭa na. ⁶ B¹ tādilak-, ⁷ C¹ dāraṇṇi or āraṇṇi? B¹ denti. ⁸ B¹ Dhanañ-
 jayāyā. B² Dhanañjayāyā. ⁹ B¹ -pento. ¹⁰ B¹ sakkā-. ¹¹ B¹ ramhā. ¹² B¹
 Dhanañjayāyā. ¹³ B¹ -saravama; Dhanañj. - - dānam vantiṃ in B¹. ¹⁴ B¹
 ramhāti, C¹ ramhā corr. to vambā. ¹⁵ B¹ -pānaṃ, omittig ca. ¹⁶ B¹ na
 sak-, ¹⁷ B¹ āyo yaso ca. ¹⁸ B¹ omiṭṭa ca. ¹⁹ B¹ lābhagayagayappattā.

appalābhā appasakkā¹ kanti, niccalābhino² u³ atthi, yasādetu pi es⁴
eva nayo.

Tam sutvā Poṭṭhapādo makkate usūyam⁵ sapanetum asak-
konto tatiyam gātham āha:

1. Addhā tuvaṃ paṇḍitako si Rādha,
jānāsi atthāni⁶ anāgatāni,
kathan⁷ nu sakkhāmitam⁸ dakkhissāma⁹
nibbāpitaṃ¹⁰ rājakulato va¹¹ jammaṃ ti. 115,

Tattha kathan¹² u¹³ g¹⁴ ti kensu kho upayena, dakkhissāma¹⁵ u¹⁶ ti dak-
khissāma, nibbāpitaṃ¹⁷ ti niccaddham¹⁸ nikkhāmitam¹⁹, jammaṃ ti 40
līnakam.

Tam sutvā Rādho catuttham gātham āha:

1. Cāleti kammaṃ, bhakutīm karoti,
muluni muhuṃ bhāyayate²⁰ kumāre,
sayam eva tam kāhati Kālabāhu
yenārakā²¹ thasanti nunnāpānā ti. 116:

Tattha bhāyayate²² kumāre ti rājakumāre²³ uttiseṭṭi, yena²⁴ ti yena
kārapena, ārakā thasanti ti yena kārapena imamhā anna-ina dūre thasanti
sayam eva tam kārapam kariseṭṭi, mā vaṃ esassa cintayāti attho.

Kālabāhu²⁵ pi katipāḥen²⁶ eva rājakumārānaṃ purato²⁷
kaṇṇacālanādini karonto kumāre bhāyāpesi, te bhūta²⁸ vissa-
ram akāmu. Rājā „kim etan“ ti pucchitvā tam attham sutvā
„nikkaḍḍhatha naṃ“ ti makkaṭam²⁹ nikkadḍhāpesi, sukānaṃ
lābhasakkāro³⁰ pakatiko³¹ va³² ahosi.

¹ C² -sakkā. ² B² add nāma. ³ B² usūyyam. ⁴ C² atthā, C² atthā. ⁵ B²
kathan. ⁶ C² -gan, B² sakkā-. ⁷ B² dakkhāma. ⁸ C² nibbāpitaṃ, C² nib-
bhāpitaṃ? corr. to nibbā-. ⁹ B² nibbāpitaṃ. ¹⁰ B² nibbāpitaṃ. ¹¹ C² omitt va.
¹² B² kathan. ¹³ B² dakkhāma. ¹⁴ C² nibbā-, B² nibbā-, B² nibbā-. ¹⁵
B² nibbā-, B² nibbāpitaṃ. ¹⁶ C² nibbā-, B² nibbā-, B² nibbāpitaṃ. ¹⁷
C² bhāyayate, C² bhāyayate corr. to bhāyayate, B² āyayate, B² bhāyate. ¹⁸ B²
add va, B² ya. ¹⁹ C² B² bhāyate, C² bhāyate corr. to bhāyayate. ²⁰ C² rāja-,
²¹ C² kila-. ²² C² bhūta, C² bhūta, B² bhūtataṭṭhā. ²³ B² omitt makkaṭam. ²⁴
B² add pama. ²⁵ B² -dha. ²⁶ C² va, B² omitt va.

Satthā maṃ desanam¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Kālabāhu² Devadatto ahoṣi. Poṭṭhapādo Anando, Rādhā pana ahaṃ erā³ ti. Kālabāhujātakam⁴.

10. Silavimamsajātaka.

8 Silam kireva kalyāṇam ti. Idam Satthā Jetavane viharanto silavimamsakabrāhmaṇaṃ ārabhha kathesi. Dve pi vatthūni heṭṭhā kathitā⁵ eva. Idha pana Bodhisatto Bārāṇasiraṇṇo purohito ahoṣi.

So attano silam⁶ vimamsanto⁷ tīni divasāni herasāṇika-phalakato⁸ kuhāpanam gaṇhi. Tam „coro“ ti⁹ raṇṇo dassesum. So raṇṇo santike ṭhito¹⁰

1. Silam kir' eva kalyāṇam, silam loke anuttaram,

passa; ghoraviso nāgo silavā ti na haṇṇatiti¹¹ 117.

paṭhamagāthāya silam vannetvā rājānam pabbajjam annajā-
12 petvā pabbajitum gacchati. Ath' ekasmin¹² sūnāpane¹³ seno mamsapesim gahetvā akāsam¹⁴ pakkhandi. Tam aṇṇe sakupā parivāretvā pādanakhatuṇḍakādhi¹⁵ paharanti. So tam dukkham sahittum asakkonto mamsapesim chaḍḍesi. Aparo gaṇhi. So pi tath' eva viheṭṭhiyamāno chaḍḍesi. Ath' aṇṇo gaṇhiti
20 evam yo yo¹⁶ gaṇhi tam tam sakupā anubandhimasu, yo yo chaḍḍesi so so sukhito ahoṣi¹⁷. Bodhisatto tam¹⁸ disvā „ime kāmā nāma mamsapesūpamā, ete ganhantānam yeva dukkham vissajjentānam sukham“ ti cintetvā dutiyam gātham āha:

1. Yāvad ev' ass' ahū¹⁹ kiñci tāvad eva akkhādisu²⁰

25 saṃgamma kiñcālā loke, na himsanti akiñcanam ti. 118.

¹ Bā āharitvā. ² Cā kila. ³ Cā kila, Bā add navameṇ. ⁴ Cā sila. ⁵ Cā -asā. ⁶ Bā kilaṇṇapa. ⁷ Bā add gahetvā. ⁸ Bā add paṭhamam gātham āha. ⁹ Bā add imāya. ¹⁰ Bā add divase. ¹¹ Cā su-, Cā sūnāpano corr. to sūnāpane. Bā sūnāpanato, Bā sūnāpanato. ¹² Bā -as. ¹³ Cā -tuṇḍakādhi. ¹⁴ Cā omite oṣe yo. Bā gaṇhi teṇe yo evam. Bā gaṇhi teṇe yo yo evam. ¹⁵ Bā -to va hoti. ¹⁶ Bā omite tam. ¹⁷ Cā aho, Bā evame aho. ¹⁸ Cā akiñdisu corr. to akkhā-; Cā akkhāy. Bā akkhādisu.

Tassa' attho: yāved eva ssa sūssa-āhu kiñci' makkhe- gahitā- mām-
sakkhandam tāvā eva nam' ānasmim' loke kulāli' sammāntvā khādimā, tasmim'
pana' viassethe tam' epa- āhīcena- nippallobham' pakkhī- sūpakkhī-
na' hīma-nti.

So nagarā' nikkhamitvā' antarāmagge ekasmin' gāme sāya- 5
ekassa' gehe nipaṇṇi. Tattha pana Piṅgalā' nāma dāsi¹ „su-
kavelāya nāma² āgaccheyyāsi³“ ekena purisena saddhū- sam-
ketam' akāsi. Sā sāmikāna- pāde dhovitvā tesu nipanne-
tassāgamanam' oloke-nti ummāre nisiditvā „idāni āgamissati
idāni āgamissati⁴“ paṭhamayānam pi majjhimayānam pi viti- 10
nāmesi, paccūsasamaye pana „na so idāni āgamissati⁵“
chinnāsā' hutvā nipaṇṇitvā niddam' okkami. Bodhisatto idam'
kāraṇam' diāvā „aya- 'dāni' puriso āgamissati⁶“ āsāya'
ettakam' kālam' nisinnā idāni 'ssa anāgamanabhāva- ūtvā
chinnāsā' hutvā sukham' upaṭi, kilesesu hi āsā nāma duk- 15
kham' nirāsābhāvo⁷ ca sukhā⁸ ti cintetvā tatiya- gā-
tham' āha:

1. Sukham' nirāsā⁹ upaṭi¹⁰, āsā phalavati sukhā,

āsam' nirāsam' katvāna sukhā- upaṭi Piṅgalā' ti. 119.

Tattha phalavati¹¹ yassa' āsā phalam' laddham' hoti sā tassa phalassa 20
sukhāya sukhā nāma¹², nirāsam' katvā āsā-¹³ katvā chinditvā¹⁴ pajahitvā
ti attho, Piṅgalā' ti Piṅgalā¹⁵ dāsi idāni sukhā- upaṭi.

So ponadivase tato gāma' araṇṇi- pavisa-nto araṇṇe
ekam' tāpasa- jhāna- appetvā nisinnam' diāvā „idhaloke ca
paraloke ca¹⁶ jhāna- sukhato uttaritara-¹⁷ sukhā¹⁸ n' atthi¹⁹“ 25
cintetvā catuttham' gātham' āha:

1. Na samādhiparo atthi samim' loke paramhi ca,

na para- nāpi²⁰ attāna- vihiṃsa- samāhito ti. 120.

¹ B¹ ekasmin. ² C¹ dāsi. ³ B¹ omitt nāma. ⁴ B¹ add so ⁵ B¹ saṅkha-
⁶ B¹ -22. ⁷ B¹ -20. ⁸ C¹ upaṭi. ⁹ B¹ add nirāsa- upaṭi. ¹⁰ B¹ nā-
bhāsa nirāsam, B¹ nābhāsa ca nirāsam in the place of āsā-
jivā. ¹¹ B¹ -12. ¹² C¹ omitt paraloke ca. ¹³ B¹ adda āsā-
nāma. ¹⁴ C¹ na para-nti.

Tattha na samādhīpāro ti¹ samādhīto² paro aṇṇe sukkaḍḍhammo
nāma p' atthi³.

So araṇṇaṃ pavasiṭvā isipabbajjāṃ pabbajjtvā jhānābhīṇ-
ṇaṃ uppādetvā Brahmaloṇa-parāyano ahoṣi.

- 5 Sutthā imaṃ deṣanaṃ⁴ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
porohito⁵ aham eva⁶“ ti. Silavīmaṃsajātakaṃ⁷. Kuḍḍāsaka-
vagga. tatiyo.

4. KOKILAVAGGA.

1. Kokilikajātaka.

- 10 Yo ve kāle asampatte ti. Idam Sutthā Jetavane vi-
haranto Kokīlikaṃ ārabha kathesi. Vatthum Takkārikajātaka⁸
vithāritam⁹.

- Aṭṭe pana¹⁰ Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rājāṃ kā-
rente Bodhisatto tassa amaccaratanam¹¹ ahoṣi. Rājā bahu-
15 bhāṇi ahoṣi. Bodhisatto „tassa taṃ bahubhāṇitaṃ nisedhes-
sāmiti“ ekaṃ upamaṃ upadhārento vicarati. Ath¹² ekadivasaṃ
rājā uyyānaṃ gantvā maṅgalasilāpatte nisīdi. Tass¹³ upari
ambanakkho atthi, tatth¹⁴ ekasmim¹⁵ kākakulāvake kākakokilā¹⁶
attano aṇḍakaṃ nikkhipitvā agamāsi. Kāki taṃ kokilanda-
20 kam¹⁷ patijaggi. Aparabhāge tato kokilapotako nikkhami.
Kāki „putto me“ ti saṇḍāya mukhatuṇḍakena¹⁸ gocaraṃ āha-
ritvā taṃ patijaggi. So avirūḥhapakkho akāle yeva kokila-
ravaṃ rāvi. Kāki „ayaṃ idān¹⁹ eva tāva aṇṇaṃ ravaṃ

¹ B¹ adda samādhīpāro, B² samādhīpāro. ² C¹ -dhīno. ³ B¹ dhammaḍḍha. ⁴

C¹ deṣana, B¹ add. pana. ⁵ B¹ add. deṣanaṃ. 1. Cfr. Five Jātakas p. 48.

⁶ B¹ takkārīkajā. ⁷ B¹ -tameva atthiṃ āharitvā. ⁸ B¹ smiti pana. ⁹ B¹

amaccaratanā. ¹⁰ B¹ tatra. ¹¹ C¹ B¹ kāka, B² kāka. ¹² B¹ -jaṇṇaṃ.

¹³ C¹ B¹ -tuṇḍakena.

ravati¹, vaddhanto² kim karissatīti³ tūḍena⁴ koṭṭetvā⁵ māretvā kulāvaka⁶ pātesi. So rañño pādamaḥ pati. Rājā Bodhisattam pucchi: „kim etaṃ sahāyā“⁷ ti. Bodhisatto „ahaṃ rājānaṃ vinetubh⁸ ekaṃ upamaṃ pariyesāmi, laddhā dāni p⁹ esā“¹⁰ ti cintetvā „mahārāja, atimukharā akāle bahubbhāṇino¹¹ evarūpaṃ¹² labhanti, ayaṃ mahārāja kokilapotako kākīyā puṭṭho¹³ avirūḥhapakkho¹⁴ akāle yeva viravi“¹⁵, atha naṃ kākī ‘nāyaṃ mama puttako’ ti ānavā mukhatuṇḍena¹⁶ koṭṭetvā¹⁷ māretvā¹⁸ pātesi, manussā vā hontu tīracchānā vā akāle¹⁹ bahubbhāṇino evarūpaṃ dukkhaṃ anubhavantīti²⁰ vatvā imā gā-
thā abhāsi:

1. Yo ve kāle usampatte ativelam pabbhāsati²¹
evam so nihatō²² seti kokilāyēva²³ atrajo. 121.
2. Na hi sattamaṃ²⁴ sunisitamaṃ²⁵ visam halāhalam²⁶ iva
evam nikatṭhe²⁷ pāteti vācā dubbhāsita yathā. 122.
3. Tasmā kāle akāle vā²⁸ vācaṃ rakkheyya paṇḍito,
nāivelam pabbhāseyya apī attasamamhi ca²⁹. 123.
4. Yo ca³⁰ kāle mitam³¹ bhāse matipubbo vicakkhaṇo³²
sabbe amitte ādeti supanno uragam³³ ivā ti. 124.

Tatha kāle usampatte ti attano varanakāle usampatte²¹, ativelam ti
velakkantam²² kvā atirekappamānam²³ bhāsati, halāhalam²⁴ i.e. ‘ti halā-
halam²⁵ iva, nikatṭhe²⁶ ti tasmāṃ ſeva²⁷ khāṇe appamattake kāle, tasmā ti
yaṃ sunitā satthā²⁸ halāhalavato pi khāṇataram dubbhāsitavacanam

¹ B¹ ravī. ² B² vaddhanto, C² vaddhe-. ³ B³ tūḍakena. ⁴ C⁴ koṭṭhe-, C⁵ koṭṭhe-
corr. to koṭṭe-, B⁶ koṭe-. ⁵ B⁷ pīvāretum, B⁸ nīvāretum. ⁶ B⁹ māsā, B¹⁰ mayā. ⁷
B¹¹ add dukkham. ⁸ B¹² kokilāyā puttō in the place of kākīyā puṭṭho. ⁹ B¹³
-putto, B¹⁴ -putto. ¹⁰ B¹⁵ kokilaravāṇi ravī. ¹¹ B¹⁶ -tūḍakena. ¹² C¹⁷ koṭṭetvā,
C¹⁸ laddhe- corr. to koṭṭe-, B¹⁹ koṭe-. ¹³ B²⁰ add kulāvaka. ¹⁴ B²¹ add ca.
¹⁵ B²² labhanti, B²³ labhanti. ¹⁶ B²⁴ pīṭhū-. ¹⁷ C²⁵ nī-, B²⁶ nīpāto. ¹⁸ B²⁷
-lā viya. ¹⁹ C²⁸ sattam corr. to sattam, B²⁹ sattam. ²⁰ B³⁰ -nīka-. ²¹ C³¹ B³²
-halam, C³³ -halam corr. to -halam. ²² B³⁴ nikāleḍha, B³⁵ nikāleḍhe. ²³ B³⁶ vā
akāle, B³⁷ kate vā akāle vā. ²⁴ B³⁸ -mamhi vā, B³⁹ -mappi vā, C⁴⁰ -mamhi ca.
²⁵ B⁴¹ va. ²⁶ B⁴² -ta. ²⁷ C⁴³ -no. ²⁸ B⁴⁴ -gam. ²⁹ C⁴⁵ appatto. ³⁰ B⁴⁶ valem
stikkantam. ³¹ C⁴⁷ -kapamānam. ³² all four MSS. -lam. ³³ B⁴⁸ -lam. ³⁴
B⁴⁹ nikāleḍhe. ³⁵ C⁵⁰ tasmāṃ ſeva, B⁵¹ tasmā, omitting ſeva, B⁵² tasmā yeva. ³⁶
B⁵³ -nīkaṭṭheḍha, B⁵⁴ -nīkaṭṭheḍha, C⁵⁵ sunitāṃ satthāṃ.

eva pūtehi¹ tasmā, kāle akāle² vā ti vattham puttakkāle ca³ akāle ca⁴ -vācam
 rakkhetha⁵; attveśam na bhiseyya, apī attanū sama⁶ ti nānākarane pi
 puggale ti attho, matipubbho ti mattham purecārikam katvā kathanena matipubbho,
 vicakkhano⁷ ti āyasa vicāretvā attharindanapuggalo⁸ -vicakkhano⁹ nāma,
 5 uragam¹⁰ ivā ti uragam¹¹ iva, idam vuttam hoti; yathā supanno samuddaṃ
 khoḥhetvā mahābhogaṃ uragam¹² ideti gaṇhāti¹³ ādiyitvā ca¹⁴ na¹⁵ na¹⁶ simballam
 āropetvā manisaṃ khādāti evam eva¹⁷ yo matipubbhāgamo¹⁸ -vicakkhano¹⁹
 vattham puttakkāle mātām bhāsatī so sabbe amitte ideti gaṇhāti²⁰, attano vasa²¹
 vatteti

- 10 Rājā Bodhisattassa dhammadesanaṃ sutvā tato paṭṭhāya
 mitabhāṇi²² ahośi, yasaṃ c' assa vadḍhetvā²³ mahanta-
 tarāṃ adāsi.

Satthā tmaṃ desanaṃ²⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 kokilaputako Kokāliko ahośi, paṇḍitāmacco²⁵ pana aham evā²⁶ ti.
 15 Kokālikajātakaṃ²⁷,

2. Rathapaṭṭhijātaka.

Api bantvā bato brūhīti²⁸. Idam Satthā Jetavane vi-
 haranto Kosalaraṇṇo purohitaṃ āvubha kathesi. So kira ra-
 thena attano bhogagāmakaṃ²⁹ gacchanto sambādhe³⁰ maggo ratham
 20 pājento ekaṃ sakaṇṭasattham divā „tumhākaṃ sakaṇṭaṃ apanetha³¹ apa-
 nethā³² ti gacchanto³³ sakaṇṭe anapaniyamāne³⁴ kujiḥvitvā patodalatṭhiṃ³⁵
 purimasakaṇṭe sakaṇṭikassa khipi³⁶. Sā rathadhūre³⁷ paṭihatā nivat-
 titvā tassa³⁸ eva naḷaṭṭam³⁹ pahari, tāvad eva⁴⁰ naḷaṭṭe⁴¹ gaṇḍo⁴² uṭṭhahi.
 So nivattitvā „sakaṇṭikehi pahato⁴³ mhi⁴⁴ ruṇṇo ārocesi. Sakaṇṭike
 25 pakkosaṇṭetvā vinicchayanta⁴⁵ tassa⁴⁶ eva doṣam addasaṃsu. Ath⁴⁷ eka-
 diṇasaṃ⁴⁸ dhammasabbhāyaṃ katham samutṭhāpesum: „āvuso, ruṇṇo

¹ B¹ pūtehi, B² pūtehi. ² B³ vā. ³ B⁴ vā, B⁵ omīti ca akāle ca. ⁴ C⁶ rak-
 khathēva. ⁵ C⁷ -no. ⁶ B⁸ attacintana-, B⁹ atthacintana-. ⁷ all four MSS. -gam.
⁸ B¹⁰ -gam. ⁹ C¹¹ gaṇhāti, ¹⁰ B¹² omīti ca. ¹¹ B¹³ tam khānḍīṇera. ¹² C¹⁴
 evam. ¹³ C¹⁵ attipubbago-, C¹⁶ matipubbago-. ¹⁴ C¹⁷ -no. ¹⁵ B¹⁸ -anū. ¹⁶ C¹⁹
 -ni, C²⁰ B²¹ -ni. ¹⁷ B²² vadḍhetvā. ¹⁸ B²³ dhammaḍe-. ¹⁹ B²⁴ -samacco. ²⁰
 B²⁵ add paṭhamam. ²¹ B²⁶ brūhīti. ²² B²⁷ -gāmaṃ. ²³ C²⁸ sambādhe, B²⁹ sam-
 padhe. ²⁴ B³⁰ omīti apanetha. ²⁵ so all four MSS. ²⁶ C²⁷ B²⁸ apani- ²⁷ B²⁹
 -jathiyā. ²⁸ C³⁰ kipi, B³¹ akkhimhi pahari. ²⁹ C³² rathadhūre, B³³ so rathadhūre,
 B³⁴ sā rathadhūre. ³⁰ B³⁵ -tam. ³¹ B³⁶ -vassa. ³² B³⁷ -te. ³³ C³⁸ gaṇḍo. ³⁴
 B³⁹ -tomhū. ³⁵ B⁴⁰ vinicchayanta. ³⁶ B⁴¹ add bhikkhū.

kira purohito "sākaṭikehi pahato mihiti" attam¹ karoma sayam eva paraṭṭhiti². Saithā āgantvā „kāya na 'idha bhikkhave etarahi kathāya sannissinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa erarūpaṃ karot' evā³" 'ti vatvā attitam āharī:

3

Attite Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente Bodhisatto tass' eva vinicchayaṃmacco ahosi. Atha rañño purohito rathena attano bhogagāmaṃ gacchanto ti sabbam purimasadisam eva, idha pana tena rañño ārocite rājā sayam vinicchaye nisīditvā sākaṭike pakkosāpetvā kammaṃ asodhetvā⁴ 10
va „tamhehi mama purohitam kottetvā" nālāte gaṇḍo⁵ utthāpito⁶ ti vatvā „sabbassaharaṇaṃ" tesam karoṭhā⁷ 'ti āha. Atha naṃ Bodhisatto „tamhe mahārājā kammaṃ asodhetvā va etesaṃ sabbassaṃ" harāpetha, ekacce pana attanā va⁸ attānaṃ paharitvāpi "parena" paha⁹ ambhā¹⁰ 'ti vadanti, 15
tasmā avinicchitvā¹¹ kātum na yuttaṃ rajjaṃ kārentena¹² nāma¹³, nisāmetvā¹⁴ kammaṃ kātum vaṭṭatīti¹⁵ vatvā imā gāthā abhāsī:

1. Apī hantvā hato brūti¹⁶ jetvā¹⁷ jino¹⁸ ti bhāsati,
pubb¹⁹ ev²⁰ akkhāyino²¹ rājā ekadatthu²² na saddahe. 125. 20
2. Tasmā²³ paṇḍita jātiso²⁴ supeyya itarassa pi,
ubhinnaṃ vacanaṃ sutvā yathā dhammo tathā kare. 126.
3. Alaso gihī kāmabbhogī na sādhu,
asaññato pabbajito na sādhu,
rājā na sādhu anisammakārī, 25
yo paṇḍito kodhano tam na sādhu. 127.

25

¹ B⁴ -tomhiti. ² C² addham. ³ B⁴ aparāṭṭhiti. B⁵ aparāṭṭhiti, C² paraṭṭhiti. ⁴ B⁴ -ti jetvā. ⁵ C² kenjetvā? C² kodhetvā corr. to kottetvā, B⁴ kojetvā. ⁶ C² gaṇḍho. ⁷ B⁴ sahassa-. ⁸ asodhetvā va - - - kammaṃ wanting in B⁴. ⁹ B⁴ sahassam, B⁵ sabbassa. ¹⁰ B⁴ omīti va. ¹¹ C² paharena, C² paharena corr. to paharena. ¹² B⁴ -tasmā. ¹³ B⁴ vinicchitvā, C² avininditvā. ¹⁴ C² kārentena. ¹⁵ B⁴ omīti nāma. ¹⁶ B⁴ sodhetvā, B⁵ nisodhetvā. ¹⁷ C² sadhāriti. ¹⁸ B⁴ brūhi. ¹⁹ B⁴ jetvā. ²⁰ so all four MSS. ²¹ C² pubbakkhā-, B⁴ puppavakkhā-mihino; B⁵ pubbevakkhāyino. ²² B⁴ aññadatthu. ²³ B⁴ add hl. ²⁴ B⁴ jeto.

4. Nissamma khattiyo kayirā nānisamma disampati,
nisammakāriro rāja yaso kitti ca vaddhaṭṭi. 128.

Tattha api hantvā¹ ti api ekā attanā va attanāni hantvā parena hato²
'mhi³ brūhi⁴ katheti⁵, Jetvā⁶ jino⁷ ti sayasi vā paraṃ jito⁸ ahaṃ
5 jito 'mhi⁹ bhāseti, ekadattā¹⁰ ti mahārāja pubbaṃ eva¹¹ rājakulaṃ paṭvā
akkhāyantaṃsa pubbhakkhāyino ekadattā¹² na saddahe, ekasimena vacanāni na
saddaheyya, tasmiṃ ti yasma paṇhamatarāni āgantvā¹³ kassentaṃsa ekasimena
vacanāni na saddaheṭṭabbhaṃ tasmiṃ yathā dhammo ti yathā vinicchayaṃsaḥḥeyo
(hito tathā karēyya, asāṇāto ti kāyādhi asāṇāto dussilo, tam na sādhu
10 ti tam tassa paṇḍitaṃsa nānavato puggalaṃsa sīhānagāhiraṃsa¹⁴ dāhaka-pa-
saṃkhātaṃ kodhanā¹⁵ tathā¹⁶ na sādhu, nānisamā¹⁷ ti na anikmetvā¹⁸,
disampati ti dhammāni pati¹⁹ mahārāja, yaso kitti ca²⁰ ti issariyapariṣapari-
vāro²¹ c' eva kittaṃso ca vaddhaṭṭi.

Rāja Bodhisattassa vacanāni antvā dhammena vinicchini²²,
15 dhammena vinicchiyamāno²³ brāhmaṇass' eva dōso jāto ti.

Sattā imāni dhammaḍḍanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
'Tadā brāhmaṇo va etarahi brāhmaṇo²⁴, paṇḍitāmacco ahaṃ evā²⁵ ti.
Rathayaṇṇi jātakaṃ²⁶.

3. Godhajātaka.

20 Tadeva me ivāu ti. Idam Sattā Jetavane viharanto
ekam kuṇumbikam ārabha kathesi. Vatthum bejṭhā vitthāritam
eva. Idha pana teṇaṃ uddhāraṃ sādhetvā²⁷ āgacchantānaṃ antarā-
magge luddakā²⁸ „ubho pi khādathā²⁹ ti ekam pakkagodham³⁰ adāsen³¹.
So puriso bhariyam³² pāṇiyathāya pesetvā sabbaṃ godham khāditrā
25 tassā āgatakāle „bhaddo godhā palāra³³ ti āha. „Sādhu sādhi,
pakkagodhāya palāyantiyā kim sakkā kātun³⁴ ti. Sā Jetavane pā-

¹ B¹ pahato. ² B¹ brūhi. ³ B¹ kathesi. ⁴ B¹ jetvā. ⁵ so all four MSS.

⁶ C¹ paṇḍitvā corr. to parajitvā, B¹ paraṃ jito, B¹ paraṃ jito, C¹ paraṃ jito.

⁷ C¹ jino. ⁸ B¹ aññadattā. ⁹ B¹ pubba. ¹⁰ B¹ aññadattā. ¹¹ B¹ gantvā, B¹ omittā āgantvā. ¹² B¹ aññānaṃ gāhika-, C¹ aññānaṃ gāhika-, C¹ aññāna-

sāhānagāhi- corr. to aññānaṃ gāhika-, ¹³ B¹ dāhakaṃ godhanā in the place of dāhika- - - . ¹⁴ B¹ omittā tam. ¹⁵ B¹ antyamitvā, B¹ antyamitvā. ¹⁶ B¹ siddhi-

17 B¹ omittā parisa, ¹⁸ C¹ piniccinā. ¹⁹ C¹ -no, C¹ -no corr. to -no, B¹ -ccha-

yamāno. ²⁰ B¹ add āhesi. ²¹ B¹ rathayaṇṇi, B¹ add dattiyam. 3. Cf. supra

vol. II p. 202, III p. 62. ²² C¹ sādhetvā, B¹ sādhe-. ²³ B¹ -ko. ²⁴ C¹ pakkam-

²⁵ B¹ adāsi. ²⁶ B¹ sayasi. ²⁷ B¹ pati-

nīyam¹ pīvitvā² Sattān³ santike⁴ nisinnāpi⁵ Sattthūrā⁶ „kīm⁷ upāseke
 ayaṃ⁸ te hitakāmo⁹ asneho¹⁰ upakārako¹¹“ ti pucchitvā¹² „bhante ahaṃ
 etassa hitakāmo¹³ asneho¹⁴, ayaṃ¹⁵ pana mayi nisneho¹⁶“ ti āha. Sattthā¹⁷
 „hotu, mā cintayi, evaṃ¹⁸ nāṃ¹⁹ esa karoti²⁰, yadā²¹ pana te guṇaṃ
 sarati tadā²² tuyhaṃ²³ ēva²⁴ sabbhesariyaṃ²⁵ deti²⁶“²⁷ ytvā²⁸ tehi²⁹ yācito³⁰
 aññāṃ³¹ āhāri³²:

Atitāṃ³³ pi³⁴ beṭṭhāvuttasadisam³⁵ eva, idha³⁶ pana³⁷ tesam³⁸ ni-
 vattaantānaṃ³⁹ antarāmagge⁴⁰ luddakā⁴¹ tesam⁴² kilantabhāvaṃ⁴³ diṣvā⁴⁴
 „dve⁴⁵ pi⁴⁶ janā⁴⁷ khādathā⁴⁸“ ti ekam⁴⁹ pakkagodhaṃ⁵⁰ adamaṃ⁵¹.
 Rājadhītā⁵² naṃ⁵³ valliya⁵⁴ bandhitvā⁵⁵ ādāya⁵⁶ maggaṃ⁵⁷ paṭipajji.⁵⁸
 Te ekam⁵⁹ saraṃ⁶⁰ diṣvā⁶¹ magga⁶² okkamma⁶³ assatthamāle⁶⁴ nisi-
 diṃsu. Rājaputto⁶⁵ „gaccha⁶⁶ bhadde, sarato⁶⁷“ paduminipannena⁶⁸
 ndakam⁶⁹ āhara, maṃsaṃ⁷⁰ khādissāma⁷¹“ ti āha. Sā⁷² godhaṃ⁷³
 sākḥāya⁷⁴ laggetvā⁷⁵ pāṇiyatthāya⁷⁶ gatā. Itaro⁷⁷ sabbhaṃ⁷⁸ godhaṃ⁷⁹
 khādītvā⁸⁰ agganaṅgutthaṃ⁸¹ gahe⁸²tvā⁸³ parammukho⁸⁴ nīdi. So⁸⁵
 tāya⁸⁶ pāṇiyaṃ⁸⁷ gahe⁸⁸tvā⁸⁹ āgātāya⁹⁰ „bhadde, godhā⁹¹ sākḥāya⁹² ota-
 ritvā⁹³ vammikam⁹⁴ pāvisi, ahaṃ⁹⁵ dhāvītvā⁹⁶ agganaṅgutthe⁹⁷“ gahe-
 siṃ⁹⁸, gaḥitattthānaṃ⁹⁹ batthe¹⁰⁰ yeva¹⁰¹ katvā¹⁰² bhindītvā¹⁰³ bilam¹⁰⁴
 pavittā¹⁰⁵ ti āha. „Hotu¹⁰⁶ deva, pakkagodhāya¹⁰⁷ palāyantiya¹⁰⁸
 mayam¹⁰⁹“ kiṃ¹¹⁰ karissāma, ehi¹¹¹ gacchāma¹¹²“ ti pāṇiyaṃ¹¹³ pīvitvā¹¹⁴
 Bārānasīṃ¹¹⁵ āgamaṃsu¹¹⁶. Rājaputto¹¹⁷ rajjaṃ¹¹⁸ patvā¹¹⁹ taṃ¹²⁰ agga-
 mahesiṭṭhāne¹²¹ thapesi, sakkārasammāno¹²² pan¹²³ assā¹²⁴ n¹²⁵ atthi.
 Bodhisatto¹²⁶ tassā¹²⁷ sakkāraṃ¹²⁸ karetukāmo¹²⁹ rañño¹³⁰ santike¹³¹ thatvā¹³²
 „panu¹³³ mayam¹³⁴ ayye¹³⁵ tumbhākaṃ¹³⁶ santikā¹³⁷ kiñci¹³⁸ na¹³⁹ labhāma, kiṃ¹⁴⁰
 na¹⁴¹ olokethā¹⁴²“ ti āha. „Tāta, ahaṃ¹⁴³ eva¹⁴⁴ rañño¹⁴⁵ santikā¹⁴⁶ kiñci¹⁴⁷
 na¹⁴⁸ labhāmi, tuyhaṃ¹⁴⁹ kiṃ¹⁵⁰ dassāmi¹⁵¹, rājāpi¹⁵² mayham¹⁵³ idāni¹⁵⁴ kiṃ¹⁵⁵
 dassatī, so¹⁵⁶ araññato¹⁵⁷ āgamanakāle¹⁵⁸ pakkagodhaṃ¹⁵⁹ ekako¹⁶⁰ va¹⁶¹

¹ C² -yam. ² B¹ -onā. ³ C² -ayan. ⁴ C² tehitakāmo corr. to tehitakāmo.
⁵ C² tehitakāmo, B¹ tehitakāmo. ⁶ B¹ sineho. ⁷ B¹ sinehā. ⁸ C² -ayan. ⁹
 B¹ -kāro. ¹⁰ C² -dediti, B¹ -adā. ¹¹ B¹ -ko. ¹² B¹ -omīti pi. ¹³ B¹ -adā. ¹⁴
 C² -tā. ¹⁵ B¹ -omīti sarato. ¹⁶ B¹ -adā. ¹⁷ B¹ parammukhaṃ, B¹
 caranmukhā. ¹⁸ B¹ -thā. ¹⁹ C² -si, C² -si corr. to sim, B¹ -agahesi. ²⁰
 B¹ -thatvā. ²¹ C² -chijjivā. ²² B¹ -omīti mayam. ²³ B¹ -ig-. ²⁴ B¹ -hīna-
 natte. ²⁵ B¹ -no, B¹ -nena. ²⁶ B¹ -adā. ²⁷ B¹ -omīti ekako va.

khādīti¹⁴. „Ayye, na devo evarūpaṃ karissati, mā evaṃ avacutthā“ ti. Atha naṃ devī „tuyhaṃ¹⁵ taṃ¹⁶ tāta na pākataṃ, raṇṇo yeva pākataṃ mayhaṃ cā“¹⁷ ti vatvā paṭhamam gātham āha:

- 3 1. Tadēva me tvaṃ vidito vanamajjhe rathesabha
yassa te khaggabaddhassa sannaddhassa tiriṭṭino
assatthadumasākhāya pakkagodhā palāyathā¹⁸ ti. 129.

Tattha tadēva¹⁹ ti tasmā deva²⁰ kāle ayaṃ mayhaṃ adīyako²¹ akārako²² ti evaṃ tvaṃ vidito, añño²³ paṇa tava sabbhavaṃ na jananīti artho, khaggabaddhassa²⁴ ti baddhakaggassa, tiriṭṭino ti tiriṭṭivatthas²⁵ nivatthassa, muggā-gamanakāle pakkā²⁶ ti aḅḅāpakkā²⁷ godhā²⁸ palāyathā²⁹ ti.

Evaṃ raṇṇo katadesaṃ parisamajjhe³⁰ pākataṃ katvā kathesi. Taṃ sutvā Bodhisatto „ayye devassa appiyakālato pabbhūti“ ubhinnaṃ pi aphāsukaṃ katvā kasmā idha vasathā³¹
15 ti vatvā dve gāthā abhāsī:

2. Name namantassa, bhaje bhajantaṃ, (vol. II p. 205. Minayef.
kiccānukubbassa kareyya kiccaṃ, Gr. Palis p. XXVIII.)
nānatthakāmassa³² kareyya attham,
asambhajantaṃ pi na sambhajeyya. 130.
30 a. Caje cajantaṃ, vanatham³³ na kayirā,
apetacittena na sambhajeyya,
diḷo dumaṃ khīṇaphalaṃ ti natvā
aññaṃ samekkhēyya, mahā hi loko ti. 131.

Tattha name namantassa³⁴ ti yo³⁵ attānaṃ³⁶ muduṭṭhena samatā-
25 tassa³⁷ eva paṇimēyya, kiccānukubbassa³⁸ ti attāno³⁹ oppannam kiccaṃ
anukubbantassa⁴⁰ eva, anantthakāmassa⁴¹ ti avadhiṭṭikāmassa⁴², vatatham⁴³ ti

¹⁴ C¹ khādāti, B¹ khādāti. ¹⁵ B¹ tuyhākam. ¹⁶ B¹ omīti taṃ. ¹⁷ C¹ raṇṇo yeva va mayhanti pākataṃ, C² r. yeva mayhanti pākataṃ. ¹⁸ B¹ yeva. ¹⁹ C¹ B¹ adīyako. ²⁰ C¹ -ā, B¹ omīti akārako. ²¹ B¹ añño. ²² B¹ -vattha. ²³ C¹ -pakko, C² B¹ -pakka. ²⁴ C¹ godhāya. ²⁵ B¹ mahājanamajhe, B² mahāmajhe. ²⁶ C¹ B¹ -bhūti. ²⁷ B¹ ananttha-. ²⁸ C¹ -taṃ corā, to taṃ, C² vatatham corā, to vatatham. ²⁹ C¹ omīti ya. ³⁰ C¹ attāni. ³¹ B¹ attāni. ³² B¹ avadhiṭṭakā-. ³³ C¹ vattha, C² vatatha, B¹ caratāṃ, B² caratāṃ.

kayirā ti tasamhi rajante tanhāneham¹ na kareyya, apetarittena² ti apa-
gatacittena³, na sambhajeyyā⁴ ti na samāgaccheyya; aññaṃ samakkheyyā⁵
ti aññaṃ⁶ olokeyya, yathā diḷe khīnaphalam rukkhama⁷ ñatvā aññaṃ phala-
bharitaṃ⁸ rukkhama gacchaṭi tathā khīnārāgaṃ⁹ parisaṃ¹⁰ ñatvā aññaṃ sanna-
ham upagaccheyyā¹¹ ti adhippāya

5

Rājā Bodhisatte kathente¹² yeva¹³ tassa gūṇaṃ saritvā
„bhadde ettakaṃ kālaṃ tava gūṇaṃ na sallakkhesiṃ¹⁴, paṇḍi-
tassa me kathāya sallakkhitaṃ¹⁵, mama parādham¹⁶ saha, idaṃ
sakalarajjaṃ tuyh¹⁷ eva¹⁸ dhammīti¹⁹ vatvā catuttham gā-
tham āha:

10

4. So te karissāmi yathānubhāvaṃ
kataññutaṃ khattiye²⁰ pekkhamāno,
sabbhaṃ ca te issariyaṃ dadāmi,
yass²¹ icchasi tassa tuvaṃ dadāhi²². 132.

Tattha so ti so ahaṃ yathānubhāvaṃ ti yathāsthitā yathābalam, 15
yassa icchasi²³ yassa icchasi²⁴ tassa idaṃ rajjaṃ adikaṃ katvā yaṃ icchasi
tam²⁵ dadāhi²⁶.

Evam²⁷ vatvā rājā deviyā sabbissariyaṃ adāsi, „iminā-
ham etissā gūṇaṃ sarāpito²⁸ ti paṇḍitassāpi mahantaṃ
issariyaṃ adāsi.

20

Sattā imāṃ desanaṃ²⁹ āharitvā³⁰ jātakaṃ samodhānesi: (Sacca-
pariyosāne ubbo pi³¹ jayampatikā sotāpattiphalaṃ patipñhahimsu) „Tadā
jayampatikā ra etarahi jayampatikā, paṇḍitāmaṃ pama ahaṃ evā³²
ti, Godhajātakaṃ³³.

¹ B¹ tanhāmetam, B² tanhāneham. ² B¹ add virattacitteneva. ³ C¹ add na.
⁴ B¹ modurakkham, B² dumaṃ rukkhama. ⁵ B¹ āharitaṃ. ⁶ C¹ -ga. ⁷ C¹
repeats kathente. ⁸ B¹ omi yeva. ⁹ C¹ -si, C² iakkhesi, B² sallakkhesi. ¹⁰
B² sallakkhetvā. ¹¹ C¹ mama pa-, B² mama ap-. ¹² B² tuyhameva. ¹³ C¹ āha-
tiye, B¹ khattiye, B² khattiya. ¹⁴ B¹ dadāmi. ¹⁵ C¹ icchi. ¹⁶ C¹ ti. ¹⁷ C¹
dadāhi. ¹⁸ yassa icchasi²³ yassa idaṃ rajjaṃ adikaṃ katvā yaṃ icchasi tam
dadāmi ti. B² --- yassa idaṃ rajjaṃ adikaṃ katvā tam evam icchasi tam dadāmi.
¹⁹ B² evaṃca pama. ²⁰ C¹ sarita. ²¹ B² dhammāde-. ²² B² add sarāpito
pakāsetvā. ²³ B¹ omi pi. ²⁴ B² add tatiyaṃ.

4. Rājovāda-jātaka.

Gataṃce taramānānaṃ ti. Idam Saṁhā Jetavana vi-
 haranto rājovādaṃ ārabhā kathesi. Vatthum Tesakupaṇāke vitthū-
 rato¹ āribhaviṃsati. Iḍha paṇe Saṁhā „mahārāja, porāṇakurūjāno pi
 5 paṇḍitānaṃ katham sutvā dhammena rajjāṃ karetvā² „saggaṇḍaṃ“³
 pūrayamānā gamāṃsū“⁴ ti vatrā raṇṇo yācito utitaṃ āharī.

Attha Bārāṇasīyaṃ Brahmadatto rajjāṃ karente
 Bodhisatto brāhmaṇakule nibhattitvā vayappatto sikkhita-
 sabbesippo isipabbajjāṃ pabbajitvā abhinñā ca samāpattiyo ca
 10 nibhattetvā⁵ ramaṇīye Himavantapadese⁶ vanamūlaphalāhāro
 vibhāsi. Tada rājā agunapariyesako hutvā „atthi nu kho“ koci
 agunāṃ kathento“⁷ ti pariyesanto antojane ca bahujane ca⁸
 antonagare ca bahinagare ca⁹ kañci attano avaṇṇavādīṃ adisevā
 „janapade kathan ti“¹⁰ aññatakavesena¹¹ janapadaṃ cari. Ta-
 15 trāpi avaṇṇavādīṃ apassanto attano guṇakatham eva sutvā
 „Himavantapadese“¹² nu“ kathan ti“¹³ araṇṇaṃ pavisitvā ca-
 ranto¹⁴ Bodhisattassa assamaṃ patvā taṃ abhivādetvā kata-
 paṭisanthāro ekamantaṃ nisīdi. Tada Bodhisatto araṇṇato
 paripakkāṇi nigrodhaphalāṇi¹⁵ āharitvā bhujjati¹⁶, tāni honti
 20 madhurāṇi ojavantāni sakkharacūpasadisāni¹⁷. So rājānaṃ
 pi āmantetvā „idam“¹⁸ mahāpuṇṇa nigrodhapakkaṃ¹⁹ khādītva
 pāṇīyaṃ pivā²⁰ ti²¹ āha. Rājā tathā katvā Bodhisattam puc-
 chi: „kin nu kho bhante“²² idam²³ nigrodhapakkaṃ²⁴ ativiya
 madhuraṃ“ ti. „Mahāpuṇṇa, nūna“²⁵ rājā dhammena samena
 25 rajjāṃ kareti²⁶, tena taṃ madhuraṃ“ ti. „Raṇṇo adhammi-

4. Cfr. Ten Jātakas p. 107. ¹ C^o vitthāritato, B^o omits vitthāritato. ² B^o kareto. ³ B^o saggaṇḍaṃ. ⁴ C^o nibhattitvā, B^o nipattitvā. ⁵ B^o -ppa-. ⁶ B^o adī ca. ⁷ C^o omits bahujane ca, B^o omits antojane ca bahujane ca. ⁸ C^o B^o omits bahinagare ca. ⁹ B^o kathanitī. ¹⁰ C^o aññatakave-. ¹¹ B^o kinna. ¹² B^o kathanitī, B^o katham. ¹³ B^o ca-. ¹⁴ C^o -pattāni. ¹⁵ B^o paribhā-. ¹⁶ C^o sakkara-, C^o sakkara- corr. to sakkhara-, B^o sakkāra-. ¹⁷ B^o imasā. ¹⁸ C^o -pattāni, B^o -pakkāṇaṃ. ¹⁹ C^o pivati, C^o pivitvā, B^o pi-
 vati. ²⁰ B^o omits bhante. ²¹ C^o -pattāni. ²² B^o nūna, B^o nu, C^o nana.
 23 B^o -ca.

kakāle amadhuran nu kho bhante hotīti¹. „Āma mahāpuṇṇa rājusa adhammikesu (s)lamadhuphāṇitādīni pi vanamūlaphalā-phalāni pi² amadhurāni honti nirojāni, na kevalaṃ etāni, sa-kalam pi ratṭhaṃ nirojaṃ hoti kaṣṭam³, tesu pana dhammi-kesu tāni pi⁴ madhurāni honti ojavantāni, sakalam pi ratṭhaṃ s ojavantam eva hotīti⁵. Rājā „evam bhavissati bhante“ ti attano rājabhāvaṃ ajānāpetvā va Bodhisattaṃ vanditvā Bārā-pasiṃ gantvā „tāpasassa vacanaṃ vimaṃsissāmi“ adhammena rājāṃ karetvā „idāni jānissāmi“ kiñci kalam vītiṇmetvā puna tattha gantvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Bodhisatto pi¹⁰ 'ssa tath' eva vatvā nigrodhapakkam' adāsi, taṃ tassa titta-rasaṃ⁶ abhesi. Atha naṃ⁷ „nīrasaṃ“ ti saha khejena' chaḍ-ḍetvā⁸ „tittakaṃ“ bhante⁹ ti āha. Bodhisatto „mahāpuṇṇa, nūna rājā adhammiko bhavissati, rājūnaṃ¹⁰ hi adhammikakāle araṇṇe phalāphale¹¹ ādīṃ katvā sabbaṃ¹² nīrasaṃ¹³ nirojaṃ¹⁴ 15 hotīti¹⁵“ vatvā imaṃ gāthā abhāsi:

1. Gavaṇ ce taramānānaṃ jimhaṃ gacchati puṇḍavo
sabbā tā jimhaṃ gacchanti nette jimhagate satī. 133.
2. Evam eva manussesu yo hoti setṭhasammato
so ce adhammaṃ¹⁷ carati pag eva itarā pajā,
sabbhaṃ ratṭhaṃ dukkhaṃ¹⁸ seti rājā ce hoti adhammiko. 134.
3. Gavaṇ ce taramānānaṃ ujum gacchati puṇḍavo
sabbā tā¹⁹ ujum gacchanti²⁰ nette ujumgate²¹ satī. 135.
4. Evam eva manussesu yo hoti setṭhasammato
so ce pi²² dhammaṃ carati pag eva itarā pajā,
sabbhaṃ ratṭhaṃ sukhaṃ seti rājā ce hoti dhammiko ti. 136.

¹ C² hotīti, C³ hotīti corr. to hotīti. ² C² api, B² omit. pi. ³ B² omit. ka-
ṣṭam. ⁴ B² asbhīni tāni. ⁵ C² honti ojavantaṃ eva hotīti. ⁶ C² -pattam.
⁷ B² tittakarasaṃ, B³ tittakarasaṃ. ⁸ B² so amadhuraṃ in the place of atha
naṃ. ⁹ C² B² -lena, C³ -lena corr. to -lena. ¹⁰ B² cāsetvā. ¹¹ C² B² titti-
¹² C² -cam. ¹³ B² -leṇ. ¹⁴ B² add amadhuraṃ. ¹⁵ B² omits nīrasaṃ.
¹⁶ B² nirojanti. ¹⁷ C² -aṇ. ¹⁸ C² dukkaṃ, C³ sukkaṃ. ¹⁹ C² tam, B² gāth.
²⁰ B² yanti. ²¹ str. Senari, Kacc. p. 46; C² vjagata. ²² B² ta, C² omit. pi.

Tattha gavaṃ ti gunṇaṃ¹, taramānānaṃ ti nāḍi² uttaratānāṃ³, jimbhaṃ ti jimbhaṃ kiṇṇaṃ, natte ti nāyake gahetvā gacchante gāvajjethake⁴ naabhe⁵, pugeva itarā payā ti itare setiḥ purataram eva adhammaṃ carasiṭṭi⁶ setho, dukkhaṃ⁷ setiṭṭi na kevalaṃ seti⁸ catṭhiṇi pi triyāpatheṣu dukkhaṃ⁹ eva vindaṃ, adhammiko ti yaḍi tīḍi cbandāḍḍagatāvaseṇa¹⁰ adhammiko hoti saḍḍaṃ raj-
 5 sukhaṃ setiṭṭi sece¹¹ cīḍi agatigamaṇaṃ paḍḍaṃ dhammiko hoti saḍḍaṃ raj-
 thanṃ catṭhiṇi triyāpatheṣu sukhaṃ¹² eva hoṭṭi.

Rājā Bodhisattassa dhammaṃ sutvā attano rājabhāvaṃ
 jānāpetvā „bhante pubbe nigrodhapakkhaṃ¹³ ahaṃ eva madhu-
 10 raṃ katvā tittakaṃ¹⁴ akāsim, idāni pana¹⁵ madhuraṃ karis-
 sāmīti¹⁶ Bodhisattaṃ vanditvā gantvā dhammena rajjāṃ karento
 sabbaṃ paṭipākatikaṃ akāsi.

Satthā imaṃ deṣanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhāpesi: „Tadā rājā
 Āsando abhoi, tāpaso pana ahaṃ evā¹⁷ ti. Rājovādajātakaṃ¹⁸.

15

5. Jambukajātaka.

Brahā pavaddhakāyo¹⁹ xo ti. Idāṃ Satthā Vejjavāno²⁰
 viharanto Devadattaṃ Sugatālayakaraṇaṃ²¹ ārabhā kathesi.
 Vaṭṭhaṃ heṭṭhā vitthāritam eva. Ayaṃ pan²² ettha saṃkhepo: Sat-
 20 thāra „Sāriputta Devadatto tumhe divā kiṃ akāseti²³ vutte therā
 āha: „bhante tumhākaṃ anukaronto mama hatthe vijaniṃ²⁴ datvā
 upajji, aha naṃ Kokāliko ure jannunā²⁵ pahari²⁶, iti xo tumhākaṃ
 anukaronto dukkhaṃ²⁷ anubharīti²⁸. Tam sutvā Satthā „na²⁹
 Sāriputta Devadatto idāṃ³⁰ eva mama³¹ anukaronto dukkhaṃ³² anu-
 bhosi³³ pubbe pi³⁴ anubhoi yevā³⁵ ti ratvā therena³⁶ yācito
 25 attitaṃ āhari:

Attite Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjāṃ karento
 Bodhisatto sihayoniyāṃ nibbattitvā Himavantaguhāya³⁷ va-

¹ B¹ gunṇaṃ. ² C² nāḍinaṃ. ³ B³ uttaratānāṃ. ⁴ B⁴ -ko. ⁵ B⁵ -kho, and
 add purigavo. ⁶ C⁶ dukkhaṃ, C⁷ sukhaṃ. ⁷ B⁷ kevalameva, omitting seti. ⁸
 B⁸ agatigamanavaseṇa. ⁹ B⁹ sukhaṃ. ¹⁰ C¹⁰ -pattāṃ. ¹¹ B¹¹ tiriṭṭi. ¹² B¹²
 omit pana. ¹³ B¹³ add catutthaṃ. ¹⁴ B¹⁴ paraḍḍa. ¹⁵ B¹⁵ jetavana. ¹⁶ B¹⁶
 -layaṃ, omitting karunaṃ. ¹⁷ B¹⁷ vijaniṃ, C¹⁷ vijaniyāṃ. ¹⁸ B¹⁸ jayma; B¹⁸
 jannuna. ¹⁹ C¹⁹ -ceti. ²⁰ C²⁰ -am. ²¹ C²¹ -bhavati, B²¹ -bhūti. ²² B²² add
 āho. ²³ B²³ add kiriyāṃ. ²⁴ B²⁴ -ti. ²⁵ B²⁵ pusa. ²⁶ B²⁶ tena. ²⁷ B²⁷ -te-

santo ekadivasam mahisaṃ vadhitvā¹ khādinvā pāṇiyaṃ piv-
tvā² āgacchati³. Eko sigālo taṃ diśvā palāyitum asakkanto
udarena⁴ nipaṇṇi „kīṃ jambukā“⁵ ‘ti’ vutte „upatthahissāmi taṃ
bhante“ ti āha. Siho „tena hi ebhīti“ taṃ attano vasaṇatthā-
nam netvā divase divase maṃsaṃ āharitvā poseti⁶. Tassa
sīhaviḥhāseṇa thūlasarīraṃ⁷ pattassa⁸ ekadivasam māno uppajji.
So sīhaṃ opasamkamitvā āha: „ahaṃ sāmi niccakālaṃ tum-
hākaṃ palibodhe, tumhe niccaṃ maṃsaṃ āharitvā maṃ po-
setha, aṇṇa tumhe idh⁹ eva lotha, ahaṃ ekaṃ vāraṇaṃ vadhi-
tvā maṃsaṃ khādinvā tumhākaṃ¹⁰ āharissāmi“¹¹. Siho „mā
te jambuka etaṃ rucci, na tvaṃ vāraṇaṃ vadhitvā maṃsaṃ¹²
khādakanyoniyam nibbatto, ahaṃ te vāraṇaṃ vadhitvā va das-
sāmi, vāraṇo nāma mahākāyo¹³, mā vilomaṃ¹⁴ gaṇṇi, mama
vacanaṃ karohīti“ vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Brahā pavaddhakāyo¹⁵ so dighadāṭho hi jambuka, 13
na tvaṃ tamhi¹⁶ kule jāto yattha gaṇhanti kuṇḍaraṇa ti. 137.

Tattha brahā ti mahanto, pavaddhakāyo¹⁷ ti udḍhaṅgatsakāyo¹⁸,
dighadāṭho ti dighadanto, tehi dantaḥi tumhāsiṇe paharitvā jīvakkhayaṇa
pāpeti, yatthā ‘ti’ paṇṇiḥ kule¹⁹ jāto mattavārāṇa gaṇhanti tvaṃ tattha na²⁰
jāto, sigālikula pana²¹ jāto²² ti artho.

20

Sigālo sīheṇa vārīto yeva²³ guhato²⁴ nikkhamitvā tikkhat-
tun hukku hukku²⁵ ‘ti’ sigālikaṃ nādaṃ²⁶ naditvā gantvā²⁷
pabbatapādaṃ olokento ekaṃ kālāvāraṇaṃ²⁸ pabbatapāde²⁹
gacchantaṃ³⁰ diśvā ullamghitvā³¹ „tassa kumbhe patitāmi“
parivattitvā pādamūle pati. Vāraṇo purimapādaṃ ukkhipitvā³²
tassa matthake patitthapesi³³, sīsaṃ bhijjitvā³⁴ cunnam³⁵

25

¹ B¹ add 'mamaṃsa'. ² B¹ add 'guhaṃ'. ³ B¹ gacchati. ⁴ B¹ urena. ⁵ B¹ add 'ca'. ⁶ B¹ -seeti. ⁷ B¹ -ratam. ⁸ B¹ add 'pi'. ⁹ B¹ manasa. ¹⁰ B¹ add pavaddhakāyo. ¹¹ B¹ vāraṇaṃ. ¹² B¹ para/ha-. ¹³ B¹ tattha. ¹⁴ B¹ ud-
dhaṅg-. ¹⁵ B¹ sīhākula. ¹⁶ B¹ na tattha. ¹⁷ B¹ pi. ¹⁸ B¹ add 'si'. ¹⁹ C¹ va-
canta vārāṇa in the place of vārīto yeva. ²⁰ B¹ guhā. ²¹ B¹ hukku hukku.
²² B¹ sigālanādaṃ, C¹ omīti nādaṃ. ²³ B¹ pabbatapāde thito in the place of
gantvā. ²⁴ so all four MSS. ²⁵ B¹ -dona. ²⁶ B¹ 2g-. ²⁷ C¹ ullamghitvā,
B¹ ullaghitvā. ²⁸ C¹ -tthā-. ²⁹ B¹ khādinvā. ³⁰ B¹ supavacunnam, C¹
cunnam corr. to supavacunnam.

parikkhavi ti parikkhāsaṃpanno, so vipulāṃ jīnāti so¹ evaṃso hoti²,
yaṃ kiñci kammaṃ kurumāno ariṇo thāma³ ca balaṃ ca ātvā jāpamantava-
sena⁴ paricchinditvā sikkhāntaṃ bhāsanto karoti, so vipulāṃ mabantaṃ attham
jīnāti so paraṃjharoti⁵.

Evam Bodhisatto imāhi⁶ gāthāhi imasmiṃ loke kattabba-
yuttakaṃ kammaṃ kathesiṭi.

Satthā imāṃ drenaṃ⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
sigālo Devadatto ahosi, siho⁸ aham evā⁹” ti. Jambukajātakaṃ¹⁰.

6. Brahmacattajātaka.

Tinaṃ tinaṃ ti lapasitū. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto ekam¹¹ kuhakam¹² ārabhā kathesi. Paccuppannavatthum
kathitam eva.

Attho pana Bārāṇasīyam Brahmadatto rajjam kā-
rente Bodhisatto tassa atthadhammānusaṅsako amacco
ahosi. Bārāṇasīrajā mahatiyā senāya Kosalarājānaṃ abbhug-
gantvā Sāvattiṃ patvā¹³ yuddhena¹⁴ nagaraṃ pavisitvā rājā-
naṃ ganhi. Kosalarājño pana puttō Chatto¹⁵ nāma kumāro
atthi, so aññatakavesena nikkhamitvā Takkaṣilaṃ gantvā tayo
vedo atthārasaṃ ca¹⁶ sippāni uggaṇhitvā Takkaṣilato nik-
khami¹⁷, sabbasamayasippāni sikkhanto ekam paccantagāma-
kaṃ¹⁸ pāpuṇi. Taṃ nissāya pañcasatataṭṭhasā āraññe paṇṇa-
sālāsu vasanti. Kumāro te upasaṃkamitvā „imesaṃ¹⁹ pi sa-
ntike kiñci sikkhissāmiti²⁰” pabbajitvā yaṃ²¹ te jānanti taṃ
sabbam uggaṇhi²². So aparabhāge gatasatthā jāto. Ath’
ehadivasaṃ isiggaṇaṃ āmautetvā „mārisā kammā Majjhimadesaṃ²³
na gacchathā²⁴” ti pucchi. „Mārisa, Majjhimadesa manussa

¹ Bā yo, Bā omiṭṭa so. ² Bā¹ ahosi. ³ Bā² jappa-. ⁴ C² paraṃjharoti, D¹ pari-
hāyati. ⁵ Bā³ add¹ (ti). ⁶ Bā⁴ dhamma-². ⁷ Bā⁴ add² pana. ⁸ Bā⁴ add³ pañ-
camaṃ. ⁹ Bā⁴ omiṭṭi ekam. ¹⁰ C³ kutumbakaṃ, Bā⁴ add⁴ bhikkhū. ¹¹ Bā⁴
sāvattiyaṃ, anduttaraṃ patvā. ¹² Bā⁴ mahāvuddhena. ¹³ C⁴ ratto, C⁵ jāto, Bā⁴
aho. ¹⁴ Bā⁴ aññāsa, omiṭṭitvā ca. ¹⁵ Bā⁴ nikkhamma. ¹⁶ Bā⁴ -gāmaṃ. ¹⁷
Bā⁴ add⁵ pi. ¹⁸ C⁵ yaṃ. ¹⁹ Bā⁴ -hitvā.

nāma paṇḍitā, te paṇhaṃ pucchanti² anumodanaṃ kareṇti
maṅgalaṃ bhaṇāpentī asakkante³ garahanti⁴, mayā tena bha-
yena na gacchāma⁵ 'ti. „Mā tumhe⁶ bhāyatha, ahaṃ etaṃ
sabbam karissāmi⁷“. „Tena hi gacchāma⁸ 'ti sabbe attano
5 parikkhāraṃ⁹ vividhaṃ¹⁰ ādāya anupubbena Bārāṇasīṃ patta¹¹.
Bārāṇasirājāpi Kosalarajjaṃ attano hatthagataṃ katvā tatiha
rājayutte¹² tḥapetvā sayam tattiha vijjamaṇakaṃ¹³ dhanam ga-
hetvā Bārāṇasīṃ patvā¹⁴ uyyāne lohaḥaṇṇiyo pūrāpetvā nida-
hitvā tasmīṃ samayo Bārāṇasīyam eva vasati. Atha te isayo
10 rājuyyāne rattim vasitvā punadivase nagaraṃ bhikkhāya pav-
sittvā rājadvāraṃ¹⁵ agamaṃsu. Rājā tesam iriyāpathe¹⁶ paṇ-
ḍitvā pakkosāpetvā mahātale nisīdāpetvā¹⁷ yāgukhaṇṇakaṃ datvā
yāva bhattakālā tam tam paṇhaṃ pucchi. Chatto¹⁸ raṇṇo
cittam āraḍhento sabbapaṇhe vissajjetvā bhattakiccevasāne pi
15 vicitraṃ¹⁹ anumodanaṃ akāsi²⁰. Rājā soṭṭhutarāṃ pasanno
paṭiññaṃ gahetvā sabbe pi te uyyāne vāsesi²¹. Chatto ni-
dhiuddharanamantaṃ jānāti, so tattiha vasanto „kahan nu kho
iminā mama pitu santakaṃ dhanam niḥitaṃ²² ti²³ mantaṃ pari-
vattetvā²⁴ olokeno uyyāne niḥitabbhāvaṃ²⁵ ūtvā „idaṃ ga-
20 hetvā mama rajjaṃ gahessāmi²⁶“ cintetvā tāpase āmanetvā
„mārisā, ahaṃ Kosalarāṇṇo putto, Bārāṇasirāṇṇā ambhakaṃ
rajaḥ gahite añḍātakavesena nikkhamitvā attakaṃ kalam attano
jīvitaṃ amurakkhāmi, idāni me kulasantakaṃ dhanam laddhaṃ,
ahaṃ etaṃ²⁷ ādāya gantvā attano rajjaṃ gahessāmi²⁸, tumhe
25 kiṃ karissathā²⁹ 'ti āha. „Mayam pi tayā va saddhiṃ gami-
ssāma³⁰ 'ti. So „sādhū³¹ 'ti³² mahante cammapasāṃbhaḥ karetvā
rattibhāge bhūmiṃ khamitvā³³ dhanacāṇiyo uddharitvā pasābha-

² B¹ pucchissanti. ³ C¹ B¹ -to. ⁴ B¹ garahissanti. ⁵ B¹ tumhe mā, C¹ unde mā. ⁶ C¹ āhāra. ⁷ C¹ -ham. ⁸ B¹ patvā. ⁹ B¹ rājyutte, B¹ rājyutte. ¹⁰ B¹ -nam. ¹¹ B¹ gantvā. ¹² C¹ -ram. ¹³ B¹ -them. ¹⁴ B¹ add tānath. ¹⁵ B¹ add -ra, B¹ -ra. ¹⁶ B¹ vividham. ¹⁷ B¹ katvā. ¹⁸ B¹ viakpeni. ¹⁹ B¹ nidaḥanti, B¹ nidaḥanti. ²⁰ C¹ parivattetvā, B¹ parivattitvā. ²¹ B¹ nida-
hita. ²² B¹ gahissāmi. ²³ C¹ -am. ²⁴ C¹ -mi corr. to -ni, B¹ gan-
hissāmi. ²⁵ B¹ add manta. ²⁶ C¹ āha. ²⁷ C¹ -ni corr. to -ni.

kesu dhanam¹ pakkhipitvā cātiyo tiṇassa pūrāpetvā pañca isi-
satāni aṇṇe ca manusse dhanam gāhāpetvā palāyitvā Sā-
vatthim gantvā sabbe rājayutte² gāhāpetvā rājjam gahetvā pā-
kāraṭṭālakādīpaṭisaṃkharanā³ kāretvā⁴ pana sapattaraṇṇā
yuddhena agahetabham katvā nagaram⁵ ajjhāvasi. Bārāṇasi-
raṇṇo pi „tāpasā uyyānato dhanam gahetvā palātā“ ti āro-
cayimāsu. So uyyānam gantvā cātiyo vivarāpetvā tiṇam eva
passi, tassa dhanam nissāya mahanto soko uppajji. So na-
garā⁶ gantvā „tiṇam tiṇam“ ti vippalapanto carati⁷, nāssa
koci sokam nibhāpetum sakkoti⁸. Bodhisatto cintesi: „raṇṇo⁹ 10
mahanto soko, vippalapanto¹⁰ carati, tīhapetvā kho pana maṃ¹¹
nāssa¹² aṇṇo koci sokam vinodetum samattho“ ti¹³. „Nisso-
kam naṃ¹⁴ karissāmiti“ so ekadivasam tena saddhīm sukha-
nisiṃso tassa vippalapana-kāle¹⁵ pathamaṃ gātham āha:

1. Tiṇam tiṇam ti lapasi, ko nu te tiṇam āhāri, 13
kin nu te tiṇakice¹⁶ atthi¹⁷, tiṇam eva pabbāsasīti. 141.

Tattha tiṇam te tiṇakice-atthi¹⁸ kin nu teva tiṇakice-mā kītabham
atthi¹⁹, tiṇameva pabbāsasīti evam hi kevalam tiṇam tiṇam ti tiṇam eva
pabbāsasi, asukkatimā²⁰ nāma²¹ 'ti' na kathesi, nāma²² 'ti' aṇṇa kathesi²³, asu-
kattimā²⁴ bāhū²⁵ 'ti' mayam²⁶ te²⁷ āharissāma, aha pana te tiṇe²⁸ attho n'
atthi, nikkāraṇaṃ mā vippalapāmi²⁹.

Rājā taṃ sutvā³⁰ dutiyam gātham āha:

2. Idhāgamā brahmacārī brahā Chatto bahussuto,
so me³¹ sabham samādāya tiṇam nikkhippa gacchatīti. 142.

Tattha brahā ti idha³², Chatto ti tassa³³ nāma, sabham samādāya 25
ti sabham dhanam gaheva, tiṇam nikkhippa gacchatīti cātiyo³⁴ tiṇam
pakkhipitvā³⁵ gāto ti dassento evam āha:

¹ B¹ omitti dhanam. ² B¹ rājaputte. ³ B¹ kādissabbhaṃpa-. ⁴ B¹ kīrīpetvā.
⁵ B¹ -ve. ⁶ B¹ vilapanto pi carati, B² vilapanti vicarati. ⁷ C² sakkoci. ⁸
B¹ rājā. ⁹ B¹ vilapanto. ¹⁰ C² man. ¹¹ B¹ imassa. ¹² B¹ nāma natthi in
the place of ti. ¹³ B¹ kām in the place of man. ¹⁴ B¹ vilapallanta-kāle, B²
vilapanta-. ¹⁵ C² tiṇakiceanti. ¹⁶ C² -kiceanti. ¹⁷ C² -nan. ¹⁸ C² kathesi
corr. to kathesi. ¹⁹ C² mayam. ²⁰ B¹ co. ²¹ B¹ -passi, B² -passi. ²² B¹
taṃ sutvā rājā. ²³ B¹ co, B² ve. ²⁴ B¹ tassato. ²⁵ so all four MSS. ²⁶
B¹ nikkhi-

Tam autvā Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

8. Ev' etaṃ¹ hoti kattabbaṃ appena bahum icchatā:
sabbaṃ sakassa ādānaṃ anādānaṃ² tiṇassa ca³ 'ti. 143.

Tassa⁴ artho: appena tiṇena bahudhānam⁵ icchatā evaṃ etaṃ kattabbaṃ
8 hoti, yadidaṃ pitu santakattā sakassa dhanassa sabbaṃ ādānaṃ agayhūpakassa⁶
tiṇassa ca⁷ anādānaṃ, iḥ mahārāja so brahā Chatto gahetabbayuttakaṃ attano
pitu santakaṃ dhanatā gahetvā agahetabbayuttakaṃ tiṇaṃ sālaṃ⁸ pakkūpītvā
gato, tattha kā paridevanā⁹.

Tam autvā rājā catuttharā gātham āha:

- 10 4. Sīlavanto na kubbanti, bālo sīlāni kubbati,
aniccassilāni dussilāni, kiṃ paṇḍoccaṃ karissatthi. 144.

Tattha sīla-vanto tiye sīlasampannābrahmacārya¹⁰ te varūpaṃ na kubbanti,
bālo sīlāni kubbatīti bālo pana duriyāro varūpāni attano anācāra-samāhā-
ritā¹¹ karoti, aniccassilāni ti adbhutena dīghatattāni appavattena¹² sīlāna sa-
15 manūpatāni, dussilāni ti dussilāni¹³, kiṃ paṇḍoccaṃ karissatthi eva-
rūpaṃ paṇḍalaṃ bīhuśaceparibhāvitā¹⁴ paṇḍoccaṃ kiṃ karissatthi kiṃ sampā-
deissatthi¹⁵, kiṃ nippattim¹⁶ ev' aha karissatthi.

Tam garahanto vatvā tāya Bodhisattassa kathāya¹⁷ nis-
soko hutvā dhammena rajjanā kāresi.

- 20 Satthā imāni desanāni¹⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
brahā Chatto kuhakabbhikkhū ahoṃ, paṇḍitāmacco pana ahaṃ evā¹⁹
ti. Brahācattajātakaṃ²⁰”.

7. Piṭṭhajātaka.

- 25 Na te piṭṭhaṃ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto añña-
taraṃ bhikkhūṃ āralhha kathesi. So kira janapadato Jetavanāni
gacchvā puttacīvarāni paṭisaṃetvā Satthāraṃ vudditvā sāmaṇeralaharo
pucchi: „āvuso Sāvatthiyāni²¹ āgantukabhikkhūnaṃ ke²² upakārakā²³”

¹ B¹ eso, C² evakkāsi. ² C³ -nan. ³ C⁴ mā. C⁵ vi. B⁶ add tattha kā paridevanā.

⁴ C⁷ bahum. ⁵ B⁸ anogeyhapakassa. B⁹ agayhūpakassa. ⁶ C¹⁰ smit ca. ⁷ so
all four MSS. ⁸ B⁹ -cāriyā, B¹⁰ -cāriyo. ⁹ B¹¹ adda sīlāni. ¹⁰ C¹² appamattena
corr. to appavattena, B¹³ appamattena. ¹¹ C¹⁴ dussilāni. ¹² B¹⁵ -saccāni.

¹³ B¹⁶ omi kiṃ. ¹⁴ B¹⁷ nippattim, C¹⁸ vīpattim. ¹⁵ B¹⁹ gārhaya. ¹⁶ B²⁰ dham-
mahe. ¹⁷ B²¹ add chajath. ¹⁸ B²² -tthi. ¹⁹ C²³ kare, C²⁴ B²⁵ kare.

ti. „Āvuso Anāthapiṇḍiko nāma mahāseṭṭhi. Viśākhā nāma mahā-
upāsikā ti, ete bhikkhusaṃghassa apakāṛakā mātāpiṭṭhāniyā¹ ti.
So „saddhū“² ti punadivase pāto va ekabbikkhussa pi apavittakāle
Anāthapiṇḍikassa gharadvāraṃ agamāsi. Teṃ aveleyā³ gatattā⁴ koci
na olokeni. So tato kiñci alabbhivā Viśākhāya gharadvāraṃ gato.⁵
Tatrāpi atipag eva⁶ gatattā kiñci na labhi⁷. So tattha tattha⁸ cari-
tvā⁹ puna gacchanto¹⁰ yāguyā niṭṭhitāya gato. Puna pi tattha tattha
cariivā¹¹ bhatte¹² niṭṭhite gato. So vihāraṃ gantvā „dve pi kulāni
asaṃdādhāni appasaṃnā“ eva, ime bhikkhū „saddhāni pasamāniti“ ka-
theṇṇitī¹³ tāni¹⁴ kulāni¹⁵ paribhavanto¹⁶ carati. Ath’ ekadivasaṃ¹⁷
dhammasabbhāyaṃ¹⁸ kathāṃ samuttāpesuṃ: „Āvuso, aṇuko kira jāna-
pado bhikkhū atikālassa“ eva kuladvāraṃ gato, bhikkhaṃ alabbhivā¹⁹
kulāni paribhavanto caratīti²⁰. Satthā āgantvā „kāyaṃ nu ‘ttha bhik-
khavo etarahi kathāya sammisimā“ ti pucchitvā „imāya nāma“²¹ ti
vutte taṃ²² pakkosāpetvā „saccaṃ kira“²³ ti pucchitvā „saccaṃ²⁴
bhante“²⁵ ti vutte „kasmā tvaṃ“²⁶ bhikkhū kuṭṭhasi, pubbe anuppanne
Buddhe tāpasāpi tvaṃ kuladvāraṃ gatā²⁷ bhikkhaṃ alabbhivā na
kuṭṭhomsū²⁸ ti vatvā atitaṃ āharī:

Atte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kareṇte
Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā yayappatto Takka-²⁹
silāyaṃ sabbasippāni sikkhitvā aparabhāge tāpasapabbajjaṃ
pabbajito³⁰. So Himavante ciram vasitvā loṇambilasevanat-
thāya Bārāṇasīṃ³¹ patvā nyyāne vasitvā punadivase nagaraṃ
bhikkhāya pāvisi. Tada Bārāṇasī-seṭṭhi saddho hoti pasanno.
Bodhisatto „katarāṃ kulagbaram saddhaṃ“³² ti pucchitvā „set-³³
thigharaṃ³⁴“³⁵ ti sutvā seṭṭhino gharadvāraṃ agamāsi. Tasmīṃ
khāge seṭṭhi rājupatthānaṃ gato. Manussāpi taṃ³⁶ na pas-
simu. So nivattitvā gacchati. Atha naṃ seṭṭhi rājakulā³⁷

¹ Bā -piṭṭhā. ² Bā atthāyā, C¹ -ya corr. to -yā. ³ C¹ hatattā, B¹ tatthā.

⁴ C¹ evaṃ, B¹ omite va. ⁵ Bā labhati. ⁶ B¹ asasaṃtatha, C¹ omite one tattha.

⁷ Bā vica-. ⁸ B¹ punāga-, B¹ puna āga-. ⁹ C¹ khamo. ¹⁰ B¹ kām/ānol.

B¹ khamānol. ¹¹ B¹ adda hi, Bā ti. ¹² B¹ paribhassanto. ¹³ Bā add bhikkhū.

¹⁴ Bā na labhati in the place of alabbhivā. ¹⁵ Bā add bhikkhū. ¹⁶ Bā kira

bhikkhū. ¹⁷ Bā eṇṇa eva. ¹⁸ Bā gantvā. ¹⁹ Bā pabbaj. ²⁰ C¹ -sim.

²¹ Bā seṭṭhino gharā. ²² Bā naṃ. ²³ Bā -jato.

nivattanto¹ disvā vanditvā bhikkhābhājanāṃ gaḥetvā gharāṃ²
 netvā nisīdāpetvā pādadhovanamakkhanayāgukhaññakādihi³
 santappetvā antarābhatte kiñci kiñci kāraṇaṃ pucchitvā katta-
 bhattakiccaṃ vanditvā ekamantaṃ nisīno „bhante amhākaṃ
 3 gharadvāraṃ⁴ āgatā nāma yācakaṃ vā dhammikasamaṇabrāh-
 maṇā vā sakkārasammānaṃ alabhitvā gatapubbā nāma n' atthi,
 tamhe pan' aṇṇa⁵ amhākaṃ dārahehi adittibhattā āsanaṃ vā
 pāṇiyaṃ vā pādadhovanaṃ vā yāgubhattaṃ vā alabhitvā va-
 gatā, ayaṃ amhākaṃ doṣo, taṃ no⁶ khamitum vaṭṭatitī⁷“ vatvā
 10 paṭhamam gātham āha:

1. Na te piṭham adāsīmha na pānaṃ na pi bhojanaṃ,
 brahmacāri⁸ khamassu me, etaṃ passāmi accayan ti. 145.

Tattha na te piṭhamadāsīmhe⁹ 'u piṭham pi te na daddīmhe¹⁰.

Taṃ sutvā Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

10 1. N' evābhisajjāmi na cāpi kuppe,
 na cāpi¹¹ me appiyam āsi kiñci,
 atho pi me āsi manovitaṅko:
 etādiso nūna kulassa dhammo ti. 146.

Tattha evābhisajjāmiti¹² u' eva laggāmi, etādiso ti imassa kulassa
 20 etādiso nūna bhāvo¹³, adiyakavāṇiso¹⁴ eva¹⁵ bhavissatīti evam¹⁶ me mano-
 vitakko uppanno.

Taṃ sutvā seṭṭhi itarā dve gāthā abhāsī:

2. Es' asmākaṃ kule dhammo pitupitāmaḥ sadā:
 āsanaṃ udakaṃ pajjam¹⁷ sabb' etaṃ nipadāmasse. 147.

25 1. Es' asmākaṃ kule dhammo pitupitāmaḥ sadā,
 sakkacca¹⁸ taṃ¹⁹ upatthahāma²⁰ uttamaṃ viya bhāṭakaṃ
 ti. 148.

¹ B⁴ nikkhamanto. ² B⁴ gharadvāraṃ. ³ B⁴ -dhovanatelaṃakkhaya-. ⁴ B⁴ -re. ⁵ C² pana aṇṇa, B⁴ pana, omittāṇa aṇṇa. ⁶ C² taṃ no. ⁷ C² -rīm, B⁴ -rī. ⁸ B⁴ dāyima, B⁴ dāpayaṇa. ⁹ C² vāpi. ¹⁰ B⁴ sabbāro. ¹¹ C² ādā-, B⁴ na ādā-, B⁴ ariyavāṇiso. ¹² B⁴ ekasa. ¹³ B⁴ evam. ¹⁴ B⁴ māj-
 jani. ¹⁵ C² sakkā cor. to sakkaccādi, B⁴ sakkaccādi, B⁴ saccādi. ¹⁶ B⁴ omitt
 taṃ. ¹⁷ B⁴ upatthahāma.

Tattha dhammo ti sabbare, pitapitāmahe ti pitunne¹ ca pitū-
mahānā² ca suttako, nākaṇ ti pādadhovanaṇḍakaṇ, paḍḍaṇ³ ti pādama-
khaṇḍaṇ⁴, sabbetan ti sabbam etam, nipadāma⁵ ti nibhāraṇakārā upaseg-
gāma⁶ ti attho, pamāda⁷ ti vuttam hatthi, imāni yāva sattamaṇi kulaparivaj-
ḍāyakaṇḍa⁸ va⁹ andākaṇ vaṇḍa¹⁰ ti dasseti, uttamaṇi viya ḍātakaṇ ti
mūlāraṇi viya ca¹¹ pitāraṇi viya ca mayam dhammākaṇ¹² samapaṇi vā leḍḍamaṇi
vā sīvā sakkaccaṇi sahaṭṭheṇa upaṭṭhakāma¹³ ti attho.

Bodhisatto pana katipahaṇ Bārāṇasissetthiṇo dhammaṇi
desento tattha vasitvā puna Himavantam eva gantvā abhiññā
ca samāpattiyo ca nibhattesi¹⁴.

Satthā imāni desanaṇi āharitvā saccaṇi pakāsetvā jātakaṇi samo-
dhānesi: (Saccapariyosāne so¹⁵ bhikkhu sotāpattiṭṭhale paṭiṭṭhāhi) „Tadā
Bārāṇasissetthi Anando ahesi¹⁶, tūpa¹⁷ aham evā¹⁸ ti. Piṭha-
jātakaṇ¹⁹.

8. Thusajātaka.

Viditaṇi thusaṇ ti. Idāṇi Satthā Vajuvane vīharanto
Ajātaśattukumārāṇ²⁰ ārabha kathesi. Tasmā kira mātukuc-
chigate tassa mātū Kosalarājadhītāya Bimbisāraraṇḍo dakkhiṇajānu-
lohitaṇ pivaṇadahaḷo uppaḍḍitvā thaddho²¹ ahesi. Sā paricūrikāhi
puccitā tasmaṇi tam atthaṇi urocesi. Rājāpi sutvā nemittike²² pakko-
sāpetvā „deviyā kira evurūpo dolaḷo uppanno, tassa²³ kā nipphattitī²⁴“
puccitā. Nemittakā „deviyā kucchisimū²⁵ nibbatto²⁶ satto tumhe
māretvā rajjaṇi gacchissatī²⁷“ ākumhe. Rājā „sace²⁸ mama putto mahā
māretvā rajjaṇi gacchissati ko ettha daso²⁹ ti dakkhiṇajānuṇ³⁰“ sat-
thēna phālapetvā³¹ lohitaṇ suvaṇṇapaṭṭakena³² gāhāpetvā deviyā pā-
yesi. Sā cintesi: „sace mama kucchiyaṇi nibbatto putto pitāraṇi
māressatī kiṇ³³ me tenā³⁴ ti“ sū gābhapāṭanattāṇi³⁵ kucchiṇi mad-

¹ B¹ pitū-. ² B² majhaṇ, B³ majjan. ³ B⁴ -natelāṇ. ⁴ so C¹ for padāma? B² B³ param dādāma. ⁵ B⁴ ca, B⁵ omite va. ⁶ B⁴ omite ca. ⁷ C¹ B⁴ -ka. ⁸ B⁵ nipphattitvā, B² nipphattitvā, both add brahmalokaparāyano ahesi. ⁹ B⁵ omite so. ¹⁰ satthā - - - ahesi wanting in B¹. ¹¹ B² add pana. ¹² B¹ piḍḍa-, B² piṭa-, both add uttamaṇi. ¹³ B⁴ -astam, C¹ -am. ¹⁴ B¹ bandho, B² uppanno in the place of uppaḍḍitvā thaddho. ¹⁵ B² -itake. ¹⁶ B⁴ tassa. ¹⁷ all four MSS. tūpa-. ¹⁸ B² -imhi. ¹⁹ B² -ti. ²⁰ B⁴ add ssa. ²¹ C¹ -jattam, B² -jannam. ²² phalāp-, C¹ phalāp- corr. to phā-, B² phāletvā. ²³ C¹ -tanjakena, C² -tiddha-kena, B² -vattakena. ²⁴ B² kiṇ. ²⁵ B² -nom.

dāpeti¹ sedāpeti². Rājā ūtvā tam pakkasāpetvā³ „bhaddo, mayham kira putto mañi māretvā⁴ rajjam gañhissati⁵, na kho panāham ajāramo, puttamukham me passitum⁶ dehi, mā ito pabbhūti evaṛūpam kammaṃ⁷ akāsi⁸“ āha. Sā tato paṭṭhāya uyyānaṃ gantvā kucchim
 5 maddāpeti¹. Rājā ūtvā tato paṭṭhāya uyyāngamaṇam⁹ āvāresi. Sā paṭipakkagabbhā¹⁰ puttam vijāyi. Nāmagahanadivase¹¹ c¹² aṇṇa ajātass¹³ eva¹⁴ pītassattubbhāvato Ajātasattukumāro¹⁵ tv-eva nūmaṃ kariduru¹⁶. Tasmā kumārāparihāreṇa vaḍḍhante¹⁷ Sattthā ekadivassam pañcasatābhikkhuparivuto raṇṇo nīvesanaṃ gantvā nisīdi¹⁸. Rājā
 10 Buddha-pamukhaṃ bhikkhusaṃghaṃ paṇṭena khādanīyena¹⁹ lhojanīyena parivāsitvā Sattthāraṃ vanditvā dhammaṃ suṇanto nisīdi. Tasmā khāro kumāraṃ maḍḍetvā²⁰ raṇṇo adāssu. Rājā balavasiuchen²¹ eva²² puttam gaṇetvā ārumhi nisīdāpetvā²³ puttagatena pemaṇa puttam eva namāyanto dhammaṃ m²⁴ supāti. Sattthā tassa pamādaṃ²⁵ ūtvā
 15 „mahārāja pubbe rājāno putte āsāṃkamānā paṇicchame²⁶ kāretvā²⁷ „amhākaṃ accayena niharitvā²⁸ rajje paṭiṭṭhāpyeṭṭhā²⁹ “ti ānāpessu³⁰“ ti vatvā tena yācīto aññtam āharī:

Atthi Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam kārente
 Bodhisatto Takkasilāyaṃ disāpāmokkhe ācariyo hutvā bahū
 20 rājakumāre ca brāhmaṇakumāre ca sippaṃ vācesi. Bārāṇasi-
 raṇṇo pi putto soḷasavassakāle tassa santikāṃ gantvā tayo³¹
 vede³² saḷhasippāni ca uggaṇhitvā paṭipunnasippo ācariyaṃ
 āpucchī. Ācariyo āṅgavijjāvasena tam olokento „imassa put-
 taṃ nissāya antarāyo paññāyati³³, tam ahaṃ attano ānubhāveṇa
 25 harissāmiti³⁴“ cintetvā catasso gāthā bandhitvā rājakumārassa
 adāsi evaṃ ca pana vadesi³⁵: „tāta, paṭhamāni gāthāni rajje
 paṭiṭṭhāya tava puttassa soḷasavassakāle bhaddam bhujanto³⁶
 vadeyyāsi, duttiyaṃ mahāupatthānākāle, tatiyaṃ pāsādam³⁷
 abhirūhamāno sopānasise³⁸ thatvā, cututthaṃ vāsaghare³⁹“ siri-

¹ Bā - si. ² B¹ bhassajjam tāpeti, Bā bh. tāpeti. ³ Bā - cū. ⁴ Bā passitum me. ⁵ Cā kammaṃ. ⁶ Bā - tamga-. ⁷ Cā - ākka-. ⁸ Bā cāṃ puttamagabbhaṃ, Bā paṭipunnagabbhā. ⁹ Bā jīrasseva. ¹⁰ Bā omīti kumāro. ¹¹ Bā nīmaṇa-kumaro. ¹² Cā vaḍḍhante, Bā vaḍḍhante. ¹³ tasmā - - - nisīdi wanting in B¹. ¹⁴ Bā - nīya. ¹⁵ Bā sinnehena. ¹⁶ Bā na dhammaṃ. ¹⁷ Bā - dabbhāvaṃ. ¹⁸ Bā add ra. ¹⁹ Bā - yīssati. ²⁰ Bā nīha-. ²¹ Bā pana tam thapeti, Bā pana tam vavattthapeti. ²² Bā add ra. ²³ Cā - dam. ²⁴ Bā sayana.

gabbam pavisanto ummāre thatvā¹ ti. So „sādhū“² ti sam-
 paticchitvā ācariyam vanditvā gato³, uparajje⁴ patitthāya pitu
 accayena rajje patitthāsi. Tassa putto soḷasaavassakāle rañño
 uyyānakīlādīnam atthāya nikkhamantassa sirivibhavam⁵ disvā
 pitarā⁶ māretvā⁷ rajjam gahetukāmo hutvā attano upatthā- 5
 kānam kathesi. Te „sādhū deva, mahallakakāle laddhena
 issariyena ko⁸ attho, yena kenaci upāyena rājānam māretvā
 rajjam gahitum vaṭṭatitī“ vadīman. Kumāro „visam khādā-
 petvā māreṣṣāmīti“⁹ pitarā saddhim sāyamāsam bhuñjanto
 visam gahetvā¹⁰ nisīdi. Rājā bhattapātiyaṃ bhaṭṭe¹¹ āradḍhe 10
 yeva paṭhamam gātham āha:

1. Veditam thusam undurānam, veditam pana taṇḍulam,
 thusam thusam vivajjetvā taṇḍulam pana khādare ti. 149.

Tatha veditam ti kālāradḍa¹² pi andhakāre undurānam thusa thusa-
 bhāvena taṇḍulo¹³ eva taṇḍulabhāvena vedito pākato yeva¹⁴, idha pana lōgavi- 15
 pallāsaavaena¹⁵ thusam veditam taṇḍulam ti vuttam, khādare ti thusam vaj-
 jettā taṇḍulam eva khādanti, idam vuttam hoti: tatra kumāro yathā undurānam
 andhakāre pi thusa thusabhāvena taṇḍulo taṇḍulabhāvena pākato te thusam
 vajjettā taṇḍulam eva khādanti evam evam matto pi tava visam gahetvā u-
 ssaṇḍhāro pākato ti. 20

Kumāro „sāto ‘mbhīti“¹⁶ bhūto bhattapātiyaṃ visam upane-
 tum¹⁷ avisahitvā utthāya rājānam vanditvā gato¹⁸. So¹⁹ tam
 attham attano upatthākānam ārocetvā „ajja tāv’ ambī sātto,
 idāni katham māreṣṣāmīti“²⁰ pucchī. Te tato patthāya uyyāne
 paticchannā hutvā ukkaṇṇikavaasena²¹ mantayamānā „atth’ eko 25
 upāyo, khaggam sannayhitvā²² mahāupatthānam²³ gatakāle
 amaccāsam antare thatvā rañño pamattabhāvam sātva khag-
 gena paharitvā māretum vaṭṭatitī“²⁴ vavattthapesom. Kumāro
 „sādhū“²⁵ ti sampaticchitvā mahāupatthānakāle²⁶ saṇṇadḍha-

¹ Bāḍ tato. ² Bāḍ op. ³ Cā -rañra. ⁴ Cā -ram. ⁵ Cā māreṣṣāmī. ⁶ Cā
 amit ko. ⁷ Bāḍ add na. ⁸ Bā bhuddena, Bā bhaṭṭe. ⁹ Bā kālāradḍaṇḍaḷe,
 Bā kile sikkāle. ¹⁰ Cā -je, Bā -jā. ¹¹ Bā amit yeva. ¹² Bā -līhaena.
¹³ Bā pāṭetum. ¹⁴ Bā tato paḷayī. ¹⁵ Bā amit so. ¹⁶ Cā nīkanaka. ¹⁷ Cā ka-
 naka cor. te nīhaggaika. Bā nikk. ¹⁸ Cā saṇṇhitvā, Bā saṇṇayitvā. ¹⁹ Bā
 -na. ²⁰ Cā -tthākaḷe, Bā upatthānamkā-.

khaggo¹ gantvā ito c' ito ca² rañño paharunokāsān upadhā-
resi³. Tasmīn khane rājā dutiyān gāthān āha:

2. Yā 'mantanā' araññasmiñ yā ca gāme nikaṇṇikā'

vañ³ c' etam. Iti c' Iti ca³ etam pi viditam mayā ti. 150.

5 Tathā aśāśānamin ti uyyāne, nikkamitā¹ ti kammamāle mantanā²,
yañ³ etan⁴ iti etā⁵ cā⁶ ti yañ ce etarā idāni mama paharagākaṃpari-
yeeṇaṇā⁷, idāni vuttan⁸ hoti: tāta kumāra, yā eṇā tava attano upatthākehi
saddhimi uyyāne ca gāma ca nikkamitā⁹ mantanā¹⁰ yañ ce etan¹¹ idāni mama
mānathāya¹² hi e¹³ hi ca¹⁴ kāmān¹⁵ etan¹⁶ pi¹⁷ sabbam¹⁸ mayā katan¹⁹ ti.

10 Kumāro „jānāti me veribhāvaṃ pitā“ ti¹ palāyitvā upa-
 tthākkānaṃ ārocesi. Te sattaṭṭhadivasse atikkamitvā „kumāra
 na te pitā“ veribhāvaṃ jānāti, takkamattena tvaṃ evaṃ-
 saṇṇā s’hoṣi; mārehi naṃ“ ti vadimsu. So ekadivasaṃ khaggaṃ
 gahetvā sopānamatthake² gabbhe atthāsī. Rājā sopānamat-
 12 thake³ thito tativaṃ gātham āha:

2. Dhammena kira jātassa pitā puttassa makkato

daharnaś eva santassa dantehi phalam acchijjā⁷⁸ ti. 151.

Tattu dhammena 'ti sabbāvaṃ, puttāssa makkayo 'ti piṭi makkato
 puttāssa makkatopattassa²³. Ikkhā vuttān hoṭiṭi yathā arañña jāte makkajo attano
 20 yāthapariharumāṇo āsādhanto tarunassa makkatopattāssa²⁴ dantehi phalaṇ
 chinditvā puttābhāvaṃ osetti tathā tava pi²⁵ atiraṇṇakassa phalānā nappā-
 sevā²⁶ puttābhāvaṃ nāssāsimhi.

Kumāro „gaṇhāpetukāmo maṃ piṭā“ ti bhūto paḥayitvā „piṭarā maṃ“ santajjito“ ti upatthākkānaṃ ārocesi. Te ad-
25 dhammāsamatte“ vītivatte „kumāra, sace taṃ rājā jāneyya
ettakaṃ kālāḥ nādhivāseyya, taḥkamattena tvaṃ kathitaṃ“

1. *Bod* add *huvā*. 2 *C*² *lū* ci. 3 *Bod* -ti. 4 *C*² *ā*. 5 *Bod* -nā. 6 *C*² *nikaṇṇi* corr. to *nikaṇṇi*, *Bod* *nika*-, *B* *nikkammika*. 7 *C*² *yā*. 8 *B* *lī* *cintī* ca, *B* *lī* *cintā*ba. 9 *C*² -*kand*-, *B* *nika*-. 10 *C*² *mantāṇi*, *C*² *mantāṇa* corr. to *mantāṇi*, *Bod* *mantāṇā*. 11 *C*² *yā*. 12 *C*² *ceṇa*ba, *C*² *ceṇa*ba corr. to *ceṇa*ba, *B* *ceṇa*ba. 13 *B* *ī* *cintī* ta. *Bod* *lī* *cintā*ba. 14 *B* -*kāṇṇa*pa-, *Bod* -*kāṇṇi* pa-. 15 *Bod* *nika*-. 16 *C*² *Bod* -nā. 17 *B* *kaṇaṇṇāṭṭhāya*, *paṇaṇaṇṇāṭṭhāya*. 18 *Bod* *lī* *cintā*ba. 19 *B* *caṇṇa* *kāraṇā*ba. 20 *C*² -*va*na, *Bod* stem, omitting *pt*. 21 *Bod* add *tato*. 22 *Bod* *lī* *ba* te. 23 *C*² *na*- corr. to -*na*-, *Bod* -*na*-. 24 *Bod* *acchindā*. 25 *Bod* -*takasa*na. 26 *Bod* *va*ba in the place of *ta*vapi. 27 *Bod* *uppi*ta-*peva*. 28 so *C*² *Bod* instead of *homy* *C*² *pitrampi*. 29 *Bod* *adha*-. 30 *C*² *sa*na-

mārehi nan⁴ ti vadissu. So ekadivasaṃ khaggaṃ gahetvā
uparipāsāde sirisayanān pavisitvā „āgaecchantam [eva nam
paharissāmiti]¹⁴ hetthā pallanāke nīpajji¹. Rājā bhuttasāya-
māso parijanam uyyojetvā „nīpajjissāmiti¹⁵ sirigabbhaṃ pavi-
sitvā² ummāre thatvā catuttham gātham āha:

8

1. Yam etam parisappasi ajā kāmā³ va sāsaṇe

yo p' āyam hetthato seti etam pi viditā⁴ mayā ti. 152.

Tattha parisappasit⁵ bhayena ito c' ito va hosi⁶ sāsaṇe n' sāsa-
pakkhetto, ya pāyaṃ n' yo pi ayam, idam vuttam hoti yam pi etam⁷ sāsa-
pavanan⁸ paritthakkasakko¹⁰ itya bhayena ito c' ito va parisappasi pathaman¹⁰
etam gahetvā¹¹ āgato si¹² duttiyaṃ khaggane paharitukāmo kutvā āgato si
tattiyaṃ khaggane idāya sopānamatthaka¹³ thatvā¹⁴ aṭṭhāsi idāni macc¹⁵ māre-
ssāmiti hetthā sayanaṃ nīpanno si sabbam etam jānāmi, na tathā¹⁶ idāni lajjāmi¹⁷,
gahetvā tājānaṃ kāmāmi¹⁸, evam tassa 'ajjantassa' eto si pīthi tathā¹⁹
aṭṭham²⁰ dipeti²¹.

15

Kumāro „nāto 'mhi pitarā, idāni maṃ nāsessatit²² bha-
yappatto²³ hetthā sayanā nikkhamitvā khaggaṃ raṭṭho pāda-
mūle cchaḍḍetvā²⁴ „khamāhi me devā²⁵ ti pādamūle udarena²⁶
nīpajji. Rājā „na mayham koci²⁷ kammam jānātīti tvaṃ ciu-
tesit²⁸ tam tajjetvā samkhalikabandhanena bandhāpetvā kāra-
pagharan²⁹ pavesetvā³⁰ ārakkham thapesi. Tadā rājā Bodhi-
suttassa gūṇaṃ sallakkhesi. Tato³¹ aparabhāge kalam akāsi.
Tassa sarirakiccam kutvā kumārān bandhanāgārā niharitvā
rajo patitthāpesum.

Satthā imam deśanam³² āharitvā „evam mahārāja parānaka-
rājāno āsankhatabhayuttakam āsankhantī³³ imam³⁴ kammam kuthesi.

¹ C¹ pari- corr. to pahari-, B¹⁰ māressāmi. ² B¹⁰ niḍḍi. ³ B¹⁰ -santo. ⁴ B¹
ajakāro, B⁴ ajjakāro. ⁵ C¹ -tam. ⁶ C¹⁰ -mit. ⁷ B¹⁰ appeti, B¹ appeti. ⁸ B¹
yathā piyanti etam tvaṃ, B¹⁰ yam pi etam tvaṃ. ⁹ C¹⁰ -na, B¹ āsappānam.
¹⁰ C² -kāna elako, B¹ -kāle elako, B¹⁰ -kā elako. ¹¹ C² add ki. ¹² B¹ āsa-
māsi, B⁴ āgamaṃsi. ¹³ C¹ -pa- corr. to -pa-, B⁴ -pa-. ¹⁴ B¹⁰ omitt thatvā.
¹⁵ C¹⁰ mani, B¹ tathā. ¹⁶ B¹⁰ tvaṃ. ¹⁷ B¹⁰ rājjāmi. ¹⁸ B¹⁰ kāreṇassāmiti.
¹⁹ C¹ B¹⁰ -repar tathā. ²⁰ B¹⁰ repeats aṭṭham. ²¹ C¹⁰ dipeti. ²² B¹ add so,
B¹⁰ so. ²³ B¹⁰ -chattetvā. ²⁴ B¹⁰ uruga. ²⁵ C¹⁰ koci. ²⁶ C¹ kāressatthaparam,
C¹ kāressatthagha- corr. to kāressagha-, B¹⁰ bandhanāgharāni. ²⁷ B¹⁰ paveset-
petvā. ²⁸ B¹⁰ so. ²⁹ B¹⁰ dhammade- ³⁰ C¹ idam.

evaṃ kathento pi rājā n' eva sallakkhesi. Satthā¹ jātakam samo-
dhānesi: „Tadā Takkaṇṇilāyāṃ disāpāmekkhe ācariyo aham evā²“ ti.
Thusa jātakam³.

9. Bāveru jātaka.

5 Adassanena morasā⁴ ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto hataḷābhasakkāre titthiy⁵ ārabha kathesi. Tittthiyā hi
anuppanne Buddhē lābhino abesaṃ uppanne pana⁶ hataḷābhasakkārā
suriyuggumane khaṭṭopanaḥā viya jāti. Tesam⁷ pavattim ārabha⁸
dhammasabbhāyāṃ katham samutthāpesum. Satthā āganivā „kāya u-
10 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „Imāya
nāma“ ti vutte „na bhikkhave idāṃ“ eva pubbe pi yāva gūḍavantā
na uppajanti tāva nigguṇā lābhaggeyasaggaṇṇattā⁹ ahesum. gūḍa-
vantesu pana uppannesu nigguṇā hataḷābhasakkārā jātā“ ti vatvā
attam āhari:

15 Atte Bārānasiyam Brahmadatto rajjam kārente
Bodhisatto morayoniyam nibbattitvā vuddhim¹⁰ anvāya so-
bhaggappatto araṇṇe vicari. Tadā ekacce vāṇijā disākākam
gahetvā nāvāya Bāveruratttham agamaṃsu¹¹. Tasmim¹² kira
kāle Bāverurattthe sakunā nāma n' atthi. Āgātāgātā¹³ ratttha-
20 vāsino tam kūpagge¹⁴ nisinnarū diavā „passath¹⁵ imassa chavi-
vaṇṇam galapariyosānam mukhatupḍakam maṇigulakasaadisāni¹⁶
akkhinīti“ kākam eva pasamsitvā te vāṇijake¹⁷ āhamsu: „imam
ayyo¹⁸ sakunam amhākam detha¹⁹, amhākam hi²⁰ iminā atthe²¹,
tumhe attano rattthe añṇam labhasathā“ ti. „Tena hi mā-
25 lena²² gaṇṇathā“ ti. „Kahāpavena²³ no dethā“ ti. „Na

¹ B¹ omits evaṃ mahārāja --- satthā. ² B¹ eva sammāsambuddho. ³ B¹ add
ajhamam. ⁴ Cfr. Minayeff in Mélanges Asiatiques tirés du Bulletin de l'Acad.
de St. Pétersbourg. Tom. VI, p. 591. (CP). ⁵ B¹ add buddho. ⁶ B¹ add tam.
⁷ B¹ add bhikkhū. ⁸ C¹ omits yasagga. ⁹ B¹ vuddhim. ¹⁰ B¹ ag-. ¹¹ CP
add ra. ¹² C¹ -te. ¹³ B¹ sakunapucchika, B² paṭṭhara. ¹⁴ C¹ -gulaka-, C²
-gulaka-, corr. to -gulaka-, B¹ maṇigulasadisāni, B² maṇikopajassā-. ¹⁵ CP
vāni-, C¹ vāni-, corr. to vāpi-. ¹⁶ C¹ ayyo, CP B¹ ayyo. ¹⁷ CP dethāhi. ¹⁸
C¹ -kamhi, C² -kamhi, C³ -kamhi. ¹⁹ CP add ti. ²⁰ B¹ -hihi. ²¹ B¹ paṭi-
cakkhi-.

demā¹ 'ti. Anupubbena vaddhetvā „satena dethā² 'ti vutte
 „ambhākam esa bahūpakāro, tamhehi pana saddhiṃ metti³
 hotū⁴ 'ti kaḥapaṇasatāṃ gaḁetvā adāṃsu. Te taṃ gaḁetvā⁵
 suvaṇṇapañjare pakkhipitvā nānappakāreṇa macchamaṃsena
 c' eva⁶ phalāphaleṇa⁷ ca paṭijaggimṃsu. Aññesaṃ sakuṇāṇaṃ
 avijjamānatthāne⁸ dasahi asaddhammehi samaunāgato kāko
 lābhaggayasaggappatto ahoṣi. Punaṇāre te vāṇijā ekaṃ ma-
 yūrarājānaṃ⁹ gaḁetvā yatthā accharāsaddena¹⁰ vassati¹¹ pāpi-
 pahārasaddena¹² naccati evaṃ sikkhāpetvā Bäveruratttham
 agamanhaṃ. So mahājane sannipatito nāvāya dhure ṭhatvā¹³
 pakkhe viḍḍhānitvā¹⁴ madhuraṃsaraṃ nicchāretvā nacci. Ma-
 nussā taṃ diavā somavassajātā „etaṃ ayyo¹⁵ soḥhaggappat-
 taṃ¹⁶ susikkhitasakuṇarājānaṃ¹⁷ ambhākam dethā¹⁸ 'ti āmaṃsu.
 „Amhehi paṭhamam kāko ānito, taṃ gaṇhittva, idāni etaṃ
 morarājānaṃ ānāyima, etaṃ¹⁹ pi yācatha, tamhākam ratthe²⁰
 sakuṇānaṃ²¹ pāma gaḁetvā āgantuṃ na sakkā²² 'ti. „Hotu
 ayyo²³, attano ratthe aññam labhissatha, imaṃ no de-
 thā²⁴ 'ti mūlaṃ vaddhetvā sahasseṇa gaṇhimeṃsu. Atha naṃ
 sattaratanaviccitte pañjare ṭhapetvā macchamaṃsaphalāphalehi
 c' eva madhulājesakkharāpācākadīhi ca paṭijaggimṃsu. Ma-
 yūrarājā lābhaggayasaggappatto jāto. Tassāgatakālato paṭ-
 thāya kāsasaṃ kībhāsakkāro parihāyi, koci²⁵ naṃ oloketum
 pi²⁶ na icchati²⁷. Kāko khādaniyabhojanīyaṃ alabhāmāno
 kāsā 'ti vassanto gantvā ukkārabhūmīyaṃ otari.

Satthā dve vatthūṃ ghaṇetvā abhisambuddhe hutvā imā gāthā²⁸
 abhāsī:

¹ C¹ = metti, B¹ = metti. ² B¹ = detvā. ³ B¹ = metti eva. ⁴ B¹ = lehi. ⁵ C¹ = ne thāne. ⁶ B¹ = morarā-. ⁷ C¹ = ra-. ⁸ C¹ = naccati vassati. ⁹ C¹ = pāni-. ¹⁰ C¹ = vidhu-. C¹ = vidhu-. B¹ = radhū-. B¹ = pakkhāraṇitvā. ¹¹ B¹ = ayyo. ¹² C¹ = itto. C¹ = itto corr. to -tathā. ¹³ B¹ = tathā. ¹⁴ C¹ = evaṃ. C¹ = evaṃ corr. to etam. ¹⁵ B¹ = nā. C¹ = pānam. ¹⁶ B¹ = sakkoti. ¹⁷ C¹ = ayyo. B¹ = ayyo. ¹⁸ B¹ = add. pt. ¹⁹ B¹ = tum, omitting pt. ²⁰ C¹ = icchi, B¹ = icchi.

1. Adassanena morassa sikkhino mañjubhūṇiṇo
kākam sattha apūjesuṃ manassa ca phalena ca. 153.
2. Yādā ca sarasampanno moto Bāverum āgamā
atha lābho ca sakkāro vāyassena ahāyatha'. 154.
3. Yāva n' uppañjati Buddho dhammarājā pabbhaṅkaro
tāva aññe apūjesuṃ puthū' samantabrāhmaṇe. 155.
4. Yādā ca sarasampanno Buddho dhammam adesaṃ
atha lābho ca sakkāro tisthīyānaṃ ahāyatha' ti. 156.

Tattha sikkhino¹ ti sikkhāya sammānāgataṃ, mañjubhūṇiṇo ti ma-
 10 dhurassareṇa, apūjesuṃ ti pūjyaṇesu², sattha³ phalena nā ti nānappa-
 kāsena⁴ phalaphalena ca⁵, Bāverumāgate ti⁶ Bāverura(thaṃ⁷ āgate, Bāverum
 ti pi pātho, ahāyathā ti parihīno⁸, dhammarājā ti navahi lokuttara-
 dhammehi parisaṃ rajjenti dhammarājā, pabbhaṅkaro ti satta-lokasaṃbhāra-
 15 lokesu⁹ alokassa ketaṇu¹⁰, sarasampanno ti brahmasareṇa sammānāgato,
 dhammamadesaṃti sattaśeṣadhammaṃ pakkasesi¹¹.

Imā catasso gūthā bhāsita¹² jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
 kūko Nigunṭho Nāthaputto¹³ ahoṃ, mornarājā¹⁴ aham evā¹⁵“ ti.
 Bāverujātakaṃ¹⁶.

10. Visayhajātaka.

- 20 Adāsi dānānīti. Idam Satthā Jētavāno viharanto Anā-
 thapindikam ārabha kathaṃ. Vāṭṭhū heṭṭhā Khadiruṅgārājātaka¹⁷
 vithāritum eva. Idam puna Satthā Anāthapindikam āmantetvā „po-
 rānakopandita¹⁸ gahapati dānaṃ mā adāsi¹⁹“ ākāse thatvā vāra-
 25 tam Sakkaṃ devarājānaṃ²⁰ paṭibhātrā dānaṃ dādāsu²¹ yevā²² ti
 ratvā tena yācito otītam āhāri:

Atite Bārānasiyaṃ Brahmudatte rajjaṃ karente
 Bodhisatto asitikoṭidhanavibhavo²³ Visayho²⁴ nāma setṭhi

¹ C² abhā-, C³ abhā- corr. to ahi-. ² C² Bā puthu-. ³ vāyassena --- sikkhito
 wanting in D¹. ⁴ Bā apū-. ⁵ Bā add manassa ca. ⁶ Bā add manassa;
 C² p-kārasena. ⁷ C² na. ⁸ C² gamā si in the place of bāverumāgate ti. ⁹
 Bā -rathe. ¹⁰ C² -na, Bā -nā. ¹¹ B¹ satta-lokasaṃbhāra-lokesu, B² satta-
 loke sathāhāra-lokesa-lokesu. ¹² B¹ adde yā pabbhaṅkaro, B² pabbhaṅkaro. ¹³
 Bā -ti, C² -si ti, C³ -si ti. ¹⁴ B¹ add -setvā. ¹⁵ B¹ nado-, B² nāte-. ¹⁶ B¹
 moto-, Bā add pana. ¹⁷ B¹ eva sammāsambuddho. ¹⁸ B¹ add navamam.
¹⁹ B¹ Khadiruṅgā- ²⁰ B¹ -rājā. ²¹ B¹ dānaṃ adamaṇṇi ratvā. ²² B¹ do-
 vānamūdaṃ. ²³ B¹ adānaṃ. ²⁴ C² B¹ omis dhana. ²⁵ B¹ vāseyyo.

hutvā pañcāhi allehi samannāgato dānājñāsāyo dānābhīrato
 ahoṣi. So catūsū nagaradvāresu nagaramajjhe nivesanadvāre ti¹
 chasū thānesu dānasālā² karetvā³ dānaṃ pavattesi, divase di-
 vāse chasatasahassāni nikkhamanti⁴. Bodhisattassa ca yāca-
 kānnū⁵ ca ekasadiśam⁶ eva bhantaṃ hoti. Tassa Jambudīpaṃ
 unnamgalaṃ katvā dānaṃ dadato dānānubhāvena Sakkabha-
 vanaṃ⁷ kampi, devarañño pañḍekambalasīlāsanaṃ uṇhākaraṃ
 dassesi. Sakko „ko nu kho maṃ thānā cāvetukāmo“ ti upa-
 dhārento mahāsetthiṃ diśvā „ayaṃ Visayho“ atīviya pattha-
 ritvā sakala-Jambudīpaṃ unnamgalaṃ katvā⁸ dānaṃ deti,⁹
 iminā dānena maṃ¹⁰ cāvetvā sayam Sakko bhavissati mañño,
 dhanam assa nāsetvā etaṃ daliddaṃ¹¹ katvā yathā dānaṃ na
 deti tathāssa kāressāmīti¹² cintetvā sabbaṃ¹³ dhānadhā-
 ṇaṃ¹⁴ telamadhuphānitādiṃ¹⁵ antamaso dāsakammakaraporisam
 pi antaradhāpesi¹⁶. Dānavyāvata āgantvā „sāmi dānaggaṃ¹⁷
 pacchannaṃ“, thapitathapitatthāno kiñci na passāma¹⁸ ti
 ārocayimsu. „Ito paribbayaṃ āharatha, mā dānaṃ pacchindatha“
 ti bhariyaṃ pakkosāpetvā „bhaddo dānaṃ pavattāpehiti“ āha.
 Sā „sakalagehaṃ“ vicinitvā addhamāsakamattam pi adīevā
 „ayya, aṇhākaṃ nivatthavattthaṃ“ thapetvā aññaṃ kiñci na
 passāmi, sakalagehaṃ tucchā¹⁹ ti āha. Sattaratanagabbhesu
 dvāraṇaṃ vivarāpetvā na kiñci addasaṃsu²⁰, setthiṃ ca bhariyaṃ
 ca thapetvā añño²¹ dāsakammakarāpi²² na paññāyimsu. Puna
 Mahāsatto bhariyaṃ āmantetvā „bhaddo, na sakkā dānaṃ
 pacchinditum, sakalanivesanaṃ vicinitvā kiñci upadhārehi“²³
 āha. Tasmīṃ khana eko tipahārako asīto c²⁴ eva kajaṃ ca
 tipabodhānarajjaṃ ca dvārantare chaḍḍetvā palāyi. Setthi-
 bhariyaṃ naṃ²⁵ diśvā „sāmi imaṃ thapetvā aññaṃ na passā-

¹ C¹ catvāri, B¹ attanadvāre ti. ² B¹ -dāya. ³ B¹ karepetvā. ⁴ B¹ nikkhamitvā
 addā. ⁵ B¹ vaṇhikāya. ⁶ C¹ ekadivāsam. ⁷ B¹ sakkabha-. ⁸ B¹ vesagho. ⁹ B¹
 kirento. ¹⁰ C¹ maṃ. ¹¹ C¹ dalī- corr. to dalī-. ¹² B¹ tatha kāressāmīti. ¹³
 C¹ B¹ sabba. ¹⁴ B¹ -āṇa. ¹⁵ C¹ telam-, B¹ -tavalāradint. ¹⁶ B¹ addāda.
¹⁷ B¹ pañchi-. ¹⁸ C¹ sakalagehaṃ. ¹⁹ B¹ sakagehi, B¹ sakalageha. ²⁰ C¹ nīvatta-,
 B¹ nīvattavattam, B¹ nīvattavattam. ²¹ B¹ addesa, B¹ addassa. ²² C¹ añño.
²³ B¹ -karadīkayā. ²⁴ B¹ -ka.

mīti¹ āharitvā adāsi. Mahāsatto „bhadde, mayā ettakam
kālam tiṇaṃ nāma na lāyitapubbam², ajja pana tiṇaṃ lāyitvā
āharitvā vikkhīṇtvā yathānucchavikam dānaṃ dassāmīti³“ dānu-
pacchedabhayena⁴ asitaṃ c⁵ eva kājaṃ ca rajjuṃ ca gahetvā
3 nagarā uikkhaṃma⁶ tiṇavatthum⁷ gantvā tiṇaṃ lāyitvā „eko⁸
umhākam bhavissati, ekena⁹ dānaṃ dassāmīti“ dve tinakalāpe
bandhītvā kāje¹ laggetvā² adāya gantvā nagaradvāre vikkhīṇtvā
māsake gahetvā³ ekam koṭṭhāsam yācukāmaṃ adāsi. Yācaka
bahū, tesam „mayham pi dehi⁴“, mayham pi dehi⁵ vadantānaṃ
10 itaram pi koṭṭhāsam datvā tam⁶ divasaṃ saddhim bhariyāya
anāhāro vītinaṃesi. Iminā nīyāmena cha divasā vītivatā.
Ath⁷ assa sattame divase tiṇaṃ āharamānassa sattāham nirāhā-
rasaṃ pakatisukhumalassa⁸ nalāte⁹ suriyātapena pahatamatte¹⁰
akkhūni bhamimsu. So satim paccupatthāpetum¹¹ asakkonto
15 tiṇaṃ avattharitvā pati¹². Sakko tassa kiriyaṃ upadhāra-
yamāno¹³ vicarati¹⁴. So¹⁵ tam khaṇaṃ¹⁶ āgantvā ākāse thatvā
paṭhamam gātham āha:

1. Adāsi dānaṃ pure¹⁷ Visayha,

dadato ca¹⁸ te khayadhammo ahoṃ,

20 itoparaṃ¹⁹ ce na dadeyya dānaṃ

tiṭṭheyyum te samāmantassa²⁰ bhogā ti. 157.

Tass uttho: amhā Visayha, tam ito pubbe tava geṇe dānaṃ vijjāmaṇo
sakala-Jambodīpam²¹ unnaṃgalam karā²² dānaṃ adāsi, tassa xa evam²³ da-
dato bhogūnaṃ ca khayadhammo khayabhāro²⁴ ahoṃ, vāham upateyyam kkhū-
25 nū, itoparaṃ²⁵ ce na²⁶ dānaṃ m²⁷ dadeyyāsi²⁸ tava samāmantassa²⁹ bhogā tath³⁰

1 C¹ lāyitvāham. 2 B¹ -pacchedana-, B² -pacchedana-, 3 B¹ -mitvā. 4 B¹
lakkhūni. 5 B¹ ettakam. 6 B¹ ettakam. 7 C¹ kāje. 8 C¹ B¹ -laggetvā. 9 B¹
lakkhītvā; nagarā - - - gahetvā wanting in B¹. 10 B¹ omīti tesam mahampi dehi.
11 C¹ omīti tam. 12 B¹ āsukko-. 13 B¹ -te, C¹ -yena. 14 B¹ -tena, B¹ -ta-
matena. 15 C¹ -tum. 16 B¹ add aṭṭha. 17 B¹ -ti-. 18 B¹ -ramā. 19 B¹
sakko. 20 B¹ khayadāra. 21 B¹ pubbe, 22 B¹ xa. 23 C¹ -tam. 24 B¹
saṃya-. 25 C¹ -pa, C¹ -pa. 26 B¹ karitvā. 27 C¹ rovaṃ, C¹ ce etam. 28 B¹
khayabhāro. 29 B¹ -tam. 30 B¹ add tam. 31 C¹ omīti na. 32 B¹
dānaṃ dadeyya kassaci kiṇci na dadeyyāsi. 33 B¹ samāmantassa. and add
adāntassa.

eva tittheyyam, ito parihāra na dassamīti¹ mayham petiṭṭham āhī, āhāsi te
bhoge dassessan² ti.

Mahāsatto tassa vacanāni sutvā „ko si ivan“ ti āha.
„Sakko ham asmiti“. Bodhisatto³ „Sakko nāma sayam dā-
nam datvā ilam samādiyivā“ aposathakammaṇi katvā satta⁴
vatapadāni⁵ pūretvā Sakkattāni patto⁶, tvaṃ pana attano⁷
issariyakārakam⁸ dānam vāressi, anariyam vata karosīti⁹ vatvā
tisso gāthā abhāsī:

1. Anariyam ariyena sabhassanetta
suduggatenāpi akiccam āhu,
mā vo¹⁰ dhanan tam¹¹ ahavā janinda¹²
yambhogahetu¹³ vijahemu saddham. 158.
2. Yena eko ratho yāti yāti tenāparo¹⁴ ratho,
porāṇaṇi nihitam¹⁵ vaḍḍham¹⁶ vaḍḍhataṃ āeva¹⁷ Vāsava. 159.
3. Yadi hessati dassāma, naṇṇe kim dadāmasa,
evam bhūtāpi dassāma, mā dānam pamadamhase¹⁸ ti. 160.

Tattha anariyam ti timakam pāpakammaṇi, ariyena¹⁹ ti pariuddhā-
sāyena śārasāriyena²⁰, suduggatenāpi ti sudullāddanāpi²¹, akiccamāhā ti
akartabbhaṇi²² Duddhādāyo ariya vadanti, tvaṃ pana mayham²³ anariyamaggaṇi
āropesi²⁴ adhippāyo, vo²⁵ ti nipātamattaṃ yambhogahetu²⁶ ti yassa āha-
nassa paribhūjanahetu mayam dāmasaddham²⁷ vijahemu paricejeyyāma tehi
no dhanam eva mā ahuta na no tena dhanena attho ti āpēti, ratho ti yam kiṇḍi
pānam, idam ruttam hoti: yena maggena eko ratho yāti āhāsi pi ratho yāti²⁸,
rathassa gatamagga²⁹ evo ti ten³⁰ eva maggena yāti, porāṇaṇi nihitam³¹ vaḍ-
ḍham³² ti yam mayā pubbe uhitam vaḍḍham³³ tam mayi dhārenta³⁴
yeva mā ttiṭṭham³⁵ ti attho, evo bhūtā ti evam timahārahābhūtāpi

¹ B¹ add tvaṃ. ² B¹ dassavasiṃ. ³ B¹ add tassa vacanāni sutvā sakko. ⁴
B¹ -dayi-. ⁵ C¹ vatapadāni, B¹ vatapadāni. B¹ vatapadāni. ⁶ B¹ sakkat-
tappatto, B¹ -tappatto. ⁷ B¹ adda. ⁸ B¹ -raṇi. ⁹ C¹ vo, C¹ no corr. to
vo, B¹ omits vo, B¹ kho. ¹⁰ C¹ hanattādi, C¹ dhananta. ¹¹ B¹ devariya. ¹² B¹ yam-,
B¹ yambhogahetu, C¹ -tu corr. to -tum. ¹³ B¹ innaparo. ¹⁴ B¹ -ta. ¹⁵ B¹ vattam.
¹⁶ B¹ vaṭṭamāhāna. ¹⁷ pamadamhase, B¹ pamadamhase. ¹⁸ C¹ -māsi-. ¹⁹
B¹ omits teha, B¹ omits śārasāriyena. ²⁰ C¹ -li- corr. to -li-. ²¹ C¹ akat-
tabhānti-. ²² C¹ maggaṇi, C¹ maggaṇi corr. to magga. ²³ B¹ āropesi. ²⁴
B¹ te, B¹ kho. ²⁵ B¹ omits yam. ²⁶ B¹ dānam-. ²⁷ C¹ omits yāti. ²⁸ C¹
omits gata. ²⁹ B¹ rathan. ³⁰ C¹ vaḍḍham, B¹ vattam. ³¹ C¹ dhārenta, C¹
add vaḍḍham. ³² B¹ yeva tumba na mā ttiṭṭhi.

2. Vānara-jātaka.

Asakkhīm¹ vata attānaṃ ti. Idāṃ Satthō Veluvane
viharanto Devadattassa vadhāya parisakkanam² ārabhha
kaibesi. Vatthum beṭṭhā³ vittharitam eva⁴.

Attho pana⁵ Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rājāṃ kā- 3
rente Bodhisatto Himavantapadese⁶ kapīyonīyaṃ nibbat-
titvā vayappatto Gaṅgātīre vasi. Ath⁷ ekā anto Gaṅgāya⁸
sumsumārī Bodhisattassa hadayamaṃse doḥalaṃ uppādetvā
sumsumārassa kathesi. So „Bodhisattaṃ udake nimujjāpetvā
māretvā hadayamaṃsaṃ gaḥetvā sumsumārīyā dassāmi⁹“ cin- 10
tetvā Mahāsattam āha: „ehi samma, antaradīpake phalāphale
khādītum gacchāma¹⁰“ ti. „Ahaṃ kathaṃ¹¹ gamissāmi¹²“ āha.
„Taṃ mama piṭṭhiyaṃ nisīdāpetvā nassāmi¹³“. So tassa cittaṃ
ajānanto lamghitvā piṭṭhiyaṃ nisīdi. Sumsumāro thoḥaṃ gantvā
nimujjitum ārabhi¹⁴. Atha taṃ vānaro „kiṃ¹⁵ hho maṃ udake 15
nimujjāpesi¹⁶“ āha. „Ahaṃ taṃ māretvā tava hadayamaṃ-
saṃ mama bhariyāya dassāmi¹⁷“. „Dandha tvaṃ mama ha-
dayamaṃsaṃ udare¹⁸ ti maññasīti¹⁹“. „Atha kahaṃ²⁰ te ṭha-
pitaṃ“ ti. „Etaṃ udumbare olaṃbantaṃ na passaṃsi²¹“, „Pas-
sāmi, dassasi pana me²²“ ti āha. „Ahaṃ dassāmi²³“. Sum- 20
sumāro dandhatāya taṃ gaḥetvā uddītīre udumbaramūlaṃ
gato. Bodhisatto tassa piṭṭhito lamghitvā udumbararukkhe ni-
sinno imā gāthā abhāsi:

1. Asakkhīm¹ vata attānaṃ utthātum udakā thalam,
idāṃ² āhaṃ puna tuyhaṃ vasaṃ gacchāmi vārija? 161. 23
2. Alam etehi ambehi³ jambūhi panasehi ca
yāni pāraṃ samuddassa, varaṃ⁴ mayhaṃ udumbaro. 162.
3. Yo ca uppatitaṃ atthaṃ na khippam anubujjhati
amittavasam anveti, pacchā ca-m-anutappati⁵. 163.

2. Cfr. I p. 278, II p. 158, 298. ¹ B¹ -i. ² C² -nam. ³ C² omit beṭṭhā. ⁴ B¹ add attāṇa āhāsi. ⁵ B¹ omit pana. ⁶ B¹ -ppa-. ⁷ B¹ -yaṃ. ⁸ B¹ add samma. ⁹ B¹ ārabhhi. ¹⁰ C² kin. B¹ kināraṇā. ¹¹ B¹ nre aṭṭhi. ¹² B¹ kahaṃ. ¹³ C² B¹ ambehi, B² sabbehi. ¹⁴ C² varaṃ. ¹⁵ B¹ ca anu-.

1. Yo ca uppatitāṃ attthāṃ khīppam eva nibodhati
muccate suttasambādā, na ca pacchānutappatīti. 164.

Tattha ¹ sakkhiṃ ² sātā ³ ti samatto vata ahoṃ ⁴, uttathu ti ud-
dharitum, vāriyā ⁵ ti apmānāreṇa āpatti, yāni pāraṇ samuddhāsa ⁶ ti
2 Gaḍḍam ⁷ samuddhāsamena āpanto yaṃ samuddhāsa pāraṇ, gantvā khuddabbhāsi
asā ⁸ tahi ⁹ vadati, paccha ¹⁰ samānutappasīti ¹¹ appamāṇa attthāṃ khīppam
ajānānta amittavassā ¹² pacchati ¹³, pacchā ca nutappatīti.

Iti so catūhi gāthāhi lokikakiccānaṃ ¹⁴ oṃphattikāraṇaṃ
kathetvā vanasandam eva pāvīsi.

10. Sattāḥ bhūṃ desanā ¹⁵ āharitvā jātakaṃ amodhānesi: „Tadā
amāmaṃro Devadatto ahoṃ, vāmaṃ ahaṃ evā ¹⁶ ti. Vānuraajātakam ¹⁷.

3. Kuntanijātaka.

- Avasimha tavāgāre ti. Idam Sattāḥ Jetavane viharanto
Kosaḥarādho gehe nivuttham kuntanisaṅkumam ¹⁸ ārabhha kathesi.
15 Sā kira raṇṇo dūteyyahārikā ¹⁹, dve potakāpi ²⁰ sā attī. Rājā taṃ
saṅkumam ekassa raṇṇo paṇṇam gāhāpetvā pesesi. Tassā gatakkāle
rājakule dārakā te ²¹ saṅkumapatake hutthehi parimaddantā ²² māreṇa.
Sā āgantvā te potake ²³ apassanti „kena me puttakā ²⁴ mārītā ²⁵ ti
pucchī. „Asukena ca asukena cā ²⁶ ti. Tasmā ²⁷ so kāle rājakule
20 posāvanikasyaggho ²⁸ attī kakkhale pharuse, bandhanasālena tiṭṭhati.
Attha te dārakā naṃ ²⁹ vyaggham daṇṇāyā ³⁰ agamamsu ³¹. Sāpi
saṅkumikā tehi smiddhā gantvā „yathā mehi mama puttakā hutā ³²
tathā ³³ eva te ³⁴ karissāmi ³⁵ te dārake gabetvā vyagghassa ³⁶ pādamūle
khīpi. Vyaggho mrumurāpetvā ³⁷ khādi. Sā „idāni me manorathe
25 puno ³⁸ ti uppativā Bināvantam eva gutā. Taṃ kārāṇaṃ sutvā ³⁹
dhammasahbhāyaṃ katham sunutthāpesuṃ. „Āvuso rājakule kira kun-

¹ Tat - ti. ² C¹ gaṇḍa, C² gaṇḍaya, B¹ pāraṇ, B² gaṇḍa. ³ C¹ khuddabbhāsi ti
āpattisethi. ⁴ B¹ ca aho-. ⁵ B¹ amittānaṃ va-. ⁶ B¹ upagacchati. ⁷ B¹
lokasakic-. ⁸ B¹ dhammasā-. ⁹ B¹ hūti - - dotiyaṃ, B¹ omis the like. ¹⁰
C¹ kuttanā-, B¹ kintā-, B¹ kintā-. ¹¹ B¹ add ahoṃ. ¹² C¹ pati-. ¹³ C¹
mate. ¹⁴ C¹ putte. ¹⁵ C¹ B¹ samam, B¹ tasmā. ¹⁶ C¹ posātka, B¹ posā-
vanisaggho. ¹⁷ B¹ omis aho. ¹⁸ B¹ - utthāya. ¹⁹ B¹ ag-. ²⁰ B¹ mārītā.
²¹ B¹ te. ²² B¹ vyaggha. ²³ C¹ mrumurāpetvā, B¹ mārāpetvā, B¹ mrumu-
murāpetvā. ²⁴ C¹ putte, B¹ paripanno. ²⁵ B¹ add bhikkhū.

tinī¹, yehl 'ess potakā² mārītā te dārake vyagghassa purato³ pā-
lesvā⁴ mārāpetvā⁵ palātā⁶ ti. Sattha āgantvā „kāya na 'ttha bhikk-
khare etarahi kathāya sammānā⁷ ti pucchitvā „imāya sāmā⁸ ti
vutte „na bhikkhave idā⁹ etā pubbe p' esā attano potaghātako
ghātāpesi yevā¹⁰ ti vatvā¹¹ stitān āhāri: 3

Attā Bārāpasīyam Bodhisatto dhammena samena
rajjam kareti¹². Tassa nivesane ekā kuntanī¹³ dūteyyahārikā
ti sahaṃ purimasadisam eva. Ayam pana viseso: Ayam¹⁴
vyagghena dārake mārāpetvā cintesi: „idāni na sakkā mayā
idha vasitum, gamissāmi, gacchanti¹⁵ ca¹⁶ raṇṇo na anāro- 10
cetvā¹⁷ gamissāmi, ārocetvā va gamissāmi¹⁸ sā rājānaṃ upa-
sāṃhamitvā vanditvā ekamantaṃ thitā „sāmi tumhākaṃ¹⁹ pa-
mādena mama puttake dārakā māresum, ahaṃ kodhavasikā
hetvā²⁰ dārake patimāresum, idāni mayā idha²¹ vasitum na
sakkā²² ti vatvā paṭhamam gātham āha: 15

1. Avasimha tavāgāre niccaṃ²³ sakkatapūjitā,

tvam eva dānim akara²⁴, haṇḍa rāja vajām²⁵ ahaṃ ti. 165.

Tattha tvaṃeva dānimakara²⁶ ti maṃ paṇṇam gāhāpetvā pesetvā
attano pamādena mama piyaputtake āraḍḍhanto tvaṃ heva idāni etah mama
gemaṇhāraṇam²⁷ akatt, haṇḍā ti vavassaggatthe²⁸ nipāto, rāja²⁹ ti Bodhi- 30
sattam āsatti, vajāmahaṃ ti gacchāmi ahaṃ.

Taṃ sutvā rājā dutiyam gātham āha:

2. Yo ve kate patikate kibbise patikibbise

evam³⁰ taṃ sammattī³¹ veram vasa kuntanī³² mā gamā ti. 166.

Tasā attāho: yo puggalo paroma kate kibbise attano puttamāraṇādika³³ dā- 35
raṇakamma kate puna attano³⁴ tassa puggalassa patikibbise kate³⁵ putt-

¹ C¹ -ti corr. to -ti. ² B¹ kṛtā sūkhā nāma kantiyānāṃ bhāṣā potake, B² kṛtā
sūkhā nāma kantiyānāṃ potake yehl. ³ B¹ pādamaṇḍala. ⁴ B¹ khārapetvā, B² khā-
pitrā. ⁵ B¹ māresvā. ⁶ B¹ himavantaṃeva gati, B² himavantaṃ gati. ⁷ B¹
attano potake ghātako potake gahetvā vyagghassa pātanaṃ khipitā himavan-
taṃeva gati, B² a. potake dārake gahetvā b. pādakkhipitā h. x. ⁸ B¹ addā tahi
yācitu. ⁹ B¹ -ti. ¹⁰ C¹ -ti, C² -ni corr. to -ti. ¹¹ B¹ addā kantiyā. ¹²
C¹ -ti. ¹³ B¹ addā pana. ¹⁴ B¹ anārosetvā na. ¹⁵ B¹ addā kantiyā. ¹⁶ B¹
addā vete, B² to. ¹⁷ C¹ B² mite idha. ¹⁸ C¹ idha. ¹⁹ B¹ -ti. ²⁰ B¹ do-
mamaṇḍala. ²¹ B¹ upasaggatthe. ²² C¹ eva. ²³ C¹ B¹ -ti. ²⁴ C¹ kuntanī,
C² kuntanī. ²⁵ B¹ -na. ²⁶ C¹ patikate patikibbise.

katam mayā tassā 'ti jānāti, evam¹ tañ sammati² veram³ attakena tañ veram
sammati vūpasantañ hoti, tasmā vasa kuntani⁴ mā gamā ti.

Taṃ sutvā⁵ tatiyaṃ gātham āha:

1. Na katassa ca kattā ca metti⁶ sandhiyate⁷ puna,

8 hadayaṃ⁸ nānujānāti, gacchañ⁹ ñeva rathesabbhā¹⁰ 'ti. 167.

Tattha na katassa ca kattā cā 'ti katassa ca abhībhūtasā¹¹ upapū-
tassa¹² puggālasa idāni vibhattiviparipimam¹³ katvā yo kattā ca tassa¹⁴
cā ti imesaṃ dīṇṇam puggālanam puna¹⁵ mittakhaṇo nāma na sandhiya
na ghaṭiyatīti¹⁶ atthe, hadayaṃ nānujānātīti teṇa kāmāneṇa mama hada-
yam idharassam¹⁷ nānujānāti¹⁸, gacchaññeva rathesabbhā¹⁹ 'ti tasmā ahaṃ
mahārāja gamasāmi yevā 'ti.

Taṃ sutvā²⁰ rājā catuttham gātham āha:

4. Katassa c' eva kattā ca metti²¹ sandhiyate²² puna.

dhīrānaṃ no ca bālānaṃ, vasa kuntani²³ mā gamā ti. 168.

11 Tass' atthe: katassa c' eva²⁴ puggālasa yo ca kattā tassa metti²⁵ san-
dhiyate²⁶ puna, sū puna²⁷ dhīrānaṃ no ca bālānaṃ. dhīrānaṃ hi metti²⁸
bhīṇā²⁹ puna ghaṭiyatī³⁰, bālānaṃ pana sakkā bhīṇā bhīṇā va hoti³¹, tasmā
vasa kuntani³² mā gamā ti.

Sakunika „evam sante pi na sakkā mayā idha³³ vasitum
20 sāmīti³⁴ rājānaṃ vanditvā uppatitvā Himavantam eva gatā.

Sattā imāṃ deśānaṃ³⁵ āharitvā jātakam sumodhānesi: „Tadā
kuntani³⁶ yeva etarahi kuntani³⁷ ahoṃ. Bārāṇasirājā puna ahaṃ
evā³⁸ 'ti. Kuntanijātakam³⁹.

¹ C² eva. ² C¹ B¹ -ti. ³ B¹ veranti. ⁴ C² kantanin, C² kantanin. ⁵ B¹
add kuttinī. ⁶ C² metti. B¹ mitti. ⁷ C² sandhiyate, C² sandhiyate, B¹ san-
dhiyate. ⁸ C² -yaṃ. ⁹ B¹ add ca. ¹⁰ B¹ -pīṇṇatassa. ¹¹ C² vibhavantī-
¹² B¹ yo katassa ca akatassa. ¹³ B¹ omīti puna. ¹⁴ C² -an. ¹⁵ B¹ add na-
ruccati. ¹⁶ B¹ mitti. ¹⁷ C² sandhiyate, B¹ sandhiyate. ¹⁸ C² -kuntani,
C² -kuntani corr. to -ci. B¹ -kuttinī, B¹ -kuttinī. ¹⁹ B¹ omīti ceva. ²⁰ B¹
mittam, B¹ mitti. ²¹ B¹ sandhiyate, B¹ sandhiyate. ²² in C² puna is blotted
out, B¹ pana. ²³ B¹ mitti. ²⁴ B¹ -ti. ²⁵ C² ca hoti. ²⁶ C² -kunta-
nin, B¹ -kuttinam, B¹ -kuttinam. ²⁷ C² omīti idha. ²⁸ B¹ dhammade-. ²⁹
C² kuntani, C² kuntani, B¹ kuttinī, B¹ kuttinī. ³⁰ C² kuntani, B¹ kuttinī,
B¹ kuttinī. ³¹ C² kuntani corr. to -ni, B¹ kuttinī-, and add tatiyaṃ.

4. Ambacorajātaka.

Yo aññiyam¹ maṇḍayatīti. Idam Satthā Jetavane vi-
 haranto ekam ambagopakatheraṃ² ārabhā kathesi. So kira
 mahallakakāle pabbajitvā³ Jetavana-paccante ambavane paṇṇasālam
 kāretvā amburukkhato putitāni ambapakkāni khādanto vicarati. attam⁴
 sambandhamanussānam pi deti. Tasmim bhikkhūcāraṃ pavitthe am-
 bacorakā ambāni pāṭetvā khādītvā ca gahetvā gacchanti. Tasmim
 khane catasso setthidhitaro Aciravatiyā nahātvā⁵ vicarantiyo tam
 ambavanaṃ pavissesu. Mahallako āgantvā tā diavā „tumbhe me
 ambāni khādītanīti“ āha. „Bhaṇte, amhe idāni“ āgatā. aa tumbhakaṃ⁶
 ambāni khādāmā“ ti. „Tena hi sapatham karothā“ ti. „Karema
 bhante“ ti sapatham⁷ karimesu. Mahallako tā hi⁸ sapatham kāretvā⁹
 lajjāpetvā viesaḷesi. Tassa tam kiriyaṃ sutvā bhikkhū dhamma-
 sabbhāyaṃ katham samuttāpesuṃ: „āvuso usuko kira mahallako
 attano vasaṇakambavanaṃ¹⁰ pavitthasettidhitaro¹¹ sapatham kāretvā¹²
 lajjāpetvā viesaḷesīti. Satthā āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave
 etarahi kathāya sannisimā“ ti pucchītvā „imāya nāmā“ ti vutte „aa
 bhikkhave idāni“ eva pubbe p’ esa ambagopako hutvā ekā¹³ setthi-
 dhitaro sapatham kāretvā lajjāpetvā viesaḷīti¹⁴ vatvā atītam āhāri:

Atte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente¹⁵
 Bodhisatto Sakkattaṃ kāresi. Tada eko¹⁶ kūṭajaṭṭilo Bā-
 rāṇasīm upanissāya nadittre ambavane paṇṇasālam māpetvā
 ambāni rakkhanto¹⁷ patitāni ambapakkāni khādanto samban-
 dhamanussānam pi dadanto¹⁸ nānappakārena micchājīvena jīvi-
 kaṃ kappento viharati¹⁹. Tada Sakko devarājā „ke“²⁰ nu kho²¹
 manussaloke mātāpituro upatthahanti kule jettāpacāyikakam-
 maṃ karonti dānaṃ denti sīlam rakkhanti aposathakammaṃ
 karonti, ke pabbajitvā samanadhammesu yuttapayuttā viharanti,
 ke anūcāraṃ carantīti²² lokam volokento imaṃ²³ ambago-

¹ C² aññi-, B² aññi-. ² C² -kam-, B² -kathesam-, ³ C² -jito. ⁴ B² nahātvā. ⁵ B² -vera. ⁶ C² -thā, C² -tham corr. to -thā. ⁷ B² āva, B² āva. ⁸ C² ka-
 rento, C² karontā corr. to -to. ⁹ B² nāma. ¹⁰ B² -kam-, ¹¹ B² pavittā-
¹² B² catasso. ¹³ B² viesaḷesīti. ¹⁴ B² omīti eko. ¹⁵ B² adā amburuk-
 khato. ¹⁶ B² danto, B² danto. ¹⁷ B² vicarati. ¹⁸ C² kesa, C² ke corr. to
 kesa. ¹⁹ B² karontīti. ²⁰ B² idam. B² omīti imam.

pakam anācāraṃ jaṭilaṃ¹ diṣvā „ayaṃ kūtajaṭilo kaṣinapari-
kammādin attano samanadhammaṃ paḥāya ambavanam rak-
khanto vicarati, samvejessāmi naṃ“ ti tassa gāmaṃ bhikkhāya
paviṭṭhakāle attano ānubbāvena ambe pātadvā corehi vilutte²
5 viya akāsi. Tadā Bārāṇasito catasso setṭhidhitaro taṃ am-
bavanam pavissinhu. Kūtajaṭilo tā diṣvā „tumbhehi³ ambāni
khāditanāni“ paḷibuddhi. „Bhante, mayam idāni āgatā, na te
ambāni khādimhā“⁴ ti. „Tena hi sapatham karoṭhā“⁵ ti.
„Katvā puna⁶ gantum labhissāma bhante“ ti. „Āma labhis-
10 sathā“⁷ ti. „Sāha bhante“ ti tvaṃ⁸ jettikā sapatham ka-
ronti pathamam gātham āha:

1. Yo nibbayaṃ⁹ mandayati sandāsena vihaṇṇati
tassa sā vasam anvetu yā te ambe¹⁰ avāharitī. 169.

Tassa¹¹ artho; yo puriso paṭṭhāsi kāṣaṇapakaravuttikāya (pḥalāddhā¹² roje-
15 tvā¹³ karaṇ nīllyakam¹⁴ mandayati nīlkesantare¹⁵ ca utthitam¹⁶ niddharante
sandāsena vihaṇṇati kīlamehi tassa evaṇṇassa mahallakassa vā vasam anvetu
tathārūpaṃ patiṃ¹⁷ labhati yā te ambe avāharitī.

Tāpaso „tvam ekamantam tittā“¹⁸ ti vatvā dutiyam set-
ṭhidhitarāṃ kāresi. Sā dutiyam gātham āha:

20 2. Visam vā punnavisam¹⁹ vā ānatimsam vā²⁰ jātiyā
tādisā patiṃ mā laddhā²¹ yā te ambe avāharitī. 170.

Tassa²² artho; tatiyo sama punnavasāso/vasavassakāle purisānam piyā honti,
yā puna tassa ambāni arāhari sā evaṇṇe yuktāne patiṃ alakkhāsi jātiyā vīsam
vā punnavisam vā²³ ekam dvīb) ānatikā ānatimsam²⁴ vā vassāni patvā tādisā
25 puripukkhavāyo hotvāpi patiṃ mā laddhā²⁵ ti.

Tāya pi sapatham katvā ekamantam tittāya tatiyā tati-
yam gātham āha:

¹ Bā kūtajaṭilam. ² Bā vimpanto. ³ Bā add me. ⁴ Cā khāditanā, Bā khā-
damhā. ⁵ Bā add sapatham. ⁶ Bā ca puna. ⁷ Bā vā. ⁸ Cā nīlī, Bā nīlam, Bā
nīllyam. ⁹ Cā amba. ¹⁰ Cā phalī, Bā nīphalī. ¹¹ Bā omit rojeṭvā. ¹² Cā nīlī,
Bā nīllyam. ¹³ Cā Bā nīlī. ¹⁴ Bā add phallam, Bā pa. ¹⁵ Bā omit sī. ¹⁶
Bā pati, Bā pati. ¹⁷ Bā tittā, ¹⁸ Bā padavissam. ¹⁹ Bā vā. ²⁰ all four
MSS pati mā laddhā. ²¹ Bā vīsam vā patvā ekavassam vā. ²² Bā māva aya
sīsam, Bā ānatimsam, omitting ānatikā. ²³ Cā parimalatthā, Bā pati mā laddhā.

4. Digham gacchato addhānam ekikā abhisāriyā

samketo patin mā¹ addasa² yā te ambe avāhariti. 171.

Tassa³ attheti yā te ambe avāharitī vā patin pāthayamānā tassā sautthasā
abhisāranatīya abhisāriyā⁴ nāma hutvā ekā⁵ addhiyā gacchato⁶ digagacchamattam⁷
digham addhānam gacchato⁸ gacchāpī ex tassān amba⁹ addhānam nāma āgaccheyy- 5
yānti kate samketo patin mā addasā¹⁰ 'ti.

Tāya pi sapatham katvā ekamantam thitāya catutthā
catuttham gātham āha:

4. Alamkatā suvasanā mālinī candanusevadā

ekikā sayane sayatu yā te ambe avāhariti. 172.

16

Sa uttamatthā yeva.

Tāpaso „tumhehi bhāriyā¹ sapathā katā, aññehi ambā
khādita² bhavissanti, gacchatha dāni tumhe³ ti tā nyyojesi.
Sakko bheravarūpārammanasā dasseti vā kūtātāpasasā tato
palāpesi. 15

Satthā imam desanam⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
kūṭajajilo ayaṃ ambagopako mahallako⁵ abosi, catthaso setthidhī-
taro etā yeva. Sakko pama abam evā⁶ 'ti. Ambacora jātakam⁷.

5. Gajakumbhajātaka.

Vannam yadaggi dahatī¹. Idam Satthā Jetavanam 20
viharanto ekam alasabhiḥkham ārabha kathesi. So kira Sāvattthi-
vāsī² kulaputta sāsane unam datvā pabbajitvopi alaso abosi uddesa-
paripucchāyoni somanasikāravattapaṭivattādi paribāhilo³ nīvaranābhībhūto,
nimmattthānādisu tath' eva⁴ hoti. Tassa tam ālasiyabhaṇam ārab-
bha⁵ dhannasabhaṇam katham samutthāpesum: „āvuso asuko nāma⁶ 25
evārūpe niyyānikasāsane pabbajitvā ālasiyo kusito nīvaranābhībhūto

¹ C¹ - jati m; B¹ - te jati mā. ² B¹ adha. B² addasa. ³ C¹ - sa. ⁴ B¹ ekikā. ⁵ B¹ gacchato gacchāpī. B² gacchato gacchāpī. ⁶ C¹ gacchamā. ⁷ B¹ addhā-
bhā. ⁸ B¹ amba⁹ khādita. ¹⁰ B¹ dhannades. ¹¹ B¹ omā mahallako. ¹² B¹ ex tassā amba¹³ addhānam. ¹⁴ B¹ ambajātakam catuttham. ¹⁵ Yasa to Jeyva.
Asta. 1874 T. 4 p. 365. ¹⁶ C¹ - jhaceti. B¹ hadadhi. ¹⁷ C¹ - i. B¹ - am. ¹⁸ B¹ - parivattādi. B² - parivattādi. C¹ - parivattādi. ¹⁹ B¹ tathā eva.
²⁰ B¹ add. bhikkhū. ²¹ B¹ add. bhikkhū.

viharatīti¹. Sattthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi ka-
thāya sannissimā²“ ti pucchitvā „imāya nāmā³“ ti vutte „nu bhik-
khave idā⁴“ eva pubbe pi so⁵ ālasiko yevā⁶“ ti vatvā aññam āhari:

Attite Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente

- 5 Bodhisatto tassa amaccaratanam⁷ ahosi. Bārāṇasirājā āla-
siyajātiko ahosi. Bodhisatto „rājānam bodhessāmīti⁸“ ekaṃ
upāyaṃ⁹ upadhārento caratī¹⁰. Ath' ekadivasaṃ rājā uyyānam
gantvā amaccaparivuto¹¹ tathā vicaranto ekaṃ gajakumbhaṃ¹²
ālasiyaṃ passi. Tathārūpā kira ālasiyā sakaladivasaṃ gac-
10 chantāpi¹³ ekaṅguladvāṅgulamattam¹⁴ eva gacchanti¹⁵. Rājā
tāṃ disvā „vayassa ko nām' esa¹⁶“ ti¹⁷ pucchi. Bodhisatto¹⁸
„gajakumbho¹⁹ nām' esa mahārāja ālasiyo²⁰“, evarūpo²¹ hi sa-
kaladivasaṃ gacchanto²² pi ekaṅguladvāṅgulamattam eva gac-
chanti²³ vatvā tena saddhiṃ sallapanto²⁴ „ambho gajakum-
15 bha²⁵, tumbhākaṃ²⁶ dandhagamanaṃ, imasmiṃ araṇṇe dāvaga-
gimhi atthite kim karothā²⁷“ ti vatvā pathamaṃ gātham āha:

1. Vanam yad' aggi dahati pāvako kanhavattani²⁸

katham karesi pacalaka evaṃ dandhaparakkamo ti. 173.

Tatha yadaggiṃ yadā aggi, pāvako kanhavattaniṃ aggino va²⁹
90 vataxunā³⁰, pacalako³¹ ti taṃ ālasi, so hi cānto cānto gacchanti, nāma
vā pacalāyati, taṃ pacalako ti vuccati, dandha³² arakkamo ti garuvāriyo³³.

Taṃ sutvā gajakumbho³⁴ dutiyaṃ gātham āha:

2. Bahūni rukkhacchiddāni pathavyā vivarāni ca,
tāni ce nābhīsambhoma hoti no kālapariyāyo ti. 174.

25 Tasse³⁵ arhe: paṇḍita, ambhākaṃ ito uttarigamanaṃ nāma o' atthi, ima-
smiṃ pama araṇṇe rukkhacchiddāni ca pathuvivaraṇi³⁶ ce bahūni, paṇi³⁷ tūl
na pāpama hoti no kālapariyāyo ti maccam eva no hoti.

¹ B'd p-sa. ² B'd amaccaratanam. ³ B'd p-sa. ⁴ B'd upamam. ⁵ B'd
vica. ⁶ B'd amaccaratanam. ⁷ B'd rājako. ⁸ B'd C² -to pi. ⁹ C¹ B² -tam.
¹⁰ C¹ B² gacchanti, B¹ gacchanti. ¹¹ B'd add bodhisattam. ¹² B'd mahāsatto.
¹³ C¹ al. ¹⁴ C² -pi. ¹⁵ C² -ta. ¹⁶ C² gacchanti. ¹⁷ B'd -panto. ¹⁸
C² kumbhākaṃ. ¹⁹ C¹ -vattā, C² -vattā, B¹ -vattā. ²⁰ B'd omīti va. ²¹
B'd -canā. ²² C¹ guru. ²³ C¹ pathavivā, C² pathuvivaraṇi, B'd pathavivā.
²⁴ B'd yadā.

- niceakūlam bhikkhusaṅghassa opānubhūtam kūsāvappajjetam nivāta-
 parivātam'. Ath' ekadivasaṃ rājā nagaram padakkhiṃam karonto
 asāhino nivesane bhikkhusaṅgham divā „aham pi ariyasāṅghassa
 nibaddham bhikkham dassāmi" vihāraṃ gantvā Sattthāraṃ vanditvā
 5 paṇḍasaṃ bhikkhusatānaṃ nibaddham bhikkham paṭṭhapesi. Tato
 paṭṭhāya rājanivesane nibaddham bhikkham diyaṭṭhi¹, vassikugandha-
 sālibhojanam² paṇitam, vissāseṇa paṇa³ sineheṇa sahatthā dāyaka⁴
 n' atthi. rājyuttā dāpenti⁵ bhattam⁶, bhikkhū msiṭvā bhuñjitum
 na icchanti, aññagarasam bhattam gahetvā attano upaṭṭhānakulam⁷
 10 gantvā tam bhattam tesam datvā tehi dinnam⁸ lūkham vā paṇitam
 vā bhuñjanti⁹. Ath' ekadivasaṃ raṇṇo bahum phalāphalam āha-
 rimsu. Rājā „saṅghassa deṭṭhā" ti āha. Manussa bhattaggaṃ
 gantvā „ekabhiikkhu pi"¹⁰ n' atthiti¹¹ raṇṇo ārocesum. „Nānu velā-
 yam eva tāva"¹² ti. „Ama velā, bhikkū paṇa tumhākaṃ gehe
 15 bhattam gahetvā attano¹³ vissāsiṇupaṭṭhānānaṃ¹⁴ gehaṃ gantvā tam
 bhattam¹⁵ datvā tehi dinnam lūkham vā paṇitam vā bhuñjanti¹⁶.
 Rājā „amhākaṃ bhattam paṇitam, kena nu kho kāraṇeṇa albhutvā
 aññaṃ bhuñjanti, Sattthāraṃ pucchissāmi" ti etevā vihāraṃ gantvā¹⁷
 Sattthāraṃ pucchā. Sattthā „mahārāja, bhojanam āma vissāsapara-
 20 mam, tumhākaṃ gehe vissāsaṃ paṇapapaṭṭhāpetvā sineheṇa dāyakaṇaṃ
 albhavā bhikkhū bhattam gahetvā attano¹⁸ vissāsiṇkūlam¹⁹ paribhuñ-
 janti²⁰. mahārāja vissāsaṇḍiso añño naṃ nāma n' atthi, avissāsiṇeṇa
 dinnam satumadhuram pi²¹ vissāsiṇeṇa dinnam sāmākahattam²² na
 agghati, porāṇakapanditāpi roge uppanne²³ raṇṇā paṇa²⁴ vejjakulāni
 25 gahetvā lhasajje kārīte pi roge avūpasamamūṇe²⁵ vissāsiṇānaṃ satthikānaṃ
 gantvā alogikānaṃ nivāraṇānāṃkanyāgaṃ²⁶ e' eva ndakamattasittanlonika-
 pappāḍe ca puribhūjtvā aurogā²⁷ jātā²⁸ ti evaṃ teṇa yācito
 attitaṃ āhāri:

Attite Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rajjam kārente
 Bodhisatto Kāsiṇatthe brāhmaṇakule nibbatti²⁹ Kappa-

¹ Bāḥ - paṭṭi. ² C¹ diya-, B¹ diya-, B² diya-. ³ Bāḥ - kaḍḍhaṇ-. ⁴ B¹ - jana.
⁵ B¹ - yutte dāpeti. ⁶ Bāḥ add bhattam. ⁷ C¹ - kaḍḍhā, B¹ - gāhaṇ. Bāḥ - yathā-
 kakkhāṇam. ⁸ Bāḥ add bhattam. ⁹ C¹ - hi. ¹⁰ B¹ ekam ekam bhikkhū pi
 adivvā, Bāḥ ekam bh. pi a. in the place of ekabhiikkhu pi. ¹¹ Bāḥ - veyya-
 rati. ¹² Bāḥ repeat attano. ¹³ B¹ vissāsiṇānaṃ geham upa-, Bāḥ vissāsiṇānaṃ
 upa-. ¹⁴ B¹ amāsa t bh., Bāḥ add - vasaṇ. ¹⁵ B¹ add vanditvā. ¹⁶ C¹ - jātā,
 C² - jātā. ¹⁷ Bāḥ add hi. ¹⁸ B¹ takapatta, Bāḥ ukamattam. ¹⁹ C¹ add na.
²⁰ C¹ - paṇḍā. ²¹ Bāḥ avūpasamū. ²² C¹ Bāḥ - na. ²³ all four MSS - na. ²⁴
 C¹ Bāḥ - tiva.

kumāro ti 'ssa nāmaṃ ahaṃsu. So veyappatto Takkaṣiḷḷayaṃ
 sabbasippāmi uggaṇhītvā aparabhāge isipabbajjāṃ pabbajji.
 Tada Kesavo¹ nāma tāpaso pañcabi tāpasasatehi parivuto ga-
 nasatthā hutvā Himavante vasati. Bodhisatto tassa santikaṃ
 gantvā pañcannaṃ antevāsikasatānaṃ jeṭṭhantevāsiko hutvā²
 vihāsi, Kesavatāpasassa³ hitajjhāsayo saaneho⁴. Te añña-
 maññaṃ ativissāsikā⁵ ahesuṃ. Aparabhāge Kesavo te tāpase
 ādāya lonambhāsevanatthāya⁶ Bārānaṣiṃ patvā rājuyyāne va-
 sitvā punadivase nagaraṃ bhikkhāya pavāsitvā rājadvāraṃ
 agamāsi. Rājā isiganaṃ diṣvā pakkosāpetvā attano nivesane⁷
 bhojetvā paṭiññaṃ gahe tvā nyyāne vasāpesi. Atha vassāratte
 attē⁸ Kesavo rājānaṃ āpucchī⁹. Rājā „bhante, tumhe ma-
 hallakā, amhe tāva upanissāya vasatha, daharatāpase Hima-
 vantaṃ pesethā¹⁰“ ti āha. So „sādhū“ ti jeṭṭhantevāsina¹¹
 saddhīṃ te Himavantaṃ pesetvā sayāṃ ekako va oḥīyī.¹²
 Kappo¹³ Himavantaṃ gantvā tāpasehi saddhīṃ vasi. Kesavo
 Kappena vinā vasanto ukkapiṭṭvā taṃ dātthukāmo hutvā
 niddaṃ na labhi, tassa niddaṃ alabhamāsa¹⁴ na sammā
 āhāro¹⁵ parinānaṃ gacchati¹⁶, lohitapakkhandikā ahoṣi, bāḷhā ve-
 dana vattanti. Rājā pañca vejjakulāni gahe tvā tāpasāṃ paṭijaggi,¹⁷
 rogo na¹⁸ vūpasammati. Tāpaso rājānaṃ āha: „mahārāja kiṃ
 mayhaṃ maraṇaṃ icchatha udāhu ārogahāvaṃ“ ti. „Āroga-
 bhāvaṃ bhante“ ti. „Tena hi maṃ Himavantaṃ pesethā¹⁹
 ‘ti. „Sādhū bhante“ ti, rājā Nāradaṃ nāma amaccam²⁰
 „bhadaṇṭaṃ gahe tvā vacacarakhe²¹“ saddhīṃ Himavantaṃ yā-²²
 hīti²³ pesesi. Nārado taṃ²⁴ tattha netvā paccāgamāsi. Ke-
 savassaāpi Kappo diṭṭhamatte yeva cetasi karogā²⁵ vūpasanto,
 ukkaṇṭhikā²⁶ paṭippassaddhā. Ath’ assa Kappo alopeṇa²⁷

¹ C² -ma; C¹ -co corr. to -so. ² B¹ Kesavo tāpaso nam. ³ B¹ āneho. ⁴
 B¹ ativāya ti-. ⁵ B¹ add nānussarpatham gāreṇā. ⁶ B¹ soto. ⁷ B¹ atik-
 kanto. ⁸ B¹ -tīva. ⁹ B¹ -vāsikena. ¹⁰ B¹ add yī. ¹¹ B¹ alabhamāsa.
¹² B¹ a. l. na, B¹ sabbā āharo na. ¹³ C² parināmi, C¹ parināmi corr. to -pāmi.
¹⁴ C² -neca. ¹⁵ B¹ add pakkosāpervā nārada amāhāsi. ¹⁶ B¹ -ti-. ¹⁷ B¹
 omī taṃ. ¹⁸ B¹ cetasi rogo. ¹⁹ B¹ -nakeṇa.

adhūpanena udakena sittapaṇṇena' saddhiṃ sāmākanivāra-
yāgum adāsi, tassa taṃ khaṇaṃ āeva lohitapakkhandikā patip-
passambhi. Puna rājā Nāradaṃ pesesi: „gaccha Kesavutā-
pasassa pavattim jānāhīti“. So āgantvā¹ taṃ ārogaṃ disvā
3 „bhante Bārāṇasirājā pañca vejjakulāni gahevā patijagganto
tumhe āroge, kātum nāsakkhī, katham vo' Kappo patijaggāti“
vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Manussindam jahitvāna sabbakāmasamiddhinam (Dhp. p. 215.)
katham nu bhagavā Kesi Kappassa ramati assame ti. 177.

10 Taṃha manussindam ti manussinam indam Bārāṇasirājānam, katham
nu bhagavā Kesiṃ kena nu kho upāyena² ayam amhakkam bhagavā Kesara-
tāpaso³ Kappassa assame ramatitī evam adāsi⁴ saddhiṃ sallapaṇṇo tīya
Kesavassa abhiraṭṭhāraṇam⁵ pucchī.

Tam sutvā Kesavo dutiyam gātham āha:

15 2. Sādūni rāmaniyāni santi rakkhā⁶ manoramā,
subhāsītāni Kappassa Nārada ramayanti man ti. 178.

Taṃha santi rakkhā⁶ ti rakkhā, pāṇiyam⁷ pana rakkhā¹¹ ti eva¹² lakkhi-
tam, subhāsītāni¹³ Kappassa katham subhāsītāni¹⁴ ca¹⁵ ramayanti man¹⁶
ti attho.

20 Evaṃ ca pana vatvā „evam maṃ abhiraṃpento Kappo
alopaadhūpanaudakasittapaṇṇamissam¹⁷ sāmākanivārayāgum
pāyesi, tāya me sariravyādhi¹⁸ samito¹⁹ ti²⁰ nirogo²¹ jāto 'mbhūti“
āha. Tam sutvā Nārado tatiyam gātham āha:

3. Sālinam odanam bhūṇje sucim²² manussūpasecanam,

25 katham sāmākanivāram²³ alonam²⁴ chāḍayanti²⁵ taṃ ti. 179.

¹ C² alonāpanneena, C¹ alonāpanne corr. to -panneena. ² B² gantvā. ³ B² te.
to. ⁴ C² kena upāyena. ⁵ B² keṭṭhā. ⁶ B² aññahi. ⁷ C² -ramatiki- corr.
to -ramatā-, B² -ramatiki-, B² -ramatāki-. ⁸ C² B² rakkhā. ⁹ B² rakkhā, C²
rakkhā. ¹⁰ C² -ti- corr. to -ti-, B² -ti-. ¹¹ so all four MSS. ¹² B² eva.
¹³ C² subhāsītā. ¹⁴ B² omittā ca. ¹⁵ B² maṃ ramayanti, B² omittā maṃ. ¹⁶
C² -alopāpanne-, B² alonakam adhūpanam udakasittam-. ¹⁷ B² sarire vyādhi.
¹⁸ B² upasamitta. ¹⁹ B² omittā. ²⁰ C² ni-, C² nirogo, B² aro-. ²¹ C² su-
corr. to su- and, B² su- ²² C² -ti-. ²³ C² alo, C² alona. ²⁴ C² chā-, B² aida-

Tattha bhuñje ti bhuñji¹ ayam eva vā pātho, chādayanti chādayati² pīṇeti toseti, gūḥābendharukhattamā pana annūḍḍho kato, idam vuttam hoti: so³ vāso sūciṃ maṇḍūpasevanāṃ rājakule rājārahmā sabbhattam bhuñji⁴, tam⁵ katham idam sūmikanivāraṇ⁶ alopan⁷ pīṇeti toseti, katham te etam rucati⁸

3

Tam sutvā Kesavo catuttham gātham āha:

1. Asādam yadi vā sādum appam vā yadi vā bahum

vissattho yattha bhuñjeyya vissāsaparamā rasā ti. 180.

Tattha yadi vā sādum ti yadi vā asādam⁹, vissattho ti nīrasaṅko vissā-sappatto¹⁰ hutvā, yattha bhuñjeyya ti yasmin nīrasaṅko evam bhuñjeyya 10
tattha evam bhuttam yam kiñci lājanam sādum eva, kasmā: yasmiṃ vissāsa-
paramā rasā, vissāsa¹¹ parama uttama etasmi ti vissāsaparamā rasā ti, vissāsa-
rasasiddho¹² hi¹³ rasō nīraso n¹⁴ arthi, vīrasasikena¹⁵ dinnam catumadhikaram pi
vissāsaṅka dinnam ambhakañjīyam¹⁶ nāgchariti¹⁷.

Nārado tassa vacanam sutvā rañño santikam gantvā „Ke- 15
savo idam nāma kathesi¹⁸“ ācikkhi.

Satthā imam denanam¹⁹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
rājā Anando ahesi, Nārado Sārīputto, Kesavo Bakabrahmā²⁰, Kappo²¹
aham evā²²“ ti. Kesavajātakam²³.

7. Ayakūṭajātaka.

20

Sabbāyasan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto lo-
kattacariyam ārabhā kathesi. Vatthum Mahākaphajātaka
āvibhavasati.

Attē Bārāṇasīyam Brahmaḍatte rajjam kārente
Bodhisatto tassa aggamahesiya²⁴ kucchismim²⁵ nibbattitvā 25
vayappatto ugghāṭitasabbasippo pitu accayena rajje patitthāya
dhammena rajjam kāresi. Tadā manussā devamaṅgalikā hutvā

¹ Bāḍ bhuñjasi. ² C² -ti. B¹ chādayanti, B² chādayanti tantī chādayati. ³ Bāḍ yo.
⁴ Bāḍ bhuñjasi. ⁵ C² tam curre to tūm, B¹ tattha. ⁶ C² Bāḍ -pi-. ⁷ Bāḍ -pakam-
⁸ so C²; Bāḍ yadi vā sādum, omittitvā ti yadi vā asādam. ⁹ Bāḍ vissāsapapa-
yutto. ¹⁰ Bāḍ add pana. ¹¹ Bāḍ omiṭi rasa. ¹² Bāḍ add añño. ¹³ Bāḍ add hi.
¹⁴ Bāḍ -kathesi-kath. ¹⁵ B¹ na ag-, B² anag-. ¹⁶ Bāḍ dhammasa-. ¹⁷ Bāḍ baka-
mahābrahmā. ¹⁸ Bāḍ add pana. ¹⁹ B¹ addo chathamah, B² chatham. ²⁰
Bāḍ -lumi.

bahujaḥḥakādayo māretvā devatānaṃ balikammaṃ karonti.
 Bodhisatto „pāvo na hantaḥbo“ ti bheriṃ carāpesi. Yakkhā
 balikammaṃ alabhamānā Bodhisattassa kuḍḍhitvā Himavante
 yakkhasamāgamāṃ katvā Bodhisattassa mārapatthāya ekam
 5 kakkhalam¹ yakkham pesesum. So kappikamattaṃ mahantaṃ
 ādittaṃ ayakūṭaṃ gahetvā „iminā naṃ paharitvā māressāmīti“
 āgantvā majjhimagāmasamauantare Bodhisattassa sayanamat-
 thake atthāsi. Tasmim² khane Sakkassa āsanam³ ŋghākāraṃ
 dassesi. So āvajjamāno taṃ⁴ kāraṇam ātvā Inda-vajiraṃ
 10 ādāya āgantvā yakkhassa upari atthāsi. Bodhisatto yakkham
 dievā „kim nu kho esa maṃ rakkhamāno tthito udāhu māre-
 tukāmo“ ti tena saddhim⁵ sallapanto⁶ paṭhamam⁷ gātham āha:

1. Sabbāyasaṃ kūṭam atippamāṇam
 paggayha so tittati antalikkha,
 15 rakkhāya me tvaṃ vihito nu 's' ajja⁸
 udāhu me cetayase vadhāya⁹ 'ti. 181.

Tatha vihito nu ajja ti vihito nu aī ajja.

Bodhisatto pana yakkham eva passati na Sakkam¹⁰, yakkho
 Sakkassa bhayena Bodhisattaṃ paharituṃ na sakkoti. So
 20 Bodhisattassa katham¹¹ sutvā „mahārāja, nāhaṃ tava ārakkhat-
 thāya“ tthito, iminā pana jalitena ayakūṭena paharitvā taṃ
 māressāmīti āgato 'mhi, Sakkassa bhayena paharituṃ na sak-
 komīti“ etam atthaṃ dipento dutiyam¹² gātham āha:

2. Dūto 'haṃ rājā idha rakkhasānaṃ,
 25 vadhāya tuyhaṃ pahito 'haṃ asmi,
 Indo ca taṃ rakkhati devarājā,
 ten' uttamaṅgam¹³ na hi phāḷayāmīti¹⁴. 182.

Taṃ sutvā Bodhisatto itarā dve gāthā abhāsi:

3. Sace ca¹⁵ maṃ rakkhati devarājā
 30 devānaṃ indo Maghavā Sujampati

¹ B¹ add pharussati. ² B² bhavantaṃ. ³ B³ imam, B⁴ idam. ⁴ B⁴ -pento.
⁵ B⁵ nu ajja. ⁶ B⁶ rakkhamatthāya. ⁷ C⁷ pā-, B⁷ taṃ muttanisāṅgam tena
 phāḷassamī, B⁸ tenuttamaṅga tena phāḷassamīti. ⁹ C⁹ va.

kāman pisācā vinadantu¹ sabbe,

na santase rakkhasiṇā pajāya. 183.

- a. Kāman kandaṇṇa kumbhaṇḍā sabbe paṇaupisācaka,
nālaṇ piṣācā yuddhāya, mahati sū vihesikā ti. 184.

Tatha rakkhasiṇā pajāya¹ u rakkhasaṇṇakhetṭhiyā² pajāya, rakkhasa- 3
sattānaṃ u attho, kumbhaṇḍā u kumbhamattarashasanaṅgā³ mābodara yak-
khā, paṇaupisācaka u saṅkarādhānapisācā⁴, nālaṇ u piṣācā nāma mayā
saṅghāṇa yuddhāya na samatthā, mahati⁵ sū vihesikā u yam pum⁶ ete yak-
khā saṇṇipattivā vihesikaṃ⁷ dassenti⁸ mahati vihesikā⁹ bhāyanakkīradassana-
matraṃ¹⁰ eva mayham, na paṇḍham¹¹ bhāyāmi attho. 10

Sakko yakkham palāpetvā Mahāsattam ovaḍivā „mā
bhāyi mahārāja, ito patthāya tava rakkhāma, mā bhāyitthā^{12a}
ti¹² vatvā sakatthānaṃ eva gato.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
Sakko Anuruddho abosi, Bārāṇasirājā pana aham etā² ‘ū. Aya- 15
kūṭṣajātakam¹³.

8. Araññajātaka.

Araññā gāman āgammā ‘ū. Imaṃ Satthā Jetavane vi-
haranto thūḷḷakumārīkāpalobhanam ārabhha kṛtsesi. Vatthum
Cullanārdukaṣapaḷātaka¹⁴ āvibhavissati¹⁵.

20

Atīte pana¹⁶ Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kā-
rente Bodhisatto brāhmanakule nibbattivā vayappatto
Takkasilāyam uggahitasabbasippo¹⁷ bhariyāya kālakatāya
puttāni gahetvā isipabbajjāṇi pabbajjivā Himavante vasanto 35
puttāni assamapade ṭhapetvā phulāphalattihāya gacchati. Tadā
coresu paccantagāmaṇi paharivā karamare¹⁸ gahetvā gaccha-
tesu ekaṃ kumārīkā palāyitvā taṃ assamapadaṇi patvā tāpasa-

¹ C^o B^o piṣācānaṃ. C^o piṣācānaṃ. ² B^o rakkhasi-. ³ C^o kumbhaṇḍamatta-

⁴ B^o saṅkarādhāna-. ⁵ all four MSS. -ti. ⁶ B^o vihe-. ⁷ B^o add sū. ⁸ B^o

bhāyākarapaḍa-. ⁹ B^o nāham. ¹⁰ C^o mā patthi, C^o mā yanti, B^o mā bhāpa. ¹¹

B^o tā. ¹² B^o dhammaḍa-. ¹³ B^o add suttamaṇi. ¹⁴ B^o cūḷa-, B^o cūḷa. ¹⁵

B^o add attānaṃ bhari. ¹⁶ B^o omīti pana. ¹⁷ B^o omīti sabba. ¹⁸ B^o kumārīka.

kumārakaṃ palobhettvā sīlavināsaṃ pāpetvā „ehi gacchāma“¹ 'ti āha. „Pitā tāva me āgacchatu, tam passitvā² gamissāmiti“³. „Tena hi diṣvā āgacchā“⁴ 'ti nikkhamitvā antarāmagge nisīdi. Tāpasakumāro pitari āgate paṭhamam gātham āha:

1. Araññā gāmaṃ āgamma kicchilāṃ kicchvatāṃ ahad
purisaṃ tāta seveyyaṃ, tam me akkhāhi pucchito ti. 185.

Tattha araññā gāmaṃ āgamma⁵ ti tāta ahad⁶ ito araññato manussapaṭham vasaṇattīya gato vasaṇagāmaṃ paṇā⁷.

Āth⁸ aesa pitā ovādaṃ dento tisso gāthā abbhāsi:

2. Yo tam viśāsaṃ⁹ tāta viśāsaṃ ca khameyya te
suasūsi ca titikkhi¹⁰ ca tam bhajehi¹¹ ito gato. 186.
3. Yassa kāyena vācāya manasā n' atthi dukkaṭaṃ¹²
urasīva patitthāya tam bhajehi¹³ ito gato. 187.
4. Haliddirāgaṃ kapiṇittam purisaṃ rāgavirāgaṃ
tādisaṃ tāta mā sevi nimmanussaṃ pi ce¹⁴ siyā ti. 188.

Tattha yo tam viśāsaṃ⁹ ti yo¹⁵ puriso tam viśāsaṃ¹⁶ ita paṭisaṃkheyya, viśāsaṃca khameyya te ti yo ca attani kāyamināsaṃ¹⁷ tava viśāsaṃ pana yam nīsaṃko tam khameyya, suasūsi¹⁸ yo ca tava viśāsa-vacanam sotum icchati, titikkhi¹⁹ yo ca tava kamaṃ aparādhaṃ khamati, tam bhajehi²⁰ tam purisaṃ bhajeyyati payitupaseyyati, urasīva patitthāya²¹ ti yathā tassa urasi patitthāya vadham²² etam pi tādisa urasi patitaputto²³ siya huraṃ evaṇipam purisaṃ bhajeyyati attho, haliddirāgaṃ ti haliddirāgassaddisaṃ atthiṇittam²⁴, kapiṇittam ti lahuparicattīya²⁵ mukhata-cittaṃ, rāgavirāgaṃ ti muhuttaṃ²⁶ eva rāgavirāgassabhāvaṃ, nimmanussaṃ pi ce siyā ti aace pi sakala-Jambudīpatale²⁷ kāyaduccarittādirahitassa²⁸ manussassa abbhāvaṃ nimmanussaṃ siyā tathāpi ita tādisaṃ lahuttassa mā sevi, subbaṃ²⁹ pi manussapaṭhami vīcintitvā heṭṭhāvuttagaṇassampannaṃ eva purisaṃ³⁰ seveyyasmi³¹ attho.

¹ Bā add va. ² Bā add kīṃ karomīti. ³ C¹ viśaṃ, C² viśaṃ, B¹ viṇi, B² viśaṃ. ⁴ Bā -kkhi, C¹ -kkhi. ⁵ B¹ bhajesi, B² bhajeyya. ⁶ Bā -tam. ⁷ Bā bhajeyya. ⁸ C¹ ve. ⁹ C¹ viśaṃ, B² viśaṃ. ¹⁰ C¹ an. ¹¹ B¹ viśaṃ, B² viśaṃ. ¹² Bā -na. ¹³ B¹ titikkhati, C¹ titikkhati corr. to -kkhi, C² titikkhati. ¹⁴ Bā bhajeyyati. ¹⁵ C¹ vādhaṃ, B² vādhaṃ orasaputto. ¹⁶ Bā patitthāya. ¹⁷ C¹ aṭṭha- corr. to atthā-, B² aṭṭha-, B³ aṭṭha-. ¹⁸ C¹ -kāya. ¹⁹ B² sakalaṃ -- talam. ²⁰ Bā -divra-. ²¹ C¹ sevīṭṭham, B² sevīṭṭham. ²² Bā omi purisaṃ. ²³ Bā bhajeyyati.

Tam sutvā tāpasakumāro „aham tāta imehi guṇehi saman-
nāgataṃ purisaṃ kattha labhissāmi, na gacchāmi, tumbhakaṃ
ñeva santi ke vasissāmi”¹ vatvā nivatti. Ath’ assa pītā kasīna-
parikammaṃ acikkhī. Ubbo pi aparibhīnajjhānā Brahma-loka-
parāyaṇā ahesuṃ.

Satthā imam desanaṃ² āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
putto ca kumārīka ca ete yeva ahesuṃ”³, tāpaso aluam eva⁴ „Il.
Araṇṇajātakaṃ”⁵.

9. Sandhibhedajātaka.

N’ eva itthiṇṇu sāmāññaṃ il. Idam Satthā Jetavane 10
vihāranto pesuṇṇasikkhāpadaṃ ārabhha kathesi. Ekasmim hi
samaye Satthā „chabbaggyā bhikkhū pesuṇṇam upasamharanti”⁶
sutrā te pakkosaṃpevā „saccaṃ kīru tumhe bhikkhave bhikkhūnaṃ
bhaṇḍajātānaṃ kalahajātānaṃ vivādam āpanuṇaṃ”⁷ pesuṇṇam upa-
samharatha, tena anuppannāni c’ eva bhāṇḍanāni uppañanti uppa- 15
nāni ca⁸ bhīyyobhāvāya sadivattanti”⁹ pucchitvā „saccaṃ” ti vutte
te bhikkhū garahitvā „bhikkhave, piṇḍa”¹⁰ vācā nāma tikhipāsippahā-
rasadisa¹¹, daḷho pi viṇṇaso tāya klōppam bhijjeti, taṃ ca paṇa ga-
hetvā attano mettāṃ bhindanakaṃano¹² vihamrahmasadiso hoti”¹³ vatvā
attitaṃ āharī.

Atte Bārāṇasīyaṃ Brahma-datto rajjaṃ kāreṇte
Bodhi-datto tassa putto hutvā¹⁴ „Takkasīlayaṃ uggahitasippo
pitu accayena dhammena rajjaṃ kāresi. Tadā eko gopālako
araṇṇe gokulesu gāvo”¹⁵ patijaggitvā āgacchanto ekaṃ gabbhinīṃ
asallakkhetvā paḷāya āgato. Tassā ekāya sihiyā¹⁶ saddhiṃ viṇṇaso 25
uppañji. Tā¹⁷ ubbo pi daḷhamittā hutvā ekato pi caranti¹⁸.
Athāparabhāgo gāvi vacchakari sihi sihapotakam vijāyi. Te
ubbo pi janā kulehi āgatamettiyā¹⁹ daḷhamittā hutvā ekato

¹ B⁴ dhamma-de. ² B⁴ add pītānaṃ. ³ B⁴ eva sammasambuddha. ⁴ B⁴
add aḷhamam. ⁵ B⁴ vivādapannānaṃ. ⁶ C² omitt cā. ⁷ C² -nā corā, to -nā,
B⁴ -nā. ⁸ C² -nā, C² -nā. B⁴ nasattipakāra-. ⁹ B⁴ mettā bhīndaka-, B⁴
mittā bhīndanta. ¹⁰ B⁴ add veyappatto. ¹¹ B⁴ gāvo. ¹² C² sāk, B⁴ ekāyeyo,
B⁴ sākāyeva. ¹³ B⁴ itvā, C² has addid tā. ¹⁴ B⁴ ites. ¹⁵ B⁴ -mittiyā

vīcaranti. Ath' eko vanacarako tesam vissāsam disvā araṇṇe
 uppajjanakabhaṇḍam ādāya Bārāṇasim' gantvā raṇṇo' datvā
 „apī te samma kiñci araṇṇe acchariyam dīṭṭhapubban" ti
 raṇṇā puttḥo „deva, aṇṇam kiñci na passāmi', ekam paṇa
 5 sīhaṇ ca usabhaṇ ca aṇṇamaṇṇam vissāsike' ekato carante'
 addasan'' ti āha. „Tesam' tatiye uppanne bhayaṇ bhavissati,
 yadā tesam' tatiyaṇ passasi atha me ācikkheyyāsīti". „Sādhu'
 devā" ti. Vanacarako' Bārāṇasim' gate eko sigālo sīhaṇ ca
 usabhaṇ ca upatthahi. Vanacarako aṇṇam gantvā taṃ disvā
 10 „tatiyassa uppannabhāvaṃ raṇṇo kathessāmīti" nagaraṃ gato.
 Sigālo pi cintesi: „mayā thapetvā sīhamahsaṇ ca usabha-
 mahsaṇ ca aṇṇam akhādītapubban nāma n' atthi, ime bhin-
 ditvā imesaṃ mahsaṇ khādissāmīti" so „ayaṃ taṃ evaṃ va-
 datīti" abho pi te' aṇṇamaṇṇam bhinditvā naciraas' eva ka-
 15 lahaṃ katvā' maraṇākārappatte' akāsi. Vanacarako pi gantvā
 raṇṇo „tesaṃ deva tatiyo uppanno" ti āha. „Ko so' ti.
 „Sigālo devā" ti. Rājā „ubho pi te' bhinditvā mārāpessati,
 mayaṃ tesam' matakāle sampāpuṇissāma' ti vatvā rathaṃ
 abhiruṇḍha vanacarakadesitena maggena' gacchanto tesu aṇṇa-
 20 maṇṇam kalahaṃ katvā jīvitakkhayaṃ pattesu sampāpuṇi.
 Sigālo' tutthabattḥo' ekavāraṃ sīhaasa mahsaṇ khādati
 ekavāraṃ usabhassa'. Rājā te ubho pi jīvitakkhayaṃ patte'
 disvā rathe ṭṭhito va' sārathinā saddhim sallapanto' imā
 gāthā abhāsi:

¹ C² -siyam, B² -si, B⁴ -si. ² C² raṇṇo, C⁴ araṇṇo corr. to raṇṇo, B⁴ araṇṇo.

³ C² -mū. ⁴ B⁴ viśeṣ katvā, B⁴ viśeṣiṇ katvā. ⁵ C² -to, C⁴ vamaranto, B⁴ vīcaranto, B⁴ vanam caranto. ⁶ B² -su. ⁷ B² etc. ⁸ B² so sīdhu. ⁹ B² add paṇa. ¹⁰ B² si, B² -siyam. ¹¹ B² mitte in the place of pite. ¹² B² kīretvā. ¹³ C² B² -sa. ¹⁴ B² eko, B² -so. ¹⁵ B² mitte in the place of pite, B² omits pite. ¹⁶ C² -desitakena-, B² vanacarikena magga-desitena, B² vanacarikena magga-desitena, C² vanacarakena maggena corr. to vanacarakadesitena-maggena. ¹⁷ B² add paṇa. ¹⁸ B² haṭṭha tutḥo. ¹⁹ B² add mahsaṇ khādati. ²⁰ B² -yappatte. ²¹ C² omits va. ²² B² -pento.

1. N' eva itthien¹ sāmāññaṃ
na pi bhakkhesu sārathī²,
ath' ussa sandhibhedassa
passa yāva sucintitaṃ. 189.
2. Asi tikkho va māṇisaṃhī³ 5
pesuññaṃ parivattati.
yatth' āsabbhaṃ ca sīhaṃ ca
bhakkhayanti migāḍhamā. 190.
3. Imam so sayanaṃ seti
ya-y-imam⁴ passasi⁵ sārathī 10
yo vācam sandhibhedassa
pisunassa nibodhati. 191.
4. Te janā sukham edhanti
narā saggagatā-r-iva
ye⁶ vācam sandhibhedassa 15
nāvabodhanti sārathīti. 192.

Tattha n' eva itthien¹ ti samma sārathī imevaṃ divinnam janānam n'
eva itthien¹ sāmāññaṃ atthi na bhakkhesu pi², aññaṃ eva hi itthien sīho so-
vati aññaṃ usabbho, aññaṃ ca bhakkham sīho khādati aññaṃ³ usabbho ti attho,
ath' assa⁴ ti evam khalakāraṇe avijjamaṇe pi aha imassa mittasandhibheda- 20
kassa dutthasāgāressa ubhinnaṃ mamaṃ khādisseṃti cintetvā ime mārentassa,
passa yāva taṃ eluttam jātam, sucintitaṃ ti⁵ adhippāyo, yattha⁶ ti yasmin
pesuññaṃ parivattamaṃ usabbhaṃ ca sīhaṃ ca migāḍhamā sthāā khādati, tam
pesuññaṃ māṇisaṃhī¹⁰ tikkho¹¹ viya mītibhūvaṃ chindantaṃ eva pari-
vattatīti dīpeti, yayimam¹² passasi¹³ samma sārathī yaṃ imam passasi 25
imevaṃ divinnam mātassayanam¹⁴ aññaṃ pi yo puggalo sandhibhedassa pisunassa
pisunavācam nibodhati ganhati so imam sayanam seti evam evam¹⁵ maratīti¹⁶
dasseṃti, sukham edhanti¹⁷ sukham vīdanti labhanti, narā saggagatā¹⁸ r-iva
ti saggam gatā dībbabbhagassamaṇigāro narā viya te¹⁹ sukham vīdanti, nāva-

¹ C^h kīrati, C^a kīrathī corr. in kīrati. ² C^h -sārathī. ³ C^a yay iva, B^d yaṃ
yimaṃ. ⁴ B^d passī. ⁵ C^a yo. ⁶ so all four MSS. ⁷ C^a omitt su pi. ⁸ C^a
add ca. ⁹ B^d yāva sucintitaṃ jātam ti, B^d yāva sucintitaṃ taṃ jātam ti. ¹⁰ B^d
maṇisaṃhī pi, C^a māṇisaṃhī. ¹¹ B^d -ce asi. ¹² B^d yaṃ yimaṃ. ¹³ C^a passasi-
ti, B^d passiti. ¹⁴ B^d -sayana, B^d -sayana. ¹⁵ B^d eva. ¹⁶ C^a evamevaṃ ma-
ritī corr. to evamevaṃpi. ¹⁷ B^d omitt te.

bodhantīti na āsato¹ paccanti², tādānāṃ vata³ yaccaṃ sutvā sodetvā
vāretvā⁴ mettā⁵ abhinutivā pakatthā va kontīti.

Rāja imā gāthā bhāsivā sīhassa kesaracammaṇakhadāthā⁶
gāhāpetvā nagaram eva gato.

³ Satthā imam desanam⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
rāja⁸ aham eva ahośin⁹“ ti. Sandhibhedejātakaṃ¹⁰.

10. Devatāpaṇḥajātaka.

Hanti hatthehi pādehi. Ayam devatāpucchā Ummagga-
jātako āvibhavissati. Devatāpaṇḥajātakaṃ¹¹. Cullakuppāla-
10 vaggo¹² pañcama. Catukkanipātavaggaṇā nīṭṭhā¹³.

¹ B¹ na rato. ² C² paccanti. ³ B¹ vata. ⁴ B¹ āretvā. ⁵ B¹ mettā, B² omite mettā. ⁶ B¹ -dādhā, B² dādhe. ⁷ B¹ dhamma-. ⁸ B¹ bādhastāja.
⁹ B¹ sammāsambuddho in the place of ahośin. ¹⁰ C¹ B¹ -bhedakejā-, B² add
navamam. ¹¹ C² omite devatāpaṇḥajātakaṃ, B¹ add desanam. ¹² B¹ cūla-
kuppāla-. ¹³ C¹ omite catukka - - - tā, B¹ add pañcavagga pañcamoditā ca-
tukkanipātajātakaṃ nīṭṭhā.

V. PAÑCANIPĀTA.

1. MAÑIKUṆḌALAVAGGA.

1. Maṇikuṇḍalajātaka.

Jīno¹ rathassamanikunḍalā² eā 'ū. Idam Satthā Je-
tavanne viharanto Kosalarājāno antepure paduṭṭhāmaccaṃ ārabhha
kathesi. Vatthum heṭṭhā vitthāritam eva.

Idhāpi Bodhisatto Bārāṇasīyam³ rājā ahoṣi. Duṭṭhā-
macco Kosalarājānaṃ ānetvā Kāsiraṇṇaṃ gāhāpetvā⁴ bandha-
nīgāre pāpesi⁵. Rājā⁶ jhānaṃ uppādetvā ākāse pallaṃke⁷
niṣīdi. Ceraṇṇāno sarīre dāho uppajji. So Bārāṇasirājānaṃ
upasaṃkamitvā paṭhamam gātham ahā :

1. Jīno¹ rathassamanikunḍalā² ca,
putte ca dāre ca tath' eva jīno³,
sabbesu bhogesu asseṭṭesu¹⁰

kasmā na santappasi¹¹ sokakāle ti. 1.

Tattha jīno¹ rathassamanikunḍalā² eā 'ū toṃ¹¹ mshārija¹²
rathā eā asse¹³ eā manikunḍalāni ca jīno, ratho¹⁴ eā manikunḍale¹⁵ ti pi
pāṭha, asseṭṭesu¹⁶ ti na asseṭṭesu¹⁷ nisavasa¹⁸ ti attho¹⁹.

¹ C² B⁴ jīno, B⁵ jīno. ² B⁴ -ḍal. ³ B⁴ add bārāṇasirājānaṃ bandhāpetvā.
⁴ B⁴ bhāpasi. ⁵ B⁴ add tasmā. ⁶ B⁴ -kva. ⁷ B⁵ jīno, B⁴ jīno. ⁸ C²
-li, C³ -le. ⁹ B⁴ jīno. ¹⁰ B⁴ -keṇ. ¹¹ C² samāha, C³ santappasi. ¹²
C² -le. ¹³ B⁴ omīti tam. ¹⁴ B⁴ add tvaṃ. ¹⁵ B⁴ asseṭṭ. ¹⁶ C³ jīnojjharathe,
B⁵ jīnorrathe, B⁴ jīnojjharathe. ¹⁷ C² -lo, B⁴ -le cā. ¹⁸ B⁴ -kosa. ¹⁹ B⁴
mito nassiteṭṭesu. ²⁰ B⁴ nisāsu, B⁴ nīravassu. ²¹ C³ āhāraṇa, C⁴ bhāraṇa
instead of bhogesu?

Tam sutvā Bodhisatto imā dve gāthā abhāsi:

2. Pubbe va maccaṃ vijahanti bhogā
macco ca na¹ pubbataraṃ jahāti,
asassatā bhogino kāmakāmi²,
tasmiṃ na socāmi³ ahaṃ sokakāle. 2.
3. Udeti āpūrati⁴ veti cando,
attham tapetvāna⁵ paleti suriyo,
viditā mayā sattuka lokadhammā⁶,
tasmiṃ na socāmi⁷ ahaṃ sokakāle ti. 3.
10. Tatthe pubbeva maccaṃ ti maccaṃ bhoga⁸ pubbe va paṭhamataraṃ ſova
vijahanti, macco vā ta bhoga⁹ pubbataraṃ vijahati, kāmakāmi¹⁰ corarājinaṃ
āpatti, ambho kīme kāmayaṃmā¹¹ kāmakāmi¹² bhogino nāma loke asassati,
bhogino vā¹³ nattheva jivamāna¹⁴ va abhogino honti, bhogam vā¹⁵ pahāya sayam¹⁶
nassanti, tasmiṃ ahaṃ mahajaneva sokakāle pi na socāmi¹⁷ attho, viditā mayā
15. sattuka lokadhammā¹⁸ ti corarājinaṃ āpante¹⁹ ambho sattuka²⁰ mayā²¹
bhbo alibho yaso sayo ti idayo lokadhammā viditā, yath²² eva hi cando udeti
pūrati ca puna ca khīyati yathā vā²³ suriyo andhakāraṃ vidhamanto mahantaṃ
lokapadesam²⁴ tappetvāna²⁵ puna sayam²⁶ attham gacchati na dīssati evam
evam²⁷ bhoga²⁸ uppajjanti ca vinasanti ca, tattha kiṃ socena, tasmiṃ na soci-
20. mi²⁹ attho.

Evam Mahāsatto corarañño dhammaṃ desetvā³⁰ idāni tassa³¹
evācāraṃ³² pariṇaṇhanto:

4. Alaso gihī kāmabhogi nā sādhu, (Cfr. suprà p. 103.)
asaññato pabbajito na sādhu,
25. rājā na sādhu anisammakārī,
yo paṇḍito kodhano tam na sādhu. 4.
5. Nisamma khattiyo kayirā nānisamma disampati,
nisammakārino rājā³³ yaso kitti ca vaḍḍhatīti āha. 5.

¹ Bhā dhane. ² Cā - mi. ³ Cā attantape-, Cē atthantape-, Bē atam (ha-), Bē attham (ha-). ⁴ Bhā athalodhammo. ⁵ Bhā ti pubbeva maccaṃ vā bhoga vā. ⁶ Bhā dhane bhoga vā in the place of ta bhoga. ⁷ Bhā - nā. ⁸ Bē kāmam kāmam, Bē kāmam kāmā. ⁹ Bē ca, Bē omīta vā. ¹⁰ Bē bhō ca, Bē bhoga ca. ¹¹ Bē add tā. ¹² Bē attaloka-, Bē satthuka-. ¹³ Bē - pento. ¹⁴ Bē athappakāra, Bē satthuka. ¹⁵ Bē add loke. ¹⁶ Bē omīta vā. ¹⁷ Bē - ppe-, Cē - san. ¹⁸ Bē kappetvāna. ¹⁹ Bē add attham paleti. ²⁰ Bē eva. ²¹ na puna sayam - - - desetva wanting in Bē. ²² Bē taññevanassa. ²³ Cā Bē rājā, Bē rañño.

Imā pana d'va gāthā hettha vithāritā eva¹.

Bodhisattam² khamāpetvā rajjam paṭicchāpetvā³ attano janapadam eva gato.

Satthā imam desanam⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Kosalarājā Anando ahoṣi, Bārāṇasirājā pana aham eva⁵“ ti. Maṇi-
kuṇḍalajātakam⁶.

2. Sujāta-jātaka.

Kinnu santaramāno vā⁷ ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto matapitīkakuṭumbikam⁸ ārabhha kathesi. So kira pitari
mato paridevamāno⁹ carati¹⁰, sokam vinodetum na sakkoti¹¹. Satthā
taassa sotāpattiphalūpanisāyān diṣvā Sāvattihīyān piṇḍāya caritvā
pacchāsamānān ādāya¹² gahaṇṇ gacchvā paṇḍittāsane nisanno taṃ
vanditvā nisinnam¹³ „kim upāsaka socasīti“¹⁴ vtvā „āma bhanto“ ti
rutte „āvuso porāṇakapaṇḍitā paṇḍitānaṃ kathaṃ sutvā pitari kāla-
kate na socimāu“ ti vtvā tena yācito atītam āhari:
13

Atte Bārāṇasiyān Brahmādatte rajjam kārente
Bodhisatto kuṭumbikagehe nibbatti. Sujātakumāro¹⁵ ti
'ssa nāman karissu. Taassa veyyappattassa pitāmaho kalam
akāsi. Ath' assa pitā pitu kālakiriyato¹⁶ paṭṭhāya sokasa-
mappito ālāhanato¹⁷ atthīni āharitvā attano ārāme mattika-
thūpaṃ katvā tāni tattha nidahitvā gatagataveḷḷāya¹⁸ thūpaṃ
pupphēhi pājetvā āvajjanto¹⁹ paridevati, u' eva²⁰ nahāyati²¹ na
viṭṭimpati na bhūñjati na kammante vicāreti. Taṃ diṣvā Bo-
dhisatto „pitā me ayyakassa matakālato paṭṭhāya sokābhībhūto
carati, thapetvā kho²² pana maṃ aṇṇo etaṃ saṇḍāpetum na
sakkoti, ekena nam²³ upāyena nissokam karissāmi“ bahina-
25

¹ C² -tāmetvā, C⁴ B² -tāmetvā, B² -tā yevā. ² B² cotarājā ho-. ³ B² -evhā-
detvā. ⁴ B² dhamma-de-. ⁵ B² add pethamam. ⁶ Cfr. The Desavatha-Jātaka
p. 30; J. H. Thierse's Die Legende von Kisa-gotamī p. 42. ⁷ B² -pittikamān-.
⁸ C² -na, ⁹ B² vīcarati. ¹⁰ B² sakkontena; B² sakkoti in the place of na s.
¹¹ B² add taassa. ¹² C² panatissane samutthānān, omitting nisinne taṃ vanditvā.
¹³ C² socasīti. ¹⁴ C² -to-? ¹⁵ B² kīlakatato. ¹⁶ C² ālā-. ¹⁷ B² gati-. ¹⁸ C²
āvajjanto. ¹⁹ B² na. ²⁰ B² nhā-. ²¹ B² omit kho. ²² C² taṃ, B² omit naṃ.

gare¹ ekaṃ matagonaṃ diṣvā tiṇaṃ ca pāṇyaṃ ca āharitvā tassā purato katvā², khāda khāda, pīva pīvā³ 'ti vadati⁴. Āgatā-gatā naṃ⁵ diṣvā⁶ „samma Sujāta, kiṃ ummattako si, mata-gonassa tinodakaṃ desitī⁷ vadanti. So kiñci na⁸ paṭivadati.

5 Ath' assa pīta santikaṃ gantvā „putto te ummattako jāto, matagonassa tinodakaṃ detīti⁹ āhaṃsa. Tam sutvā kuṭumbikassa pītusoko apagato puttusoko paṭiṭṭhito. So vegena gantvā¹⁰ „nann tvaṃ tāta Sujāta paṇḍito¹¹, kiṃkāraṇā mata-gonassa tinodakaṃ desitī¹² vatvā dve gāthā abbhāsi:

- 10 1. Kim nu santaramāno va lāyitvā haritaṃ tiṇaṃ
khāda khādā 'ti lapasi¹³ gatasattam¹⁴ jaraggavaṃ. 6.
2. Na hi annena pāneṃ mato gono samutṭhahe,
taṃ¹⁵ ca tuccham vilapasi yathā taṃ dummattī tathā ti. 7.

Tattha santaramāno vā 'ti turito vyaḥhava, lāyitvā ti lunnā¹⁶.

15 lapasitū vīppalapati, gatasattam¹⁴ jaraggavaṃ ti gatajīvitam jīvaṃ¹⁷ gonam, yathā taṃ eṭṭha taṃ ti olpāṇamattaṃ, yathā dummattī appaṇṇo vīppala-peyya¹⁸ tathā tvaṃ tuccham abbhūtaṃ¹⁹ vīppalapati²⁰.

Tato Bodhisatto dve gāthā abbhāsi:

2. Tath' eva tiṭṭhati sīsam hatthapādā ca vāladhi,
20 sotā tath' eva tiṭṭhanti²¹, maññe gono samutṭhahe. 8.
3. N' ev' ayyakassa sīsam vā²² hatthapādā ca²³ dīasare,
rudam mattikathūpasiniṃ²⁴ nann tvaṃ śeva dummattitī. 9.

Tattha tath' eva 'ti yathā pobbhe (hītaṃ) tath' eva tiṭṭhati, maññe ti eṇeṇa sīdānāṃ sīth' eva (hītaṃ) apam gono samutṭhaheyya²⁵ 'ti maññamī, nevayya-kassa 'ti ayyakassa pama sīsam vā²⁶ hatthapādā vā²⁷ na dīasanti, tiṭṭhupādā vā na dīasare ti pi pātho, nann tvaṃ śeva dummattitī ahaṃ tava sīdānāṃ passanto evaṃ āronā, tvaṃ paṇa na kiñci passasi, jhāpitaṭṭhānato eṭṭhina āharitvā thūpasī²⁸ katvā paridevati, hi maṃ paricea samgonena sahasasaggonena²⁹ tram eva³⁰ dummattitī, bhijjamaḍḍhammā tava saṃkhāra bhijjanti³¹ ti³², tattha ās

30 paridevati ti.

¹ B¹ bhāgīno. ² B² thapetvā. ³ B³ khādāhi pīvāhiṃ ās. ⁴ C¹ taṃ. ⁵ B² adda kaṃsa. ⁶ B³ detitī. ⁷ B⁴ na kiñci. ⁸ B¹ -naganvā. ⁹ B¹ adda ti. ¹⁰ B¹ khādavīlappati, B² khādāvivīlappati. ¹¹ C¹ -sattam, C² -sattam corr. to attam, B³ -santam. ¹² B⁴ tvaṃ. ¹³ C¹ ju-, B² juhi-. ¹⁴ B¹ -sattam. ¹⁵ B² jinno, B³ jinna. ¹⁶ B¹ vilapeyya. ¹⁷ B² omīti abbhūtaṃ. ¹⁸ B³ vilapa. ¹⁹ B¹ tiṭṭhati. ²⁰ B² na. ²¹ B³ na. ²² B¹ -kā-. ²³ B² mattikathū-. ²⁴ C¹ -omīti sahasa-, B² adda eva, B³ nann. ²⁵ B² tvaṃ eva. ²⁶ B³ bhijjanti.

Tam sutvā Bodhitassa pitā „mama putto paṇḍito, idha-lokaparalokakiccāṃ¹ jānāti, mama saññāpanatthāya etaṃ kammaṃ akāsi²“ cintetvā „tāta Sujāta paṇḍita, ‘sabbe saṃ-khārā aniccā’ ti me Bātaṃ³, ito paṭṭhāya na socissāmi⁴, pi-tasokaharaṇaputtena⁵ nāma tādīsena bhavitabban⁶“ ti vatvā 3
puttiassa thutim karonto⁷.

5. Adittāṃ vata maṃ santāṃ⁸ ghatasittāṃ⁹ va pāvakaṃ¹⁰
vārinā viya¹¹ osiṇṇam¹² sabbam nibbāpaye¹³ daruṃ. 10.

6. Abbaji¹⁴ vata me sallāṃ yaṃ āsi¹⁵ hadayanissitaṃ
yo me sokaparetaassa pitusokam apānudi. 11. 10

7. So ‘haṃ¹⁶ abbūlhasallo¹⁷ smi vītasoko anāvilo,
na socāmi na rodāmi tava sutvāna mānava. 12. (Cfr. Dh. p. 96.)

8. Evaṃ karonti sappaññā ye bontī anukumpakā¹⁸,
vinivattayanti¹⁹ sokambā Sujāto pitaram yathā ti. 13.

Tatha nibbāpaye ti nibbāpayi, daruṃ ti sokadaraṇam²⁰ Sujāto pi- 12
tarāṃ yathā ti yathā mama putto Sujāto maṃ pitaraṃ sammācāsi zitaṃ sap-
paññetāya sokambā vinivattayī evaṃ²¹ aññe pi sappaññā sokambā vinivattayanti²².

Satthā imāṃ desunāṃ²³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne kuṭumbhiko sotāpatti-phale patiṭṭhahi)
„Tadā Sujāto ahaṃ evā²⁴“ ti. Sujāta-jātakam²⁵. 30

3. Dhonassākhajātaka.

Nayidaṃ vīccāṃ bhavitabban ti. Idam Satthā Bhaggeṇ
Samsamāragiriṃ nissāya Bhesakalāvane viharanto Bodhirāja-
kumārāṃ ārabhha kathesi. Bodhirājakumāro nāma Udenassa²⁶ putto
tasmā kule Samsamāragire²⁷ vasanto ekam pariyodātasippan vad- 35
dhakim pakkosāpetvā aññarājūhi²⁸ asadisam katvā Kekannadāṃ²⁹ nāma

¹ D¹ -loke kiccāṃ. ² B¹ saññāsi. ³ B¹ add ti. ⁴ C¹ -knha-. ⁵ D¹ add
āha. ⁶ B¹ sam-. ⁷ B¹ ghat-. ⁸ B¹ pāvakaṃ. ⁹ B¹ vata. ¹⁰ B¹ -ci. ¹¹ C¹ -yo.
¹² B¹ appuḥhi? B¹ abbūlham? ¹³ C¹ -sammāsi. B¹ yamādi. ¹⁴ B¹ evāhaṃ. ¹⁵
C¹ abbūlha-. C¹ abbūlha- -vatt. to abbūlha-. B¹ appuḥhi? B¹ abbūlha-. ¹⁶ B¹
-kammakā. ¹⁷ B¹ -vattanti. ¹⁸ B¹ sokam. ¹⁹ C¹ add tam. ²⁰ B¹ add
attiho. ²¹ B¹ dhonassāde-. ²² B¹ add duttiyaṃ. ²³ B¹ add taḍḍo. ²⁴
B¹ -giri. ²⁵ B¹ aññehi rā-. ²⁶ cfr. Dh. p. 223; B¹ -nudaṃ.

pāsādam kārūpesi kārētrā ca pana „ayam vaddhaki aññassāpi¹ rañño
 evarūpam pāsādam kārēyyā²“ ti maccharāyanto tassa akkhini up-
 pāsesi³. Tena tassa⁴ akkhini uppātābhāvo⁵ bhikkhusaṃgho pākato
 jāto. Tasmā dhammasābhāyaṃ katham samuttāpēsum: „āvuso Bo-
 5 dhirājakumāro⁶ tuthārūpassa vaddhakino akkhini uppātāpesi⁷, aho
 kakkhalo pharusso sāhasiko“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu ‘tiha
 bhikkhave etarahi kathāya sammānā⁸“ ti pucchitvā „imāya añnā⁹
 ‘ti vutte „na bhikkhave idā¹⁰‘ eva pubbe p¹¹ esa kakkhalo pharusso
 sāhasiko va, na kevalaṃ ca idā¹²‘ eva pubbe p¹³ esa khattiyasahassānam¹⁴
 10 akkhini uppātāpetvā¹⁵ māretvā tesam madhena balikkamamā kārēsi¹⁶
 vatvā atitāṃ āhāri:

Atite Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam karente
 Bodhisatto Takkasīlāyaṃ disāpāmokkho ācariyo ahoṣi,
 Jambudīpatale khattiyamāṇavā ca¹⁷ brāhmaṇamāṇavā ca tass¹⁸
 15 eva santike sippam uggaṅkimsu. Bārāṇasīrañño pi putto Brahma-
 dadattakumāro nāma tassa santike tayo vede uggaṇhi. So
 pana pakatiyā¹⁹ kakkhalo pharusso sāhasiko²⁰. Mahāesatto²¹ añ-
 gavijjāvasena²² tassa kakkhalapharusasāhasikabhāvaṃ ūtvā
 „tāta tvaṃ kakkhalo pharusso sāhasiko, pharusena nāma²³ lad-
 20 dham issariyaṃ aciraṭṭhitikam hoti, so issariye vigate²⁴ bhinna-
 nāvo viya samudde patitṭhaṃ na labhati, tasmā mā evarūpo
 ahoṣi²⁵ tam ovadanto²⁶ dve gāthā abhāsi:

1. Na-y-idam uccam bhavītabbhaṃ Brahmadaṭṭa
 khemaṃ subhikkhaṃ subatā va kāye²⁷,
 25 atthaccaye²⁸ mā hu²⁹ sammūlho
 bhinnaplavo³⁰ sāgarassēva majjhe. 14.
2. Yāni karoti puriso tāni attani passati (Cfr. supra vol. II p. xxx.)
 kalyāṇakāri³¹ kalyāṇam pāpakāri ca³² pāpakam,
 yādisaṃ vapate³³ bījāni tādīsaṃ harate phalaṃ ti. 15.

¹ C² aññamaññassāpi. ² B¹ uppātāpeti, B⁴ uppātāpesi. ³ B⁴ tassaeva. ⁴ B⁴
 uppātāsa. ⁵ B⁴ add kira. ⁶ B⁴ -tā-. ⁷ C² -sasm, B⁴ -ssam. ⁸ B⁴ omitta ca.
⁹ B⁴ add pi. ¹⁰ B⁴ add ahoṣi. ¹¹ B⁴ bodhisatto. ¹² B⁴ -bhijjā-. ¹³ B⁴ pana.
¹⁴ B⁴ etarahi. ¹⁵ B⁴ ovadanto. ¹⁶ B⁴ sukhatāva, B⁴ sukhabhāva-. ¹⁷ C²
 atthaccayo, C² accantayo, B⁴ atthaccayo, B⁴ attapaccayo. ¹⁸ B⁴ mā ahu. ¹⁹ C²
 bhinnaphalavo, C² -phalavo corr. to -plavo. ²⁰ B⁴ -ci-. ²¹ C² vā? ²² B⁴ vappato.

Taitha aṭṭhāravakkhāye¹ ti tāta Brahamadatta² yad etadhi khemaṇi vā su-
 bhākkhaṇaṇ vā yā vā³ eṣā sukhā⁴ kīye idam sabbam imesam sātthūnaṇ nīcaṇ
 sabbakūlam eva na bhavati, idam pana añiceṇaṇ hutvā abhāvadharmam, aṭṭha-
 caye⁵ ti so⁶ ivam añiccativassena⁷ issariya vīgata attano aṭṭhasa accayena
 yathā nāma bhinnaplavo⁸ bhinnanāvo manusso sāgaramejje paṭṭiṭṭhaṇ alabhanto
 samuḍḍiḥho kati⁹ evaṇi eṇā ahu samuḍḍiḥho¹⁰, tēni attani¹¹ passasitī tassam
 kammanam phalaṇi vījadanto tāni attani passati¹² nāma.

So ācariyaṇ vanditvā Bārāṇasim gantvā pitu sippaṇ das-
 setvā oparajje¹³ paṭṭiṭṭhāya pitu accayena rajjāṇ pāponi. Tassa
 Piṅgiyo¹⁴ nāma purohito ahoṣi kakkhaḷo¹⁵ pharuso¹⁶. So yasa-
 lobhena¹⁷ ciutosi: „yā nūnāhaṇ iminā raṇṇā¹⁸ sakala-Jam-
 budipe sabharājāno¹⁹ gāhāpeyyaṇ²⁰, evaṇi eṣa ekarājā bhuvis-
 sati aham pi ekapurohito²¹ ti so²² rājānaṇ attano kathaṇi
 gaṇhāpesi²³. Rājā mahatiyā senāya²⁴ nikkhamitvā ekassa
 raṇṇo nagaraṇi rundhūtvā taṇ rājānaṇ gaṇhi. Eten²⁵ eva upa-
 yena²⁶ sakala-Jambudipe rajjāṇ gaṇetvā rājasahassaparivuto
 „Takkaṣilāya²⁷ rajjāṇ gaṇessāmiti²⁸ agamāsi. Bodhisatto
 nagaraṇi paṭisaṇkharitvā²⁹ parehi appadhamasiyaṇ³⁰ akāsi.
 Bārāṇasirājāpi Gaṇḍātire³¹ mahato nigrodharukkhaṇaṇ mūle
 sāniṇi parikkhipāpetvā upari vitānaṇ kāretvā³² sayanaṇ paṇi-
 ṇāpetvā nivāsaṇ gaṇhi. So Jambudīpatale sahaṇsaṇ³³ rājāno
 gaṇetvā yujjhamāno³⁴ pi Takkaṣilaṇ³⁵ gaṇetuṇ asakkonto puro-
 hitaṇ pucchī: „ācariya, mayaṇi ettakehi rājūhi saddhiṇi āgan-
 tvā³⁶ Takkaṣilaṇ³⁷ gaṇetuṇ na sakkoma, kin nu kho katab-
 haṇ³⁸ ti. „Mahārāja rājasahassānaṇ³⁹ akkhiṇi uppāṭetvā⁴⁰ ku-

¹ B¹ sukhāṭāpa-, B² sukhabbhāva-. ² C² va, B² add vā. ³ C³ sukhā, B² sukhāṭā.

⁴ C⁴ aṭṭhacaye cor- to aṭṭhañcaye, B¹ attacca-, B² attahā-a-. ⁵ B¹ yo. ⁶ B¹ -ti-divassena. ⁷ C⁷ -ppalavo, B¹ bhinna napallavā, B¹ omits bhinnaplavo. ⁸ B¹ choṭ. ⁹ C⁹ assa-. ¹⁰ C¹⁰ attāni. ¹¹ B¹ assapa-, ¹² B¹ upa-. ¹³ B¹ phā-
 gala. ¹⁴ C¹⁴ B¹ -lo, ¹⁵ B¹ add sāhasitā. ¹⁶ C¹⁶ B¹ -te-. ¹⁷ C¹⁷ B¹ raṇṇo, B¹
 upayena. ¹⁸ B¹ sabbe-. ¹⁹ C¹⁹ -yyam, B¹ add ti. ²⁰ B¹ add bhavissāmi.

²¹ B¹ add ta, B¹ tam. ²² B¹ gāhāpesi. ²³ B¹ add nagarā. ²⁴ B¹ etecupa-
²⁵ B¹ -yam. ²⁶ B¹ gaṇhāssāmiti. ²⁷ C²⁷ -sammāritvā. ²⁸ B¹ apa-, B¹ asa-
 mañvissāmyaṇi. ²⁹ B¹ gaṇḍānāditire. ³⁰ B¹ kārāpetvā. ³¹ B¹ -ssa. ³² B¹
 kujjhamāno. ³³ C³³ B¹ -lāyaṇ. ³⁴ B¹ add pi. ³⁵ B¹ -lāyaṇ. ³⁶ C³⁶ -ssaṇi,
 B¹ sahaṇsarājānaṇ, B¹ sahaṇsarājūnaṇi. ³⁷ B¹ uppāṭetvā, and add māretvā.

chin¹ phāletvā² pañcamadhuramaṃsaṃ ādāya imasmiṃ ni-
 grodhe nibbattadevatāya³ balikkammaṃ katvā antavattīhi ruk-
 khaṃ parikkhipitvā lohitapañcaṅgulikāni karoma, evaṃ no
 khippam eva jayo bhavissatīti⁴. Rājā „sādhū“ ti paṭissutvā⁵
 5 antosāniyaṃ mahābale malle tṭhapetvā ekamekaṃ rājānaṃ
 pakkosāpetvā nippīḥaṇe⁶ eva visaññikāretvā akkhini uppāte-
 tvā māretvā maṃsaṃ ādāya kalebarāni⁷ Gaṇḍāya⁸ pavāhetvā
 vuttappakāraṃ balikkammaṃ kāretvā⁹ balibheriṃ ākoṭāpetvā
 yujjhāya¹⁰ gato. Ath¹¹ assa attālakato eko yakkho āgantvā
 10 dakkhiṇaṃ akkhiṃ¹² uppādetvā agamāsi¹³. Mahatī vedanā up-
 pajji. So vedanāmatto¹⁴ āgantvā nigrodharnukkhamūle pañ-
 ñattasayane¹⁵ uttānako nipajji¹⁶. Tasmīṃ khaṇe eko gijjho
 ekaṃ tikhiṇakoṭiṃ¹⁷ atthiṃ gahetvā taesa¹⁸ rukkhagge nisinno
 maṃsaṃ khādītva¹⁹ atthiṃ vissajjesi, atthikoṭi²⁰ āgantvā
 15 rañño vāmaakkhiṃhi ayaṣūlaṃ vipatitvā²¹ akkhiṃ²² bhindī.
 Tasmīṃ khaṇe Bodhisattassa vacanaṃ sallakkhesi, so „amhakaṃ
 ācariyo ‘ime sattā bījānurūpaṃ phalaṃ viya kammānurūpaṃ
 vipākam anubhontīti’ kathento idam diṣvā kathesi, maññe“ ti
 vatvā vippalapanto²³ dve gāthā abhāsi:

20 3. Idam tad ācariyavaco

Pārāsariyo yad²⁴ abravī: (Cfr. supra vol. II. p. 301.)

māsu²⁵ tvaṃ²⁶ akara²⁷ pāpaṃ

yam²⁸ tam²⁹ pacchā kataṃ³⁰ tape. 16.

4. Ayam eva so Piṇḍiya³¹ dhonāsakho³²

25 yaḥiṃ ghātayim khattiyānaṃ saḥassaṃ

alamkate candanasāralitte³³.

tam eva dukkhaṃ paccāgataṃ³⁴ māmā³⁵ ti. 17.

¹ B¹ knechi, C² knechiyam. ² B¹ pāi-, B² bāi-. ³ B¹ adbhivatta. ⁴ B¹ -su-
 ottvā. ⁵ B¹ -va-. ⁶ B¹ -yam. ⁷ B¹ karonto. ⁸ B¹ yuddhāya. ⁹ B¹ -nak-
 khini. ¹⁰ B¹ add aṭṭhassa. ¹¹ B¹ -nappatto, B² -nāppatto. ¹² B¹ -tilleana.
¹³ C¹ B¹ nippa-, B² nippji. ¹⁴ B¹ -tikam. ¹⁵ B¹ omītaesa. ¹⁶ B¹ -detvā.
¹⁷ C¹ -tin. ¹⁸ B¹ ayaṣulehi tiya patitvā. ¹⁹ C¹ akkhi, B¹ akkhini. ²⁰ B¹
 vīlapanto. ²¹ B¹ porāṇācariyo yam. ²² B¹ māsu, B² masen. ²³ C¹ -ti, C² ti
 corr. to tad. ²⁴ B¹ -ti. ²⁵ C¹ yam. ²⁶ B¹ tvaṃ. ²⁷ C¹ kata. ²⁸ B¹ pīṇiya,
 B² pībāya. ²⁹ C¹ donā-, B² vena-. ³⁰ B¹ -āraṇulitte. ³¹ B¹ pacchākatam,
 B² pacchāgataṃ. ³² B¹ māmā.

Tattha idam tadācariyavāso ti tam idam¹ tassa² ācariyassa vacanāni,
 Pārāsariyo³ ti tam gottena kinteti, pucchā katan ti yam pūpani tya⁴ ka-
 tam pucchā tam⁵ tūpeyya⁶ kīlameyya tam mī karitvā vādanā adāsi, aham pa-
 asse vacanam na karitvā ti, ayam evā⁷ ti nigrodharukkham dassento vilapati,
 dhonassākho⁸ ti patthasesākho, yathā ghārayin ti yamhi rukkhe khattiya-
 sahasanā māraṇā, aham kate candanasāralitā⁹ ti rājāmahārehi aham kate
 candanasāralitā¹⁰ te¹¹ khattiya sattuham¹² ghātesin, ayam eva so rukkho; idāni
 mayham kiñci parittānam kāmā na sakkosin dipeti, tam eva dukkham ti
 yañ¹³ maya parevañ¹⁴ akkhinuppātsamadukkhā¹⁵ katan idam me tadava pati-
 āgatam, idāni so¹⁶ ācariyassa vacanāni matthakam patton ti paridevati.

So evam paridevamāno aggamaheśin anussarivā

5. Sāma ca¹⁷ kho candanalittagatti¹⁸

latthiva sobhañjanakassa uggaṭṭa,

adisvā¹⁹ kālāni kariṣāmi Ubbariṃ,

tam²⁰ me tato²¹ dukkhatarāni bhavissatīti 18.

gātham āha.

Tass' attho: mama bhariyā evaṃvassāma Ubbari, yathā nāma siggurunikkhasas
 uja²² uggaṭṭi akkhi mandamāhuteri²³ kaupamāni sobhati evam iṭṭhivāsam
 kurumāni sobhati, tam aham idāni akkhinam²⁴ kkhinattā Ubbariṃ adisvā va kālāni
 kariṣāmi, tam me tassa²⁵ adassanāni ito mamevadukkhāni pi dukkhatarāni
 bhavissatīti.

So evam vippalapanto yeva maritvā niraye nibbatti, na
 nañ issariyaluddho²⁶ purohito parittānam kāmā sakkhi, na²⁷
 attano issariyāni laddho²⁸, tasmīn matamatto yeva balakāyo
 bhijjivā palāyi.

Sattā imāni desunāni²⁹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 corarājā³⁰ Bodhirājakumāro ahoṣi, Pūngiyo³¹ Devadatto, diṣṭapūmakkho
 ācariyo³² aham evā³³ ti, Dhonassākhajātakam³⁴.”

¹ B¹ idam tam. ² B² omitt tassa. ³ B³ parāsariyā, B⁴ parāsariyo. ⁴ B⁵ tam
 pucchā. ⁵ B⁶ tap-. ⁶ C⁷ yo-. B⁸ venasākho. ⁷ B⁹ -sārānūlita. ⁸ B¹⁰ loṭṭacān-
 danasāralitā. ⁹ B¹¹ omitt te. ¹⁰ C¹² satta-corr. to sattu-. B¹³ ahihā-. B¹⁴ yathā-
¹¹ C¹⁵ yañ. ¹² B¹⁶ parevañ. ¹³ B¹⁷ akkhinā op-. ¹⁴ B¹⁸ so. ¹⁵ B¹⁹ va. B²⁰
 omitt ca. ¹⁶ B²¹ -gattā. ¹⁷ C²² addi va. ¹⁸ C²³ tam. ¹⁹ B²⁴ ito. ²⁰ C²⁵ nūñ.
²¹ B²⁶ -lu-. ²² C²⁷ akkhinā, B²⁸ akkhinam, B²⁹ akkhinā. ²³ B³⁰ tamavalāsi.
²⁴ C³¹ -laddo. B³² -yathāpaluddho, B³³ -ya- aluddo. ²⁵ B³⁴ addi tam. ²⁶ C³⁵ issa-
 rimaddo, B³⁶ omitt laddho. ²⁷ B³⁷ dhammaddo. ²⁸ B³⁸ bāruṇasirājā. ²⁹ B³⁹ pūñ-
 galo. ³⁰ B⁴⁰ addi pana. ³¹ B⁴¹ venasārājā-, B⁴² venasājā-, both addi tatiyam.

4. Uragajātaka.

Urago va tacam jinnam ti. Idam Sattā Jetavane
 viharanto mataputtakakuṭumbikam¹ ārabbhā kathesi. Vatthum²
 Matabhariyammatapitikavattimsedisam eva. Idhāpi Sattā tath' eva
 5 tassa nivesanam gantvā tam āgantvā vanditvā nisinnam „kim³ āvase
 socasiti“ pucchitvā „āma bhante puttasm⁴ matakālato paṭṭhāya so-
 cāmīti“ vutte „āvase bhijjanadhammam⁵ nāma bhijjati, nassana-
 dhammam⁶ nassati, tañ ca kbo⁷ na ekas⁸ eva⁹ nāpi ekasmim yeva¹⁰
 gāme¹¹, aparimāpesu pana cakkavālesu tisu bhavesu amarapadhammo
 10 nāma n' atthi, tabbhāven¹² eva thātum samatto ekasamkhāro pi n'
 atthi, sabbe sattā marapadhammā, samkhārā bhijjanadhammā, porāṇa-
 kapaṇḍitāpi putte mate¹³ nassanadhammam natthan¹⁴ ti na socimsū¹⁵
 'ti vuttvā tena yācito atītam āhari:

Atto Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 15 Bodhisatto Bārānasiyā¹⁶ dvāragāmake brāhmanakule nib-
 battitvā kuṭumbam santhapetvā kasikammena jivikam kap-
 pesi. Tassa putto ca dhītā cā ti dve dārakā ahesum. So
 puttassa vayappattassa samānakulato kumārikam ānesi¹⁷. Iti
 te dāsiyā saddhim cha janā ahesum: Bodhisatto bhariyā putto
 20 dhītā sunisā¹⁸ dāseti. Te samaggā sammadamānā piyasahivāsā
 ahesum. Bodhisatto sesānam pañcannam evam¹⁹ ovādam deti:
 „Tumhe yathāladddhaniyāmena²⁰ dānam detha sīlam rakkhatha
 uposathakammam karotha, marapasatim²¹ bhāvettha tumhākam
 marapabhāvam sallakkhetha, imesam hi sattānam maraṇam
 25 dhuvam jivitam addhuvam²², sabbe samkhārā aniccā va²³ kha-
 yadhammino va, rattim divā ca²⁴ appamattā hothā²⁵ 'ti. Te
 „sādhū“ ti ovādam sampaticchitvā appamattā marapasatim²⁶
 bhāventi. Ath' ekadivasam Bodhisatto puttena saddhim khet-

¹ B¹ -puttakku-, B² -puttakamku-. ² B¹ add pana. ³ B¹ kbo nu kbo. ⁴ B¹ add ma. ⁵ B¹ -mmo. ⁶ B¹ add pana. ⁷ B¹ ekasmim yeva kule. ⁸ B¹ ekasmimheva. ⁹ B¹ add ettha kbo. ¹⁰ B¹ add marapadhammam. ¹¹ C¹ -yam. ¹² B¹ abhitiya adesi in the place of ānesi. ¹³ C¹ B¹ sunisā. ¹⁴ C¹ -nam. ¹⁵ B¹ eva. ¹⁶ C¹ -nam yeva. ¹⁷ B¹ -nava. ¹⁸ B¹ -pānussatim. ¹⁹ B¹ addhuvam. ²⁰ B¹ omā va. ²¹ C¹ rattimadivā ca, B¹ rattimā jivita, B¹ rattimā divāna.

tañ gantvā kasati¹. Putto kacavarāṇi sahkaḍḍhitvā jhāpesi.
 Tassaāvidūre ekasmim vammike āsiviso atthi. Dhūmo tassa
 akkhinī pahari. So kuddho oikkhamitvā „Imaṇi niasāyā“² 'ti³
 catasso dāṭhāpi⁴ nimujjāpento⁵ tañ ḍasi. So maritvā va⁶
 pati⁷. Bodhisatto maritvā va⁸ patitaṇ⁹ disvā gone ṭhapetvā
 āgantvā tassa matabhāvaṇi ūtvā tañ ukkhipitvā ekasmim
 rukkhamūle nipajjāpetvā pārupitvā¹⁰ n¹¹ eva rodi na paridevi,
 „bhijjanadhammaṇi pana bhijjati“¹², maraṇadhammaṇi mataṇi,
 sabbe saṅkhārā aniccā maraṇanipphattikā¹³ ti aniccabhāvaṇi
 eva sallakkhetvā kasi. So¹⁴ khettaṇānāpeṇa gacchantāṇi ekaṇi
 paṭivissakaṇi purisaṇi disvā „tāta gehaṇi gacchaṇti“¹⁵ pucchitvā
 „āmā“¹⁶ 'ti vutte „tena hi amhākaṇi pi gharaṇi gantvā brāh-
 maṇiṇi vadeyyāsi: 'ajja kira pubbe viya dvinnāṇi“¹⁷ anāharitvā
 ekass¹⁸ evāhāraṇi¹⁹ āneyyātha²⁰, pubbe pi²¹ ekikā va dāsi āhā-
 raṇi āharati, ajja pana cattāro pi janā suddhavaṭṭhanivattā²²
 gandhapupphahatthā āgaccheyyātha“²³ 'ti. So „sādhū“²⁴ 'ti gan-
 tvā brāhmaṇiṇi tath²⁵ eva kathesi. „Kena“²⁶ tāta idaṇi²⁷ sā-
 sanaṇi dinnā²⁸ ti. „Brāhmaṇeṇa ayye“²⁹ 'ti. Sā „putto me
 mato“³⁰ ti sūnāsi. Kampanamattam pi 'ssā nāhoṇi³¹. Evaṇi
 subhāvitacittā suddhavaṭṭhanivattā pana³² gandhapuppha-
 hatthā³³ āhāraṇi gāhāpetvā³⁴ sasehi saddhiṇi khettaṇi agamāsi.
 Ekassa pi³⁵ roditaṇi vā paridevitaṇi vā nāhoṇi. Bodhisatto
 puttassa nipannacchāyāyam eva nisīditvā³⁶ bhuñji. Bhuttā-
 vasāne sabbe pi dārūni³⁷ uddharitvā taṇi citakaṇi āropetvā
 gandhapupphesi pūjetvā jhāpesuṇi. Kassaci ekabindam pi as-
 saṇi nāhoṇi. Sabbe bhāvitamarāṇasatino³⁸. Tessaṇi sīlatejena
 Sakkassasanaṇi³⁹ mahākāraṇi dassesi. So „ko nu kho maṇi

¹ B¹ kasati. ² B² -ti. ³ B³ niasāyā mayham bhayan ti. ⁴ B⁴ omi p. l.
⁵ B⁵ nimujjhitvā. ⁶ B⁶ parivattitvā and omi va. ⁷ B⁷ patito. ⁸ B⁸ taṇi
 patitaṇ. ⁹ B⁹ pārupitvā. ¹⁰ B¹⁰ bhinnāṇi. ¹¹ Ck ko. ¹² B¹² add bhāṭṭam.
¹³ B¹³ ekasāva āh-. ¹⁴ B¹⁴ hareyyātha. B¹⁵ hā-. ¹⁵ B¹⁵ va. ¹⁶ B¹⁶ add te.
¹⁷ B¹⁷ imā. ¹⁸ B¹⁸ nāhoṇi. ¹⁹ B¹⁹ omi patta. ²⁰ B²⁰ add dāsi patta.
²¹ B²¹ āharitvā, B²² āharitvā. ²² B²² etasāpi. ²³ B²³ add bhāṭṭam. ²⁴ C²⁴ B²⁴
 dārūni, B²⁵ dārūni. ²⁵ B²⁵ subhā-. ²⁶ B²⁶ sakkassa āh-.

thānā cāvetukāmo¹ ti upadhārento tesam gunatejasa upa-
 bhāvaṃ² ūtvā pasannamānaso hutvā „mayā etesaṃ santikāṃ
 gantvā sihanādaṃ nadāpetvā sihanādapariyosāne etesaṃ nive-
 sanam³ sattaratanapennam⁴ katvā āgantum vattatīti⁵“ vegena
 5 tattha gantvā ālāhanapasse thito⁶ „kiṃ karothā⁷“ ti āha.
 „Ekaṃ manussaṃ jhāpema sāmiti⁸“. „Na tumhe manussaṃ
 jhāpessatha, ekaṃ pana migam māretvā⁹ pacatha, maññe¹⁰“ ti.
 „N¹¹ atth¹² etaṃ sāmi, manussam eva jhāpemā¹³“ ti. „Tena hi
 verimanusso vo bhavissatīti¹⁴“. Atha naṃ Bodhisatto „orasa-
 10 putto ne sāmi, na veriko¹⁵“ ti āha. „Tena hi vo appiyaputto
 bhavissatīti¹⁶“. „Atipiyaputto sāmiti¹⁷“. „Atha kasuā na roda-
 sīti¹⁸“. So arodanakāraṇaṃ kathento paṭhamam gātham āha:

1. Urugo va tacam jinnam (Dhp. p. 100; Thirassen, Kisāg. p. 41.)
 hitvā gacchaṭi san tanum
- 15 evam sarīre nibbhoge
 pete kālakate sati 19.
2. Dayhamāno na jānāti
 nātinam paridevitaṃ,
 tasmā etaṃ na socāmi,
- 20 gato so tassa yā gatīti. 20.

Tattha san tanum ti attano sariraṃ, nibbhoge ti jīvitindriyasaṃbhā-
 ven¹ bhogarahite; pete ti paralokaṃ paṭigato², kālakate ti kṣaṇikāle marte ti
 attho. Idam vuttaṃ hoti: sāmi mama putto yathā nāma urugo jinnataṃ ni-
 vassitvā³ anolokento⁴ anapekko⁵ chādjetvā⁶ gaccheyya evam attano sariraṃ
 25 chādjetvā⁷ gacchaṭi, tassa jīvitindriyarahito sarīre evam nibbhoge tasmā ca
 me putte pete⁸ puna paṭigato⁹ maraṇakālam katvā thito¹⁰ satī so rodassena¹¹
 vā parideviteṇa¹² vā attho, ayaṃ hi¹³ yath¹⁴ esa¹⁵ sūlehi vijjhātvā dayhamāno
 sukkaṇḍakkhaṃ¹⁶ na jānāti evam nātinam paridevitaṃ pi na jānāti, tena kīra-
 peṇāham etaṃ na socāmi, yā tassa attagati¹⁷ tam so gato¹⁸ ti.

¹ C¹ upā-, C² upā- surr. to upā-, B¹ upāhāram. ² B¹ -ne. ³ B¹ -na-
 paripunnam. ⁴ B¹ add ita. ⁵ B¹ -mā ti, omitting sāmi. ⁶ B¹ add jhā-
 petha. ⁷ B¹ -yassa abhā-. ⁸ B¹ pati-. ⁹ B¹ chāpetvā. ¹⁰ B¹ -katvā.
¹¹ B¹ -pekko. ¹² C¹ chādje-, B¹ chāje-. ¹³ B¹ mātē. ¹⁴ B¹ gati.
¹⁵ B¹ kārūṇena. ¹⁶ B¹ paridevena. ¹⁷ B¹ ayaṃhi. ¹⁸ B¹ yathā. ¹⁹ B¹
 sukkaṇḍakkhaṃ. ²⁰ B¹ attanā gati, B² attano gati. ²¹ B¹ tam gati so gato,
 B² tam socāmi yā tassa attanā gati tam so gato.

Sakko Bodhisattassa vacanaṃ sutvā brāhmaṇiṃ pucchī:
 „amma tuyhaṃ¹ so kiṃ hotitī². „Dasamāse kucchinaṃ pari-
 haritvā thaṇṇaṃ pāyevā hatthapāde saṇṭhapetvā vaddhita-
 putto³ me sāmitī⁴. „Amma pitā tava⁵ purisabhāvena mā⁶ ro-
 datu, mātuḥadayaṃ nāma⁷ mudukaṃ hotī, tvaṃ kasmā na⁸
 rodasitī⁹. Sā arodanakāraṇaṃ kathenti¹⁰

1. Anavhāto tato āgā¹¹,
 ananunhāto ito gato,
 yathāgato tathā gato,
 tattha kā paridevaṇā. 21.

19

1. Dayhamāno na jānāti
 nātinaṃ paridevitaṃ,
 tasmā etaṃ na socāmi,
 gato so tassa yā gatitī 22.

gāthadvayaṃ āha.

15

Tatha anavhāto ti ayaṃ tava mayā puralekato anavhato¹² ayāto, āgā
 ti¹³ ambākaḥ gehaṃ āgato, ito ti ito manussalekato gacchanto pi mayā ana-
 nunhāto¹⁴ gato¹⁵, yathāgato ti āgacchanto yathā attano¹⁶ tuciyā āgato
 gacchanto pi tath' eva gato, tatthā¹⁷ 'ti tasmā tassa ito gamanaṃ kā pari-
 devaṇā, dayhamāno ti gāthā vuttanayaṃ¹⁸ eva¹⁹ vullitabbā.

20

Sakko brāhmaṇiyā kathaṃ sutvā²⁰ bhaginīṃ pucchī: „amma
 tuyh' eso²¹ kiṃ hotitī²². „Bhātā me sāmitī²³. „Amma bhagi-
 niyo nāma bhātusu²⁴ sasuehā²⁵ hontī, tvaṃ kasmā na rodasitī²⁶.
 Sāpi²⁷ arodanakāraṇaṃ kathenti²⁸

1. Sacc' rode kiā²⁹ assaṃ,
 tassā³⁰ me kiṃ phalaṃ siyā,
 nātimittasuhajjānaṃ³¹
 bhiyyo no³² aratī siyā. 23.

25

¹ C² tumhe, C⁴ tumhe corr. to tuyhaṃ. ² C² vaddhī-. ³ C² tava, C⁴ tañca, B² va. ⁴ C² mā. ⁵ B² paṇa. ⁶ all four MSS. -ti. ⁷ B² āgā. ⁸ B² avhāto, B² anavhāto. ⁹ C² āga, omitting ti, B² āgā ti. ¹⁰ B² add va. ¹¹ B² āgato. ¹² B² add va. ¹³ B² -paṇa, omitting eva. ¹⁴ B² add tassa. ¹⁵ B² tuyhaṃ so kiṃ. ¹⁶ C² bhātā, C⁴ -ti. ¹⁷ B² āsuehā. ¹⁸ B² āsuehā. ¹⁹ B² -ti. ²⁰ B² kiā. ²¹ B² tassa. ²² C² -mitta-, C⁴ -mittaḥ corr. to -mitta-. ²³ C² mā.

a. Dayhamāno na jānāti
 ñātinān paridevitān,
 tasmā etaṃ na socāmi,
 gato so tassa yā gatīti 24.

3 gāthadvayam āha.

Tattha aca¹ ti yadā ahaṃ bhūtarā mate radeyyaṃ ākassarāsi assaṃ, bhātu
 pana me tappaccayā vaḍḍhi² nima u³ arhāsi tassa dasseti, tassa me ti tassa
 mayham rodantiyā kim phalaṃ ke ñissamhe bhaveyya⁴, avuddhi⁵ pana paññā-
 yatiti dipeti, ñātimittasuhajjānaṃ⁶ ti ñātimittasuhajjānaṃ⁷, ayam eva
 10 sa paṭho, bhīyyo na ti ye amhākaṃ ñātimittā ca suhadasā ca tesam adhi-
 katarā arāsi alyā.

Sakko bhaginiyā kathaṃ sutvā tassa bhariyaṃ pucchi:
 „amma tuyh⁸ eso⁹ kim hotīti“. „Pati me sāmīti“. „Itthiyo
 nāma patimhi mate vidhavā honti anāthā, tvaṃ kasmā na ro-
 12 dasīti“. Sāpi 'ssa arodanakāraṇaṃ kathenti:

1. Yathāpi dāraḥ candaṃ
 gacchantam anurodati
 evaṃsāmpadam ev¹⁰ etaṃ
 yo petam anusocati. 25.

20 a. Dayhamāno na jānāti
 ñātinān paridevitān,
 tasmā etaṃ na socāmi,
 gato so tassa yā gatīti 26.

dve gāthā¹¹ āha.

25 Tass aṭṭho: yathā nāma yuttāyuttaṃ lobbhaniyālobhaniyaṃ¹² ajānanto
 bāledaraḥ mātā uccaḥge ulpanne punnemiyyān punnācandān ākāsa¹³ gar-
 chantaṃ divā amma candaṃ me dehi candaṃ me dehiṃ punappuna rodati
 evaṃsāmpadam ev¹⁴ etaṃ ti evaṃnipphatikam¹⁵ eva evaṃ tassa roṇam¹⁶
 hoti yo petam kikkatam anusocati ito pi va nīratthakatarān, kikkāraṇa; so hi
 30 vijjamaṇaṃ candaṃ anurodati, mayham pana pati mato, etarāhi vijjamaṇo¹⁷
 sūlehi vijjhutvā dayhamāno pi na kiñci jñāti.

¹ Bā vaḍḍhi. ² Bā add mayham. ³ Bā avuddhi, Bā avuḍhi. ⁴ Cā -mitta-

⁵ Bā -mittasuyadānaṃ. ⁶ Bā tuyham. ⁷ Bā gāthadvayam. ⁸ Cā Bā -ni-niyaṃ.

⁹ Bā -rena. ¹⁰ Bā nipattitān, Bā nippattitān. ¹¹ Bā roṇam. ¹² Cā vijj-

Sakko bhariyāya katham¹ sutvā dāsim pucchi: „amma tuyh² eso³ kiṃ hotitī⁴“. „Ayyo me sūmitī⁵“. „Nūna⁶ tvaṃ iminā pīletvā⁷ bādhetvā⁸ paributtā bhavissasi⁹“, tasmā ‘sumato ayan¹⁰’ ti na rodasīti¹¹. „Sāmi mā evaṃ avaca, na ca etaṃ¹² etassa anucchavikaṃ, khantimettanuddayasampanno me ayya-¹³ putto ure samvaḍḍhitaputto viya ahoṣitī¹⁴“. „Atha kasmā na rodasīti¹⁵. Sāpi ‘ssa aroḍanakāraṇaṃ kathenti:

9. Yathāpi [brahmo¹⁶] udakakumbho¹⁷

bhinno appaṭisaṇḍhiyo

evaṃsampadam ev¹⁸ etaṃ

yo peṭam anusocati. 27.

10. Dayhamāno na jānāti

ñātinam paridevitam,

tasmā etaṃ na socāmi,

gatō so tassa yā gatitī 28.

gāthadvayam āha.

Tassa¹⁹ attho: yathā nūna udakakumbho²⁰ ukkhippamāno²¹ patitvā yathā-
bhinno²² puna tūṇi kapāḍi patipāṭiya²³ thapetvā samvādhitvā²⁴ patipāṭikā²⁵
kāṭuṇa na sakkā²⁶ yo peṭam anusocati tassa²⁷ etaṃ anusocanaṃ evaṃnip-
phattikā²⁸ esa hoti mātassa²⁹ jīvāpetum asakkuneyyato, lōḍhimato³⁰ yā
lōḍhānubhāvena bhūṇaṃ kumbhaṃ eṇḍahitvā³¹ udakassa pūreṭaṃ sakkā lha-
veyya, kīlākato³² patu lōḍhāḷena³³ pi na sakkā patipāṭikā³⁴ kāṭuṇa ti. Iti³⁵
gāthā vuttā yeva.

Sakko sabbesaṃ dhammakatham³⁶ sutvā paṣāditvā „tumhehi
appamattehi³⁷ maraṇasati bhāvitā³⁸, mā³⁹ tumhe ite paṭṭhāya⁴⁰
sahatthena kammaṃ⁴¹ karittha⁴², ahaṃ⁴³ Sakko devarājā,
ahaṃ vo gehe sattaratanaṇi aparimāṇāni karissami, tumhe dānaṃ

¹ B⁶ varanahi. ² B⁶ tuyhaṃ so. ³ B⁶ nana. ⁴ B⁶ pīlitvā. ⁵ B⁶ pothetvā.

⁶ C² -ti corr. to -si. C² B⁶ -ti. ⁷ B⁶ sumuttā ahan. ⁸ B⁶ omīta etaṃ. ⁹ B⁶ omīta brahmo. ¹⁰ C² udakum-.

¹¹ B⁶ ukkhippamāno. ¹² B⁶ sattadhā bhī-.

¹³ B⁶ eṇḍahitvā. ¹⁴ C² -ke, C² -ko corr. to -ke, B⁶ patipāṭika, B⁶ patipaka-
tikam. ¹⁵ B⁶ sakkoti. ¹⁶ B⁶ yathāpi. ¹⁷ B⁶ utpattikam, omīting evaṃ.

¹⁸ B⁶ add puna. ¹⁹ B⁶ -manto. ²⁰ B⁶ -nā. ²¹ C² -ko? C² -ke, B⁶ patipā-
ṭikakam. ²² B⁶ tumhe appamatte, B⁶ tumhe appamatts. ²³ B⁶ -bhāvetva.

²⁴ B⁶ omīta mā. ²⁵ B⁶ add mā. ²⁶ B⁶ -tthā ti. ²⁷ B⁶ omīta ahaṃ.

detha sīlam rakkhatha uposatham upavasatha¹, appamattā
hothā² ti tesam ovādam datvā geham aparimitamdhanaṃ³
katvā pakkāmi.

Satthā imaṃ dhammaḍḍaṇaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
5 amodhānesi: (Saccapuriyosāno kuṭumbiko sotāpatti-phale patitthahi)
„Tadā dāsi Khujjattarā abasi, dhūtā Uppalavappā, putte Rahulo, mātā
Khemā, brāhmaṇo pana aham evā⁴ ti, Uragajātakaṃ.

5. Ghatajātaka.

10 Aññe socanti rodantiū. Idam Satthā Jetavana vi-
haranto Kosalaruñño⁵ amaccaṃ ārabhha katesi. Vatthum heṭṭhā
kathitasadisam eva. Idha pana rājā attano upakārakassa amaccassa
mahantaṃ yasaṃ datvā paribhedakānaṃ kathaṃ gahetvā taṃ⁶ ban-
dhitvā⁷ bandhanāgāre kāresi⁸. So tattha nisinnō taṃ sotāpattimaggāni
15 nibbattesi. Rājā tassa guṇaṃ sallakkhetvā mocāpesi. So gandha-
mālaṃ ādāya Satthu santikaṃ gantvā vanditvā nisidi. Atha nam
Satthā „anattō kiro te uppanno“ ti pucchitvā „āma bhante⁹, an-
tthena pana me attō āgato, sotāpattimaggo nibbatti“ ti rutte „pa-
kko upāyuka tvaṃ ūeva anattthena attamaṃ āhāri, poruṣakapanditāpi
20 pana āharissū“ ti rutvā tena yācito nitāṃ āhāri:

Attite Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārento
Bodhisatto tassa aggamaṇesiyaṃ kucchimhi nibbatti, Ghata-
kumāro¹⁰ ti 'ssa nāmaṃ karissu. So aparena samayena Tak-
kasillāyaṃ¹¹ uggahitasippo dhammena rajjaṃ kāresi. Tass'
25 antepure¹² eko amacco dubbhi. Taṃ so paccakkhato natvā
ratthā pubbājesi. Tadā Sāvattihiyaṃ Vamkarājā¹³ nāma rajjaṃ
kāresi. So tassa santikaṃ gantvā upatthahitvā heṭṭhāvutta-
nāyen¹⁴ eva attano vacanaṃ gahāpetvā¹⁵ Bārāṇasirajjaṃ ga-
hāpesi. So¹⁶ rajjaṃ gahetvā Bodhisattaṃ samkhalikāhi ban-
30 dhāpetvā bandhanāgāraṃ pavasesi. Bodhisatto jhānaṃ¹⁷ nib-

¹ B¹ uposathakammaṃ karotha. ² so all four MSS. ³ B¹ add akāro. ⁴ C¹
omits' tadā. ⁵ B¹ tadā bandhāpetvā. ⁶ B¹ pavasesi. ⁷ B¹ add ti. ⁸ B¹
Ghata-. ⁹ C¹ -ya. ¹⁰ B¹ tassa an-. ¹¹ B¹ dhanika-. ¹² B¹ gāhā-. ¹³ B¹
add pi. ¹⁴ C¹ ānāṃ.

battetvā ākāse pallamkena nisīdi. Vamkassa¹ sarire dāho²
utthahi. So gantvā Bodhisattassa suvaṇṇādāsaphullapaduma-
sassinikam³ mukham diṣvā Bodhisattam pucchanto paṭṭhamam
gātham āha:

1. Añño socanti rodanti, añño assumukho jano, 5
pasannamukhavaṇṇo si, kasmā Ghata⁴ na socasīti. 29.

Tattha añño ti taṁ thepetvā sesamanussā.

Ath' assa Bodhisatto asocanākārapam kathento sesa-
gāthā⁵ abhāsī:

2. Nābbhatitaharo⁶ soko nānāgatasukhāvaḥo⁷, 10
tasmā Vamka⁸ na socāmi, n' atthi soko duttiyyatā⁹. 30.
3. Socam paṇḍukisibhoti¹⁰, bhattañ c' assa na ruccati,
amittā sumanā honti sallaviddhassa ruppato. 31.
4. Gāme vā yadi vārañño niṇṇe vā yadi vā thale (Dbp. v. 98. 121.)
na man tam āgamissati¹¹, evam dīṭṭhapado aham. 32. 15
5. Yass' attā¹² nālam eko sabbakāmarasāhara
sabbāpi paṭhavi¹³ tassa na sukham āvahiṣṣatīti¹⁴. 33.

Tattha nābbhatitaharo¹⁵ ti na abbhātītāhara¹⁶ ojam eva vā piṭho,
soko nāma abbhātitaṁ atikkantaṁ niruddham sūtam¹⁷ puma nāharati, duttiy-
yatā¹⁸ ti sūhiyatā¹⁹, attāharaena vā anigatārahana²⁰ vā soko nāma kas- 20
saci sahāyo²¹ na hoti, tenāpi kāraṇenāham na socāmi vadati, socan ti so-
canto, sallaviddhassa ruppato²² ti sokasallena viddhassa ten' assa ghaṭṭi-
yamānassa²³, dīṭṭhā vata no paccatthikassa²⁴ piṭṭhīti²⁵ amittā sumanā
hontīti attho, na man tam āgamissatīti samma Vamkarāja²⁶ etesu gā-
mādisu yathā kathasi thiraṁ sattam²⁷ paṇḍukiasabbivādikaṁ sokamūlakaṁ 25
vyasanam²⁸ tam²⁹ na āgamissati, evam dīṭṭhapado ti yathā tam vyasanam³⁰
nāgarahati³¹ evam mayā jhānapaden dīṭṭham³², atthalokadhamman³³ ti pi

¹ B¹ dhaṭṭakārājassa. ² B¹ dā. ³ B¹ suvaṇṇādāsaphullapadumasaassinikam,
B² suvaṇṇādāsaphullapadumasaassinikam. ⁴ B¹ dā ghata. ⁵ B¹ dā catasso. ⁶ B¹ nap-
pattitahara, B² nābbhatitahara. ⁷ B¹ dā -te-. ⁸ B¹ dā dhaka. ⁹ B¹ -yutakā, B² -ti-
yikā. ¹⁰ C¹ -kicci-, B¹ -kicci-. ¹¹ C¹ -santi. ¹² B¹ yasattā, B² yasattā. ¹³
B¹ dā patha-. ¹⁴ B¹ dā -v-. ¹⁵ B¹ dā nābbhatita-. ¹⁶ B¹ dā nābbhatitā, B² nābbhatitā-
hāro. ¹⁷ B¹ attagati, B² atthagatam. ¹⁸ B¹ dā -tiyaka. ¹⁹ B¹ dā sahāyaka. ²⁰ B¹
-tāharaena. C¹ omitti anigata- vā. ²¹ C¹ sahā, C² sahā corr. to sahāyo. ²²
B¹ dā ruppato. ²³ B¹ dā sadigha-. ²⁴ B¹ miccāmuttassa. ²⁵ C¹ dīṭṭhīti, B² pathiti,
B¹ dā piṭṭhīti. ²⁶ B¹ dā dhaka-, B² dā dhaka-. ²⁷ B¹ dā manna. ²⁸ B¹ dā bya-. ²⁹ B¹
omit tam. ³⁰ B¹ dā nāgarahati. ³¹ B¹ dā add tam. ³² B¹ dā -dhammapadan.

vaḍḍanti jesa, pāḍiyāṃ pana na maṃ taṃ nāgamaṃsaṃtiṃ lakkhaṇaṃ taṃ atthakathāya¹
 n' atthi, pariyoṣāṇagāthāya lechitapattthitthena² sītasukkasāṃkhātāṃ³ sabbhaṃ
 kāmāssaṃ āharitvā sabbakāmāssaṃhāro, idaṃ vuttaṃ hoṇi: yassa rañño
 pahāya⁴ aññesaṃhāye⁵ attā va eko sabbakāmāssaṃvaho⁶ nālam sabbhaṃ⁷ jhāna-
 sukhasāṃkhātāṃ kāmāssaṃ āharitvā sammattho⁸ tassa rañño saṃhāpi pathavi⁹
 na eukhaṃ āvāhesaṃti¹⁰, kāmāturaṃ hi eukhaṃ nāma n' atthi, kilēsaḍḍarātha-
 rahitāṃ¹¹ pana¹² jhānasukhaṃ āharitvā yasa¹³ attā¹⁴ sammattho so vāja eukhito
 ti¹⁵, yo paṇ' etāya¹⁶ gāthāya¹⁷ yassaṃhā nālam eko ti¹⁸ pāṭhe tassa¹⁹ attho
 na dīsaṃti.

Iti Vāṇko²⁰ imā catasso gāthā sutvā Bodhisattaṃ khamā-
 petvā rajjaṃ paṭicchāpetvā²¹ pakkāmi. Mahāsatto²² pi rajjaṃ
 amaccānaṃ²³ niyyādetvā Hinavantapadesaṃ gantvā²⁴ pabha-
 jītvā aparihīnajjhāno Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁵ āhuritvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
 Vāṇkarājā²⁶ ānando ahoṣi, Ghatarājā²⁷ aham eva²⁸ 'ti. Ghata-
 jātakaṃ²⁹.

6. Kāraṇḍiyajātaka.

Eko araṇṇe ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto dham-
 māsenāpatim ārabhha kathesi. Thero kira āgacchantaṃ dūsi-
 lānaṃ migaluddakamacchabandhādinaṃ dīṭṭhadīṭṭhānaṃ³⁰ āeva „sīlaṃ
 gaṇhathā³¹ 'ti sīlaṃ deti³². Te therassa³³ garuḥhāvena³⁴ tassa ka-
 thaṃ bhinditvā asakkontā³⁵ sīlaṃ gaṇhanti gaṇetvā³⁶ pana na rak-
 khaṇti attano³⁷ kammaṃ eva karonti. Thero saddhivihārike āmantetvā
 „āvuso ime manussā mama saṃtike sīlaṃ gaṇhīma³⁸ na pana³⁹ rak-

¹ B¹ -yam, ² C² -pattita-, C³ -pacchita- corr. to -pattita-, B⁴ -pattitathena.
³ C⁵ -ta, C⁶ -tāṃ corr. to -ta. ⁴ B⁵ sahāya. ⁵ C⁶ aññesaṃhāye corr. to aññe-
 B⁶ sabbhe sahāya. ⁶ C⁷ -rasavaho, B⁷ -rasahāro. ⁷ B⁸ sabbha. ⁸ B⁹ samattho, ⁹
 B¹⁰ pathavi. ¹⁰ B¹¹ -ti. ¹¹ B¹² omitt -daratha-, B¹³ yo kilēsa-. ¹² B¹⁴ pathama. ¹³
 C¹⁵ yassaṃhā, C¹⁶ yassaṃhā corr. to yassaṃhā, B¹⁷ omitt ya-. ¹⁴ B¹⁸ eukhithā, B¹⁹
 eukhithā. ¹⁵ C²⁰ so-, B²¹ so pana tāya. ¹⁶ B²² gāthā vyaṇṇi attho, B²³ gāthāya
 attho. ¹⁷ B²⁴ add pi. ¹⁸ B²⁵ dhaṅko. ¹⁹ B²⁶ -āpetvā, B²⁷ -ādetvā. ²⁰ B²⁸ bo-
 dhisaṃto. ²¹ B²⁹ amaccānaṃ rajjaṃ. ²² B³⁰ add lā pabbajjāṃ. ²³ B³¹ dham-
 mado-. ²⁴ B³² dhaṅko vāja. ²⁵ B³³ ghata-, and add pana. ²⁶ B³⁴ ghata-, and
 add paṭicchāpetvā. ²⁷ B³⁵ dīṭṭhadīṭṭhānaṃ. ²⁸ B³⁶ omitt sīlaṃ deti. ²⁹ C³⁷ there,
 and omitt te. ³⁰ B³⁸ ga-. ³¹ B³⁹ -to. ³² B⁴⁰ add ca. ³³ B⁴¹ repeat attano.
³⁴ B⁴² add gaṇhītvā, B⁴³ gaṇhītvā ca. ³⁵ B⁴⁴ pana na.

khaṇṭhi¹ āha. „Bhante tumhe etesaṃ aruciya² sīlaṃ deṭṭha, ete
tumbhākaṃ kathaṃ bhinditum asakkontā gaṇhanti, tumhe ito paṭṭhāya
evārūpāmaṃ sīlaṃ mā daḍḍhā³“ ti. Thero anattamaṇo ahoṣi. Tam
pavattin⁴ sutvā dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuttāpesuṃ: „āvuso
Sāriputtatthere kira dīṭṭhadīṭṭhānaṃ yeva⁵ sīlaṃ deṭṭhi“. Sathā⁶
āgantvā „kāya na⁷ ittha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā⁸“ ti
pucchitvā „imāya nāma⁹“ ti vutte „na bhikkhave idāṃ¹⁰ eva pubbe
p¹¹ esa dīṭṭhadīṭṭhānaṃ¹² ayācantānaṃ eva sīlaṃ deṭṭhi“ evvā atitāṃ āhāri:

Attite Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā¹³ vayappatto, so¹⁴
Takkasilāya¹⁵ disāpāmoḃkhaṃsācariyassa¹⁶ jetṭhantevāsiko ahoṣi.
Tadā so ācariyo dīṭṭhadīṭṭhānaṃ¹⁷ kevattādināṃ ayācantānaṃ
yeva¹⁸ „sīlaṃ gaṇhatha“, sīlaṃ gaṇhathā¹⁹“ ti sīlaṃ deṭṭi, ga-
hetvāpi na rakkhanti. Ācariyo tam atthaṃ antevāsikānaṃ
ārocesi. Antevāsikā „bhante tumhe etesaṃ aruciya²⁰ deṭṭha,
tasmā bhindanti, ito dāni paṭṭhāya yācantānaṃ²¹ ñeva daḍey-
yātha mā ayācantānaṃ²²“ ti. So vippatīsārī ahoṣi, evaṃ
sante pi dīṭṭhadīṭṭhānaṃ²³ sīlaṃ deṭṭi yeva. Ath²⁴ ekadivasaṃ
ekasmi²⁵ gāma²⁶ manussa²⁷ āgantvā brāhmaṇavācanakathāya²⁸ āca-
riyaṃ nimantayimsu. So Kāraṇḍīyaṃ²⁹ mānavaṃ pakkosivā³⁰
„tāta, ahaṃ na gacchāmi, tvaṃ ime pañcasate mānave gaḍetvā
tattha gantvā vācanakāni³¹ patiochitvā³² ambhākaṃ dinnakoṭ-
ṭhāsaṃ āharā³³“ ti pesesi. So gantvā paṭimivattanto³⁴ antarā-
magge ekaṃ kandaraṃ³⁵ disvā cintesi: „ambhākaṃ ācariyo dīṭ-
ṭhadīṭṭhānaṃ³⁶ ayācito va³⁷ sīlaṃ deṭṭi, ito dāni paṭṭhāya yathā³⁸
yācantānaṃ³⁹ ñeva deṭṭi tathā naṃ karissāmi⁴⁰“ so tesu māpa-

¹ Bā daḍḍhi. ² B dīṭṭhānaññeva, B dīṭṭhadīṭṭhānaṃ ayācantānaññeva. ³ B dīṭṭhānaṃ. ⁴ B dā add nāmena korāṇḍīyo nāma so. ⁵ B dā -lyam. ⁶ B dā -ssa āca-. ⁷ B dā dīṭṭhadīṭṭhānaṃ. ⁸ C āy-, C āy- corr. to ay-, B dā ayācantānaññeva. ⁹ B dā omīti s. g. ¹⁰ B dā add sīlaṃ. ¹¹ C āy-, C āy- corr. to ay-. ¹² B dīṭṭhānaṃ. ¹³ B dā -canatthaya. ¹⁴ C ya-, B dā korāṇḍīya-. ¹⁵ B dā -sāpovā. ¹⁶ B dā -nisinnaṃ. ¹⁷ B dā sampa-. ¹⁸ B dā paṭivattanto, B dā paṭivattanto. ¹⁹ C dā kandaraṃ, C dā kandarā corr. to -raṃ, B dā kandara. ²⁰ B dīṭṭhadīṭṭhānaṃ. ²¹ C āy-, C āy- corr. to ay-, B dā ayācantānaññeva.

vesu¹ sukkañisinnesu² utthāya mahantaṃ silaṃ³ ukkhipitvā
kandarāya⁴ khīpi puna pi puna pi⁵ khīpi yeva. Atha naṃ te
mānavā utthāya „ācariya kiṃ karosīti“ āhaṃsu. So na kiñci
kathesi. Te vegena gantvā ācariyassārocesuṃ⁶. Ācariyo
8 āgantvā tena saddhimaṃ sallapanto⁷ paṭhamam gātham āha:

1. Eko araṇṇe girikandarāya⁸
paggayha paggayha silaṃ⁹ pavecchasi
punappunam santaramānarūpo,
Kārandiya¹⁰ ko nu tava idh¹¹ attho ti. 34.

10 Tattha ko nu tava idhutto ti ko nu tava idha kandarāya¹² allākhī-
panena¹³ attho.

So tassa vacanam sutvā ācariyam bodhetukāmo¹⁴ duttiyam
gātham āha:

2. Aham hi imam sāgarasevitaṇṇam¹⁵
15 samaṃ karissāmi yathāpi pāṇiṃ
vikiriya sānūni ca pabbatāni ca,
tasmiṃ silaṃ¹⁶ dariyā¹⁷ pakkipāmi¹⁸. 35.

Tattha aham himam ti aham hi imam mahāpethaṇṇam, sāgarasevitan-
tan¹⁹ ti sāgarahi sevitaṇṇaṃ caturantaṃ, yathāpi pāṇiṃ ti bethitaṇṇam viya
20 samaṃ karissāmi, vikiriya ti vikiriya, sānūni ca pabbatāni eā ti paṭ-
supabbate ca allāpabhaṇṇe ca²⁰.

Tam sutvā brāhmaṇo tatiyam gātham āha:

3. Na imam²¹ mahim²² arahati²³ pāṇikappam²⁴
samaṃ maṇusso karaṇāya-m-eko²⁵,
25 maññam²⁶: imaṃ heva dariṃ²⁷ jiggisam²⁸
Kārandiya²⁹ hāhasi³⁰ jīvalokaṃ ti. 36.

¹ C^o -ve. ² C^o sukkañ. ³ C^o si-. C^o si- corr. to si-. B^o so-. ⁴ B^o -yam.
⁵ B^o punappunam. ⁶ B^o -yassa āro-. ⁷ B^o -pento. ⁸ B^o se-. ⁹ B^o ko-.
¹⁰ B^o -yam. ¹¹ B^o sili-. ¹² B^o pabo-. ¹³ C^o -nantam, B^o -tant. ¹⁴ B^o kandarāyam. ¹⁵ B^o knt-. ¹⁶ C^o sāgarahi sevitaṇṇam. ¹⁷ B^o eā ti attho. ¹⁸ C^o ima corr. to imam, B^o yimam. ¹⁹ C^o mhi, B^o mhi. ²⁰ B^o āharati. ²¹ B^o -kamam. ²² B^o karu-. ²³ C^o dariṃ, B^o dari. ²⁴ B^o jiggisam, B^o jigi-
sam, C^o jiggisam corr. to jiggisam. ²⁵ C^o hāhasi, B^o hāyat.

Tattha karaṇāyameko¹ ti karaṇāya² eko, eko kāmā na sakkotīti di-
peti, maññāmaññeva darīṇ³ jigīṇsaṇ⁴ n' ahaṃ maññāmi dīṭṭhātu
paṭhaviṇaṃ heva⁵ ekaṃ darīṇ⁶ jigīṇsaṇ⁷ pūraṇatthāya vāyamaṇṇo sīlāṃ⁸
pariyessanto upāyaṃ vicinanto va tvaṃ (maṇṇa) jivākaṃ bhāsa⁹ jahāsaṃ
maṇṇasāni aṭṭha.

3

Tam sutvā mānava catuttham gātham āha:

4. Sace ayam¹⁰ bhūtaḍḍharaṇ¹¹ na sattho¹²
samaṇṇa manusso karaṇāya-m-eko¹³
evam eva¹⁴ tvaṃ¹⁵ brahme ime manusso
nānāditthike nānāyissasi te¹⁶ ti. 37.

10

Tass' aṭṭha: sace ayam¹⁷ eko manusso imaṇṇa bhūtaḍḍharaṇa mahāpaṭhaviṇa
samaṇṇa kāmā na sattho¹⁸ na samattho evam eva tvaṃ ime duṣṣiṇa manusso
nānāditthike nānāyissasi na¹⁹ eva²⁰ sīlāṃ paṭhatha²¹ sīlāṃ gaṇetha²² ti va-
danto attano vasaṇ²³ na ānāyissasi, paṇḍitapurisā yeva hi paṇḍitpāṭaṇa aku-
salo²⁴ ti gaṇetha²⁵, saṃsāramocakādayo paṇ²⁶ ettha kusalasāffhino na taṇ²⁷ 13
katham ānāyissasi, tasmā ditthaditthānaṃ²⁸ sīlāṃ adatvā yācāntānaṃ heva dehīti.

Tam sutvā ācariyo yuttam vadati. Kāraṇḍīko²⁹ idāni „na
evam³⁰ karissāmiti³¹ attano vīroddhabbhāvaṃ ūtvā pañcamam
gātham āha:

5. Saṃkhittarūpena bhavaṃ maṃ³² attham
akkhāsi Kāraṇḍīya³³ evam etam:
yathā na sakkā paṭhavi samāyaṃ
kātaṇi manussaṇa tathā manussa ti. 38.

20

Tattha samāyaṃ ti samā³⁴ ayam.

Evam ācariyo mānavassa thutim akāsi. So pi naṃ bo- 25
dhetvā³⁵ gharaṇṇaṃ nesi.

¹ B¹ kā-, B² kara-, C³ kara-, corr. to ka-. ² B¹ ka-, B² karu-, ³ B¹ darī-, B² dari.

⁴ B¹ jivisaṇ, B² jigisaṇ. ⁵ B¹ maññeva. ⁶ C³ erukaṇ, B² ekaṃ dari. ⁷ C³ jigīṇsaṇ, B² gisaṇ, B¹ jigisaṇ, C³ jigīṇsaṇ corr. to jigīṇsaṇti ahaṃ aṇṇi ahaṃ

maññāmi dīṭṭhātu paṭhaviṇaṃ heva ekaṃ erukaṇṇaṃ jigīṇsaṇ. ⁸ C³ sīlāṃ, B² sīlāni.

⁹ B¹ bhāsa. ¹⁰ B² hāyaṇ. ¹¹ B² ahaṃ. ¹² C³ -rā. ¹³ B¹ sakkā, B² sakkho. ¹⁴ B¹ kā-

kā-. ¹⁵ C³ e. ¹⁶ B¹ tvaṃvaṃ, B² tvaṃ. ¹⁷ C³ -yassasāto, B² -yissasāto.

¹⁸ B¹ ahaṃ. ¹⁹ B² sakkho, B¹ amhaṇa na sattho. ²⁰ B¹ -yissasāto, B² -yissasāti.

²¹ B¹ etam. ²² C³ gaṇha. ²³ B² vasa. ²⁴ B¹ -lan. ²⁵ C³ -haṇṇi, B¹ -hāṇi.

²⁶ B¹ te vasa. ²⁷ B¹ ditthaditthānaṃ. ²⁸ B¹ karaṇḍīya, B² karaṇḍīyako. ²⁹ B² evarūpaṇi.

³⁰ B¹ kō-. ³¹ B¹ samāya, B² samā. C³ samāhi. ³² B² pa-

bodhetvā sayam.

Satthā: *Imaṃ desanāṃ*¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā brāhmaṇo Sāriputto ahoṣi, Kāraṇḍīyamāṇavo² puna aham evā”³ ‘ti. Kāraṇḍīyajātakaṃ⁴.

7. Laṭṭhikajātaka.

3 Vandāmi taṃ kuṇjara saṭṭhihāyanan⁵ ti. Imaṃ Satthā Vejurano viharanto Devadattāṃ ārabbhā kathesi. Ekasmim⁶ hi divase⁷ dhammasabhāyaṃ kathāṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatto kakkhālo pharusso sāhasiko, santesu: karuṇāmattakam⁸ pi ‘ssa n’ atthīti”⁹. Satthā āgantvā „kāyaṃ su ‘tiha bhikkhave etarahi kathāya
10 sammisinnā”¹⁰ ti pucchitvā „Imāya nāma”¹¹ ‘ti yutte „na bhikkhave idāṃ” eva pubbe p’¹² esa nikkharuṇo yevā”¹³ ‘ti vatvā atitāṃ āhāri:

Atte Hārāpasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto hatthiyoniyaṃ nibbattitvā vayappatto pāsādiko mahākāyo asītisahassavāraṇaparivāro yūthapati¹⁴ hutvā Hima-
15 vantapadese¹⁵ vihāsi. Tadā ekā laṭṭhikā sakupikā hatthīnaṃ vicarapatthāne aṇḍāni nikkhipi. Tāni pariṇatāni¹⁶ bhinditvā sakunapotakā nikkhamiṃsu. Tesu¹⁷ avicūlhapakkhesu uppatitūṃ asakkontesu yeva Mahāsatto asītisahassavāraṇaparivuto¹⁸ gocarāya caranto taṃ padesaṃ sampatto¹⁹. Taṃ diavā laṭṭhikā cintesi: „ayaṃ hatthirājā mama potake madditvā māresati, hanta naṃ puttakānaṃ parittānatthāya dhammikaṃ rak-
20 kkhūṃ yācāmiti”²⁰ sā ubho pakkhe ekato katvā taṃsa purato ghatvā paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Vandāmi taṃ kuṇjara saṭṭhihāyanan²¹
25 āraṇḍakam²² yūthapatim²³ yasasim²⁴,
pakkhehi taṃ pañjalikam²⁵ karomi:
mā me vadhi puttake dubbalāyā ‘ti. 39.

¹ B⁴ dhamma-; ² B⁴ ko-; B¹ karaṇḍīyakam-; ³ B⁴ ko- aṭhamam-; ⁴ B⁴ adā bhikkhū; ⁵ B⁴ -mattam; ⁶ B⁴ -ppa-; ⁷ C² B¹ -ta-; C² -na corr. to -na-; ⁸ C² -naṃ; ⁹ B⁴ -yācāmiti; ¹⁰ B⁴ -yācāmiti; ¹¹ B⁴ -na; ¹² C² -ka; C² -na; C² -na; B⁴ -na; B⁴ -na; B⁴ -na; ¹³ C² -ti; B⁴ -ti; ¹⁴ C² -ati, C² B⁴ -ati;

Tattha sattihihāyana¹ ti sattihihassakāle² hāyanaḥolaṇ³, yassa⁴ na⁵ ti parivārasampannaṇ⁶, pakkhehi taṃ pañjalikaṇ⁷ ti ahaṇ pakkhehi tava añjalikaṇ karomi ti aha.

Mahāsatto „mā cintayī latukike, ahaṇ te puttake rak-
khissan⁸“ ti sakunapotaḥānaṃ upari gantvā⁹ asitīyā hatthisa-
hassesa gatesa¹⁰ latukikaṇ āmantetvā „amhākaṃ paccato
eko ekacārīkaḥatthi¹¹ āgacchatī, so amhākaṃ vacanaṃ na¹²
karissati¹³, tasmim āgate taṃ pi yācitvā¹⁴ puttakānaṃ sotthi-
bhāvaṃ kareyyāsīti¹⁵“ vatvā pakkāmi. Sāpi tassa paccugga-
manaṃ katvā ubbohi pakkhehi añjalim katvā dutiyaṃ gā-
tham āha:

3. Vandāmi taṃ kuṇjara ekacārīm¹⁶
ārañṇakaṃ¹⁷ pabbatasānugocaraṃ¹⁸,
pakkhehi taṃ pañjalikaṇ karomi:
mā me vadhī puttake dubbalāyā¹⁹ ti. 40.

Tattha pabbatasānugocaraṇ²⁰ ti ghanasalapabbatesu ca paṇṇu-
pabbatesu ca gocaraṇ gāṇṭhatā²¹.

So tassa vacanaṃ sutvā tatiyaṃ gātham āha:

a. Vadhissāmi te latukike puttakāni,
kim me tuvaṃ kālaṃ dubbalāsi²²,
satam²³ saḥassāni²⁴ pi tādisīnaṃ
vāmena pādena papothayeyyaṃ ti. 41.

Tattha vadhissāmi te ti vaṇṇaṃ kasmā mama cetaṇasamge puttakāni
thaṇesi²⁵, yasmaṃ thaṇesi tasmā vadhissāmi te puttakāni ti āha²⁶, kim me tuvaṃ
kālaṃ ti mayhaṃ mahāthāmasa vena dubbalā kiṃ karissasī, papothayeyyaṃ
ti ahaṇ hi²⁷ tādisīnaṃ pakkhīnaṃ²⁸ satasahassānaṃ²⁹ satasahassānaṃ pi vāmena
pādena saṃcuggeyyaṃ, akkhiṇṇa³⁰ paṇa kathaṃ va u³¹ atthīti.

¹ C² - oḍḍā. ² B² - vassakakāle. ³ C² - omīti bolāṇ. ⁴ C² - B² - ssi, B⁴ - esi. ⁵ C² - nna. ⁶ B² - kaṇ karomi. ⁷ B² - esiṃ. ⁸ B² - tharvā. ⁹ B² - āgateṇ. ¹⁰ B² - carito-, B² - cātiko-. ¹¹ B² - omīti na. ¹² B² - rīti. ¹³ B² - ce-. ¹⁴ C² - B² - rī, C² - ti. ¹⁵ C² - ka, B² - arañṇakaṃ. ¹⁶ C² - ra, B² - pappataṇa sīma-
gocari. ¹⁷ C² - ra. ¹⁸ B² - gocarasānugocaraṇ, C² - gocarasānugocaraṇaṇ. ¹⁹ C² -
kittasibbalāsi. ²⁰ B² - ssa. ²¹ B² - naṇ. ²² C² - thā-. ²³ B² - vadati. ²⁴ B² -
omīti ki. ²⁵ B² - latukikānaṇ, B² - omīti pakkhīnaṇ. ²⁶ C² - satam-, B² - add
pakkhīnaṇ. ²⁷ B² - upādena.

Evāñ ca pana vatvā so tassā puttake pādena saṃcunne-
tvā muttena pavāhetvā nadanto¹ pakkāmi. Laṭṭhikā² rukkha-
sākhāya nisīditvā³ „idāni tvam nadanto⁴ gaccha“, katipāhen⁵
eva me kiriyam passissasi, kāyabalato nāpabalassa mahanta-
5 tarabhāvam⁶ na jānāsi, bho⁷ jānāpessāmi⁸ tan⁹ ti taṃ santa-
jayamānā¹ catutthaṃ gātham āha:

4. Na h' eva sabbattha balena kiccaṃ,
balam hi bālaassa vadhāya hoti,
karissāmi te nāgarājā¹⁰ anattamaṃ
10 yo me vadhi¹¹ puttake dubbalāyā¹² ti. 42.

Tattha balenā¹ ti kāyabalena, anattamaṃ ti avadāhim¹², yo me ti yo
tasmā mama dubbalāya puttake vadhi gāthessiti.

Evam¹³ vatvā katipāham ekam kākam upatthahitvā tena
tuṭṭhena „kin te karomīti“ vuttā¹⁴ „sāmi aññaṃ me katabbhaṃ
15 n' atthi etassa pana ekacārivāraṇassa tuṇḍena paharitvā tum-
hehi akkhini bhinnāni paccāsimsāmiti“ āha. Sā tena¹⁵ „sā-
dhū“ ti sampatīcchite¹⁶ ekam añnamakkhikam upatthahi, tāya
pi „kin te karomīti“ vuttā¹⁷ „imānā kākena¹⁸ ekacārivāraṇassa
akkhisa bhinnesu tumhehi¹⁹ tattha āsāṭikam pātitaṃ icchā-
20 miti“²⁰ vatvā tāya pi „sādhū“ ti vutte ekam maṇḍūkam
upatthahitvā tena „kin karomīti“ vuttā²¹ „yadā esa ekacāri-
vārāno andho hutvā pāṇīyaṃ pariyesati tadā pabbatamatthake
ṭhitā²² saddam katvā etasmim pabbatamatthakam²³ abhirūḷhe²⁴
otaritvā papāte saddam kareyyātha, ettakam ahaṃ tumhākam
25 santikā paccāsimsāmiti“ āha. So pi tassā vacanam sutvā
„sādhū“ ti sampatīcchi. Ath' ekadivasaṃ kākā vāraṇassa

¹ B¹ add -va. ² B¹ -laṭṭhikā-. ³ B¹ nīḷitvā. ⁴ C¹ taṃ nadanto, B¹
idāni bhāvanānadanto, B² l. tāva vārāno nadanto. ⁵ B¹ gacchantā, B² gacchasi.
⁶ B¹ mahantabhi-. ⁷ B¹ koru. ⁸ C¹ ja-. ⁹ B¹ nan. ¹⁰ C¹ B¹ -ja. ¹¹
B¹ vadhi. ¹² B¹ avadāhim, B¹ omite av-. ¹³ B¹ sū evam. ¹⁴ B¹ vutta, B²
vutte. ¹⁵ B¹ teṇa hi, omitting sā, B² so tena hi. ¹⁶ B¹ -cchitvā, B² -cchitvato.
¹⁷ B¹ vutte. ¹⁸ B¹ kākassa. ¹⁹ C¹ -ha, C² -hena corr. to -ha. ²⁰ C¹ -mi,
omitting ti. ²¹ Imānā kākena - - - vutte wanting in B¹. ²² B¹ ti, B² -ṭhitto.
²³ B¹ -so. ²⁴ B¹ abhirūḷhe, B² -rūḷhanta.

dve pi akkhiñi-tuṇḍena bhindī makkhikā āsātikam pātesī. So
 pulavehi khajjanto¹ vedanamatto pipāsāya abhihāto pāṇiyam
 pariyesaṃāno vicari. Tasmīm kāle maṇḍūko pabbatamatthake
 thatvā saddam akāsi. Vāraṇo „ettha pāṇiyam bhavissatīti“²
 pabbatam abhirūhi³. Atha maṇḍūko otaritvā papāte thatvā⁴
 saddam akāsi. Vāraṇo „ettha pāṇiyam bhavissatīti“ papātā-
 bhimukho gacchanto pavattetvā⁵ pabbatapāde patitvā jīvitak-
 khayam pāpuṇi. Laṭukikā taasa matabhavam hatvā „ditthā
 me paccāmittassa pitthitī“⁶ haṭṭhatutthā tassa khandho cam-
 kamitvā yathakammaṃ gatā.⁷

10

Sutthā „na bhikkhave kenaci saddhīn, veram nāma kātabbam,
 evaṃbalasampannam nāma vāraṇam ime cattāro janā ekato hutvā
 jīvitakkhayam pāpesuṃ“ ti

3. Kākañ ca passa laṭukikam maṇḍūkam nīlamakkhikam,

ete nāgāni aghātesuṃ, passa verassa verinam.

15

taasmā hi⁸ veram⁹ na kayirātha api yena ca kenacitī 48.

Imam abhisamboddhagātham vatvā jātakaṃ samodhānesi:

Tattha passa¹⁰ ti aniyāmitājanam¹¹ etam, bhikkhū¹² pana sandhāya vut-
 tatti passatha bhikkhave ti vuttam boti, ete ti eie cattāro ekato hutvā, aghā-
 tesuṃ ti¹³ radhimen, passa verassa verinam¹⁴ ti passatha verikūsam ve-
 rass¹⁵ gatiṃ ti aṭṭho.

20

„Tadā ekacārihatthi Devadatto ahoṣi, yūthapati pana aham
 eva“ ti. Laṭukikajātakaṃ¹⁶.

8. Colladhammapāla-jātaka.

Ahameva dūsiyā bhūnahatā ti. Idam Sutthā Veluvano¹⁷
 viharanto Devadattassa vadhāya parikkamanam ārabbha kuthesi. Añ-
 ñesu jātakesu Devadatto Bodhisattassa tāsamattam pi kātum nānakkhi¹⁸.

¹ B¹ pulaveke parikkhajjanto. ² B² -rūyhi. ³ B³ parigallivā, B⁴ anvatteṭvā
 uparigallivā. ⁴ B⁵ omitti hi. ⁵ C⁶ veram. ⁶ C⁷ vassā. ⁷ B⁸ aniyāmayatvā
 ala-, B⁹ aniyāmitā ala. ⁸ C¹⁰ -a B¹¹ bhikkhunam. ⁹ C¹² -am, omittitv ti.
¹⁰ C¹³ -nam, omittitv ti. ¹¹ C¹⁴ verissa. ¹² B¹⁵ add suttamam. ¹³ C¹⁶ B¹⁷ na-

- imaṃsāṃ pana Culladhammapāḷajātake¹ Bodhisattassa sattamāsikakāle
 hatthapāde ca sīsaṃ ca chindāpetvā² asimālan³ nāma kāresi⁴. Dad-
 darajātake⁵ gīvaṃ valitvā⁶ māretvā uddhane manasaṃ pacitvā khādī,
 Khantirādijātake⁷ dvīhi kasāpabārasenhassehi⁸ tālāpetvā⁹ hatthapāde
 3 ca kappanāsaṃ ca chodāpetvā jaṭasaṃ gahetvā kadḍhāpetvā uttānakāṃ
 nīpajjāpetvā udare¹⁰ pādena paharitvā gato. Bodhisatto tam divasam
 eva¹¹ jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Cullanandakajātake¹² pi Vevaṭṭiyakapī-
 jātake¹³ pi mārāpesi¹⁴ yeva, evaṃ esa digharattāni vadhāya pari-
 sakkanto Buddhakāle pi parisakki¹⁵ yeva. Ath' ekadivasaṃ dhamma-
 10 saḅhāyaṃ kathāṃ samutthāpesuṃ: „āvuso Deradatto Buddhānaṃ
 maraṇattham eva apāyaṃ karoti. 'Sammāsaṃbuddhaṃ mārāpessāmīti'
 dhammuggahe payojesi silaṃ pavijjhi Nālāgiriṃ vissajjāpesi¹⁶ti". Saṭṭhā
 āganvā „kāyaṃ na bhikkhave etarutī kathāya sammāsimā¹⁷ ti
 pucchitvā „Imāya nāma¹⁸ ti vutte „na bhikkhave idāṃ¹⁹ eva pubbe p'
 15 esa²⁰ mayhaṃ vadhāya parisakkat²¹ eva, idāni pana tāsamuttamā pi
 kātum na sakkotī²², pubbe maṃ Dhammapālakumārakāle²³ attano
 puttāṃ samānaṃ jīvitakkhayaṃ pāpetvā asimālan²⁴ nāma kāresi²⁵ti"
 vatvā uttāṃ āhari:

- Atte Bārāṇasiyaṃ Mahāpatāpe nāma rajjāṃ karente
 20 Bodhisatto tassa aggamahesiyā Candādeviyā kucchimhi nibbatti.
 Dhammapālo ti 'ssa nāmaṃ karissu. Tam enaṃ sattamāsika-
 kāle mātā gandhodukena nahāpetvā alamkaritvā kilāpayamānā
 nisinnā²⁶. Rājā tassā vasaṇatthānaṃ agamāsi. Sā puttāṃ
 kilāpayamānā puttāsinehena samappitā hutvā rājānaṃ passi-
 25 tvāpi na utthahi. So²⁷ cintesi: „ayaṃ idāṃ²⁸ eva tāva puttāṃ
 nissāya mānaṃ karoti maṃ kismiñci na maññati, putte pana
 vaddhante²⁹ mayi manusso ti pi³⁰ saññaṃ na karissati, idāṃ³¹
 eva naṃ ghātessāmīti³² so nivattetvā³³ rājāsane nisīditvā „attano
 vidhānena āgacchatī³⁴ ti coraghātakaṃ pakkosāpesi. So

¹ B'd cōḷa-. ² B'd chodā-. ³ C² asimālan, C¹ asimālan corr. to -lakan, B'd -lakan. ⁴ B'd akāsi. ⁵ C² saddadaddarājā-, C¹ dadāra-, B'd dadarājā-. ⁶ B'd gahetvā. ⁷ B'd kasāpīpahāra-, B'd kasāpīpahāra-. ⁸ C² B'd tāṃ-, C¹ tāḷa corr. to tāḷā-. ⁹ B'd nre. ¹⁰ B'd yeva. ¹¹ B'd enlanandika-, B'd enlanandiya-. ¹² B'd melhāpī-, ¹³ B'd māresi. ¹⁴ B'd -khati. ¹⁵ C² sakkantoti. ¹⁶ B'd cōḷa- dhamma-. ¹⁷ B'd -lakan, C¹ -lan. ¹⁸ B'd nisīdi. ¹⁹ C² sūti na. ²⁰ C² re- pēte vaddhante. ²¹ B'd omīti pi. ²² samappitā - - -nivattetvā wanting in B.

kāṣṭhāvattṭhanivattṭho rattamālādharo 'parasuṃ' sṃse tṭhapetvā
 upadhānaghaṭṭikam ādāya āgantvā rājānam vanditvā „kiṃ ka-
 romi devā“ 'ti atṭhāsi. „Devīyā sīṛigabbhaṃ gantvā Dhamma-
 pālam ānehi“¹. Devī pi raṇṇo kuṇṇitvā nivattanabhāvaṃ²
 ñatvā Bodhisattṭhaṃ ure nipajjāpetvā rodamaṇā nisīdi. Cora-
 ghātako gantvā tam piṭṭhiyaṃ paharitvā hatthato kumāram³
 acchinditvā⁴ ādāya raṇṇo santikam āgantvā⁵ „kiṃ karomi devā“
 'ti āha. Rājā „ekam phalakaṃ āharāpetvā purato nikkhīpā-
 petvā idha naṃ nipajjāpehīti“⁶ āha. So tathā akāsi. Candā-
 devī pi puttassa pacchato va paridevamāṇā āgacchī⁷. Puna
 coraghātako „kiṃ karomi devā“ 'ti āha. „Dhammapāṭassa
 hatthe chindā“⁸ 'ti⁹. Candā devī „mahārāja mama putto satta-
 māsiṃko bālako na kiñci jānāti, u' atth' etassa“¹⁰ doso, doso
 pana honto mayi¹¹ bhaveyya, tasmā mayham hatthe chindāpe-
 hīti¹² imam attham pakāsentī¹³ paṭhamam gātham āha:

1. Aham eva dūsiyā bhūnahatā raṇṇo Mahāpatāpaṃ,
 pamañcanta¹⁴ Dhammapāṭam, hatthe me deva chedehīti. 44.

Tathā dūsiyā ti dūsiyā, tumhe dūsiyā anuṭṭhamāṇā¹⁵ dosakāṇi¹⁶
 ti attho, dūsiyā ti pi pātho ayam¹⁷ attho, bhūnahatā ti hatathāna hata-
 vaddhāti attho, raṇṇo ti idam dūsiyā ti paṭena pāṇasabbam, aham raṇṇo Ma-
 hāpatāpaṃ aparidhakkhīti¹⁸ na¹⁹ kumāro, tasmā nipaparidham etam bālakaṃ
 muñcanta²⁰ Dhammapāṭam, ssa²¹ hi²² hatthe chedḍipemāṇo dosakāṇi²³ hatthe
 me²⁴ deva chedehīti, ayam ettha attho.

Rājā coraghātakaṃ olokesi. „Kiṃ karomi devā“ 'ti. „Pa-
 pañcam akatvā hatthe chindā“ 'ti. Tasmīṃ khaṇe coraghā-
 take tikkhīnaparasuṃ²⁵ gaṇetvā kumārassa turuṇavamsakajire²⁶

¹ so all four MSS. ² D¹ ānehihi. B¹ ñehihi, both add āha, C¹ ānehi. ³ B¹ nivattaliha-. ⁴ C¹ -ro; C² māro corr. to kumāram. ⁵ B¹ acchinditvā, C¹ an-
 chehivā, C² omits acchinditvā. ⁶ B¹ gantvā. ⁷ C¹ -sati. ⁸ so C¹; B¹ āgacchī, ⁹ B¹ adā āha. ¹⁰ B¹ nattho tassā. ¹¹ C¹ doso so / ana mayi honto mayi. B¹
 doso mayham doso pana mahanto pi mayi. ¹² C¹ B¹ -ti, C² -sati corr. to
 -sati. ¹³ C¹ B¹ muñcanta. B¹ etam māñcanta. ¹⁴ C¹ -na; C² anuṭṭhamāṇam
 corr. to anuṭṭhāha-. B¹ na nēcumāṇa. B² anuṭṭhamāṇā corr. to anuṭṭhāha-. ¹⁵
 C¹ dosakā-. ¹⁶ B¹ -dhikā, B² -dhakā. ¹⁷ B¹ -nāyaṃ. ¹⁸ B¹ -sati. ¹⁹ B¹
 hāka. ²⁰ B¹ me hatthe. ²¹ C¹ B¹ -pha-. ²² C¹ -kalire corr. to -kalire, B¹
 -kaliraṃ, B² -kalire.

viya dve hatthe chindi. So¹ hatthesu chijjamānesu n² eva
rodī na paridevi, khantiā ca mettañ³ ca purecārikam katvā
adhivāsesi. Candā pana devī chinna-hatthakoṭṭim⁴ uccaṅge
katvā lohitalittā paridevamānā vicarati. Puna coraghātako
5 „kim karomī devā“⁵ ti pucchi. „Dve pi pāde chindā“⁶ ti.
Tam sutvā Candā dutiyam gātham āha:

1. Aham eva dūsiyā bhūnahatā rañño Mahāpatāpassa,
pamuñcantu⁷ Dhammapālaṃ, pāde me deva chedeḥīti. 45.

Tattv⁸ adhippiyo putimanayen⁹ eva vedittabbo.

10 Rājāpi puna coraghātakam ānāpesi. So abbo pi pāde
chindi. Candā devī pāde pi uccaṅge katvā lohitalittā pari-
devamānā „sāmi Mahāpatāpa, chinna-hatthapādā nāma dārakā
mātaraṃ posetabbā honti, aham bhatim katvā mama puttakam
posessāmi, dehi me etan“¹⁰ ti āha. Coraghātako „kim deva
15 katā¹¹ rājānā¹², nitthitāṃ mama kiccaṃ“¹³ ti pucchi. „Na tāva
nitthitā“¹⁴ ti. „Atha kim karomīti“¹⁵. „Sisam assa chindā“¹⁶ ti.
Tato Candā¹⁷ tatiyam gātham āha:

2. Aham eva dūsiyā bhūnahatā rañño Mahāpatāpassa,
pamuñcantu⁷ Dhammapālaṃ, sisam me deva chedeḥīti. 46.

20 vatyā ca panā¹⁸ attano sisam upanesi¹⁹. Puna coraghātako
„kim karomī devā“⁵ ti pucchi. „Sisam assa chindā“¹⁶ ti. So
sisam assa chinditvā „katā deva rājānā“¹¹ ti pucchi. „Na
tāva katā“¹¹ ti. „Atha kim karomīti“¹⁵. „Asitundena nam²⁰
paṭicchitvā²¹ asimālaṃ²² nāma kāreḥīti“²³. So tassa kalevarasi²⁴
25 ākāse khipitvā asitundena²⁵ paṭicchitvā²¹ asimālaṃ²² nāma
katvā mahātale vippakiri. Candā Bodhisattassa mamsam uc-
chaṅge katvā mahātale paridevamānā²⁶

¹ C² B¹ emiti so, C² B² add deva. ² B² mettañ. ³ C² -riyam, B² -ti. ⁴ C² muñcantu, B¹ stam muñcantu, B² etan muñcantu. ⁵ B¹ katā, B² katañ. ⁶ C² -nā, B¹ rājā jānā, B² rājānā, C² rājā jñā. ⁷ B² tam sutvā. ⁸ B² add devī. ⁹ B¹ addi sā. ¹⁰ B² -nāmesī. ¹¹ C² B¹ -nā, C² -nā corr. to nā. ¹² C² māt ti. ¹³ C² tadā. ¹⁴ B² sampā. ¹⁵ C² -lan. ¹⁶ C² kale- corr. to kale-. B² kale-. ¹⁷ B¹ addo nam. ¹⁸ B² sampā. ¹⁹ C² -lan. ²⁰ B² addi inā gāthā abhāsi.

4. Na ha¹ nūn² imassa rañño mittāmarcā ca vijjare suhadā
ye na vadanti rājānaṃ: mā ghātayi orasaṃ³ puttāṃ: 47.

5. Na ha¹ nūn² imassa rañño mittā⁴ ātī ca vijjare suhadā
ye na vadanti rājānaṃ: mā ghātayi atrajaṃ⁵ puttāṃ⁶ ti 48.

Imā gāthā abbāsi.

5

Tattha mittāmarcā ca vijjare suhadā ti nūna aesa¹ rañño nāti-
dāhamittā² ca sabbakicca³ sahaśācino⁴ amacca⁵ = muduhadassāya aunañ
vā keci na vijjanti, ye na vadanti ti ye adbhūta imam rājānaṃ āgareya attano
piyaputtāṃ mā ghātayitvā na vadanti imam rājānaṃ na pathedheṇi te n⁶ sithi
yessā⁷ ti madhū, dattiyagāthāya⁸ ātīti⁹ ātākā.

10

Imā ca¹⁰ pana dve gāthā vaivā Candā devī ubbhoḥi hat-
thehi hadayamaṃsaṃ dhārayamānā tatiyaṃ gātham āha¹¹.

c. Candanasārānulittā¹² bāhā chijjanti Dhammapāḷassa
dayādassa¹³ pathavyā, pāṇā me deva rujjhanti¹⁴. 49.

Tattha dayādassa pathavyā ti pīṇa santakāya cāturaṇṭhiya¹⁵ pathaviyā 15
dayādassa icchita-candanasārānulittā¹⁶ hatthā chijjanti pādā chijjanti aṇaṃ chij-
jati, uttimaloko v¹⁷ kato tara ramaṃ paṇḍitāya gato si dāṇiṃ evam ādāsi
vippalapanti¹⁸ evam āha, pāṇā me deva rujjhanti¹⁹ deva mayham pi
imam vakaṃ dhāretum asakkonti²⁰ jivitaṃ nirujjhati²¹.

Tassā evaṃ paridevamānāya eva²² dayamāṇe vejavane 20
veḷu viya hadayam phalitani²³, tatth²⁴ eva²⁵ jivita-kkhayaṃ
pattā. Rājāpi pallamke²⁶ thātum²⁷ asakkonto mahātale pati,
padaraṃ²⁸ dvidhā chijji²⁹, so tato pi bhūmiyam pati. Tato
catunahutādhi-kāni dviyojanasatasahassabahalāpi ghanapathavi
tassā-guṇaṃ dhāretum asakkonti³⁰ bhijjivā vivaraṃ adāsi, 25
avīcito jāla utthāya kuladattikena kambaleṇa pari-kkhipanti

¹ Bā hi. ² Cā Bā -sa. ³ Bā atja. ⁴ Cā puttāṃ, and insert here the follow-
ing verse. ⁵ Bā imassa. ⁶ Bā atī. Bā mittāti-ajha. ⁷ Bā adda evāraṇā. ⁸
Bā adda pi. ⁹ Bā -yam. ¹⁰ Bā mit ca. ¹¹ Cā end here verse 6. ¹²
Cā -naraṇaṇa. Bā -naraṇa. ¹³ Cā da. ¹⁴ Cā Bā ca. Cā ca - corr. to
cā. ¹⁵ Cā -sāralita. ¹⁶ Bā pi. ¹⁷ Bā vilapanti. ¹⁸ Cā rujjan-. ¹⁹ Cā ro-
rujjhanti, Cā rujjhanti corr. to niru-. Bā nirujjanti. ²⁰ Bā evam. ²¹
Cā pa-. Bā phā. ²² Bā tattheva sū, Bā sū tattheva. ²³ Bā -kama. ²⁴ Bā
dhāretum, Bā sandhāretum. ²⁵ Bā -raphalakam. ²⁶ Bā bhijji. ²⁷ Cā to
-ti, Bā -to.

viya taṃ gahetvā avicimhi khīpi. Candāya ca Bodhisattasaa
es amaceā sarītrakiccān karissu.

Saithā imāṃ desanā¹ āharitvā jātakān samodhānesi: „Tadā
rāja Devadatto abosi. Candā Mahāpaṇḍitī, Dhammapālakumāro pana
5 aham evā²“ ti. Cūladhammapāla-jātakam³.

9. Savannamiga-jātaka.

Vikkama re mahāmigā⁴ ti. Idam Saithā Jetavane vi-
haranto Sāvattthiyam ekam kuladhītaram ārabbsa kuthesi. Sā
kira Sāvattthiyam dvimāsaṃ aggasāvahānaṃ upatthākakulassa dhītā
10 eaddhā pasannā Buddha-māmikā dhammamāmikā saṃghamāmikā ācāra-
sampaṇṇā paṇḍitā dānādīpuṇḍābhiratā. Tam aññaṃ Sāvattthiyam
eva samāvajātikam micchādīttikakulam⁵ vāresi. Ath⁶ assā⁷ mātā-
pitaro „amhākaṃ dhītā eaddhā pasannā tīṇi ratanāni munāyati dānā-
dīpuṇḍābhiratā, tumhe micchādīttikā, imissēpi⁸ yathāruciyā dānam⁹
15 dātum dhammam vā sotum viharum vā gantum sīlam vā rakkhituṃ
uposathu vā kātum na dassatha, na mayam tumhākaṃ dassāma“,
attano sadisā micchādīttikakulā va¹⁰ kumārīkaṃ gaṇhathā¹¹“ ti āhaṃsu.
Teh paṭikkhittā¹² „tumhākaṃ dhītā amhākaṃ gharāṃ gantvā yathā-
dhippāyena sahham etaṃ karotu, mayam na vāre-sāma, detha no
20 etaṃ“ ti vuttā „tena hi gaṇhathā¹³“ ti vuttā bhaddakeca nakkhat-
teṇa maṅgalakiriyam katvā taṃ attano gharāṃ nayimāsu. Sā vattā-
cūrasampaṇṇā putidevatā abosi, saasasuravattāni¹⁴ katā¹⁵ eva hontī¹⁶.
Sā ekadivasam sāmikam āha: „Jochāṃ¹⁷ aham ayyaputta amhākaṃ
kulūpakattherāmaṃ dānam dātum“ ti. „Sādhu bhaddo yathājjhāsayena
25 dānam dehitī“. Sā ekadivasam¹⁸ there nimantāpetvā mahāsakkā-
raṃ¹⁹ katvā paṇḍitabhojanena²⁰ bhojetvā ekamantaṃ nisiditvā „bhante
imam kulam micchādīttikam asaddham, tiṇṇam ratanānaṃ guṇaṃ na
jānāti²¹, sādhu ayyā yāva imāni kulāni tiṇṇam ratanānaṃ guṇaṃ
jānāti²² tava idh²³ eva bhikkham gaṇhathā²⁴“ ti āha. Therā adbhāva-
30 setvā tattha nibbeddham bhūjanti. Puna²⁵ sāmikam āha: „ayyaputta

¹ Bāḍ dhamma-de-. ² Cā-culla-. Bāḍ add aṭṭhamāsa. ³ Cā-Bā-kamku-. ⁴ Bā
asa corr. to asa, Cā asa. ⁵ Cā-saṇṇi, C omits pl. ⁶ Bā add vā. ⁷ Bā
dema. ⁸ Bā sadisaṃ = kulāṇa. ⁹ Bā-ttāpi. ¹⁰ Bā gaṇhathā, B gaṇhā. ¹¹
Bā-raṇṇikava-. ¹² Bā katvā vithāsi. ¹³ Bā omits ka-. ¹⁴ Bā mahantaṃ
sa-. ¹⁵ Bā-janati. ¹⁶ Cā-jananti. ¹⁷ Bā add aṭṭ.

therā idh¹ eva² nibaddham āgacchanti, kinkāraṇā tumhe na pas-
satthā³ ti. Tam sutvā⁴ „sādhu passissāmīti“ vutte sā punadvase
therānam bhuttakiccapariyosāne tassa ārocesi. So upasannikamitvā
therēhi saddhim paṭisanthāraṇ katvā ekamantaṇ nisīdi. Ath' assa
dhammasenāpati dhammakatham kathesi. So therassa dhammakathāya
c' eva iriyāpathe⁵ ca paṣiditvā tato paṭṭhāya therānam nisīdanāṣṇam
paṇḍāpeti⁶ pāṇiyā ca parissāveti⁷, antarahatte dhammakatham su-
nāti. Tassāparabbhāge⁸ micchādittihī bhijji. Ath' ekadivasaṃ thero
tesam dvinnam pi dhammakatham kathamto saccāni pakāsesi, sacca-
pariyosāne ubho pi⁹ sotāpattiṃhale patitthahimau. Tato paṭṭhāya
tassa mātāpitare ādina katvā autamso dāsaṃmakarāpi sabbe pi¹⁰
micchādittihim bhinditvā buddhadhammasaṅghamāmaka¹¹ yeva jātā.
Ath' ekadivasaṃ sā dārīkā attano¹² sāmikam¹³ āha: „ayyaputto, kim
me gharāvāseṇa. icchām' aluṃ pabbajitum“ ti. So „sādhu bhadda,
aluṃ pi pabbajjissāmīti“ mahantena parivārena taṃ bhikkhumipa-
sayam¹⁴ etvā pabbajetvā sayam pi Satthāraṇ upasannikamitvā pab-
bajjam yāci. Tam Satthā pabbājesi, pucchā¹⁵ upasampādesi. Te
ubho pi vipassitvā¹⁶ sacass' eva arahattaṃ pāpuṃsiṃsu. Ath' eka-
divasaṃ dhammasabbhāyaṃ katham sannutthāpesum: „āvuso asukā nāma
dāharabhikkhunī attano c' eva¹⁷ paccayā jātā sāmikasā ca, ubho
pi¹⁸ pabbajitvā vipassitvā¹⁹ arahattaṃ pāpuṃsiṃsu“ ti. Satthā āgan-
tvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannuṃsiṃsu“ ti puc-
chitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' eva tāva esā
sāmikā rāgapasā macesi, pubbe p' esā porānakapaṇḍite pama maru-
ṇapāsā²⁰ macesīti“ vtvā tumhi aluṃ, tehi yāci²¹ atitān āhari: 22

Atte Bārānaṣiyan Brahmadatte rajjam kārente
Bodhiṣatto Himavante migayoniyam nibbatitvā²³ vāyap-
patto abhirūpo ahoṣi pāsādiko²⁴ suvannavaggo lakkhāparikamma-

¹ B¹ idha. ² B² omīti t. a. ³ B³ -cheṇa. ⁴ C⁴ nisīdanā, C⁴ omīti paṇḍā-
peti. ⁵ B⁵ tato yathā therānam āsanam paṇḍāpeti pāṇiyam parissāveti. B⁵ tato
p. th. āsanam paṇḍāpeti pāṇiyam parissāveti. ⁶ B⁶ tassa ca ap-, B⁶ tassa ap-
⁷ B⁷ adda āyamputtikā. ⁸ B⁸ omīti pi. ⁹ C⁹ -mikā. ¹⁰ B¹⁰ omīti attano. ¹¹
C¹¹ -kassa. ¹² C¹² -passanyam, B¹² bhikkhūntepanissayam, B¹² bhikkhūntepasa-
yam. ¹³ B¹³ omīti pucchā. ¹⁴ B¹⁴ vipassanāṃ yadhetvā, B¹⁴ v. bhāvetvā ya-
dhetvā. ¹⁵ C¹⁵ es' B¹⁵ yeva. ¹⁶ B¹⁶ attano nāpi, B¹⁶ attano. ¹⁷ B¹⁷ omīti v. ¹⁸
B¹⁸ a puttā tamini pāpeti, B¹⁸ a puttā tam nibbānaṃ pāpeti. ¹⁹ C¹⁹ vutte idānī
bhikkhave esā sāmikā rāgapasā macesi porānakapaṇḍitā tam maraṇapāseṇa.
²⁰ B²⁰ omīti tūhi - - to. ²¹ C²¹ -etvā. ²² B²² add dassaniyo.

katehi¹ viya haṭṭhapādehi rajatadāmasastisāhi² viśānehi³ maṇi-
 guḷapatibhāgehi⁴ akkhihi⁵ rattakambalabhendhasadisena⁶ ma-
 khesa ca samannāgato. Bhariyāpi⁷ esa migi⁸, sāpi⁹ abhirūpa
 abosi¹⁰. Te samaggā sammodamānā vasiṃsu¹¹. Asitisakassa-
 5 vicittamigā Bodhisattam upatthahimṃsu. Tesu evaṃ vasanteva eko
 migaloddako¹² migavṛṭṭhiṃ pāsā¹³ oddeṣi¹⁴. Ath' ekadivasaṃ
 Bodhisatto migānaṃ purato gacchanto pādena pāse bandhi-
 tvā¹⁵ „chindissāmīti“ ākaḍḍhi sammam chindī¹⁶, puna ākaḍḍhi
 mamsam¹⁷ chindī¹⁸, puna ākaḍḍhi nahāruṃ¹⁹ chindī²⁰, pāso²¹
 10 atthim āhacca atthāsi. So pāsāṃ chinditum asakkonto maraṇa-
 bhayena tajjito badḍharāvaṃ²² ravi. Tam sutvā bhittā migā-
 ganā palāyimṃsu²³. Bhariyā paṇ' assa palāyitvā migānaṃ
 antaraṃ²⁴ olokenī Bodhisattam²⁵ adisvā „imaṃ bhayaṃ may-
 haṃ sāmikaassa²⁶ uppannaṃ bhavissatīti“ vegena tassa su-
 15 tikam gantvā assumukhi rodamānā²⁷ „sāmi tvaṃ hi²⁸ mahab-
 halo, kiṃ esa pāsāṃ sandhāretum na sakkhissasi, vegaṃ
 janetvā chindāhi naṃ“ ti tassa ussāheṃ janenti²⁹ paṭhamāṃ
 gāthāṃ āha:

1. Vikkama re mahāmiga, vikkama re haripada,

20 chinda vāruttikam pāsāṃ, nāhaṃ ekā vāso rama ti. 50.

Tuttha vikkama³⁰ ti parakkama³¹ ākaḍḍha³² ti attho, re ti āmantāso nipato,
 haripada³³ ti tassa pūjato paṭhāya sakalasattamā suvaṇṇavarāṇṇatā³⁴, ayaṃ
 puna cātaraṇ' evaṃ āhā, nāhaṃ ekā vāso rama ti āhaṃ tava³⁵ vāso atthā³⁶
 horvā vāso na ramissamī, modakāso paṇa āgahetvā sūssitvā marissā-
 25 mīti dāveti.

¹ B⁴ lakkhaṇasāpā. ² B⁴ -guḷikapa. B⁴ maṇikulikapa. ³ C² adda ca. ⁴ B⁴ kambalagajju. ⁵ B⁴ tannamigā. ⁶ B⁴ omīti sāpi. ⁷ B⁴ adda dāsa-
 nīya, B⁴ pāsādikā. ⁸ B⁴ te samaggavassam vasiṃsu. ⁹ C² tesu evaṃ te ekā
 migaloddako, B⁴ tadā luddakā in the place of tean - - ko. ¹⁰ B⁴ pāsā. ¹¹
 B⁴ oddeṣam, B⁴ oddeṣam. ¹² B⁴ bahirū. ¹³ B⁴ chijji. ¹⁴ B⁴ punṇa-
 dhantassa mamsam. ¹⁵ B⁴ -ru. ¹⁶ C² pāsāṇā. B⁴ pāsā a. ¹⁷ B⁴ bandha-
 ravaṃ. ¹⁸ B⁴ -to -ṇo palāyī. ¹⁹ B⁴ -te. ²⁰ B⁴ tam. ²¹ B⁴ piyāsi. ²²
 C² -no, C² -nā corr to no. ²³ B⁴ pi. ²⁴ añ M⁵⁸ -ti. ²⁵ C² parakkā. ²⁶
 C² B⁴ -jā. ²⁷ C² -māya, B⁴ te suvaṇṇapāda sakalasattamā pi tassa suvaṇṇa-
 varāṇṇatā. ²⁸ B⁴ -teyī. ²⁹ C² ekako.

Taṃ sutvā Bodhisatto¹ dotiyaṃ gātham āha:

2. Vikkamāmi na pāremi² bhūmih³ sumhāmi⁴ vegasā,
 dāḷho vārattiko pāso pādam me parikantatīti. 51.

Tattha vikkamāmi⁵ bhaddo ahaṃ vitiyaṃ karonti, na pāremi⁶ pā-
 sam⁷ pana chetvīti na sakkomīti⁸ attho, bhūmih⁹ sumhāmi¹⁰ apī na chin-
 deyya¹¹ ti pāso bhūmih¹² paharāmi¹³ vegasa, parikantavīti¹⁴ sammādiṇi chin-
 danto samantā kantati.

Atha naṃ migi¹⁵ „sāmi, mā bhāyī, ahaṃ attano balena
 luddaṃ¹⁶ yācivā mama¹⁷ jīvitam pi datvā¹⁸ tava jīvitam āha-
 rissāmi¹⁹“ Mahāsattam assāsetvā lohitafittam Bodhisattam²⁰
 pariggahetvā atthāsi. Luddako pi asīti ca sattis ca gahetvā
 kapputtānaggi viya āgacchi²¹. Sā taṃ diṅvā „sāmi, luddako
 āgacchati, ahaṃ attano balena²² tava mocetum karissāmi, tvaṃ
 mā bhāyīti²³ migam assāsetvā luddassa²⁴ paṭipatham²⁵ gantvā
 patikkavitvā ekamantam²⁶ thitā taṃ vanditvā „sāmi mama²⁷
 sāmiko suvannavanno silācūrasampanno asitisahassānum migā-
 nam rāja²⁸“ ti Bodhisattassa guṇam kathetvā migarājo thite yeva
 attano vadham yācanti tatiyaṃ gātham āha:

3. Artharasaṃ palāsāni, asim nibbha²⁹ luddaka,
 paṭhamam maṃ hanitvāna hana pacchā mahāmigan ti. 52. 50

Tattha palāsāni³⁰ mameva thapanatthāya³¹ palāsapaggaṇi artharasaṃ,
 asim nibbha³² ti asikaso sim nīharā³³ ti attho, luddaka³⁴ ti dāru-
 kammam jīvitatā tena nāmena āpasi³⁵.

Taṃ sutvā luddo „manussabhūtāpi attano³⁶ sāmikassa
 atthāya³⁷ attano jīvitam na denti³⁸ atha tiracchānā pageva, kim³⁹
 idan⁴⁰ ti acchariyappatto „ayaṃ⁴¹ manussabhāṣāya madhurena

¹ B¹ migi. ² B² pāremi. ³ B³ sumhā-. ⁴ B⁴ pāre-. ⁵ C⁵ muriddheyyā,
 C⁶ uriddheyyā, B⁶ nima chidheyyā, B⁷ cūmahāheyyā. ⁶ B⁶ and vegasāti.
⁷ C⁷ B⁷ -tehi. ⁸ B⁸ -akam. ⁹ B⁹ tava. ¹⁰ B¹⁰ omīti mama - - datvā. ¹¹ B¹¹ adā-
 socc yācāya na sakkomīti mama jīvitampi datvā tava j. āharissāmi. ¹² B¹²
 -ochati. ¹³ B¹³ balam, and omīti tava mocetum. ¹⁴ B¹⁴ -akassa. ¹⁵ C¹⁵ paṭi-
 padam. ¹⁶ B¹⁶ -hāhi, B¹⁷ -hāha. ¹⁷ B¹⁷ arthapanattham, B¹⁸ parthapanattham. ¹⁸
 B¹⁸ nibbha-. ¹⁹ B¹⁹ omīti ludd - - ti. ²⁰ B²⁰ -bhūti ti. ²¹ C²¹ atthāya.
²² B²² paricajanti. ²³ B²³ ayaṃ pana tiracchānagatāpi sāmikassa atthāya jī-
 vitam paricajati to the place of atha - - - ayaṃ

sarena katheti, aña imissā ca patino ca¹ jīvitañ danimīti²
taasā³ pasannacitto⁴ catuttham gātham āha:

1. Na me sutam⁵ vā dīṭṭham⁶ vā bhāsantim⁷ mānusiñ⁸ migiñ⁹,
tvañ ca bhadde sukhi hohi eso cāpi mahāmigo ti. 53.

2. Tattha antam¹⁰ vā dīṭṭham¹¹ vā ti¹² mayā ito pubbe evarūpañ dīṭṭham
vā sutam vā n¹³ sūti, bhāsantim¹⁴ mānusiñ¹⁵ migiñ¹⁶ ti etadā hi ito
pubbe mānusiśācena¹⁷ bhāsantim¹⁸ migiñ¹⁹ n²⁰ eva ca²¹ addasam²² nāsasam,
yesam pana na²³ me sutam²⁴ vā dīṭṭham²⁵ vā bhāsantim mānusiñ²⁶ migiñ²⁷ ti
pāl²⁸, tassāñ yathāpālāñ eva attho, khaddo ti tathāhe²⁹ paṇḍito³⁰ upayaku-
salo³¹, ito tañ āpāpā ca³² pana³³ eso cāpi mahāmigo ti dve pi janā³⁴
10 sukhi siddhukkhā kucchā³⁵ ti tañ³⁶ samussasāvēti so luddako Bodhisattassa sam-
thikam gantā³⁷ āsiyā sammapiśam śāntitvā pade laggitañ pāsañ³⁸ satikam³⁹
nāharitvā sammehi sammehi mānusiñ mānusiñ nahārūhi nahārūm⁴⁰ paṭipāṭevā
pāsañ hatthena parimajji, tañ kharuñ yeva⁴¹ Mahācattassa pūritapāramitā-
20 nobhāvena⁴² luddassa mettacittinubhāvena ca migiyā⁴³ mettadhammānubhāvena
ca⁴⁴ samussamāsanahārūm paṭipāṭiyā samthahitum⁴⁵. Bodhisatto pi⁴⁶ sukhi
siddhukkho kucchā⁴⁷ aṭṭha⁴⁸

Migī Bodhisattañ sukhitañ diavā somanassajātā luddassa⁴⁹
anumodanam karonti⁵⁰ pañcamañ gātham āha:

20 2. Evañ luddaka nandassa saha sabbhehi nātthi⁵¹

yathāham aña nandāmi muttam diavā mahāmigan ti⁵². 54.

Bodhisatto ca evañ cintesi: „mayham jīvitañ ca migiyā
ca asītisahassamigānañ ca jīvitañ iminā luddena dinnam⁵³,
mayham avassayo jāto, mayāpi⁵⁴ esa avassanyena bhavitum vaṭ-

¹ B¹ cāssāpi, B² cāssā. ² B¹ omīti tassa. ³ C¹ -ti. ⁴ B¹ -ti. ⁵ B¹ dīṭṭhā.

⁶ B¹ -ti. ⁷ B¹ mānusiñ, B² mānusi. ⁸ B¹ migi. ⁹ C¹ omīti ti. ¹⁰ B¹ -sāl.

¹¹ B¹ -gi. ¹² B¹ -sācīcām. ¹³ B¹ -ti, B² -ti, C¹ -ti corr. to -ti. ¹⁴ B¹

omīti ca. ¹⁵ B¹ -ti. ¹⁶ C¹ omīti na. ¹⁷ C¹ -gan, B¹ -gi. ¹⁸ C¹ omīti pāl.

¹⁹ so C¹, B¹ luddaka. ²⁰ B¹ -to. ²¹ B¹ -lo. ²² B¹ omīti ca. ²³ B¹ pu-

sañce, B² pana tañca. ²⁴ C¹ B¹ jāto. ²⁵ C¹ tassa. ²⁶ B¹ laggapāsañ, B²

laggapāsañ. ²⁷ B¹ satikam, C¹ ghañkam corr. to satikam. ²⁸ B¹ nahārūm

nahārūm mānusiñ mānusiñ sammehi sammehi. ²⁹ B¹ āhāpāṭevā. ³⁰ C¹

pūritampā. ³¹ B¹ -bhāvena migiyā ca. ³² B¹ omīti ca. ³³ B¹ nahārūmā-

ssammādiñ nahārūmāssammādiñ ghaṭṭayimā, B¹ nahārūmāssammādiñ paṭi-

pāṭiyā ghaṭṭeyā. ³⁴ B¹ pana, B² omīti pi. ³⁵ B¹ omīti kucchā. ³⁶ B¹ āhuet.

³⁷ B¹ -akassa. ³⁸ all four MSS. -ti. ³⁹ C¹ B¹ -ti. ⁴⁰ B¹ adda tattha ludd-

akā ti dārupakammakiriyāya luddhanāmasāsa ālebhāti. ⁴¹ B¹ bodhisatto

evañ luddo in the place of bodhisatto dinnam.

ṭaṭṭi¹ attano guṇaṭṭhakassa bhāvena „dadantassa dātabbam
yuttan“ ti gocarabbhūmiyaṃ dīṭṭhaṃ ekaṃ maṇikkhaudham tassā
datvā „samma ito patthāya pāṇātipātādini mā kari, iminā²
kuṭumbāṃ saṅṭhapetvā³ puttadāre⁴ posento⁵ dānasīlādini⁶ puñ-
ṇāni karohi⁷“ tassa⁸ ovādaṃ datvā araṇṇhaṃ pāvasi.

5

Sattā imāṃ desanāṃ⁹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
luddo¹⁰ Channo ahoṣi, miḍḍo¹¹ ayaṃ¹² daharabbhikkhuni, mārājā¹³ pana
aḥaṃ evā¹⁴“ ti. Soraṇṇamigajātakam¹⁵.

10. Sussondijātaka.

Vāṭi gaṇḍho timirāṇan ti. Idam Sattā Jetavane vi- 10
haranto akkaṇṭhitabhikkhūṃ ārubha kathesi. Tam hi¹⁶ Sattā
„saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu akkaṇṭhito“ ti pucchitvā „sacca“ ti
vutte „kim diṇvā“ ti „alamkatamātugāmaṃ“ ti vutte „mātugāmaṇāṃ“
eva bhikkhu na sakkā rakkhituṃ, porāṇakapaṇḍitā supaṇṇabhavane
katvā¹⁷ rakkhantāpi rakkhituṃ nāsakkhimpā¹⁸“ ti vuttvā teṇa yācito 15
ṭṭitam āhāsi:

Attā Bārāṇasīyaṃ Tambarājā nāma rajjaṃ kareṃi.
Tassa Sussondi¹⁹ nāma aggamahesi ahoṣi uttamarūpadharā.
Tadā Budhisatto supaṇṇayoniyaṃ nibbatti. Tasmim kālā
Nāgadīpo Serumadīpo²⁰ nāma hoti. Bodhisatto tasmim dīpe 20
supaṇṇabhavane vasati. So Bārāṇasīm gantvā Tambarājena
saddhīm mānavavesena²¹ jūtaṃ kiṭṭati. Tassa rūpasampattidi
diṇvā²² „amhākaṃ raṇṇā saddhīm evarūpo nāma mānavo“²³ jū-
taṃ kiṭṭatī²⁴ Sussondiyā²⁵ ārocesuṃ. Sā taṃ dāṭṭhukāma
hutvā ekadivasaṃ²⁶ alaṇṇakaritvā jātamaṇḍalaṃ āgantvā pari- 25

¹ B¹ imāṃ. ² B² -posento. ³ C³ -dārīhi, C⁴ -dārādīhi. ⁴ C⁵ -posento, C⁶ ap-
posento corr. to posento, B⁷ omits puttadāre posento. ⁵ C⁸ dānādīhi. ⁶ B⁹ tass.
⁷ B¹⁰ dhammade-. ⁸ B¹¹ luddako. ⁹ B¹² omits ayaṃ. ¹⁰ B¹³ add navaṇṇāṃ.
¹¹ B¹⁴ taṭṭi, B¹⁵ taṭṭhi. ¹² B¹⁶ natvā, B¹⁷ omits katvā. ¹³ B¹⁸ assekkhaddi, B¹⁹ say-
yonandi, C²⁰ asseccā. ¹⁴ C²¹ surā-, C²² soru-, B²³ sorupe-, B²⁴ saduma-. ¹⁵ B²⁵
mānavako-. ¹⁶ B²⁶ adda paricārīka, B²⁷ paricārīka. ¹⁷ B²⁸ vako, B²⁹ mānavako, C³⁰
omits mānavo. ¹⁸ C³¹ saysoniyā, B³² sayyonandiyā. ¹⁹ C³³ omits ekā.

cārikānaṃ antare tithā taṃ¹ olokesi. So pi devīm olokesi.
 Dve pi aññamaññānaṃ paṭibaddhacittā abhesun. Supannarājā
 attano ānubhāvena nagare vātaṃ samatthāpesi. Gohapatana-
 bhayena² rājaniveśanā munassa nikkhamiṃsu. So attano ānu-
 5 bhāvena andhakāraṃ katvā devīm gahetvā ākāseṇa Nāgadīpe
 attano bhavanān pāvisi. Sussondiyā³ āgatattthānaṃ vā gatatt-
 thānaṃ vā jāmantā nāma nāhesun. So tāya saddhiṃ abhi-
 ramamāno gantvā raññā saddhiṃ jūtaṃ kiṭati. Rañño pana
 Saggo nāma gandhabbo atthi. So deviyā gatattthānaṃ ajā-
 10 nanto taṃ gandhabbān āmantetvā „gaccha tāva“, sabbān
 thalajalapathān anuvicaritvā deviyā gatattthānaṃ passa⁴ “ti
 vyyojesi. So paribbayaṃ gahetvā dvāragāmato patthāya vi-
 cinanto Bharukacchaṃ⁵ pāpuni. Tadā ca Bharukacchavāgijā
 nāvāya Suvannabhāmim⁶ gacchanti. So te upasaṅkamitvā
 15 „Ahaṃ gandhabbo, nāvāya vetanaṃ khaṇḍetvā tumbhākaṃ gan-
 dhabbān kariṣāmi, mam pi pethā“⁷ “ti āha. Te „sādhū“⁸ “ti
 taṃ āropetvā nāvaṃ vissajjesun⁹. Te sukhapayātāya nāvāya
 taṃ pakkosivā¹⁰ „gandhabbān no karohīti“¹¹ āhamsu. „Ahaṃ
 gandhabbān kareyyān, mayi pana gandhabbān karonte mac-
 20 chā calissanti, aha vo nāvā bhijjissatīti“¹². „Mānusamatte¹³
 gandhabbān karonte“¹⁴ macchānaṃ calanaṃ nāma n¹⁵ atthi,
 karohīti“. „Tena hi mā mayhaṃ kujjhitthā“¹⁶ “ti vīṇān mac-
 chetvā¹⁷ tantissareṇa gītassareṇa anatikkamanto gandhabbān
 akāsi. Tena saddena sammattā¹⁸ hutvā macchā caliṃsu. Ath¹⁹
 25 eko makaro uppatitvā nāvāya²⁰ patanto²¹ nāvaṃ bhindi. Saggo
 phalake nipaṭṭitvā yathāvātaṃ gacchanto Nāgadīpe supanna-
 bhavanassa nigrodhārokkhassa santikaṃ pāpuni. Sussondi²²
 pi devī supannarājassa jūtaṃ²³ kiṭitum²⁴ gatagatakāle²⁵ vimānā

¹ Bāṇaṃ, C² taṃ corr. tā taṃ. ² C² -pā-. ³ B¹ sūrandiyā, B² sūyandiyā,
 C² sūssondiyā. ⁴ B¹ saddhi ca abhiramanto. ⁵ Bāṇaṃ. ⁶ Bāṇaṃ. ⁷ C²
 -mijam, Bāṇaṃ -bhūmim. ⁸ Bāṇaṃ vīṇajjāpessu. ⁹ Bāṇaṃ -sajjesu. ¹⁰ Bāṇaṃ mahamā-
 naṃ -santike, B¹ mahamānaṃ santike magga. ¹¹ B¹ -to. ¹² Bāṇaṃ mahamānaṃ. ¹³
 B¹ metā, C² samantā. ¹⁴ Bāṇaṃ adā ante. ¹⁵ B¹ petharozā. ¹⁶ Bāṇaṃ so saggo.
¹⁷ Bāṇaṃ sūyandī. ¹⁸ C² dūtaṃ, C² dūtaṃ, Bāṇaṃ jūtaṃ. ¹⁹ C² kiṭitum. ²⁰ Bāṇaṃ
 omīṭ one gata.

otaritvā velante vicarantī Saggagandhabbham¹ diavā sañjānitvā
 „katham āgato sīti“ pucchī. So sabbam kathesi. „Tena hi
 mā bhāyīti“ tam assāsetvā bāhāhi pariggahetvā vimānam āro-
 petvā sayanapitthe nipajjāpetvā samassattakāle dibbabbhojanam
 datvā dibbagandhodakena mahāpetvā dibbavatthehi acchādetvā²
 dibbagandhapupphehi alamkaritvā puna dibbasayane nipajjā-
 petvā³ evam tam paṭijaggamānā supannarañño āgatavelāya⁴
 paṭicchādetvā gatakāle tena saddhim kilesavasesena abhiramī.
 Tuto māsaddhamāsaccayena Bārāpasī-vāsino vāṇijā dārūdaka-
 gahapattihāya⁵ tasmim dipe nigrodharukkhamulān⁶ sanpattā.¹⁰
 So tehi saddhim nāvaṃ abhiruyha Bārāpasim gantvā rājanam
 diavā va tassa⁷ jūtakkīṇavelāya vīṇam gahetvā⁸ gandhabbham
 karonte paṭhamam gātham āha:

1. Vāti gandho timirānam, kusamuddo⁹ va¹⁰ ghoṣavā.

dūre ito pi Sessandi¹¹, Tambā kāmā todanti man ti. 56.¹²

Tattha timirānam ti timirarukkhapuppānam, tam āro nigrodham pari-
 vṛteṭṭā timirarukkha sīthi, te sandhī¹³ evam vadatī¹⁴. kusamuddo¹⁵ ti khud-
 dakaamuddo, ghoṣavā ti mahāraṇḍo, tassa¹⁶ eva nigrodhasaṃ samikkha samuddam
 sandhī¹⁷ evam āha. ito hihi Imamahā nagarā, Tambā¹⁸ ti rājanam āpatti,
 aṭṭhāvā Tambakāmā ti Tambonā samitakāmā¹⁹ Tambakāmā nāma, te²⁰ man
 hadayo vijjhanāti²¹ āpatti.

Tam sotvā supanno dutiyam gātham āha:

2. Katham samuddam atari, katham addakkhi Serumam²²,

katham tassā ca tuyhañ ca ahū²³ Sagga samāgamo ti. 56.

Tattha Serumam²⁴ ti Serumadīpam²⁵

13

¹ B¹ saggam-. ² B² nipajjāpet-. ³ B³ āgamaṇa-. ⁴ B⁴ dāraṇḍagaha-.
 B⁵ -ta, B⁶ -te. ⁵ B⁵ rañño in the place of va tassa. B⁶ vaasantopure. ⁷ B⁷ add
 rañño. ⁸ C⁸ kusamuddho. C⁹ kusamuddo corr. to kosa-. B⁹ kusamuddo.
¹⁰ B¹⁰ ca. ¹¹ B¹¹ sayanandi. ¹² C¹² vadanti. ¹³ C¹³ kusamuddho. C¹⁴ B¹⁴ kus-
 amuddo. ¹⁵ B¹⁵ khudābhakāmā. ¹⁶ B¹⁶ sū. ¹⁷ B¹⁷ vijjhatī. ¹⁸ C¹⁸ sot-,
 C¹⁹ sot- corr. to ser-, B¹⁹ ser-, B²⁰ sedu-. ¹⁹ B¹⁹ ahu, B²⁰ ihu. ²⁰ B²⁰ sedo-. ²¹
 C²¹ so- corr. to se-, B²¹ sedu-.

Tato Saggo tisso gāthā abhāsi:

1. Bharukaccha-payātānaṃ¹ vāṇijānaṃ dhanesīnaṃ
makarehi bhinnā² oāvā, phalakeṃ³ aham aplaviṃ. 57.
2. Sā maṃ saṇhena mudanā niccaṃ caṇḍanagandhīnī⁴
amkena uddharī bhaddā mātā puttāṃ va orasāṃ. 58.
3. Sā maṃ annena pānena vatthena sayanena ca
attanāpi ca mandakkhī, evaṃ Tamba vijānahīti. 59.

Tatha sā maṃ saṇhena¹ ti evaṃ phalakeṃ² tīraṇ uttighaṇaṃ maṃ sa-
muddaṭṭe vicaraṇā³ sā⁴ dīva mā bhūyīti saṇhena mudanā⁵ varasena samas-
10 aṇetvā ti attho, amkenā⁶ ti bhūyungalam idha amko⁷ ti vuttam, bhaddā⁸ ti
dassanīyā pāsādikā, sā maṃ annena⁹ ti sā maṃ etena annādinā santappeṇitī
attho, attanāpi¹⁰ sā¹¹ ti na kevalaṃ attanāhi¹² eva¹³ attanāpi maṃ abhiramasi¹⁴
santappeṇitī dīpeṇi, mandakkhīti¹⁵ mandanayanaṃ mudanā ākārena olokamāṇā¹⁶
ti vuttam kod, mattakkhīti¹⁷ pi paṭhe madamattāhi¹⁸ viya¹⁹ akkhīti²⁰ samannagatā²¹ ti
15 attho, evaṃ Tamba²² ti evaṃ Tambarīja jānahīti.

Supanno gandhabbassa¹ kathentassa² eva vippiṭṭisārī hutevā
„aham supannabhavane vasanto pi rakkhituṃ nāsakkhīm, kim
etāya dussellāyā“³ ti taṃ ānetvā raṇṇo datvā⁴ pakāmi. Tato
paṭṭhāya puna nāgañchi.

- 30 Suttā imasā decanāṃ¹ āhuritvā soccāni pakāsetvā jātakāṃ sa-
moddhānesi: (Sacca pariyoḍāne ukkanthitabhikkhu sotāpatti-phale paṭi-
jñahi) „Tadā rājā Ānando āhozi, supaṇṇarājā pana aham evā“² ti,
Sussandijātakam³. Maṇikūṇḍalavagga paṭhamo⁴.

¹ Bā¹ dāru-. ² C² makarehambhīdā, C³ makarehamambhīdā corr. to -re-, B⁴ ma-
karehi abhīdā, Bā⁵ makarehi bhīdā. ³ C⁶ B⁷ -ti, Bā⁸ -tam. ⁴ B⁹ maṃ vāṇi,
Bā¹⁰ sā maṃ, C¹¹ omīte sā. ⁵ Bā¹² aṭṭena. ⁶ Bā¹³ aṭṭe. ⁷ C¹⁴ B¹⁵ -dīhena, Bā¹⁶
-divera. ⁸ C¹⁷ -ti, B¹⁸ -manti, Bā¹⁹ -māti. ⁹ C²⁰ -kena, B²¹ -si, Bā²² -sī. ¹⁰ B²³
paṭṭhechchetrā, Bā²⁴ paṭṭiyādetvā. ¹¹ Bā²⁵ dhammaḥ, ¹² Bā²⁶ ayyanandī, Bā²⁷ aṭṭ
dassanā. ¹³ B²⁸ aṭṭe tassandānam maṇikūṇḍalam sajjānam vasaṇḍham va uttā
dhaṇḍakajānaṃ kāraṇāyaṃ jūṇaṇḍadhammepāṇaṃ suṇḍamāṇaṃ sūssandindhīti.

2. VANNĀROHAVAGGA.

1. Vannārohaḥātaka.

Vannārohaṇā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto dve
 aggasāvake ārabhha kathesi. Ekasmim hi samaye ubho pi ma-
 hātherā „Imam antovassam suññāgāraṃ anubrūhe'ssāmā' 'ti Satthā-
 raṃ āpucchitvā gopam palāya sayam eva pattacivarāṃ¹ ādāya Je-
 tavana nikkhamitvā ekaṃ paccantagāmaṃ nissāya araṇṇe viharāmu.
 Aññataro pi vighāsādo therānaṃ upatthānaṃ karonto tatth' eva eka-
 mante vasi. So therānaṃ samaggarāsaṃ² dievā „Ime ativiya sa-
 maggā vasanti, vakkā nu kho ete aññamaññaṃ bhinditvā³ ti cinitvā
 Sāriputtatheraṃ upasamkamitvā „kin nu kho bhante ayyena Mahā-
 moggallānatherena⁴ saddhiṃ tumhākaṃ kiñci verāṃ atthīti⁵ puechi.
 „Kīṃ pavāso⁶ ti. „Esa bhante 'mama gatakāle Sāriputto nāma
 jātigottakulapadesehi vā sutagandhapatiṇedhaddhīhi vā mayā sad-
 dhiṃ kiṃ pabotīti⁷ tumhākaṃ aggaṃ eva kathesi⁸ ti. Thero sitaṃ⁹
 katvā „gaccha tvaṃ āvuso¹⁰ ti āha. So parasmim pi divase Mahā-
 moggallānatheraṃ pi upasamkamitvā tatth' eva kathesi. So pi naṃ¹¹
 sitaṃ¹² katvā „gaccha tvaṃ āvuso¹³ ti vatvā Sāriputtatheraṃ upasa-
 mkamitvā „āvuso esa¹⁴ vighāsādo tumhākaṃ santike kiñci kathesi¹⁵
 puechi. „Avāso¹⁶ mayāpi saddhiṃ¹⁷ kathesi, imam niharitvā vaṭṭa-
 tīti¹⁸. „Sādh' āvuso niharā¹⁹ 'ti. Thero „mā idha vasi²⁰ accharam
 paharitvā²¹ nihari. Te ubho pi samaggarāsaṃ²² vasitvā Sattho san-
 tikaṃ gantvā vanditvā nissidīmu. Satthā patisaṃthāraṃ katvā „su-
 khena vassaṃ vutthā²³ ti puechitvā „bhante eko vighāsādo amhe²⁴
 bhinditukāmo hutvā bhinditvā asakkonto palāyīti²⁵ vutte „na kho²⁶
 Sāriputta idāṃ²⁷ eva pubbe p' esa tumhe 'bhindiesāmti²⁸ bhinditvā
 asakkonto palāyīti²⁹ vatvā tena yācīto atitāṃ ahari:

Atte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ karente
 Bodhisatto araṇṇe³⁰ rukkhadevatā ahoṣi. Tada sīho ca

¹ C¹ -sam. ² C¹ -ggā-. ³ B¹ -attho-. ⁴ B¹ -atti. ⁵ B¹ hasitaṃ. ⁶ B¹
 omā nāṃ. ⁷ B¹ esa. ⁸ B¹ omā esa. ⁹ B¹ add id. ¹⁰ B¹ mayham pi santike
 hi the place of mayāpi saddhiṃ. ¹¹ B¹ add tatth. ¹² B¹ samaggaṃ, C¹ -ggā-;
¹³ B¹ vasitvā, B¹ vasitūhi. ¹⁴ C¹ amhehi. ¹⁵ B¹ add so. ¹⁶ C¹ -māṃ.

vyagghe ca araṇṇe pabbataguhāyaṃ vasanti. Eko aigālo te
 upatthahanto tesam vighāsam¹ khādītvā mahākāyo hutvā eka-
 divasaṃ cintesi: „mayā sīhavyagghamaṃsaṃ² na khādītapob-
 baṃ, mayā ime dve jāne bhiḍitum vaṭṭati, tato tesam kala-
 5 haṃ katvā matānaṃ maṃsaṃ khādissāmīti“ so sīhaṃ upasaṃ-
 kamitvā „kiṃ sāmi tumhākaṃ vyagghena saddhiṃ kiñci veraṃ
 attīhīti“ pucchi. „Kiṃ pana³ sammā“ ti. „Esa bhante ‘mama’
 gatakalē sīho nāma sariravaṇṇena vā ārohaparīṇāheṇa vā
 jātilaḍavirīyehi vā mama kalābhāgam⁴ ca pāpunāti⁵ tumhākaṃ
 10 avannam⁶ eva katheti⁷“ āha. Atha naṃ sīho „gaccha tvaṃ, na
 eso evaṃ kathesatīti“ āha. Vyagghaṃ pi upasaṃkamitvā
 ete⁸ eva upāyena kathesi. Taṃ sutvā vyagghe sīhaṃ upa-
 saṃkamitvā „samma tvaṃ kira idaṃ c’ idaṃ ca vadesīti“
 pucchanto paṭhamam gāhaṃ āha:

- 15 1. Vaggāroheṇa jātiyā balā nikkamaṇena ca
 Subāhu na mayā seyyo Sudātha⁹ iti bhāsasīti¹⁰. 60.

Tatto balā nikkamaṇena cā¹¹ itī kāyabalaṇa v’ eva virīyabalaṇa ca,
 Subāhu na mayā seyyo ti ayam Subāhu nāma vyagghe etehi kāraṇehi mayā
 n’ eva sadiṇo ca uttaritaro ti saccena kira tvaṃ sobhanāhi¹² dātāhi samasā-
 20 gata Sudātha nigarāje evam vadesīti.

Taṃ sutvā Sudātho sassa cataṇṇo gāthā abhāsi:

2. Vaggāroheṇa jātiyā balā nikkamaṇena ca
 Sudātho na mayā seyyo Subāhu iti bhāsasi¹³. 61.
 3. Evaṃ ce maṃ¹⁴ viharantaṃ Subāhu sammā dubbhaṇi,
 25 na dān’ āhaṃ tayā saddhiṃ saṃvāsam abhirocaye. 62.
 4. Yo paresaṃ vacanāni saddahetha yathātatham
 khippaṃ bhijjetha mittasmiṃ veraṃ ca pasave bahum. 63.
 5. Na so mitto yo sacā appamatto
 bhedāsahki randham evānupassī,

¹ Pī -ādaṃ. ² B¹ -vyagghānaṃ maṃsaṃ. ³ B¹ amita kiṃ pa. ⁴ B¹ maṃ. ⁵ B¹ add. pī. ⁶ B¹ aggaṃ. ⁷ B¹ -eti. ⁸ B¹ -dadhā. ⁹ C¹ B¹ -satthi. ¹⁰ B¹ (tam) bhāṇasi ev. C¹ trāhi sobhanāhi. ¹¹ Pī bhāsi, B¹ bhāsati.
¹² C¹ evam evam.

yasmīñ ca seti urasīva putto
sa ve mitto yo abhejjo parehīti¹. 64.

Tattha sammā² ti vayasā³, dubbhasitū yadi evaṃ taya saddhīñ sa-
maggāseṃ vasantāṃ man sīghāseṃ katham gahetvā tvaṃ dubbhasi hanitvā
icchaṃ ito dāpi pethaya ahaṃ taya saddhīñ samvāseṃ nābhīrocaye, yathā-
tathā⁴ ti tadvato yathāvatathā⁵ yathāracchaṃ vijāṇevādāseṃ ariyena vutta-
vacaṇaṃ saddhātābhaṃ, evaṃ yo⁶ yasaṃ kesañci pasesaṃ vasaṃti⁷ saddhethā⁸
‘ti pi artho, yo saddi appamatto ti ye āvaseṃ appamatto turā mittasaṃ
vaseṃsaṃ na deṃ sa mitto nimaṃ na hoti artho, bhedaśamkhiñ aṃṇa bhijjī-
sati⁹ eve bhijjīssati evaṃ mittasaṃ bhedaṃ eva śamkati, raṇḍhaṃ evānu-
passati chiddhaṃ itāraṃ eva passanto, urasīva putto ti yasoñi mitte mitto
hadaye putto vija nīsaṃko nibbhayo seti.

Iti imāhi entūhi gāthāhi sīhena mittagūṇe kathite vyaggho
„mayham doṣo“ ti sīhaṃ khamāpesi. Te tatth’ eva² samag-
gavāsāṃ vasiṃsu. Sigālo pana palāyitvā aññattha gato. 13

Satthā imāṃ desanāṃ³ āharitvā jātakāṃ samodhānesi: „Tadā
sigālo vighāśādo ahoṃ, sīho Sāriputto, vyaggho Moggallāno, taṃ
kāraṇaṃ paścakkhate divā tasmim vane vutthadevatā⁴ ahaṃ evā ‘ti.
Vannāroha jātakaṃ⁵“.

2. Silavimamsajātaka.

20

Silam seyyo ti. Idam Satthā Jetarane viharanto ekaṃ
silavimamsakubrahmaṇaṃ ārabhā kathesi. Tam kira rājā
„esa silasampanno“ ti aññehi brāhmaṇehi utirekaṃ katvā passati¹.
So sūtesa: „kiṃ nu kho maṃ rājā ‘silasampanno’ ti aññehi utirekaṃ
katvā passati² udāhu ‘sutādhārayutto’³ ti, vimamsasāmi tāva si-
laseṃ⁴ vā sutaseṃ vā mahantabbhāraṃ“ ti so⁵ āndiyasaṃ heramūka-
phalakato kahāpaṇaṃ gaṇhi. Heramūko garuḥbhāveṃ na kiñci āha⁶.
Tatiyavāre pana tuṃ ‘vilopakhādako’⁷ ti gāhāpetvā rañño dassetvā
„kiṃ imiṃ kataro“ ti vutte „kuṭumbāṃ vilumpati“ āha. „Saccam

¹ B⁴ parehīti. ² B⁴ sammā byegghā. ³ B⁴ yathāvatathā. ⁴ C⁴ sū. ⁵ C⁴
-nimmā. ⁶ B⁴ omi bhijjīssati. ⁷ B⁴ tatheva. ⁸ B⁴ dhammaḍe. ⁹ B⁴ rub-
khaḍevatā pana. ¹⁰ B⁴ add pathamaṃ. ² Cfr. supra vol. I p. 369, vol. II
p. 42, vol. III p. 100, and L. Feer. in Journ. Asiat. 1875. ¹¹ B⁴ -ci. ¹² B⁴
sutādhārahayutto; B⁴ sutādhārayutto. ¹³ C⁴ -mi silāveṃsaṃ, C⁴ -mi silāveṃsaṃ
corr. to āvaseṃsaṃ. ¹⁴ B⁴ add dūtiyavāre na kiñci āha. ¹⁵ B⁴ -paścakkhā,

- kira brāhmaṇā¹ ti. „Na mahārāja kuṭumbaṃ vilumpāmi, mayhaṃ pana ‘sīlaṃ nu kho mahantaṃ suttaṃ nu kho’ ti kukkucāṃ abhesi, sv-āhaṃ ‘eteṣu katarāṃ nu kho mahantaṃ’ ti vimaṃsanto tayo vāre kabāpapaṃ guḍiṃ, taṃ maṃ esa haṇḍhāpetvā tumaḥkaṃ dassesi,
- 5 idāni me sutato sīlassa mahantabhāvo nāto, na me gharāvāsen’ attho, pabbajjessāṃ ahaṃ² ti pabbajjāṃ anujāuṇpetvā gharadvāraṃ anoloketvā va Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ pabbajjāṃ yāci. Tassa Satthā pabbajjāṃ ca opasaṃpudaṃ ca dāposi. So acirūpasampanno vipassitvā aggaphalaṃ patitthahi. Dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samutthāpesuṃ:
- 10 „āruso asukabrāhmaṇo attano sīlaṃ vimaṃsivā pabbajito vipassitvā arahattaṃ patto³ ti. Satthā agantvā „kāya nu ‘tiha bhikkhave etarahi kathāya sammisimā’ ti pucchitvā „imāya nāma⁴’ ti vutte „na bhikkhave idāni’ ayam eva pubbe paṇḍitāpi sīlaṃ vimaṃsivā pabbajitvā attano patiṭṭhaṃ karīmaṃ yevā⁵’ ti vatvā nītaṃ āhara:
- 15 Atthe Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ karente Bodhisatto brāhmaṇakula nibhāttitvā yayappatto Takkaśīlāyaṃ⁶ sabbaśippaṃ⁷ uggaḇhitvā Bārāṇasīṃ⁸ gantvā⁹ rājānaṃ passa. Rājā tassa purohitatthānaṃ adāsi. So pañcassīlāni rakkhati. Rājā¹⁰ naṃ ‘sīlavā’ ti garuṃ katvā passati. So
- 20 ciñtesi: „kie nu kho rājā ‘sīlavā’ ti maṃ garuṃ’ katvā passati ndāhu sutādhārayutto¹¹ ti sabbaṃ paccuppannavatthusadisam eva, idha pana so brāhmaṇo „idāni me sutato sīlassa mahantabhāvo nāto¹² ti vatvā imā pañca gāthā abhāsī:
1. Sīlaṃ seyyo suttaṃ seyyo itī me samsayo ahū,
- 25 sīlaṃ eva sutā seyyo itī me u’ atthi samsayo. 65.
2. Moghā jāti ca vanna ca, sīlaṃ eva kiṃ¹³ uttamaṃ, sīlena anupetassa suten’ attho na vijjati. 66.
3. Khattiyo ca adhammattho vesso cādhammanissito¹⁴ te pariccājj’ ubho loka upapajjanti duggatīṃ. 67.
4. Khattiya brāhmaṇa vessa aoddā caṇḍālapukkusā
- 30 idha dhammaṃ caritrāna bhavanti tidive samā. 68.

¹ Bāḍ - nesa. ² C¹ - ya. ³ Bāḍ omīti sabbā. ⁴ C¹ - sīlāyaṃ. ⁵ Bāḍ āg-. ⁶ Bāḍ rājāpi. ⁷ C¹ garu. ⁸ B² yassa adhi-. Bāḍ vesso cādhi-.

„Na vedā samparāyāya na jāti no pi bandhavā
sakaṃ ca sīlaṃ saṃsuddhaṃ samparāyasukkhāya cā 'ti. 69.

Tattha sīlaṃ eva sūta ayyo ti sutapariyattito satagunena sahasa-
gunena sīlaṃ eva uttaritaraṃ ti, evaṃ ca pana vatvā sīlaṃ nāma' eteṃ eka-
vidhaṃ samvatasena dūvidhaṃ cārittavācittavasena tividhaṃ kāyikavācika-
mānāsikavasena ratubbidhaṃ pāṇimokkhasamvāsaṃdriyasamvāsāvipārisuddhi-
paccayasannihitavasena¹ ti māhikaṃ tsa-etrā vitthārento sīlāna vaṇṇaṃ bhūti²,
mogha³ ti aphalaṃ tucchā, jāti⁴ ti khaṇṭiyakulādīna nibbatti, vaṇṇo ti sarira-
vaṇṇo abhira⁵ abhāvo, so hi yaṃ sīlārahitaṃ jātisampadā⁶ vā vaṇṇasampadā⁷ vā
sagga⁸ sukhaṃ⁹ dātum na sakkoti taṃ uhhayaṃ pi taṃ moghaṃ ti āha, sī-
laṃ eva kīra¹⁰ ti anussavasena vadati na pana sayāṃ jhāti, anupatassā¹¹
ti anupagataṃ, sutenattho na vijjatīti sīlārahitaṃ sutapariyattimattena
idhaloke vā paraloke vā kaci¹² sajjhi nāma¹³ n' atthi, tato parā dve gāthā
jātyā moghabhāradassananttham vuttā, tattha te pariceajjubbho loko ti te
dusakkā devalokaṃ vā mānassalokaṃ cā 'ti¹⁴ ubbo¹⁵ loko pariceajjivā duggatiṃ
upapajanti, vāṇṇālapunnā¹⁶ ti bhavachāḍḍakacandālā ce puppha¹⁷ chājāta-
punnā¹⁸ ca bhavanti ti diva samā ti ete sabbhe pi sīlānubhāvena devaloke
nibbattā samā honti, nibbattā devā¹⁹ vā²⁰ samā²¹ gacchanti, paṇḍamagāthā
sabbesaṃ pi sutāssaṃ moghabhāradassananttham vuttā, tassā²² attho mahārāja
ete vadāsyo tsa-etrā idhaloke yaṃsattadānaṃ²³ sampariya²⁴ dātye vā tāye vā
bhāve yaṃ vā sukhaṃ vā dātum nāma na sakkoti, sutasuddhaṃ pana
attano sīlaṃ eva taṃ²⁵ sakkoti.

Evam Mahāsatto satagunam²⁶ kathetvā rājānaṃ palibaj-
jaṃ anujānāpetvā taṃ divasaṃ eva Himavantaṃ pavisitvā
isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā²⁷
Brahmaloka-parāyano ahoṣi.

Sattā imāṃ desanaṃ²⁸ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
sīlaṃ vimuṃsavitvā isipalibhajjaṃ pabbajito nāma evā²⁹ 'ti. Sīla-
vimāśasūtaṃ³⁰.

¹ Bh¹ abhihi. ² Bh² jātasampadāvaṇṇa. ³ C³ vātasampadāvaṇṇasampadāva-
vaṇṇa. ⁴ Bh⁴ omitta vā vā. ⁵ Bh⁵ koṭi. ⁶ C⁶ ca. omittitvā ti. ⁷ Bh⁷ add pi. ⁸
C⁸ -sattasattavaṇṇa corr. to -sattā vāṇṇa. ⁹ C⁹ -sattā tevāṇṇa corr. to -sattā devā
vaṇṇa. ¹⁰ Bh¹⁰ sukkyam. ¹¹ C¹¹ -sattasattā. ¹² C¹² suttasattadānaṃ corr. to suttasattā.
Bh¹³ yaṃsattadānaṃ. ¹⁴ Bh¹⁴ yaṃsattadānaṃ. ¹⁵ Bh¹⁵ add dātum. ¹⁶ Bh¹⁶ -na.
¹⁷ Bh¹⁷ dhamma. ¹⁸ Bh¹⁸ add dātyeb.

3. Hirijātaka.

Hirintarantaṃ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Anā-
thapindikassa saḥāyaṃ paccantavāsīṃ seṭṭhiṃ śrabhīṃ kuthesi.
Dve pl vātthūni Ekanipāte navanavaggaṃ¹ pariyesāmajātaka² vit-
3 thāritāṃ³ eva, idha pana „paccantavāsīseṭṭhiṃ manussā pacchinnā-
sabbasāpateyyā⁴“ attano santakassa asāmino hutvā palātā⁵ ti Bārāṇasi-
seṭṭhiṃ āroceṭi Bārāṇasiseṭṭhi „attano santikaṃ āgatānaṃ katta-
bhaṃ akaronā⁶“ nāma paṭikārahe na labhanti yevā⁷ ti vatrā imā
gāthā abhūsi:

- 10 1. Hirin tarantaṃ vijigucchamānaṃ
tavāham asmi⁸ iti bhāsamānaṃ
seyyāni kammāni anādiyantaṃ
n⁹ eso mamaṃ ti iti taṃ¹⁰ vijaññā. 70.
2. Yaṃ hi kayirā taṃ hi vade yaṃ na kayirā na taṃ vade,
15 akarontaṃ bhāsamānaṃ pariṇānanti paṇḍitā. 71. (J. 220 v. 3)
3. Na so mitto yo sadā appamatto (= supra p. 197 v. 3.)
bhedāsankhī randham evānupassī,
yasmīṃ ca seti urasīva putto
sa vo mitto yo abhejjo¹¹ parehi. 72.
20 4. Pāmujjakaraṇaṃ¹² thūpaṃ paṇḍitāsāvahanam sukhaṃ
phalānisamso bhāveti vāhanto porisaṃ dhuraṃ. 73.
5. Pavivekaraṇaṃ pītvā rasaṃ apasameṣa¹³ ca (Dhp. V. 204)
niddaro hoti nippāpo dhammapitiraṇaṃ pīvaṃ ti. 74.

Taṃha hirintarantaṃ ti jāḍyo stūkamasthā, vijigucchamānaṃ ti
25 mītrabhāveṇa jigucchamānaṃ, tavāhamasmīti⁸ tava evaṃ mitto ti kevalaṃ
varatamatten eva bhāsamānaṃ, seyyāni kammāni⁹ dāsaṃhi varatāna
anurūpāni attamakāmanāni, anādiyantaṃ ti akarontaṃ¹⁰, neso mamaṃ ti
evāḍipāṇi puggalaṃ¹¹ eso¹² mama¹³ mitto¹⁴ ti na¹⁵ vijaññā, pāmujjakara-

¹ C² navanavagga, C³ navanavagga eva, to navanavagga, B¹ pathama-
caggassa. ² D² acchintā-. ³ C² B² akaronā, C² akaronā corr. to -ā, B¹
akaronā. ⁴ C² B² samāni. ⁵ D² uzi. ⁶ C² abhejjo, C² abhejja corr. to abhejjo,
B² abhejjo, B² abhejja corr. to -jja. ⁷ B² pamojja-. ⁸ B² -mama. ⁹ C²
-amāni, B¹ -amāni, B² amāni. ¹⁰ C² -to, C² -to corr. to -to. ¹¹ B² -pā-. ¹²
¹³ B² na vev. ¹⁴ C² nadi. ¹⁵ B² mitto. ¹⁶ B² omīti na, B² ti na.

nanā thānam ti dānam pi sīlam pi bhāvanāpi paṇḍitehi kalyāṇamittēhi sād-
 dhiṃ mittabhāro ti¹ idha pana vuttajakāraṃ mittabhāro eva sandhāy² evam
 āha, paṇḍitena hi kalyāṇamittena saddhīṃ mittabhāro pāmuḍḍam pi karoṃ pa-
 samaṃ³ pi āvāheti lokaḷokapaṇalokesu khīṇasattasikkasūkhaḷatuto⁴ sukhaṃ ti
 pi vuccati, tasmā etaṃ ca⁵ phalaṃ eva ānissamā⁶ va satupassasānāro phalāntasāro
 kulaputto⁷ purisehi vāḷḷabham dāmaḷḷabbhāvāhamittabhāvaṃ sukkhātam satub-
 biddham pi porāṇam dhūvaṃ vahanā evam⁸ mittabhāvaṃ sukkhātam pāmuḍḍakara-
 naṃ⁹ thānaṃ paṇḍitavahantaṃ¹⁰ enkaṃ bhāveti vaddheti, na paṇḍitehi mit-
 tabhāvaṃ bhādati diṇṇeti, pavivekaraṇaṃ ti kīṇamittapadhivivekhaṇaṃ
 raṇaṃ te virohe nissaya uppaṇaṃ somanassaṃ, raṇaṃ apasamassa¹¹ ev¹² ti
 kīṇasatupassasena saddhasomanassaṃ, niddaro hoti nippāpo ti sabbakīṇa-
 darasūkkhavaṃ niddaratho¹³ kīṇasūkkhavaṃ nippāpo hoṃ, āhamaṃ pīṭṭhasaṃ
 ti dhammapīṭṭhasukkhātam raṇaṃ, vimuttipīṭṭhasaṃ¹⁴ pīṭṭhanti¹⁵ pi¹⁶ attha

Iti Mahāsatto pāpamittasānisaggato ubhliggo pavivekava-
 sena amatamahānibbānaṃ pāpetvā desanākūṭaṃ gaṇhi.

Sattā imasā desanaṃ¹⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
 Bārāṇasieṭṭhi ahaṃ eva¹⁸ ahoṣiṃ“ ti. Hirijātakaṃ¹⁹.

4. Khajjopanakajātaka.

Ke nu santamhi²⁰ pajjete ti. Ayaṃ Khajjopanakapaṇho²¹
 Mahāmmagge vitthārato āvibbavissati. Khajjopanakajātakaṃ²²

5. Ahigunḍikajātaka.

Vuttombhū²³. Idam Sattā Jetavana viharanto ekaṃ
 mahallakaṃ²⁴ ārabba kathesi. Vuttum bethū Sālakajātaka²⁵
 vitthāritam. Idhāpi so mahallako ekaṃ gāmadārakaṃ pabbajetvā
 akkoṇṇi palāruṇi. Dārako palāyitvā vibhāmi. Dutiyam pi taṃ²⁶

¹ B² pi. ² C² samaṃ, C² assāsaṃ corr. to assāsa. ³ C² -to, B² -roko, B²
 -rathe. ⁴ C² eva¹ ca. C² eva ca. B² evam, emitting ca. ⁵ B² -itehi. ⁶ C² evam.
⁷ B² pāmuḍḍakaraṇa, B² pāmuḍḍakaraṇa. ⁸ C² -vahanāṃ, B² -vahanāṃ. ⁹ B²
 -messa. ¹⁰ B² niddaro, B² -roti. ¹¹ C² -ti, B² vimuttim. ¹² B² pivanto
 ti. ¹³ B² omi pi. ¹⁴ B² dhammaṇḍi. ¹⁵ B² evā, emitting ahoṣiṃ.
¹⁶ B² add satiyam. ¹⁷ C² santimpi, B² santimpi. ¹⁸ C² khajjū paṇho.
¹⁹ C² omi kha-, B² add satiyam. ²⁰ I² mutto-, B² dhutto-. ²¹ B² add
 bhikkhū. ²² B² sāla-, B² sālukajā-, cfr. supra vol. II p. 267. ²³ B² nam,
 B² omi taṃ.

pabbājetvā tath' eva akāsi. Tatiyam pi vibbhamitvā puna yāciyamaṇo
 oloketum pi na icchi. Dhammasabbhāyaṁ¹ katham samutthāpesuṁ;
 „āruso asukamahallako attano sāmānerena sahāpi virūpi vasitoṁ"² na
 sakkoti, itaro tassa dosaṁ diavā puna oloketum pi na icchi, suhadayo
 5 kumārako"³ ti. Satthā āgantvā „kāya na 'ttha bhikkhave etarahi
 kathāya sannisinā"⁴ ti pucchitvā „imāya nāma"⁵ 'ti vutte „na bhik-
 khave idān' eva pubbe p' esa sāmānero suhadayo vasati, dosaṁ diavā
 puna oloketum pi na icchatīti"⁶ vtvā atitaṁ āhāri:

Atte Bārāṇasiyaṁ Brahmaḍatte rajjaṁ kārente
 10 Bodhisatto dhañṇavāṇijakule nibbattitvā vayappatto dhañṇa-
 vikkayaṇa jīvikaṁ kappeti⁷. Ath' eko ahigundiko⁸ makkataṁ
 gahetvā sikkhāpetvā ahim kilāpento Bārāṇasiyaṁ⁹ ussava-
 ghuttho¹⁰ tam makkataṁ dhañṇavāṇijakassa santike thapetvā
 ahim kilāpento¹¹ sattadivasāni carī¹². So pi vāṇijo makkataṁ
 15 khādaniyabhojaniyaṁ adāsi. Ahigundiko¹³ sattame divase us-
 savakilāmatto¹⁴ āgantvā tam makkataṁ veļupesikāya tikkat-
 tum paharitvā ādāya uyyānaṁ gantvā bandhitvā niddaṁ ok-
 kami. Makkato bandhanaṁ mocetvā ambarukkhaṁ abhiruyha
 ambāni khādanto nisīdi. So pabuddho rukkhe makkataṁ diavā
 20 „etaṁ mayā upalāpetvā gahetum vattatīti"¹⁵ tena saddhimaṁ salla-
 panto paṭhamam gātham āha:

1. Vutto 'mhi¹⁶ samma sumukha jūte akkhaparājito,
 sevehi¹⁷ ambapakkāni, viriyaṇ te bhakkhayāmpae ti. 75.

Tatha akkhaparājito¹⁸ ti akkhehi parājito, sevehi¹⁹ pāṭhe, seve-
 25 hi²⁰ pi pāṭhe.

Tam autvā makkato sesagāthā abhāsi:

2. Alikaṁ vata maṁ samma abhūtena pasamsayi²¹,
 ko te aṭṭo vā diṭṭho vā sumukho nāma makkato. 76.

¹ B⁴ bhikkhū dham-. ² B⁴ vattitum. ³ B⁴ -si. ⁴ C² -gucchiko, B⁴ -kun-
 diko. ⁵ C² has pe after bārāṇasiyaṁ, omitting ussava --- ahigundiko. ⁶ B⁴
 sanghutto. ⁷ C² kilanto instead of ahim kilāpento. ⁸ B⁴ vicari. ⁹ B⁴ -kun-
 diko. ¹⁰ B⁴ -khanato, B⁴ -kilpako. ¹¹ B⁴ mutto-, B⁴ dhatto-. ¹² B⁴ sadehi,
 B⁴ hārehi. ¹³ C² akkhaapa-. ¹⁴ B⁴ sadehiṇi, B⁴ hārehiṇi. ¹⁵ C² seveheti, B⁴
 sevehittīhi, B⁴ pāṭhe ti pi ayameva. ¹⁶ B⁴ pasai, B⁴ pasamsati.

- a. Ajjāpi me taṃ manasī yaṃ maṃ tvaṃ¹ ahigundika²
dhaññāpaṇaṃ pavasitvā matto chātāṃ haṇāsī³ maṃ. 77.
1. T' āhaṃ⁴ saraṃ dukkhaseyyaṃ api rājjam pi kāraye
n' eva taṃ⁵ yācito dajjaṃ⁶, taṃhā hi bhayatajjito. 78.
2. Yaṃ ca jaññā kule jātāṃ gabbhe tittāṃ⁷ amacchariṃ⁸
tena sakkbhī⁹ ca mittāṃ ca dhīro sandhātum arahatīti. 79.

Tatha sikkhā vats¹ ti musā vata, abhūtenā ti arjjanānena, ko te
ti katha teyā, sumukho ti sundarasmukho. ahigundika² ti tam ālapati,
ahigundika³ ti pi pātho, chātā⁴ ti jighacchabhihātā dābhānā kapayaṃ,
haṇāsīti vepusehiyā tikkhatum paharasi, tāhaṃ ti tam ahaṃ. saraṃ ti
saranto. (dukkhaseyyaṃ ti taṃvān āpāne dukkhaseyyaṃ, api rājjampi
kāraye ti sara pi tārpasārajjam gaherā mayhaṃ datvā maṃ rājjam kāre-
yāsi⁵ evaṃ pi⁶ n' eva naṃ yācito dajjaṃ, taṃ ekam pi ambopakkam ahaṃ
teyā yācito na dadeyyam, kinkāraṇaḥ taṃhā hi bhayatajjito ti taṃhā hi
ahaṃ teyā bhayena tajjito ti artho, gabbhe tittā⁷ ti subhajasarasaṃ
mātukucchiyaṃ yeva alamkatapattiyatā sayanagabbhe yeva ti tittam bhoga-
sāya akapanaṃ, sakkbhī⁸ ca mittāṃ cā⁹ ti sakkbhāvaṃ¹⁰ ca mittabhāvaṃ ca
tathārupena kulāśitena tittena akapaneṇa amacchariṃ sakkhīṃ parittha san-
dhātum puna ghaṭetiṃ arahati. teyā parā kapāṇa ahigundikena¹¹ sakkhīṃ ko
para mittabhāvaṃ ghaṭessati¹² artho.

Evam vatvā vānaro ghaṭaṃ¹³ pāvisi.

Satthā imāṃ desanāṃ¹⁴ āharitvā jātakum sammadhānesi: „Tadā
ahigundiko¹⁵ mahallako¹⁶ abosi, makkajā sāmaṇero, dhaññavāṇijo
aham evā¹⁷ ti. Ahigundikajātakum¹⁸.

¹ C¹ samma vataṃ, B¹ yaṃ vataṃ maṃ. ² C² -gundika, B² -kundika. ³ C³ ma-
hante jātāṃ hiṇḍi cor. to manto j. haṇāsī, C³ manto j. hiṇḍi. B³ muste chāta-
kūṃ pāpasi. B³ dhutā sāmaṇaṃ haṇāsī. ⁴ B⁴ tāhaṃ. ⁵ B⁵ nesihaṃ. ⁶ B⁶ dar-
taṃ, B⁶ rājjam. ⁷ C⁷ tittā, C⁷ tittā cor. to tittāṃ. B⁷ tittā, B⁷ tittam.
⁸ B⁸ -ti. ⁹ C⁹ sakkbhī, B⁹ sakkbhī. ¹⁰ C¹⁰ -gundika, B¹⁰ -kundika. ¹¹ C¹¹
-gundika, B¹¹ -kundika, B¹¹ -kundika. ¹² C¹² jataṃ, ¹³ C¹³ -ti. ¹⁴ B¹⁴ adda
te. ¹⁵ B¹⁵ tikkhatā. C¹⁵ tittā. ¹⁶ C¹⁶ B¹⁶ sakkbhī, B¹⁶ sakkbhī. ¹⁷ C¹⁷ sakkbhā-
vaṃ, B¹⁷ sakkbhī. ¹⁸ C¹⁸ -gundikena, B¹⁸ -kundikena. ¹⁹ B¹⁹ vanaṃ sahaṃ ghaṭaṃ,
B¹⁹ vanaṃ sahaṃ, C¹⁹ vanaṃ ghaṭaṃ. ²⁰ B²⁰ dhammado. ²¹ C²¹ -gundiko, B²¹
-kundiko. ²² B²² adda bhikkhu. ²³ C²³ -gundika, B²³ -kundika, B²³ add
paṇḍamaṇi.

madhurañ adāsi, itī te tassānubhāvena jīvitañ paṭilabhinu.
Bodhisatto sotthinañ icchitatthānam¹ gantvā bhaṇḍaṃ viśajjetvā
attano gehaṃ eva agamāsi².

1. Madhuvappam madhurasam madhugundhañ viśam ahu.
Gumbhyo ghāsam esābo araṇṇe odahū viśam. 80.
2. Madhū 'ti muṇḍamānā ye tañ viśaṃ samāsāsiṃ³
tesaṃ tañ kaṭukaṃ āsi, maraṇaṃ ten' upāgamaṃ. 81.
3. Ye ca kho paṭisaṃkhāya viśaṃ tañ parivaṇṇayam.
te āturosu sukhitā jayhamānesu nibbutā. 82.
4. Evaṃ eva manussesu viśaṃ kāmā samohitā
āmicam bandhanaṃ e' etaṃ macceveso⁴ guhāsaya. 83.
5. Evaṃ eva⁵ ime kāmā⁶ āturaṃ parimārake⁷
ye sadā parivaṇṇenti⁸ saṃgama⁹ loka upaccagum¹⁰ ti. 84.

Saṭṭhā imā¹¹ abhisambuddhagāthā vatvā saccāni pakāsetvā jā-
takāni samodhānesi¹².

Tattha Gumbhyo 'ti tasmā vanagumbe etarapena evamāddhamma-
yakkho¹³, ghāsamasiṃ ti tañ viśaṃ khādītva mato āhāsasamiti evaṃ
attano ghāsaṃ pariyasanto, odahūti tañ madhuraṃ samāyasaṃgandharasam
viśaṃ nikkhīti, kaṭukaṃ āsi¹⁴ āhīṇaṃ aho, maraṇaṃ ten' upāga-
maṃ ti tena viśena te satta maraṇaṃ upagāsi, āturaṃ¹⁵ 'ti viśavegena āsiṃsa-
maraṇesu, jayhamānesu¹⁶ 'ti viśatejasa¹⁷ jayhantaṃ, viśaṃ kāmā¹⁸ samo-
hitā ti yathā tasmā vattantamahagga¹⁹ viśaṃ²⁰ samohitaṃ nikkhītaṃ evaṃ
manussesu pi ye sa ripādaya pañca vattukāmi tattha tattha samohitā nī-
khītā te viśaṃ ti vedittabba, āmicam bandhanaṃ etaṃ²¹ 'ti ye ta²² pañca-
kāmagaṇā nama etaṃ²³ imassa maccebhūtasassa āmakassa²⁴ Mārābhūtikena²⁵
pakkhītaṃ āsiṃsa e' eva bhavābhavato nikkhamantaṃ appadānena²⁶ ān-
adibhedam²⁷ nānappakāraṇaṃ²⁸ bandhanaṃ ca²⁹, macceveso³⁰ guhā-

¹ C² B²-vattamaṃ. ² B² add tamatthaṃ pakāsetto sathā imā gāthā abhi-
³ so C²; C² tañ samāsāsiṃ corr. to tañ viśaṃ sayasiṃ, B² viśamāyasaṃ, B²
viśamābhāsiṃ. ⁴ C² -veso corr. to -veso, B² -vassa, B² pāso. ⁵ C² evaṃ.
⁶ C² kāmā. ⁷ B² -cārake, C² -cārake corr. to -cārake. ⁸ B² -vaṇṇanti, B²
-vaṇṇenti. ⁹ C² saṃghaṃ, C² saṃghaṃ corr. to saṃgama. ¹⁰ B² upajhagi. ¹¹
B² omīta imā. ¹² B² omīta sathā - - - nesi. ¹³ C² -nāman-, B² -nāmo-. ¹⁴
B² āsi. ¹⁵ B² āturaṃ, C² ātura. ¹⁶ B² ātivasa. ¹⁷ C² -kāmo, B² viśa-
kāmi, B² viśakāmi. ¹⁸ B² vattanti-. ¹⁹ C² viśa. ²⁰ C² vetaṃ. ²¹ B² ān-
²² B² evaṃ. ²³ B² lokassa. ²⁴ C² -bali-, C² B² -bali-, B² sālikasivama. ²⁵
C² appadānetaṃ, C² appadānetaṃ corr. to -ānetaṃ, B² appadā-
nena, B² appadānena. ²⁶ so C² instead of āgu-? C² ānu-, B² ānu-, B² ādu-. ²⁷
C² B² -rañ, B² -rañ. ²⁸ B² maccebhūtasassa. ²⁹ B² -gama, B² -vassa.

sayo¹ ti sariragubhāya vasako² maraṇamaccuveṣo³, evameva ime kāme⁴
 ti yathā vatthamabhamagge⁵ viṣaṇ nikkhittam evaṃ tattha tattha nikkhittu⁶
 ime kāme, āturā ti ekantamarāṇadhammatāya āturā⁷ āsannamarāṇā⁸ pa-
 ṭhamanussā, pariccarake⁹ ti kilēsapariccarake¹⁰ kilēssamāradhike¹¹, ye tadā
 5 parivajjenti¹² je vuttappakera paṇḍitapurisā niccaṇa ete evaṭṭape kāme
 vajjenti¹³, saṅghaṇ¹⁴ loke ti to loke laggasattheṇa saṅghaṇ ti laddhamāṇam
 rūpādibhedam kilēssajātam accagunā, attā nāma¹⁵ ti vedhitaḥḥā, attikkamanṭi
 tā attā¹⁶.

(Saccapariyosāṇe ukkanṭhitabhikkhū sotāpattiphale paṭiṭṭhaṇi).

10 „Tadā satthavāho¹⁷ ahaṃ eva¹⁸ ahoṣin¹⁹ ti. Gumbiyajātakaṃ²⁰.

7. Sāliyajātaka.

Yoyam sāliyachāpo²¹ ti. Idam Satthā Vajirane vi-
 haranto „āvuso Devadatto tāsakārake pi bhavitum nāsakkhīti²²“ va-
 ccaṇam ārahha kathesi²³.

15 Bārānasiyam bi Brahmaḍatte rajjam kārente Bo-
 dhisaṭṭo gāmaḥ kutumbiyakule nibbattitvā tarunakāle taru-
 nakumārakehi²⁴ saddhīm gāmadvāre nigrodharukkhamūle kīlāti.
 Tadā eko dubbalavejjo²⁵ gāme kiñci kammaṃ alabbhitvā nik-
 khanto²⁶ tam thānaṃ patvā ekaṃ sappam vīṭabbhiantarena
 20 āsann niharitvā niddāyantaṃ disvā „mayā gāme pi kiñci na
 laddham, ime dārake vañcetvā sappena dasāpetvā²⁷ tikicchitvā
 kiñcid eva gaṇhissāmīti²⁸“ cintetvā Bodhisattaṃ āha: „sace
 sāliyachāpaṃ passeyyāsi gaṇheyyāsīti“. „Āma gaṇheyyan“

¹ C^o guhāyayo. ² C^o vasako, B^o vasanto. ³ B^o -vao ti. ⁴ C^o kīme.

⁵ B^o -vajjanti-, C^o omis matā. ⁶ C^o nikkhente, B^o omis evaṃ - - te. ⁷ B^o -dhammatāra, C^o -tāya āsātura. ⁸ C^o -ya. ⁹ B^o -carike, ¹⁰ C^o B^o -rike.

¹¹ B^o -saṃbandhake, ¹² B^o -vajjan-, B^o -vajjen-. ¹³ B^o vajjanti. ¹⁴ C^o

saṅghaṇ corr. to saṅghaṇ. ¹⁵ B^o adda satti, aḥḥasambuddhā gāthā vatvā
 saccāni pūkketvā jātakaṃ samodhānesi. ¹⁶ B^o adda pena. ¹⁷ B^o eva, omi-
 ting ahoṣin. ¹⁸ B^o add chaṭṭam. ¹⁹ C^o yoyamāliyajāto, C^o yoyamāliyajāpo.
 B^o yoyamāliyachāpo. ²⁰ C^o na-. ²¹ B^o adda tadā hi satti na bhikkhava
 idāneva puppe pena mama dovakārake pi abbhavitum nāsakkhīti vatvā attitaṃ
 āharā attā, B^o attā. ²² B^o tarunadārakehi, B^o pamaṇikantehi. ²³ B^o mahalla-
 kavajjo, B^o dubbalavajjo. ²⁴ C^o nikkhanto corr. to nikkhamanto, B^o nikkha-
 manto. ²⁵ B^o -jamsā-

ti. „Pass' eso' vitabbhiantare sayito" ti. So sappabhāvaṃ
 ajānanto rukkkhaṃ āruyha taṃ gīvāya' gahetvā sappo ti
 ūatvā¹ nivattitum² adento' sugahitaṃ gahetvā³ vegena khīpi.
 So gantvā vejjassa gīvāya' patito gīvaya' palivevhetvā kara-
 karāni khādītva⁴ tatth' eva naṃ pādetvā palāyi. Maussa⁵
 parivārayimsu. Mahāsatto sampattaparisāya dhammaṃ desento⁶

1. Yo 'yaṃ' sāliyachāpo⁷ ti kuṇhasappaṃ agāhayi
 tena sappen' ayaṃ dattho hato pāpānusāsako. 85.

2. Ahanantam ahanāraṃ yo nare hantum icchati
 evaṃ so nibato seti yathāyaṃ puriso hato. 86.

3. Ahanantam aghātentaṃ yo nare hantum icchati
 evaṃ so nibato seti yathāyaṃ puriso hato. 87.

4. Yathā paṃsumuttthim puriso paṭivātaṃ paṭikkhipe
 taṃ eva so⁸ rajo hanti yathāyaṃ puriso hato. 88.

5. Yo appadutthassa narassa dassati (Dhp. v. 193.)
 suddhassa poṇassa anaḍḍhanassa

taṃ eva bālāṃ pacceti pāpaṃ

sukhame rajo paṭivātaṃ va khitto ti. 89.

ima gāthā abhāsi⁹:

Tattha yojan¹⁰ ti so ayaṃ ayaṃ eva vā pātho, sappanayan ti sappena
 ayado, sayam eva¹¹ tena sappena dattho, pāpānusāsako ti pāpakam anusāse-
 nam¹² anusāsako, ahanantaṃ ti apaharantaṃ, ahanāraṃ ti amārentam¹³,
 suddhassa¹⁴ ti uttaparidhataṃ, poṇassa¹⁵ ti sattassa. Anaḍḍhanassa¹⁶ ti idam
 pi uttaparidhābhāvam¹⁷ ſeva sandhiya vuttam, pacceti¹⁸ kammasatikkhamaṃ
 hutvā patienti¹⁹.

Satthā imam desunam²⁰ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
 dubbhalavejjo²¹ Devadatto alho, paṇḍitadāharuko²² paṇaṃ ahuṃ evā"
 ti. Sāliya-jātakaṃ²³.

¹ Bā passaso. ² Bā -yaṃ. ³ Bā vaivā. ⁴ Bā nivattitumadento. ⁵ Bā omite
 sappo - - - gahetvā. ⁶ Bā -yaṃ. ⁷ Bā -vaṃ. ⁸ Bā karāṇāni dāmetvā. Bā
 kārakapaṇi dāmetvā. ⁹ Bā adda ima gāthā abhāsi. ¹⁰ Bā yāyaṃ, Bā yāyaṃ.
¹¹ Bā -kāl-, Cā sāliya-chāpo. ¹² Cā jo. ¹³ Bā omite ima - - - si. ¹⁴ Bā yāyaṃ,
 Bā yāyaṃ. ¹⁵ Bā yā yāyaṃ sayamo, Bā so ayaṃ eva. ¹⁶ Cā -kaṃ cor. to -naṃ.
 Bā omite anusāsanam. ¹⁷ Bā mā-. ¹⁸ Bā pati-. ¹⁹ Bā dhamma- ²⁰ Bā mā-
 hallako vājo. Bā vājo. ²¹ Bā -dāraṃ. ²² Bā adda sattamaṃ.

8. Tacasārajaṭṭaka.

Amittaḥatthathagatā ti. Idam Sattiḥ Jetarane vi-
haranto paṇḍūpāramiṇ ārobbha kathesi. Tada hi Sattiḥ „na
bhikkhave idān' eva pubbe pi Tathāgato paṇḍarā upāyakuṣalo yevā"
3 'ti vatvā atitāṃ āhāsi:

Atthe Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kāraṇe
Bodhisatto gāmaḥ kuṭumbikakule nibbattitvā ti' sabbam
purimajātakanijāmen' eva kathetabham. Idha pana vejje'
mate gāmaṃvāsino „manussamārakā" ti' dāraḥ gaddūhehi ban-
10 dhitvā „raṇḍo dassessamā" ti Bārāṇasīm' nayimau. Bodhisatto
antarāmagge yeva sesadārakānaṃ ovādaṃ adāsi: „tumhe mā
bhāyatha, rājānaṃ disvāpi abhītā tuṭṭhindriyā bhāveyyātha,
rājā amhehi saddhīm paṭhamataraṃ kathessati, tato paṭṭhāya
aṇaṃ jānissāmīti". Te „sādhū" ti sampajicchitvā tathā ka-
12 riṃsu. Rājā te abhite tuṭṭhindriye diṇvā „ime manussamārakā
ti kuṇḍaṇḍakabaddhā ānitā, evarūpaṃ dukkhaṃ pattāpi ca na
bhāyanti tuṭṭhindriyā yeva, kin nu kho etesaṃ nasocaṇakāra-
paṃ", pucchissāmi ne" ti paṭhamam gātham āha:

1. Amittaḥatthathagatā tacasārasamappitā
20 paṇḍanamukhavaggaṇātha kasmā tumhe na socathā ti. 90.

Tatha amittiḥatthathagatā ti kuṇḍaṇḍakhe givāya' bandhitvā
ānenānaṃ amittānaṃ hatthagatā', tacasārasamappitā ti veṇuṇḍaṇḍakhe'
baddhantā evam āha, kasmā ti evarūpaṃ paṇḍanaṃ pattāpi tumhe ānāsaṇā
na socathā ti¹

23 Tam sutvā Bodhisatto sesagāthā alhāsi:

2. Na socanāya paridevanāya
attho va² labbho³ api appako pi,
socantaṃ enaṃ dukkhitaṃ⁴ viditvā
paccatthikā attamaṇā bhavanti. 91.

¹ B' nipattā, Bd nibbattitvā, omitting ti. ² B'd vaḷḷe. ³ B'd add. te. ⁴ C' -elyadi. ⁵ B'd 220-. ⁶ B'd -yam. ⁷ B'd hatthathagatā. ⁸ B'd veḷḷe-. ⁹ B'd adda pucchā. ¹⁰ B'd ca. ¹¹ C' labbha. ¹² B'd dukkhā.

2. Yato ca kho paṇḍito āpadāsu
na vedhaṭṭi atthavinicchayaññu
paccatthikāssa' dukkhitā' bhavanti
divā mukhaṃ avikāraṃ¹ purānaṃ. 92.

4. Japena² mantena subhāsītena
anuppadāhena paveniyā vā
yathā yathā yattha labbheṭṭha atthaṃ
tathā tathā tattha parakkameyya. 93.

5. Yato ca³ jāneyya⁴ alabbhaneyya
mayā vā⁵ aññena vā esa attho
asocamāno adhivāseyya⁶
kamman dalhaṃ kinti karomi dāṇṭi. 94.

Tattha attho ti vaṇṇhi, paccatthikā attamanā ti etam⁷ purānaṃ
ocantam dukkhitam viditvā paccatthikā tathacittā hontu, tenaṃ tussanakkāraṇam
nāma paṇḍitena kāmā na vaṇṇatīti dīpeti. yato ti yadā, na vedhaṭṭi attha-
trāsaḥbhayena na āropam, atthavinicchayaññu ti tassa tassa atthassa vinic-
chayaññam, japena⁸ ti mantaparijappanena⁹, mantena ti paṇḍitena sad-
dham mantagahānena, subhāsītēnā ti piyavācānena, anuppadāhēnā ti
lābhādāhēnena, paveniyā¹⁰ ti kulaśāntānena, idam vuttam hoti: mahārāja paṇḍi-
tēna etāva āpadāsu uppannāsu na socitabham khamitabham, imesu paṇa paḍ-
āsaṃ kārāṇaṃ alabbhātāssaṃ paccatthikā jhittabbi, aco ki ekkoti manasā
parijappitvā¹¹ mukhaḥbandhanam¹² karvāpi te jhittabbi; tatthā aakkhontena (so-
jittā) sadbhūti mantatevī ekaṃ upāyaṃ sakkakkevi jhittabbi, piyavācānā
vattim aakkhontena piyaṃ varvāpi te jhittabbi, tatthā aakkhontena vinicchaya-
nakkāraṇam laṇḍam dāṇḍeti jhittabbi, tatthā aakkhontena kulaśāntānāṃ kathetvā
mayā aakkhāpaveniyā agatā tumbhāṇā na aubhākaṇā ce eko va puṇḍarīkasaṃ ti
etāva vijjemināṃ bhāṭikotim ghatetvāpi¹³ jhittabbi etā' ti, yathā yathā ti
etāsu paṇḍitaṃ kārāṇaṃ yathā yathā kārāṇaṃ tattha tattha parakkameyya pa-
rakkamam katvā pavenitthiko jāneyya¹⁴ ti adhivāseyya, yato ca jāneyya¹⁵ ti yato
jāneyya¹⁶ mayā vā aññena vā esa attho alabbhaneyya nānapakkāraṇa

¹ B' paccatthikā, B' paccatthikā. ² B' dukkhitā. ³ B' atthi. ⁴ B' jāneyya.
B' jāneyya. ⁵ C' vā cor. to vā. C' vā. ⁶ C' jāneyya, C' jāneyya. ⁷ C' B'
ca, B' vā. ⁸ B' jāneyya. ⁹ B' etam. ¹⁰ B' jāneyya, B' jāneyya. ¹¹ B' -pa-
-jāneyya, B' -jāneyya. ¹² C' B' -ni. C' -ni. corr. to -ni. ¹³ C'
-jāneyya corr. to -jāneyya. B' -jāneyya. B' -jāneyya. ¹⁴ C' B' -bandhanam. ¹⁵
C' ākkhontena, C' ākkhontena. ¹⁶ B' yadā paṇa jāneyya.

Satthā imam desanam¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Mittavindako dubbacabhikkhū ahoṣi, devaputto pama aham eva²“ ti. Mittavinda-jātakaṃ³.

10. Palāsa-jātaka.

- 5 Hameo palāsamavacā ti. Idam Satthā Jeta-vane viharanto kiloraniggaham ārabha kathesi. Vuttam Paññā-jātako⁴ āvikkhavisati. Idha pama Satthā bhikkhū āmantetvā „bhikkhave kilaso⁵ nāma āsamkitabbo⁶, appamattako samāno pi nigrodhagaccho viya vināsam pāpeti, porāṇakapaṇḍitāpi āsamkitabham⁷ āsamkimsu⁸
- 10 yeva⁹“ ti vaivā atitām āhāsi.

- Aññe Bārāṇasīyam Brahma-dattie rajjam kārente Bodhisatto suvaṇṇa-hamsayoniyam nibbattitvā vayappatto Citta-kūṭapabbate Suvannaguhāyam vasanto Himavanta-padese jātasare sayam jātasālim khāditvā khāditvā¹⁰ āgacchati. Tassa
- 15 gamaṇāgamaṇamagge mahāpalāsarukkho ahoṣi. So gacchanto pi tattha viissamitvā gacchati, āgacchanto pi viissamitvā āgacchati. Ath¹¹ asmiṃ¹² rukkhe nibbattadevatāya saddhim viessāso ahoṣi. Aparabhāge ekasakunikā¹³ ekasmiṃ¹⁴ nigrodharukkhe nigrodhapakkam¹⁵ khāditvā gantvā tasmim palāsarukkhe nib-
- 20 dhitvā viṭabbhantare¹⁶ vaccaṃ pātesi. Tato nigrodhagaccho jāto, so caturaṅgulamattakāle rattaṇṇkurapalāsatāya sobhati. Hamsarājā tasmī diśevā rukkhadavatam āmantetvā „samma palāsa nigrodho nāma yamhi rukkhe jāyati vaḍḍhento¹⁷ tam nāseṭi, imassa vaḍḍhituṃ mā dehi, vimānaṃ¹⁸ te nāseṭṭasi¹⁹,
- 25 paṭigacce²⁰ eva²¹ nam uddharitvā chaddhehi²², āsamkitabbayuttam nāma āsamkitam vattatiti²³ palāsadavatāya saddhim mantento paṭhamam gātham āha:

¹ B¹ dhamma-de. ² B² -dakaḷḷe, and add avamaṇa. ³ C¹ pañña- enri. to pañña-. B² paññaseja-. ⁴ B² -vā. ⁵ B² -bbā. ⁶ B² -bbā. ⁷ C² -khetu, C¹ -kieu, B² asamkieu, B² asakkieu. ⁸ B² smit sma kha-. ⁹ B² aṭṭhaṇa tasmim. ¹⁰ B² ekā-. ¹¹ B² asasmim. ¹² C² -pakkham, B² -pattam. ¹³ B² -bhāntare, B² -pantare. ¹⁴ B² vaḍḍhento va. ¹⁵ C² -nan. ¹⁶ B² -ṭṭi. ¹⁷ B² paṭikhaṇeva, B² paṭikhaṇeva. ¹⁸ C² chaḍḍhe-

1. Haṃso palāsam araca: nigrodho samma jāyati,
amkasmim te nisuno va¹ so te mamamāni checcatiti. 100.

Paṭhamapādo paṇ' eṭṭha abhiṣambuddhena² hutvā Saṃhāsi³ vutta. Palā-
sāṇi ti palāsadevatā, samma 'ti soyyasa, amkasmim ti tīkṣhīyāṇa, so te
mamamāni checcatiti so⁴ te⁵ amkasm vaḍḍhitassapatto⁶ viya jīvitāni chīn-
dhasatīni arho, jīvitassamākhārā hi idha mamamāni⁷ vuttā. 5

Tam sutvā tassa vacanaṃ agāḥanti⁸ palāsadevatā dutti-
yaṃ gātham āha:

2. Vaḍḍhatām⁹ eva nigrodho, patiṭṭh¹⁰ assa¹¹ bhavām¹² ahaṃ
yathā pitā vā mātā vā, evam eso bhavissatiti. 101. 10

Samma¹³ na tvam¹⁴ jānāsi: vaḍḍhatām¹⁵ eva esa¹⁶, ahaṃ assa¹⁷ yathā
bālakāle puttānaṃ mātāpitaro patiṭṭhā honti tathā bhavissāmi, yathā pana sam-
vaddhā puttā paṇḍā mahallakakāle mātāpittunnaṃ patiṭṭhā honti mayham pi¹⁸
mahallakakāle evam eva so¹⁹ patiṭṭhā bhavissatiti.

Tato haṃso tatiyaṃ gātham āha: 15

3. Yaṃ tvam amkasmim vaḍḍhesi²⁰ kīṛarukkhaṃ bhayānakam
ānanta kho tam gacchāma vaḍḍhi-m-assa na ruccatiti. 102.

Tattha yaḍi tvam ti yasmā tvam etam bhayaśaynakam kīṛarukkhaṃ sa-
pattam²¹ viya amkasm vaḍḍhesi²², ānanta kho tam ti tasmā mayam tam ānanta-
teta jānapetvā gacchāma, vaḍḍhimassa²³ ti assa vaḍḍhi mayham na 20
ruccatiti.

Evaṃ ca pana vatvā haṃsarājā pakkhe pasāretvā Citta-
kāṭapabbatam eva gato. Tato paṭṭhāya na punāgañchi²⁴.
Aparabhāge nigrodho vaḍḍhi. Tasmim ekā rukkhadevatāpi
nibbatti. So vaḍḍhito²⁵ palāsam bhañji²⁶, sūkhāya²⁷ saddhim²⁸ 25
yeva devatāya vimānaṃ pati. Sā tasmim kāle haṃsarañño
vacanaṃ sallakkhetvā idam anāgatabhayaṃ disvā „haṃsarājā

¹ C^o omīti va. ² B⁴ -ddho. ³ C^o omīti so. ⁴ C^o B⁴ omīti te. ⁵ B⁴ ahaṃ te sam-
vājho apatto, B⁴ ahaṃsamvājho apatto, C^o vaḍḍhitassapatto ⁶ B⁴ dhammi-
niti. ⁷ all four MSS. -ti. ⁸ C^o vaccatām, C^o vacatām corr. to vaḍḍhatām,
B⁴ vaḍḍhiām. ⁹ B⁴ patiṭṭhassa, C^o -ṭṭhissa. ¹⁰ B⁴ tassattho samma. ¹¹ B⁴
tvam na. ¹² C^o vaḍḍhanām. ¹³ B⁴ vaḍḍhāle kāle ca, B⁴ vaḍḍhi eva so. ¹⁴
B⁴ manasa. ¹⁵ B⁴ add paṇḍā. ¹⁶ C^o evam esa. ¹⁷ C^o vaḍḍhesi, C^o vaḍḍheti.
¹⁸ C^o vaḍḍheyi, C^o vaḍḍhesi. ¹⁹ B⁴ pana nāgacchi. ²⁰ B⁴ so ca vaḍḍipatto,
B⁴ so vaḍḍanto. ²¹ B⁴ bhañji. ²² B⁴ -khāti.

3. ADDHAVAGGA.

1. Dīghitikkosajātaka.

Evambhūtaṃ te rājā 'ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto Kosambake bhāḍanākārake ārabha kathesi. Tesam
hi Jetavanam āgantvā khamāpanakāle Satthā no¹ āmantetvā „bhik- 5
khavo tumhe mayham arasā mukhato jūtā² puttā nāma³, puttahi ca
pitara⁴ dinnam ovādam madditum na vattati, tumhe pana mama ovādam
na karittha, porāpakapanditā attano mātāpitara ghetvā rajjam
gahetvā thitacore pi araṇṇe hatthapatham⁵ āgate 'mātāpitūhi dinnam
na maddissāmā⁶ 'ti na mārayissu⁷ 'ti vevā aṭṭam āhari. Imas- 10
mi⁸ pana jātake dve pi vatthuni Saṃghabhedakajātaka vitthārata
āvibhavissanti.

So pana Dīghāyukumāro⁹ araṇṇe attano aṭṭhe uḍḍappam
Bārāpasirājānam cūlaya gahetvā „idāni mayham mātāpitugā-
takam coram coddasa khaḍḍani¹⁰ katvā chindissāmi¹¹“ asin 15
akkhipanto¹² tasmim khane mātāpitūhi dinnam ovādam earitvā
„jivita¹³“ ejaṃto pi tesam ovādam na maddissāmi¹⁴ kevalam
imam tajjessāmi¹⁵“ cietvā pathamam gātham āha:

1. Evambhūtaṃ te rājā āgatassa vaso mama
atthi no¹⁶ koci¹⁷ pariya¹⁸yo¹⁹ tam dukkhā pamocaye 20
ti. 105.

Tattha vxo mama²⁰ ti mama vassam āgatassa, pariya¹⁸yo ti kīṭṭam.

Tato rājā dutiyam gātham āha:

2. Evambhūtaṃ me tāta²¹ āgatassa vaso tava²²
n²³ atthi no koci¹⁷ pariya¹⁸yo¹⁹ mo mam dukkhā pamocaye ti. 106. 25

¹ B¹ te. ² C² -to, C³ -to corr. to -ta. ³ C⁴ ca⁵ C⁶ na corr. to nāma. ⁴ B⁵
hattham gataṃ, B⁶ hatthagataṃ. ⁵ B⁷ maraṇa, B⁸ ovādam bhinditum na vattati
na bhindissāmi⁹ na bhindissu. ⁶ B¹⁰ aṭṭe ca paṇcuppanne ca imasmiṃ. ⁷ B¹¹
dīghāve. ⁸ B¹² khaḍḍakkhaḍḍikaṃ, B¹³ -ghāṭakaveram cūlā khaḍḍāni. ⁹ B¹⁴
-panta. ¹⁰ C¹⁵ -taṇ. ¹¹ B¹⁶ an. ¹² C¹⁷ khoci. ¹³ C¹⁸ pariya, C¹⁹ pariya. ¹⁴
C²⁰ ec. ¹⁵ C²¹ mamaṃ. ¹⁶ C²² tava. ¹⁷ C²³ vassava, C²⁴ vassava. ¹⁸ C²⁵
koci. ¹⁹ C²⁶ pariya.

Tattha na ti nipātamattam, n' atthi koci¹ pariya² ye³ tam⁴ etasmi
dūkkhā pamocaye ti attho.

Tato Bodhisatto avasesagāthā abhāsi:

1. Nāññaṃ sucaritāṃ rāja nāññaṃ rāja subhāsitaṃ
tāyate maranākāle⁵, evaṃ ev' itarūṃ⁶ dhanāṃ. 107.
2. Akkocchi maṃ avadhi maṃ ajini maṃ ahāsi me, (Dbp. v. 2-3.)
ye⁷ tam upanayhanti⁸ verāṃ tesāṃ na sammati. 108.
3. Akkocchi maṃ avadhi maṃ ajini maṃ ahāsi me,
ye tam na upanayhanti⁹ verāṃ tes' ūpasamati. 109.
4. Na hi verena verāni sammantidha kudācanaṃ
averena ca sammanti, esa dhammo sanantano ti. 110.

Tattha nāññaṃ sucaritāṃ ti nāññaṃ sucarita, ayaṃ eva vā pātho; tha-
petvā sucaritāṃ aññaṃ na paṇṇuṃti vā¹ attho, idha sucaritā- ti² mātāpitrāhi
dinnāni ovaḍḍhā sandhāy' evaṃ āha³, evamev' ti niraṭṭhakaṃ eva, idam
vuttam hoti: mahārāja aññatre ovaḍḍhanusantikkhātā sucaritāsubhāsītā maraṇa-
kāle tāyitvā rakkhitvā samettho nāma añño n' atthi, yaṃ esam itarāṃ dhanāṃ
evaṃ eva niraṭṭhakaṃ eva hoti, tvaṃ hi idāni mayhaṃ kōṭṭhasasassamattāṃ
pi dhanāṃ dadanto jivitaṃ na labheyyāsi, tasmā veditabbam etaṃ: dhanato
sucaritasubhāsitaṃ⁴ eva uttaritarāṃ ti, sesagāthāṃ pi ayaṃ samkhepato: ma-
hārāja ye purisā⁵ ayaṃ maṃ akkoṣi ayaṃ maṃ pabharī ayaṃ maṃ ajini ayaṃ
maṃ santakam ahāsi evaṃ verāṃ upanayhanti bandhitvā viya hadāye tha-
petvā tesāṃ verāṃ na ūpasammati⁶, ye paṇ' etaṃ⁷ na upanayhanti⁸ hadāye
na thapenti tesāṃ ūpasammati⁹, verāni hi na kudāci verena sammanti averaṃ
eva pana sammanti, esa dhammo sanantano¹⁰ puriṣo¹¹ dhammo etakkāppa-
vatto sabbhāvo ti.

Evaṃ ca pana vatvā Bodhisatto „ahaṃ mahārāja tayaṃ na
dubbhāmi, tvaṃ pana maṃ mārehi¹² tassa hatthe asmi tha-
pesi. Rājāpi „nāhaṃ tayaṃ dubbhāmi¹³ sapatham katvā tena
saddhiṃ nagarāṃ gantvā tam amaccānaṃ dassetvā „ayaṃ
bhaṇe Kesalarañño putto Dighāvukumāro, iminā mayhaṃ jivi-

¹ C² koci. ² C² pariya. ³ C² so. ⁴ B² maṃ. ⁵ C² -ve. ⁶ B² evadmes-

⁷ B² ye ca. ⁸ B² upanayyanti. ⁹ B² omite vā. ¹⁰ B² add pi subhāsitaṃ ti pi.

¹¹ B² -dam yeve sandhāyāha. ¹² B² -ritāṃ su-. B² subhāsitaṃ, omitting su-

carita. ¹³ C² ye. ¹⁴ B² C² ūpa-. ¹⁵ C² yeṇasetam, B² yeṇasetam, B² ye-

capanetam. ¹⁶ C² -nayhanti, B² -neyhanti. ¹⁷ C² ūpasammati, B² ūpa-

samati, C² B² ūpasammanti. ¹⁸ B² add ti. ¹⁹ B² -paka, B² eso puriṣo.

tañ dinnam, na labbhā imañ kiñci kātun¹ ti vatvā attano
dhitarañ datvā pītu santake rajje patitthāpesi. Tato patthāya
ubho² samaggā sammodayamānā rajjāñ kāresuñ.

Satthā imañ desanāñ³ āharitvā jātakañ samodhānesi: „Tadā
mātāpitaro mahārājakulāni ahesuñ. Dīghāvukumāro⁴ ahañ evā⁵“ ti. ⁶
Dīghitiko salajātakañ⁷.

2. Migapotakajātaka.

Agārā paccupetassā⁸ ti. Idam Satthā Jetavana vi-
haranto ekañ mahallakam ārabhā kathesi. So kir⁹ ekañ dāra-
kam pabbājesi. Sāmaṇero tañ sakkaccaṃ upatthahitvā aparabhāge ¹⁰
upāsukeṇa kālam akāsi. Tassa kālakiriyāya mahallako sokāthi-
bhūto mahantēna saddena paridevanto vicari. Bhikkhū¹¹ suñāpetum
asakkontā¹² dhammasabbhāyūñ kathāñ samutthāpesuñ: „āvuso auko
mahallako sāmaṇerasa kālakiriyāya paridevanto vicarati. Haragasi-
bhūramāya paribāhito es¹³ bhavissatiti“. Satthā āgacchvā „kāya nu ¹⁵
‘ttha bhikkhave etarahi kathāya sammāsuñ“ ti pucchitvā „imāya
nānā“ ti vutte „na bhikkhave idāñ¹⁴ eva pubbe p¹⁵esa etasmiñ mātē
paridevanto vicarati“ vatvā attāñ āhari:

Attē Bārāpasīyañ Brahmaḍatte rajjāñ kārente
Bodhisatto Sakkattañ kāresi. Tadā eko Kāsiraṭṭha- ²⁰
vāsī¹⁶ Himavantañ pavasiṭvā isipabbajjāñ pabbajitvā phalā-
phalena yāpeti¹⁷. So ekadivasañ araṇṇe ekañ matamātikam
migapotakam disvā assamañ anetvā gocarañ datvā posesi.
Migapotako vaḍḍhanto abhirūpo ahoṣi sobhaggappatto. Tā-
paso tañ attano puttakañ katvā pariharati. Ekadivasañ ²⁵
migapotako bahun¹⁸ tiyañ khādītva ajrakena kālam akāsi.
Tāpaso “putto me mato” ti paridevanto vicarati. Tadā
Sakko devarājā lokam pariganhanto tañ tāpasam disvā

¹ Bā add pi. ² Bā dhammasa. ³ C¹ -yu-. Bā add pana. ⁴ C¹ dīghī. Bā
dīghitiko-. Bā add pathamañ. ⁵ C¹ agārāpaccupetassā. Bā arikapa-. Bā agā-
rāpaccupa-. ⁶ Bā add tañ. Bā ti. ⁷ C¹ Bā -to-. ⁸ C¹ eko. ⁹ Bā kāsikara-
thavāsihāmano-. ¹⁰ Bā -at. ¹¹ Bā bāhū.

„samivejessāmi nan“ ti āgantvā ākāse tīṭho paṭhamam gātham āha:

1. Agārā paccupetassa¹ anāgārassa te sato
sammagassa na tam sādhu yaṃ petam anneccasīti. 111.

2. Taṃ eutvā tāpasso duttiyaṃ gātham āha:

3. Samvāseṇa have Sakka manussasam migassa vā
hadaye jāyate pemaṃ, tam na sakkā asocitum ti. 112.

Tatha teṇa na sakkā² ti taṃ manussam vā itthecchināṃ vā na sakkā
na³ socitum, socim asāhaṃ⁴ ti

10. Tato Sakko dve gāthā abhāsi:

1. Matam marissaṃ rodanti ye rodanti lapanti ca,
tasmiṃ tvaṃ⁵ isi mā rudi⁶, roditaṃ⁷ mogham āhu santo. 113.

2. Roditeṇa have brahṃe mato peto samuṭṭhahe
sabbe sammagamma rodāma aññamaññassa dātāke ti. 114.

13. Tatha marissaṃ ti ye⁸ idāni marissati tam, lapanti vā⁹ ti vippe-
lapanti vā. (dass vuttam kuti; ye vā¹⁰ loke mataṃ ca marissanti ca rodanti
ye rodanti¹¹ pava¹² vippe¹³ lapanti ca, tena asāṃ pucchijā¹⁴ divasā nāma v'
atthi¹⁵, ābhikkhū: sadāpi mātānaṃ ca marissanti ca atthijā, isi mā ru-
diti¹⁶ tasmiṃ tvaṃ isi mā rudi, kimāraṇi: roditaṃ moghamāhu santo

10 ti¹⁷ santo¹⁸ hi¹⁹ Buddhādāyo²⁰ roditaṃ mogham ti rodanti, mato peto ti ye
na mato peto ti vuccati yaḍi so roditeṇa samuṭṭhaheyya evaṃ sante kin-
nikkama²¹ aśchama²² sabbe²³ sammagamma aññamaññassa dātāke rodāma, yasmiṃ
pava te roditaḥkareṇa na uttāhanti tasmiṃ mogham roditaṃ ti²⁴ roditeṇa mo-
ghābhācam sādhati.

25. Evaṃ Sakkaṇa kathentaṇṇa²⁵ tāpasso „niratthakaṃ roditaṃ“
ti²⁶ sallaikkhetvā Sakkassa thutim karonto tisso gāthā abhāsi:

¹ C¹ agārāpaccupetassa, D¹ agārāpaccupetassa, B¹ agārāpaccupetassa. ² C² sak-
kam, C³ sakkam corr. to sakkā. ³ B³ s. ⁴ C⁴ B⁴ asocamvāhaṇ, C⁴ soccam-
corr. to soccam? B⁴ soccamiyevāhaṇ. ⁵ C⁵ B⁵ omitt tasmiṃ tvaṃ; cfr. infra
Somaḍattagīta. ⁶ B⁶ rodi. ⁷ C⁷ roditaṃ na, C⁷ roditaṃ tvaṃ. ⁸ C⁸ so. ⁹
C⁹ vā corr. to ca, B⁹ omitt ca. ¹⁰ B¹⁰ omitt tetudanti. ¹¹ B¹¹ corr. ¹² B¹² -jji,
C¹² adde ta, C¹² na. ¹³ B¹³ att instead of natthi. ¹⁴ B¹⁴ roditi ¹⁵ C¹⁵ omitt ti.
¹⁶ C¹⁶ B¹⁶ omitt santo. ¹⁷ C¹⁷ B¹⁷ omitt hi. ¹⁸ B¹⁸ adde pana paṇḍitā. ¹⁹ so C¹⁹;
C¹⁹ nikkama. ²⁰ nikkamāna instead of nikkama. ²¹ B²¹ kinni kama āva-
chāna in the place of kin -- aśchama. ²² B²² kināsabbeva. ²³ B²³ teva in the
place of roditaṃ. ²⁴ C²⁴ repeat ka-. ²⁵ C²⁵ add tam.

11. Ādittam vata mam santam ghataasittam va pāvakaṃ
vārinā viya asibbham' sabbam nibbāpaye darasam. 115.
12. Abbaḥi² vata me sallam yam m' asī³ hadayanissittam
yo me sokaparetassa puttaseokam apānudi. 116.
13. So 'ham abbaḥhasallo' 'emi vitasoko anāvilo,
na socāmi' na rodāmi tava sutvāna Vāsavā 'ti. 117. (Cfr. supra 3
p. 101.)

Tatka yammāsiḍḍ⁴ yam⁵ me sal, hadayanissittam ti hadaye⁶ nissit-
tam, apānudit⁷ oḥari.

Sakko tāpasassa evādam datvā sakatthānam eva guto.

Satthā imam desanāsi⁸ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā 10
tāpaso mahallako ahoṣi, mīgo sāmapere, Sakko⁹ aham eva¹⁰ 'ti.
Migapotakajātakam¹¹“.

3. Mūsikajātaka.

Kuḥim gatā kattha gatā ti. Idam Satthā Vajjavase-
vissuranto Ajātasattam ārabbeha kathesi. Vattum¹² botthā Thosa- 11
jātako vithāritam eva. Idhāpi hi¹³ Satthā tath' eva rājānaṃ sakiṃ
putteṃ saddhimi kīlāmānaṃ sakiṃ dharmam suṇamānaṃ dīvā taṃ
nissāya sūḥo bhayaṃ uppajjesattīti¹⁴ ātvā „mahārāja, porāṇakarājāno
kīrakkīḥham āsakkītvā¹⁵ attano putte¹⁶ ambākaṃ dhūmakāte rājānaṃ
kārentu¹⁷“ 'ti ekamante sūḥasū¹⁸ 'ti vatvā attitaṃ āharī: 12

Attite Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rājānaṃ kārente
Bodhisatto Takkasilāyaṃ brāhmaṇakulo nibbattitvā disa-
pāmokkhācariyo ahoṣi. Tassa santike Bārāṇasiraṇṇo putto
Yavakumāro nāma sabbasippāni uggaṇhitvā anuyogaṃ datvā
gantukāmo taṃ āpucchī. Acariyo „puttaṃ nissāya tassa an- 13
tarāyo bhavissattīti¹⁹“ aṅgavijjāvaṇṇena ātvā „etam²⁰ assa²¹ ha-
rissāmi²²“ ekam upamaṃ upadhāretum ārabhi. Tadā paṇ' assa

¹ B¹ -ci. ² B² abbaḥas. ³ B³ samāsi. B⁴ yaṃ māl. ⁴ C⁴ abbaḥas, C⁵ B⁵
abbaḥas. ⁵ B⁶ yamāsiḍḍi. ⁶ B⁷ yaṃ. ⁷ C⁸ -ya. ⁸ B⁸ dharmade. ⁹ B⁹
oḥi paṇa. ¹⁰ B¹⁰ add. duttiyaṃ. ¹¹ C¹¹ idāni pī. ¹² C¹² -katvā corr. to -kanti,
B¹³ -kīpatvā, B¹⁴ -kanti. ¹³ C¹³ putte, C¹⁴ putte corr. to putte. ¹⁴ B¹⁵ kārenti.
¹⁵ B¹⁶ etam, B¹⁷ evam. ¹⁶ B¹⁸ āsakkāsi.

eko asso ahoṣṭi, tassa pāde vāno utthahi, tam vanānurakkha-
 pattham' gehe yeva karimau. Tassāvidūre eko udapāno' atthi.
 Ath' ekā mūsikā gehā nikkhamitvā assassa pāde vanam khā-
 dati. Asso vāretum' na sakkoti. So ekadivasam vedanam
 5 adhvāsetum' asakkonto mūsikam khādītum āgataṃ pādena pa-
 haritvā māretvā' udapāne' pātesi. Assagopakā mūsikam apa-
 santā „aññesu divasesu mūsikā āgantvā vanam khādati, idam
 pa paññāyati, kham nu kho gatā" ti vadimsu. Bodhisatto
 tam kāraṇam paaccakkham katvā „aññe añjanantā 'kham mū-
 10 sikkā' ti vadanti, mūsikāya pana māretvā udapāne khittabhāvaṃ
 aham eva jānāmiti". So idam eva kāraṇam upamaṃ katvā
 paṭhamam gātham bandhītvā rājakumārassa adāsi. So aparaṃ
 pi upamaṃ upadhārento tam eva assaṃ sahrūḷhavanam' nika-
 khamitvā ekam yavavatthum gantvā „yavaṃ khādiessāmiti"
 15 vaticchiddena mukham pavasantam' dīsvā tam eva upamaṃ
 katvā duttiyaṃ gātham bandhītvā tassa adāsi. Tatiyaṃ gātham
 pana attano paññābalen' eva bandhītvā tam pi tassa datvā
 „tāta tvaṃ rajje patitthāya sāyam pahānapokkharanīm gacchanto
 yāva dhurasopānā' paṭhamam gātham sajjhāyanto gaccheyyāsi,
 20 tava nivāsapāsādam' pavisanto yāva sopānapādamūlā" dutti-
 yaṃ gātham sajjhāyanto gaccheyyāsi, tato yāva sopānamatthakā
 tatiyaṃ gātham sajjhāyanto gaccheyyāsi" vatvā pesesi. So
 kumāro gantvā uparājā hutvā pītu accayena rajjam kāresi.
 Tassā eko putto jāyī". So soḷasavassakāle rājjalobhena „pi-
 25 tarāṃ māressāmiti" cintetvā upatthāke āha: „mayham pītā
 taruno, aham etassa dhūmakālāṃ olokeno mahallako bha-
 vissāmi jarājjo, tādise kāle laddhena pi rajjena ko attho" ti.
 Te āhamsu: „deva na ekkā paccantaṃ gantvā corattam"
 kātum, tava pitaraṃ kenaci upāyena māretvā rajjam gaṇhā"

¹ C¹ B¹ -nattham, C² -nattham corr. to -nattham. ² C¹ B¹ -no: ³ B¹ dāse-, B² sandhāse-. ⁴ C¹ B¹ omitt māretvā: ⁵ B¹ -ce. ⁶ B¹ paraḷha-. ⁷ B¹ pavas-
 santam, B² pavasantam. ⁸ C¹ dūra-, C² -nam, B¹ dhūrasopānā, B² dhūra-
 sopānā. ⁹ B¹ nivāsapāsa-. ¹⁰ C¹ B¹ -dam, ¹¹ B¹ vijāyī. ¹² B¹ corantaram,
 B² corantaram.

ti. So „sādhā“¹ 'ti ante nivesane rañño sāyam nahānapok-
kharanīsamīpaṃ gantvā „ettha tam' māreassāmiti“² khaggaṃ
gahetvā³ atthāsi. Rājā sāyam Mūsikāṃ nāma dāsiṃ „gantvā“⁴
pakkharanīpitthiṃ sodhetvā ehi, nahāyissāmiti“⁵ pesesi. Sa
gantvā pakkharanīpitthiṃ sodheuti⁶ kumāraṃ passi. Kumāro
attano kammassa pākatabhāvaḥhayena tam dvidhā chinditvā⁷
pakkharanīyaṃ pātesi. Rājā nahāyituṃ agamāsi⁸. Sesajano
„sajjāpi Mūsikā dāsi“⁹ na punāgacchati, kuhiṃ gatā kattha
gatā“¹⁰ ti āha. Rājā

1. Kuhiṃ gatā kattha gatā iti lālapatti¹¹ jano, 16
aham eva eko jānāmi: udapāne Mūsikā hatā¹² ti 118.
pathamaṃ gātham bhananto pakkharanīpīraṃ agamāsi.

Tattha kuhiṃ katthā¹³ 'ti aññamaññavevacaṇāni, iti lālapattit¹⁴
eesā vippalapati¹⁵, iti ayam gātho ajānanto jano Mūsikā¹⁶ dāsi¹⁷ kuhiṃ gatā
ti vippalapati rājakumārēna¹⁸ dvidhā chinditvā Mūsikāya pakkharanīyaṃ¹⁹ 15
pātitaḥhāvaṃ aham eva eko²⁰ jānāmiti rañño ajānantaṃ²¹ eva imaṃ attham dīpeti

Kumāro „mayā katakammaṃ mayhaṃ pitarā nāstaṃ“²² ti
bhūto palāyitvā tam attham upaṭṭhākānaṃ āroceti. Te sattat-
ṭhādivasaccayena puna tam āhamsu: „deva sace rājā jāneyya“²³
na²⁴ tuhi²⁵ bhaveyya, takkagāheṇa²⁶ pana tena vuttaṃ bha-
vissati, mārehi naṃ“²⁷ ti. So pun' ekadivasaṃ khaggaḥhattho
sopānapādamaṃ ṭhatvā rañño āgamanakāle ito e' ito ca
paharapokāsaṃ olokesi. Rājā

1. Yath' etam²⁸ iti e' iti ca²⁹ gadrabho va nivattasi³⁰,
udapāne Mūsikāṃ hantvā yavaṃ bhakkhetum icchasīti 119. 25
dutiyaṃ gātham sajjhāyanto agamāsi.

¹ C¹ ka, C² ka corr. to na, B¹ nam. ² B¹ gahetvā. ³ C¹ B¹ -tti, C² B¹ -ti.
⁴ B¹ āg-, B² āgā-. ⁵ C¹ B¹ -eti. ⁶ B¹ -te. ⁷ C¹ gatā. ⁸ B¹ ā. gatā kattha
gatā. ⁹ B¹ -te ti. ¹⁰ B¹ -lappati. ¹¹ C¹ B¹ -ka. ¹² C¹ B¹ -eti. ¹³ B¹
rājā-. ¹⁴ C¹ -piyā. ¹⁵ C¹ avimako, B¹ ahamevako. ¹⁶ C¹ jānāsi, C² naṃ
corr. to jāneyya. ¹⁷ C¹ ti, C² ka. ¹⁸ C¹ B¹ -ti. ¹⁹ C¹ takkagāheṇa. ²⁰ B¹
rañ. cetam, B² yavatam. ²¹ C¹ ka. B¹ cintā ca, B² cinti' ca. ²² C¹ nivattasi,
C² nivattasi, B² nivattasi.

Ayam pi gāthā yasmā tvaṃ hi ehi¹ va² ito³ c' ito⁴ ca⁵ paharaṇakkāma
 alokento padraha⁶ va⁷ nivattasi tasmā taṃ⁸ jhāmi purimadivasaṃ pokkha-
 rāyaṃ Māhehi⁹ dāhi¹⁰ hatvā¹¹ aje maṃ Yavarājēnaṃ bhakketuṃ tcehaṃ
 rañño ajānataṃ¹² eva¹³ imam attham dipeti.

- 5 Kumāro¹⁴ „dittho 'mhi pitarā¹⁵ ti uttaso¹⁶ palāyi. So puna
 addhamāsamattam atikkamitvā „rājānaṃ davyā¹⁷ paharitvā¹⁸
 māressāmiti¹⁹ ekam dighadandakam dabbipaharaṇam gahetvā
 olambetvā atthāsi. Rājā²⁰

- „Daharo²¹ c' asi dammedha pathamuppattito²² suṇu,
 10 digham etaṃ²³ samāsajja²⁴ na te dassāmi jivitaṃ ti. 120.
 tatiyaṃ gātham sajjhāyanto sopānamatthakam abhirūhi.

- Taṃ pathamuppattito ti pathamavayaṃ uppattito uggaṇṇo, pathama-
 vaye jhūṃ ti attho, suṇu ti tarayo, digham ti dighadandakam dabbipahara-
 ṇam, samāsajja²⁵ ti gahetvā olambetvā tūṭṭo aṭṭi attho. Ayam pi gāthā dū-
 15 medha attano vayoṃ parikkhaḍḍituṃ na laḍḍhesa²⁶ na te dāmi lajjasīd²⁷
 māreva²⁸ khaṇḍikkhaṇḍam chinditvā aṭṭe yeva tvaṃpāssāmi²⁹ rañño ajānataṃ³⁰
 eva kumārāṃ saṃsejjanikaṃ imam attham dipeti.

- So taṃ divasaṃ palāyituṃ asakkento „jivitaṃ me dāhi
 devā³¹ ti rañño pādamūle nipajji. Rājā taṃ tajjervā saṃkha-
 20 likāhi bandhāpetvā bandhanāgāre kāretvā setacchattassa hetthā
 alamkatarājāsane nisiddtvā „ambhākaṃ ācariyaṃ disāpāmokkha-
 brāhmaṇo imāṃ māyhaṃ antarāyaṃ disvā imā tisso gāthā
 adāsi³² hatthatuttho udānento sesagāthā abhāsi:

- „Nāntalikkhabhavanena³³ n' aṅgaputtasirena vā
 25 puttena hi patthayito silekehi pamocito. 121.
 „Sabbam sutam adhiyetha³⁴ hinamukkattamajjhimaṃ,
 sabbassa attham jāneyya, na ca sabbam payojaye,
 hoti tādīsako kālo yattha atthāvahaṃ sutam ti. 122.

¹ C¹ ag, C² ci, B¹ ānuta. ² C¹ va. ³ B¹ oja. ⁴ C¹ uxi. ⁵ C¹ B¹ -ka.

⁶ C¹ B¹ -ai. ⁷ C¹ gantvā. ⁸ C¹ omitt ku-. ⁹ B¹ uttaso, B² uttaso. ¹⁰ B¹ dāhiyā, B² dāhiyā. ¹¹ B¹ omitt pa-. ¹² C¹ omitt rājā. ¹³ C¹ -ko, C² -ko
 corr. to -to. ¹⁴ B¹ digham etaṃ, B² dighadandakam. ¹⁵ C¹ -sajja, B¹ -sajjam,
 B² samāsajja. ¹⁶ B¹ dassāmi. ¹⁷ B¹ na te dāmi jivitaṃ jassāmi. ¹⁸ B¹ taṃ
 ma-. ¹⁹ B¹ atthāsi. ²⁰ B¹ uttaso, B² antalikkhabhavanena. ²¹ B¹ asireyya,
 B² adhiyeyya.

Tattha nāntalikkhahāvanenā¹ 'ti antalikkhahāvanā² sucessi dī-
 bhavānā³ aham ajja antalikkhe bhāvanam pi na āro⁴hu, tassā antalikkha-
 bhāvanenāpi ajja maraṇato na me⁵rito 'mhi, saṅgapaṭṭasāraṇa⁶ vā 'ti siṅga-
 e⁷stikkhakeṇa vā puttenāpi ti na pamocita, puttena hi paṭihayito ti aham
 pena attano putten⁸ ev' ajja⁹ māretuṃ paṭhito, siṅkehi pamocito ti so
 'mhi ācariyena haṇḍhitvā dīnāhi gāthāhi pamocito, sutta¹⁰ ti pariyaṭṭhā¹¹,
 adhiyeyya¹² ti¹³ ganheyya¹⁴ sikkheyya, hinamukharathamajjhiman¹⁵ ti hinam,
 vā hata majjhiman¹⁶ vā uttaman¹⁷ vā sabba¹⁸ adhiyattabam ev' ti dīpeti, na na
 saḥsaṇa payojaya¹⁹ ti hinam²⁰ mantam²¹ vā sippa²²m vā na payojaya, uttaman²³ eva
 payojayeyya²⁴ ti attho, yattha atthāva²⁵zham²⁶ sutta²⁷ ti yasmi²⁸ kate Mahāsaḍḍha-
 paṇḍitassa kumbhakāra²⁹kammakaraṇam³⁰ viya³¹ yam³² kiñci sikkh³³asippa³⁴m³⁵ atthivaham³⁶
 bho³⁷ vidiso pi kato³⁸ hosi³⁹ yeva⁴⁰ ti attho.

Aparabhūge rañño accayena kumāro rajje paṭiṭṭhāsi.

Satthā imam¹ desanā²m³ āharitvā jātakam⁴ samodhānesi: „Tadā
 disāpāmokkhācariyo aham eva⁵ aho⁶sin⁷“ ti. Mūsikajātaka⁸m⁹. 19

4. Culladhamuggahajātaka.

Sabbam¹ bhāṇa²m³ ti. Idam⁴ Satthā Jetavana⁵ viharanto
 purāṇadutiyaikapalobhanam⁶ ārubbha⁷ Kathesi. Tena bhikkhūnā⁸
 „purāṇadutiya⁹kā¹⁰ me¹¹m¹² bhante ukkaṇṭhāpeti¹³“ eva¹⁴ Satthā „evā bhik-
 khū¹⁵ itthi¹⁶ na idā¹⁷m¹⁸ eva¹⁹“ to²⁰lyam²¹ an²²atthakārikā²³, pubbe²⁴ pi²⁵ te²⁶ etā²⁷m²⁸ nis-
 sāya²⁹ asinā³⁰ sīsam³¹ chinna³²m³³“ ti³⁴ ratvā³⁵ bhikkhūhi³⁶“ yācito³⁷“ atitā³⁸m³⁹ āhāri⁴⁰:

Atite Bārāṇasīyam¹ Brahmada²tte³ rajjam⁴ kārente
 Bodhisatto⁵ Sakka⁶ttam⁷ kāresi. Tadā⁸ eko⁹ Bārāṇasībrāhmaṇo
 mānava¹⁰ Takka¹¹silāya¹²“ sabbasippāni¹³ ugga¹⁴ṇhitvā¹⁵ dhanu¹⁶kamme
 nipphattim¹⁷ patto¹⁸ Culladhamuggahapaṇḍito¹⁹“ nāma²⁰ aho²¹si. Ath²²“
 assa²³ ācariyo²⁴ „aya²⁵m²⁶ mayā²⁷ sadi²⁸sam²⁹ sippa³⁰m³¹ ugga³²ṇhiti³³“ attano
 dhītara³⁴m³⁵ adāsi. So³⁶ ta³⁷m³⁸ ga³⁹hetvā⁴⁰ „Bārāṇasī¹m² gamissāmi³“
 magga⁴m⁵ pa⁶tipajji. Antara⁷magge⁸ eko⁹ vāra¹⁰no¹¹ eka¹²m¹³ pade¹⁴sam¹⁵
 suñña¹⁶m¹⁷ akāsi¹⁸, ta¹⁹m²⁰ thā²¹va²²m²³ abhira²⁴hūta²⁵m²⁶“ na²⁷ ko²⁸ci²⁹ ussa³⁰hi³¹“.
 Culladhamuggahapaṇḍito³²“ ma³³ussāna³⁴m³⁵ vārentāna³⁶m³⁷“ vāren- 20

1 B'd hāre-. 2 B'd putteneva ajja. 3 C'-mī, B'-ua, B'd -yati. 4 B'd adhi-
 yeyyā ti. 5 C'v tassa. 6 B'd dhamma-¹. 7 i et adhi ittiyā. 8 C'v omi na
 idāna. 9 B'd chindasiti. 10 B'd tahi. 11 B'd omi te bh. gā. 12 B'd -yam. 13
 B'd eka. 14 C'v -tam. 15 B'd -hāsi. 16 B'd -passantāna²m.

tānaṃ ūeva bhariyaṃ gahetvā taṃ atavimukhaṃ abhirūhi.
 Ath' assa atavimajjhe¹ vāraṇo utthahi. So taṃ kumbhe sa-
 reṇa vijjhi. Sare vinivijjhivā pacchabbhāgena nikkhami. Vā-
 raṇo tatth' eva pati. Dhanuggahapandito taṃ thānaṃ khe-
 maṃ katvā parato² aññeṃ ataviṃ pāpuṃ. Tatthāpi paññāsa
 corā maggaṃ hananti. Tam pi so manussehi variyamāno³
 abhirūhitvā⁴ tesāṃ corānaṃ mige vadhitvā maggasamipe mah-
 saṃ pacitvā khādantānaṃ thitattthānaṃ pāpuṃ. Corā taṃ
 alaṃkatapattiyattāya bhariyāya saddhiṃ āgacchantāṃ diṣvā
 10 „gaṇhiesamā“⁵ 'ti ussāhaṃ karimsu. Corajettthako parisalak-
 khapakusalo, so taṃ olōketvā va „uttamapuriso ayan“⁶ ti ūatvā
 ekassa pi utthahitum na adāsi⁷. Dhanuggahapandito⁸ „gaccha,
 'amhākaṃ p' ekaṃ⁹ mahsasūlaṃ detthā¹⁰ 'ti vatvā mahsaṃ
 āharā¹¹ 'ti tesāṃ¹² santikaṃ bhariyaṃ pesesi. Sā gantvā
 15 „ekaṃ kira mahsasūlaṃ detthā“¹³ 'ti āha. Corajettthako „anag-
 gho puriso“¹⁴ ti sūlaṃ dāpesi. Corā „amhehi kira pakkam“¹⁵
 khādissatthi“¹⁶ apakkamahsasūlaṃ adāmsu. Dhanuggaho at-
 tānaṃ sambhāvetvā „mayhaṃ apakkamahsaṃ dadantthi“¹⁷ co-
 rānaṃ¹⁸ kujjhi. Corā „kim ayaṃ ev' eko puriso, mayhaṃ itthiyo“¹⁹
 20 ti tajjetvā upattthahimsu. Dhanuggaho ekūnapaññāsa jāne
 ekūnapaññāsāya²⁰ kaṇḍehi vijjhivā pātesi. Corajettthakaṃ
 vijjhitum kaṇḍaṃ nāhosi²¹. Tassa kira kaṇḍanāṣiyaṃ²² sama-
 ppaṇāsam²³ eva²⁴ kaṇḍāni, tesu ekena vāraṇaṃ vijjhi ekūna-
 paññāsāya core²⁵. So corajettthakaṃ pādetvā²⁶ tassa ore ni-
 25 sinno „sisam assa“²⁷ chindissāmāti²⁸ bhariyāya hatthato asim
 āharāpesi. Sā taṃ khapaṃ ūeva corajettthake lobhaṃ katvā

¹ B¹ add sampattakāle so. ² B¹ pū. ³ B¹ add pi bhariyaṃ gahetvā. ⁴ C¹
 -royhitvā, B¹ abhirūhi, B¹ -rūya. ⁵ B¹ -ma nan. ⁶ B¹ nāda. ⁷ B¹ add
 bhāde tvaṃ. ⁸ B¹ pesa, B¹ ekaṃ pakka. ⁹ C¹ te, C¹ te corr. to tesam. ¹⁰
 B¹ pakkamamsam. ¹¹ B¹ khādissamā ti. ¹² C¹ corah, C¹ corā corr. to co-
 rānaṃ. ¹³ C¹ -āhi. ¹⁴ C¹ nāho. ¹⁵ B¹ -nālavakam. ¹⁶ C¹ sampaññāsam.
 C¹ sampaññāsam corr. to samapannāsam. B¹ samapannāsam. ¹⁷ B¹ yeva. ¹⁸
 B¹ ekūnapaññāsa core vijjhivā. ¹⁹ C¹ add itthiṃ, C¹ itthiṃ, crossed over.
²⁰ B¹ assā.

corassa hatthe¹ tharun² sāmikassa hatthe³ thalam⁴ thapesi.
 Coro tharudanādam⁵ parāmasitvā asin⁶ niharitvā Dhanuggahassa
 esam⁷ chindi⁸. So tam⁹ ghātetvā itthim¹⁰ ādāya gacchanto jātīm
 pucchi. Sā¹¹ „Takkaṣilāya¹² disāpāmoḁkhācariyassa dhitāmbhīti¹³“
 āha. „Katham¹⁴ tvaṃ iminā¹⁵ laddhā¹⁶“ ti. „Mayham¹⁷ pitā¹⁸ ‘ayaṃ
 mayā¹⁹ sodisam²⁰ katvā sippam²¹ sikkhīti²²‘ tussitvā²³ mam²⁴ imassa
 adāsī, sāham²⁵ tayi²⁶ sineham²⁷ katvā attano²⁸ kuladattikasāmikam²⁹
 mārāpesin³⁰“ ti. Corajetthako „kuladattiyam³¹ tāv³² esā sāmikam³³
 māresi, aññam³⁴ paṇ³⁵ ekam³⁶ diāvā³⁷ mama³⁸ pi³⁹“ evam⁴⁰ evam⁴¹ karis-
 sati, imam⁴² chaḍḍetum⁴³ vaṭṭatīti⁴⁴ cintetvā⁴⁵ gacchanto antarā-
 magge⁴⁶ ekam⁴⁷ kunnadin⁴⁸ uttānataḁam⁴⁹ taṃkhaṇodakapūram⁵⁰ diāvā⁵¹
 „bhaddo, imissā⁵² nadiyā⁵³ sum⁵⁴sumāro⁵⁵ kakkhalo, kim⁵⁶ karomā⁵⁷“ ti
 āha. „Sāmi⁵⁸ sabbam⁵⁹ ābharanabhaṇḁam⁶⁰ mama⁶¹ attarāsaṅge
 bhaṇḁikam⁶² katvā⁶³ paratiram⁶⁴ netvā⁶⁵ puna⁶⁶ āgantvā⁶⁷ mam⁶⁸ gahetvā
 gacchā⁶⁹“ ti. So „sādhū⁷⁰“ ti sabbam⁷¹ ābharanabhaṇḁam⁷² ādāya
 nadim⁷³ otaritvā⁷⁴ taranto⁷⁵ viya⁷⁶ paratiram⁷⁷ patvā⁷⁸ tam⁷⁹ chaḍḍetvā⁸⁰
 pāyāsi⁸¹. Sā⁸² tam⁸³ diāvā⁸⁴ „sāmi⁸⁵“, mam⁸⁶ chaḍḍetvā⁸⁷ viya⁸⁸ gacchasi,
 kasmā⁸⁹ evam⁹⁰ karosi, ehi⁹¹ mam⁹² pi⁹³ ādāya⁹⁴ gacchā⁹⁵“ ti teṇa⁹⁶ sad-
 dhiṃ⁹⁷ sallapan⁹⁸ti⁹⁹ paṭhamam¹⁰⁰ gātham¹⁰¹ āha:

1. Sabbam¹⁰² bhaṇḁam¹⁰³ samādāya¹⁰⁴ pāram¹⁰⁵ tin¹⁰⁶o¹⁰⁷ si¹⁰⁸ brāhmaṇa,
 pacchā¹⁰⁹ gaccha¹¹⁰“ lahum¹¹¹, khippam¹¹² mam¹¹³ pi¹¹⁴ tārehi¹¹⁵ dān¹¹⁶‘ito¹¹⁷ ti. 123.

Tatha¹¹⁸ lahum¹¹⁹ khippau¹²⁰ ti¹²¹ lahum¹²² pacchā¹²³ gacche, khippam¹²⁴ mam¹²⁵ pi¹²⁶
 tārehi¹²⁷ dānā¹²⁸‘ito¹²⁹ ti¹³⁰ etthe.

Coro¹³¹ tam¹³² sutvā¹³³ paratira¹³⁴ thito¹³⁵ yeva¹³⁶ dutiyam¹³⁷ gātham¹³⁸ āha:

2. Asanthutaṃ¹³⁹ mam¹⁴⁰ cira¹⁴¹santhutena¹⁴² (Cfr. *supra* p. 21.)
 nimin¹⁴³ni¹⁴⁴ bhott¹⁴⁵ adhuvaṃ¹⁴⁶ dhuvena.

¹ C¹ hatthato. ² C² ta- corr. to tha-. C³ varu corr. to tharun. B⁴ barun. B⁵ tarun.
⁶ C⁶ sāmihathe. ⁷ B⁷ nāli. B⁸ dhāram. ⁹ B⁹ dhamadham. ¹⁰ C¹⁰ diāvā. C¹¹ diāvā corr. to -di. ¹¹ C¹¹ omitt sā. ¹² B¹² -yam. ¹³ C¹³ dhitim-
 hūti. B¹⁴ dhitikanti. ¹⁵ B¹⁵ -nā. ¹⁶ C¹⁶ nappi. B¹⁷ nappi. B¹⁸ pi, omitting mama.
¹⁹ B¹⁹ -khaṇagatapūram. B²⁰ -khaṇagatapūrah. ²¹ C²¹ pāyati. ²² B²² add kim.
²³ C²³ gacche. ²⁴ C²⁴ -te. C²⁵ -tāh. ²⁶ C²⁶ asanthutena. B²⁷ cira²⁸santhutena. C²⁹
 asanthutena. B³⁰ cira³¹santhutena. B³² asanthutena. B³³ asanthutena. B³⁴ asanthutena.
³⁵ C³⁵ asanthutena. B³⁶ asanthutena. B³⁷ asanthutena. B³⁸ asanthutena. B³⁹ asanthutena.
⁴⁰ C⁴⁰ asanthutena. B⁴¹ asanthutena. B⁴² asanthutena. B⁴³ asanthutena. B⁴⁴ asanthutena.
⁴⁵ C⁴⁵ asanthutena. B⁴⁶ asanthutena. B⁴⁷ asanthutena. B⁴⁸ asanthutena. B⁴⁹ asanthutena.
⁵⁰ C⁵⁰ asanthutena. B⁵¹ asanthutena. B⁵² asanthutena. B⁵³ asanthutena. B⁵⁴ asanthutena.
⁵⁵ C⁵⁵ asanthutena. B⁵⁶ asanthutena. B⁵⁷ asanthutena. B⁵⁸ asanthutena. B⁵⁹ asanthutena.
⁶⁰ C⁶⁰ asanthutena. B⁶¹ asanthutena. B⁶² asanthutena. B⁶³ asanthutena. B⁶⁴ asanthutena.
⁶⁵ C⁶⁵ asanthutena. B⁶⁶ asanthutena. B⁶⁷ asanthutena. B⁶⁸ asanthutena. B⁶⁹ asanthutena.
⁷⁰ C⁷⁰ asanthutena. B⁷¹ asanthutena. B⁷² asanthutena. B⁷³ asanthutena. B⁷⁴ asanthutena.
⁷⁵ C⁷⁵ asanthutena. B⁷⁶ asanthutena. B⁷⁷ asanthutena. B⁷⁸ asanthutena. B⁷⁹ asanthutena.
⁸⁰ C⁸⁰ asanthutena. B⁸¹ asanthutena. B⁸² asanthutena. B⁸³ asanthutena. B⁸⁴ asanthutena.
⁸⁵ C⁸⁵ asanthutena. B⁸⁶ asanthutena. B⁸⁷ asanthutena. B⁸⁸ asanthutena. B⁸⁹ asanthutena.
⁹⁰ C⁹⁰ asanthutena. B⁹¹ asanthutena. B⁹² asanthutena. B⁹³ asanthutena. B⁹⁴ asanthutena.
⁹⁵ C⁹⁵ asanthutena. B⁹⁶ asanthutena. B⁹⁷ asanthutena. B⁹⁸ asanthutena. B⁹⁹ asanthutena.
¹⁰⁰ C¹⁰⁰ asanthutena. B¹⁰¹ asanthutena. B¹⁰² asanthutena. B¹⁰³ asanthutena. B¹⁰⁴ asanthutena.
¹⁰⁵ C¹⁰⁵ asanthutena. B¹⁰⁶ asanthutena. B¹⁰⁷ asanthutena. B¹⁰⁸ asanthutena. B¹⁰⁹ asanthutena.
¹¹⁰ C¹¹⁰ asanthutena. B¹¹¹ asanthutena. B¹¹² asanthutena. B¹¹³ asanthutena. B¹¹⁴ asanthutena.
¹¹⁵ C¹¹⁵ asanthutena. B¹¹⁶ asanthutena. B¹¹⁷ asanthutena. B¹¹⁸ asanthutena. B¹¹⁹ asanthutena.
¹²⁰ C¹²⁰ asanthutena. B¹²¹ asanthutena. B¹²² asanthutena. B¹²³ asanthutena. B¹²⁴ asanthutena.
¹²⁵ C¹²⁵ asanthutena. B¹²⁶ asanthutena. B¹²⁷ asanthutena. B¹²⁸ asanthutena. B¹²⁹ asanthutena.
¹³⁰ C¹³⁰ asanthutena. B¹³¹ asanthutena. B¹³² asanthutena. B¹³³ asanthutena. B¹³⁴ asanthutena.
¹³⁵ C¹³⁵ asanthutena. B¹³⁶ asanthutena. B¹³⁷ asanthutena. B¹³⁸ asanthutena. B¹³⁹ asanthutena.
¹⁴⁰ C¹⁴⁰ asanthutena. B¹⁴¹ asanthutena. B¹⁴² asanthutena. B¹⁴³ asanthutena. B¹⁴⁴ asanthutena.
¹⁴⁵ C¹⁴⁵ asanthutena. B¹⁴⁶ asanthutena. B¹⁴⁷ asanthutena. B¹⁴⁸ asanthutena. B¹⁴⁹ asanthutena.
¹⁵⁰ C¹⁵⁰ asanthutena. B¹⁵¹ asanthutena. B¹⁵² asanthutena. B¹⁵³ asanthutena. B¹⁵⁴ asanthutena.

mayāpi bhoṭi¹ nimineyya aññam,
ito aham dūratarāṃ gamissāṃ ti. 124.

Sā heṭṭhā vuttā² yeva.

- Coro pana „ito aham dūratarāṃ gamissāṃ, tiṭṭha tvaṃ“
 5 ti tassā viravantiyā va³ ābharaṇabhaṇḍaṃ ādāya palāto⁴. Sā
 hatā atricchataṭṭhā evarūpaṃ vyasanam patṭā. Anāthā hutvā
 avidūre ekaṃ elagalāgumbhaṃ⁵ upagantvā rodamānā nisīdi.
 Tasmim khane Sakko lekaṃ olokeno tam atricchataṭṭhataṃ⁶
 samikā ca jārā⁷ ca parihīnaṃ rodamānaṃ diṣvā „etaṃ nig-
 10 gaṇhitvā lajjāpetvā āgamissāmi“ Mātaliṃ ca Pañcasikhaṃ ca
 ādāya tattha gantvā naditīre ṭhatvā „Mātali tvaṃ maccho
 bhava, Pañcasikha tvaṃ sakuno bhava, aham pana sigālo
 hutvā mukhena māṃsapindaṃ gaṇetvā⁸ eṭissā pamukhatṭhā-
 naṃ⁹ gamissāmi, tvaṃ mayi tattha gate udakato oḷamghitvā¹⁰
 15 mama purato pata, athāhaṃ mukhena gaṇitaṃ māṃsapindaṃ
 chaddetvā macchaṃ gaṇetum pakkhandissāmi, tasmim khane
 tvaṃ¹¹ Pañcasikha tam¹² māṃsapindaṃ gaṇetvā ākāse up-
 pata¹³, tvaṃ Mātali ndake patā¹⁴ ‘ti ānāpesi. „Sādhū devā“
 ‘ti. Mātali maccho ahoṣi, Pañcasikho sakuno ahoṣi, Sakko
 20 sigālo hutvā māṃsapindaṃ mukhenādāya tassā sammukhatṭhā-
 naṃ agamāsi. Maccho ndakā uppatitvā sigālassa purato pati,
 so mukhena gaṇitamāṃsapindaṃ chaddetvā macchatṭhāya¹⁵
 pakkhandi, maccho uppatitvā ndake pati, sakuno māṃsapin-
 daṃ gaṇetvā ākāse uppati, sigālo ubho pi alabbhitvā elaga-
 25 lāgumbhaṃ¹⁶ olokeno dummukho nisīdi. Sā tam diṣvā¹⁷ „atric-
 chataṭṭhato“ n’ eva māṃsaṃ na macchaṃ labhīti“ kūṭaṃ¹⁸

¹ C^h bhoṭi, C^h bhoṭi, B^h bhoṭi, B^h bhoṭi. ² B^h vuttā, B^h vuttā, ³ B^h va-
 onit va. ⁴ B^h palāto tato. ⁵ C^h elā-, B^h elāla-, B^h elagāna-. ⁶ B^h attric-
 chatṭhā, omitting hatam. ⁷ C^h jārā, B^h jārā, B^h evā. ⁸ B^h gaṇetvā, B^h gaṇetvā.
⁹ B^h sammukha-. ¹⁰ C^h -ghetvā. ¹¹ C^h tam, C^h tam corr. to tvaṃ, B^h onit
 tvaṃ. ¹² B^h tvaṃ. ¹³ B^h uppati. ¹⁴ B^h macchassatṭhāya ¹⁵ C^h elā-, B^h
 elāla-, B^h elagāna-. ¹⁶ B^h add ayaṃ. ¹⁷ B^h -āya hato. ¹⁸ C^h kūṭaṃ, B^h
 kūṭam, B^h kūtāṃ.

bhīndanti¹ viya-mahāhasitam² hasi. Tam³ sutvā sigālo tatiyaṁ
gātham āha:

3. Kāyaṁ elagalāgumbe⁴ karoti abhāliyaṁ,
na-y-idhā naccanī⁵ vā gitāṁ vā tālam⁶ vā ausamāhitam,
anamhakāle⁷ sussoni⁸ kin⁹ nu jagghasi¹⁰ sobhane ti. 125. 5

Tattha kāyaṁ ti kē ayaṁ, elagalāgumbe⁴ ti kambojagumbe⁵, abhāliyaṁ ti dantavidamākaṁ⁶ mahāhasitam⁷ vuccati, tam³ kē eva etasmiṁ
gumbe karoti⁸ pucchati, na-y-idhā naccanī⁵ vā ti tasmān⁹ thāne haṁso¹⁰ na-
cantaṁ¹¹ naccanī¹² ti gāyantaṁ¹³ gitāṁ vā hatthi¹⁴ ausamāhitu¹⁵ katva vādantaṁ
ausamāhitam¹⁶ hatthetāṁ¹⁷ vā ti atthi yaṁ¹⁸ diva¹⁹ tvam²⁰ haṁsayasīti²¹ dīpeti. 10
anamhakāle⁷ ti āroḍanakkāle²², sussoni⁸ ti sundaraseṇi²³, kin⁹ ti jagghasi¹⁰
kena²⁴ nu²⁵ kāraṇena tvam²⁶ soditum²⁷ yuttakāle²⁸ āroḍamānā²⁹ vā mahāhasitam³⁰
hasi, sobhane³¹ ti tam³² pūjāsanto ālapati.

Tam³ sutvā sā catuttham³³ gātham āha:

4. Sigāla bāla dummeha appaṇṇo³⁴ si jambuka,
jīno³⁵ macehaṇ³⁶ ca pesiṇ³⁷ ca kapano³⁸ viya jhāyasīti. 126. 15

Tattha jīno³⁵ ti jānappatto³⁹ hutvā, pesiṇ³⁷ ti manasapesiṇ⁴⁰, kapano³⁸ viya
jhāyasīti sahasamāhāṇṭikam⁴¹, parājito⁴² kapano⁴³ viya jhāyati⁴⁴ socati⁴⁵ chetesi.

Tato sigālo pañcamam⁴⁶ gātham āha: (Dhp. v. 405.)

5. Sudassam⁴⁷ vajjaṁ aññesaṁ⁴⁸ attano⁴⁹ pana duddasaṁ,
jīnā⁵⁰ patiṇ⁵¹ ca⁵² jāraṇ⁵³ ca⁵⁴ tvam⁵⁵ pi maññe⁵⁶ va jhāyasīti. 127. 20

Tattha tvampi⁵⁷ maññere⁵⁸ jhāyasīti⁵⁹ pāpadhamme⁶⁰ dñesā⁶¹ ahaṁ⁶² ti va
mama⁶³ gocharam⁶⁴ lābhassini⁶⁵ tvam⁶⁶ pana⁶⁷ stitcheṭṭiya⁶⁸ katū⁶⁹ tū⁷⁰ muhottam⁷¹
dīpṭhake⁷² cava⁷³ patiṇ⁵¹ dduḍḍeti⁷⁴ hutvā⁷⁵ taṁ⁷⁶ ca⁷⁷ jāraṇ⁵³ kuladattikaṁ⁷⁸ ca po-
dum⁷⁹ jīnā⁵⁰, maṁ⁸⁰ upādīya⁸¹ saṁaggaṇena⁸² sahasasaggaṇena⁸³ kapanaṭṭa⁸⁴ va⁸⁵ hutvā⁸⁶ ca
jhāyati⁸⁷ paridasaṁ⁸⁸ ti jājāpate⁸⁹ viṇṇakāraṁ⁹⁰ pāpeti⁹¹ Maññanto⁹² evam⁹³ āha.

¹ all four MSS. -ti. ² C¹ elā-, B¹ elāgā-, B² elāgā-, B³ elāgā-. ³ B¹ anamhi ⁴ C¹ elā-, B¹ elāgā-. ⁵ B¹ kamboja-, B² kamboja-. ⁶ C¹ danta-. ⁷ B¹ taṁ
kālam. ⁸ C¹ add vā. ⁹ C¹ add vā. ¹⁰ B¹ kam. ¹¹ C¹ bhā- corr. to ha-,
B¹ haṁsayasīti ¹² B¹ ya-. ¹³ B¹ omitt tu. ¹⁴ C¹ āro-, C² āro- corr. to arō-,
¹⁵ C¹ B¹ -sa-, ¹⁶ C¹ jīno, B¹ jīno, B² jīno. ¹⁷ C¹ jīnā, B¹ jīnā. ¹⁸ C¹
patiṇheṇi, B¹ pati ca. ¹⁹ C¹ jāraṇ, C² jāra, both omitting ca, B¹ jāraṇ ca
²⁰ C¹ ahaṁ. ²¹ B¹ evam. ²² C¹ -ti. ²³ C¹ -ko. ²⁴ C¹ ruro corr. to ruro,
²⁵ B¹ omitt taṁ. ²⁶ C¹ jāra, B¹ jāraṇ. ²⁷ C¹ B¹ pati. ²⁸ pati. ²⁹ B¹
jīna, B² jīnā. ³⁰ C¹ si, B¹ omitt sa.

Sā tassa vacanān sutvā

a. Evam etaṃ migarāja yathā bhāsu jamboka,

sā nūhānān ito gantvā bhattu hessam vasānugā ti 128.
gātham āha.

- 5 Taṭṭha n (nā 'u ekasattho' vāpato, sā aham ito gantvā puna idhaṃ
bhāṭṭāraṃ labbhivā ekasam' eva tassa bhattu vasānugā vasavattā¹ bhavissamhi.

Ath' assā anācārīya dussilāya katham sutvā Sakko deva-
rāja oṣāṇagātham āha:

1. Ye hare² mattikāthālam³ kamsathālam pi so hare,
10 katam yeva⁴ tayā pāpam puna p' evaṃ⁵ karissasīti. 129.

Tass' attho: anācāre kim kathesi yo mattikāthālam⁶ harati suvassathāla-
rajatathālanāthālam kamsathālam pi so harat' eva⁷, idān sa tayā pāpam katam
eva na sakko sava sandhāretum⁸, sa tvaṃ puna pi etam karissasi yevā⁹ 'u.

- Evam so taṃ lajjāpetvā vippaṭṭisāram¹⁰ pāpetvā sakatthā-
15 naṃ eva agamāsi.

- Satthā imam deṇṇam¹¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne okkaṇṭhitabhikkhū sotāputtiphale paṭi-
tṭhāhi) „Tadā Dhanuggahe okkaṇṭhitabhikkhū aho¹², sā itthi puriṣa-
dutiya¹³. Sakko devarāja¹⁴ aham evā¹⁵ 'u. Culladhanuggaha-
20 jātakam¹⁶.

5. Kapota-jātaka.

- Idānī khomhiti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam
loṭabhikkhū ārabhā kathesi. Loṭavattum¹⁷ anekaso¹⁸ vitthā-
ritam eva. Taṃ¹⁹ puna Satthā „vuccāsi kiṃ tvaṃ bhikkhū loṭa²⁰
25 ti pucchī²¹, „āma bhante“ ti vutte „na kho bhikkhū idān' eva pubbe
pi tvaṃ loṭa loṭatāyā ca puna jīvita-khayaṃ patto²² ti vatvā aṭṭam āhāri:

¹ C¹ ekasattho. ² C² vasavattāni, C³ vattāni corr. to vasattāni, B¹ vasavattāni, B² vasavattāni. ³ C⁴ hare corr. to bhare. ⁴ C⁵ mattika- corr. to -ka-, B¹ mat-
tikāthālam, B² mattikāthā. ⁵ B¹ karissasi, B² karissava. ⁶ B¹ mevaṃ. ⁷ B¹
-kam-, B² -ka-. ⁸ C⁸ karissasi, C⁹ karissava, B¹ so karissasi, B² so karissava. ⁹
C¹⁰ sandhāretum. ¹⁰ B¹ vippaṭṭisāram. ¹¹ B¹ dhammāde-. ¹² B¹ add puna.
¹³ B¹ cūla-, B² cūla-, both add catuttam. ¹⁴ C¹⁴ B¹ -tṭhū. ¹⁵ B¹ -kam, B²
-kavassena. ¹⁶ C¹⁶ tvaṃ, B¹ outte taṃ. ¹⁷ B¹ add si. ¹⁸ C¹⁸ B¹ amhi pucchī

Atiṭṭe Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto pārāpatayoniyaṃ¹ nibbattitvā Bārāṇasissetṭhino
 mahānase nīlapacchiyaṃ² vasati. Ath' eko kāko macchimaṃ-
 saluddho tena saddhiṃ mettīṃ katvā tatth' eva vasi. So eka-
 divasaṃ bahūṃ³ macchamaṃsaṃ diśvā „idaṃ⁴ khādissāmiṭi“⁵
 tintināyanto⁶ nīlapacchiyaṃ⁷ yeva nipajjitvā pārāpatena „ehi
 samma gocharāya gamissāmi“⁸ ti vuccamāno pi „ajirakena ni-
 panṇo 'mhi, gaccha tvaṃ“⁹ ti agantvā¹⁰ tasmiṃ gate¹¹ „gato me
 paccāmittakaṇṭako“¹², idāni yathāruciṃ macchamaṃsaṃ khādis-
 sāmiṭi¹³ cintetvā paṭhamam gātham āha:

1. Idāni kho 'mhi sukhito arogo
 nikkāṇṭako, nippatito¹⁴ kṣepoto,
 kāhāmi¹⁵ dāni hadayassa tutthiṃ,
 tathā hi maṃ maṃsaśākaṃ baletiti¹⁶. 150.

Tattha nippatito¹⁴ ti niggato, kṣepoto¹⁵ ti pārāpato¹⁶, kāhāmi dā- 15
 ni ti karissāmi dāni, tathā hi maṃ maṃsaśākaṃ baletiti tatthi hi maṃ-
 saṃ ca āvaseṇa, sīdāṃ ca mayhaṃ baletti karoti, uttāhehi khādā ti vadamānaṃ
 'tiya ussāheṃ maṃ karoti sīdhe.

So bhattakārako¹⁷ macchamaṃsaṃ pacitvā mahānasaṃ nik-
 khamma sarirato sedam pavāhente¹⁸ pacchito nikkhamitvā¹⁹ 20
 rasakarotiyaṃ²⁰ nīlyi²¹. Karoti²² kiliti²³ saddam akāsi.
 Bhattakārako vegena gantvā²⁴ kākaṃ gahetvā sabbapattāni
 luṇhetvā allasiḍḍigiveraṃ ca siddhatthake ca piṇṣitvā pūṭita-
 kena madditvā sakalasariram makkhetvā ekaṃ kaṭhalam²⁵

¹ B¹ pārāva-, B² pāravatta-. ² B¹ nīla-, B² naja-, C³ nīla-. ³ B² bahū. ⁴
 B² idam, B¹ smiṭe idam. ⁵ C³ tintināyanto corr. to tintināyanto, B¹ gilliyanto
 'tiya, B² nitthāyanto. ⁶ C³ nīla-, B² nīla, B² nala-. ⁷ B² -vanta. ⁸ C³ B¹
 āgataṃ, C³ āg- corr. to ag-. ⁹ C³ gato, C³ gato corr. to gate. ¹⁰ C³ -ka-
 ṭhako corr. to -kaṇṭhako, B² -kaṇṭhako. ¹¹ B² nippattiko, B² nippattiko. ¹²
 C³ B¹ ka-. ¹³ B² phaleṭiti. ¹⁴ C³ B¹ nippattito, B² nippattiko. ¹⁵ C³ -to.
¹⁶ B² -rato. ¹⁷ C³ -hārako, C³ -bhārako, B² -kārako. ¹⁸ C³ -to, B² -hesi.
 B² -hanta, B² add kāko. ¹⁹ B² add maṃsaṃ kucchipuraṃ khādītva. ²⁰ B²
 rasakkarotiyaṃ. ²¹ B² nīlyitvā, C³ nīli. ²² B² smiṭe karoti. ²³ B² khedi.
 B² khikiri, C³ kiliti. ²⁴ C³ B¹ vegenaḍḍantvā. ²⁵ B² kamāḍhi, B² sakalam.

ghamsitvā vijjhītvā suttakena tassa gīvāya¹ bandhītvā nīla-
pacchiyaṃ² yeva nam³ khipītvā⁴ agamāsi. Pārāpato⁵ āgantvā
tam diṣvā „kā esa⁶ balākā⁷ mama sahāyassa pacchiyaṃ nī-
pannā, caṇḍo hi⁸ so āgantvā ghāteyyāpi⁹ nan¹⁰ ti parihāsaṃ
s karonto dutiyaṃ gātham āha:

2. Kāyaṃ balākā¹¹ sikkhiṃ cori laṅghīpitāmaha¹², (s. vol. II p. 201.)
oraṃ balāke āgaccha, caṇḍo me vāyaso sakkā ti. 131.

Sā heṭṭhāvuttantthā yeva.

Tam sutvā kāko tatiyaṃ gātham āha:

10 2. Alaṃ hi¹³ te jagghitāye mamaṃ diṣvāna edisaṃ
vīḷinaṃ sūdaputtēna piṭṭhimaddena makkhitaṃ ti. 132.

Tattha alaṃ ti parisedhattha¹⁴ āpāto, jagghitāye ti haṇṭvā¹⁵, idam
vuttam heṭṭi idāni maṃ edisaṃ evaṃ dukkhaputtasā diṣvā tava alaṃ¹⁶ haṇ-
tana¹⁷, mā idhe kāle parihāsaṃ¹⁸ karohiṃti.

13 So kelih¹⁹ karonto va²⁰ puna catutthaṃ gātham āha:

1. Sonahāto suvillito annapānena tappito,
kaṇṭhe²¹ ca te veḷuriyo, agamā nu Kajamgalāṃ ti. 133.

Tattha kaṇṭhe ca te veḷuriyo ti ayaṃ te veḷuriyamaṇi²² pi kaṇṭhe
pīḷanto²³, evaṃ strakam²⁴ kīlam amhātam etam na dasevati²⁵ amhāy²⁶ evaṃ
20 āha, Kajamgalāṃ ti idha Bīrāgaṃ yeva²⁷ Kajamgalā²⁸ ti adhippetā²⁹, ito
nikkhamitvā krocā³⁰ anto nageraṃ gataṃ ti pucchāti.

Tato kāko pañcamaṃ gātham āha:

5. Mā te mitto amitto vā agamāsi Kajamgalāṃ,
piṇḍāni³¹ tattha lāyitvā³² kaṇṭhe baddhanti vaḍḍhanaṃ³³

25

ti. 134.

¹ Bā-yasā. ² C² nīla-. B² nīla-. B⁴ nīla-. ³ B² tam. ⁴ B² pakkihi-
pitvā, B⁴ makkhipitvā. ⁵ B² -anto. ⁶ C² yesa. ⁷ B² balāka. ⁸ B² ai. ⁹
B² -yya, B⁴ ghāteyyāpi. ¹⁰ C² -ghi-. B² laṅghaexpi-. B⁴ laṅghī-. ¹¹ C²
alamhā, C² alamhā corr. to -hi. ¹² C² -dhama. ¹³ B² haṇṭam. ¹⁴ B² omiṭṭa
alam. ¹⁵ B² haṇṭam tvaṃ. ¹⁶ B² -kaṭṭi, C² -kaṭṭi corr. to -kaṭṭi. ¹⁷ B² ca.
¹⁸ C² -tho, C² -tho corr. to -tho. ¹⁹ C² -manin. ²⁰ B² pīḷanto. ²¹ B² eṭṭha-
²² C² dasevati, B² dasevati. ²³ C² -pasiyeca. ²⁴ B² -to. ²⁵ B² -to. ²⁶ C²
kacola, B² kicola, B⁴ gacchasi. ²⁷ B² micchāni. ²⁸ B² byitvā, B⁴ paṭṭiyitvā.
²⁹ C² vaḍḍhanaṃ, B² omiṭṭa vaḍḍhanaṃ, B⁴ vattanti.

Tattha piṇḍāṇi¹ piṇḍāṇi², tattha lāyitvā³ ti taṁhiṃ Bārāṇasīnagara
luhetvā, vaddhavanā⁴ ti kathaḥkaṇ⁵.

Taṁ sutvā pārāpato⁶ osānagātham āka:

- a. Punap' āpajjasi⁷ samma, eḷlaṃ⁸ hi tava tādisaṃ⁹, (vol. II p. 254.)
na hi mānusakā bhogā subbuñja honti pakkhinā ti. 135. ¹⁰

Tattha puna pāpajjasīti¹¹ puna pi¹² evarūpaṃ āpajjissasi. evarūpaṃ
hi te eḷlaṃ ti.

Iti taṃ¹³ so ovaditvā tattha avasitvā pakkhe pasāretvā
aññattha agamāsi. Kāko¹⁴ tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi.

Sattāḥ imaṃ desanaṃ¹⁵ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-¹⁶
modhānesi: (Saccapariyosāne lolabbhikkhu anāgāmiphalo paṭiṭṭhahi)
„Tadā kāko lolabbhikkhu ahoṣi, kapoto¹⁷ aham eva¹⁸ ti. Kapota-
jātakaṃ¹⁹. Adḍhavaggo tatiyo²⁰. Pañcanipātavaṁṇā²¹
niṭṭhita.

¹ B¹ piṇḍāṇi, B² micchāṇi. ² B¹ omits pi-; B² micchāṇi. ³ B¹ palā-. ⁴ C¹ vaddhāṇi, B¹ vattāṇi, B² vattāṇaṇ. ⁵ B¹ kapāḷikaṇ, B² kathaḥkaṇ. ⁶ B¹ -vatu. ⁷ B¹ -si, B² mīpajjasi. ⁸ B¹ eḷlaṃ. ⁹ C¹ sādī-. ¹⁰ C¹ -santi, B² mīp-. ¹¹ B¹ omits pi. ¹² B² nam. ¹³ B¹ sādī pi. ¹⁴ B² dhammaḍḍa-. ¹⁵ C¹ -to. B² sādī puna. ¹⁶ C¹ -ta-, B² sādī paṭisaṁsaṇ. ¹⁷ adḍhavaggo tatiyo wanting in B¹ C¹ C²; after a. 1. B¹ adḍa tassuddhāṇaṇ, dīghakoesaṇaṇ kapotakaṇ mīpikaṇ cūḷasānagātham kapotaṇti, in jātakathakathōya pañcavīsarijātakapāṭipāṭiṭṭe attavaṁṇā niṭṭhita, pañcanipatta. ¹⁸ C¹ paṇḍāṇi-; p. niṭṭhitaṇti wanting in B².

VI. CHANIPĀTA.

1. AVĀRIYAVAGGA.

1. Avāriyajāṭaka.

Māssu kujjhi bhūmipatīti. Idam Satthā Jetavane vi-
 5 baranto ekaṃ titthanāvikaṃ ārabha kathesi. So kira hālo āhosi
 aññāpi¹, n' eva Buddhādīnaṃ rataṇānaṃ na aññesaṃ puggalaṇaṃ
 guṇaṃ jānāti² caṇḍo pharusso sāhasiko. Ath' eko jānapado³ bhikkhu
 „Buddhupaṭṭhānaṃ karissāmi“ āgacchanto sāyaṃ Aciravatittham
 patvā taṃ evam āha: „upāsaka, paratiraṃ gmissāmi, nāvaṃ⁴ de-
 10 hīti“. „Bhante, idāni akālo, ekasmiṃ thāne vasassū“ ti. „Upāsaka,
 idha kuhiṃ vasissāmi, gaṇhītvā maṃ gacchā“ ti. So kujjhītvā „ehi
 ra samaṇā“ ti therasā uāvaṃ āropetvā ajukam agantvā⁵ heṭṭhā nā-
 vaṃ netvā⁶ alloḷam⁷ katvā tassa⁸ cīvarasā temetvā⁹ andhakāra-
 lāya uyyojesi. So¹⁰ vibhāraṃ gantvā taṃ divasaṃ Buddhupaṭṭhānaṃ
 15 okāsaṃ alabbhītvā punadiyase Satthāraṃ upasamkamitvā vanditvā eka-
 mantam nisīlītvā Satthāraṃ katapapāsanthāro „kudā āgato sīti“ vutte
 „hiyyo“ ti „atha kasmā ajja Buddhupaṭṭhānaṃ āgato sīti“ vutte
 taṃ attham ārocesi. Taṃ sutvā Satthā¹¹ „sa kho bhikkhu idān' eva
 pubbe p' eva pharusso va“¹², idāni pana tena tvaṃ kilamito, pubbe¹³
 20 paṇḍite kilamesīti“ vatvā tena yācīte aññam āhari:

Attite Bārāṇasiyaṃ Brahmadatto rajjāṃ karente
 Bodhisatto brāhmanakule nibbattitvā vayappatto Takkasi-

¹ Bā - do. ² Bā - si. ³ Bā ja-. ⁴ Cā nāvā, Bā nāvaṃ, ma. ⁵ Cā āg-. ⁶ Bā
 adda nadiyam. ⁷ Bā ulloḷam. ⁸ Cā adda pattam. ⁹ Bā adda kilamevā, ¹⁰
 Bā sīthā so, ¹¹ Bā adda bhante. ¹² Cā omīti l. a. s. ¹³ Bā pharusso caṇḍo
 sāhasiko. ¹⁴ Bā adda vapasa.

lāyam sabbasippāni uggaṇhivā isipabbajjam pabbajivā diḥham
addhānam Himavante phalāphalena yāpetvā loṇambilasevanat-
thāya Bārāṇasim patvā rājuyyāne vasitvā punadivase nagaram
bhikkhāya pāvīsi. Atha nam rūjamganam pattam rājā disvā
tassa iriyāpathe pasidivā antepuram ānetvā bhojetvā paṭiññam
gahetvā rājuyyāne vāsesi¹, devasikam upatthānam agamāsi.
Tam enam Bodhisatto „rañño nāma mahārāja cattāri agatī-
gamasāni vajjetyā appamattena² khantimettānuddayasampan-
nena hutvā dhammena rajjam kāretabban“ ti vatvā devasikam
ovadanto

10

1. Māssu kujjhi bhūmipati, māssu kujjhi rathesabbha,

kuddham appaṭikujjhanto³ rājā ratthassa pūjito. 1.

2. Gāme vā yadivāraññe minne va yadivā thale (Dbp. v. 98.)

sabbattha-m-anusāsāmi; māssu kujjhi rathesabbhā⁴ ti 2.

dve gāthā vadeti⁵.

15

Tattha ratthassa pūjito ti svarūpo rājā ratthassa pūjanīyo hoti
attho, sabbatthamannusāsamīti etam gāmidu yattha kattihi vasanto.⁶
1° akhā⁷ mahārāja imāya eva anusāthīya⁸, tam anusāsāmi, etam vā gāmidu
yattha kattihi akasanti pi akasanti pi, māssu kujjhi rathesabbhā⁹ ti evam
evāham tam anusāsāmi; rañño nāma kujjhitum na tatti, bhikkhāraṇā; rājāno
nāma rūcāraṇā; tesam kuddhānam¹⁰ tannamatten¹¹ eva bahū jivittakkhayan
pāpamanti.

10

Evam Bodhisatto rañño āgatāgatadivase imā¹² gāthā va-
deti¹³. Rājā pasannacitto Mahāsattassa satasahassutthāna-
kam¹⁴ gāman¹⁵ adāsi. Bodhisatto paṭikkhiṇi. Ihi so tatth¹⁶
eva dvādasā samvaccare¹⁷ vasitvā¹⁸, aticiram nivuttho¹⁹ smi,
janapadacārikam tāva²⁰ caritvā āgamissāmi²¹ rañño akathetvā
va uyyānapālam āmantetvā „tāta ukkaṇṭhitarūpo²² smi, jana-
padaṃ caritvā āgamissāmi, tvaṃ²³ rañño kātheyyāsīti“ vatvā

25

¹ B¹ vasāpeti. ² B² -nava. ³ C³ -kuddhanto. B⁴ -kujjhanto. ⁴ B⁴ abhāsi.

⁵ C⁵ dvādasanto. C⁶ dvādasanto corr. to vasanto. ⁶ B⁶ pūjito. ⁷ B⁷ anusā-

sāmi. ⁸ B⁸ kujjhāno. ⁹ B⁹ addā dve. ¹⁰ B¹⁰ abhāsi. ¹¹ B¹¹ -nava. ¹² B¹²

gāmasaram. ¹³ B¹³ -rañ. ¹⁴ B¹⁴ passitvā. ¹⁵ C¹⁵ tāva. ¹⁶ B¹⁶ addā gahetvā.

pakkanto Gaṅgāya nāvātittam¹ pāpuni. Tattha Avāriyapitā²
 nāma nāviko ahosi bālo, n' eva guṇavantānaṃ guṇaṃ na at-
 tano³ āyāpāyaṃ⁴ jānāti, Gaṅgaṃ taritukāmaṃ janam paṭha-
 maṃ tāretvā pacchā vetanaṃ yācati, vetanaṃ adentehi⁵ sad-
 dhiṃ kalahaṃ karonto akkosappahāre yeva bahū labhati⁶ ap-
 palābhaṃ, evarūpe andhabālo.

Taṃ sandhāya Satthā abhisambuddho hutvā tatiyaṃ gātham āha:

1. Avāriyapitā⁷ nāma ahū Gaṅgāya nāviko,
 pubbe janam⁸ tāretvāna pacchā yācati vetanaṃ,
 10 ten' assa bhaṇḍanaṃ hoti, na ca bhogehi vaḍḍhatīti. 3.

Tattha Avāriyapitā⁹ ti Avāriyā¹⁰ nāma tassa dhīhā, tassa varena Avāriya-
 pitā¹¹ nāma jāto, tenassa bhaṇḍanaṃ ti ten' assa kīraṇena tena pacchā yā-
 cāyamaṇena janena saddhiṃ tassa bhaṇḍanaṃ hoti.

- Bodhisatto taṃ nāvikaṃ upasaṃkamitvā „āvuso paratīraṃ
 15 maṃ nehi¹²“ āha¹³, „Samaṇa kiṃ¹⁴ me vetanaṃ dassasīti¹⁵.
 „āvuso ahaṃ bhogavaḍḍhiṃ atthavaḍḍhiṃ dhammavaḍḍhiṃ
 nāma kathessāmi¹⁶“¹⁷. Nāviko „dhuvaṃ esa mayhaṃ kiñci
 dassatīti¹⁸“ taṃ paratīraṃ netvā „dahi me nāvāvetanaṃ“ ti¹⁹.
 So tassa „sādh' āvuso²⁰“ ti paṭhamam bhogavaḍḍhiṃ kathento
 20 4. Atinnaṃ yeva yācassu apāraṃ²¹ tāta nāvika,
 añño hi tinnassa mano, añño hoti taresiṇo²² ti 4.
 gātham āha.

- Tattha apāraṃ ti tassa nāvika paratīraṃ attonaṃ eva janam oruṃatire
 tittam ēva vetanaṃ yācassu, tato laddhaṃ zahetvā gutte thaṇaṃ thepetvā pacchā
 25 manasse paratīraṃ neyyatī, evaṃ te bhogavaḍḍhi bhavissatīti, añño hi tin-
 nassa mano ti²³ paratīraṃ gataṃ hi añño mano hoti²⁴, adattā va²⁵ ganta-
 kāmo hoti, yo paṇ' esa taresi²⁶ nāma²⁷ taraṃ²⁸ esatī paratīraṃ gantukāmo
 hoti so atirekaṃ pi dattā gantukāmo hoti. Iti taresiṇo²⁹ añño mano³⁰ hoti,
 tassā evaṃ atinnaṃ eva yācassatī, eyuṃ³¹ tava te bhogānaṃ vaḍḍhi nāma.

¹ Bā ukkhatittam. ² C² avāriyapitā. ³ Bā odde va. ⁴ Bā upāyaṃ. ⁵ Bā
 adant-. ⁶ Bā bahutaraṃ hoti. ⁷ C² -vā-. ⁸ C² -janam. ⁹ C² āva-. ¹⁰
 C² āva-. ¹¹ Bā odde tam sutvā so āha. ¹² C² kiṃ. ¹³ Bā odde tam sutvā.
¹⁴ Bā odde āha. ¹⁵ Bā sādhu ā-. ¹⁶ C² -jan. ¹⁷ Bā pāressiṇo. ¹⁸ Bā odde
 tata. ¹⁹ Bā bhavati. ²⁰ Bā omitta va. ²¹ Bā pāressi. C² taresi. ²² Bā noma.
²³ Bā paratīraṃ. ²⁴ C² omitt mano. ²⁵ C² āyaṃ.

Nāviko cintesi: „ayam¹ tāva me ovādo bhavissati, idāni pan² esa aññam kiñci mayham dassatiti³“. Atha nam Bodhisatto: „ayam⁴ tāva te āvuso bhogavaddhi, idāni atthadhammavaddhīh⁵ sunā⁶“ ti vatvā ovadanto

5. Gāme vā yadi vāraṇne pinne vā yadi vā thale sabbattha-m-annāsāmi: māssu kuḍḍhi nāvika⁷ ti 5.

gātham āha. Iti 'ssa⁸ imāya gāthāya atthadhammavaddhīh⁹ kathetvā „ayam te atthavaddhi¹⁰ ca dhammavaddhi¹¹ cā“ ti āha. So pana¹² dandhapuriso¹³ tam ovādam na kismiñci mañña-māno „idam samana tayā mayham diṇṇam nāvāvetanan¹⁴“ ti āha. „Āmāvuso“ ti. „Mayham iminā kammaṇ¹⁵ n¹⁶ atthi, aññam me debhiti¹⁷“. „Āvuso idam thapetvā mayham aññam n¹⁸ atthīti¹⁹“. „Atha kasmā mama nāvaṃ ārūḷho sīti²⁰“ tāpasam Gaṅgātīre pāteivā ure²¹ nisīditvā mukham ev²² assa pothesi.

Satthā itti kho bhikkhave yaṃ so tāpaso ovādam datvā rañño 15 santikā gāmaṃvaṇṇaṃ labhi tam eva ovādam andhabālāssa nāvikaṃsa kathetvā sukhapothanaṃ pāpuni, tasmā ovādam dentem²³ yuttajanaṃ²⁴ eva dātabbo na ayuttajanaṃ²⁵“ ti vatvā abhissambuddho hutvā taḍanantaram gātham āha:

6. Yāy²⁶ eva²⁷ annāsāmiyā rājā gāmaṃvaṇṇaṃ adā 20
tāy²⁸ eva²⁹ annāsāmiyā³⁰ nāviko pahari mukhe³¹ ti. 6.

Tassa tam paharantass³² eva bhariyā bhattam gabetvā āgatā, tam³³ tāpasam disvā „sāmi, ayam tāpaso³⁴ rājakulā-pako, mā paharīti³⁵“ āha. So³⁶ kuḍḍhitvā „tvam me imam kūtatāpasam paharitam na desīti³⁷“ utthāya tam paharitvā pātesi. 25 Bhattapātī³⁸ patitvā bhijji³⁹, tassā ca⁴⁰ garagabbhāya gabbho bhāmiyaṃ pati. Atha nam manussā samparivāretvā „puri-

¹ C² ayam. ² B⁴ dassatiti. ³ all three MSS. -ti. ⁴ B⁴ -nāhi. ⁵ C³ itisā, C⁴ itisā corr. to -ssa. ⁶ C³ -iñ. ⁷ B⁴ omits pana. ⁸ B⁴ pāpapa-. ⁹ C³ udare. ¹⁰ B⁴ dan-. ¹¹ C³ ya-. ¹² C⁴ ya eva. ¹³ C³ tā eva. ¹⁴ C³ -sisa-kiyā, C⁴ -sisaakiyā corr. to -siyā. ¹⁵ B⁴ mākhaṇ. ¹⁶ C³ naṃ, C⁴ taṃ. ¹⁷ B⁴ adda nāma. ¹⁸ B⁴ adda punadere. ¹⁹ C³ -ti, B⁴ atthabbhattapātī. ²⁰ C³ bhijji, C⁴ bhijji corr. to bhijji. ²¹ B⁴ adda pana.

saghatākacoro¹ ti' gahetvā bandhītvā rañño dassesum. Rājā vinicchinītvā tassa rājāpaṃ² kāresi.

Sattihā abhisamboddo hutvā imam attham pakāseto osāna-gātham āha:

- 5 7. Bhattam bhinnam, hutā bhariyā, gabbho va³ patito chamā,
migo va jātarūpena na ten' attham abandhi sū⁴ ti. 7.

Tattha bhattam bhinnam ti bhattapāṇī⁵ bhinnā, hata ti pahatā, chamā ti bhūmiyā, migo va jātarūpenā⁶ ti yathā migo suvanṇam vā⁷ muttāmanādiṇi vā madditvā gacchanto pi attharītvā niyaṇṇanto pi tena jātarū-
10 penā attano atthavaṇṇāṇāṃ bandhītum nibbatterum na sakko ti evam so andha-
bālo paṇṇitvā dīnnavādam⁸ sūvāpi attano attham bandhītum⁹ nibbatterum na¹⁰
sakkhīti evam hoti, abandhi sū¹¹ ti ettha hi bandhi¹² so iti evam attho
vedittabbo¹³, so iti¹⁴ imesam padānam¹⁵ hi¹⁶ sū¹⁷ ti sandhi hoti.

Sattihā imam dosanāṃ¹⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sam-
13 odhānesi: (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpatti-phale patitthahi
„Tadā nāviko idāni nāviko, rājā āmudo¹⁹, tāpaso²⁰ aham evā²¹ ti.
Avāriya-jātakam²².

2. Setaketu-jātaka.

Mā tāta kujjhi na hi sādhu kodho ti. Idam Sattihā
20 Jetavane viharanto kuhakabhikkhum²³ ārabha kathesi. Pac-
coppannavattum Uddāla-jātaka āvibhaviesati.

Atte pana Bārāṇasīyam Brahma-datto rajjāṃ kā-
rente Bodhisatto Bārāṇasīyam disāpāmoṃkkhācariyo
hutvā pañcasata mānave mante vāceti. Nesam²⁴ jetthako Se-
25 taketo nāma udiccabrahmapakule nibbatto mānavo. Tassa jātiṃ
nissāya mahanto māno abosi. So ekadivasaṃ aññehi mānavehi
saddhiṃ nagarā nikkhamanto nagaraṃ²⁵ pavisanto ekam cau-

¹ C² -nam, C¹ -nam corr. to -nam, B² rājāpaṇḍam. ² C² vā, B² ca. ³ C² su, B² -dhih su. ⁴ C² -ti, B² -pāṇi. ⁵ B² adda bharāṇam vā. ⁶ B² dīnam su. ⁷ B² vaḍḍham. ⁸ B² na. ⁹ C² -su, B² -dhih su. ¹⁰ B² abandhi. ¹¹ B² dathabbo. ¹² B² ti. ¹³ C² pā. ¹⁴ C² bhī, B² omite hi. ¹⁵ B² aham-mado. ¹⁶ B² adda kasi. ¹⁷ B² adda pana. ¹⁸ C² avā- corr. to āva-, B² adda peṭṭham. ¹⁹ B² -kam. ²⁰ B² te. ²¹ B² omite nagaraṃ.

dālam disvā „ko si tvā¹“ ti pucchitvā „caṇḍālo ‘ham asmiti’²
 vutte tassa’ sarīram paharitvā āgatavātassa³ attauo sarīre
 phusanabbhayena „nassa caṇḍāla⁴ kālakanni’⁵, adhovātaṃ yāhiti’⁶
 vatvā vegena tassa uparivātaṃ agamāsi. Caṇḍālo sīghatarāṃ
 gantvā tassa uparivāte aṭṭhāsi. Atha naṃ so „vassa⁷ kāla-
 kanniti’⁸ sutṭhutarāṃ akkosi paribhāsi. Caṇḍālo „tvāṃ ko
 sīti’⁹ pucchi. „Brāhmaṇamāpavo ‘ham asmiti’¹⁰. „Brāhmaṇo
 hotu’, mayā pana puṭṭhapañhaṃ¹¹ kathetum sakkhissasīti’¹².
 „Āma sakkhissāmīti’¹³. „Sace na sakkosi pādantare’ taṃ ga-
 memīti’¹⁴. So attānaṃ takketvā „āgamehīti’¹⁵ āha. Caṇḍāla-
 putto tassa kathaṃ¹⁶ parisam¹⁷ gāhāpetvā „māgava disā nāma
 katarā’¹⁸ ti pañhaṃ pucchi. „Disā nāma puratthimādayo’¹⁹ ca-
 tasso disā’²⁰ ti. Caṇḍālo „ahaṃ taṃ etaṃ disaṃ²¹ na puc-
 chāmi, tvāṃ ettakam pi ajānanto mama sarīre paharavātaṃ²²
 jūgacchasīti’²³ taṃ khaṇḍhatṭhiko’²⁴ gabetvā onametvā attano
 pādantarena gamesi’²⁵. Mānavā taṃ pavattiṃ ācariyassācī-
 kkhissa²⁶. Ācariyo „saccaṃ kira tāta Setaketu caṇḍālen’ asī’²⁷
 pādantarena gamito’²⁸ ti. „Āma ācariyo, so maṃ caṇḍāla-
 dāsiputto ‘disāmattam pi na jānātīti’ attano pādantarena ga-
 mesi’²⁹, idāni disvā kattabbhaṃ assa jānissamīti’³⁰ kuddho
 caṇḍālaputtaṃ akkosi’³¹. Athācariyo’³² „tāta Setaketu, mā
 tassa kujjhi, paṇḍito caṇḍālaputto’³³, na so taṃ etaṃ disaṃ
 pucchi aññaṃ pucchi, tayā pana ditṭhasautaviññātato’³⁴ aditṭha-
 sautaviññātataṃ’³⁵ eva bahutarāṃ³⁶ ti ovaḍanto dve gāthā abhāsi:

1. Mā tāta kujjhi, na hi sādhu kodho,

bahum pi te aditṭhaṃ assutaṃ ca,

¹ Bā samāna. ² Bā -tāva-. ³ Cā tassa caṇḍālo, Bā tvāṃ caṇḍālo. ⁴ Bā
 -kaudi. ⁵ Cā tassa, Cā usesa? Bā adda vassala. ⁶ Cā hoti. ⁷ Bā putṭhaṃ-
⁸ Bā -thi. ⁹ Bā -rena. ¹⁰ Cā gamesīti, Bā bhāmemīti. ¹¹ Bā ābhānaṃnamahīti
¹² Bā āna. ¹³ Bā patissāmi. ¹⁴ Bā putṭhaṃ. ¹⁵ Cā disaṃ. ¹⁶ Bā pahata-
¹⁷ Cā -rini. ¹⁸ Cā ka-, Bā khaṇḍhatṭhiko. ¹⁹ Cā gamesī, Bā bhāmeti. ²⁰ Bā
 -yassa ā-. ²¹ Bā -nīpi. ²² Bā bhāmito. ²³ Bā bhāmeti. ²⁴ Bā karissamīti.
²⁵ Bā adda paribhāsi. ²⁶ Bā aha naṃ te-. ²⁷ Bā caṇḍālaputto paṇḍito byatto.
²⁸ Cā -tano, Cā -tano corr. to -tato, Bā -tako. ²⁹ Bā aditṭhasautaviññā-

mātāpita disā tā¹ Setaketu,
ācariyam āhu disataṃ pasatthā. 8.

2. Agārino annadapānavatthadā² (= vol. I. p. 101.)

avhāyikā tam pi disaṃ vadanti,

esā³ disā paramā Setaketu

yaṃ patvā dukkhi sukhino bhavanti. 9.

- Taṭṭha na hi sādhu kodhe ti kodhe nāma⁴ uppajjamāno subhāsita-
dubbhāsitaṃ sithānantaṃ hitāntaṃ jānāntu na deti⁵ na sādhu na iṭṭhako,
naḥmampi te adīṭṭhān ti taye vakkhūnā adīṭṭhān; sotena ce sutam eva be-
hutarān, disā tā⁶ ti disā mātāpitāro puttānaṃ purimatarān uppaṇṇatā pa-
vatthimadisa nāma jāti ti vadati⁷, disataṃ pasatthā ti ācariya pana dāk-
khiṇeyyattā disataṃ pasatthā dakkhūṇā disā ti Buddhādayo ariya āhu kathaṃ
dipentīti vadati⁸, agārino ti gahatthā, annadapānavatthadā⁹ ti annadā
pānavatthadā¹⁰ ca, avhāyikā¹¹ ti ettha deyyadhammaṃ patiganhathā¹² ti
pakkosānaka, tam pi disaṃ vadanti ti tam pi Buddhādayo ariya ekam¹³
disaṃ vadanti, imā caṭupaccayadiyāka gahatthā paccaya¹⁴ apadāsitvā¹⁵ dham-
mikassamaṇi brahmanāni upagantubhāsi ekā¹⁶ disā nimā¹⁷ ti dipeti, aparo nayo:
ye ete agārino annadapānavatthadā nesaṃ chakkamānaggaṃpattidīpakaṭṭhena¹⁸
upari¹⁹ atthāyanta ye avhāyikā dhammikassamanabrīhmaṇi tam pi disaṃ²⁰ va-
danti tam Buddhādayo ariya uparimadisaṃ²¹ nāma vadanti ti dipeti, vuttam
pi e²² etaṃ:

Mātāpita disā pubbā āriyā dakkhūṇā disā (= vol. I. v. 101 and
puttadārā disā pañcā mittāmatā ca²³ uttarā Grimblot, S. S. P. p. 101.
Dāśakammakārī hetthā uddham samasāhrāhmaṇā,
eti disā namaseseyya aṣmatto²⁴ kula gihīti.

Esā²⁵ disā ti idam pana nibbanāni sandhāya vuttam, jīṭṭhānā hi nānappa-
kārena dukkheṇa dukkhita satti tam parā niddukkhā sukhino bhavanti, esā eva
ca santeḥi agatapubbā²⁶ disā nāma, ten²⁷ eva tam paramā ti āha²⁸, vuttam
pi e²⁹ etaṃ:

¹ so Cā; B² mātādisajjā. ² B² annavāna, C² annapāna, corr. to annadapāna. ³ B²
eti. ⁴ C² kodhanāma. ⁵ B² sakkoti. ⁶ B² jati. ⁷ B² ācariyamāhu. ⁸ C²
vadanti. ⁹ C² annadā pānadā vatthadā, C² annadapānavatthadā, B² annapāna-
vatthadā. ¹⁰ C² omite pāna, C² annadā vatthadā corr. to a. pānada v. ¹¹ C²
amhā, C² amhā, corr. to avhā. ¹² B² pati. ¹³ B² eti. ¹⁴ B² yena.
¹⁵ C² -dīpita, C² -dīpita. B² avhāyivā. ¹⁶ B² eti. ¹⁷ C² chakkamāga, B²
-atthā. ¹⁸ B² uparupari. ¹⁹ B² sūda nāmā ti. ²⁰ B² -maṇi, C² -saṇ. ²¹
B² va. ²² B² appamatto. ²³ all three MSS. eti. ²⁴ C² āg- corr. to ag-, B²
āg-. ²⁵ B² teneva etaṃ nibbanāni paramāni āha.

Samatiriyam¹ amvaresam² (s. vol. I p. 200)
 telapattam³ yathā parihareyya
 evam acittam amarakhe⁴
 pāthayāno dīsam asatapubban⁵ ti.

Evam Mahāsatto māgavassa⁶ dīśā kathesi. So pana „cap- 5
 jālen⁷ amhi⁸ pādantarena gamito“ ti tasmiṃ thāne avasitvā
 Takkasilam gantvā disūpāmokkhācariyassa⁹ santike sabbasip-
 pāni uggaṇhitvā ācariyena anuñño¹⁰ Takkasilato nikkhamitvā
 sabbasamayasippam¹¹ sikkhanto vicari. So ekam paccantagā-
 mam patvā tam missāya vasaṇte¹² pañcasate tūpase dīśvā tesam 10
 santike pahajitvā yam¹³ te jānanti sippamantacaranam¹⁴ tam
 uggaṇhitvā¹⁵ tehi parivuto¹⁶ Bārāṇasim patvā¹⁷ punadvase
 bhikkham¹⁸ caranto rājagahanam agamāsi. Rājā tūpasānam
 iriyapathe pasiditvā antonivesane bhojetvā te attano uyyāne
 vāsesi¹⁹. So ekadivasam tūpase parivisitvā „ājja sāyanhe 15
 uyyānam gantvā ayye vandissāmi“ āha. Setaketu uyyānam
 gantvā²⁰ tūpase sannipādetvā²¹ „mārisā²² ajja rājā āgamiṣsa-
 tīti“ āha „rājāno ca²³ nāma sakim ārūbhetvā yavatāyukam
 sukham jivitum sakkā, ajja ekacce vaggulivatam caratha
 ekacce kanthakaseyyam²⁴ kappetha ekacce pañcātapam tap- 20
 petha²⁵ ekacce ukkuṭikappadhānam anuyujjatha ekacce odako-
 gāhanakammam²⁶ karotha ekacce mante sajjhāyathā“ ti vi-
 cāretvā sayam paṇṇasāladvāre apassayapiṭhake²⁷ nisiditvā
 pañcavannaraṇḍasamujjalavāsanaṃ²⁸ ekam pothakam²⁹ vicitra-
 vāne ādhārake³⁰ thapetvā susikkhitehi catūhi pañcahi māna- 25
 vehi pucchite pucchite³¹ atthe kathesi. Tasmiṃ khane rājā

¹ Cā - tūhīyam, Bā - tūhīkam. ² Bā - vesakam. ³ Bā - kkhēyya. ⁴ Bā - ag-, Cā -
 ag- corr. to ag-. ⁵ Bā - tushmatassā. ⁶ Cā - nampi, Bā - lena. ⁷ Cā -
 kkhassā. ⁸ Bā - to. ⁹ Bā - ya. ¹⁰ Bā - sippam vā manta caranam vā. ¹¹ Bā -
 adda gāpasanthā hutvā. ¹² Bā - vārito. ¹³ Bā - gantvā. ¹⁴ Bā - bhikkhūya. ¹⁵
 Bā - vāsāpasi. ¹⁶ Bā - ag-. ¹⁷ Bā - pātāpetvā. ¹⁸ Bā - samma mārisā. ¹⁹ Bā - omā-
 vā. ²⁰ Cā - kanthakaseyyam, Bā - khandaka-. ²¹ Bā - kappetha. ²² Bā - sorobana-
²³ Bā - piṭhake. ²⁴ Bā - vāhācāraṃ. ²⁵ Bā - pothakam. ²⁶ Bā - rana. ²⁷ Cā - pu-
 cchite pucchita, Cā - pucchita pucchita.

āgantvā te micchātapaṃ karonte diavā tuṭṭho Setaketuṃ upa-
sāṃkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisinnō purohitena saddhīm
sallapanto tatiyaṃ gātham āha:

1. Kharājina jāṭilā paṃkadantā
dummukkhārūpā¹ ye 'me' jappanti²
'kacci nu te mānusaḥ payoge
idaṃ vidū parimuttā apāyā ti. 10.

10 Tattha kharājina¹ ti kharehi ajjhehi sammānāgata, paṃkadantā ti danta-
kaṭṭhassa akhādanena malaggaḥitadantā, dummukkhārūpā² ti anañjitasam-
dāṭṭalūkhanivāsanaparupāṇā³ māligandhasālepanavajjita⁴ kiliṭṭharūpā ti vuttam
hoti, ye me jappanti⁵ ye ime⁶ manta sajjhāyanti, mānusaḥ payoge ti
manusehi kattaḥpayoge⁷ tūti, idaṃ vidū parimuttā apāyā ti imasmiṃ
payoge thatvā imaṃ lokam viditvā pāketab katvā kacci⁸ nu ete isayo catūh⁹
apāyehi muttā ti pucchati

15 Tam sutvā purohito catuttham gātham āha:

1. Pāpāni kammāni karitvāna¹¹ rāja
bahussuto ce na careyya dhammaṃ
sahassavedo¹² pi na tam paṭicca
dukkhā paṇṇice caranāṃ apatvā ti. 11.

20 Tattha karitvāna¹¹ 'ti katvā, caranāṃ ti saha sīlāni atthasamipattiyō,
idaṃ vuttam hoti: mahārāja, ahaṃ bahussuto 'ubhiṭṭi saḥassavedo¹² pi ce i-
dhaṃ anattitāṃ dhammaṃ na careyya pāpāni' eva¹³ careyya so tūhi pāpāni
kammāni katvā tam bahussutam paṭicca atthasamipattisāṃkhatāni caranāni appo-
tva¹⁴ dukkhā na paṇṇice¹⁵ apāyadukkhato na mucceva¹⁶ evā¹⁷ 'ti attho.

25 Tam sutvā rājā tāpasesu¹⁸ pasādanā hari¹⁹. Tato Setaketu²⁰
cintesi: „imasā raṇṇō tāpasesu pasādo udapādi, tam paṇ'
esa purohito vāsiyā paharitvā viya chindi, mayā etena saddhīm
kathetum vaṭṭatīti²¹ so tena saddhīm kathento paṇcamam gā-
tham āha:

¹ B⁴ dummukkhārūpā, C² rummakka. ² B⁴ ime. ³ B⁴ jappenti. ⁴ C² rum-
makkhārūpā. ⁵ B⁴ anañjitasamānāgata imasā dāṭṭalūkhanivāsanaparupāṇā. ⁶ B⁴
-navasajjita. ⁷ B⁴ ye etanti. ⁸ C² emi ime. ⁹ B⁴ -gehi. ¹⁰ B⁴ kiliṭṭhi. ¹¹
C² -vā, C² -tvā corr. to -vā. ¹² B⁴ -bhedo. ¹³ B⁴ pāpāni kammāni. ¹⁴ B⁴
apatvā. ¹⁵ B⁴ mucce. ¹⁶ C² muḍḍhenevā, C² muḍḍhenevā corr. to muḍḍhatevā. B⁴
mucceva corr. to mutteceva. ¹⁷ C² -so. ¹⁸ B⁴ akari. ¹⁹ C² -ko, C² -ko
corr. to -ketu.

5. Sahassavedo¹ pi na taṃ paṭicca
dukkhā pamaññe caraṇaṃ apatvā²,
maññāmi vedā aphaḷā bhavanti,
sasaññamaṃ³ caraṇaṃ ñeva saccan ti. 12.

Tass' attho: saṃ saḥassavedo¹ pi taṃ bāhusaccaṃ paṭicca carataṃ apatvā² 5
uttāmaṃ na dukkhā pamaññe evaṃ sante⁴ ahaṃ maññāmi⁵ tayo vedā aphaḷā
honti saññam⁶ ajjhaśāśipatticarāṇaṃ⁷ ekaṃ saccaṃ⁸ hoṭi⁹.

Taṃ sutvā purohito chaṭṭhaṃ gātham āha:

6. Na h' eva vedā aphaḷā bhavanti
sasañnyamaṃ caraṇaṃ yeva¹ saccam,
kittim hi pappoti adhiṇṇa vede
santim pun² eti³ carāṇena danto ti. 13.

Tass' attho: tayo vedā aphaḷā sasañnyamaṃ¹ caraṇaṃ eva saccam² seyyaṃ
uttamaṃ pavaram na h' eva hoti, kikkirāṇā: kittim hi pappoti tayo vede adhiṇṇa³,
dittadhamme kittimattaṃ yasamattaṃ labhati itoparaṃ aññaṃ n' atthi, tasmā 15
na te aphaḷā, santim pun⁴ eti⁵ carāṇena paṇo danto, sūle parittikāya⁶ samā-
pattayo nibbattetvā samipattipadaṭṭhānaṃ vipassanaṃ vadḍhanto⁷ accantassati-
tim⁸ nibbānaṃ⁹ nama taṃ eti pāpuṇāti.

Iti purohito Setaketuno vādaṃ bhinditvā te sabbe gihī
kāretvā phalakāvudhāni gāhāpetvā mahantatarake¹ katvā² 20
rañño upaṭṭhāke³ kāresi, ayaṃ kira mahantatarakānaṃ⁴ vaṃso.

Satthā imaṃ deśanaṃ⁵ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
Setaketu kuhako bhikkhu ahoṃ, caṇḍālo⁶ Sāriputto⁷, purohito pana
aham evā⁸ ti. Setaketujātakaṃ⁹.

¹ B⁴ -bhedo. ² B⁴ appatvā. ³ B⁴ sasañnyamaṃ. ⁴ B⁴ adda ca. ⁵ B⁴ sañña-
kam. ⁶ C² -paṇi. ⁷ C² onite saccam. ⁸ B⁴ -maññeva na caṇḍāntamevassaccaṃ
seyyaṃ uttamaṃ pavaram hoṭi. ⁹ B⁴ -maññeva, C² -nam yeva, C³ -nam yeva
corr. to -nam eva. ¹⁰ B⁴ pureti. ¹¹ C² sasaññamaṃ. ¹² C² add hi. ¹³
B⁴ adda aṭṭha. ¹⁴ B⁴ vadḍhanto. ¹⁵ B⁴ sa accantantaṃ. ¹⁶ C² nibbā. ¹⁷ C²
mahantaṃ tarake, B⁴ takāra. ¹⁸ C² tatvā. ¹⁹ C² -(thāna. ²⁰ C² mahanta-
tataḥkaṇaṃ corr. to mahantatarakānaṃ. ²¹ C² B⁴ dhammaḍe. ²² B⁴ -layutto,
²³ B⁴ adda rājā ānando. ²⁴ B⁴ adda dutṭhaṃ.

3. Darimukhajātaka.

Pamko ca kāmā ti. Idam Saṭṭhā Jetavane viharanto mahānekkhammaṃ¹ ārabhha kuthesi. Paccuppannavatthuṃ heṭṭhā² kathitam eva.

- 3 Atīte pana Rājagṛhanagare³ Magadharājā nāma rajjam kāresi. Tada Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimbi nibbatti, Brahmāḍṭṭakumāro ti⁴ assa nāman akāmsu. Tassa jātadivase yeva purohitassāpi putto vijāyi, tassa mukhaṃ ativiya sobhati⁵, ten⁶ assa Darimukho ti nāman akāmsu. Te ubbo pi rājakule yeva samvaddhā⁷, te añña-
- 10 maññaṃ piyasahāyā hutvā soḷasavassakāle Takkaṣilaṃ gantvā sabbasippāni uggaṇhivā „sabhasamayāsippaṃ ca sikkhiseṃma desacārittaṃ⁸ ca jānissāma⁹“ ti gāmanigamādisu carantā Bārāṇasīm patvā devakule vasitvā punadivase Bārāṇasīm bhikkhāya-
- 15 pavisiṃsu¹⁰. Tattha ekasmim kule „brāhmaṇa¹¹“ bhojetvā vācanakaṃ dassāma¹²“ ti pāyasaṃ pacitvā āsanāni paññattāni honti. Manussa te ubbo pi bhikkhāya carante disvā „brāhmaṇā āgatā¹³“ ti gehaṃ pavesetvā Mahāsattassa āsane sud-
- 20 dhavatthaṃ paññāpesuṃ Darimukhassa¹⁴ rattakanibalaṃ. Darimukho taṃ nimittaṃ disvā „ajja mayhaṃ sahāyo Bārāṇasiyaṃ rājā bhavissati, ahaṃ senāpatīti¹⁵“ aññāsi. Te tattha bhuñjitvā vācanakaṃ gabetvā maṅgalaṃ vatvā nikkhamma rājyūyānaṃ agamaṃsu¹⁶. Mahāsatto maṅgalasilāpatte¹⁷ nipa-
- 25 paji, Darimukho paṇ¹⁸ assa pāde parimajjanto nisīdi. Tada Bārāṇasirañño matassa sattamo divaso hoti. Purohito rañño sarirakiccaṃ kāretvā¹⁹ aputtaka rajje sattadivasaṇi phussaratham vissajjesi. Phussarathakiccaṃ²⁰ Mahājanakajātake āvibhavissati. Phussaratho nagarā²¹ nikkhamitvā tattha catu-

¹ Bā mahābhūtiikkhamanaṃ. ² Cā emis heṭṭhā. ³ Cā -hā, Cā -harāmanagare.

⁴ Cā -sobha. ⁵ Bā -vaddhā. ⁶ Bā -cārikaṃ. ⁷ Bā carissāma. ⁸ Bā -vijetvā. ⁹

Bā -nati. ¹⁰ Bā kūtissāma. ¹¹ Bā āgacchathā. ¹² Bā adda āsane. ¹³ Bā adda

tattha. ¹⁴ Bā mahāmaṅg. ¹⁵ Bā latvā. ¹⁶ Bā -rathavissajjanakiccaṃ. ¹⁷

Cā -rāṇi.

raṅginiyā senāya parivuto anekasatahi turiyehi vajjamānehi
 uyyānadvāraṃ pāpunī. Darimukho toriyasaddaṃ sutvā „sahā-
 yassa me¹ phussaratham āgacchati, aji² eva³ rājā htvā may-
 haṃ senāpatitthānaṃ dassati, ko me gharāvāsen⁴ attbo, nik-
 khamitvā pabbajissāmi⁵“ Bodhisattaṃ anāmantetvā va⁶ eka- 5
 mantam gantvā paṭicchanno⁷ atthāsi. Purohito⁸ uyyānadvāre
 ratham thapetvā uyyānaṃ pavittho Bodhisattaṃ maṅgalasilā-
 patte nipannaṃ divā padesu lakkhaṇāni oloketvā⁹ „puñṇavā-
 santo¹⁰ dvisahassadīpaparivārānaṃ¹¹ catunnaṃ pi dīpānaṃ rajjaṃ
 kāretuṃ samatto, dhiṭi paṇ¹² assa kīdisā¹³“ ti sabbaturiyāni¹⁴ 10
 paggaṇhāpesi. Bodhisatto pabujjhivā mukhato sātakaṃ apa-
 netvā mahājanaṃ oloketvā puna sātakena mukhaṃ paṭicchā-
 detvā thokaṃ nipajjitvā passaddharathā utthāya silāpatte pal-
 lamkena nisīdi. Purohito jannukena¹⁵ patitthāya „deva tum-
 hākaṃ rajjaṃ pāpupātīti“ āha. „Aputtakam bhāne rajjan“ ti. 15
 „Āma devā“ ti. „Tena hi sādhu“ ti sampatiçchi. Tassa uyyāne
 yeva abhisekaṃ akāmsu. So yasamañantatāya Darimukhaṃ
 na sari¹⁶. Ratham¹⁷ āruya mahājanaparivuto nagaraṃ pavi-
 sitva padakkhinam katvā rājadvāre thito va amaccānaṃ thā-
 nantarāni vicāretvā pāsādaṃ abhirūhi. Tasmim khāne Darī- 20
 mukho „suñṇaṃ dāni¹⁸ uyyānaṃ“ ti āgantvā maṅgalasilāya
 nisīdi. Ath¹⁹ assa purato paṇḍupalāsaṃ²⁰ pati. So tasmim
 yeva paṇḍupalāse khayavayaṃ paṭthapetvā tilakkhaṇaṃ²¹ sam-
 masitvā paṭhavim unṇadento paccakabodhim nibbatesi. Tassa
 taṃ khanaṃ ōeva gihiliṅgaṃ antaradhāyi, iddhimayapattacī- 25
 varaṃ ākāsaṭo otaritvā sarire paṭimucci²², tāvad eva attha-
 parikkhāradhara iriyāpathasampanno vassasatikathero²³ viya

¹ B¹ sama sahāyassa, C² eva me. ² B⁴ ajjessa corr. to ajjess, C² ajjo. ³

B⁴ ca. ⁴ B⁴ -na. ⁵ āgacchati - - - pucchito wanting in C¹. ⁶ B⁴ adda ayaṃ.

⁷ C² satto, C³ satto? ⁸ C² dvisahassadīpaparivāraṃ, C⁴ -ssadīpaparivāraṃ corr.

to -vārānaṃ. ⁹ B⁴ adda akappahāreva. ¹⁰ B⁴ jannu-, C² jannu- corr. to

jannu-. ¹¹ B⁴ assitvā in the place of na sari. ¹² B⁴ ratham. ¹³ C²

suñṇāni corr. to suñṇāni, C² suñṇā dāni. ¹⁴ B⁴ -so. ¹⁵ C² -mucci, B⁴

-mucci. ¹⁶ B⁴ sathivassika.

hutvā iddhiyā ākāse uppatitvā Himavantapadese Nandamūla-
 pabbhārah¹ agamāsi. Bodhisatto dhammena rajjam kāresi,
 yasamahantatāya pana yasena pamatto hutvā cattāḷisa vassāni
 Darimukham na sari, cattāḷisatime² pana saṁvacchare tam
 5 saritvā³ „mayham sahāyo Darimukho nāma atthi, kham nu
 kho so“ ti tam datṭhukāmo ahosi. So tato paṭṭhāya antepure
 pi parisamajjhe pi „kham nu kho mayham sahāyo Darimukho“, yo⁴ me tassa vasanattṭhānam katheti⁵ mahantam assa⁶
 yasam dassāmiti⁷ vadati. Evaṃ⁸ tassa punappunam tam sa-
 10 rantass⁹ eva aññāni¹⁰ dasa saṁvaccharāni atikkantāni. Darimukho paccekabuddho pi paññāsavassaccayena āvajjanto¹¹
 „mañ kho sahāyo saratthi“ ūtvā „idāni so mahallako“ putta-
 dbhītādīhi vuddhippatto, gantvā dhammam kathetvā pabbā-
 jessāmi tan¹²“ ti iddhiyā ākāsenāgantvā uyyāne otaritvā su-
 15 vannapaṭimā viya silāpatte nisīdi. Uyyānapālo tam disvā
 upasamkamitvā „bhante kuto tumhe ethā“ ti pucchi. „Nan-
 damūlakapabbhārato“ ti. „Ko nāma tumhe“ ti. „Darimukha-
 pacceko¹³ nāmāham āvuso“ ti. „Bhante amhākaṁ rājānam
 jānāthā¹⁴“ ti. „Āma¹⁵, gihikāse no sahāyo“ ti. „Bhante,
 20 rājā tumhe datṭhukāmo, kathemi ‘ssa¹⁶ tumhākaṁ āgatabhā-
 van¹⁷“ ti. „Gaccha kathehi¹⁸. So gantvā¹⁹ tassa āgantvā
 silāpatte nissinnabhāvaṁ rañño kathesi. Rājā²⁰ „āgato kira
 me sahāyo, passissāmi nan²¹“ ti ratham āruya mahantena
 parivārena uyyānam gantvā paccekabuddham vanditvā paṭi-
 25 santhāraṁ katvā ekamantam nisīdi. Atha nam paccekabuddho
 „kiṁ Brahmadata dhammena rajjam kāresi, agatigamaṇam
 na gacchasi, dhanattṭhāya lokam na plessi, dānādīni puññāni

¹ C¹ -lampa-, B⁴ -lakapa-. ² C² -same, C³ -same corr. to -satime, B⁴ -sattik-
 kame. ³ B⁴ -retanariteva sitta so tam saritvā. ⁴ B⁴ adds ti na. ⁵ C² so, C³
 so corr. to yo. ⁶ C³ B⁴ -si. ⁷ B⁴ -tam, omitting assa. ⁸ C³ evan. ⁹ B⁴
 adds pi. ¹⁰ C² āvajje-. ¹¹ C³ -kē. ¹² B⁴ -nan. ¹³ B⁴ -kho-. ¹⁴ C³ -na-
¹⁵ B⁴ adds jānāmi. ¹⁶ B⁴ tassa. ¹⁷ B⁴ -vam kathessanti. ¹⁸ B⁴ sādhi
 ti eva saritarurito va in the place of gantvā. ¹⁹ B⁴ tam suttā rājā. ²⁰
 C³ tan.

karosīti¹ ādīni vadanto paṭisanthāram katvā „Brahmadatta,
mahallako si, etarahi kāme pahāya pabbajitum te samayo“ ti
vatvā tassa dhammaṃ desento paṭhauram gātham āha:

1. Pamko ca kāmā palipā² ca kāmā
bhayaṇ ca m-etaṃ³ timūlaṃ pavuttam,
rajo ca dhūmo ca mayā pakāsita⁴,
hitvā tuvaṃ pabbaja Brahmadattā⁵ ti. 14.

Tathā pamko ti ndako jātāni tissaevālanakumudagacchādini⁶ adhippe-
tanti, yathā hi ndakam tarantam laggaṃenti tathā sathēraṇaḥgarah tarantassa
yogāvacarassa paṇḍakamagunā sabbe vā pana vatthukāmakkilesakāmā laggaṃpan-
vassena pamko nāma, imasmim hi pana pamko satti⁷ viatti⁸ derāpimanussāpi
Ureccānāpi kīlāmantī⁹ parideranti, palipā¹⁰ ca kāmā ti palipā vuccanti ma-
hakkaddamo paṇhi lagga sakkaramigādayo pi¹¹ sithāpi vāranāpi attānam nūha-
dīrā¹² gantam na sakkonti, vatthukāmakkilesakāmāpi tamavāṭṭakattiya palipā¹³ ti
vutti. paṇḍakanto pi hi satti tesu kāmāni sakim¹⁴ laggaṃenti paṭhāya te kāmā
padiletvā sithāni utthāya akkīṇanāni apalibodham tamarāyāni pabbajjati upa-
gantam na sakkonti, bhayaṇ ca metam ti bhayaṇ ca etaṃ makko vyāḥana-
sādhikassena vutto; timūlaṃ ti tili mūlehi paṭṭhitam¹⁵ viya sūlam, bala-
vabhayaṇ¹⁶ etaṃ nāma, pavuttam ti mchāraja eṇe kāmā nāma dīṭṭhadhammi-
kasaṃparāyikassa attānurādabhayaṇikassa v¹⁷ eva¹⁸ dvatthasakammakaraṇasāṭṭha-
navutthogavassappavattassa¹⁹ ca bhayaṇassa paccayathena²⁰ balavabhayaṇ²¹ ti Hu-
dḍhapaṇḍakabodhāssavakho v²² eva sabbānūbodhisattvā ca pavuttam. kīlāntam
dīṭṭham ti sitho, sithā bhayaṇ ca metam ti bhayaṇ ca mayā etaṃ²³ timū-
laṃ²⁴ pavuttam ti evam eṭṭha sitho dīṭṭhabbo yeva, rajo ca dhūmo ca ti
rajahūmasādiatti rajo ti²⁵ dhūmo ti ca mayā pakāsita, yathā hi²⁶ sūnahā-
tassa²⁷ sūtilittāḥkātassa²⁸ purissassa carite sakkumatajanī paṭitam tam puri-
sam dubbanam sabbārahitam²⁹ kīlittam kīreti evam eva liddhilaṇa akāseva
gattā³⁰ vando viya³¹ zuriya viya ca loke paṇḍāpi³² sakim kāmaraḥassa ato-
paṭṭakāḥito³³ paṭṭhāya gunavagunassasabbāgunasuddhitam³⁴ upahatāni dub-
bāni sabbārahitā kīlittā yeva honti³⁵, yathā ca dhūmena³⁶ pakatākāḥito³⁷ paṭ-
thāya sū, arandūhā³⁸ bhittikāvaṇṇa honti³⁹ evam evam⁴⁰ atparisuddhāḥa-

¹ B¹ -po. ² C² -metam. ³ B³ -to. ⁴ B⁴ -nīla-. ⁵ B⁵ -ttavi-. ⁶ B⁶ -adda
roḍanti. ⁷ C⁷ -omita pi. ⁸ C⁸ -saki, C⁹ ti corr. to sakim, B⁹ -saki. ¹⁰ B¹⁰ -pati-
tham. ¹¹ C¹¹ -evam, C¹² -yeva. ¹² C¹³ -rogavassappavattassa, B¹³ -nachanavutthiya-
vassappavattassa. ¹⁴ C¹⁴ -tthona, B¹⁴ -yathena. ¹⁵ B¹⁵ -balavakarāḥkayan. ¹⁶ B¹⁶
-eta. ¹⁷ C¹⁷ -omita tim-. ¹⁸ B¹⁸ -adda ca. ¹⁹ C¹⁹ ti. ²⁰ B²⁰ -umhāsa. ²¹ B²¹
-dīṭṭhalam-. ²² C²² -sabbārahitam, B²² -so -arāhitam. ²³ B²³ -gattā. ²⁴ B²⁴
-adda ca. ²⁵ B²⁵ -paṇḍāpi. ²⁶ C²⁶ -kāle tam. ²⁷ B²⁷ -gunasādhinam phā-
vassādhigunassādhinam. ²⁸ B²⁸ -adda gunavāṇassampatti. ²⁹ B²⁹ -hata-. ³⁰ B³⁰
-dīḥapi. ³¹ B³¹ -quo hoti. ³² B³² -eva.

uḍḍi¹ kīmadhūmena pahalakūlato peṭṭhāya guparinisappattiyā mahājanamaḷḷhe
kūḷāki va kutvā paṭṭhāyanti, ti rajadhūmasarikkhatāya eto kīmā rajo ca dhūma
cā 'ti mayā tuyaṃ pakāsitā, tasmā imo² kīma ātivā³ tvaṃ pabbajja Brahma-
dattā⁴ 'ti rūjanāṃ pabbajjāya ussiheti⁵.

3 Tam sutvā rājā kilesehi attano baddhabhāvaṃ kathento
dutiyaṃ gātham āha:

2. Gatito⁶ ca ratto ca adhimucchito⁷ ca
kāmesv-āhaṃ brāhmaṇa, bhīmasarūpaṃ⁸
tam n' ussahe jivikattho pabhūtuṃ,
10 kāhāmi poṭṭhāni anappakāṇṭi. 15.

Tattha gatito⁹ ti abhijjāvyūpādakāyaganthena¹⁰ baddho, ratto ti pa-
kattjāpānena rāgena ratto, adhimucchito¹¹ ti atīviya mucchito¹², kāme-
sāhaṃ ti duridheṃ pi kāmesu āhaṃ, brāhmaṇa¹³ ti paccakabuddhaṃ āpeta,
bhīmasarūpaṃ¹⁴ ti bahavarūpaṃ, tam nussahe¹⁵ jivikattho pabhūtuṃ ti
15 imāya jivikāya atthiko ahaṃ¹⁶ tam kīmaṃ pahitum na sakkomīti vadati, kā-
hāmi poṭṭhāni¹⁷ dānasilūpasathakammassakkhatāni pana poṭṭhāni anappa-
kāni bahūni karissāmi. Evaṃ kilesekīmo nāṃ¹⁸ esa sabbāni atthakūlato¹⁹ pe-
ṭṭhāya spanetum na sakkā, yena sakkāti²⁰ tathāpi mahāpuriso paccakabuddhe²¹
pabbajjāya gupāṇa kathento²² pi pabbajjitum na sakkomīti āha. Yo²³ Dipaṇi-
20 karapādamaḷo attano sabbhāvena²⁴ āsena Buddhakīraṇakathamma vicinanto tati-
yaṃ²⁵ nekkhammapāramitā²⁶ diṇa.

Imaṃ tvaṃ tatthyaṃ tiva dāhaṃ katvā samādiya (Ufr. vol. I, n.)
nekkhamma²⁷ pāramitā²⁸ raccha yadi bodhinī patitvā lochasi
Yathā andughara puriso cīravuttho dukkaddito
25 na tattha rūpaṃ abhijaneti²⁹ mutthim yeva gavesati.
Tath' esa tvaṃ sabbabhava passa andughara vīya
nekkhammābhimukhe³⁰ kutvā sambodhinī pāpunīssasi³¹
evaṃ nekkhamma gupāṇa parikkhessī so aḷḷa paccakabuddheṃ pabbajjāya³² uttamaṃ
vatvā kilēsa chaddetvā³³ samano bhoḷi vuccamāno nāhaṃ kilēsa chaddetvā sa-
30 manā bhavitum sakkomīti vadati. Imasmim kīva loke attha ummattakā nāma,
tenāha parāṇā: attha puggalā ummattakasaṅghāṇaṃ paṭilakkhanti, kāmummattako

¹ C² -suddhā-. ² C² imehi. ³ B⁴ jahitvā-. ⁴ B⁴ -baṇi janeti. ⁵ so C² for
gathito? B⁴ gathito or gathito? ⁶ B⁴ -muḍḍito. ⁷ C² himsa-, B⁴ bhīsa-. ⁸ C²
-gaṇ dhena, B⁴ abhijjākāyaganthenana. ⁹ B⁴ muḍḍito. ¹⁰ C² bhīmasanari-, C⁴
hīma-. ¹¹ B⁴ tam nussahe ti tam duridhaṃ pi kāmaṃ na ussihāmi na sakkomī.
12 C² āha. ¹³ C² āhāsi-, B⁴ āhāsi-. ¹⁴ B⁴ -ddhena. ¹⁵ B⁴ -tenāpi. ¹⁶ B⁴ yoyam
mahāpuriso. ¹⁷ B⁴ attani sambhāvena. ¹⁸ C² -nantantiyaṃ. ¹⁹ B⁴ nikkhamma.
20 C² -mi, B⁴ pāramitāṇa. ²¹ C² rūpaṃhi janeti, B⁴ rūpaṃ janeti. ²² B⁴ pi-
khamā-. ²³ C² B⁴ -iti. ²⁴ B⁴ chadditvā.

lobhavasagato¹, kodhumattako² vithesivasagato³, dīṭṭhumattako⁴ vipallīkavasagato⁵, mohummattako⁶ aññāpavasagato⁷, yakkhumattako⁸ yakkhavasagato⁹, pīṭhumattako¹⁰ pīṭkavasagato¹¹, surummattako¹² pānavasagato¹³, vyāsanummattako¹⁴ sokavasagato¹⁵ ti; imesu¹⁶ atthesu¹⁷ unnamattakaso¹⁸ Mahāsatto¹⁹ (maximū jātako²⁰ kīṇumattako²¹ hutvā lobhavasagato²² pabbajjigūṇaṃ²³ na aññāsi. Evaṃ²⁴ anattakāra- 5. kaṃ paṇ' imesā²⁵ gupaparidhachchāso²⁶ lobhaso²⁷ jhūso²⁸ kaṃsā²⁹ assā³⁰ parimuccitunā³¹ na sakkomīti: anamāgga³² samāso³³ anekāni³⁴ kappako³⁵ bhāsa³⁶ sāsi³⁷ ekato³⁸ vaḍḍhitābhāvena³⁹, evaṃ⁴⁰ sante⁴¹ pi tam⁴² paṇḍitā⁴³ appassādā⁴⁴ kāmi⁴⁵ ti⁴⁶ ādinā⁴⁷ anekesaṃ⁴⁸ paccavekkhanānaṃ⁴⁹ varena⁵⁰ pajahanti.

Ten' eva Darimukkho paccakabuddho Mahāsattena „pab- 10
bajitunā na sakkomīti“ vutte pi dharanikkhepaṃ akatvā uttarim pi evadanto⁵¹

1. Yo atthakāmassa hitānukampino
ovajjamāno na karoti sāsanāṃ
idam eva seyyo iti maññamāno 15.
2. punappunāṃ gabbhaṃ upeti mando. 16. (Dhp. v. 110.)
3. So ghorarūpaṃ nirayaṃ upeti
subhāsuharāṃ muttakarīsapāraṃ,
sattā⁵² sakāye⁵³ na jahanti giddhā
ye⁵⁴ honti kamesu avītarāgā ti 17. 20.

dve gāthā āha.

Tattha atthakāmassa⁵⁵ 'd vaḍḍhikāmassa⁵⁶, hitānukampino⁵⁷ ti hitenā mudimittena⁵⁸ anukampantassa, ovajjamāno⁵⁹ ti vadiyamāno, idameva seyyo⁶⁰ ti yaṃ attasā⁶¹ gahitāgahanaṃ⁶² seyyaṃ⁶³ anuttamaṃ⁶⁴ pi samānaṃ⁶⁵ tathā idam eva seyyo⁶⁶ iti maññamāno, mando⁶⁷ ti so⁶⁸ aññāso⁶⁹ puggalo⁷⁰ mātukucchiyā 25
vāso⁷¹ nātikkemaṃ. punappunāṃ gabbhaṃ upeti⁷² yevā⁷³ ti attho, eva⁷⁴ ghorarūpaṃ⁷⁵ ti mahārūpa⁷⁶ so mando⁷⁷ tam⁷⁸ mātukucchinā⁷⁹ upento⁸⁰ ghorarūpaṃ⁸¹ dārujaṭṭikāṃ⁸² nirayaṃ⁸³ upeti⁸⁴ nāma, mātukucchi⁸⁵ ti nirassādetthi⁸⁶heva⁸⁷ idha⁸⁸ nirayo⁸⁹ vutto, Catukkuṇḍikanirayo⁹⁰ nāma⁹¹ katāro⁹² ti⁹³ vutto, mātukucchinā⁹⁴ eva⁹⁵ vattunā⁹⁶ sattā⁹⁷, Avicimāhaniraye⁹⁸ nibhattasattāssa⁹⁹ hi¹⁰⁰ aparāparaṃ¹⁰¹ idhāraṇaparidhāraṇaṃ¹⁰² hoti¹⁰³ yeva, 30
taṃsā¹⁰⁴ tam¹⁰⁵ Catukkuṇḍikanirayo¹⁰⁶ ti¹⁰⁷ vattunā¹⁰⁸ na¹⁰⁹ lebhhati, mātukucchiyaṃ¹¹⁰ pana

¹ B¹ -sagato. ² B² dosavasagato. ³ B³ -jāyagūṇaṃ. ⁴ C⁴ add mahāsatto. ⁵ B⁵ -kīrīṇaṃ paṇa. ⁶ B⁶ jīṭṭakā. ⁷ B⁷ āsāsi. ⁸ C⁸ -muccitunā, B⁸ paricajjitunā. ⁹ B⁹ bandhita-. ¹⁰ B¹⁰ adda dvegāthamāha. ¹¹ B¹¹ adda satti. ¹² B¹² sakkāye. ¹³ B¹³ te. ¹⁴ B¹⁴ vaḍḍhitakā-. ¹⁵ B¹⁵ adda gātham. ¹⁶ B¹⁶ anuttaram. ¹⁷ B¹⁷ ya. ¹⁸ C¹⁸ B¹⁸ aññāsi. ¹⁹ -si corr. te -si. ²⁰ C²⁰ -kud-dhika-, B²⁰ -kappa-. ²¹ B²¹ adda hi. ²² C²² naṃ. ²³ B²³ -kappa-.

naṃ vā dāṃ vā māse catthi pi¹ paṃṣi ito v. ito v. gantum² nīma na sakki,
attamāhāre ekāse catukkojasa³ caruṃakuttesa⁴ eva hutvā acchittabbāni. itanā
eva⁵ Catukkojikantrayo⁶ ti vuccati, subhāsubhā⁷ ti subhānaṃ aṇṇheṣi⁸,
subhāna⁹ ti hi samārahābhikkhānaṃ yogāvaśarakūlaputtinānaṃ mānukuchi skāntānaṃ
asubhasammato, tena cattāni:

- 6 Ajaññaṃ jaññasammataṃ¹⁰ saccinā saccasammataṃ (Cfr. vol. II p. 47)
nānākunapaparipūtaṃ¹¹ jaññaṃ apamāsaṃ.
Dhī-rattānaṃ¹² maṃ āturaṃ pūṭikāyaṃ
Jaguochiyānaṃ saccinā vyādhidhammanā,
10 ettha-pṇamattā¹³ adhimuccitā¹⁴ paṇā
hāpenti¹⁵ maggaṃ sugatāpapattiyā.
Sattā¹⁶ ti satta¹⁷ etassa¹⁸ laggā¹⁹ satti²⁰, sakka²¹ na jahantū ti taṃ²²
mātukucchā na parivajjenti, giddhā²³ ti gathā²⁴, ya²⁵ honti²⁶ ye kīṃesa
avāṭānaṃ honti te etāṃ gabbhānaṃ²⁷ na jahantūti.

- 15 Evaṃ Darimukho paccakabuddho gabbhokkantimūlakam²⁸
parihāramūlakam ca dukkham dasecīvā idāni gabbhavuttāna-
mūlakam²⁹ dassetum.

5. Mīlhena litta ruhirena makkhita
semhena litta upanikkhamanti,
yam yam hi kāyena phusanti tāvade
20 sabbaṃ asātaṃ dukkham eva kevalam. 18.
e. Divā vadāmi na hi aññato savaṃ³⁰,
pubbenivāsam bahukam sarāmiti
diyaddhagātham āha.

- 25 Tattha mīlhena litta ti mahārāja lue satti mātukucchā nikkhamanā
na catujātagandham vilūpiyāva samāhūṭam pīṇandhiva³¹ nikkhamanti, puri-
nagūthena pana makkhita pīṇandhā hutvā nikkhamanti, ruhirena makkhita
ti rattalohitacandanamūlāpi³² va³³ hutvā na nikkhamanti, rattalohitamakkhita
pana hutvā nikkhamanti, semhena litta ti na sāpi³⁴ te³⁵ catandamena
30 vilūpi³⁶ nikkhamanti, bahalapicchāsamahāṇi³⁷ pana hutvā nikkhamanti.

¹ Bā omits pi. ² Bā vātaritum. ³ Bā -kappena. ⁴ Bā eva, C' omits eva. ⁵ C' -kaṇḍhūṭarayo, C' -kaṇḍhūṭa, Bā -kaṇḍhūṭa. ⁶ C' -saṃ -corr. to sa-. ⁷ C' -naṃ corr. to -naṃ. Bā -naṃ. ⁸ C' -samānaṃ? C' -samānaṃ? corr. to samānaṃ, Bā -sakkhātaṃ. ⁹ Bā -papūṭitaṃ. ¹⁰ C' etta-. C' etta- corr. to ettha-. ¹¹ Bā -muccā-. ¹² C' -hāpenti, C' -hāpenti corr. to jāpenti? ¹³ Bā tattha satti. ¹⁴ C' -sa-. ¹⁵ Bā laggāti ti. ¹⁶ Bā sattiye. ¹⁷ Bā jahantūti satti ye na jahanti va. ¹⁸ Bā giddhā. ¹⁹ Bā te. ²⁰ Bā gabbha-. ²¹ Bā -kaṇḍa-. ²² C' -gabbhavuttāna-. ²³ C' -saccaṃ. ²⁴ Bā -tvāna. ²⁵ Bā va. ²⁶ Bā ca. ²⁷ Bā satti te. ²⁸ Bā -catandamūlāti. ²⁹ Bā bahalapicchāsa-.

(bhinam) hi pubbhavarūḥakkāle atinī samutī uttakkamanti, tāvade¹ ti jasmim
 samaye, idam² vuttam³ hoti: mahārāja ime aṭṭa tesmim⁴ mātukucchito⁵ uttakkamane-
 samaye evaṃ upbōdhita⁶ uttakkamanti yam⁷ yam⁸ uttakkamanevamev⁹ padam¹⁰
 vā tattham¹¹ vā padam¹² vā phusanti tam¹³ sabbam¹⁴ asītam¹⁵ āmahuram¹⁶ keva-
 lam¹⁷ sammasseva¹⁸ dukkham¹⁹ eva phusanti, sukham²⁰ ukkaṃ²¹ teva²² tesmim²³ sa-
 maye u²⁴ tthi²⁵, diṭṭvā²⁶ vadimi na hi aṭṭhato²⁷ savaṃ²⁸ ti mahārāja ahaṃ
 tasmā²⁹ uttakkam³⁰ vadanto na³¹ aṭṭhato³² savaṃ³³ aṭṭhassa³⁴ sammasseva³⁵ vā bāhiṃsa-
 nassa³⁶ vā³⁷ sutvā³⁸ vadimi³⁹ attano⁴⁰ pana⁴¹ paccakabodhihārena⁴² diṭṭvā⁴³ pavivittitvā⁴⁴
 parekkham⁴⁵ katvā⁴⁶ vadimīti⁴⁷ attho, pubbenivāsaṃ⁴⁸ bahukaṃ⁴⁹ ti idam⁵⁰ attano
 ānūbhavaṃ⁵¹ dassento⁵² āha, idam⁵³ vuttam⁵⁴ hoti: mahārāja ahaṃ⁵⁵ ti hi pubbe u-
 ttakkamāroḍḍhapattipattimakkhātam⁵⁶ pubbenivāsaṃ⁵⁷ bahim⁵⁸ arūro⁵⁹, atzasaṃsa-
 kappādhikhiṇi⁶⁰ dve⁶¹ vassakāyeyāni⁶² sarāmiti⁶³

Idāni Satthā abhisambuddho kutvā, ovaṃ se paccekabuddho
rājānaṃ sabbāsītakathāya¹⁸ samganhīti¹⁹, vatvā ovaṃ apaddha-
gātham abhāsī²¹:

a^h. Cītrāhī gāthāhī sūbhāṣitāhī

Darimukho vññhapav¹⁸ Sumedhau H. 19.

Taika elirähili suokathasannakstähli, suhastählin suokstähli, De-
rimukho nijjhapayi¹⁹ Sumedhen o bhikkhavo so Dermukho²⁰ paraka-
buddho tesu Sumedhen sanderapattin²¹ kirantharajamasammatan²² rāman
nijjhapay²³ āpama²⁴ etano²⁵ vasaṇaṃ suhasevāti attho.

Pacceka-buddho⁴⁴ kāmesu dosam dassetvā attano⁴⁵ vac-
 sanh⁴⁶ gāhāpetvā „mahārāja, idāni pabbajja⁴⁷ vā mā vā, mayā
 pana tuyham kāmesu ādinavo⁴⁸ pabbajjāya ca ānisaṁsio kathito,
 tvaṁ appamatto hobhī⁴⁹ vatvā savaṇṇarājahanāso viya ākāse 23
 uppatitvā valāhaka-gabbhaṁ maddanto Nandamūlekapaḍḍhāram⁵⁰
 eva gato. Mahāsatto daṣṇakhaṣaṁmodhūnasamuṇḍalaṁ añjaliṁ
 siraṁsiṁ thāpetvā paṇassamāno thātvā tasmiṁ dassaṇavisa-

¹ Bā ānandā. ² Bā gattān. ³ Cā adhiattān, Bā āsattān corr. to āsattān. ⁴ Cā-
 -sā, Bā saṁvinnasā. ⁵ Bā nesaṁ. ⁶ Bā natthi. ⁷ Bā pavān. ⁸ Cā ad-
 ā. ⁹ Bā adda suttā. ¹⁰ Bā -buddha-. ¹¹ Cā bahulaṁken. Cā bahulaṁ
 corr. to -jān. ¹² Bā ayya. ¹³ Bā pubbe pi vutthakkānthe parivāṇāṇaṁ,
¹⁴ Cā bahu, Cā bahu corr. bahu, Bā bahu corr. to bahukā. ¹⁵ Bā -gūṭhāya.
¹⁶ Cā -khiṇṇi, Cā -gaṇṇāṇi, Bā -gaṇṇi. ¹⁷ Bā -thamā. ¹⁸ Bā nīḥāpariṇ. ¹⁹
 Cā nīḥāpayiṇ, Cā nīḥāpayi, Bā nīḥāpari. ²⁰ Bā -kha. ²¹ Cā adda āṇaṇi,
 Cā āṇa. ²² Bā saṇṇāpari. ²³ Cā adda va. ²⁴ Cā sambuddha. ²⁵ Bā vā-
 -saṇṇā. ²⁶ Cā pabbajja, Bā pabbajjāṁ. ²⁷ Cā āṇasaṁ, Bā āṇasa. ²⁸
 Cā -āṇa-.

yam¹ atthe² jetthaputtam³ pakkosūpetvā⁴ rajjam⁵ paticchāpetvā⁶
mahājanassa⁷ rodantassa⁸ paridevantassa⁹ kāme¹⁰ pahāya¹¹ Hima-
vantam¹² pavisitvā¹³ paṇṇasālam¹⁴ māpetvā¹⁵ isipabbajjam¹⁶ pabbajjtvā¹⁷
nacirass¹⁸ eva¹⁹ abhiññā²⁰ ca²¹ samāpattiyo²² ca²³ nibbattetvā²⁴ Ayupari-
yosāne²⁵ Brahmaloḷkūpago²⁶ ahoṣitī²⁷.

Satthā²⁸ imam²⁹ dezanam³⁰ āharitva³¹ saccāni³² pakāsetvā³³ jātakam³⁴ sa-
modhānesi³⁵: (Saccāpariyosāne³⁶ bahū³⁷ sotāpaṇṇādayo³⁸ ahoṣam³⁹) „Tadā⁴⁰
rājā⁴¹ aham⁴² eva⁴³ ahoṣin⁴⁴” ti. Darimukha⁴⁵ jātakam⁴⁶.

4. Nerujātaka.

- 10 Kākolā¹ kākasamghā² eā³ ti. Idam⁴ Satthā⁵ Jetavane⁶ vi-
haranto⁷ aññatarām⁸ bhikkhūm⁹ ārabbsa¹⁰ kathesi¹¹. So¹² kira¹³ Sattho¹⁴
santike¹⁵ kammaṭṭhānam¹⁶ gahetvā¹⁷ ekaṃ¹⁸ paecantagāmaṃ¹⁹ agamāsi²⁰. Ma-
masā²¹ tassa²² iriyāpathe²³ paṇiditvā²⁴ tam²⁵ bhojetvā²⁶ paññānam²⁷ gahetvā²⁸ aññā-
paṇṇasālam²⁹ kāretvā³⁰ tattha³¹ vasāpesom³², atīviya³³ c³⁴ asam³⁵ saḅkārūm³⁶
15 karūmsu³⁷. Ath³⁸ eke³⁹ sassatavādā⁴⁰ āgamiṃsu⁴¹. Te⁴² nesam⁴³ vacanān⁴⁴
sutvā⁴⁵ therūn⁴⁶ vissajjetvā⁴⁷ sassatavāde⁴⁸ gahetvā⁴⁹ tesam⁵⁰ yeva⁵¹ saḅkārūn⁵²
karūmsu⁵³. Tato⁵⁴ ucchedavādā⁵⁵ āgamiṃsu⁵⁶. Te⁵⁷ sassatavāde⁵⁸ vissajjetvā⁵⁹
ucchedavāde⁶⁰ gaṇhiṃsu⁶¹. Ath⁶² aññā⁶³ ucelakā⁶⁴ āgamiṃsu⁶⁵. Te⁶⁶ ucche-
davāde⁶⁷ vissajjetvā⁶⁸ ucelakavādam⁶⁹ uggaṇhiṃsu⁷⁰. So⁷¹ tesam⁷² guṇā-
20 guṇam⁷³ ajānantānadi⁷⁴ munussānam⁷⁵ santike⁷⁶ dukkham⁷⁷ vasiṭvā⁷⁸ ruttha-
vasso⁷⁹ pavāretvā⁸⁰ Sattho⁸¹ santikam⁸² gantvā⁸³ katapatisanthāro⁸⁴ „kaḥam⁸⁵
vassam⁸⁶ ruttho⁸⁷ sīti” ruttho⁸⁸ „paccantam⁸⁹ nissāya⁹⁰ bhanto” ti⁹¹ vatvā⁹² „su-
kham⁹³ ruttho⁹⁴ sīti” ruttho⁹⁵ „bhanto⁹⁶ guṇāguṇam⁹⁷ ajānantānam⁹⁸ santike⁹⁹
dukkham¹⁰⁰ ruttho¹⁰¹ smīti” āha¹⁰². Satthā¹⁰³ „bhikkhu¹⁰⁴, porāṇakapaṇḍitā¹⁰⁵
25 tiracchānayanoniyam¹⁰⁶ nibbattāpi¹⁰⁷ guṇāguṇam¹⁰⁸ ajānantehi¹⁰⁹ saddhim¹¹⁰ ekadiva-
sam¹¹¹ pi¹¹² na¹¹³ vasiṃsu¹¹⁴, tam¹¹⁵ attāno¹¹⁶ guṇāguṇam¹¹⁷ ajānantatthāno¹¹⁸ kammā¹¹⁹ va-
sīti” vatvā¹²⁰ tena¹²¹ yācito¹²² atītam¹²³ āhāri¹²⁴:

Atthe¹²⁵ Bārāṇasiyam¹²⁶ Brahmadatto¹²⁷ rajjam¹²⁸ kārente¹²⁹
Bodhisatto¹³⁰ suvaṇṇahaṃsayoniyam¹³¹ nibbatti¹³², kaṇiṭṭhabhā-

¹ C¹ -vissayam, B² -vissaya. ² B³ atikkanto. ³ B⁴ -cchādetvā. ⁴ B⁵ -tesseva.
⁵ B⁶ -aj. ⁶ B⁷ dhammaḍḍa. ⁷ C⁸ add. hi. ⁸ B⁹ add. paṇṇa. ⁹ B¹⁰ eva,
omittimā ahoṣin. ¹⁰ B¹¹ add. tattham. ¹¹ B¹² karvā. ¹² C¹³ etassa. ¹³ B¹⁴
atthāññā. ¹⁴ B¹⁵ ag-. ¹⁵ B¹⁶ tesam. ¹⁶ B¹⁷ tesāññāva. ¹⁷ B¹⁸ -dān. ¹⁸ B¹⁹
ucelakānān. ¹⁹ B²⁰ gaṇhiṃsu. ²⁰ C²¹ caṇḍi, B²² vasaṇḍi.

tāpi 'ssa atthi, te Cittakūṭapabbate vasantā Himavantapadese¹
sayamjātasālin khādanti. Te ekadivasam tattha caritvā Citta-
kūṭam āgacchantā antarāmagge ekaṃ Neruṃ nāma kaṭṭhena-
pabbataṃ dievā tassa matthake nisidimsu. Tam pana pabba-
taṃ nissāya vasantā² sakunā³ catuppādā ca⁴ gocarabhūmiyaṃ⁵
nānāvaggā honti, pabbataṃ pavittakūlate patthāya tass'
obhāsena suvannavaggā va⁶ honti. Tam dievā Bodhisattassa
kaniṭṭho kāraṇaṃ ajānitvā „kin⁷ nu kho attha kāraṇaṃ“ ti
bhātara⁸ saddhim sallapanto dve gāthā abhāsī:

1. Kākola kākasaṃghā ca mayā⁹ ca patataṃ¹⁰ varā¹¹ 10
sabbe va sadisā homa imam āgama pabbataṃ. 20.

2. Idha sithā ca vyagghā ca sigālā ca migāddhamā¹²
sabbe va sadisā honti, ayaṃ ko nāma pabbato ti. 21.

Tattha kākola ti vanakikā, kākasaṃghā ti pakasikakaghaṇṇa¹³ pata-
taṃ¹⁴ varā ti pakkhiseṭṭhā, sadisā homā ti samavattā homa 15

Tassa vacanam sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

3. Imam Nerū¹⁵ 'ti jānanti manussā pabbatuttamaṃ,
idha vaggena sampannā vasanti sabbapāṇino ti. 22.

Tattha idha vaggena 'ti imasmim Nerupabbate obhāsena vaggasam-
pannā hontā. 20

Tam sutvā kaniṭṭho sesagāthā āha:

4. Amānanā¹⁶ yattha¹⁷ siyā santāna¹⁸ vā vimānanā¹⁹
hinasammānanā²⁰ vāpi na tattha vasa divase²¹. 23.

5. Yattha alaso²² dakkho ca sūro bhīru ca pūjīyā²³
na tattha sauto nivasanti avisesakare nage²⁴. 24. 25

¹ Bā-ppa-. ² C²-tam, C³-taṃ corr. to -tā. ³ C²-ce, C³-no corr. to -nā?
Bā sagunasaṃghā ca. ⁴ C² amī ca ⁵ Bā va. ⁶ Bā kin. ⁷ Bā abhayena. ⁸
Bā -yam. ⁹ C² janataṃ, C³ jananaṃ? Bā pathataṃ. ¹⁰ C² pakasikakaghaṇṇa
corr. to kākaghaṇṇa, Bā pakasikā tāka. ¹¹ C² patam. ¹² Bā neru. ¹³ C²
amānanā, C³ amānati? Bā amānana ¹⁴ Bā vassita ¹⁵ C² santāna, Bā santā-
nā. ¹⁶ C² pīnā-, Bā cīnā-. ¹⁷ C²-sammānanā, Bā ittasammānanā. ¹⁸ C²
divase, C³ nīlvase corr. to nīlvase, Bā vasa tīvase. ¹⁹ C² adda va, C³ va corr.
to ca. ²⁰ C²-kare nage, Bā -karā nare.

6. Nāyaṃ Neru vibhajati¹ bhūnamukkatthamajjhime,
avisesakaro Neru, handa Neruṃ jahāmasa ti. 25.

Tattha paṭhamagāthiyo² attho³; yattha suttānaṃ⁴ paṇḍitānaṃ ellasaṃ-
panūṇaṃ bhāṇassa abhāṇa amānaṃ vā ayamānassa⁵ sūlānaṃ⁶ es khā-
A nani vā dhasilānaṃ samūhāna⁷ siyā tattha divasaṃ pi⁸ na vaceyya, pūjīyā
ti ete ettha sāsandhiya⁹ pūjāya¹⁰ pūjīyā¹¹ honti, samakam sakkhiraṃ labhanti,
bhūnamukkatthamajjhime ti jātigottakulapadesasāṃlācārānūṇā¹² hīna¹³ es
majjhime es ukkaṭṭhe es ayaṃ na vibhajati¹⁴, handā¹⁵ ti varasaggaṭṭhā¹⁶
nīṭṭo, jahāmasa ti paricajjāma.

10 Evaṃ ca pana vatvā ubho pi te hemsā uppatitvā Citta-
kūṭam eva gaṭā.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁷ āharitvā saccāni pakūsetvā jātakaṃ so-
modhāmasi: (Saccapariyosāno so bhikkhu sotāpattiṃphale patitthahi)
„Tadā kaṇṭhahamso Anando abosi, jetthe¹⁸ aham evā¹⁹“ ti. Neru-
15 jātakaṃ²⁰.

5. Āsāṃkajātaka.

Āsāvati nāma latā ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto
purāṇadutiyaikapalobhanam ārabbsa katthesi. Vatthum Indriya-
jātaka āvibhavissati. Idha pana Satthā taṃ bhikkhuṃ²¹ „saccam
20 kīru tvaṃ ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā „saccam bhante“ ti vutte „kena²²
ukkaṇṭhāpito sīti“ „purāṇadutiyaikāya bhante“ ti vutte „samapa, esā
itthi tuyhaṃ anutthakārīkā, pubbe pi tvaṃ etaṃ nissāya caturaṅginim²³
senaṃ caṇṭvā²⁴ Himavantapadesa²⁵ mahantaṃ dukkhaṃ anubhavanto
tīṇi sahiyaccharāṇi vassīti“ vatvā attāṃ āhari:

20 Attite Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam kārente
Bodhisatta Kāsīgāme brāhmaṇakule nibbattitvā-vayappatto

¹ C² -ā, B² -lānā. ² B² -thāyamattho. ³ C² suttānaṃ, B² sandhānaṃ.

⁴ C² sammatā, B² samānaṃ. ⁵ C² divasāmagi, B² navas in the place of divasampi. ⁶ B² sāsandhiya. ⁷ C² pūjāni, C² pūjāni corr. to pūjāya. ⁸ C² adda ya, C² kī. ⁹ C² -desamāṇācārānūṇā, B² -gottasālapadesa-. ¹⁰ C² hīna, C² hīna corr. to hīna. ¹¹ B² janāti. ¹² C² varasa, B² codanattiha. ¹³ B² dhamma-. ¹⁴ B² jettakabhamso pana. ¹⁵ B² adda catottham. ¹⁶ B² adda pakkaṇṭetvā. ¹⁷ C² ke, C² ke corr. to keva. ¹⁸ C² -ni, B² -ni, C² -ni corr. to -ni. ¹⁹ C² jiyitvā, C² psitvā. ²⁰ B² -pya.

Takkasilāya¹ ugghaṇṭhasippo isipabbajjaṃ pabbajjtvā vanamūla-
 phalāhāro abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattitvā Himavanta-
 padese² vasi. Tasmim kāle eko puññasampanno satto Tāva-
 tiṇṇasabhavanā³ cavitvā tasmim thāne padumasaṃ ekasmim
 padumagabbhe dārikā hutvā nibbatti, sesapadumesu purāṇa-
 bhāvaṃ patvā patantesu pi taṃ mahākucchikaṃ hutvā tiṭṭhat⁴
 eva. Tāpaso nahāyituṃ⁵ gato taṃ disvā „aṇṇesu padumesu
 patantesu pi idaṃ mahākucchikaṃ hutvā tiṭṭhati, kiṃ nu kho
 kāraṇaṃ“ ti cintetvā udakasāṭikāṃ⁶ nivāsetvā taranto gantvā
 taṃ⁷ padumaṃ vivaritvā⁸ taṃ dārikaṃ disvā dhūtasāññam⁹
 uppādetvā paṇṇasālam ānetvā patijaggi. Sā aparabbāge soḷa-
 savaṇṇadesikā¹⁰ hutvā abhirūpā abosi uttamarūpadhārā atik-
 kantā mānusaṃ vaṇṇaṃ¹¹ appattā devavaṇṇaṃ. Tadā Sakko
 Bodhisattassa opatṭhānaṃ āgacchati. So dārikaṃ disvā „kuto
 esā“ ti pucchitvā laddhaniyāmaṃ¹² sutvā „imissā kiṃ laddhum.
 vattatīti“ pucchi. „Nivāsanaṭṭhānaṃ vatthālāṃkārabbojana-
 vidhānaṃ mārisā“ ti. So „sādhū bhante“ ti tassā vasaṇaṭ-
 ṭhāya¹³ phalikapāsādaṃ māpetvā dibbasāyanaṃ dibhavatthālāṃ-
 kāraṃ dibhannapānāni¹⁴ māpesi. So pāsādo tassā abhirū-
 hanakāle¹⁵ otaṭṭvā bhūmiyaṃ patitṭhāti abhirūḥhakāle¹⁶ lam-
 bhītva ākāse tiṭṭhati¹⁷. Bodhisattassa vattapaṭivattam kuru-
 mānā pāsādo vasi. Tuṃ eko vanacarako¹⁸ disvā „ayaṃ vo“
 bhante kiṃ hotīti“ pucchitvā „dhūtā me“¹⁹ ti sutvā Bārāṇa-
 sīm gantvā „deva mayā Himavantaṇṇapadese evarūpā nāma
 ekassa tāpasaṃsa dhītā dīṭṭhā“ ti rañño ārocesi. So savana-
 samsagge²⁰ eva bajjhितvā vanacaram²¹ maggaḍḍesikāṃ katvā
 caturaṅginīya senāya taṃ thānaṃ gantvā khandhāvāraṃ nive-
 setvā²² vanacarakaṃ²³ ādāya amaccaparivuto²⁴ assamapadaṃ

¹ Tā - yeṇ. ² Tā - ppa-. ³ Tā - nate. ⁴ Tā - nā-. ⁵ Tā - ta-. ⁶ Tā - emite taṃ.

⁷ Tā - vīsa-. ⁸ Tā - dhūtā. Ce dhūtā - corr. to dhūta. Tā - pira-. ⁹ Tā - vasaṇapade-

¹⁰ Tā - atikkantammanasavāna. ¹¹ Tā - padumasaṃto mepi laddhaṃ ti. ¹² Tā -

opatṭhānaṃ. ¹³ Tā - dibbasāna-. ¹⁴ Tā - rūḥhāna-. ¹⁵ Tā - ārohaṇā-. ¹⁶ Tā - adda-

si. ¹⁷ Tā - riko. ¹⁸ Tā - ta. ¹⁹ Tā - emite me. ²⁰ Tā - carikāṃ. ²¹ Tā - nira-

²² Tā - rikaṃ. ²³ Tā - amaccagāṇa-

pavisitvā Mahāsuttam vanditvā¹ „bhante, itthiyo nāma brahmacariyassa malam², tumhākaṃ dhītaraṃ ahaṃ paṭijaggissāmi³“ āha. Bodhisatto pana „kin⁴ nu kho etasmiṃ padume“ ti āsāṃkaṃ katvā udakaṃ taritvā⁵ ānatabhāvena⁶ tassā kumārīkāya Āsāṃkā ti nāmaṃ akāsi. So taṃ rājānaṃ⁷ „imaṃ gahe tvā gacchā“ ti ujukaṃ avatvā „mahārāja imāya kumārīkāya nāmaṃ jānanto gaṇhitvā gacchā“ ti āha. „Tumhehi kathite āsāṃkā⁸ bhante“ ti. „Ahaṃ⁹ na kathemi, tvaṃ nāmaṃ jānanto¹⁰ gahe tvā yāhi¹¹“. So „sādhū“ ti sampaticchitvā ito¹² paṭṭhāya amaccehi saddhīm „kinnāmā¹³ nu kho esā“ ti nāmaṃ upadhāreti. So yāni dujjānāni nāmāni tāni kittetvā „asaṅkā¹⁴ nāma¹⁵ bhavissatīti“ Bodhisattena saddhīm kathesi. Bodhisatto¹⁶ „na¹⁷ evaṃnāmā“ ti paṭikkhipati. Raṇṇo¹⁸ nāmaṃ upadhārentassa¹⁹ eva saṃvaccharo atīto²⁰. Hatthiassamanossee

13 sihādayo vāḷā²¹ gaṇhanti, dighajātīkapaṇipantho²² hoti, makkhikapaṇipantho²³ va hoti, sītena kilamitvā bahū²⁴ maranti. Rājā „kin²⁵ me etāyā“ ti Bodhisattassa kathetvā pāyāsi²⁶. Āsāṃkā kumārīkā phalīkavāṭapānaṃ vivaritvā²⁷ atṭhāsi. Rājā naṃ²⁸ diṣvā „mayāṃ tāva²⁹ nāmaṃ jānitum na sakkoma, tvaṃ Hi-

30 navante yeva vasa, mayāṃ gamissāmā“ ti āha. „Mahārāja, tvaṃ gacchanto mādisaṃ itthiṃ na labhisasi³¹, Tāvatiṃsadevaloke Cittalatāvane Āsāvati nāma latā atthi, tassā³² phalassa abbhantare dibbapānaṃ nibbattaṃ³³, taṃ ekaṃ vāraṃ pivitvā³⁴ cattāro māse maddā hutvā dibbasayane sayanti, sā pana vaa-

¹ B⁴ adds ekasamānaṃ nisidditvā paṭisaṃdhāraṇaṃ katvā. ² B⁴ adds hoti. ³ B⁴ kin. ⁴ C² karī- corr. to tarī-, B⁴ otari. ⁵ C² aṭṭa-, C² aṭṭa- corr. to ānita-, B⁴ ānita-. ⁶ B⁴ mahārāja in the place of t. r. ⁷ B⁴ māññissāmi. ⁸ B⁴ adds te. ⁹ B⁴ adds va. ¹⁰ B⁴ tato. ¹¹ C² kin-. ¹² B⁴ -kaṇ. ¹³ C² nāma- corr. to nāma. ¹⁴ C² -ita. ¹⁵ B⁴ pana evaṃ nāma na. ¹⁶ B⁴ adds tassā. ¹⁷ B⁴ adds sādā. ¹⁸ C² vāḷā corr. to vāḷā, B⁴ vāḷā. ¹⁹ C² -patto corr. to -pantho? B⁴ -paddho. ²⁰ C² -patto corr. to -pantho? B⁴ -paddho. ²¹ C² bahū, B⁴ bahumūnasa. ²² C² kin. ²³ B⁴ adds manussasī. ²⁴ B⁴ adds atṭhānaṃ dāsiṭṭā. ²⁵ B⁴ taṃ. ²⁶ B⁴ tāva. ²⁷ B⁴ adds me vacanāṃ sanāhi. ²⁸ B⁴ teṭṭa. ²⁹ C² -iti, C² -ti corr. to -māti. ³⁰ C² pivitvā.

sasahasse¹ vassasahasse² phalati, surāseṇḍā devaputtā³ 'ito phalaṃ labhissāma⁴ 'ti dībbapānapipāsam⁵ adhivāsetvā vassasahassam nibaddham⁶ gantvā taṃ⁷ lataṃ 'ārogā⁸ nu kho⁹ ti olokenti, tvaṃ pana ekasamvaccharen¹⁰ eva¹¹ ukkanthito, āsā-phalalābho nāma sukho, mā ukkanthitī¹² vatvā taso¹³ gāthā abhāsi:

i. Āsāvati nāma latā jātā Cittalatāvane,
tasse¹⁴ vassasahassena ekaṃ nibbattate phalaṃ,
taṃ devā payirupāsanti tāva dūrapphalam satim¹⁵. 26.

v. Āsim¹⁶ eva tvaṃ rāja, āsā phalavati sukhā,
āsimaseth¹⁷ eva¹⁸ so pakkhi¹⁹, āsimseth eva²⁰ so diḷo. 27.

a. Tassa cāsā²¹ samijjhita²² tāva dūragatā satī²³,
āsim²⁴ eva tvaṃ rāja, āsā phalavati sukhā ti. 28.

Tatha Āsāvati evaṇṇāmhi²⁵, aḷ hi yaṃ tassa phalo aḷ uppalati taṃ²⁶ evaṇṇā nāmaṃ labhi²⁷, Cittalatāvane ti evaṇṇāmake uyyāne, taṃti²⁸ 10 kira uyyāne rukkhalaśāḍḍam pabbhā pavittapavittānā²⁹ devānam sarisa-vattham cittaṃ³⁰ karoti, ten³¹ ssa Cittalatāraṇe ti nāmaṃ jātam, payirupāsanti punappunam upeti³², āsimasvā³³ ti āsimasī³⁴ yeva patihosi yeva mā āsachedaṃ³⁵ hammaṃ karohi³⁶.

Rājā tassā kathāya³⁷ bajjhivā puna amacce sannipādetvā³⁸ 30 dasanāma³⁹ kāretvā nāmaṃ gavesanto aparam pi samvaccharaṃ vasi. Tassā dasanāmake pi nāmaṃ na hoti⁴⁰, asukam⁴¹ nāmā 'ti vutte Bodhisatto paṭikkhipat⁴² eva⁴³. Puna rājā „kiṃ⁴⁴ me imāya⁴⁵ 'ti pāyāsi. Sāpi⁴⁶ vātapāne thatvā attānaṃ dassesi⁴⁷, Rājā „tiṭṭha tvaṃ⁴⁸, mayaṃ gamissāma⁴⁹ 35

¹ Bā -sena. ² Cā -ssa, Bā omitta sassa- ³ Cā devatūputtā. ⁴ Bā -nam pi- ⁵ Bā nibaddham. ⁶ Cā ti. Cā tā corr. to taṃ. ⁷ Bā ac- ⁸ Cā ekam- ⁹ Bā dūrapphalo pati. ¹⁰ Bā Isasattho ca. ¹¹ Cā Bā -l. ¹² Bā Isasatto ca. ¹³ Cā tassa vāyāse, Cā tassa tavāse corr. to taṃsa dīvā, Bā Isasā tassā. ¹⁴ Bā -jhattha ¹⁵ all three MŠS. satī. ¹⁶ Bā -makāsa. ¹⁷ Bā aṇaṃ nāmaṃ labhāsi. ¹⁸ Bā sahā-, Cā omitta pavittā. ¹⁹ Bā citram. ²⁰ Bā upāseṇṭi. ²¹ Bā Isasatthevā. ²² Bā Isasati. ²³ Bā āsacheda. ²⁴ Bā adde vadati. ²⁵ Bā gāthāya. ²⁶ Bā -pāṭipatrā. ²⁷ Cā dasanāma, Bā dasanūmakam. ²⁸ Cā na hoti, Bā nāhoṭi. ²⁹ Cā -ka. ³⁰ Cā -pittava. ³¹ Cā kim. ³² Bā adde puna. ³³ Bā adde tam dīvā. ³⁴ Cā tvaṃ.

'ti āha. „Kasmā yāsi' mahārāja" 'ti. „Tava nāman jānitum na sakkomīti". „Mahārāja, kasmā nāman na jānissasi', āsā' nāma' asamijjhanikā' n' atthi', eko' bako pabbatamuddhani thito' attanā patthitam labhi, tvaṃ kasmā na labhissasi', adhi-
 5 vāsehi mahārāja" 'ti. „Eko kira bako ekasmiṃ padumasare gocaraṃ gahetvā uppatitvā pabbatamatthake nīlyi, so taṃ divasaṃ tatth' eva vasitvā punadivase cintesi: 'ahaṃ imasmiṃ pabbatamatthake sukhaniśinno, sace ito anotaritvā' etth' eva nisinnu gocaraṃ gahetvā pāṇiyam pivitvā imaṃ divasaṃ va-
 10 seyyaṃ bhadrakaṃ vata assā' 'ti, atha naṃ' divasaṃ eva Sakko devarāja asuranimmathanam' katvā Tāvātimsabbhavane devissariyaṃ laddho cintesi: 'mama tāva manoratho mattha-
 kam patto, atthi nu kho araṇṇe koci aparipunnamanoratho' ti' upadhārento taṃ bakam disvā 'imassa manorathaṃ mattha-
 15 kam pāpessaṃmīti', bhakassa nisinnatthānato avidūre ekā nadi atthi, Sakko taṃ nadim' oghapunnam katvā pabbatamattha-
 keṇa pesesi, bako tatth' eva nisinnu macche khādītva pāṇi-
 yaṃ pivitvā taṃ divasaṃ tatth' eva vasi, udakam pi bhassitvā gataṃ, evaṃ mahārāja bako pi tāya attano āsāya' pha-
 20 lam labhi', tvaṃ kasmā na labhissasīti' vatvā āsimsathevā' 'ti ādim āha.

Tattha teimasetheva¹⁸ 'ti teimasetheva¹⁹, pakkhahi yuttasāya pakkhahi²⁰ dvijakkhattum jātasiya dvijō²¹, tāva dūragarā²² ti pabbatamatthakato man-
 25 kassa ānubhāveṇa²³ bhakassa āsā²⁴ pūrti yevā 'ti²⁵.

Rājā²⁶ tassa katham sutvā rūpe²⁷ bojhitvā²⁸ kathāya allina-
 gantum asakkonto²⁹ amacce sannipādetvā satanāman³⁰ kāresi;

¹ B⁴ pāyāsi. ² B⁴ -atthi. ³ Iti āha. ⁴ B⁴ nāman. ⁵ C⁴ -jñhinkā, B⁴ asamle-
 chanāsi nāma. ⁶ B⁴ adda na varatanam anāhi. ⁷ B⁴ adda kira. ⁸ C⁴ -pūtho.
⁹ C⁴ -asarihi. ¹⁰ B⁴ anaciretvā. ¹¹ B⁴ taṃ. ¹² B⁴ asuramhi. ¹³ B⁴ adda
 so. ¹⁴ C⁴ C⁴ nadi. ¹⁵ B⁴ sa. ¹⁶ B⁴ labhati. ¹⁷ B⁴ teimasetheva. ¹⁸ B⁴
 isasetheva. ¹⁹ B⁴ isasethe yevā. ²⁰ all three MSS. -ti. ²¹ B⁴ dvijō. ²² B⁴
 -gataṃ. ²³ C⁴ kaṭṭhassa, C⁴ -kaṭṭhassa. ²⁴ B⁴ -to. ²⁵ C⁴ samvā. ²⁶ B⁴ -va.
²⁷ Iti āsāsi. ²⁸ C⁴ omīti sakkonto --- ti. ²⁹ B⁴ attha rājā. ³⁰ B⁴ evasūpe.
³¹ B⁴ adda tassā. ³² B⁴ adda rājā. ³³ B⁴ satanānimmanam.

saṭaṇḍamavasena¹ guvesantassāpi² 'ssa' aññaṃ saḍvacccharaṃ
 attāha. So tinnāḥ saḍvacccharānaṃ accayena Bodhisattaṃ
 upasamkamitvā „saṭaṇḍamavasena aṇkaṃ nāma³ bhuvissati
 bhante“ ti pucchā. „Na jānāsi mahārājā“⁴ 'ti. So „gamissāṃ'
 idāni⁵ mayā“ ti Bodhisattaṃ vanditvā pāyāsi. Āsaṃkakumā-
 rikā puna pabhaḥkavātapānaḥ⁶ nissāya thitā⁷. Rājā tam⁸ diṣvā
 „tvaṃ tiṭṭha, mayāṃ gamissāmā“⁹ ti āha. „Kasmā mahārājā“
 'ti. „Tvaṃ maṃ vacanen¹⁰ eva santappesi¹¹ na kāmaratīyā, tava
 madhuravacane¹² bhajjitvā vasantassa mama tīnī saḍvacccharānī
 atikkantānī, idāni gamissāṃti“¹³ vatvā. 10

1. Sampesi kbo maṃ vācāya, na ca sampesi kammanā¹⁴,
 mālā sereyyakassa¹⁵ eva¹⁶ vannaṇantā agandhikā¹⁷. 29.
2. Aphalaṃ madhuraṃ vācāṃ yo mittesu pakubbati¹⁸
 adadaṃ¹⁹ avissajjaṃ²⁰ bhogaṃ sandhi²¹ ten²² assa jīrati. 30.
3. Yaṃ hi kayirā²³ tam²⁴ hi vade, yaṃ na kayirā²⁵ na tam vade, 10
 akarentaṃ bhāsamānaṃ parijānanti paṇḍitā. 31. (J, 363 v.2.)
4. Balaṃ ca vata me khīṇaṃ, pāṭheyyaṃ ca na vijjati,
 saṃke paṇḍiparodhāya²⁶, haṇḍa dāni vajām²⁷ ahaṃ ti 32.
 imā gāthā abbhāsi.

Taṃhe sampesi ti santappesi pīṇesi²⁸, sereyyakassa²⁹ ti kappaka- 20
 kuraṇḍakassa³⁰, deṇḍāḍāṇaṃ ev³¹ etaṃ³², yaṃ kīṇi paṇaṇḍakuraṇḍakajīva-
 sumanadikā³³ aññaṃ pi pupphaṃ agandhakā³⁴ sabbaṃ tam sandhāy³⁵ etaṃ
 āha, vannaṇantā agandhikā ti yaṭṭa sereyyakādīnaṃ³⁶ mālā vannaṇantatīya
 dāsaṇḍa tappeti agandhatīya³⁷ gandheṇa na tappeti evaṃ tīnaṃ pi maṃ
 dāsaṇḍavacaneḥ³⁸ eva tappeti³⁹ na kammanā⁴⁰ ti āpēti, adadaṃ ti bhadda⁴¹ 25
 yo⁴² loṇaṃ nāma bhogaṃ dāsaṇḍi madhuravacaneṇa vatvā taṃ bhogaṃ⁴³
 adadanto avissajjento⁴⁴ keralāṃ madhuravacaneṇa eva karoti teṇa sādḍhīṃ assa

¹ Bā -māvakasena. ² C² -santāpissa. ³ Bā -aṇkaṇaṃ, C² -kaṇḍā. ⁴ Bā
 -ma dāni. ⁵ Bā -kallakavimāsaṭa-. ⁶ Bā -adde va-. ⁷ C² tam corā te naṃ, Bā
 naṃ. ⁸ Bā -tappasasi. ⁹ Bā -maṃ. ¹⁰ Bā -assāmā. ¹¹ Bā -kammanā. ¹²
 Bā -sereyyakassera. ¹³ sereyyakassereyyava. ¹⁴ Bā -dhikā. ¹⁵ Bā -pakappatti.
¹⁶ C² -adāṃ, C² -adāṃ. ¹⁷ Bā -sājjāṇa. ¹⁸ Bā -kariyā. ¹⁹ Bā -vata. ²⁰ C²
 -saṃkhepāṇḍiparodhāya. ²¹ C² -pīṇesi, Bā -maṃ. ²² C² -kīṇā, Bā -mālā sereyya-
 kassa. ²³ Bā -kuraṇḍakassa. ²⁴ Bā -eva taṃ. ²⁵ Bā -kuraṇḍakajīva-sumanā-
 di. ²⁶ Bā -dhikā. ²⁷ C² -kīṇāṇaṃ, Bā -sereyyakādīnaṃ. ²⁸ Bā -dhikā. ²⁹ C²
 tappeti, Bā -santappesi. ³⁰ Bā -kammanā. ³¹ C² -bhadda. ³² C² -yo. ³³ C²
 bhoga. ³⁴ Bā -avissajjento.

mittassa sandhī¹ jirasi mittasanthava² na ghaḥḥiyati³, pāṭheyyaṃ cā 'u bhadda
mayham tava madhuravasaṇa⁴ bandhittvā⁵ tiṇi samvachcharūṇi vacanassa eva⁶
baddhassaratthapadāṭṭhasikkhātun⁷ balaṃ ca khīṇam manussānaṃ bhāttavetaṇa-
sikkhātun pāṭheyyaṃ ca o' atthi, samāke paṇḍuparodhāyā⁸ 'u ev-āhaṃ idā⁹
3 eva attano jīvitavīrasaṃ āsānkāmi, haṇḍa idā¹⁰ āhaṃ gacchāmi¹¹.

Āsāṅkakumārīkā rañño vacanaṃ sutvā „mahārāja, tvaṃ
mayham nāmaṃ jānāsi, tayā vuttam eva, mama nāmaṃ idam
me pitu kathetvā maṃ gaṇhītvā yāhiti¹²“ rañño saddhīm sallapaṇṭi¹³
„Etad eva hi me nāmaṃ yaṇṇāma¹⁴ asmi¹⁵“ rathesabbhā,
10 āgamehi¹⁶ mahārāja, pīṭaram āmantayāmi¹⁷ ahaṃ ti 33.
āha.

Tass' attho: yaṇṇāmi¹⁸ ahaṃ asmi tam etad¹⁹ āsāṅka²⁰ eva mama
nāmaṃ ti.

Rājā²¹ Bodhisattassa santikam gantvā vanditvā „bhante
12 tumhākaṃ dhītā Āsāṅkā nāma²²“ ti āha²³. „Nāmaṃbhūtakālato
patthāya²⁴ gahetvā gaccha mahārāja“ ti. So Mahāsattam
vanditvā phulikavimānavāraṃ āgantvā²⁵ „bhadda pīṭarāpi²⁶
mayham dinnā, ehi dāniti²⁷“. „Āgamehi²⁸ mahārāja²⁹, pīṭaram
āmantayāmi³⁰ ahaṃ“ ti vatvā pāsādā otarītvā Mahāsattam van-
20 ditvā khamāpetvā rañño santikam āgatā. Rājā tam gahetvā
Bārāṇasīṃ gantvā puttadhītāhi vaddhanto piyasamvāsaṃ vasi.
Bodhisatto aparīhīṇajjhāno Brahmaloce uppajji.

Satthā imaṃ desanāṃ³¹ āharītvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
mudhānesi: (Saccapariyocāne ukkanṭhitabhikkhu sutāpattiphaḷe paṭi-
35 ṭhaṃ) „Tadā Āsāṅkakumārīkā purāṇadutiyyikā ahoṃ, rājā ukkanṭhi-
tabhikkhu, tāpaṇ³² ahaṃ evā³³“ ti. Āsāṅkajātakaṃ³⁴.

¹ B⁴ sandhī. ² C²⁴ -sandhava, B⁴ -santhava. ³ C² B⁴ -ti. ⁴ B⁴ -nava. ⁵
C² baḥḥitvā, B⁴ sambhūhītvā. ⁶ C² sava, C² sava corr. to carantassava. ⁷
C² -padānt-, C² -padānti- corr. to -padānti-, B⁴ -padānti-. ⁸ C²⁴ sakkhepānu-
parodhā. ⁹ all three MSS. -ti. ¹⁰ C²⁴ -asmitā. ¹¹ B⁴ -meṭhā. ¹² B⁴ yaṃ
nāmaṃ. ¹³ C² adda tassam. ¹⁴ B⁴ tam sutvā rājā. ¹⁵ C² -kaṇṇāmi, C² -ka-
ṇṇāmi corr. to -kaṇṇāmi, B⁴ kaṇṇāmi. ¹⁶ B⁴ adda tam sutvā mahāsatto. ¹⁷
B⁴ adda tam. ¹⁸ B⁴ adda āha. ¹⁹ B⁴ pīṭarā ti. ²⁰ B⁴ dāni gamāssāmi ti. ²¹
C² āha-, C² āha- corr. to āga-. ²² C²⁴ -rājā ti. ²³ B⁴ āhamade-. ²⁴ B⁴
adda pāsa. ²⁵ B⁴ adda pāṇḍavaṃ.

6. Migālopajātaka.

Na me ruceṇaṃ ti. Idam Saṭṭhā Jetavane viharanto ekam
dubbacabbhikkhum¹ ārabba kathesi. Saṭṭhā taṃ bhikkhum² „so-
caṃ kira tvaṃ³ dubbaco“⁴ ti pucchitvā „āma bhante“ ti vutte „na
kho bhikkhu idāṃ⁵ eva⁶ pubbe pi tvaṃ dubbaco“, dubbacabbhavaṃ⁷ 3
pana nissāya paṇḍitānaṃ vacanaṃ akaraṇṭa verambavātasamukhe⁸ ni-
dhanam⁹ gato āti“ vatvā aṭṭhaṃ āhāsi:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rājāṃ karente
Bodhisatto giṃjhayoniyaṃ nibbattitvā¹⁰ Aparāgnagiṃjho¹¹
nāma ahoṣi. So giṃjhaganaparivato Giṃjhapabbate¹² vasi. 10
Putto paṇ¹³ assa Migālopo¹⁴ nāma thāmahaḥasampanno ahoṣi,
so aññesaṃ giṃjhānaṃ sīmaṃ atikkamitvā uccaṃ¹⁵ uppati¹⁶.
Giṃjhā „putto vo“ atidūraṃ uppattīti¹⁷ giṃjharāñño ācikkhiṃsu.
So¹⁸ taṃ pakkositvā „tvaṃ kira tāta atinocaṃ gacchaṣi“¹⁹,
atluccaṃ gacchanto jīvitakkhayaṃ pāpunissaṣīti²⁰ vatvā tiseo 15
gāthā abhāsi:

1. Na me ruceṇaṃ Migālopo¹² yassa te tādīsā gati,
atuccaṃ tāta patasi, abhūmīṃ tāta sevasi. 34.
2. Catukkappaṃ va²¹ kedāraṃ²² yadā te pathavi siyā
tato tāta nivattaṣsu, māṣsu²³ etto paraṃ gami. 35.
3. Santi aññe²⁴ pi sakunā pattayānā vihaṅgamā,
akkhittā vātavegena natthā te sassatīsamā²⁵ ti. 36.

Tattha Migālopo¹² ti puttāṃ nāmanālapati, atuccaṃ tāta patasiṃ
tāta tvaṃ aññesaṃ giṃjhānaṃ sīmaṃ atikkamitvā atluccaṃ gacchaṣi, catuk-
kappaṃ va²¹ kedāraṃ²² ti lūṭhāsa²⁴ sīmaṃ ācikkhaṣi²³, idam vuttam 15
hoṣi: tāta yadā te ayaṃ mahāpathavi catukkappaṃ kedāraṃ²² rīya siyā evam²⁵

¹ B¹ dubbacca-. ² B² addo pakkosāpetvā. ³ B³ addo bhikkhu-. ⁴ B⁴ -ceci. ⁵
B⁵ addo dubbacco. ⁶ B⁶ -cco yeva. ⁷ B⁷ -sābhimukha. ⁸ C⁸ -na, C⁹ -na corr.
to -naṃ, B⁹ byasanaṃ. ⁹ C⁹ B¹⁰ -tatevā. ¹⁰ C¹⁰ apanna-, B¹⁰ apanandogūha.
¹¹ B¹¹ giṃjhakappa-. ¹² B¹² migā-. ¹³ B¹³ atinocaṃ. ¹⁴ C¹⁴ uppati corr. to up-
pataṭi, B¹⁴ upatati. ¹⁵ B¹⁵ te putto. ¹⁶ C¹⁶ uppattīti corr. to uppattatīti, B¹⁶
upattatīti. ¹⁷ B¹⁷ taṃ eutevā so. ¹⁸ C¹⁸ omīti gacchaṣi, C¹⁸ gacchāsi. ¹⁹ B¹⁹ ca.
²⁰ C²⁰ keṭi-. ²¹ C²¹ māsu, B²¹ māsu. ²² C²² añño. ²³ B²³ passati-. ²⁴ B²⁴
mūḍhassa. ²⁵ C²⁵ avikkhaṭi, C²⁵ avikkhaṭi corr. to āti-. ²⁶ C²⁶ -ra, C²⁶ -ra
corr. to -ro. ²⁷ B²⁷ omīti evam.

khuddhā vya hutv paññāyetha¹ aha tvañ ettakā thūnā nivatteyyasi, eto
 parāṇ mā gāṇhī, santi a hñe pīti na kevalaṇ tvaṇ eva aññe pi gijjha eva-
 karimā² ti dipeti, akkhāritā ti te pi amhākaṇ eṇṇaṇ atikkamitrā gata vāta-
 vegaṇa khaṇḍhitā nassimā, sassaṭṭisamā³ ti sassaṭṭi hī⁴ paṭhavi, paṭṭhatidhi⁵
 5 samam attānaṇ maññamānā aṇṇaṇ vassasāsaṇa; parimāṇaṇ āyūṇ epūreṭṭāpi an-
 tarā va⁶ natthā⁷ ti aññe.

Migālopa⁸ anovāda-kattā pīṇa vacanaṇ akatvā laṇghanto
 laṇghanto pītara⁹ akkhātāṇ sīmaṇ diāvā taṇ¹⁰ atikkamma
 kālavāte patvā tepi¹¹ chinditvā uppatito verambhavātamukhaṇ
 10 pakkhandi. Atha nañ verambhavātā pahariṇsu. So tēhi paha-
 tamatto¹² va¹³ khaṇḍākkhaṇḍaṇ hutvā ākāse va¹⁴ antaradhāyi.

1. Akatvā Aparāṇṇassa¹⁵ pītu vaddhassa¹⁶ bhāsanāṇ
 kālavāte¹⁷ atikkamma verambhāsaṇ vasaṇ agā¹⁸. 37.

2. Tassa puttā ca dārā ca ye c' aññe anujivino
 15 sabbe vyasaṇṇaṇ¹⁹ āpāduṇ anovāda-kare dije²⁰. 38.

3. Evaṇ pi idha vaddhānaṇ²¹ yo vākyas²² nāvabujjhati
 atisīmacaro ditto gijjha vāṭṭasāsaṇa²³.
 sabbe vyasaṇṇaṇ²⁴ papponti akatvā vaddhasāsaṇaṇ²⁵ ti. 39.

4. imā tēso abhisambuddhagāthā.

20 Tatthā anujivino ti taṇ nissāya jīvanakā²⁶, anovāda-kare dije²⁷ ti
 taṇṇaṇ Migālopa-gijjha²⁸ ovaḍaṇ akaranta²⁹ sabbe p. ete tēso sadāhitaṇ aññi-
 maṇ gautvā vīḍaṇ pāpūṇṇaṇ. Evaṇ pīti³⁰ thikkhava yatha so gijjha
 evaṇ³¹ yo aññe pi gahajjha va paṭṭhajjha vā hīrāṇṇakampakāraṇ³² vaddhānaṇ³³
 vacanaṇ na gāṇhātī³⁴ so pi ayaṇ sīmaṇ atikkamitrā caranta diṇa³⁵ gahatī³⁶
 25 gijjha va vyasaṇṇaṇ pāpūṇṇaṇ.

Satthā imaṇ desanaṇ³⁷ āharitvā³⁸ jātakaṇ samodhānesi. „Tadā
 Migālopa³⁹ dubbacubbhikkhu ahesi, Aparāṇṇa⁴⁰ aham evā⁴¹ ‘G. Mi-
 gālopa-jātakaṇ⁴²“.

¹ B¹ -yitha. ² B² passatī. ³ B³ omitta sassaṭṭhi. ⁴ B⁴ vi. ⁵ B⁵ paṭhi. ⁶ C⁶ add ti. ⁷ B⁷ pīṇa. ⁸ C⁸ nañ. ⁹ C⁹ tēhi. ¹⁰ B¹⁰ pahata. ¹¹ B¹¹ uṇṇa va. ¹² B¹² yeva. ¹³ C¹³ aparāṇṇassa. B¹⁴ aparāṇṇassa. ¹⁵ B¹⁵ vaddhassa. ¹⁶ C¹⁶ kila. ¹⁷ B¹⁷ gataṇ. ¹⁸ B¹⁸ hya. ¹⁹ C¹⁹ -to dije. ²⁰ B²⁰ vaddhānaṇ. ²¹ C²¹ -yen. ²² C²² vāṭṭa. C²³ vāṭṭa. corr. to vāṭṭa. ²³ B²³ vāṭṭa. ²⁴ B²⁴ vaddha. ²⁵ B²⁵ adda pi. ²⁶ C²⁶ jīvanakā. B²⁷ jīvā. ²⁷ C²⁷ -gijjha, B²⁸ migālopa-gijjha. ²⁸ all three MSS: -to. ²⁹ C²⁹ hūi corr. to pīti. B³⁰ pīti. ³⁰ B³⁰ adda pi. ³¹ C³¹ B³¹ -pi. ³² B³² vaddha. ³³ B³³ gahatī. ³⁴ B³⁴ ditto. ³⁵ B³⁵ gacchanta. ³⁶ B³⁶ ahamaṇḍa. ³⁷ B³⁷ adda saccāni pakāsetvā. ³⁸ B³⁸ miga. ³⁹ C³⁹ aparāṇṇa. C⁴⁰ aparāṇṇa. corr. to -raṇṇa, B⁴¹ aparāṇḍa pana. ⁴² B⁴² miga. - - kaṇa chaṭṭhaṇ.

7. Sirikālakannijātaka.

Kā nu kāḷeṇa' vaṇṇeṇā 'ti. Idam Sattihā Jetavana vi-
haranto Anāthapiṇḍikam ārabhha kathesi. So hi sotāpattiphale
patijñhitakālate patthāya akkhaṇḍāni pañcāsīlāni rakkhī¹, bhariyāpi 'ssa
puttadhitaro pi dāsāpi bhatūm gabeivā kammam karontā² kammuka-
rāpi sabbe rakkhimā yeva. Ath' ekadivasam³ dhammasabbhāyam ka-
tham samutthāpesum: „āvuso Anāthapiṇḍiko suci c' eva suciparivāro
ca hutvā caratīti". Sattihā āgautvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi
kathāya sannisinā" ti pucchivā „Imāya nāmā" ti vutte⁴ „bhik-
khave⁵ porāṇakapaṇḍitāpi suciparivārā⁶ ahesun" ti vtvā atītam āhāri: 10

Atīte Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam karente
Bodhisatto seṭṭhi⁷ hutvā dānam adāsi aḷam rakkhī⁸ upo-
sathakammam⁹ kari¹⁰, bhariyāpi 'ssa pañcāsīlāni rakkhī, put-
tadhitaro pi dāsakammakapariśāpi¹¹. So Suciparivāraseṭṭhi
t' eva¹² paññāyittha. So¹³ cintesi: „sace mayā sucitarasiḷo¹⁴ 15
koci āgamiṣṣati¹⁵ tassa mama nisīdanapallamkam vā nipajjana-
sayanam vā dātuṃ na yuttam, anucchittam¹⁶ aparibhuttam
dātuṃ vattatīti" attano upatthāne yeva ekapasse¹⁷ aparibhutta-
pallamkam ca sayanaṃ¹⁸ ca paññāpesi¹⁹. Tasmim samaye
Cātummahārājikadevaloke Virūpakkhamaḥārājassa dhītā Kāla- 20
kannī²⁰ nāma Dhataratthamaḥārājassa²¹ dhītā Sirī²² ca²³ nāmā
'ti imā dve bahum²⁴ gandhamālā²⁵ ādāya „Anotatte kiḷi-
sāmā" ti Anotattapiṭṭhū²⁶ gacchimā²⁷. Tasmim pana dāne
bahūni tittāni, tesu Buddhānam titthe Buddhā va²⁸ nahā-
yanti²⁹, paccekabuddhānam titthe paccekabuddhā va³⁰, bhik- 25

¹ all three MSS. -le. ² B⁴ rakkhati. ³ C⁸ -tānna, B⁴ -to. ⁴ B⁴ adds bhik-
khu. ⁵ B⁴ adds na. ⁶ B⁴ adds idāneva. pubbe pi. ⁷ B⁴ suci yeva parivārā
ca. ⁸ C⁸ seṭṭhi. ⁹ B⁴ rakkhati. ¹⁰ B⁴ uposatham. ¹¹ B⁴ karoti. ¹² B⁴
adds pañcāsīlāni rakkhimā. ¹³ B⁴ treva. ¹⁴ B⁴ atthakadāraṇam so. ¹⁵ B⁴ sace ye
suciparivāraḷakā. ¹⁶ B⁴ āgacchissati. ¹⁷ C⁸ anucej-, B⁴ anucchikkham. ¹⁸ B⁴
attilo atthāno vassatthānasseva ekapassena. ¹⁹ B⁴ seṭṭhānā. ²⁰ C⁸ paññāpesi.
²¹ C⁸ -vaṇṇi corr. to -kaṇṇi. B⁴ -kaṇḍica. ²² B⁴ dāḷḷa. rathassa mahi-. ²³ C⁸
sirī, B⁴ sirī. ²⁴ C⁸ omits ca. ²⁵ B⁴ -hu. ²⁶ B⁴ mūlāpandham. ²⁷ B⁴ -pi-
tham. ²⁸ B⁴ āg-. ²⁹ B⁴ yeva. ³⁰ B⁴ nahā-. ³¹ B⁴ omits va and adds
nāyanti.

khūṇaṃ titthe bhikkhū va¹, tāpasanaṃ titthe tāpasā va¹,
 cātummahārājikādisu chasu kāmasuggesu devaputtānaṃ titthe
 devaputtā va¹, devadhītānaṃ titthe devadhītā va nahāyanti².
 Tatr' imā³ dve gantvā⁴ „ahaṃ paṭhamam nahāyissāmi⁵, ahaṃ
 5 paṭhamam“ ti tittḥatthāya kalahaṃ karissu. Kālakaṇṇi⁶ „ahaṃ
 lokam⁷ vicāremi, tasmā paṭhamam nahāyitum⁸ yutṭ⁹ amhiti¹⁰“
 vadati. Siri¹¹ „ahaṃ mahājanassa issariyadāyikāya¹² paṭipadāya
 thitā¹³, tasmā paṭhamam nahāyitum¹⁴ yutt¹⁵ amhiti¹⁶“ vadati.
 Tā „amhesu paṭhamam nahāyitum¹⁷ yuttarūpaṃ¹⁸ cattāro ma-
 10 hārājāno jānissanti¹⁹“ tesam santikaṃ gantvā „amhesu kā²⁰
 paṭhamam Anotatte²¹ nahāyitum²² yuttarūpaṃ“ ti pucchissu.
 Dhataratṭha-Virūpakkhā „na sakkā amhehi²³ vinicchitum²⁴ ti
 Virūḷha-Vessavaṇṇanaṃ²⁵ bhāram akāmsu. Te „amhehi²⁶ pi na
 sakkā, sāmipādamūle²⁷“ yeva pesessumā²⁸“ ti tā Sakkassa san-
 15 tikam pesesum. Sakko tāsam vacanāṃ sutvā cintesi: „imā
 dve pi mama manussānaṃ ñeva dhītaro, na sakkā mayā imaṃ
 aṭṭaṃ vinicchitum²⁹“ ti, aha tā³⁰ āha: „Bārāṇasīyaṃ Sucipari-
 vāro nāma setṭhi atthi, tassa ghare anucchitṭhāsanaṃ c³¹ eva³²
 anucchitṭhasayanaṃ ca paññattaṃ, yā tattha nisidituṃ ca³³ sa-
 20 yitum ca³⁴ labhati sā paṭhamam nahāyitum³⁵ yuttarūpaṃ³⁶ ti.
 Tam sutvā Kālakaṇṇi³⁷ tam khaṇam ñeva nīlavattham nīva-
 setvā nīlavilepanam vilimpitvā nīlamanipilandhanam³⁸ pilan-
 dhitvā³⁹ yantapāsāpe⁴⁰ viya devaloka⁴¹ otaritvā majjhimagāma-
 samanantare setṭhino pāsādassa upatṭhānadvāre sayanassa
 25 avidūratṭhāne⁴² nīlaramsīm viśaṃjetvā ākāse aṭṭhāsi. Setṭhi

¹ B¹ adde nāyanti. ² B¹ nāh. ³ B¹ tattha imā. ⁴ B¹ ag. ⁵ C¹ -kaṇṇi, B¹ -kaṇṇi, devatthā. ⁶ B¹ adde pālemi. ⁷ B¹ yuttakamhiti. ⁸ B¹ siri. ⁹ B¹ ariyadāyikāya. ¹⁰ B¹ dhīta. ¹¹ B¹ yuttamhiti. ¹² B¹ adde vi. ¹³ B¹ adde ma. ¹⁴ B¹ -tattadāho. ¹⁵ C¹ -he, C² -he corr. to heh. ¹⁶ C¹ -nāh, C² -nāham corr. to -nāham, B¹ vinīkhaṇṇavessavaṇṇanaṃ. ¹⁷ C¹ amha. ¹⁸ C¹ amhi. ¹⁹ B¹ te amhehi pi na sakkāssāma Sakkassa pādamūlamera. ²⁰ B¹ sakko. ²¹ C¹ anucet-. ²² B¹ anucchitṭhapallāṅkam, omitting eva. ²³ C¹ nīlānaṃ, B¹ -tam vā. ²⁴ B¹ -tam vā. ²⁵ all three MSS. -kaṇṇi. ²⁶ B¹ amhi ma. ²⁷ C¹ -hi, C² -hi corr. to -dhāvā. ²⁸ B¹ -pālāno. ²⁹ B¹ -kato. ³⁰ B¹ -re thāno.

oloketva tam addasa, dassanen' ev' assa' appiyā ahosi amānāpā. So tīya saddhiṃ sallapanto paṭhamam gātham āha:

1. Kā nu kālena¹ vamma na cāpi piyadassanā,
kā vā² tvaṃ kaṣṣa vā dhītā, katham jānemu tam³ ma-
yau ti. 40.

Tattha kālena¹ 'ti ullekaṇena² 'ti sariravattābhāraṇaṇena³, na cāpi piyadassanā⁴ ti dhātuse bhikkhave tatthā samasandanitī⁵ ti vuttam, yaṃ ca devadūtiā anūcītā dussū, tamā dassanen' ev' assa' appiyā jātā, ten' evam āha⁶, kā vā tvaṃ ti. kā⁷ ca⁸ tvaṃ ayaṃ eva vā⁹ pātho.

Tam sutvā Kālakappi¹⁰ dutiyam gātham āha: 10

2. Mahārājass' aham¹¹ dhītā Virūpakkhassa caṇḍiyā,
aham Kālī alakkhikā, Kālakannitī mam vidū,
okāsam yācito dehī, vameṃ tava santika ti. 41.

Tattha caṇḍiyā¹² ti¹³ kodhanakhāveṇa hi mayham caṇḍīti namam karīṇam, alakkhikā¹⁴ ti uttappiṇā¹⁵, mam vidū ti evam¹⁶ mam cittaṃmahārājikadeva- 15
loke jānanti, vameṃ¹⁷ ti mayham aṇṇa¹⁸ ekarattin tava santika vasesyāma, etamāpi me anucechithāsaṇa¹⁹ okāsam dehīti.

Tato Bodhisatto tatiyam gātham āha:

3. Kinnale kimsamāgāre purise nīvase²⁰ tuvaṃ,
putthā me Kālī akkhahi yathā jānemu tam²¹ mayau ti. 42.

Tattha nīvase²² ti tava cittaṇa vasesi²³ paṇḍitāhaṇi.

Tato sā attano guṇam kathenti catuttham gātham āha:

4. Maḍḍhi palāsi sārumbhi lasuki macchari saṭhe
so mayham puriso kanto laddham yassa²⁴ vinassatīti. 43.

Tassa²⁵ attano: so puriso attano kaṭagōṣam na jānēti guṇamaḍḍhi loṭi 25
attano kiṇḍiṇi kārāṇa kathite kiṇ aham etam²⁶ jānāmitī²⁷ yugagāham²⁸

¹ B¹ sahadassanavassā. ² C¹ B¹ -le-. ³ C¹ mā, C¹ mā corr. to vā. ⁴ C¹ tam. ⁵ all three MSS. -le-. ⁶ B¹ ullekaṇa va-. ⁷ B¹ sariravattābhāraṇa vattābhā. ⁸ C¹ nāsamandanitī corr. to sam-. ⁹ B¹ na samasandanitī. ¹⁰ B¹ assa. ¹¹ B¹ tenā-
vāha. ¹² C¹ pā. ¹³ C¹ omitt va. ¹⁴ C¹ -kaṇḍi. B¹ -kaṇḍi pi. ¹⁵ B¹ -āhaṇi.
¹⁶ B¹ adda kodhanā. ¹⁷ B¹ uttappiṇā. ¹⁸ C¹ evam. ¹⁹ B¹ vameṃ tava san-
tika. ²⁰ B¹ mayham aṇṇa. ²¹ C¹ anucec- and add sayaveva, B¹ anucechithāsa-
yana. ²² C¹ nīvase. C¹ nīvaseṇ. B¹ nīvase. ²³ C¹ tam. ²⁴ C¹ nīvaseṇ.
B¹ nīvase. ²⁵ B¹ cittaṇḍiṇi. ²⁶ B¹ yassa. C¹ yassa corr. to yassa. ²⁷ C¹
evam. ²⁸ B¹ aṇṇa. ²⁹ B¹ yugagāham.

gaohāti aññehi khīlci katam āsēvā sīrambhavassena karaguttaram karoti paṭṭa
lābhena¹ labhante na tuesati mayham accarīyam parāsam mā hotu mayham eva
hotu ti sakassampattim gahetvā² parassa rinena³ telahindum pi na deti karāti-
yalakkhanena samannāgate hutvā sitane santakam parassa adattā tehi tehi upā-
yehi paramattakam⁴ eva khādati yassa laddham dhammā vā dhaññam vā na-
sati⁵ na tittāhi surādhutto akāhadutto itthidutto vā hurra laddham⁶ tina-
sevi⁷ ayam etehi guṇehi samannāgate puriso mayham kanto piyo manāpo, eva-
rūpe aham eittena paṭitthamāmi.

Sā⁸ yeva pañcamacchatthasattamagāthā⁹ abhāsi:

- 10 5. Kodhano upanāhi ca pisuno¹⁰ hi vibhedako
andakavāco¹¹ pharusso so me kantataro tato. 44.
6. Ajjā-esave¹² ti puriso sadattham nāvabujjhati,
ovajjamāno kuppati, seyyam so atimaññati. 45.
7. Davappaladdho¹³ puriso sabbamittehi dhamsati¹⁴,
15 so mayham puriso kanto, tasmim homi anāmaya ti. 46.

Tīpi tinnā vā nāyena vīthariddhā¹⁵, andakhepato paṇ' ettha; kodhano
ti appamattakena pi kujjhanako, upanāhi parassa aparidham badeve the-
petvā surāssena pi tassā anattakārako, pisuno¹⁶ ti pīnamāsen¹⁷, vibhedako
ti appamattakena pi mettābhindanako¹⁸, andakavāco¹⁹ ti andakavāco²⁰, pha-
russo ti theddhāvāco, kantataro ti so puriso mayham paramanāhī²¹ kanta-
taro piyataro, ajjassave²² ti idam kammam ajjā kūtābhā idam eve²³
idam tattiyadivasādhā²⁴ ti evam so sadattham²⁵ attano kiccam nāvabujjhati
na jānāti, ovajjamāno ti ovaḍḍiyamāno, seyyam so²⁶ atimaññati²⁷ jātigotta-
kulapadesasāhāraguṇehi uttaritarān uttamaṇṇṇalam evam mayham kim paho-
āti²⁸ atikkamitvā maññati, davappaladdho²⁹ ti rūpānān kāmāgūseṇa ut-
taritarān dāvena paladdho³⁰ abhivhāto vasa³¹ kato³², dhamsatiti teyā³³
25 mayham kim kato ti ādini vatte sabbhe³⁴ eva mittāhi dhamsati³⁵ paritūṇyati,
anāmaya ti aham etehi guṇehi samannāgate puggale piddukkhā nissoka homi,
tam labhivā³⁶ aññattha aññāya hutvā vasaṃti.

¹ B² paralābha. ² B² nigghāṭvā. ³ B² tinaggasa. ⁴ B² parassa san-. ⁵ B² vira-. ⁶ B² repenta laddham, cfr. Sn. v. 105. ⁷ B² adda yeva. ⁸ B² aha si. ⁹ C² -ma- corr. to -ma-, B² pañcammacchatthasattamagāthā. ¹⁰ C² -no corr. to -no, B² -no. ¹¹ C² atthakavā, B² andakavāco. ¹² B² ajjassave. ¹³ B² avaddhaladdho. ¹⁴ C² yamāsi, C² yūno- corr. to dham-, B² -mitta padhamsati. ¹⁵ C² -telham. ¹⁶ C² B² -no, C² -no corr. to -no. ¹⁷ C² -no- corr. to -nā-, B² -na-. ¹⁸ B² mittha-. ¹⁹ B² krodake-. ²⁰ C² -na-, B² saddosa-. ²¹ C² purisabhāti, C² purissabhāti, B² parissamhāpi. ²² B² eve. ²³ B² parattham. ²⁴ C² seyyaso, B² seyyaso. ²⁵ B² atinoti. ²⁶ B² davappaladdho. ²⁷ B² nirai-
taradathunāhi paladdho. ²⁸ B² vasaṃ, C² repenta vasa. ²⁹ B² gato. ³⁰ B² tassā. ³¹ B² adda himsati. ³² B² aha.

Atha nañi garahanto Mahāsatto aṭṭhamañ gātham āha:

8. Āpehi etto tvam¹ Kālī, n' etam amhesu vijjati,
aññañ janapadam gaccha nigame rājadhāniyo² ti. 47.

Tattha āpehi¹ apagoccha, netañ amhesu² 'ti etam³ makkhādikañ tava piyabhāvakaramañ amhesu⁴ na vijjati u' atthi, nigame rājadhāniyo⁵ ti nigame pi añña⁶ rājadhāniyo⁷ pi aññattha gaccha yattha mayam na vasiṃsa⁸ 'ti āpehi.

Tam sutvā Kālakamī¹ additā² hutvā anantaram gātham āha:

9. Aham pi kho tam jānāmi: n' etam tumhesu³ vijjati,
santi loke alakkhikā, saṅgharanti¹⁰ bahun dhanam,
aham Devo ca me bhātā ubbo nam¹¹ vidhamemasīti. 48.

Tattha netañ tumhesu³ 'ti tam¹⁰ mama piyabhāvakaramañ makkhādikañ¹² yena¹³ aham attanāpi samannāgatañ tam tumhesu u' atthi aham pi¹⁴ etam jānāmi, santi loke alakkhikā ti añña pana loke nisidā nippunāñ santi saṅgharanti¹⁵ te nisidā nippunāñpi¹⁶ asamañ etehi makkhādihī¹⁷ bahudhanam saṅgharanti¹⁸ piṇḍam karonti, ubbo nam¹⁹ 'ti tam pana etehi saṅgharitvā²⁰ thapitam dhanam ahañ ca mayham eva²¹ bhātā Devo²² ca nāma devaputto ti ubbo pi akato hutvā vidhamema²³ nisama, amhākañ pana bahudibbabbhoga²⁴ atthi, dibbāñ kammañ dibbāñ sayanāñ²⁵ tam dasdeyyāñ vā na²⁶ vā, ko me tayā attho ti varā pakkāmi.

Tassā pakkantakāle Siri devadhītā suvannavannehi vatthavilepanehi²⁷ suvannadassanena ca²⁸ alaṃkārenāgantvā²⁹ upaṭṭhānavāre pitaraṃsīm³⁰ vissajjetvā samehi pādehi samam paṭhaviyaṃ paṭiṭṭhāya sagāravā aṭṭhāsi. Tam diavā Mahāsatto paṭhamañ gātham āha:

10. Kā nu dibbena vānneṃ pathavyā³¹ suppaṭiṭṭhitā,
kā vā tvam kassa vā dhītā, katham jānemu tam³² mayan
ti. 49.

¹ C² omitt tvam. ² B¹ -chāniya. ³ C² etam. ⁴ B¹ add: pi. ⁵ B¹ add: vā. ⁶ B¹ passimā. ⁷ all three MSS. -kamī. ⁸ C² addhi-, C² atthi- corr. to addhi-. ⁹ C² add: na. ¹⁰ B¹ saṅgharanti. ¹¹ B¹ nam. ¹² B¹ ayan. ¹³ C² -karama-makkhādikañ. ¹⁴ B¹ omitt yena. ¹⁵ B¹ add: kho. ¹⁶ C² nippun, C² nippunpi. ¹⁷ C² -kāhi. ¹⁸ C² ubbo pi nam, C² nam corr. to tam. ¹⁹ B¹ saṅkha-. ²⁰ B¹ add: vā. ²¹ C² dāva. ²² B¹ -māma. ²³ B¹ bahūni -bbogāni. ²⁴ B¹ sayāni. ²⁵ B¹ nu. ²⁶ C² add: vilepā. ²⁷ B¹ omitt ka. ²⁸ B¹ -rena āg-. ²⁹ C² -si, C² -raal, B¹ pitaraṃsi. ³⁰ B¹ pathavyā, C² pathavyā. ³¹ C² tam.

Tattha dībhenā 'd viśiṭṭhena uttamaṇa.

Taṃ sutvā Sīrī dutiyaṃ gātham āha:

11. Mahārājaas' ahaṃ¹ dhīṭā Dhataratṭhaassa² sirimato,
ahaṃ Sīrī ca Lakkhī ca, bhūripaṇṇā ti maṃ vidū,
5 okāsaṃ yācito dehi, vasaṃ tava santike ti. 50.

Tattha Sīrī ca Lakkhī ca 'd Sīrī ca Lakkhī ca ahaṃ eva na aṇṇā,
bhūripaṇṇā ti maṃ vidū 'd maṃ Cātummahārājikaḍavaloke paṭhavissamāya
vipulapaṇṇāya³ samannāgata ti jānanti. ⁴ aṇṇaṃ 'd tava santike anucchīṭhāsaṃ⁵
sayasa ca akkattitvā tatappāma okāsaṃ me dehi ti.

Tatoparaṃ

12. Kimsiḷe kimsamācāre purise nivase⁶ tvaṃ,
putṭhā me Lakkhi-akkhāsi yathā⁷ jānema taṃ⁸ mayam⁹, 51.

13. Yo vāpi site athavāpi onhe
vātātape ḍaṃsaasirimsape ca
14 khudaṃ pipāsaṃ abhihoyya sabhaṃ
rattimdivaṃ yo satataṃ niyutto
kālabhataṃ¹⁰ ca na hāpeti atthaṃ¹¹
so me maṇāpo nivase ca taṃhi¹², 52.

15. Akkodhano mittavā cāgavā ca¹³
20 sīlōpapanno asatho ujjuhhūto¹⁴
saṃgāhako sakhilo saṃhavāco
mahattapatto¹⁵ pi nivātavutti¹⁶
taṃ¹⁷ āhaṃ pose¹⁸ vipulā bhavāmi
ūmi samuddassa yathāpi vappam. 53.

- 25 15. Yo vāpi¹⁹ mitte athavā amitte
setṭhe sarikkhe athavāpi hīne
atthaṃ carantaṃ athavā anatthaṃ
āvi raho saṃgaham eva vatte

¹ C¹ ahaṃ. ² B¹ -ratṭha. ³ B² -lāya pa-. ⁴ C¹ aṇṇaṃ, B² aṇṇaṇṇā. ⁵ C¹ nivāsaṃ, B² vāc. ⁶ B¹ kasaṃ. ⁷ C¹ taṃ. ⁸ C¹ B² mayanti. ⁹ B¹ kē-
lāgataṃ. ¹⁰ C¹ atthaṃ. ¹¹ C¹ taṃhi corr. to taṃhi, C² taṃhi corr. to taṃhi,
B² nivāsaṃ taṃhi. ¹² C¹ va, C² va corr. to va. ¹³ C¹ -te, B² uju-. ¹⁴ C¹
mahanta, C² mahatta-. ¹⁵ B² mahattaṃ. ¹⁶ C¹ -mitt. ¹⁷ C¹ B² taṃhiṃ,
C² pose, B² taṃhiṃ haṃ pose. ¹⁸ B² cāpi.

vācam na vajjā pharusam kadāci
matassa jīvassa ca¹ tassa homi. 54.

10. Etesam yo aññataram labhitvā
kantā² siri³ majjati appapañño
taṃ dīttarūpaṃ visamaṃ curantaṃ
karisavācam⁴ va vivajjayāmi. 55.

11. Attanā⁵ kurute lakkhiṃ alakkhiṃ kurut⁶ attanā,
na hi lakkhiṃ alakkhiṃ vā añño aññassa kārako ti 56.
setṭhiṣṣa pucchā⁷ hoti Sīriyā vissajjanā⁸.

Tattha jāmasasīrīsape ti daddā vuccanti pāḍalamakkhiṇā, seḍḍā⁹ 16
makkhihājāti¹⁰ adhippetā, sīrīsapā¹¹ ti¹² dighājittikā, jāmasā ca sīrīsapā ca
jāmasasīrīsapā, tasmim jāmasasīrīsape esti, idaṃ vuttam hoti: yo ma-
hāsetṭhipuriso eṭṭa vā upbe vā vātāpe vā jāmasasīrīsape vā xati etehi
sītādhi pīḷyamāno pi etāhi c¹ eva sītādhi khudam pipasā cā ti sabbam
p² etam parisaṃyāya abhihūya abhihāvivā tīnaṃ sīyā¹³ āgammā vattimhi-
vam kasīvamjādiṇa c¹ eva dānasilādiṇa ca sutatam sītāṇa kammessu yutte¹⁴ 15
sītānaṃ yojetvā vattati¹⁵, kāsībhatañcī¹⁶ ti kasīkūlādiṇa kasīādini¹⁷ dhana-
pariccāgārasakkhaṇadhammassarānādikāleṇ¹⁸ dhanapariccājanādiḥhedam dīḷḷa-
dhammassamparīyēvubbāvaṇa¹⁹ aṭṭhaṇa na jāpeti yuttapayuttakāle karoti yeva
sa mayham mahāpa tasmā ca purise aham nivasāmi, akkodhano ti adhi-
vāsaṇakhaṇṭhiyā samannāgato, mittavā ti kalyāṇamittēhi samannāgato, oḅavā 20
ti dhanapariccāgoyutto, saṃgāhako ti mittasaṃgahaṇṭhiṣṣaṇipadhamaṇṇa-
gahāṇaṇ²⁰ kārako, sakkhiṇo ti mudavāco, aṇṇarāco ti mattavācano²¹, ma-
hāṭṭapatto²² pi nivātavuttīti mahantaṃ thānaṃ vipulāṇaṃ lesariyāṇaṃ patto
pi yasena anuddhato nīcavuttīti paḍitānaṃ ovāḷakaro hoti, tassāḷam poṣa ti 25
tasmim aṭṭhaṇ purise, vipulā bhavāmi ti akkodhikā homi, eo hi mahatiyā
sīriyā paḍatthānaṇ²³, omi²⁴ samuddassa yathāpi vāṇaṇ ti yathā nāma
samuddassa: vāṇaṇaṇ olokentānaṇ uparūpaṇi āgacchamānā ūmi²⁵ vipulā khūyati
evam aṭṭhaṇ tasmim puggala-vipulā homiti dīpeti, āvī raho ti sammukhā ya
parammukhā ca, saṃgahameva vatte ti etasmim mittādiḥhedo puggala ca-
tubbidhaṇ saṃgaham eva vatteti paratteti²⁶, na vajjā ti yo ca kadāci kī-
miṇi pi kīḷe pharusasacchaṇaṇ na vadeyya madhuraṇaṇaṇo hoti, matassa jī-

¹ C² va. ² B² -ta. ³ B² -riri, B² siri. ⁴ B² karissatataṇ, B² karissāḷānaṇ.

⁵ B² -na. ⁶ B² pucchāti. ⁷ C² -naṇ, B² tisajjanā. ⁸ B² adda vā. ⁹ B² adda
līḷa dānāṇi, ¹⁰ B² sarīkappā. ¹¹ B² omiṭṭa ti. ¹² C² -tinatopi. ¹³ B² niyu-

¹⁴ B² -jetṭhaṇ vajjattā. ¹⁵ B² kāḷagat-. ¹⁶ C² -adhina corr. to -adina, C² -adhi
corr. to -adi, B² -adini. ¹⁷ C² mitte dhana. ¹⁸ B² -yikasaṇ-. ¹⁹ B² -figh-
-figh- -saṃgahānaṇ. ²⁰ B² mahāraṇa-. ²¹ C² mahanta-. ²² B² sampathā-

²³ C² -ī. ²⁴ C² omiṭṭa paratteti, B² has -at.

vassa cā¹ ti tassāham puggalassa matassa pi jivantasā² pi pattikā³ hoṃ,
 idhaloke pi paraloke pi tādissam eva bhajāmi⁴ dasseti, etesam yo ti⁵ etesam
 sītibhikkhavanādinam⁶ heṭṭhi suttaganānam⁷ yo puggalo ekam⁸ pi guṇam pa-
 mājja⁹ pamussati¹⁰ puna¹⁰ nānuyyūjatīti attho, kantāsiri¹¹ kantāsiri¹²
 5 kantam siri¹³ ti tayo¹⁴ pāṭhā, tassa vassa ayaṃ atthayojanā: yo puggalo
 siriṃ labhite¹⁵ kantā me siri bhariyattāne¹⁶ thitī ti etesam aññataram gu-
 ṇam pamājja¹⁷ yo vā puggalo kantāsiriṃ piyasiriṃ lechanto va¹⁸ etesam gu-
 ṇānam aññataram labhite¹⁹ pamājja²⁰ yo vā puggalo siriṃ²⁰ labhite²¹ kantam
 manāpam siri²¹ etesam guṇānam aññataram pamājja²²ti, appapaṇṇo ti
 10 nippapaṇṇo, tam dīttarūpam viśamaṃ carantaṃ ti tam ahaṃ dīttasabbhā-
 vaṃ gabbhasabbhāvaṃ²³ kāyaduccaritādibhesam viśamaṃ carantaṃ varūjatiko ma-
 mmaso gūthakūpam viya dūtato vivaḷḷayāmi²⁴, añño aññassa kāraṇo ti
 evaṃ sante lakkhīṃ vā alakkhīṃ vā añño puriso aññassa kāraṇo nāma n' atthi
 yo keci attanā²⁵ lakkhīṃ vā alakkhīṃ vā karoti.

15 Evaṃ Mahāsatto Sirideviyā vacanaṃ²⁶ abhinanditvā „idaṃ²⁷
 anucchiṭṭham²⁸ āsanaṃ ca sayanaṃ ca tuyhaṃ yeva²⁹ anuccha-
 vikaṃ, nisīda c' eva nippajja cā³⁰ ti³⁰ āha. Sā tattha vasitvā
 paccūsakāle nikkhamitvā Cātummahārājikadevalokaṃ gantvā
 Anotattadahe paṭhamam nahāyi. Tam pi³¹ sayanaṃ Siri-
 20 devatāya paribhuttabbhāvena sirisayam nāma jātam. Siri-
 sayanassāyam³² vamsō. Iminā kāraṇena yāv' ajjatanā³³ siri-
 sāyanaṃ ti vuccati.

Satthā imaṃ desanaṃ³⁴ āhuritvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
 Siridevī Uppalavannā ahoṃ, ancuparivārasaṭṭhi³⁵ ahaṃ evā³⁶ ti. Siri-
 25 kālākannipātakaṃ³⁶.

¹ C² vāc. ² C² jivantasā. ³ B⁴ bhittikā. ⁴ C² bhavāmi. ⁵ C² onā
 etesam yo ti. ⁶ B⁴ sītibhikkhavanādinam. ⁷ C² guṇam na, C² guṇam na corr. to
 guṇānam. ⁸ B⁴ puggalo siri labhite¹⁹ ekam. ⁹ B⁴ -muyhati. ¹⁰ B⁴ puna-
 punnam. ¹¹ C² -siri, B⁴ karānāsi. ¹² C² -siriṃ, B⁴ omits this word. ¹³ B⁴ siri.
¹⁴ B⁴ adda pi. ¹⁵ C² -lithā, C² -lithā corr. to -itvā. ¹⁶ B⁴ tsaariyāthāne. ¹⁷
 B⁴ adda pamuyhati. ¹⁸ C² ca. ¹⁹ B⁴ sampajja. ²⁰ B⁴ siri, C² omits siriṃ.
²¹ B⁴ sari. ²² B⁴ sampajja. ²³ B⁴ tabbiperitassasabbhāvaṃ. ²⁴ C² -mi. ²⁵
 B⁴ attanā va attano. ²⁶ B⁴ adda evā. ²⁷ B⁴ iddham. ²⁸ C² anucel-, B⁴
 anucchiṭṭham. ²⁹ B⁴ omits yeva, C² tuyha yeva, C² tuyha yeva corr. to tuyham
 yeva. ³⁰ B⁴ anucchavikapaṭṭhāne ca sayana ca nisīdhi nippajja³¹ ti. C² nisī-
 dānava --, C² nisīda yeva --. ³¹ B⁴ nāyittam alakkī tva. ³² B⁴ -nassa ayaṃ.
³³ B⁴ -nāpi. ³⁴ B⁴ dhamma. ³⁵ B⁴ adda pana. ³⁶ C² -la, C² -la- corr.
 to -la-. B⁴ sirikālakaṇḍi -- attannaṃ.

8. Kukkuṭajātaka.

Sucittapattacchedanā ti. Idam Satthā Jetavane vi-
harnato ekaṃ ukkaṇṭhiṣaḥhikkhuṃ ārabha kathesi. Tam bhik-
khuṃ Satthā „kasmā ukkaṇṭhito ahi“¹ pucchitvā „ekaṃ alaṅkata-
tthim“² diṣvā kilesavasena bhante“³ ti vutte „bhikkhu itthiyo nāma 5
vañcetvā upalāpetvā“⁴ attano vasaṃ gatakāle vināsaṃ pāpanena“⁵ bi-
lāri“⁶ viya hontiti“⁷ vatvā“⁸ atītaṃ āhāri:

Ahito Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ karente
Bodhisatto araṇṇe kukkuṭayoniyaṃ nibbattitvā anekasata-
kukkuṭaparivāro araṇṇe vasati. Tassa avidūre ekā hijārikāpi⁹ 10
vasati, sā tthapetvā Bodhisattaṃ sesakukkuṭe“¹⁰ upāyena vañcetvā
khādi. Bodhisatto tassa gahanaṃ na gacchati¹¹. Sā cintesi:
„ayaṃ kukkuṭo ativiya saṭho“¹² amhākaṃ ca saṭhabhāvaṃ¹³
upāyakusalabhāvaṃ¹⁴ na jānāti, imam mayā“¹⁵ bhariyā te bha-
vissāmiti“¹⁶ upalāpetvā attano vasaṃ āgatakāle khāditaṃ vaṭṭa- 15
titi“¹⁷ sā tena nisinnarukkhaṃ mūlaṃ gantvā vaṇṇabhāsana-
pubbaṅgamāya vācāya taṃ yācamānā paṭhamam gātham āha:

1. Sucittapattacchedana¹⁸ lambacūlavihāṅgama¹⁹
oroḥa²⁰ dumasākhāya, mudhā bhariyā bhavāmi te ti. 57.

Tattha sucittapattacchedana²¹ ti sucittehi pattehi katacchedana. 20
mudhā²² ti vinā mūlena kiṇci gahetvā.

Tam sutva Bodhisatto „imāya mama sabbañātakā“²³ khā-
ditā, idāni maṃ upalāpetvā khādītukāma²⁴, uyyojessāmi nan“²⁵
ti cintetvā dutiyam gātham āha:

2. Catuppada²⁶ tvaṃ kalyāṇi²⁷, dipad²⁸ āham²⁹ manorame, 30
migī-pakkhī asaṇṇuttā³⁰, aṇṇam pariyesa sāmikan ti. 58.

¹ Bā alaṅkatapetiyyattam itthi. ² Bā -lāhetvā. ³ Bā pāpani. ⁴ Bā lolahijari.
⁵ Bā hontiti. ⁶ Bā adda muhi ahoṃ tena yānti. ⁷ Bā -kī. ⁸ Bā avasane ku-
⁹ Bā tsaṃ gamanaṃ na icchati. ¹⁰ Bā patha. ¹¹ Bā patha-. ¹² Bā -saṭha.
¹³ Bā adda āhāra. ¹⁴ Bā -eckā-. ¹⁵ lambacūla-. ¹⁶ Bā oroḥa. ¹⁷ C mudhāni
corr. to mudhāni, Bā dhumāni. ¹⁸ Bā sabbe itthi. ¹⁹ Bā adda ahoṃ. ²⁰ Bā
-di. ²¹ C Bā -ni. ²² Bā dya-. ²³ C Bā pakkhīya se-. Bā pakkhī seṣayuttā.

Tattha migāṭṭi bhāṭṭaṃ sandhājāha, sa-sāṇṇitā ti jayampettā bhavimā
 syuttā' saambandhā¹ va, 7. aṭṭh' oṭṭesaṃ lāha saambandho ti dipeti.

Tato² sā „amāṃ ativiya satho³, yena kennci opāyena naṃ⁴
 vañcetvā khādiseṣāmiti“ cintetvā tatiyaṃ gātham āha:

- 3 a. Komārikā te⁵ hessāmi mañjuka-piyabhānini⁶,
 vinda maṃ ariyena vedena, sāvayā⁷ maṃ yad-icchasi⁸. 59.

Tattha komārikā ti ahaṃ oṭṭakāṃ lāha aṭṭha purisaṃ na jānāmi.
 tava komārikabhariyā⁹ bhavissimāni vadati, mañjuka-piyabhānini¹⁰ tava
 maḍhurakatha-piyabhāni¹¹ yeva bhavissāmi, vinda maṃ ti paṭilābha-maṃ, ari-
 10 yena vedena¹² ti sundarena paṭilābheṇa, ahaṃ hi¹³ (to pubbe purisasaṃpha-
 sam na jānāmi) tvaṃ pi itthisaṃphaṣsam¹⁴, it. pakatiyā brahmacari brahma-
 cārinam mama biddhesena lābhena lāha, sāvayā¹⁵ maṃ yad-icchasi¹⁶ aṭṭha
 me vacanāni na sandāhaṃi dvādesayajakāya Bāṇassiya bhavāni carāpetva syān
 me dāṭṭi sāvaya, maṃ¹⁷ aṭṭha dāṭṭi kattā gacchā¹⁸ ti vadati¹⁹.

- 15 Tato Bodhisatto „maṃ tajjetvā palāpetuṃ vattatūti“ cin-
 tetvā catuttham gātham āha:

4. Sakunakhādini²⁰ lohita²¹ cori kukkuta-pothini²²
 na tvaṃ ariyena vedena mamaṃ bhattāraṃ²³ icchasi²⁴. 60.

Tattha na tvaṃ ariyena²⁵ ti tvaṃ ariyena brahmacariyavassalābheṇa na
 20 maṃ²⁶ bhattāraṃ icchasi vañcetvā pana khādītukāṃsi²⁷ tvaṃ palāpeti²⁸.

Sā palāpetvā²⁹ gatā na puna oloketuṃ pi viśahi.

5. Evaṃ pi caturā nāri diāvāna pavaram³⁰ naram³¹
 nenti saṅghāhi vācāhi-bhāri viya kukkuṭam. 61.
 6. Yo va³² uppatitāṃ utthamāṃ na khippam anubujjhati (* supra p. 155.)
 25 amittavassam avetī pacchā ca-pu-anutappati³³. 62.

¹ Bā-asamyutta. ² C²-baddhā. ³ Bā tam sotvā tato. ⁴ Bā patho. ⁵ C²
 tam. Bā omiṭṭa nam. ⁶ C² ne. C² te? Bā ka. ⁷ C² -nini. C² Bā -nini. ⁸ C²
 sāvayā. Bā sāvayam. Bā sāvaya. ⁹ Bā -kā-. ¹⁰ Bā ahaṃ pi hi. ¹¹ Bā adda
 jānāmi. ¹² C² sūmāyā. Bā sāvaya. ¹³ C² saṃamāyā. C² saṃamāma. ¹⁴ C²
 vadāti. C² vadāmi. ¹⁵ C² sakunakhādini. C² sakunekhādini corr to sakuna-? ¹⁶
 Bā kukkūpādiniṃ lohitaṃ. ¹⁷ C² -pothini. C² -pothini. ¹⁸ C² ka-. ¹⁹ Bā
 na tvaṃ a. brahmacariyena vāpalābheṇa maṃ. ²⁰ C² -si tassa pāpeti. C² -si
 naṃsa. pāpeti. ²¹ Bā -peri. ²² Bā adda va. ²³ so Bā. C² vassam. C² vassam.
 Bā siddham. ²⁴ C² -aram. ²⁵ Bā ca. ²⁶ Bā ca am.

7. Yo ve¹ uppatitam attham² khippam eva nibodhati
muccate sattusambādha³ kukkuṭo va bhāriyā ti. 63.
Imā abhisambuddhagāthā⁴.

Tattha cattara ti. cattariyena sammānagatā, ucceti itthiyo, nantitī attano
vassam upanenti, bhāri riya 'ti yathā sū bhāri tam kukkuṭam netum vāyam⁵ 5
evam aṇḍa⁶ nāriyo nemi yeva, uppatitam attham ti uppannade kiñci eva
attham, na suubbujjhatitī⁷ yathāsabhavana na jānti, paccā, eva manū-
tappatitī⁸ paccā ca anutappati, kukkuṭo vā 'ti yathā so⁹ ānena¹⁰ sam-
panno kukkuṭo bhāritto mutto evam sattusambādhaṭo muccati¹¹.

Satthā imam desanum¹² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ 10
samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkuṭṭhitabbikkhu sotāpattiṭṭhale puti-
ṭṭhi) Tadā kukkuṭarājā¹³ aham eva ahoem ti. Kukkuṭajātakaṃ¹⁴.

9. Dhammaddhajajātaka.

Dhammam caratha dātayo ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ kuhakaṃ¹⁵ bhikkhum ārabha kathesi. Tadā hi 15
Satthā „na bhikkhave ayam idān' eva¹⁶ pubbe pi kuhako yerā¹⁷ 'ti
vatvā attisaṃ āharī.

Attite Bārāṇasīyam Brahmadaṭṭe rājāṃ kārante
Bodhisatto sakunayoniyam nibbattitvā vayappatto sakuna-
saṃghaparivato samuddamajjhe dipake vasi. Ath' ekacce 20
Kāśirattṭhavāsino vārijā disākakam gahetvā nāvāya samuddam
pakkhandimsu. Samuddamajjhe nāvā bhijji¹⁸. Disākako¹⁹ tam
dipakam gantvā cinteasi: „ayam mahāsakunasamgho, mayā ku-
hakakammam katvā etesaṃ andakāni o' eva chāpake ca khā-
ditum vaṭṭatitī²⁰ so otaritvā sakunasamghassa majjhe mukham 25
vivaritvā ekena pādena paṭhaviyam atthāsi. „Ko nāma tvaṃ
sāmīti²¹ sakunehi puttṭho „aham dhammiko nāma²² 'ti āha.
„Kasmā pana ekapādena thito sīti²³. „Mayā dutiye pāde

¹ B⁴ ca. ² B⁴ mūccate sāṃthadhammā. ³ B⁴ omits abhi. ⁴ C² vāyanti. ⁵
B⁴ aṇḍa. ⁶ C² omits anu. ⁷ C² anu. corr. to man-. B⁴ anu-. ⁸ B⁴ omits
20. ⁹ B⁴ āna. ¹⁰ B⁴ mūccatitī. ¹¹ B⁴ dhamma-. ¹² B⁴ adda pana ¹³
B⁴ adda atthamam. ¹⁴ C² B⁴ -ka. ¹⁵ B⁴ adda kuhako. ¹⁶ B⁴ nāvāya bhij-
janti. ¹⁷ B⁴ yadisi.

nikkhitte paṭhavi dhāretum na sakkotīti¹. „Atha kasmā
mohamā vivaritvā tiṭṭhasīti². „Mayam aññam āhāram na
khādāma, vātam eva pivāmā³“ ti, evaṃ ca pana vatvā te sa-
kuṇe āmantetvā⁴ ovādam vo dassāmi, tam sunāthā⁵ ti tesam
5 ovādavasesa pathamaṃ gātham āha:

1. Dhammaṃ caratha ūtayo, dhammaṃ caratha, bhaddam vo,
dhammacārī⁶ sukham seti asmiṃ loke parambī cā⁷ ti. 64.

Tattha dhammaṃ carathā⁸ ti kāyasucaritāññibhedam dhammaṃ karotha,
ūtayo ti te āpatti dhammaṃ caratha bhaddam vo B ekavāram⁹ cati-
10 tvā mā osakkatha puna¹⁰ carath¹¹ eva, bhaddam vo bhavissatīti, sukham seti ti
dassanissam etam, dhammacārī pana¹² sukham tiṭṭhati gacchati uttāraṃ sayati¹³
sabbhīṭṭipāṭheṣu sukhitā hetini dīpeti.

Sakuṇā „ayam¹⁴ kohaṇṇena andakāni¹⁵ khādītum evam va-
datīti¹⁶ ajānitvā tam vaṇṇentā dutiyam gātham āhamasū:

15 2. Bhaddako vat¹⁷ ayam¹⁸ pakkhī diḍḍa paramadhammiko,
ekapādena tiṭṭhanto dhammaṃ evānusāsati¹⁹ ti. 65.

Tattha dhammamamevā²⁰ ti sabbhāvam eva anusāsati ti katheti²¹.

Sakuṇā tassa dussasassa saddahitvā „tvam kira sāmi añ-
ñam²² gocaram na²³ gaṇhasi, vātam eva bhakkhesi²⁴, tena hi
20 amhākam andakāni ca chāpake ca olokeyyāsīti²⁵ vatvā gocā-
rāya gacchanti. So pāpo tesam gatakāle andakāni chāpake ca
kucchipūram khādītva tesam āgamanakāle npasanto hutvā
mukham vivaritvā ekena pādena tiṭṭhati. Sakuṇā āgantvā
puttake spassantā „ko nu kho khādati²⁶ mahāsaddena vira-
25 vanti, „ayam kāko dhammiko“ ti tasmim āsamkamattam pi na
karonti²⁷. Ath²⁸ ekadivasaṃ Mahāsatto cintesi: „idha pubbe
keci paripantho²⁹ n³⁰ atthi, imassāgatakālato patthāya jāto,
imam pariggahetum vaṭṭatīti³¹ so sakuṇehi saddhim gocarāya
gacchanto viya hutvā nivattitvā paticchannatthāne atthāsi.

¹ C¹ -siti. ² B¹ khādāma. ³ cfr. Dh. v. 168, all three MSS. -i. ⁴ B¹ -ekam.

⁵ B¹ panaputnam. ⁶ C¹ puna. ⁷ B¹ seti. ⁸ B¹ adda kiko: ⁹ B¹ adda ceva
chāpake. ¹⁰ B¹ -atīyam. ¹¹ B¹ -siti. ¹² B¹ -et. ¹³ C¹ añña. ¹⁴ C¹ omits
na. C¹ has added na. ¹⁵ B¹ -asi. ¹⁶ C¹ -roti. ¹⁷ C¹ -panne, C¹ -uttho corr.
to -pantho, B¹ -bandha.

Kāko¹ „gatā sakunā“ ti nirāsaṃko hutvā atthāya² gantvā
 andakāni ca chāpake ca khāditvā punāgantvā mukhaṃ viva-
 ritva ekena pādeṇa atthāsi. Sakunarājā sakunesu āgatesu sabbe
 sannipātāpetvā „ahaṃ vo ajja puttakānaṃ paripanthāṃ³ pari-
 ganhanto imaṃ pāpakākaṃ⁴ khādantaṃ addasaṃ, aha naṃ
 5 ganhāmā“⁵ ti sakunasamghaṃ ānetvā samparivāretvā⁶ „sace
 palāyati ganheyyātha naṃ“ ti vatvā avasesagāthā⁷ abhāsi:

2. Nāssa sīlaṃ vijānātha, anaññāya pasamsatha,
 bhutvā andāṇi ca potāṇi ca dhammo dhammo ti bhāsati. 66.
3. Aññaṃ bhanati vācāya, aññaṃ kāyena kubhati,
 10 vācāya no ca kāyena na taṃ dhammaṃ adhiṭṭhito. 67.
4. Vācāya sakhilo manoviduggo
 paṭicchanno⁸ kūpasayo⁹ kanhasappo
 dhammadhajo gāmanigamasādhū¹⁰
 bhaddako¹¹ dujjāno purisena bālīsena¹². 68. 15
5. Imaṃ taṇḍehi pakkhehi pādā c' imaṃ vipothatha,
 chavaṃ h' imaṃ vināsetha, nāyaṃ samvāsanārāho ti. 69.

Tattha nāssa sīlaṃ ti na¹³ assa sīlaṃ, anaññāya¹⁴ ti ajñātvā bhutvā
 ti khāditvā, vācāya na ca kāyena ti ayam hi varaneṇ assa dhammaṃ eva¹⁵
 kāyena pana na karoti, na taṃ dhammaṃ adhiṭṭhito ti tamhi¹⁶ jñā-
 20 tabbo jathāyaṃ dhammaṃ bhanati taṃ na adhiṭṭhito¹⁷ tamhiṃ dhammo na
 paṭiṭṭhito, saccāya sakhilo ti¹⁸ varaneṇa mudda, manoviduggo ti manasā
 viduggo duppavasa¹⁹ vasaṃ, paṭicchanno²⁰ ti yamhiṃ bile sayati tena
 channo, kūpasayo ti bilāsayo, dhammadhajo ti sucaritadhammaṃ dhajasi
 kaṭṭhā vāsanena dhammadhajo²¹, gāmanigamasādhū²² ti gāmesu ca nigā-
 25 mesu ca sādhu, bhaddako ti sambhāvito, dujjāno ti ayam evaṇṇo dussilo
 paṭicchannakammanto bālīna²³ aññāne purisena na sakkā jānetuṃ, pādā ci-
 man²⁴ ti attano²⁵ pādeṇa ca²⁶ imaṃ, vipothatha ti paharatha kanatha,
 chavaṃ ti imakaṃ, nāyaṃ ti ayam amhehi saddhīṃ ekasmiṃ jhāne sam-
 vāsaṃ na arabhāti.

¹ B⁴ adds pl. ² B⁴ vutthāya. ³ B⁴ -bandho. ⁴ B⁴ pāpakāni kā-. ⁵ B⁴ -sam-
 ghaṃ āmantetvā tena pari-. ⁶ B⁴ assa-. ⁷ C² channo. ⁸ B⁴ kūpasayoya. ⁹
 B⁴ -gamāsu sādhu. ¹⁰ C² omitt bhaddako, B⁴ has sammato. ¹¹ C² bālīyena,
 C² bālāsena. ¹² C² sīlaṃ, omitting ti. ¹³ C² vadati. ¹⁴ B⁴ tamhi. ¹⁵ C²
 adds na. ¹⁶ C² hoti. ¹⁷ B⁴ nappavasa. ¹⁸ C² add channo. ¹⁹ C² dhamma-
 dhato, C² dhato corr. to -dhajo. ²⁰ B⁴ -gamāsu sādhu. ²¹ B⁴ bālīsena. ²²
 C² pādāmanu, C² pādānimaman corr. to pādānimaman. ²³ B⁴ repeats attano.
²⁴ C² pādeva, C² pādeva corr. to pāde ca.

Evañ ca pana vatvā sakuoajetthako sayam eva lañghitvā
tassa sise¹ tundena pahari, avasesā² tundapādapakkheli paha-
rimso. So tatth' eva jīvitaṅkhaṇaṃ pāpuṃi.

Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
kāko kuhakabbhikkhu ahoṃ, sakunārājā³ ahaṃ evā⁴” ti. Dhammad-
dhajajātakaṃ⁵.

10. Nandiyamigajātaka.

Sace brāhmaṇa gacchesitī⁶. Idam Satthā Jetavana vi-
haranto ekaṃ mātīposakabbhikkhuṃ⁷ ārabhha kathesi. Tam hi
10 Satthā „saccaṃ kira tvaṃ bhikku gihī posesitī” pochitvā „saccaṃ
bhaṇte” ti „kin te hentitī” „mātāpitaro bhaṇte” ti vutte „sādhu
sādhu bhikkhu porāṇakapapaṇḍitānaṃ raṇṇaṃ pālesi, porāṇakapaṇḍitā
hi tiracchānuyoniyam nibhattitvāpi⁸ mātāpitumnaṃ⁹ jīvitaṃ adamsū¹⁰”
ti vatvā uttamaṃ āhāri:

15 Attito Kosalaratthe Sākete Kosalarāja¹¹ rajjaṃ kārente
Bodhisatto migayoniyam nibhattitvā vayappatto Nandiya-
mige nāma hutvā silācārasaṃpanno mātāpitaro poseti. Tadā
Kosalarājā migavittako hoti, manussānaṃ kaṣikammādiṇi kātuma
adatvā mahāparivāro devasikaṃ migavaṃ¹² gacchati. Manussa
20 saṃnipatitvā „ayyā¹³”, ayaṃ rājā ambhakaṃ kammacchedaṃ¹⁴
karoti, gharāvāso vinassati, yaṃ¹⁵ nūna mayaṃ Añjanavanany-
yānaṃ¹⁶ parikkhipitvā dvāraṃ yojetvā poṅkharaniṃ khaṇitvā
tināni ropetvā daṇḍamuggarādihatthā araṇṇaṃ pavasitvā gumba
paharantā¹⁷ mige niharitvā parivāretvā gorūpāni viya vajjaṃ
35 uyyānaṃ pavesetvā dvāraṃ pidahitvā raṇṇo ārocāpetvā¹⁸ attano
kammaṃ kāreyyamā¹⁹ ti mantayimso. „Atth' eso²⁰ upāyo” ti
sabbe ekacchandā hutvā uyyānaṃ sajjitvā araṇṇaṃ pavasitvā

¹ B¹ -sath. ² B² adda sakua. ³ B³ adda pana. ⁴ B⁴ adda navamaṃ. ⁵ B⁵
gacchasiṭṭi. ⁶ B⁶ mātī-. ⁷ B⁷ nibhattapi. ⁸ B⁸ -tinaṃ. ⁹ all three MSS.
-raja. ¹⁰ B¹⁰ -vaḍḍam. ¹¹ C¹¹ ayye. ¹² B¹² -lakka. ¹³ B¹³ yaṃ. ¹⁴ B¹⁴ -va-
naṃ uyyānaṃ. ¹⁵ B¹⁵ paharanta. ¹⁶ B¹⁶ -etvā. ¹⁷ B¹⁷ te attitasa.

yojanamattatthānam¹ parikkhipimsu. Tasmiñ khaṇe Nandiyo
 ekaesmiñ khuddake² gumbhe mātāpitaro gahetvā bhūmīyañ ni-
 panno hoti. Manussā nānāphalakāvudhahatthā bāhuna bāhuna³
 pāletvā tañ gumbhañ parikkhipimsu. Ath' ekacca mige olo-
 kentā⁴ tañ gumbhañ pavisimsu. Nandiyo te diavā „ajja mayā⁵
 jīvitañ pariccajivā mātāpitunnañ⁶ jivitañ dātum vattatiti“
 cintetvā atthāya mātāpitaro vanditvā „amma tāta, ime manussā
 imañ gumbhañ pavisitvā amhe tayo pi passissanti, tumhe ekeñ⁷
 upāyena jiveyyātha, jivitañ vo seyyo, ahañ tumhākañ jivita-
 dānañ datvā manussehi⁸ gumbapariyante⁹ thatvā gumbhe¹⁰ paha- 10
 tamatte¹¹ yeva nikkhamissāmi, atha te imasmiñ khuddaka-
 gumbhe eko yeva migo bhavissatiti“¹² maññamānā gumbhañ na
 pavisissanti¹³, tumhe appamattā hothā“¹⁴ 'ti mātāpitaro khamā-
 petvā gamanasajjo atthāsi. So manussehi gumbapariyante
 thatvā unnaditvā¹⁵ gumbhe pahatamatte¹⁶ yeva tato nikkhami. 15
 Te „eko v' ettha“ migo bhavissatiti“ gumbhañ na¹⁷ pavisimsu.
 Nandiyo¹⁸ gantvā migānañ antarañ pāvisi. Manussā pari-
 vāretvā sabbe¹⁹ mige uyyānañ pavesetvā dvārañ thaketvā
 rañño ārosetva sakatthānāni agamimsu. Tato patthāya rājā
 sayam eva gantvā ekañ migāñ vijjhātvā gahetvā vā²⁰ eti²¹ pe- 20
 setvā vā²² āharāpesi²³. Migā vārañ²⁴ thapayimsu. Pattavāro
 migo ekamante tiṭṭhati. Tañ vijjhātvā ganhanti²⁵. Nandiyo
 pokkharaniyañ pāṇiyañ pivati, tipāni khādati, vāro pañ' assa
 na tāva pāpuṇāti. Atha bahunnāñ²⁶ divasānañ accayena tassa
 mātāpitaro tañ datthukāmā hutvā „amhākañ putto Nandiya- 25
 migarājā nāgabalo thāmasampanno sace jīvati avassañ vatthiñ
 lamghitvā amhākañ dassanapathāya āgamissati, sāsaṇaṃ assa

¹ C² -ba, C³ -na corr. to -nañ. ² B⁴ -ka. ³ C² -ba. ⁴ C² -tu. ⁵ B⁴ -tūnañ.

⁶ C² -āna, B⁴ -āssa. ⁷ C² -gumbhe, B⁴ gumbapariyante. ⁸ C² -ekogumbhe, 1st -
 ekog- corr. to gumbhe, B⁴ -bena. ⁹ B⁴ paharante. ¹⁰ C² -eti. ¹¹ B⁴ pa-
 rissanti. ¹² C² -uppa-, B⁴ uppa-. ¹³ B⁴ -ta-. ¹⁴ C² -ettha. ¹⁵ B⁴ na gum-
 bhañ. ¹⁶ B⁴ atha nandiyo. ¹⁷ C² -sabbhañ, C³ -sabbhañ corr. to -sabha. ¹⁸ B⁴ vā.

C² has crossed over vā. ¹⁹ C² -eti corr. to eti. B⁴ -chitti ekadivā. ²⁰ B⁴ omitta
 vā, and adds ekkañ. ²¹ B⁴ -eti. ²² B⁴ -ta-mi-, C² -vāra, C³ -vāra corr. to
 -vārañ. ²³ B⁴ -ganhanti. ²⁴ B⁴ -būnañ pi.

pesessāmā¹ "ti cintetvā maggassamīpe thatvā ekam brāhmaṇaṃ
 diśvā „ayya khaṃ gacchasi" mānusiḱāyā vācāya pucchitvā
 „Sāketan" ti vutte puttassa sāsanāṃ pahinantā paṭhamāṃ
 gāthāṃ āhaṃsu:

- 5 1. Sace brāhmaṇa gacchasi Sākete Añjananivanaṃ
 vajiāsi Nandiyāṃ nāma puttāṃ asmākam orasāṃ:
 mātāpita ca te vuddhā², te taṃ icchanti passatun ti. 70.

Tass' attho: sace taṃ brāhmaṇa Sāketan gacchasi Sākete Añjanavanāṃ
 nāma nyyānaṃ atthi, tattha asmākam putto Nandiyo nāma soḷu, taṃ vādhy-
 10 yāsi: mātāpitare³ te vuddhā te pāra na maranti ti; taṃ passatun icchanti.

So „sādhū" 'ti sampaticchitvā Sāketan⁴ gantvā puna-
 divasse nyyānaṃ pavisitvā „Nandiyamigo nāma kataro" ti puc-
 chi. Migo āgantvā tassa samīpe thatvā „ahan" ti āha. Brāh-
 maṇo taṃ atthaṃ ārocesi. Nandiyo taṃ satvā „gaccheyy"
 15 āhaṃ brāhmaṇa⁵, vatiṃ lamghitvāpi na gaccheyyāṃ, mayā
 pana raṇṇo santikā nivāpapaṇabhojanāṃ⁶ bhuttaṃ, taṃ me
 igatthāne thitaṃ, imesaṃ cāpi migānaṃ majjhe ciravuttho 'sui,
 tassa me raṇṇo c' eva etesaṃ ca sotthibhāvaṃ akatvā attano
 balāṃ adassetvā gāmanāṃ nāma ayuttāṃ⁷, attano pana vāre⁸
 20 sampatte ahaṃ etesaṃ sotthibhāvaṃ katvā sukhito āgacchis-
 sāmīti⁹ imāṃ¹⁰ atthaṃ pakāseṇto dve gāthā abhāsi:

2. Bhuttā mayā nivāpā¹¹ rājino paṇabhojanāṃ,
 taṃ rājapīḍaṃ avabhottuṃ¹² nāhaṃ brāhmaṇa-m-essahe. 71.
 3. Odahiesāṃ¹³ ahaṃ passāṃ khurapāṇissa¹⁴ rājino,
 25 tadāhaṃ sukhito mutto api passeyya¹⁵ mātaraṃ ti. 72.

Tattha nivāpā ti¹⁶ tesu tesu¹⁷ thānesu āvutta¹⁸ nivāpā¹⁹, paṇabho-
 janāṃ ti pāṇiyeṇ ca avasesatiyeṇ ca, taṃ rājapīḍaṃ ti taṃ raṇṇo santikā²⁰
 samkalpitvā samodhānatthēna²¹ pīḍaṃ, avabhottuṃ²² ti dubbhuttaṃ²³

¹ Bā vuddhā. ² Bā adde ca. ³ Bā -tanagaraṃ. ⁴ Bā -pāti. ⁵ Bā nivāpapaṇa-

⁶ Bā na yu~. ⁷ Bā vāre pana. ⁸ Bā tam. ⁹ C² -pa, Bā -pāni. ¹⁰ C² ava-
 hantāṃ, Bā avabhuttaṃ, Bā vabhottaṃ. ¹¹ C² -pāṇissa, Bā -rappā-, Bā khurapā-

ṇissa fur khurappa. ¹² Bā sayeyya. ¹³ C² -pāni corr. to -pāti, Bā -pāni.

¹⁴ Bā omāsa me tesu. ¹⁵ C² tēvutta, Bā nivutta. ¹⁶ Bā -pāni. ¹⁷ C² -takāṃ,

C² -takā, Bā -tikāṃ. ¹⁸ Bā -nikāṇena. ¹⁹ C² -komaṇ, Bā -bhuttaṃ. ²⁰ C²

dubhū-

bhūñjittum¹, rañño hi² kivañ anipphādenso tañ avahñujjati nāma, eva-āham
 evaṃ avahñottum³ na vasshāmi⁴ vadāmi, brāhmaṇamussuho ti⁵ c' ettha
 trāhmaṇ⁶ 'ti āpānaṃ, makāro sandhivassena⁷ vutto, odahhissāmaṇaṃ pas-
 saṃ khurapāpissas⁸ rājāna ti ahaṃ brāhmaṇa attano vāre patte khurap-
 paṃ sannahitv⁹ agatassa rañño migayōthāna nikkhamitv¹⁰ ekamante (hatvā mañ
 vijja mañ vijja mahārāja 'ti vavā attano mahāphāsukapassaṃ odahhesimī¹¹,
 sukkhito mutto ti tadā ahaṃ maranabbhayaṃ mutto sukkhito niddokkhaṃ rañña¹²
 annūñito apī nāma mātaraṃ passayyaṃ ti.

Taṃ sutvā brāhmaṇo pakkāmi. Aparabhāge tassa vāra-
 divase rājā muhantena parivārena uyyānaṃ āgañchi¹³. Mahā- 10
 satto ekamante¹⁴ atthāsī. Rājā „migaṃ vijjhiṣṣāmiti“ khurap-
 paṃ sannahī. Mahāsatto yathā aṇṇe maranabbhayatajjitā palā-
 yanti evaṃ apalāyitvā nibbhayo hutvā mettāṃ purecārīkaṃ
 katvā mahāphāsukapassaṃ¹⁵ odahitvā¹⁶ niccalo¹⁷ atthāsī. Rājā
 tassa mettānubhāvena saraṃ viasajjetum nāsakkhi. Mahāsatto 15
 „kiṃ mahārāja saraṃ na muñcasī, muñcā“¹⁸ 'ti āha. „Na
 sakkomi migarājā“¹⁹ 'ti. „Tena hi guṇavantānaṃ guṇaṃ jāna,
 mahārāja 'ti“. Tada rājā Bodhisatte pasāditvā dhanuṃ
 chaḍḍetvā „imaṃ²⁰ acittāṃ²¹ kallāgarakandaṃ pi tava gu-
 ṇaṃ jānāti, sacittako manussabhūto pi ahaṃ na jānāmi“²², 20
 mayhaṃ khamatha²³, abhayaṃ te dammiti“ āha. „Mahārāja,
 mayhaṃ tava abhayaṃ desi²⁴, ayaṃ²⁵ uyyāne migagano kiṃ
 karissatitī“. „Etassa²⁶ pi²⁷ dammiti“. Evaṃ Mahāsatto Ni-
 grodhajātaka vuttanāyen' eva sabbesaṃ²⁸ araṇṇe migānaṃ ākā-
 sagatasakunajalamacchānaṃ²⁹ abhayaṃ dāpetvā rājānaṃ 25
 pañcasu sīlesu patitthāpetvā „mahārāja, rañña nāma agati-
 gamanaṃ pahāya dasarājadhamme akopentena dhammena sa-
 mena rajjaṃ karetuṃ vaṭṭatitī“,

¹ B⁴ - totti. ² C² ti. C² ti corr. to hi. ³ C² - bostum, C² - bhottum, B⁴ - bhuttam.

⁴ C² - ussā. ⁵ B⁴ padasandhi. ⁶ C² - B⁴ - rappan-. ⁷ C² - naho corr. to - nayhi-.

B⁴ - nayhi-. ⁸ B⁴ addo odahhesimī. ⁹ C² araṇṇo corr. to araṇṇa, C² rañño. ¹⁰

B⁴ agacchi. ¹¹ B⁴ - eam. ¹² B⁴ - pān-. ¹³ C² - odahhi-, C² - odahitvā corr.

to - odahhitvā. ¹⁴ B⁴ addo va. ¹⁵ B⁴ - moḥṇṇhi. ¹⁶ B⁴ - idam. ¹⁷ C² - add apittakam.

¹⁸ B⁴ - ahaṃ sacittako m. pi tava guṇaṃ na jānāmi migarāja. ¹⁹ C² - noma. ²⁰

B⁴ - deti. ²¹ B⁴ - addo pānā. ²² B⁴ - etasā. ²³ B⁴ - addo abhayaṃ. ²⁴ B⁴ - addo

pi. ²⁵ B⁴ - nānamyājalamacchānaṃ pi.

4. Dānaṃ aṭṭhaṃ pariccāgaṃ aṭṭhavaṃ maddavaṃ tapaṃ
akkodhaṃ avihiṃsā ca khantī ca avirodhanāṃ, 73.
5. Icc-ete kusale dhamme ṭhite passāmi¹ attani,
tato me jāyate pīti somanassaṃ c' anappakaṃ ti 74.
6. evaṃ vutte² rājadhhamme gāthābandhana³ eva⁴ desetvā
katipāhaṃ rañño santike vasitvā nagara⁵ sabbasattānaṃ abha-
yadānappakāsaṇaṃ⁶ suvaṇṇabheriṃ carāpetvā „appamatto hohi
mahārāja“⁷ ti vatvā mātāpitunnaṃ⁸ dassanattāya gato.
7. Migarājā pure āsīṃ Kosalassa niketave
Nandiyo nāma nāmena abhirūpo catuppado, 75.
8. Taṃ maṃ vadhituṃ āgañhehi dāyaṃsiṃ⁹ Añjanāvane
dhanuṃ adejjhaṃ katvā¹⁰ naṃ sandhāya¹¹ Kosalo, 76.
9. Tassāhaṃ odahūṃ passaṃ khurappāssa¹² rājā,
tadāhaṃ sukhito mutto mātaraṃ dattūṃ āgato ti 77.
10. Imā abhisambuddhagāthā honti.

Tattha Kosalassa niketave ti Kosalarañño niketave vassanattāne,
tassa santike aṭṭhāsaṇṇaṃ ti aṭṭho, dāyaṃsiṃ ti migānaṃ vassanattāya diṇṇe
uyyāne, adejjhaṃ¹³ katvā¹⁴ ti jāyāsaṃ sadāhiṃ ekato katvā, āropetvā ti
aṭṭho, sandhāya¹⁵ ti sandaḥitvā¹⁶ yojetvā, odahūṃ ti odḍesiṃ, mātaraṃ
dattūṃ āgato ti desanāsaṇṇaṃ otuṃ, rañño dhammaṃ desetvā sabbasattānaṃ
abhayattāya suvaṇṇabheriṃ carāpetvā mātāpituro dattūṃ āgato¹⁷ evaṃ ti aṭṭho.

Sattā imāṃ desanāṃ¹⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne mātuposukabhūckhu sotāpattiṭṭhale patiṭ-
ṭhahi) „Tadā mātāpituro¹⁹ mahārājakulāni ahesuṃ, brāhmaṇo Sāri-
putto, rājā Ānando, migarājā²⁰ ahaṃ evā“ ti. Nandiyamiga-
jātakaṃ²¹. Avāriyavaggo²² paṭhamo.

¹ B¹ passasi. ² B² adde migarājā. ³ B³ -bandheneva. ⁴ B⁴ nāgarājānañca.
⁵ B⁵ abhayāthānappakāsaṇṇaṃ. ⁶ B⁶ -tānaṃ. ⁷ C⁷ dāsaṇṇaṃ. ⁸ B⁸ an-
vañjhaṃ katvā. ⁹ C⁹ sandāya, B¹⁰ sanneyya. ¹⁰ C¹⁰ -nāsa, B¹¹ khurappā. ¹¹
B¹² anvañjhaṃ. ¹² B¹³ naṃ sanneyya. ¹³ B¹⁴ sanneyitvā. ¹⁴ C¹⁵ B¹⁶ dhamma-
dāsaṇṇaṃ. ¹⁵ B¹⁷ nandiyamigarājā pana. ¹⁶ B¹⁸ nandiyamigarājājātakaṃ
dassanāṃ. ¹⁷ C¹⁹ aṭṭho.

2. SENAKAVAGGA.

1. Kharaputtajātaka.

Saccam kireyamāhamsū 'ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto purāpadutiyyikapallobhanam ārabhu kathesi. Tam hi
bhikkhum Satthā „saccam kira tvaṃ¹ ukkaṇṭhito“ 'ti pucchitvā „āma²
bhante“ ti³ „kena ukkaṇṭhāpito sīti“ „purāpadutiyyikāya“ 'ti vutto
„bhikkhu, ayaṃ te itthi anattakārikā, pubbe pi tvaṃ imam nissāya
aggim pavisitvā maranto paṇḍite nissāya jīvitam labhīti“ yatra
atitam āhari:

Atite Bārāṇasīyam Senake⁴ nāma rañño⁵ rajjam kā-
rente⁶ Bodhisatto Sakkattam kāresi. Tada Senakassa rañño
ekena nāgarājena⁷ saddhīm mittabhāvo hoti. So kira nāga-
rājā nāgabhanam nikkhamitvā thale gaccam gahanto carati.
Atha nam gāmadārakā diṣvā „sappo ayan“ ti leḍḍanādihi⁸ pa-
harimsu. Rājā uyyānakijikam⁹ gacchanto diṣvā „kiṃ ete dā-
rakā karouti“¹⁰ ti pucchitvā „ekam sappam paharantīti“¹¹ sutvā
„paharitam mā detha, palāpetha ne“ ti palāpesi. Nāgarājā
jīvitam labhītvā nāgabhanam gantvā bahūni ratanāni ādāya
addharattasamaye rañño sayanigharam¹² pavisitvā tāni¹³ rata-
nāni datvā „mayā tumhe nissāya jīvitam laddham“ ti rañña¹⁴
saddhīm mittabhāvam katvā punappunam gantvā rājānam pas-
sati. So attano nāgamānavikāsu ekam kāmesu atittam nāga-
mānavikam rakkhanatthāya rañño santike thapesi „yadā etam
na passasi tadā imam mantam parivatteyyāsīti“¹⁵ c' assa¹⁶
ekam mantam adāsi. So ekadivasam uyyānam gantvā nāga-
mānavikāya saddhīm pokkharaniyam udakakilaṃ kiṇi. Nāga-
mānavikā ekam udakasappam diṣvā attabhāvam vijahitvā tena
saddhīm asaddhammam patisevi¹⁷. Rājā tam apassanto „kham

¹ B¹ adda bhikkhum. ² B² adda vutto. ³ all three MSS. -ko. ⁴ all three
MSS. rājā. ⁵ C¹ -to. ⁶ B¹ -rañña. ⁷ B¹ leḍḍanadīhi. ⁸ B¹ uyyānam kiṇitum.
⁹ C¹ B¹ sayana. ¹⁰ B¹ omite tēti. ¹¹ C¹ rañño. ¹² B¹ āvaya. ¹³ B¹ patte.

nu kho gatā¹ ti mantam parivattetvā anācāram karontiṃ
 disvā velupesikāya pahari. Sā kujjhivā tato nāgabHAVANAM
 gantvā „kasmā āgatāsīti“ puṭṭhā „tumbhākam sahāyo maṃ
 attano vacanam aganhamti² pitthiyam pahariti“ pahāram das-
 5 sesi³. Nāgarājā tattato⁴ ajānitvā⁵ va cattāro nāgamāpavake
 āmantetvā „gacchatha, Senakassa sayanigharam⁶ pavisitvā nā-
 sāvātena tam bhusuṃ⁷ viya viddhamsethā“⁸ ti pesesi. Te
 gantvā raṇṇo sirisayane nipannakāle gabbham pavisimsu. Te-
 sam pavisanavelāyam eva⁹ rājā devī m āha: „jānāsi nu kho
 10 bhaddo nāgamāpavikāya gatattānaṃ¹⁰ ti. „Na jānāmi devā“
 ti. „Ajja sā¹¹ amhākam pokkharaniyam kiṇanākalē attabhā-
 vām vijahitvā ekena udakasappena saddhiṃ anācāram akāsi,
 aha naṃ ahaṃ ‘evam mā karīti’ sikkhāpanattihāya velupes-
 ikāya paharim, ‘nāgabHAVANAM’ gantvā sahāyassa me aññam
 15 kiñci kathetvā mettīm¹² bhindeyyā¹³ ti me bhayam uppajja-
 titi“. Tam sutvā nāgamāpavakā tato va¹⁴ nivatittvā nāga-
 bhavanam gantvā nāgarājassa tam attham ārocesuṃ. So sah-
 vegappatto hutvā tam khaṇam āeva raṇṇo sayanigharam¹⁵
 āgantvā tam attham ācikkhitvā khamāpetvā „idaṃ me danda-
 20 kamman“ ti sabbarūtajānanamantaṃ¹⁶ datvā „ayam mahārāja
 anagghamanto¹⁷, sace imaṃ mantam aññassa dādeyyāsi¹⁸
 datvā¹⁹ va agghiṃ pavisitvā mareyyāsīti“ āha. Rājā „sādhū“
 ti sampatiocchi. So tato patthāya pipilīkānam pi²⁰ saddam
 jānāti. Tass²¹ ekadivasam mahātale nisīditvā madhuphāṇitehi
 25 khādaniyam²² khādantassa ekam madhubindū ca phāṇitabin-
 duṃ ca²³ pūvakhaṇḍaṃ ca²⁴ bhūmiyam pati. Ekā pipilīkā²⁵ tam
 diavā „raṇṇo mahātale madhucāti bhinnā, phāṇitasakataṃ

¹ all three MSS. -ti. C¹ B¹ -ti. ² C¹ tattano. C² tattatho corr. to tattato.
 B¹ tattatho. ³ C¹ aj-. ⁴ B¹ -negatan. ⁵ B¹ -ti. tassa nāsāvātena bhusam.
⁶ C¹ -yam yeva. C² -ya yeva corr. to -yam yeva. ⁷ B¹ omits ā. ⁸ B¹ ā
 nā-. ⁹ B¹ mittam. ¹⁰ B¹ ca. ¹¹ B¹ -nagaraj. ¹² C¹ -rutajānanama-
 mantam. C² -jānanamantam. B¹ -rutajānū. ¹³ B¹ -gghe-. ¹⁴ B¹ āsi. ¹⁵ B¹ vate. ¹⁶ B¹ Kippilīkānam, omitting pi. ¹⁷ C¹ B¹ -ut-. ¹⁸ C¹ omits
 phā-. ¹⁹ C¹ pura. C² pura corr. to pūvakhaṇḍa. ²⁰ B¹ Kippilīkā.

pūvaakaṭaṃ nikkujjitaṃ, madhuphāṇitapūve¹ khādatha² "ti vi-
 ravanti carati. Rājā³ tassa ravaṃ sutvā hasi. Rañño samipe
 thitā devī „kin nu kho disvā rājā hasīti“ cintesi. Tasmim
 khādanīyaṃ⁴ khāditvā nahātvā pallaṃke nisiṃse ekaṃ mak-
 khikaṃ sāmiko „ehi bhaddo, kilesaratiyā ramāma⁵“ ti āha. 5
 Atha naṃ sā „adhivāsehi tāva sāmi, idāni rañño gandhe āha-
 rissanti, tassa vilimpantassa pādamūle gandhacūppaṃ patis-
 sati, āhaṃ tattha vasitvā⁶ sugandhā bhavissāmi, tato rañño
 pītthiyaṃ nipajjitvā ramissāma⁷“ ti āha. Rājā tam pi saddaṃ
 sutvā hasi. Devī „kin nu kho disvā hasīti“ puna cintesi. 10
 Puna rañño sāyamasaṃ bhuñjantassa ekaṃ sithaṃ⁸ bhūmiyaṃ
 pati. Pipillikā⁹ „rājakule bhattasakaṭaṃ bhaggam¹⁰, bhattaṃ
 bhuñjantā¹¹ n' atthīti“ viraviṃsu. Taṃ sutvā rājā puna pi
 hasi. Devī suvaṇṇakatacchoṃ gaheṭvā rājānaṃ parivisanti¹².
 „maṃ nu kho disvā rājā hasīti¹³“ parivitakkesi. Sā rañña 15
 saddhiṃ sayanaṃ āruya nipannakāle „kināraṇā deva hasīti“
 pucchi. So „kin¹⁴ te mama hasitakāraṇaṃ“ ti vatvā puna-
 puna¹⁵ nibaddho¹⁶ kathesi. Atha naṃ sā „tumbakaṃ jānana-
 mantaṃ mayhaṃ dethā¹⁷“ ti vatvā „na sakkā dātun¹⁸“ ti paṭi-
 khittā ti¹⁹ puna nibandhi²⁰. Rājā²¹ „sac²² āhaṃ imaṃ mantaṃ 20
 tuyhaṃ dassāmi marissāmi²³“ āha. „Maranto pi mayhaṃ dehi
 yevā²⁴“ ti. Rājā mātugāmaवासiko hutvā „sādhū²⁵“ ti sam-
 paticchitvā „imissā mantaṃ datvā aggim pavisissāmi²⁶“ ra-
 thena uyyānaṃ pāyāsi. Tasmim khane Sakko devarājā²⁷ lokaṃ
 olokeno imaṃ kāraṇaṃ disvā „ayaṃ bālarājā mātugāmaṃ 25
 nissāya 'aggim pavisissāmi' gacchati²⁸, jīvitadānaṃ assa das-
 sāmīti²⁹“ Sujāṃ asurakaṇṇaṃ ādāya Bārāṇasim āgantvā³⁰ tam

¹ B² -pitañca pūvañca. ² B² aha rājā. ³ all three MSS. -ti-. ⁴ B² vatt-
 evā. ⁵ C² slotaṃ corr. to sithaṃ, B² bhattasithaṃ. ⁶ B² kippili-. ⁷ B² adds
 āgantvā. ⁸ C² -jati, B² -jatiā. ⁹ C² -ti, B² -essantā. ¹⁰ C² hasitū, C²
 hasitū corr. to hasitū. ¹¹ C² kin. ¹² B² -punnā. ¹³ B² nibandham puc-
 chi rājā. ¹⁴ so C² instead of pi? B² -kkhipivā, omitting ti. ¹⁵ B² puna-
 punnaṃ nibandham yāci. ¹⁶ C² rājā, C² ja. ¹⁷ B² devā. ¹⁸ B² adds deviyā
 saddhiṃ. ¹⁹ B² omits do-. ²⁰ B² adds ahaṃ. ²¹ B² gantvā.

ajikam katvā attanā¹ ajo hutvā „mahājāno mā passiti²“ adhiṭ-
 thāya rañño rathassa purato ahosi. Tam rājā c³ eva rathe
 yuttasindhavā ca passanti, añño koci na passati. So kathā-
 samuttihāpanattham⁴ ajikāya saddhim methunadhammam pati-
 5 sevanto⁵ viya ahosi. Tam eko rathe yuttasindhavo disvā
 „samma aja⁶ mayam pubbe ‘ajā kira hālā ahirikā’ ti assumha⁷
 na⁸ passimha⁹, tvaṃ kira¹⁰ raho paṭicchannatthāne¹¹ kattabham
 anācāram¹² amhākaṃ ettakānam¹³ passantānaṃ āeva karosī na
 lajjasi, tam no pubbe sutam iminā ditthena samevūti¹⁴ vatvā
 10 paṭhamam gātham āha:

1. Saccam kir¹⁵ evam āhamsu bhastam¹⁶ bālo ti paṇḍitā,
 passa: bālo rahokammaṃ āvikubbam na bujhatīti. 78.

Tattha bhastam¹⁵ ti ajam, paṇḍitā ti ānassampannā te; bālo ti va-
 danti¹⁶ saccam kira vadanti¹⁷, passa ti āspannam, passathā¹⁸ ti ettha, na
 15 bujhatīti evam¹⁹ kītuṃ na²⁰ yuttam ti na jānāti.

Tam sutvā ajo dve gāthā abhāsi:

2. Tvaṃ ca²¹ kho samma bālo si, kharaputtā vijānāhi²²;
 rajjuyāsi²³ parikkhitto vaṃkoṭṭho obitumukho. 79.

3. Aparam pi²⁴ samma te balyam²⁵ yo mutto na palāyasi,
 20 so ca bālātaro²⁶ samma yaṃ²⁷ tvaṃ vahasī²⁸ Senakan ti. 80.

Tattha tvaṃ ca²¹ kho sammā ti samma sindhava mayāpi kho tvaṃ
 bālātaro, kharaputtā ti so kira gadrabhassa jātako²⁹, tena³⁰ tam evam āha.
 vijānāhi²² aham eva bālo ti jāna³¹, parikkhitto ti yugama saddhim givaya
 parikkhitto, vaṃkoṭṭho ti vaṃkoṭṭho, obitumukho³² ti mukhabandhakena³³
 25 thapitamukho, yo³⁴ mutto na palāyasi ti yo tvaṃ rathato mutto sammā
 mustakāle palāyito arahānaṃ na pavassasi³⁵, tam te spalāyanaṃ aparam³⁶ pi

¹ Bā -no. ² Bā passati ti. ³ Bā adda rathassa purato. ⁴ Bā paṭi-. ⁵ Bā
 adda rāja. ⁶ Bā assumā. ⁷ Bā idāneva. ⁸ Bā -hā. ⁹ Bā pana. ¹⁰ Bā -uno
 thāne. ¹¹ Bā adda carā. ¹² Bā ettha-. ¹³ Bā gantam, Bā garam. ¹⁴ Bā gau-
 tan. ¹⁵ Bā -ti. ¹⁶ Cā vadati. ¹⁷ Bā ekaṃ. ¹⁸ Bā s. ¹⁹ Cā Bā omit ca.
²⁰ Bā -nāhi. ²¹ Bā rajjunāhi, Bā rajjuyāpi. ²² Bā ayaṃ pi, Bā ayaṃ hi. ²³
 Bā hi-. ²⁴ Bā bāla-. ²⁵ Cā yaṃ. ²⁶ Cā Bā -ti. ²⁷ Cā evam, omitting ca.
²⁸ Bā jātā-. ²⁹ Bā adda kona. ³⁰ Bā -nāhi. ³¹ Bā jānāti. ³² Cā -ta. ³³
 Bā -bandhena. ³⁴ Cā omit yo. ³⁵ Cā pavasi, Bā pavassasi, Cā pavasi corr.
 to pavassati.

hāyasaṁ, so ca bhāṭataraṁ ti yaṁ tvaṁ Senakaṁ vahaṁi sa¹ Senako to-
yāpi² bhāṭataraṁ.

Rājā tesam³ ubhinnaṁ pi kathaṁ jānāti, tasmā taṁ su-
vanto saṁikaṁ rathadā pesesi. Gadrabho pi 'ssa⁴ kathaṁ
sutvā puna catutthaṁ gātham āha:

1. Yan⁵ nū samma ahaṁ bālo ajarāja⁶ vijānāhi,
atha kena Senako bālo taṁ me akkhāhi pucchito ti. 81.

Tattha jan ti kharaputtā parvatavaranaṁ⁷, nū 'ti tāvatti⁸ nipāto,
idāṁ vuttatvā bodi: samma ajarāja yena tvaṁ tīracchānagatattihena⁹ kīra-
nena ahaṁ bālo taṁ tvaṁ kīranena jānāsi¹⁰, sakkā¹¹ etam taya ātutthi, ahaṁ¹²
tīracchānagatatā va¹³ bālo, tasmā¹⁴ kharaputtā 'ti ādāṇa vadanto sutthi¹⁵ va-
dasi¹⁶, ayaṁ pana Senako rājā kena kīranena bālo, taṁ me¹⁷ kathaṁ puc-
chito akkhāhiti.

Taṁ ācikkhanto ajo¹⁸ pañcamam gātham āha:

2. Uttamatthaṁ¹⁹ labhivāna bhariyā yo padassati²⁰
tena jahissat²¹ attānaṁ²² sā e' ev' assa na hessatiti²³. 82.

Tattha uttamattā²⁴ ti sabbarūḍāñjanamantaṁ²⁵, tena 'ti tena tassā
mantappadānassakkhātā²⁶ kīranena taṁ datvā²⁷ aggaṁ pavasanto attānaṁ ca
jahissati²⁸ sā e' assa bhariyā na bhavissati²⁹, tasmā³⁰ esa taya³¹ bhāṭatara
yo laddhaṁ yassa rakkhitaṁ na sakkositi.

Rājā³² tassa vacanaṁ sutvā „ajarāja³³ ambhakaṁ sotthim
karonto pi tvaṁ nēva karissasi, katheli tvaṁ no kattabba-
yuttan³⁴ ti āha. Atha naṁ ajarājā „mahārāja imesaṁ sattā-
naṁ attanā³⁵ añño piyataro nāma n' atthi, ekaṁ piyabhaṇḍam

¹ B⁴ adda pi. ² B⁴ omitta pi. ³ C⁴ nesaṁ? ⁴ B⁴ sindhavo pi tassa. ⁵
C⁴ B⁴ yaṁ. ⁶ C⁴ ajja-. ⁷ C⁴ kharaputtā parvatāni, B⁴ kharaputtā parvattha-
vacanaṁ. ⁸ B⁴ anussavatti. ⁹ C⁴ -tattihena. ¹⁰ B⁴ jānāsi. ¹¹ B⁴ adda kkh.
¹² B⁴ adda hi. ¹³ C⁴ -gatam nāma, C⁴ -gatattava? corr. to -gatattāva, B⁴ -ga-
tattāva. ¹⁴ B⁴ adda maṁ. ¹⁵ B⁴ suthi. ¹⁶ C⁴ -ti. ¹⁷ B⁴ tasmā taṁ me.
¹⁸ B⁴ taṁ sutvā ajarāja ācikkhanto. ¹⁹ B⁴ uttamattā, B⁴ uttamattā. ²⁰
B⁴ bhariyā na bhavissati. ²¹ B⁴ tena jahissatattānaṁ, C⁴ piyessati-, C⁴ piyessat-
²² C⁴ hessatiti, C⁴ sā corr. to sa, B⁴ sā tassa jahissatiti. ²³ B⁴ uttamantaṁ.
²⁴ B⁴ -rūḍāñjanamantaṁ. ²⁵ B⁴ tena sabbarūḍāñjanamantassakkhātā.
²⁶ B⁴ niso in the place of taṁ datvā. ²⁷ C⁴ piyessati, C⁴ piyassati, B⁴ jahis-
sati jahissati. ²⁸ B⁴ -riti. ²⁹ C⁴ tassa. ³⁰ C⁴ tasmāpi, C⁴ taya. ³¹ B⁴ tato
rājā. ³² C⁴ B⁴ -ji. ³³ B⁴ -yuttaken. ³⁴ C⁴ -no.

nissāya attānaṃ nāsetuṃ laddhaṃ¹ yasaṃ pahātum na² vat-
tatīti³ vatvā chaṭṭhamam⁴ gātham āha:

a. Na ve 'piyaṃ me'⁵ ti janinda tādiso

attaṃ niraṃkatvā⁶ piyāni sevati,

attā va seyyo paramā va seyyo

labbhā⁷ piyā ocitatthena⁸ pacchā ti. 83.

Tattha piyaṃ me⁹ ti piyaṃ me ti¹⁰ ayam eva vā yātho, idāni vuttāsi
koti: janinda tādiso¹¹ tumhādiso yasaṃahante jhāto puggalo ekāda piya-
bhaṇḍam¹² nissāya idam piyaṃ me ti attam¹³ niraṃkatvā¹⁴ attānaṃ chaḍḍetvā
10 tām piyāni na sevati¹⁵ eva, kimkāraṇa: attā va seyyo paramā va seyyo ti
yasmā satagunena sabhassagunena attā va seyyo varo uttamo, kuto: paramā va¹⁶
seyyo, paramā attamāpi¹⁷ aññasma piyabhaṇḍa ti attā, ettha hi sakāro¹⁸ pi-
kāratthe¹⁹ nipāto²⁰ ti dattabbo, labbhā piyā ocitatthena²¹ pacchā ti
ocitatthena²² hi vadḍhitatthena²³ yasappattena²⁴ purisena parchāpi²⁵ nāma
15 sakā laddham, tasmā²⁶ kāraṇa attā na²⁷ nāsetabbo²⁸ ti.

Evam Mahāsatto rañño ovādam adāsi. Rājā tuesitvā
„ajarāja kuto āgato sīti“ puechi. „Sakko ahaṃ mahārāja,
tava anukampāya tam²⁹ maraṇā mocetuṃ āgato 'mhīti³⁰. „De-
varāja ahaṃ 'etisaā'³¹ mantam dassāmiti³² avacaṃ, idāni kim
20 karomīti³³. „Tumhākaṃ ubhinnam pi vināseṇa kiccaṃ n'atthi,
'sippassa upacāro³⁴ ti vatvā etaṃ katipayehi pahārehi pa-
harāpehi³⁵, iminā upāyena na gaṇhissatīti³⁶. Rājā „sādhā“ ti
sampaticchi. Mahāsatto rañño ovādam datvā sakatṭhānam eva
gato³⁷. Rājā uyyānaṃ gantvā devīm pakkosāpetvā āha „gaṇ-
35 hisāsasi bhadde mantan“ ti. „Āma devā“ ti. „Tena hi
upacāraṃ karohīti³⁸. „Ko upacāro³⁹ ti. „Pitṭhiyaṃ pahāra-

¹ B¹ laddha. ² B² omits na. ³ B³ chaṭṭham. ⁴ C² ce. ⁵ B⁵ attānaṃ katvā.

⁶ B⁶ adda va, B⁷ na. ⁷ C² ojjitattena. ⁸ C² ce. ⁹ so all three MSS. instead of ce, B⁹ omits ti. ¹⁰ B¹⁰ adda ti. ¹¹ B¹¹ adda pi. ¹² B¹² attānaṃ. ¹³ B¹³ omits parama va. ¹⁴ B¹⁴ omits pi. ¹⁵ B¹⁵ sakāro. ¹⁶ B¹⁶ kāraṇatthe. ¹⁷ B¹⁷ omits ti. ¹⁸ C² ojjitattena. ¹⁹ C³ ojjitattena na, C⁴ ojjitattena. ²⁰ C² vadḍhi-
tatthena, B²⁰ omits pacchā ti ocitatthena hi vadḍhitatthena. ²¹ B²¹ yasasampā-
nena. ²² B²² pachāmiya. ²³ C² natassa. ²⁴ C² na corr. to nam. ²⁵ C² nā-
senatabbo, C² nāsenaddho corr. to nāsetaddho, B²⁵ na attā nāvetabbo. ²⁶ C²
taya. ²⁷ C² omits mhi. ²⁸ B²⁸ ekasam. ²⁹ B²⁹ adda mahārāja. ³⁰ B³⁰ -ram-
karomi. ³¹ B³¹ pahārāpehi, C³¹ katipaya pahāre pahārāhi. ³² B³² adda ti.

sate patamāne¹ saddam katum na vattatitī². Sā mantalobhena „sādhū“³ ti sampaticchi. Rājā cetake⁴ kaṣā gāhāpetvā⁵ ubbosu passesu paharāpesi. Sā dve tayo pahāre⁶ adhivāsetvā tato-
param „na me manten“ attho⁷ ti viravi. Atha naṃ rājā „tvam maṃ māretvā mantam gaṇhitakāmā“⁸ ti⁹ piṭṭhiṃ¹⁰ nic- 5
cammaṃ kāretvā vissajjāpesi. Sā tato patthāya pana kathe-
tum nāsakkhi¹¹.

Satthā imam desanām¹² āharitvā saocām pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi: (Saecapariyosāne ukkanthitubbhikkhu sotāpattiṭṭhale paṭi-
ṭṭhi) „Tadā rājā ukkanthitabbhikkhu ahoṣi, devī purāpadūtiyikā, asso 10
Sāriputto, Sakko“¹³ aham evā¹⁴ ti. Kharaputtajātakaṃ¹⁵.

2. Sūciġātaka.

Akakkasan¹⁶ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto paṇḍā-
pāramim ārabba kathesi. Vatthum Mahāsummagge¹⁷ āvibhavissati.
Tadā pana Satthā bhikkhū āmantetvā „na bhikkhave idān“ eva pubbe 15
pi Tathāgato paṇḍavā¹⁸ upāyakusalo yevā¹⁹ ti vatvā atitāṃ āhari.

Atte Bārāṇasiyam Brahmadaṭṭe rajjam kārente
Bodhisatto Kāśiratthe kammārakule nibbattitvā vayappatto
pariyodātasippo ahoṣi. Mātāpitaro pan²⁰ assa daliddā. Tesam
gāmato avidūre añño sahaṣṣakuṭiko kammāragāmo. Tattha 20
kammārasahassassa²¹ jeṭṭhakakammāro²² rājavallabho addho²³
mahaddhano. Tass²⁴ ekā dhītā ahoṣi²⁵ uttamarūpadharā devac-
charāpaṭiḥhāgā Janapadakalyāṇilakkhaṇehi²⁶ samannāgatā. Sā-
mantagāmesu manussā vāsipharasuphālāpācanādikārūpanat-
thāya²⁷ taṃ gāmaṃ gantvā yebbhuyyena taṃ kumārikam pas- 25
santi. Te attano attano gāme gantvā piṣinnatthānādisu tassā

¹ C² pamāṇe corr. to pamāṇe, B⁴ pavattamāṇe. ² B⁴ coragāṭaka. ³ C² omitta
l. g. ⁴ B⁴ adda diṇne. ⁵ C² mantanattī, C² manto natthī corr. to mante-
nattho. ⁶ B⁴ atthi. ⁷ B⁴ piṭṭhiyam. ⁸ B⁴ na-. ⁹ B⁴ dhammaṇḍe-. ¹⁰ B⁴ adda
pāna. ¹¹ B⁴ adda pathamaṃ. ¹² B⁴ -am pharusaṃ. ¹³ B⁴ -ummaṇḍajātaka
¹⁴ B⁴ adda hutvā. ¹⁵ B⁴ -sahasā. ¹⁶ B⁴ jeṭṭhako. ¹⁷ B⁴ addho. ¹⁸ B⁴ atthi.
¹⁹ B⁴ -gihila-. ²⁰ B⁴ -akkuṇṭapāpācānādinī lī-.

rūpaṃ¹ vaṇṇenti. Bodhisatto taṃ sutvā savanasamsaggena bandhītvā² „pādaparicārikaṃ taṃ³ karissāmi⁴“ uttama-jātikaṃ syaṃ⁵ gahetvā ekaṃ sukhumaṃ ghaṇaṃ sūciṃ katvā pāse vijjhitvā oḍaḷe⁶ opilāpetvā⁷ aparaṃ pi tathārūpaṃ eva tassā⁸ kosakaṃ katvā pāse⁹ vijjhi, imiṇā niyāmena tassā sattakose¹⁰ akāsi, kathaṃ akāsīti na vattabbam, Bodhisattānaṃ hi nāṇa-mahantatāya kāraṇaṃ ijjhati¹¹. So taṃ sūciṃ uḷikāya¹² pak-khipitvā ovattikāya katvā taṃ gāmaṃ gantvā kammārajettḥa-kassa vasaṇavīthiṃ pucchitvā tattha gantvā dvāre thatvā „ko mama hatthato¹³“ ovaṛūpaṃ nāma sūciṃ mūlena kiṇitum icchatīti¹⁴ sūciṃ vaṇṇento jettḥakakammāragharasamīpe¹⁵ thatvā¹⁶ paṭhamaṃ gātham āha:

1. Akakkasaṃ aphaṇusaṃ kharadhotam supāsīyaṃ¹⁷
sukhumaṃ tikhiṇaggaṃ ca ko sūciṃ ketum icchatīti. 84.

15 Tass attho: patalessa vā tilakessa vā odhino vā¹⁸ sūharena akakkasaṃ, vatthiṇā¹⁹ aphaṇusaṃ, kharena²⁰ arena²¹ pāsāgena dhotattā²² kharadhotam; sūndarena suviddhena²³ pāsena samannāgetaṃ supāsīyaṃ²⁴, suvatthiṇā²⁵ sukhumaṃ, aggaṃ tikhiṇāggaṃ tikhiṇaggaṃ sūciṃ mama hatthato mūlena dāvā ko kiṇitum icchatīti.

20 Evaṃ ca pana vatvā puna pi taṃ vaṇṇento dutiyaṃ gātham āha:

2. Somaṇṇaṃ ca supāsaṃ ca anupubbaṃ suvaṭṭitam²⁶
ghaṇaghātimaṃ²⁷ paṭitthaddham ko sūciṃ ketum icchatīti. 85.

25 Tattha somaṇṇaṃ ti khorutadakkasūyena sutṭhu maṇṇisaṃ, supāsaṃ ti sūhena pāsavadhakena²⁸ viddhattā²⁹ sūndarasāsaṃ, ghaṇaghātimaṃ³⁰ ti yā ghāṭiyamāṇā³¹ sūhikarantaḥ³² anupavāsati syaṃ ghaṇaghātimaṃ ti vuccati³³, tiḍḍā ti attho, paṭitthaddham ti amudakaṃ.

¹ Bā vaṇṇarūpaṃ. ² Bā bahitvā. ³ Bā omits taṃ. ⁴ Bā mi nan ti. ⁵ Bā syasaṃ. ⁶ Bā oḍakena. ⁷ Bā uppi-. ⁸ Cā tassa. ⁹ Bā -saṃ. ¹⁰ Bā -sake.

¹¹ Bā sanijhati yeva. ¹² Cā nūl-. ¹³ Cā kama āma hato, Cā mama hato corr. to -hatthato. ¹⁴ Bā -gharadhotassa-. ¹⁵ Bā gahetvā. ¹⁶ Cā -sikaṃ. ¹⁷ Cā omits vā. ¹⁸ Bā mathakāya. ¹⁹ Bā akharena ca. ²⁰ so Cā; Bā omits arena. ²¹ Bā dhotitarā. ²² Bā -vīṇanteta. ²³ Cā -saṃ, Cā -saṃ corr. to -yaṃ. ²⁴ Cā hatthiyaṃ, Cā sanahatthiya, Bā sannatathiya. ²⁵ Cā -vaddhitaṃ. ²⁶ Cā -tim, Cā -tim corr. to -timam, Bā -ghāṭimaṃ. ²⁷ Bā -āe vajirena. ²⁸ Bā vidharo. ²⁹ Bā -ghāṭina-. ³⁰ Bā ghāṇa-. ³¹ Bā -yaṃ. ³² Bā sūcraṭi.

Tasmīn khape sā kumārikā bhuttapātārāsaṃ¹ pītaṃ darathapaṭippassambhanatthaṃ² cullasayanake³ nipannaṃ tālavantena vījayamānā Bodhisattassa madhurasaddaṃ sutvā allapiṇḍamaṃsaena⁴ hadaye pahaṭṭā⁵ viya ghaṭṭasahassena nibbāpita-darathā⁶ viya hutvā „ko nu kho esa madhurena⁷ saddena kammārānaṃ vasaṇagāme sūciṃ vikkiṇāti, kena nu kho kammena āgato, jānissāmi naṃ“ ti tālavantaṃ ṭhapetvā gehā nikkhamma⁸ bahi ālindake ṭhatvā tena saddhiṃ kathesi⁹. Bodhisattānaṃ patthitaṃ nāma samijjhati, so hi tassā yev¹⁰ atthāya taṃ gāmaṃ āgato. Sā yeva¹¹ tena saddhiṃ kathenti „mānava sakalaratṭhavāsīno sūciādināṃ atthāya imaṃ gāmaṃ āgacchanti, tvaṃ bālātāya kammāragāme sūciṃ vikketum¹² icchasi, sace pi divasaṃ sūciyā vannaṃ bhāsiṃsasi¹³ na te koci tatthato sūciṃ gaṇhissati, sace¹⁴ mūlaṃ laddhum icchasi aññaṃ gāmaṃ yāhīti¹⁵ vatvā dve gāthā abhāsi:

- a. Ito dāni patāyanti¹⁶ sūciyo balissāni ca,
ko 'yaṃ kammāragāmasmiṃ sūciṃ vikketum icchati. 86.
- ā. Ito satthāni gacchanti kammantā vividhā puthū,
ko 'yaṃ kammāragāmasmiṃ sūciṃ vikketum arahatīti¹⁷. 87.

Tattha ito dānīti imasmīn ratthe idāni sūciyo¹⁸ balissāni ca sūciṇi ca¹⁹ upakaraṇāni imamahā kammāragāmā patāyanti nikkhamanti, taṃ taṃ dānaṃ pattharontā²⁰ nigacchanti, ko yaṃ ti evaṃ sante ko yaṃ imasmīn kammāragāme sūciṃ vikkiṇti²¹ icchati²², satthānīti Bīraṇasī²³ gacchantīni nānappakārāni satthāni²⁴ ito va gacchanti, vividhā puthū ti nānappakārakā bahukammantāpi sakalaratṭhavāsīnaṃ ito gahīsupakaraṇeb' eva²⁵ parattanti.

Bodhisatto tassā vacanaṃ sutvā „bhadde tvaṃ ajānanti aññāpena evaṃ vadasīti²⁶“ vatvā dve gāthā abhāsi:

¹ C² -ram. tvaṃ, C³ -rahitvaṃ corr. to -raṇsaṃ. ² C² omit da-. ³ B² cūlasayane. ⁴ B² allamaṃsapīṇḍena. ⁵ B² -ti. ⁶ B² -ti, C² -tham. ⁷ B² atthā. ⁸ B² -mīra. ⁹ B² thatvā ko neva sace pi divasaṃ sūciyā vannaṃ bhāsiṃsasi¹⁰ na koci tatthato sūciṃ gaṇhissati¹¹ bodhisattassa saddhiṃ evaṃ katheti. ¹² B² -ti. ¹³ B² vikkiṇti. ¹⁴ C² -ti. ¹⁵ B² adds tvaṃ. ¹⁶ B² piṭṭi. ¹⁷ B² icchasi, B² icchati. ¹⁸ B² adds ca. ¹⁹ B² omits ca. ²⁰ B² nikkhamanti dānaṃ nantaraṃ pattharontī. ²¹ B² -viti. ²² C² B² -siyam. ²³ B² adds pi. ²⁴ B² -raṇsaṃ. ²⁵ B² vadesiṭi.

3. Sūciñ¹ kammāragāmasmiñ vikketabbā pajānatā,
 ācariyā va sañjānanti kammañ sukataḍḍakkatā². 88.
 4. Imañ ca te pitā bhadde sūciñ jaññā mayā katañ
 tayā ca mañ nimañteyya yañ c' atth' aññā³ ghare
 dhanan ti. 89.

Tattha sūciñ ti vibhattivipallāso kato, idam vuttam hoti: sūci nāma
 pajānatā paṇḍitena purisena kammāragāmasmiñ yva vikketabbā, kiñkārañ,
 ācariyā sañjānanti kammañ sukataḍḍakkatā⁴, tassa tassa hi sippassa ācariyā
 va⁵ tasmīñ tasmīñ sippe sukataḍḍakkatā⁶ kammañ jānanti. ev-īham kamma-
 10 rakammañ ajānantānañ gahapatikānañ gīmañ gantvā mama sūciyā sukata-
 ḍḍakkarabbhārañ⁷ kathāñ jānāpessāmi⁸, imasmīñ pana gīme mama balāñ jānā-
 pessāmi⁹, evañ Bodhisatto imāya gūthāya etano balāñ vantev, tayā ca mañ
 nimañteyyā¹⁰ 'ti bhadde sace tava¹¹ pitā imañ mayā katañ sūciñ idha¹² vā
 eā evañ vā¹³ katā ti jāneyya imañ te dhītarañ¹⁴ pāpāparicīrikañ dammi
 15 gaṇḍhā¹⁵ tan ti evañ tayā ca mañ nimañteyya yañ atthāññā¹⁶ ghare
 dhanan yañ ca aññā¹⁷ avināṇṇakāñ¹⁸ vā avināṇṇakāñ¹⁹ vā ghare dhanan
 atthi tena mañ²⁰ nimañteyya, yañcassaññā²¹ ti pi pātho, yañ ca ssa²² ghare
 aññā dhanan atthitī attho.

Kammārajettḥako sabbam tesam katham sutvā „ammā²³
 20 'ti dhītarañ pakkositvā²⁴ „kena²⁵ saddhīñ sallapaṇṇitī²⁶“ puc-
 chi. „Tāta, eko manusso sūciñ vikkipātī²⁷, tena saddhīñ²⁸
 ti²⁹. „Tena hi pakkosāhi nan³⁰“ ti. Sā gantvā pakkosi.
 Bodhisatto³¹ kammārajettḥakam vanditvā³² atthāsi. Atha
 nam³³ „kataragāmaṇṇasiko³⁴ sītī³⁵“ pucchi³⁶. „Aham³⁷ asuka-
 25 gāmaṇṇasī³⁸ asukakammārassa putto³⁹“ ti. „Kamā idhāgato⁴⁰
 sītī⁴¹. „Sūcivikkayatthāya⁴²“ ti. „Āhara⁴³, sūciñ te pas-

¹ Bf sūci. ² Bf kammāragāmasmiñ, Pf kammāñ sukataḍḍakkatāñ. ³ Bf
 yañcettḥāññāñ, Pf yañcettḥāññāñ. ⁴ Bf āgataḍḍakkatāñ. ⁵ Bf ca. ⁶ Bf āgata
 Bf āgataḍḍakkatāñ. ⁷ C² -pessā, C³ -pessā corr. to -pessāmi, Bf -pessāmi.
⁸ C² tvañ, C³ tvañ. ⁹ Bf kiñkārañ. ¹⁰ Bf omīta vā. ¹¹ Bf adde tava. ¹²
 Bf yañcettḥāññāñ. ¹³ Bf adde pi. ¹⁴ Bf tenimāñ. ¹⁵ C² asyāñ, C³ asyāñ,
 Bf yañca saththusañ. ¹⁶ Bf aññā. ¹⁷ Bf sammi. ¹⁸ Bf pakkosāpivā. ¹⁹ C²
 tena. ²⁰ Bf pavi. ²¹ C² -nati, C³ -nati corr. to -nati. ²² Bf saddhīñ
 pavi. ²³ C² tvañ. ²⁴ Bf adde gaham pavatitvā. ²⁵ Bf adde skamaññāñ. ²⁶
 Bf adde so. ²⁷ C² -gāmañvā. ²⁸ C² omīta pucchi. ²⁹ Bf omīta aham. ³⁰
 Bf -vātikomhi. ³¹ C² idā-, C³ idā corr. to idhi-. ³² Bf -vikkayatthāya. ³³
 C² āhara corr. to āhara, Bf āha.

sāmā¹ 'ti. Bodhisatto attano guṇaṃ sabbesaṃ majjhe pa-
 kasetukāmo „nana ekakānaṃ² olokita³ sabbesaṃ majjhe
 olokitaṃ varaṃ⁴ ti āha. So „sādhu tāta⁵ 'ti sabbe kammāre
 sannipādetvā⁶ tehi parivuto „āhara⁷ tāta⁸ sūcin⁹ ti āha.
 „Ācariy aekaṃ adhikaraṇiṃ¹⁰ ca udakapuggaṇ¹¹ ca kaṃsathālaṃ¹² 3
 āharāpethā¹³ 'ti. So āharāpesi. Bodhisatto ovattikato¹⁴ sū-
 cinālikam¹⁵ nīharitvā adāsi. Kammārajetthako tato sūcin¹⁶
 nīharitvā „ayaṃ tāta sūciti¹⁷ pucchi. „Nāyaṃ sūci. kosako
 eso¹⁸ ti. So upadhārento¹⁹ n' ev' antaṃ na koṭiṃ addasa.
 Bodhisatto āharāpetvā²⁰ nakhena²¹ kosakaṃ apanetvā „ayaṃ 10
 sūci, ayaṃ²² kosako²³ ti mahājanassa dassetvā sūcin ācari-
 yassa hatthe kosakaṃ²⁴ pādamūle thapesi. Puna tena²⁵ „ayaṃ
 mañṇe²⁶ sūciti²⁷ vutto „ayaṃ pi²⁸ sūcikosako yevā²⁹ 'ti vatvā
 nakhena paharanto patipāṭiyā cha kosake kammārajetthakassa
 pādamūle thapetvā „ayaṃ sūciti³⁰ tassa hatthe thapesi. 15
 Kammārasahassaṃ aṅguliyo pothesi³¹, celukkhepā³² pavat-
 tiṃsu. Atha naṃ kammārajetthako „tāta imāya sūciyā kiṃ
 balan³³ ti pucchi. „Ācariya balavaporisena³⁴ adhikaraṇiṃ
 ukkhipāpetvā adhikaraṇiyā heṭṭhā udakapāṭiṃ³⁵ thapāpetvā³⁶
 adhikaraṇiyā majjhe imaṃ sūcin paharathā³⁷ 'ti. So tathā 20
 kuretvā adhikaraṇimajjhe sūcin aggena³⁸ pahari. Sā adhi-
 karaṇi nibbijjhivā³⁹ udakapitthe kesaggamattam pi uddhaṃ vā
 adho vā ahutvā tiriyaṃ patitthāsi. Sabbakammārā⁴⁰ „amhehi
 ettiakaṃ kalam 'kammārā nāma edisā hontiti⁴¹ sutivasenāpi⁴²
 na sutapubban⁴³ ti aṅguliyo pothetvā⁴⁴ celukkhepasahassaṃ 25

¹ Bā ekako. ² Cā olokittato, C' vanlokettato. Bā olokessasiti pucchitvā, oḷḷi-
 ting vo. ³ Bā olokettam varataro. ⁴ Bā -pāṭetvā. ⁵ Bā āha. ⁶ Bā adda
 mayam passāma te. ⁷ Bā -pañ. ⁸ Cā udāpūṭam. C' udāpūṭaṃ corr. to
 udāka-. Bā udakapureṇ. ⁹ Cā -tātaṃ. C' -tataṃ. ¹⁰ Cā ovaddhi-. ¹¹ Cā
 -ji-. ¹² Bā adda zahetvā. ¹³ Cā padhā-. ¹⁴ Bā adda anupubbena. ¹⁵ Bā adda
 tam. ¹⁶ Bā omitta ayaṃ. ¹⁷ Bā dassetvā sūcikosakaṃ ācariya. ¹⁸ Bā kesa.
¹⁹ Bā adda ti. ²⁰ Bā omitta sūciti vutto ayaṃ pi. ²¹ Bā vā. ²² Cā pothesi.
 C' pothasi corr. to pothesi, Bā pothesuṃ. ²³ Bā -pañ. ²⁴ Bā -vatā pu-. ²⁵
 Bā -pañ. ²⁶ Bā thapetvā. ²⁷ Bā agge. ²⁸ Bā vinivijjhivā. ²⁹ Bā sabbe-.
³⁰ Cā sūti-. C' sūci- corr. to sūti-. ³¹ Cā pothe-, Bā appothe-.

pavattayimāsu. Kammārajettṭhako dhītarāṃ pakkosivā¹ tasmīṃ
 ñeva parisamajjhe „ayam kumarikā tuyham eva anucchavikā“²
 ti udakam pādetvā adāsi. So aparabhāge kammārajettṭhakass’
 accayena³ tasmīṃ⁴ gāme kammārajettṭhako āsi⁵.

- 5 Sattḥā imaṃ desanāṃ⁶ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
 modhānesi: „Kammāradhītā Hāhulamūtā ahoṣi, paṇḍitakammāraputto⁷
 aham evā“⁸ ti. Sūci-jātākāṃ.

3. Tuṇḍilajātaka.

- Nara chandake ti, Idāṃ Sattḥā Jetavane viharanto ekaṃ
 10 marañabhīrukabhikkhūṃ ārabbsa kathesi. So kira Sāvattḥi-
 vāsi-kulaputto āsane¹ pabbajitvā marañabhīruko ahoṣi, appamattakam
 pi sūkhacalanāṃ² daṇḍakapatanaṃ³ akupnatuppadasaḍḍam⁴ vā aññam
 vā⁵ tathārūpaṃ sutvā marañabhayatajjito hutvā kucchiyaṃ viddha-
 saso⁶ viya kampanto⁷ vicarati. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ
 15 samuttḥāpesuṃ: „āvuso asukabhikkhū“⁸ kira marañabhīruko appa-
 mattakam pi saddam⁹ sutvāpi¹⁰ kampamāno¹¹ palāyati, imeṣaṃ ca sat-
 tḥāṇaṃ maraṇam eva dhuvam jīvitam addhuvam, namo nāma tad eva
 yoniso manaṣikātabban¹² ti. Sattḥā āgantvā „kāyaṃ na¹³ ittha bhikkhave
 etarhi kathāya sannisinā“¹⁴ ti pucchitvā „imāya nāma“¹⁵ ti vutte tam
 20 bhikkhūṃ pakkosāpetvā „saccam kira tvaṃ“¹⁶ marañabhīruko¹⁷ ti „āma
 bhante“¹⁸ ti tena paṭinūṇato „na bhikkhave idāṃ¹⁹ eva pubbe p’²⁰ esa
 marañabhīruko yevā“²¹ ti vuttvā aññam āharī:

- Aṭṭe Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rajjāṃ kārente
 Bodhisatto sūkariyā kucchisimā¹ paṭisandhim ganhi.
 25 Sūkari parinātagabbhā dve putte vijāyi. Sā ekadivasam te
 gaṇetvā ekaṃim āvāṇe nīpajji. Ath’ ekā Bārāṇasidvārāgama-
 vāsini² mahallikā³ kappāsakhettato pācchīpuraṃ⁴ kappasam

¹ B⁴ -āpetvā. ² B⁴ -kassa so-. ³ B⁴ -adda yeva. ⁴ B⁴ -ahoṣi. ⁵ B⁴ -dham-
 made-. ⁶ B⁴ -adda gāme. ⁷ B⁴ -buddhāsi-. ⁸ C⁴ -na. ⁹ C⁴ -patta, C⁴ -patta
 corr. to -peta. ¹⁰ B⁴ -adda saddam. ¹¹ B⁴ -pavīthasaddiso. ¹² B⁴ -pento. ¹³
 B⁴ -ko nīma bhikkho. ¹⁴ C⁴ B⁴ -sutvā ti. ¹⁵ C⁴ -kappa-. B⁴ -ravanto. ¹⁶ B⁴
 manaṣikāreṇa kā-. ¹⁷ B⁴ -adda bhikkhu. ¹⁸ B⁴ -itthi. ¹⁹ B⁴ -sīgamaḍḍarāva-
 sīm. ²⁰ B⁴ -adda itthi. ²¹ B⁴ -puṇṇam.

ādāya yaṭṭhiyā bhūmiṃ ākoṭenti' āgañchi. Sūkari taṃ sad-
 dam sutvā maraṇabhayaṇā¹ puttake chaḍḍetvā palāyi. Mahal-
 likā sūkarapotaḥke disvā puttasaṇṇiṃ paṭilabbhitvā pacchhiyaṃ
 pakkipitvā gharāṃ netvā jetṭhassa² Mahātunḍilo kaniṭṭhassa
 Collatunḍilo ti nāmaṃ katvā³ te puttake viya posesi. Te
 aparabhāge vadḍhitvā thullasarīrā⁴ ahesuṃ. Mahallikā „ime
 no mūlena dehīti“ vuccamānāpi „puttā⁵ me“ ti vatvā kassaci
 na deti. Ath' ekasmiṃ chaṇakāle⁶ dhuttā suraṃ pivantā⁷
 maṃse khīṇe „kuto nu kho maṃsaṃ labhissāmā“⁸ ti vīmaṇ-
 santa mahallikāya gehe sūkarānaṃ⁹ atthibhāvaṃ ūtvā mūlaṃ¹⁰
 gahe tvā tattha¹¹ gantvā „amma mūlaṃ gahe tvā ekam no sū-
 karaṃ dehīti“ āmaṃsu. Sā „alaṃ tāta, putte¹² nāma maṃ-
 saṃ khādanatthāya kiṇantānaṃ“¹³ dadantā¹⁴ atthīti¹⁵ paṭi-
 khipi. Dhuttā „amma, manussānaṃ sūkarā nāma puttā na
 honti“, dehi no“ ti¹⁶ punappuna yācantāpi¹⁷ alabbhitvā ma-
 hallikaṃ suraṃ pāyevā mattakāle „amma, sūkarehi kiṃ ka-
 rissasi, mūlaṃ gahe tvā paribbayaṃ karohīti“ tassa hatthe ka-
 hāpāne thapayīṃsu¹⁸. Sā kahāpāne gahe tvā „tātā“, Mahā-
 tunḍilaṃ dātum na sakkā, Collatunḍilaṃ¹⁹ pana gaphathā²⁰ ti
 āha. „Kahaṃ so“ ti. „Ayaṃ etasmiṃ²¹ gacche“ ti. „Sad-
 dam assa dehīti“²². „Āhāraṃ na passāmīti“²³. Dhuttā mū-
 len' ekam²⁴ bhattapātīṃ āharūpesuṃ. Mahallikā taṃ gahe tvā
 dvāre thapītaṃ sūkaradonīṃ pūretvā donissamīpe atthāsi. Tim-
 samattā dhutāpi pāsahattā tatth' eva atthāṃsu. Mahallikā
 „tātā Collatunḍila²⁵ ehi re“²⁶ ti tassa saddam akāsi. Taṃ

¹ all three MSS. -ti. ² B² adds dve. ³ B² jetṭhakassa. ⁴ B² karitvā. ⁵ B² thūla-. ⁶ B² puttakā. ⁷ C² -na-. ⁸ B² -ti. ⁹ C² -rā. ¹⁰ C² suraṃ. C² sūkaraṃ. ¹¹ B² taṃ gehaṃ. ¹² C² putto. ¹³ C² ri-. C² tiṇṇākaṃ corr. to tiṇṇānaṃ. ¹⁴ C² dadatthi corr. to dadatthā and this again to dadantā. ¹⁵ B² tāta puttā me ti etc puttā nāmaṃ maṃsaṃ kh. kiṇantānaṃ dantā nāma natthi. ¹⁶ B² adds tehi. ¹⁷ B² adds puttaṃ. ¹⁸ C² vāyamaṇṇāpi. ¹⁹ B² tha-. C² thapiṇṇa-. ²⁰ B² -ta. ²¹ B² eka-. ²² B² eka-. ²³ C² dehi, C² dehi corr. to dehīti, B² dehīti. ²⁴ B² āhāraṃ passāmīti. ²⁵ C² mūlenaham, B² mūlena omitting -ham. ²⁶ B² omits re.

sutvā Mahātundilo „ettakam kalam mama mātara¹ Cullatundī-
 lassa² saddo na dinnapubbo, maṃ yeva paṭhamam saddāyati,
 avassam ajja amhākam bhayaṃ uppannam bhavissati³“ aṅ-
 āsā. So kaniṭṭham āmantetvā⁴ „tāta, mama mātā taṃ pak-
 kosati⁵, gaccha tāva, jānāhi⁶“. So gacchā nikkhamitvā
 bhattadonisaṃpe tesam thitabhāvaṃ disvā „ajja me maraṇam
 uppannam⁷“ ti maraṇabhayaatajjito nivattitvā kampamāno bhātu
 santikam āgantvā santhambhitum⁸ nāsakkhi, kampamāno⁹
 paribbhamati. Mahātundilo taṃ disvā „tāta, tvaṃ paṇ¹⁰ ajja
 vedhasi bhamasi¹¹ pavisaṇaṭṭhānaṃ olokesi, kiṃ¹² nāṃ etaṃ
 karoṣi¹³“ pucchī. So attanā¹⁴ diṭṭhakāraṇaṃ kathento paṭha-
 maṃ gātham āha:

1. Navachandake¹⁵ dāni¹⁶ diyyati,
 punnāyaṃ¹⁷ doni, suvāmini¹⁸ thitā,
 15 bahuke jano pāsapaṇike,
 no ca¹⁹ kho me paṭibhāti bhuñjitum ti. 90.

Tattha Navachandake¹⁵ dāni¹⁶ diyyati bhūtiḥa pubbe amhākam
 kuṇḍakayaṃ¹⁷ vā jhāmabbhātam¹⁸ va diyyati, ajja pana navachandakam¹⁹ na-
 vākaraṇa²⁰ dānam²¹ diyyati, punnāyaṃ²² doniṃ ayaṃ amhākam bhāradonī
 20 soddhachattassa jayvā, suvāmini²³ thitā ti ayyāpi na tassā²⁴ sentike thitā,
 bahuke jano ti na keralāṇ ca ayyā va²⁵ aṅho pi bahuke jano pāsapaṇiko²⁶
 thito²⁷, no ca kho me paṭibhātiṃ ayaṃ evam etesam thitabhāvaṃ pi²⁸
 idam bhāttam bhuñjitum pi mayhaṃ na paṭibhāti na ruccatiṃ aṭṭho.

Tam sutvā Mahāsatto „tāta Cullatundila“, mama kira mātā
 25 etth²⁹ eva³⁰ sūkare posentā nāma yadattham poseti³¹ sv-assa³²

¹ C² -ram. ² B² -cila-. ³ B² -esi. ⁴ C² -ati. ⁵ B² -paṇā-. ⁶ C² sattham-
 hitum. corr. to satthambhi-, B² satthambhi-. ⁷ B² addo va. ⁸ B² tvaṃ ajja
 pana paribbhamasi. ⁹ C² kin. ¹⁰ B² no. ¹¹ B² channake. ¹² C² dāne. ¹³
 B² -ya. ¹⁴ B² soddhāni, B² soddhā pi. ¹⁵ B² ce. ¹⁶ B² -chinnā-. ¹⁷ C²
 kuṇḍaka-, C² tundaka- corr. to kuṇḍaka-, B² tundila- corr. to tundula-. ¹⁸ B²
 soddhachāma-. ¹⁹ B² -channa-. ²⁰ B² navaka-. ²¹ B² doni. ²² C² -ya,
 C² -ya corr. to yaṃ, B² -punnā-. ²³ B² soddhāni pi. ²⁴ B² tassā. ²⁵ C²
 ce corr. va, B² pi. ²⁶ all three MSS. -niko. ²⁷ B² addo idha paṭhamatte sat-
 tami yaṭṭha vanappagumbha ti idha. ²⁸ C² -ram pi. ²⁹ C² ettha, C² ette corr.
 to etthera. ³⁰ C² senti, C² posenti. ³¹ B² svāyam.

attho ajja matthakam patto, tvaṃ¹ mā cintayīti² vatvā ma-
dhurena sarena Buddhāṇiḥhāya dhammaṃ desento dve gāthā
abbhāsi:

1. Tasasi bhamasi lenam icchasi
attāno si kuhim gamissasi,
appossukko bhuñja Tuṇḍila,
maṇsatthāya hi posiyāmasi. 91.

2. Ogaha³ rahadam akaddamaṃ⁴,
sabbam sedamalam pavāhaya⁵,
gaṇhāhi navam vilepanam
yassa gaudho na kadāci⁶ chijjatīti. 92.

Tassa dasapāramiyo āvajjivā mettāpāramiṃ purecārikaṃ
katvā paṭhamam padam⁷ udāharantass⁸ eva saddo⁹ sakalam¹⁰
dvādasayojaniyam¹¹ Bārānasiṃ ajjhotharivā¹² gato. Sutasuta-
khaṇe¹³ yeva rājanparājādayo ādim katvā Bārānasiवासिनो āga-
miṃsu, anāgatāpi gehe tbitā va suniṃsu. Rājapurisā gacchaṃ
bhinditvā bhūmiṃ samaṃ katvā vālikam¹⁴ okirīṃsu¹⁵. Dhut-
tānam surāmado chijji¹⁶, pāse chaddetvā dhammaṃ supamānā
aṭṭhamsu. Mahallikāya pi maddo¹⁷ chijji¹⁸. Mahāsatto ma-
hājanamajjhe Cullatupḍilassa¹⁹ dhammaḍḍesanaṃ ārabhi²⁰.

Tattha tasasi bhamasati maraṇabhayaṃ nittasati, tvaṃ¹ eva khamanto
bhamasi, lenam icchasiṃ patittham olokeṃ, attāno aṭṭi tāta pubbe amha-
kaṃ mīti pattharānam hoti²¹, sū ajja²² nīrapakkhā²³ ambe ehaḍḍesi. idāni
kuhim gamissasi²⁴, ogaha²⁵ ti ogaha, ayam eva vā pātho. pavāhaya²⁶ 'ti
kārehi²⁷, na chijjatīti na nassati, idam vuttam hoti²⁸: sace maraṇato bhā-
yasi²⁹ akaddamaṃ pokkharayim otarivā tava xarīre sabbam sedā ca malaṃ ca
parāhetvā³⁰ niccaṃ surabhigandhavilepanam vilīpā³¹ 'ti³².

¹ B² omits tvaṃ. ² B² ogamā. B² obhāha. ³ C^{2a} -ma. ⁴ B² -hasu. ⁵ C^{2a} kadāci.
⁶ B² pā-. ⁷ C^{2a} saddam. ⁸ B² -ja. ⁹ B² -lkaṃ. ¹⁰ C² -tta. C² -ta- corr. to
-tta-. ¹¹ B² omits one suta. ¹² B² vāḷu-. ¹³ C² otarīṃsu. ¹⁴ B² chiddi.
¹⁵ B² surāmaddo. ¹⁶ B² cūḷa-. ¹⁷ B² ārabhi, C² āhari. ¹⁸ B² abasi. ¹⁹ B²
adda pana. ²⁰ B² nīrapakkhā. ²¹ C^{2a} -ti. ²² all three MSS. ogāhā. ²³ B²
pavāhahi kārehi attho. ²⁴ B² adda tāta. ²⁵ B² tasasi. ²⁶ C^{2a} pā-. ²⁷ B²
-pāhi. ²⁸ B² repeats tassa dasapāramiyo - - - desanaṃ ārabha kathaṃ, vide supra.

Tam sutvā Cullatundilo¹ „mayham bhātā evaṃ vadeti,
ambhākaṃ ca vaṃso pokkharaniṃ otaritvā nahānam² sarirato
sedamalapavāhanam³ purānavilepanam⁴ hāretvā navavilepana-
gahanam⁵ ca kismiñci⁶ kāle n⁷ atthi, kiṃ nu kho sandhāya
bhātā maṃ evaṃ āhā⁸“ ti pucchanto catuttham gātham āha:

4. Katamo rahado⁹ akaddamo,
kiṃ su sedamalan ti vuccati,
katamaṃ ca navaṃ vilepanam¹⁰
yassa¹¹ gandho na kadāci¹² chijjati. 93.

Tam sutvā Mahāsatto „tena hi¹³ ohitasoto supāhiti¹⁴“ Bud-
dhalīhāya dhammaṃ desento

5. Dhammo rahado¹⁵ akaddamo,
pāpaṃ sedamalan ti vuccati,
silaṃ ca navaṃ vilepanam¹⁶,
tassa¹⁷ gandho na kadāci¹⁸ chijjati. 94.

6. Nandanti sariraghātino,
na ca nandanti sariradhārino,
punnāya ca punnamāsiyā
raṃamānā va jābanti jivitaṃ ti 95.

imā gāthā āha¹⁹.

Tattha dhammo pañcesalladasāliṇi²⁰ tiṇi vuccatāni cattatīṇasabodha-
pakkiyadhammā amatamāhānibbāsaṃ ti sabbo p²¹ eṣa dhammo nāma, akad-
damo ti rūpaḍḍasamohammasāditthikīṇakaddamānam abbāveṇa akaddamo, imiṇṇ
evadhammato vitutṭhettvā nibbānam eva desenti, „yevaṃ bhikkhave dhammaṃ sam-
bhūtā vā asambhūtā vā vitrigo tesam dhammānaṃ aggaṃ abhihiyati, yadidaṃ
madantimadano pipasaṃmayo alayaṃsamugghāto vaṭṭoparicchedo²² tenabakkhaya
vitrigo nirodho nibbāsan²³“ ti²⁴ vuttam, tad ev²⁵ eṣa²⁶ dhammo tatra Cullatundilo²⁷
aham nibbānatālākaṃ rahado²⁸ ti kathamā, jātjācāryadhīmarapāni²⁹ hi³⁰ tatth³¹
eva n³² atthi, eṣe pi maraṇato muncitukāmo³³ nibbānagāmininā paṭipadaṃ³⁴
ganhā³⁵ ti; upanissayapaccayavasena kira Bodhisatto evaṃ kathamā, pāpaṃ sēda-

¹ B¹ cūla-. ² B² bhātā. ³ C³ -pajahamā. ⁴ B⁴ navavilepanaga-. C⁵ na-
vavilepanasiga-. ⁵ C⁶ -mici. ⁶ B⁷ -mo nu dahado. ⁷ C⁸ kassa, B⁹ tassa,
B¹⁰ tassa cor. to yassa. ⁸ C¹¹ -si. ⁹ B¹² sēda kaṇṭha. ¹⁰ B¹³ dahado. ¹¹ B¹⁴
abhihi. ¹² B¹⁵ pañcesalladasāliṇi-. ¹³ B¹⁶ vattu-, adding sabboṇapadhipaṇi-
sagga. ¹⁴ B¹⁷ aṃ hi. ¹⁵ B¹⁸ tadava. ¹⁶ B¹⁹ cūla-. ¹⁷ B²⁰ dāha-. ¹⁸ B²¹
-pādini. ¹⁹ B²² omiṭṭa hi. ²⁰ B²³ muñci-. ²¹ B²⁴ -pattiyah.

marasā igacchanta¹ (hapetvā sīhamigatī) jahatthājanīyassasījanīyakkhūpāsava avasesī Bodhisattva idhū katvā abhāyanti nāma u² aithi!

Sabbe taṇanti dandassa, sabbesoṇi jīvitaṇi piyaṇi, (Dhp. v. 100.)

attināni upemaṇi katvā na haneyya na ghātaye,

- 5 punnāyā³ u gūṇapūṇāya, punnamāsiyā⁴ u punnārandayuttāya⁵ mīsaṇ vā pūretvā (hītāya tadā kira punnamāsiṇuposathadivase hoti, ramamānā va jahanti jīvitaṇ u sīa Tupāḷa⁶ mā soci mā paridevi, marasassa nāma te bhāyanti⁷ yesaṇ abhantare sīlādiguṇā u⁸ aithi, mayāṇ paṇa sīlācirasampannā puññavanto, tasmā amhādiā suttā ramamānā va jahanti jīvitaṇ ti.

- 10 Evaṃ Mahāsatto madhurena surena Buddhaviḷāsena⁹ dhammaṃ desesi. Mahājanakāyā¹⁰ satasahassaso¹¹ aṅguḷiyo¹² pothe-suṇ¹³, celukkhepā ca pavattiṃsu¹⁴, sādhekūrasaddapūṇo¹⁵ antalikkho¹⁶ ahoṣi. Bārāṇasirājā Bodhisattvaṃ rajjena pūjetvā¹⁷ mahallikāya yasaṇ datvā ubho pi te¹⁸ gandhodakena nakā-
15 petvā vatthāni nivāsetvā¹⁹ gīvāsu maṇiratanaṇi pīlandhāpetvā nagaraṇ netvā puttattthāne tṭhpetvā mahantena parivārena paṭṭijaggi. Bodhisatto rañño pañcasilāni adāsi, sabbe Bārāṇasī-vāsino ca Kāsiratthavāsino ca silāni²⁰ rakkhimṇsu. Mahāsatto²¹ tesu²² pakkhadivasesu dhammaṃ desesi, vinicchaye nisīditvā
20 aṭṭe tīresi²³, tasmim dharamāne kūtattakāraka²⁴ nāma nāhesuṇ. Aparabhāge rājā kālam akāsi. Mahāsatto tassa sa-rfraparihāraṇ kāretvā vinicchaye²⁵ pothakaṇ likhāpetvā „imaṇ pothakaṇ olokentā²⁶ aṭṭam²⁷ tīreyyāthā²⁸ u²⁹ ti vatvā mahā-
25 janassa dhammaṃ desetvā appamādena ovaḍitvā³⁰ sabbesaṇ rodantānaṇ paridevantānaṇ eva³¹ saddhiṃ Collatuṇḍileṇa³² araṇṇaṇ pāvīsī. Tadā Bodhisattassa³³ ovādo saṭṭhivassasahas-sāni pavatti³⁴.

¹ C² -to, C³ -to corr. to -te. ² C² omitt punna. ³ C² -yuttā, B⁴ -candassayuttāya.

⁴ B⁴ cūlata-. ⁵ C² bhāyanti, B⁴ bhāyanti. ⁶ B⁴ buddhaviḷāsi-. ⁷ C² -yo. ⁸ B⁴ satasahassa-. ⁹ C² -ti. ¹⁰ B⁴ pothesuṇi, C² pothiva. ¹¹ B⁴ -ttayimṇa. ¹² C² -guḷi, C³ -saddipūṇa corr. to -oṇā, B⁴ -saddopūṇa. ¹³ C² -kkha, C³ -kkhā. ¹⁴ B⁴ pūjī-. ¹⁵ B⁴ addā gahetvā. ¹⁶ B⁴ -sūpetvā, adding gandhadhā sūlāpāpetvā. ¹⁷ B⁴ pañcasi-. ¹⁸ B⁴ adda pi. ¹⁹ B⁴ na-. ²⁰ B⁴ vicīrenti. ²¹ B⁴ kuyāḷā. ²² B⁴ -ya. ²³ C² -to, B⁴ -ketvā. ²⁴ C² aṭṭham. ²⁵ B⁴ kareyyāthā. ²⁶ P⁴ ovā-dam datvā. ²⁷ B⁴ -cīnaṇṇeva. ²⁸ B⁴ -cūla-. ²⁹ B⁴ -etassa. ³⁰ B⁴ -vattati.

Satthā imaṃ desanāṃ² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhanesi: (Saecpariyosāne³ so⁴ maraṇabhūruko sotāpatti-phale paṭi-
[hahi] „Tadā rājā Anando ahesi, Cullatuppiḷlo⁵ maraṇabhūruko bhik-
khu, parisaṃ Boddhapariṣā, Mahātuppiḷlo pana aham evā“ ti.
Tuppiḷlajātakaṃ⁶.”

4. Suvannakakkatākajātaka.

Siṅgi miga⁷ ti. Idam Satthā Veḷuvane viharanto Ānan-
dattherassa aṭṭano atthāya⁸ jīvita-paricecāgum ārabhka kathesi.
Vatthum yāva dhanuggahapayojanā Khaṇḍahālajātaka Dhanapālaga-
jitaṃ⁹ Cullahassa-jātaka¹⁰ kathitaṃ. Tadā pana¹¹ dhammasabbhāyaṃ
katham samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso dhammabhaṇḍāgārīka-Ānandatthero
sekhapaṭisambhūḍāpatto hutvā Dhanapālako āgacchante Sammāsam-
bhaṇṣa jīvitaṃ paricecājetī“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhik-
khavo etarahi kathāya sammāsiṇṇā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ ti
vutte „na bhikkhave idāṃ“ eva pubbe pi¹² Anando mayham pariccatta-
jivito¹³ yevā“ ti vatrā aṭṭitaṃ āhari:

Atthe Rājagahassa¹⁴ pubbapasse¹⁵ Sālinḍiyatū¹⁶ nāma
brāhmaṇagāmo hoti. Tadā Bodhisatto tasmim gāme kassaka-
brāhmaṇakule¹⁷ nibbattitvā vayappatto kuṭumbam saṅghāpetvā
tassa gāmassa pubbuttaradisāya¹⁸ ekasmiṃ Magadhakhette¹⁹
karissasahassamattaṃ²⁰ kasim kāresi²¹. So ekadivasaṃ ma-
masehi saddhim khettaṃ gantvā kammakāre²² „kasathā“²³ ti
ānāpetvā mukhadhovanatthāya khettaḷoṭiyam mahantaṃ sob-
bhaṃ upasamkami. Tasmim kho pana sobbhe eko suvanna-
vaggo kakkatāko paṭivasati abhirūpa pāsādiko. Bodhisatto
dantakattḥam kiṇḍitvā taṃ sobbham otari. Tassa mukha-

¹ B⁴ dhammedo. ² C² omīti so. ³ B⁴ omīti so. ⁴ B⁴ etā. ⁵ B⁴ alā. ⁶ C² alā, C² alā cor. to atthāya. ⁷ B⁴ -astajjasaṃ. ⁸ B⁴ tadā hi bhikkhū. ⁹ B⁴ pa. ¹⁰ B⁴ jivitaṃ paricecājeto. ¹¹ B⁴ -hanagahassa. ¹² B⁴ pupputtarapasse, C² omīti pubbapasse. ¹³ C² -yan. ¹⁴ B⁴ kasina. ¹⁵ B⁴ -riya dāya. ¹⁶ B⁴ gāmakho. ¹⁷ B⁴ alākarissamattaṃ. ¹⁸ B⁴ kārūpeti. ¹⁹ B⁴ kasumaṃ. ²⁰ B⁴ karissathā.

dhovanakāle kakkatako¹ santikaṃ āgañchi². Atha naṃ so
 ukkhipitvā attano uttarisātakantare nipajjāpetvā gahetvā
 khette kattabbakiecaṃ katvā gacchanto tatth³ eva naṃ soḷḷhe
 pakkhipitvā gehaṃ agamāsi. Tato paṭṭhāya khettaṃ āga-
 chanto paṭhamam taṃ⁴ soḷḷhaṃ gantvā kakkatakaṃ uttari-
 sātakantare⁵ nipajjāpetvā⁶ pacchā kammantaṃ vicāreti. Iti
 tesam aññamaññaṃ⁷ viśāso dalho ahoṃ. Bodhisatto nibad-
 dhaṃ khettaṃ āgacchati. Akkhisu⁸ paṇ⁹ assa pañca pasādā
 tūni¹⁰ maṇḍalāni suviuddhāni hutvā paṇḍāyanti. Ath¹¹ assa
 10 khettaakoṭiyam¹² ekasmiṃ tāle¹³ kākakulāvako¹⁴ kāki tassa¹⁵
 akkhini diṇvā khādītukāma hutvā kākaṃ āha: „sāmi dohaḷo
 mama¹⁶ uppanno¹⁷ ti. „Kimdohaḷo nāma¹⁸ ti. „Ekassa¹⁹ brāh-
 maṇassa akkhini khādītukāma amhiti²⁰. „Duddohaḷo te up-
 panno, ko etāni āharitum sakkhissatīti²¹. „Tvam²² na sakkho-
 sīti²³, aham p²⁴ etaṃ²⁵ jānāmi²⁶, yo paṇ²⁷ esa tālassa
 auidūre vammiko²⁸ ettha kaṇhasappo vasati, taṃ upatṭhaha²⁹,
 so etaṃ dāsivā³⁰ māressati, ath³¹ assa³² akkhini uppāte-
 tvā tvam āharissasīti³³. So „sādhū³⁴ ti sampajjācchitvā
 tato paṭṭhāya kaṇhasappaṃ upatṭhahi³⁵. Bodhisattena³⁶ pi
 20 vāpitasassānaṃ³⁷ gaḍḍhagahaṇakāle kakkatako mahā ahoṃ.
 Ath³⁸ ekadivasaṃ sappo kākaṃ āha: „samma tvam³⁹ nibaddhaṃ
 maṃ upatṭhahasi, kiṃ te karomīti⁴⁰. „Sāmi, tumbākaṃ dāsiyā
 etassa khettaśāmikassa akkhisu dohaḷo uppajji, sy-āhaṃ tum-
 hākaṃ ānubhāvena tassa akkhini labhissāmīti tumhe opatṭha-
 25 hāmīti⁴¹. Sappo „hotu, na-y-idaṃ garukaṃ, labhissasīti⁴² taṃ
 assāsetvā punadivase brāhmaṇassa āgamanamagge kedāramari-

¹ B⁴ adds bodhisattassa. ² B⁴ agamāsi. ³ B⁴ pathamatarāhi. ⁴ C⁵ uttaritvā-
⁵ C⁵ omits gacchanto --- petvā. ⁶ B⁴ omits añ- ⁷ B⁴ aggaṃ ca. ⁸ B⁴ ul,
 C⁵ nūl corr. to tūl, C⁵ dūl. ⁹ B⁴ -khetassa ko-. ¹⁰ C⁵ tale, B⁴ tālagge. ¹¹
 B⁴ adds ekā. ¹² C⁵ omits tassa, B⁴ has kāki arthi sū tassa. ¹³ C⁵ B⁴ ma.
¹⁴ B⁴ atassa. ¹⁵ B⁴ adds paṇa. ¹⁶ B⁴ adds sma na sakkomi. ¹⁷ B⁴ omits p.
¹⁸ B⁴ -mitti. ¹⁹ B⁴ adds arthi. ²⁰ B⁴ upatṭhāhi. ²¹ B⁴ dāsiyā-. ²² B⁴ tassa
 in the place of etassa. ²³ B⁴ āharimīti, omitting tvam. ²⁴ B⁴ upatṭhāhi. ²⁵
 C⁵ -ttosa, B⁴ -ttena. ²⁶ B⁴ vappiassa-. ²⁷ B⁴ adds kikkāraṇā.

yādañ nissāya tiñhehi paṭicehanno hutvā tassāgamanāñ olokeno
 nipajji. Bodhisatto āgacchanto paṭhamāñ sabbhañ otaritvā
 mukhañ dhovitvā sinehañ paccupaṭṭhāpetvā suvannakakkata-
 kañ¹ ālīgitvā uttarisātakantare nipajjāpetvā khettañ pavisi.
 Sappo tañ āgacchantāñ disvā va² voga pakkhanditvā pīdi-
 kamamse ḍasitvā³ tatth⁴ eva pātetvā vammikañ sandhāya pa-
 lāyi. Bodhisattassa patanañ ca kañcanakakkatakaassa sātaka-
 tarato laṅghanañ ca kākaassa āgantvā Bodhisattassa ure nili-
 yanañ ca apacchāpurimañ⁵ ahosi⁶. Kāko niliyitvā akkhinañ
 tuṇḍañ pasāresi⁷. Kakkatako „imañ kākañ nissāya mama
 sahāyassa bhayañ uppannañ, etasmim⁸ gahite sappo āgacchis-
 saritī“ sandāsena guphanto viya kākañ givāya⁹ aḷena¹⁰ dāhañ
 gahetvā kilametvā thoḥañ sithilam akāsi. Kāko „kissa mañ
 samma¹¹ chaddetvā palāyasi, esa¹² mañ kakkatako viheseti¹³,
 yāva na marāmi¹⁴ tāva¹⁵ ehitī“ sappañ pakkosanto paṭhamāñ
 gathañ āha:

1. Siṅgi migo āyatacakkhunetto (Cf. II p. 228.)

atthittaco vārisayo¹⁶ alomo,

tenābhūbhūto kapapañ rudāmi,

hare sakka kissa nu mañ jahōsīti. 96.

20

Tattha siṅgimigo¹⁷ ti siṅgisuvannapavappatīya¹⁸ eī alomakkhātāhañ¹⁹ ya
 siṅgināñ atthitīya kakkatako vutto, āyatacakkhunetto ti siṅhehi cakkhu-
 sakkhātēhi nettēhi samantūgato, atthim eva teco assā ti atthittaco, hare
 sakka ti āpāpanaṃ etasmi, ambo²⁰ sakka²¹ ti attho.

Sappo tañ sutvā mahantañ phanañ katvā kākañ assā-
 sento agamāsi.

Satthā imañ atthañ dipento abhisambuddho hutvā dutiyañ
 gātham āha:

¹ B¹ - onakka-. ² B² outte va. ³ B³ paṇḍitamañse - amsi-. ⁴ B⁴ apaccha
 spu-. ⁵ B⁵ hoti. ⁶ B⁶ akkhini tuṇḍena pasāresi. ⁷ B⁷ kākaassa givāyañ. ⁸ C⁸
 aḷena. C⁹ aḷena corr. to aḷena. ⁹ B⁹ adda suppen. ¹⁰ B¹⁰ esa. ¹¹ B¹¹ -ko ti
 yo viheseti. ¹² C¹² mi-. C¹³ marāmi? B¹³ marakkhi. ¹³ B¹³ tīvadeva. ¹⁴ C¹⁴
 -passo, C¹⁵ -asso. ¹⁵ C¹⁵ siṅgi- corr. to siṅgi-, B¹⁶ siṅga-. ¹⁶ B¹⁶ siṅga-. ¹⁷ C¹⁷
 ala- corr. to ala-, B¹⁸ ala-. ¹⁸ C¹⁸ ambo.

2. So passasanto mahatā phanena
bhujāṅgamo kakkatāṃ ajjhapatto
sakkhā sakkhāraṃ paritāyamāno,
bhujāṅgamam kakkatāko gahesitī¹. 97.

3 Tattha kakkatama ajjhapatto ti kakkatākaṃ sampatto, sakkhā sakkhā-
raṃ ti sahāyo sahāyam, sakkhā sakkhāraṃ ti pi pāho, attano sahāyam ti attha;
paritāyamāno ti rakkhamāno, gahesitī² duttiyena alena³ givāya⁴ dāhanā gahesi.

Atha nañ kilametvā thekaṃ sithilam akāsi. Atha sappo
„kakkatākā nāma n⁵ eva⁶ vāyasamañisaṃ⁷ khādanti na sappu-
10 mañisaṃ, kena na kho kāraṇena ayaṃ amho gahitī⁸“ cū-
tettvā taṃ pucchanto tatiyaṃ gātham āha:

2. Na vāyasam no pana sapparājāṃ⁹
ghāsathiko kakkatāko adeyya¹⁰,
pucchāmi taṃ āyatanetta-cakkhū¹¹
12 atha kissa hetu¹² mha¹³ ubho gahitā ti. 98.

Tattha ghāsathiko ti āharathiko hutvā, adeyya¹⁴ n¹⁵ ādiyeyya, sa-
kārena¹⁶ yojetvā na gahitī attha.

Taṃ entvā kakkatāko gahakāraṇaṃ kathento dve
gāthā abhāsi:

20 4. Ayaṃ puriso mama atthakāmo¹⁷,
yo¹⁸ mañ gahetvāna dakāya¹⁹ neti,
tasmiñ²⁰ mate dukkham anappakam me,
ahañ ca eso ca ubho na homa. 99.
25 5. Mamañ ca disvāna pavaddhakāyaṃ²¹
sabbo jano himsitum eva²²-m-icche,
sāduñ ca thullañ²³ ca mudañ ca mañisaṃ
kākāpi mañ disva²⁴ vihethayeyyun²⁵ ti. 100.

¹ B¹ aggaheṭti. ² C¹ B¹ al-, C¹ alena corr. to alena. ³ B¹ -yam. ⁴ C¹ nāmeneta, B¹ nāma na. ⁵ B¹ kākā-. ⁶ B¹ gahatitī. ⁷ B¹ adda kassasappaṃ, B¹ kassasappaṃ in the place of sapparājāṃ. ⁸ B¹ ad-. ⁹ B¹ -cakkhunetta. ¹⁰ B¹ hetu. ¹¹ so all three MSS. ¹² B¹ -re. ¹³ C¹ katha-, C¹ katha- corr. to attha. ¹⁴ C¹ so. ¹⁵ C¹ ā-, C¹ ā- corr. to da-. B¹ dakāya. ¹⁶ B¹ yasmim, B¹ tasmā. ¹⁷ B¹ pavadda-, C¹ pavatta-. ¹⁸ C¹ kīṇa-. B¹ himsitumeva. ¹⁹ C¹ phu-, C¹ phu- corr. to thu-, B¹ thu. ²⁰ C¹ oṇvā, B¹ disvāna. ²¹ B¹ vihe-
thayyan, B¹ vihetthaseyyun, C¹ vihetthaseyyun, C¹ -seyyun corr. to -seyyun.

Tattha ayaṃ ti Rodhiṇṇaṃ niddhaṃ, atthakāmo ti kītākāmo, daḍḍiya¹
 natthi ya² maṃ sampāḍḍiyamāno³ uttarasātakena gaharā udakāya nehi attano
 vaasarakasobhāṃ pāpeti, taṃvā⁴ mate ti saca so imasmimhi (hāna-mariyaṃti
 etandaṃ)⁵ mate⁶ mama khīḍḍasatthakāro mahantaṃ dukkhaṃ bhavissatthi dipeti,
 ubbo na homā⁷ ti dve⁸ jaṇa na bhavissāma, mamañca dīavā⁹ ti gāthāya
 ayaṃ attho: itañ ca apareṃ pi¹⁰ kāraṇaṃ, imasmimhi mate anūthaṃ uppaṇṇa-
 yaṃ maṃ vaḍḍhitakāyaṃ¹¹ dīavā sabbo jaṇo imassa kakkatākassa sādū¹² ca
 thūlaṃ¹³ ca anduḍḍaṃ mañṇaṃ ti¹⁴ maṃ¹⁵ māretuṃ ioccheyya, na kevalaṃ ca¹⁶
 jaṇo¹⁷ tiracchānabbhūta¹⁸ kākāpi maṃ dīavā viheṭṭhayeyyuṃ¹⁹ viheṭṭeyyuṃ²⁰
 nāteyyuṃ.

10

Taṃ sutvā sappo²¹ cintesi: „eken²² upāyena imaṃ vañ-
 cetaṃ kākāṃ ca attānaṃ ca mocessāmīti²³. Atha naṃ vañ-
 cetaṃ²⁴ chaṭṭhaṃ gāthaṃ āha:

a. Sac²⁵ etassa hetu²⁶ mha²⁷ ubbo gahitā
 utthātu poṣa viṣaṃ ācamāmi²⁸,
 mamaṃ ca kākāṃ ca pamañca khīppaṃ,
 pure viṣaṃ gāḥhaṃ upeti maceva ti. 101.

11

Tattha sacchassa hetu²⁹ H³⁰ saca etassa kāraṇaṃ, utthātu³¹ ti nibbāto
 hetu, viṣamācamāmi³² abho assa viṣaṃ ākaḍḍhāmi tūḍḍhaṃ naṃ³³ ka-
 romi³⁴, pure viṣaṃ gāḥhaṃ upeti maceva ti imaṃ hī maceva mayā an-
 cāmiyamaṇaṃ³⁵ viṣaṃ gāḥhaṃ balavaṃ hutvā upanareṭṭheyya, taṃ³⁶ yāva na³⁷
 upagacchaṃti tārāḍ eva anho dve pi jaṇa³⁸ muḍḍa³⁹ ti.

12

Taṃ sutvā kakkatāko cintesi: „ayaṃ eken⁴⁰ upāyena
 maṃ⁴¹ dve pi jaṇa viṣaṃjāpetvā palāyitukāmo, mayhaṃ upāya-
 kosallaṃ na jānāti, ahaṃ dāni yathā sappo sañcaritūṃ sakkoti⁴²
 evaṃ aḥaṃ⁴³ sūthilaṃ karissāmi, kākāṃ pana n⁴⁴ eva viṣaṃjjes-
 sāmīti⁴⁵ evaṃ cintetvā sattamaṃ gāthaṃ āha:

13

¹ B⁴ uda-. ² C² so. ³ C³ sam-. B⁴ suppi-. ⁴ B⁴ ya-. ⁵ C⁵ evaṃ taṃvā.

⁶ B⁴ parhe. ⁷ B⁴ adda pi. ⁸ B⁴ -ram, omitting pi. ⁹ B⁴ mama vaḍḍita-. ¹⁰

C² thūlaṃ. B⁴ thūlaṃ. ¹¹ B⁴ mamañca. ¹² B⁴ anduḍḍaṃ. ¹³ C² ca. B⁴ ca.

¹⁴ B⁴ adda mamañca. ¹⁵ B⁴ -nagatabhūta. ¹⁶ B⁴ -bodhiyyuṃti. ¹⁷ B⁴ omits

viheṭṭeyyuṃ. ¹⁸ B⁴ omits sappo. ¹⁹ B⁴ -matt. ²⁰ B⁴ -rukāmo. ²¹ B⁴ he-

tumhi. ²² B⁴ āva-. ²³ B⁴ hetumhi. ²⁴ B⁴ viṣamācamāmi. ²⁵ B⁴ taṃ.

²⁶ B⁴ adda puna nibbāsaṃ kaṃmāni. ²⁷ C² -māsamānaṃ, B⁴ anāvaraṇa-

naṃ. ²⁸ C² naṃ. ²⁹ C² naṃ. B⁴ omits ca. ³⁰ B⁴ adda khīppaṃ. ³¹ C²

alaṃ, C² alaṃ corr. to alaṃ, B⁴ ala.

1: Sappan̄ pamokkhāmi na-tāva kākān̄,
 paṭibaddhako hohiti¹ tāva kāko,
 purisañ ca² disvāna sukhiñ arogam̄³
 kākān̄ pamokkhāmi yath' eva sappan ti. 102.

5 Tattha paṭibaddhako ti paṭibhogo⁴, yatheva sappan ti yathā bhā-
 vantan̄⁵ sappan̄ muṭṭhāmi tathā kākam pi pamokkhāmi, keralāni evaṃ lūnassa
 brāhmaṇassa sariseto vighaṇ vīsam ācamāhiti⁶.

Evañ ca pana vatvā tassa sukhasarānattham̄⁷ alān̄⁸ sithi-
 lam akāsi. Sappo visam ācamitvā⁹ Mahāsattasa sarīram nib-
 10 bisan̄ akāsi. So niddukkho utthāya pakativānneṇ' eva aṭṭhāsi.
 Kakkatāko „sace ime dve pi¹⁰ arogā bhavissanti mayham̄ sa-
 hāyassa vaddhi nāma na bhavissati, vināsesāmi ne¹¹ ti cin-
 tetvā kattariyā¹² uppalamakulam̄¹³ viya ajehi¹⁴ obhinnam pi
 15 sīsam kappetvā jīvitaṭṭhāyān̄ pāpesi. Kāki pi tamhā thānā
 palāyi. Bodhisatto sappassa sarīram dandakena¹⁵ vedhetvā¹⁶
 gumbapitthe¹⁷ khipi, suvaṇṇakakkatākam̄ soḷḷhe viśasajjetvā
 nahātvā Sāḷindiyagāmam̄ eva gato. Tato paṭṭhāya c' assa¹⁷
 kakkatākena saddhim̄ adhikataro viśāso ahoṣi.

Satthā imam̄ deśanam̄¹⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam̄ sa-
 20 modhūmanto osūmagūtham̄ āha:

„Kāko tadā Devadatto ahoṣi,
 Māro pana kanhasappo ahoṣi,
 Anando bhaddo kakkatāko ahoṣi,
 aham̄ tadā brāhmago homi tatthā¹⁹ ti. 103.

25 Saccapariyosāno bahū²⁰ sotapannādayo ahoṣum̄. Kāki pana gūthāya²¹
 na vuttā. aṃ Cūḷamāgavikā ahoṣīti. Suvaṇṇakakkatāka-jātakam̄²².

¹ Ck hohiti, C² hoti corr. to hohiti, B² hoti. ² C² -sañ, omitting ca. ³ C² ā-
 ar- corr. to al-, B² ar-. ⁴ Ck pa-. ⁵ C² bhavattan̄ corr. to -vantan̄, C² ha-
 vantan̄. ⁶ C² āga-, B² āga-. ⁷ B² mukhaṇ saḍḍarānattham̄. ⁸ Ck B² alam̄,
 C² alān̄ corr. to alān̄. ⁹ B² āga-. ¹⁰ B² addo jantū. ¹¹ B² katterikāya. ¹²
 C² uppalavakn-, B² kuppala-. ¹³ C² al-, C² al- corr. to al-, ¹⁴ C² -kē. ¹⁵
 C² veṭṭe, C² veṭṭhe-. ¹⁶ B² vammīham̄. ¹⁷ B² omits assa. ¹⁸ B² dhommade-
¹⁹ B² satthā. ²⁰ all three MSS. bahū. ²¹ B² -yam. ²² B² addo cāmittam̄.

5. Mayhakaśāstra.

Sakuno Mayhako sāmā 'ti. Idam Suttā Jetavane vi-
 haranto āgantukaseṭṭhiṃ ārabha kathesi. Sāvatthiyam hi
 āgantukaseṭṭhi nāma añño¹ ahoṃ mahaddhano, so n' eva attanā²
 bhoge bhuñji na paresam adāsi, nāmaggaraso paṇṇabhogāne upanīte
 tam na bhuñjati³, bilāṅgadutiyam⁴ kaṇṇjakam eva bhuñjati⁵, dhūpita-
 vāsītesu kāsikavatthesu upanītesu tāni hāretvā thūlagulavālakasātaka⁶
 nivāsati, ajāṇīyayutte⁷ maṇḍanakaṇḍakānānāni rathāni upanīte tam harā-
 petvā⁸ kattarurathakena gacchati⁹ paṇṇasacchattena dhāriyamāṇena.
 So yāvaśīram dānādāsu puññesu ekam pi akutvā kālakato¹⁰ Korova-
 nīyā nibbuti. Tassāputtakam¹¹ sēpateyyam rājahalam¹² sattihi
 rattimdivasehi¹³ rājakulam¹⁴ paveseṃ. Tasmā paveseṃ rājā bhutta-
 pātaraṃ Jetavanam gantvā Satthāram vanditvā kiṃ mahārāja Bud-
 dhuṇṇapattānam na karosīti¹⁵ vutte „bhaṇte Sāvatthiyāni āgantuka-
 seṭṭhi¹⁶ nāma kalam kari¹⁷, tassa¹⁸ assāṇikadhane umbhākam ghare
 āhāriyamāṇa¹⁹ yeva satta divasā²⁰ gutā, so pana ettakam dhanam
 labhivāpi n' eva attanā paribhuñji na paresam adāsi, rakkhapa-
 riggaṇṇakāpekharāṇi vi²¹ assa dhanam ahoṃ, so ekadivasaṃ pi paṇi-
 tabhogānādānam tasmā ananubharitvā va maraṇamukhaṃ pavittābo,
 evaṃ macchari aponnāsatto²² kiṃ kutvā ettakam dhanam paṭilabhi²³,
 ken' assa bhogesu cittaṃ na mamati²⁴“ Satthāram pucchā. „Ma-
 hārāja dhanasābho ca dhanam laddhā aparibhuñjanakāraṇaṃ²⁵ ca ten'
 eva katan²⁶“ ti evaṃ tena yācīto suttam āhāri:

Attā Bārāṇasīyaṃ Brahmadatto rajjāṃ karente Hārāṇasi-
 seṭṭhi assaddho ahoṃ macchari, na kassaci²⁷ kiṃci deti, na kiṃci²⁸
 samgaṇhāti. So ekadivasaṃ rājapattānam gacchanto Tagarasūkhim
 nāma paccakabuddham piṇḍāya carantam diṭvā vanditvā „laddhā
 bhaṇte bhikkhā“ ti pucchitvā „nānu carāṇa²⁹ mahāseṭṭhi³⁰“ vutte

¹ C¹ añño, C² B¹ añño. ² B¹ -no. ³ B¹ -ji. ⁴ C¹ bilāṅgadū-, B¹ phitā-
 zadu-. ⁵ C¹ thu-, B¹ thutam thūnasamvāsātaka. ⁶ C¹ aṇṇi-, B¹ āṇiyo-. ⁷ B¹
 tam pi āhāripetvā, adding Jayagavayuttana, C¹ tam jahāretvā corr. to tam ha-
 rāpetvā. ⁸ B¹ aṇṇa suvaṇṇasacchattāni dhāriyamāṇa tam apametrā. ⁹ B¹ kalam
 kutvā. ¹⁰ C¹ assāp-, B¹ tassa apo-. ¹¹ B¹ idanti rājakule in the place of
 rājahalam. ¹² C¹ -divasi. ¹³ B¹ amita rājakulam. ¹⁴ B¹ -sethilo. ¹⁵ C¹
 kalamari, C¹ kalam kari, B¹ kalam katassa. ¹⁶ B¹ amita tassa. ¹⁷ B¹ āṇiyo-
 māṇassa, omitting yeva. ¹⁸ B¹ rattimdivasi. ¹⁹ B¹ aṇṇa hi. ²⁰ B¹ labhi. ²¹
 B¹ mamati. ²² C¹ -bhūjakā-, C¹ -bhūjakkā-, B¹ -kharanabhāva, omitting ca. ²³
 B¹ -to. ²⁴ B¹ kassati. ²⁵ so all three MSS. ²⁶ B¹ nānu labhissati anuvarāṇa.

purisaṃ ānāpesi „gaccha imaṃ¹ ambhakaṃ gharuṃ netvā² maṃsa
pallamke nisīdāpetvā ambhakaṃ paṭiyattabhuttassa pattaṃ pūretvā
dāpehi³“. So paccekabuddhaṃ gharuṃ netvā nisīdāpetvā seṭṭhibhāri-
yāya ācikkhi. Sā nānaggarasassa⁴ bhuttassa pattaṃ pūretvā tassa
5 adāsi. So bhuttam gubetvā seṭṭhinivessaṃ nikkhamitvā antaravi-
thim⁵ paṭipajji. Seṭṭhi rūjakulā⁶ pacchāgucchanto taṃ divā vanditvā
„saddhaṃ bhante bhuttaṃ“ ti pacchi. „Laddhaṃ mahāseṭṭhi⁷“. So
pattaṃ⁸ olokettvā cittaṃ pasādetum nācikkhi. „Imaṃ me bhuttam
dāsa vā kammakara⁹ vā bhūñjitvā dukkaraṃ¹⁰ pi kammaṃ kareyyuṃ.
10 aho vuta me jānīti¹¹“ aparacetanaṃ paripunnāṃ kātuṃ nācikkhi.
Dānaṃ hi¹² nāma tisso cetanā paripunnāṃ kātuṃ sakkontassā¹³ eva¹⁴
mahapphalāṃ hoti

Pubbe va dānā sumanā bhavāma.
dadaṃ pi ce attamanā bhavāma.
15 datvāpi ce nānuttappāma pacchā,
tasmā ti amhaṃ dāharā na mīyare¹⁵.
Pubbe va dānā sumano dadaṃ cittaṃ pasādaye,
datvā attamano¹⁶ hoti, esā yaññassa¹⁷ sampadā.

Iti kho¹⁸ mahārāja āgantukaseṭṭhi Tagarasikkhi-paccekabuddhassa¹⁹
20 dinnapaccayena bahuni²⁰ dhanāṃ paṭilabhi²¹, datvā aparacetanaṃ
paṇītaṃ kātuṃ asammatthātāya bhoge bhūñjitum nācikkhi²². „Puttaṃ
pana kasmā na labhi bhante“ ti. Satthā „pattassa alābhakāraṇaṃ
pi tenā²³ eva kutaṃ mahārāja“ ti tena yācito atitaraṃ āhāri:

Atiṭṭe Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ karente
25 Bodhisatto asūtikotivibhava²⁴ seṭṭhikole nibbattitvā vayas-
patto mātāpitunnaṃ accayena kaṇitthaṃ saṃganhitvā kuṭum-
haṃ vicārento gharadvāre dānasālaṃ karetvā mahādānaṃ
pavattento agāraṃ ajjhāvāsi. Athā²⁵ assa eko putto jāyi²⁶.
So tassa padasā gamanakāle kāmesu ādīnavāṃ²⁷ pekkhamme
30 ca ānisaṃsaṃ²⁸ divā saddhaṃ-pattadārena sabbāṃ ghara-

¹ B⁴ -lānā. ² B⁴ -lānā. ³ B⁴ -ressa. ⁴ B² -vīḍiyā. ⁵ B² -lānā. ⁶ B²
bhuttam. ⁷ B² -lānā. ⁸ B² -raṃ, ending pi. C² dukkha-. ⁹ C² jātā; C² jātā
corr. to jānīti. ¹⁰ B² dānāhi. ¹¹ B² sakkoti tassaeva. ¹² this verse is wan-
ting in B². ¹³ B² attamanā. ¹⁴ B² pūḍhassa. ¹⁵ B² omite kho, ¹⁶ C²
-khi. ¹⁷ B² -hu. ¹⁸ B² labhita, omitting datvā. ¹⁹ B² -lānā. ²⁰ B² -va.
²¹ B² -jāyi. ²² B² adde divā. ²³ B² nikkhamāssāsi.

vibhavaṃ kaṇiṭṭhassa niyyādetvā „appamatto dānaṃ pavatte-
hiti“ ovādaṃ datvā isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samā-
pattiyo ca nibhattetvā Himavantapadeso vihaṣi. Kaṇiṭṭho pi
'ssa ekaṃ puttaṃ paṭilabhi. So taṃ vadḍhantaṃ disvā cin-
tesī: „mama bhātu putte jivante kuṭumbaṃ bhijjītvā¹ dvedhā² 3
bhavissati³, bhātu puttaṃ māressāmīti“. Atha naṃ ekadi-
vasaṃ nadiyaṃ opilāpetvā māresi. Tam eva⁴ nabātvā āgataṃ
bhātu jāyā „kahaṃ⁵ mama putto“ ti pucchi. „Nadiyaṃ uda-
kakīlikāṃ⁶ kiṇi, aha naṃ⁷ vicinanto nāddāsaṃ“ ti. Sā⁸ rodi-
tvā tuṇhi ahoṣi. Bodhisatto taṃ pavattim jātva „idaṃ kiecaṃ 10
pākaṭaṃ karissāmīti“ ākāsenāgantvā⁹ Bārāṇasīyaṃ otaritvā
sunivātho supāruto tassa gharadvāre ṭhatvā dāgasālāṃ adisvā
„sālāpi¹⁰ iminā asappurisaṃ nāsīti“ ti cintesi. Kaṇiṭṭho¹¹
tassa āgatabhāvaṃ sutvā¹² āgantvā Mahāsattaṃ vanditvā pā-
sādaṃ āropetvā subhojanaṃ bhojesi. So bhuttakiccāvasāno 15
sukhakathāya nisinno „dārako na paññāyati¹³, kahaṃ nu kho
so“ ti pucchi. „Mato bhante“ ti. „Kena kāraṇeṇa“ ti.
„Udakkakīlanatthāne¹⁴, asukakāraṇeṇa¹⁵ 'ti na¹⁶ jānāmīti“.
„Kiṃ tvaṃ asappurisa na¹⁷ jāñissasi, tayā katakiccāṃ may-
haṃ¹⁸ pākaṭaṃ, naṃ tvaṃ iminā kāraṇeṇa taṃ māresi, kiṃ 20
nu¹⁹ tvaṃ rājādīnaṃ vasena nassamānaṃ²⁰ dhanāṃ rakkhi-
tum²¹ sakkuṇeyyāsi, Mayhasakupassa ca tuyhaṃ ca kiṃ nānā-
kāraṇaṃ“ ti. Ath' aso Mahāsatto Buddhalīhāya dhammaṃ
desento imā gāthā abhāsi:

1. Sakuṇo Mayhako nāma girisānudaricaro²²
pakkāṃ pippalāṃ²³ āruya mayha mayhaṃ²⁴ 'ti kandaṭṭhi.

104.

¹ Bā bhūditvā. ² Bā divi-. ³ Bā -riti. ⁴ Bā enaṃ. ⁵ Bā kahi. ⁶ Bā -kīlikā.
⁷ Bā adda udako. ⁸ Bā yā sā. ⁹ Bā -na gantvā. ¹⁰ Bā dīnaṣi-. ¹¹ Bā
adda piṇḍa. ¹² Bā ātvā. ¹³ Bā ppa-. ¹⁴ Bā adda ca. ¹⁵ Bā outa na.
¹⁶ Bā mayhaṃ. ¹⁷ Bā adda kho. ¹⁸ Bā niyamānaṃ. ¹⁹ Bā adda nāma.
²⁰ Bā girisānudaricaro. ²¹ Cā pīpalāṃ, Bā pīppasim, A' pīppalāṃ. ²² R'
mayhaṃ mayhaṃ, C' -ka.

1. Tass¹ eva² vilapantassa³ dijasamghā⁴ samāgata⁵,
 bhutvāna⁶ pipphalim⁷ yanti, vilapi tv-eva⁸ so diḷo. 105.
 2. Evam⁹ eva¹⁰ idh¹¹ ekacco¹² samgharivā¹³ bahum¹⁴ dhanam¹⁵
 n¹⁶ ev¹⁷ attano¹⁸ na¹⁹ nātinam²⁰ yathodhim²¹ patipajjati. 106.
 3. Na²² so acchādanam²³ bhattarā²⁴ na²⁵ mālarā²⁶ na²⁷ vilepanam²⁸
 anubhoti²⁹ sakim³⁰ kiñci³¹ na³² samganbhāti³³ nātaka. 107.
 4. Tass³⁴ eva³⁵ vilapantassa³⁶ mayha³⁷ mayhan³⁸ ti³⁹ rakkhato⁴⁰
 rājāno⁴¹ atha⁴² vā⁴³ corā⁴⁴ dāyādā⁴⁵ yeva⁴⁶ appiṇḍa⁴⁷
 dhanam⁴⁸ ādāya⁴⁹ gacchanti, vilapi tv-eva⁵⁰ so naro. 108.
 5. Dhiro⁵¹ bhoge⁵² adhigamuna⁵³ samganbhāti⁵⁴ ca⁵⁵ nātaka,
 tena⁵⁶ so⁵⁷ kittim⁵⁸ pappoti⁵⁹ pecca⁶⁰ sagge⁶¹ ca⁶² modatiti. 109.

Tatha mayhako ti mayhan mayhan ti vicaranavassena¹ evam² (addha-
 namo, giriśūndarīṇa caranti giriśūndarīcaro³, pakkaṃ pipphalan ti
 Himavantaṇṇeṇa⁴ ekaṃ phalaḥkhamam⁵ pipphalirukkham, kandaṭṭhi diḷagga⁶
 10 tam⁷ rukkham⁸ pativāreṭva⁹ pakkaṃ khādanto¹⁰ vāreṇa mayham mayhan ti
 parivārento vicarati¹¹, tass¹² evam¹³ vilapantassa¹⁴ ti tassa vilapantassa¹⁵ eva,
 bhutvāna pipphalim¹⁶ yantīti tam pipphalirukkham¹⁷ patibhojjitvā¹⁸ ad-
 dham phalasampannam¹⁹ rukkham²⁰ gacchanti²¹, vilapi tv-eva²² ti so paṇa-
 dvija²³ ilapi yeva, yathodhim ti yathākoṭṭhasam, mātipitibhātubhaginiputta-
 20 dīṭṭadīnam²⁴ upabhogaparibhogaṇṇena²⁵ yo koṭṭhāco dātabbo²⁶ tam na deti
 arho, sakim ti²⁷ ekavāram pi anubhoti, attano suttakam piṭi²⁸ attito, sam-
 gacchārīti bhatacchādanabhijjanasāgalāddīnanavassena²⁹ samganbhāti, vilapi
 tv-eva³⁰ so naro ti vāro rājādīṇa dhanam gacchitvā gacchantesu kovalam so
 puriso ilapati yeva, dhiro ti paṇḍito, samganbhātīti attano suttakam agate³¹
 25 dubbhāṇātaka bhatacchādanabhijjanasāgalāddīnanena³² samganbhāti, tena³³ ti³⁴ so
 sappuriso³⁵ tena³⁶ nāṭisamganheṇa³⁷ sampurisasamajhe³⁸ kittim³⁹ ca attano tam-
 ca⁴⁰ pappoti⁴¹ pecca⁴² sagge⁴³ devanagare⁴⁴ modatīti⁴⁵.

¹ C² -vam. ² C² -lam. B² pippali. ³ B² -tvā ca. ⁴ B² sañña-. ⁵ C² ja-
 nimam. ⁶ B² sakam. ⁷ B² mayham mayham, C² -hā. ⁸ C² dhiro ca, C²
 dhitare ca, B² dhiro, B² vto. ⁹ C² -go. ¹⁰ B² paṇa. ¹¹ B² pa. ¹² C²
 vicaranavassena instead of vira-. B² viravantiyā. ¹³ B² giriśūndarīcaro ti gi-
 riśūndarīcaro giriśūndarīcaranadikkhacarīti giriśūndarīcaro. ¹⁴ B² -nā. ¹⁵
 C² na. ¹⁶ B² -ti. ¹⁷ B² -ti. ¹⁸ B² -ti. ¹⁹ B² -va. ²⁰ C² B² -h, C² -h. ²¹ B² -hho-
 trā. ²² B² -nna. ²³ C² gacchati. ²⁴ B² vipallītvā. ²⁵ B² di-. ²⁶ B² -dhi-
 tānam. ²⁷ B² lakkhaṇa. ²⁸ B² sakim, C² sakimpi. ²⁹ B² vattabhāta-,
 B² vilapento ca. ³⁰ B² -ta. ³¹ C² suttacchā-, C² satta- corr. to bhāta-, B²
 vattabhāta-. ³² B² pi. ³³ B² pu-. ³⁴ B² -sañña. ³⁵ C² vanasāṇa, C²
 vanassa. B² vattabhātaṇṇa. ³⁶ B² pecca. ³⁷ B² paṇa-.

Evañ Mahāsatto tassa dhammañ desetvā dānañ paṭi-
pākatikam¹ kāretvā Himavantam eva gantvā aparihvajjhāno
Brahmalokūpage ahosi.

Satthā imaṃ deṇṇam āharitvā „iti kho maharāja āgantukaseṭṭhi
bhātu puttassa mārītattā ettakam kalam n’ eva puttam na dhitarāṃ 3
slabbhittā²“ ti vatvā jātakam samodhānesi: „Tadā kaniṭṭho āgantu-
kaseṭṭhi ahosi, jettḥo³ aham evā“ ti. Mayhaka-jātakam⁴.

6. Dhajavijethajātaka.

Dubhaṇṇarūpan ti. Imaṃ Satthā Jetavane vibaranto 10
lokatthacarīyaṃ ārabha khesi. Vatthum Mahākaphajātako
āvibhaviṣṣati. Tadā paṇa Satthā „na bhikkhave idāṃ“ eva pubbe pi
Tathāgato lokassa attham curi⁵ yevā⁶“ ti vatvā atitum āhāri:

Atiṭṭe Bārāṇasīyaṃ Brahma-datte rajjāṃ kārente
Bodhisatto Sakko ahosi. Tadā eko vijjādharo vijjāṃ pari- 15
vattetvā adḍharattasamaye⁷ āgantvā Bārāṇasirañño mahesiyā⁸
saddhīm aticarati. Tassā paricārīkāyo aññimsu⁹. Sā sayam
eva rājānaṃ upasamkamitvā¹⁰ „deva eko puriso adḍharatta-
samaye¹¹ sirigabbhaṃ pavisitvā maṃ dūsetitī“¹² āha. „Sak-
khiṣṣasi paṇ’ aṣa kiñci saññānaṃ kātun“ ti. „Sakkomi 20
devā“ ti. Sā jātihiṇḍulakapātīm¹³ āharāpetvā tassa purisassa
rattīm āgantvā abhiramitvā gacchantassa piṭṭhiyaṃ pañcañ-
gulikam datvā pāto va rañño ārocesi. Rājā mauṣse añāpesi:
„gacchatha, sabbadisāsu oloketvā piṭṭhiyaṃ katajātihiṇḍulika-
purisaṃ“¹⁴ gaṇhathā¹⁵“ ti. Vijjādharo pi rattīm anācāraṇaṃ kari- 25
tvā divā susāne suriyaṃ namassanto ekapādeṇa tiṭṭhati. Rāja-
purisā divā tam¹⁶ parivārayimsu. So „pākaṭaṃ me kammani

¹ Idāṃ curiṭṭe paṭi. ² Bā dhammaḍ. ³ Bā slatthan. ⁴ Bā jethako paṇa. ⁵ Bā
mayhaka-jātakam pañcamāṇa. ⁶ Bā lokatthacarīyaṃ carati. ⁷ Bā -tti-. ⁸ Bā
aggama-. ⁹ Bā saññānimsu. ¹⁰ Bā adde āha. ¹¹ Bā -stti-. ¹² Bā -likapātī.
¹³ Bā jātihiṇḍulikaṇ-, omitting kara. ¹⁴ Bā tam divā.

- jānanti¹ vijjāṃ parivattetvā ākāse² uppatitvā gato. Rājā tam³ divā āgatapurise „addasathā“⁴ ti puechi. „Āma addasāma“⁵ ti. „Ko nāṃ⁶ eso“⁷ ti. „Pabbajito devā“⁸ ti⁹. So hi rattim anācāraṃ katvā divā pabbajitavesena vasati¹⁰. Rājā
- 5 „ime¹¹ divā samapavesena caritvā rattim anācāraṃ karonti“¹², pabbajitānaṃ kujjhivā micchāgahanaṃ gahetvā „mayham vi-jite“¹³ sabbe pabbajitā palāyantu, dīttadīttānaṃ¹⁴ nēva rājānaṃ karissanti“¹⁵ bheriṃ carāpesi. Tiyojanasatika-Kāsi-ratthā¹⁶ palāyitvā sabbapabbajitā¹⁷ aññarājadhāniyo aga-
- 10 mimsu¹⁸, sakala-Kāsiratthe¹⁹ manussānaṃ ovādadāyako eko pi dhammikasamaṇabrāhmaṇo nāhosi, anovādakā manussā pharusā abhesuṃ, dānasīlavimukhā²⁰ matamata²¹ yebhuyyena apāye nibbattiṃsu, sagge nibbattanakā nāma nāhesuṃ. Sakko nayo²² deve²³ apassanto „kin nu kho kāraṇaṃ“²⁴ ti āvajjitvā vijjā-
- 15 dharaṃ nissāya Bārānasīraññā kuḍḍhena micchāgahanaṃ ga-hetvā pabbajitānaṃ ratthā pabbajitabhāvaṃ ānetvā „thapetvā maṃ añño Imassa rañño micchāgahanaṃ“²⁵ bhinditum samattho nāma n’ atthi²⁶, rañño ca ratthavāsinaṃ²⁷ ca avassayo bhavis-sāmiti²⁸ cintetvā Nandamūlapabbhāre²⁹ paccekabuddhānaṃ san-
- 20 tikaṃ gantvā³⁰ „bhante mayham mahallakaṃ ekam pacceka-buddhaṃ dettha, Kāsirattham“³¹ pasādessāmiti“³² āha. So saṃgattheraṃ eva labhi³³. Ath’ assa pattacīvaraṃ gahetvā tam purato katvā sayam pacchato hutvā sirasamim āñjaliṃ tha-petvā paccekabuddhaṃ namassanto uttamarūpadhāre mānavako
- 25 hutvā sakalanagarassa matthakamatthakena tikkhattuṃ vica-ritvā rājadvāraṃ gantvā ākāse atthāsi. Rañño ārocayimsu³⁴: „deva eko“³⁵ abhirūpo mānavako ekam samaṇaṃ ānetvā rāja-

¹ all three MSS. jānanti. ² B4 -sena. ³ B4 te. ⁴ so all three MSS. ⁵ B4 adda pabbajitā. ⁶ B4 jivitā ime. ⁷ B4 dīttadīttānaṃ, omitting nēva. ⁸ B4 -anti. ⁹ B4 kikkākaratthā. ¹⁰ B4 sabbe. ¹¹ C B4 ag-. ¹² B4 -kikkākaratthā. ¹³ B4 -atthā muḍcetvā. ¹⁴ B4 matā-. ¹⁵ B4 na. ¹⁶ B4 devaputta. ¹⁷ C5 man rañño Imassa micchāgahanaṃ. ¹⁸ nāma nāhesuṃ. - - - natthi wanting in C. ¹⁹ B4 -lakapa-. ²⁰ B4 adda vanditvā. ²¹ B4 kikkāka-. ²² B4 labhētīti gato. ²³ B4 -cesi. ²⁴ B4 omits eko.

dvāre ākāse thito¹ ti. Rājā āsanā utthāya² sīhapañjare thadvā
„mānavaka kasmā tvam abhirūpe samāno etaṣsa virūpasama-
passa³ pattaccivaraṃ gabetvā namassamāno thito⁴ ti tena sad-
dhiṃ sallapanto pathamaṃ gātham āha:

1. Dubbaggārūpaṃ tvam⁵ ariyavannī
purakkhatvā pañjaliko namassasi,
seyyo nu te so udavā sarikkho,
nāmaṃ paraṃ⁶ attano cāpi⁷ brūhīti. 110.

Tathā ariyavaṇṇiṭṭu sūndarārūpe, seyyo nu te so ti so virūpapañ-
hajito⁸ kīṃ nu taya uttaritaro udāhu sarikkho ti, parassattano cā⁹ ti etaṣsa
paraṃ cā attano cā nāmaṃ brūhīti pucchati.

Attha naṃ Sakko „mahārāja samaṇā¹⁰ nāma garutthāniyā¹¹,
tena me nāmaṃ lapitum na labbhati¹², mayham¹³ pana te nā-
maṃ¹⁴ kathessāmi¹⁵“ vatvā duttiyaṃ gātham āha:

2. Na nāmagottaṃ gahanti rāja
sammaggatā¹⁶ ujjugatā¹⁷ devā,
ahaṃ ca te nāmadheyyaṃ vadāmi:
Sakko 'ham asemi tidasāham indo ti. 111.

Tathā sammaggatānūjjugatā¹⁸ devā ti mahārāja sabbesaṃ-
khāre yathāssarassasena¹⁹ sammastvā argaphalaṃ srahattam patraṭṭa sam-
maggatānaṃ²⁰ ujunā²¹ va²² atthaṃgāhema maggena nibbānaṃ gataṃ ujjugatānaṃ
mahābhikkhūnaṃ uppatidevā²³ uttaritarānaṃ viuddhivānaṃ uppatidevā²⁴
nāmagottaṃ na gahanti, ahaṃ ca te nāmadheyyaṃ ti api te aham attano
nāmadheyyaṃ rojhaṃ kathāmi²⁵.

Tam sutvā rājā tatiyagāthāya bhikkhūṃ namassane²⁶ āni-
samsaṃ pucchī:

3. Yo divā bhikkhūṃ caraṇūpapannaṃ
purakkhatvā añjaliko²⁷ namassati

¹ B¹ vutthāya. ² B² -passa sa-. ³ C³ tvam corr. to tuvam. ⁴ C⁴ cāpi,
B⁴ parassa ca attano cāpi. ⁵ B⁵ -papa-. ⁶ C⁶ -paṃ, B⁶ -so. ⁷ C⁷ -tiyā,
C⁷ -tiyā corr. to tiyā, B⁷ garutthāniye. ⁸ B⁸ na aṃ me nālapitum na labbati.
⁹ B⁹ yaṃ mayham. ¹⁰ C¹⁰ nāma, C¹⁰ nāma corr. to nāmaṃ. ¹¹ B¹¹ sammagga-
tānūjjugatānaṃ. ¹² C¹² yātvā-, C¹² yātvā- corr. to yathātvā-, B¹² yathābhāvaṃ sarasa-
¹³ C¹³ ujjunāva, B¹³ omīti ujunāva. ¹⁴ B¹⁴ upapatti-. ¹⁵ B¹⁵ -essāmi. ¹⁶ B¹⁶ oṣ-
massamāno, C¹⁶ namassato, C¹⁶ namassate, all three MSS. bhikkhu. ¹⁷ B¹⁷ pañcālī-

pucchāmi taṃ dēvarāj' etam' atthaṃ
ito onto kiṃ labhate sukhaṃ so ti. 112.

Sakko catutthagāthāya² kathesi:

4. Yo disvā bhikkhuṃ caranūpapannaṃ
purakkhatvā pañjaliko namassati
ditthe va dhamme labhate paṇisaṃ
saggaṃ ca so yāti surārabhedā ti. 113.

Tattha bhikkhuṃ ti bhinnakilesaparivoddhapuggalaṃ, caranūpapannaṃ ti silacatāpeta upetaṃ³, ditthe va dhamme ti na kevalaṃ ito onto yeva
10 lassaṃhi pana attabhāve so paṇisaṃ labhati paṇisaṃkham⁴ vindaṭi⁵.

Rājā Sakkassa kathaṃ sutvā attano micchāgahanaṃ bhin-
ditvā tuṭṭhamānaso pañcamāṃ gāthā āha:

5. Lakkhī vatā' me udapādi ajja
yaṃ Vāsavaṃ bhūtapat' addasāma',
15 bhikkhuṃ ca disvāna tav' ajja' Sakka
kāhāmi puññāni anappakānīti. 114.

Tattha lakkhīti siri⁶, paññā ti pi vadanti, idam vuttam hoti: ajja tara⁷
varanāṃ sucattas' eva kusalakusalavipākajānaṃapaññā⁸ oppannā, yaṃ ti nī-
pātamaṭṭhaṃ, bhūtapataddasāma⁹ ti bhūtapatim addasāma.

- 20 Tam sutvā Sakko paṇḍitassa tṛtiyaṃ karonto chaṭṭhaṃ
gātham āha:

6. Addhā¹⁰ have¹¹ sevitaḍḍā sapaññā
bahussutā ye¹² bahutṭhānacintino¹³,
bhikkhuṃ ca disvāna mamaṃ ca¹⁴ rāja¹⁵
25 karohi¹⁶ puññāni anappakānīti. 115.

Tattha bahutṭhānacintino¹⁷ ti bahūni kārāṇāni cintanassamatthā.

² C¹ -je. ³ C² -thaṃgā-. ⁴ B⁴ esi- dhaṃ-. ⁵ B⁴ upapannetaṃ. ⁶ C¹
-sānukham sukhaṃ, B⁴ -ti aṭṭha kho paccā paṇisaṃkurūpaṃ sukhaṃ. ⁷ B⁴
-titi. ⁸ C² vata, B⁴ ti. ⁹ B⁴ -patī dhasāma. ¹⁰ B⁴ tuvaṇa. ¹¹ C² -rim,
C¹ B⁴ -ri. ¹² B⁴ mama. ¹³ B⁴ -nāpaññā. ¹⁴ B⁴ -paṇisaṃsāma. ¹⁵ C² andā?
C¹ addhā? B⁴ addhā. ¹⁶ C² bhava, C¹ have corr. to bhava. ¹⁷ B⁴ omīti ye.
¹⁸ B⁴ -kūṭhāni-. ¹⁹ C² B⁴ cā. ²⁰ B⁴ rāja. ²¹ B⁴ -runti.

Tāni sutvā rājā osānagātham āha:

1. Akkodhano niccapasannacitto¹

sabbātithiyācayogo² bhavitvā

nihacca mānam abhivādayissam³

sutvāna devinda subhāsitanīti. 116.

3

Tattha sabbātithiyācayogo⁴ bhavitvā ti sabbessam atthhīnam āgā-
gātinam āgantukānam yam yam te yācanti tassa tassa⁵ yutta simechariko bha-
vitvā⁶, sabbam tehi pācīyācīti⁷ dadamāno⁸ ti attho, sutvāna devinda
s subhāsitanīti tava subhāsitanī sutvā aham evarūpe bhavissāmīti vadati.

Evañ ca pana vatvā pāsādā onyha paccekabuddham van- 10
ditvā ekamantam atthhāsi. Paccekabuddho ākāse pallamkena
nisīditvā „mahārāja, vijjādharo na⁹ samano, tvaṃ ito paṭṭhāya
'atuccho loko, atthi dhammikasamaṇabrāhmaṇa'¹⁰ ti ātvā dā-
nam dehi¹¹ silaṃ rakkha¹² nposathakammaṃ karohīti¹³ rājā-
nam ovadi¹⁴. Sakko pi Sakkānubhāvena ākāse ṭhatvā „ito 15
paṭṭhāya appamattā boṭhā¹⁵ ti nāgarānaṃ ovādaṃ datvā „pa-
lātā samaṇabrāhmaṇā āgacchantū¹⁶ ti bheriṃ carāpesi. Atha
te obho pi sakatthānam eva agamaṃsu¹⁷. Rājā¹⁸ ovāde ṭha-
tvā¹⁹ puñṇāni akāsi²⁰.

Sattbā imam desanā²¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa- 20
modhānesi: „Tadā paccekabuddho parinibbuto, rājā Ānando ahoasi,
Sakko²² aham evā²³ ti. Dhajavibheṭṭhajātakaṃ²⁴.

7. Bhisapupphajātaka.

Yametan ti. Idam Sattbā Jetavane viharanto aṇḍata-
ram²⁵ bhikkhuno ārabhha kathesi. So kira Jetavanā nikkhamitvā 25
Kosalaraṭṭhe aṇḍatarāṃ arañṇaṃ nisīdya viharanto ekadivasaṃ padu-

¹ B⁴ niccam-. ² B⁴ -thi-. ³ B⁴ abhivādayissam. ⁴ C² -tithi-, C³ -tithi-, B⁴ -tithi-. ⁵ B⁴ omits one tassa. ⁶ B⁴ bhoṇā bhavitvā ca. ⁷ B⁴ sabbetehi yā-
cīti. ⁸ B⁴ adda yācīti. ⁹ C² add so. ¹⁰ B⁴ deṭṭha. ¹¹ B⁴ rakkhatha. ¹²
B⁴ -roṭhāti. ¹³ B⁴ ovādetvā. ¹⁴ B⁴ -sūti. ¹⁵ B⁴ adda tassa. ¹⁶ B⁴ adda
dānādini. ¹⁷ B⁴ -sūti. ¹⁸ B⁴ dhamma-. ¹⁹ B⁴ adda pana. ²⁰ C² dhara-,
B⁴ paṭṭhajavibheṭṭhajātakaṃ chaṭṭham. ²¹ C² -ra, C³ -ra corr. to -rahi.

masarāṇi otarivā pupphitapadumam¹ disvā adhovāte thatvā upasiṅghi.
 Atha nam tasmīṇi vanasande² adhivatthā devatā „mārisā, tvaṃ³ gau-
 dhatheno nāma⁴, idam te⁵ ekaṃ theyyaṇam⁶“ ti samvejesi. So tāya
 samvejito puna⁷ Jetavanam āgantvā Suttāraṇi vanditvā nisīmo „ka-
 5 haṃ bhikkhu niruttho sīti“⁸ pūtho „asukavanasande“ nāma, tattha ca
 mam devatā⁹ evam¹⁰ nāma samvejesīti¹¹ āha. Atha nam Suttā „na
 kha bhikkhu puppham upasiṅghanto ivam eva devatāya samvejito,
 porāṇakapanditāpi samvejitaḥpubbā“ ti vatvā tena yācito atitāṃ āhāri:

Atte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam kārente
 10 Bodhisatto ekasmiṇ Kāsiṅgame¹² brāhmaṇakule nibbat-
 titvā vayappatto Takkasilāyaṃ uggaṇhitasippo¹³ aparabhāge isi-
 pabbajjam pabbajitvā ekaṃ padumasaraṇi nissāya upavasanto¹⁴
 ekadivasam saraṇi¹⁵ otarivā sopupphitapadumam upasiṅgha-
 māno¹⁶ atthāsi. Atha nam ekā devadhitrā rukkhakkhandhavi-
 15 vare thatvā samvejayamānā¹⁷ pathamaṃ gātham āha:

1. Yam ekaṃ vārijaṃ puppham adinnaṃ¹⁸ upasiṅghasi
 ekaṅgam etaṃ theyyānam, gandhatheno si mārisā¹⁹ ti. 117.

Tattha ekaṅgametan ti eko kotṭhiso eva.

Tato Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

20 2. Na harāmi, na bhaṇjāmi²⁰, ārā siṅghāmi vārijaṃ,
 atha kena nu vaṇṇena gandhattheno ti vuccatīti. 118.

Tattha ārā siṅghāmiti dūre thito ghāyāmi²¹, vaṇṇena²² ti kārāṇena.

Tasmīṇi pana²³ khane eko puriso tasmīṇi sare bhisāni²⁴
 eva khanati pundaṛikāni ca bhaṇjati²⁵. Bodhisatto tam disvā
 25 „ārā thatvā²⁶ upasiṅghantaṃ ‘coro’ ti²⁷ vadasi²⁸, etaṃ puri-

¹ B⁴ supupphitaṇ. ² B⁴ vane. ³ B⁴ omits tvaṃ. ⁴ B⁴ adds vasaṇ. ⁵ B⁴ ti. ⁶ B⁴ theyyagandhin. ⁷ B⁴ puna. ⁸ B⁴ -sando, C⁴ -sajjāṇ. ⁹ B⁴ tat-
 theva de-. ¹⁰ C⁴ eva, C⁴ eva corr. to evam. ¹¹ B⁴ kāsikagāma. ¹² B⁴ ugga-
 hita-. ¹³ B⁴ upasiṅghanto. ¹⁴ B⁴ omits saraṇi. ¹⁵ C⁴ upatthi-. B⁴ upasiṅgha-
 yamāno. ¹⁶ B⁴ -ji-. ¹⁷ C⁴ -nta, C⁴ -nta corr. to -nuaṇ. ¹⁸ B⁴ bhaṇ-. ¹⁹
 B⁴ siṅghāmi. C⁴ gā-. ²⁰ B⁴ omits pana. ²¹ B⁴ bhaṇ-. ²² B⁴ mami gaṇṭhā
 in the place of ā. th. ²³ C⁴ si corr. to ti, B⁴ ti. ²⁴ B⁴ vadatha.

sam kasmā na bhaṇasīti¹ tāya saddhim sallapanto tatiyaṃ
gātham āha:

1. Ye 'yaṃ bhisāni khaṇati puṇḍarikāni khaṇjati
evam ākiṇṇakammanto kasmā eso na vuocatīti. 119.

Tattha ākiṇṇakammanto u lakkhalakammanto dīrunakammanto. 3

Ath² assāvacanakāraṇaṃ³ ācikkhaṇṭi devatā catuttha-
pañcamagāthā abhāsi:

1. Ākiṇṇaluddo puriso dhāticeḷaṃ va makkhito,
tasmiṃ me vacanaṃ n' atthi, taṃ ca arahāmi vattave'. 120.
2. Anaṅgaṇassa paṇassa niccaṃ sucigavesino
vālaggamattaṃ pāpassa abbhāmatthaṃ⁴ va khāyatīti. 121. 10

Tattha dhāticeḷaṃ vā 'ti khaḍasimghāṇikamuttagāthamakkhitaṃ dhā-
diya nivarthaṇaṃ viya ayaṃ pāpamakkhito jeta. tena kārueva tasmiṃ
nama⁵ vacanaṃ n' atthi, taṃca arahāmiti samaṇo pana ovākaṃ honi
piyaṃ. taṃ appamattakaṃ pi ayuttam karontaṃ vattum arahāmi samaṇo 'ti, 15
anaṅgaṇassa 'ti niddesaṃ tumhāssa, abbhāmatthaṃ va khāyatīti⁶
mahameghapaṇiṇaṃ kuta upatthāti, idha kasmā evarūpaṃ dāsaṃ abbhā-
rikaṃ⁷ karoti

Tāya pana samvejito Bodhisatto samvegappatto chaṭṭhaṃ⁸
gātham āha: 20

1. Addhā maṃ yakkha jāṇāsi atho maṃ anukampasi,
puṇa pi yakkha vajjāsi⁹ yadā passasi edisaṃ ti. 122.

Tattha yakkhā 'ti devataṃ āpatti. vajjāsīti¹⁰ vaḍeyyāsi, yadā pa-
ssa edisaṃ ti yadā mama evarūpaṃ dāsaṃ passasi tadā evam etam¹¹ vā-
yasīti¹² vadati. 25

Ath¹³ assa devatā¹⁴ sattamaṃ gātham āha:

1. N' eva taṃ¹⁵ upajīvāmi na pi te bhata¹⁶ smhase¹⁷,
tvam eva bhikkhu jāneyya yena gaccheyya suggatin ti. 123.

¹ C¹ aṭṭhasi. B¹ aṭṭhasi aya-. ² B² vattave. ³ B³ -mutto. ⁴ C⁴ meva. ⁵ B⁵ -muttaṃ ca lakkhaṇa-. ⁶ B⁶ abba-. ⁷ B⁷ chaṭṭhamam. ⁸ B⁸ -hi. ⁹ C⁹ vajjāyasīti. ¹⁰ C¹⁰ evameva smhase. B¹⁰ evam mama. ¹¹ B¹¹ vaḍeyyāsi. ¹² B¹² tassa sū devatāhi. ¹³ B¹³ nevaṃ. ¹⁴ C¹⁴ hotakambhase. C¹⁵ bhatakamhase. B¹⁵ te khātikammase corr. to ābhāsi-.

Tattha bhatakamhase¹ ti tara² bhatthata³ kammakarēpi te⁴ na homa,
kintūraṇā taṃ⁵ sabbakālaṃ rakkhamaṇā vicariṇassāma⁶ ti dīpeti, yena gae-
cheyyi⁷ ti bhikkhu yena kammaṇa tvaṃ sugatīṃ gaecheyyi⁸ tvaṃ eva
jāneyyāsi⁹.

- 5 Evaṃ sā tassa ovādaṃ datvā attano vimānaṃ eva pā-
vitthā. Bodhisatto pi jhānaṃ nibbattetvā Brahmalo-
kūpago ahoṣi.

- Satthā imaṃ desanaṃ¹⁰ āharitvā saccūni pakāsetvā jātakam sa-
modbūnesi: (Saccapariyosāne so¹¹ bhikkhu sotāpattiṃphalo patipphahi)
10 „Tadā devadhūtā Uppalavannā ahoṣi. tāpaṇo¹² ahaṃ eva¹³ ti. Bhi-
sappupphajātakaṃ¹⁴.

8. Vighāsa-jātaka.

- Susukhaṃ vatā¹⁵ ti. Idam Satthā Pubbārāme viharanto
keḷisīlako bhikkhū ārabbsa kathesi. Tesu¹⁶ Mahāmoggallāna-
15 therena pāsādaṃ kampetvā saṃvejītesu dhammasābhāyaṃ bhikkhū
tesaṃ aggaṇaṃ kathentā nisīdimsu. Satthā āgantvā „kāya nu¹⁷ ttha
bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹⁸ ti pucchitvā „imāya nāma¹⁹ ti
rutte „na bhikkhave idāṃ eva pubbe p²⁰ ete keḷisīlakā yvā²¹ ti
vatvā atitāṃ āhāri:

- 20 Atte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatto rajjaṃ karente
Bodhisatto Sakko ahoṣi. Aih²² aṇṇatarasmiṃ Kūsigāme²³
satta bhātaro kamesu dosaṃ diṣvā nikkhamitvā isipabbajjasi
pabbajitvā Mejjhārāṇṇe²⁴ vasanto yoge yogaṃ akatvā²⁵ kāya-
daḍḍhībahulā²⁶ hutvā nānappakāraṇaṃ²⁷ kiḷikam²⁸ kiḷitvā²⁹ ca-
25 riṃsu. Sakko devarājā „ime saṃvejessāmiti³⁰ suko³¹ hutvā
tesaṃ vasanaṭṭhānaṃ āgantvā ekasmiṃ rukkhe nīḷiyitvā te
saṃvejento paṭhamaṃ gātham āha:

¹ C¹ -bhase, B⁴ bhatikammase. ² C² nava. ³ so. C³; B⁴ rathāhikā in the
place of tara bhatthata. ⁴ B⁴ -karūdivā. ⁵ B⁴ natam, C⁵ omits tam. ⁶ B⁴
dhammade-. ⁷ B⁴ omits so. ⁸ B⁴ adda paṇa. ⁹ B⁴ bhūtiḥa - - suttamaṃ.
¹⁰ B⁴ adda hi. ¹¹ B⁴ omits aih. ¹² B⁴ kasika-. ¹³ B⁴ majhā, C¹³ mejjha-
¹⁴ B⁴ kateṇ. ¹⁵ C¹⁵ -dāṭṭhi-, C¹⁶ -dāṭṭhi-, B⁴ -dāḷhi-. ¹⁶ B⁴ -rom. ¹⁷ B⁴
kiḷam. ¹⁸ B⁴ kiḷantā. ¹⁹ B⁴ suno.

1. Suseukham vata jīvanti ye janā vighāsādino,
ditthe va dhamme pāsamsā, samparāye ca suggatiti. 124.

Tattha vighāsādino ti bhuttatirekam bhojante sandhāyāha, ditthe
va dhamme ti ye evarūpa te ditthe va dhamme pāsamsā, samparāye ca tesam
sugati hoti, sagge uppajjantiti¹ adhippiyena vadanti.

5

Atha tesu eko tassa vacanam sutvā avasese āmantetvā
dutiyaṃ gātham āha:

2. Suvassa bhāsamānassa na piśāmetha paṇḍitā,
idaṃ suṇoṭhā² sodariyā: amhe vāyaṃ pasamsatīti. 125.

Tattha bhāsamānassa ti mānusiye³ vācya⁴ bhāsamānassa, na piśā- 16
methā⁵ ti na suṇoṭhā², idaṃ suṇoṭhā² ti idaṃ sasa⁶ vacanam suṇoṭhā²,
sodariyā ti samāne⁷ udare vutthabbhāvena⁸ te ālapanto āha.

Atha ne⁹ paṭikkhipanto suko tatiyaṃ gātham āha:

3. Nāhaṃ tumhe pasamsāmi, kuṇapādā¹⁰ suṇoṭhā¹¹ me:
ucchiṭṭhabhojino¹² tumhe, na tumhe vighāsādino ti. 126. 15

Tattha kuṇapādā¹⁰ ti kuṇapakkhādā¹⁰ ti te ālapati.

Te tassa vacanam sutvā sabbe pi catuttham gātham āharisū:

4. Sattavassā palbhaṇṭvā Mejjhārāṇṇe sikkhaṇḍino
vighāsen¹³ eva yāpentā mayaṃ ce bhoto gārayhā
ke nu bhoto pasamsiyā¹⁴ ti. 127. 20

Tattha sikkhaṇḍino ti cūḷāya samannāgata, vighāsenā¹³ ti etthakaṃ
kālaṃ sattavassāmi sikkhayaṃ vighāsen¹³ eva yāpentā yadi bhoto gārayhā aha ke
nu te¹⁴ pasamsiyā ti.

Te lajjāpento Mahāsatto pañcamaṃ gātham āha:

5. Tumhe sikhānaṃ vyagghānaṃ vālānaṃ cāvasiṭṭhakaṃ
ucchiṭṭhen¹⁵ eva¹⁶ yāpentā maññivho vighāsādino ti. 128. 25

Tattha vālānañcāvasiṭṭhakaṃ¹⁵ ti sasevālamigānaṃ¹⁶ ca avasiṭṭhakaṃ
ucchiṭṭhabhojanam¹⁷.

¹ Bā upapa-. ² Bā -pi-. ³ Bā manusebhāsāya. ⁴ Bā imassa. ⁵ Bā aha. ⁶
Bā vujha-. ⁷ Bā te. ⁸ Bā -happā-. ⁹ Cā ucci-, Bā ucchiṭṭha-. ¹⁰ Bā ku-
nippa-. ¹¹ Bā ko --, Cā ko -- sikkā. ¹² Cā -senā. ¹³ Cā ko nu te, Bā ke
na bhoto in the place of aha ke nu te. ¹⁴ Cā ucci-, Bā ucchiṭṭhaya. ¹⁵
Cā -kam, omitting ti. ¹⁶ Cā tassatā-, Cā tassā- corr. to tassā-.

Taṃ sutvā tāpasā „sace¹ mayam na vighāsādā attha ke carahi te vighāsādā²“ ti. Atha tesam so tam atthaṃ ācikhanto chaṭṭham³ gātham āha:

- a. Ye brāhmaṇassa samaṇassa aññassa⁴ eva⁵ vanibbino
 9 datvāna sesam bhuñjanti te janā vighāsādino ti. 129.

Tattha vanibbino ti tam tam bhandaṃ yācakaṃ⁶.

Evam te lajjāpetvā Mahāsatto sakaṭṭhānam eva gato.

- Satthā imaṃ desanaṃ⁷ āharitvā saccāṃ pakāsetvā jātakam an-moḍhānesi: „Tadā te⁸ satta bhātaro ime keḷṣilakā bhikkhū abhesuṃ.
 10 Sakko⁹ aham evā¹⁰“ ti. Vighāsa-jātakam¹¹.

9. Vaṭṭakajātaka.

- Paṇītan ti. Idam Satthā Jetavane ciharanto ekaṃ lola-bhikkhūṃ sandhāya¹² kathesi. Tam hi Satthā „saccam kira tvaṃ¹³ lolo¹⁴“ ti pucchitvā „ama bhante“ ti vutte „na kho bhikkhu idāṃ
 15 eva¹⁵ pubbe pi tvaṃ lolo va¹⁶, loṇṭhā¹⁷ eva ca¹⁸ pana Bārāṇasīyaṃ batthigavāsapurisakunapehi atitto ‘īto uttaritaraṃ labhissāmiti’¹⁹ araṇṇam pavitthe sīti²⁰“ vatvā atitthaṃ āharī:

- Atitto Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjam kārento Bodhisatto vaṭṭakayoniyaṃ nibbattitvā²¹ araṇṇe lūkhatīpa-bijābhāro vasi²². Tadā Bārāṇasīyaṃ eko lolakako batthikuna-pādīhi atitto „īto uttaritaraṃ labhissāmiti“ araṇṇam pavisitvā phalāphalāni²³ khādanto Bodhisattam diṣvā „ayaṃ vaṭṭako ativiya thūlasarīro, madhuragocaraṃ²⁴ khādati mañṇe²⁵, etassa gocaraṃ pucchitvā tam khādītva aham²⁶ thūlo bhavissāmiti“
 25 cinitvā Bodhisattassa uparibhāge sakkhāya nīlīyi. Bodhisatto

¹ Bā omits sace. ² Bā attho ke carahi vighāsādā. ³ Bā chaṭṭhamam. ⁴ Bā aññā va. Bā aññassa pi. ⁵ Bā yācakaṃ. ⁶ Bā dhammaḍe. ⁷ Bā omits ta. ⁸ Bā adda pana. ⁹ Bā -sadda-jātakam ahamam. ¹⁰ Bā arahha. ¹¹ Bā adda bhikkhu. ¹² Bā adda lolo. ¹³ Bā jeva, Cā ti. ¹⁴ Bā -tiya va. ¹⁵ Cā -mā ti. ¹⁶ Cā -cchitvā, Bā nipputetvā. ¹⁷ Bā saccā. ¹⁸ Bā -jam. ¹⁹ Bā -ram go-
 20 Bā adda ti. ²¹ Bā adda pi.

tena apucchito va' tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ karonto pa-
ṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Paṭṭhaṃ bhūñjase bhattaṃ sappitelaṃ ca mātula,
atha kena nu vaṇṇena kiṃ tvam asi vāyasa' ti. 130.

Tattha bhattaṃ ti manussikāṃ bhojananiyāmena paṭṭhāditabhattaṃ, mā-
tula' ti taṃ pīyasamudikāreṇālayati, kiṃ ti appamāṃsalohito.

Tassa vacanāṃ sutvā kāko tisso gāthā abhāsi:

2. Amittamajjhe vasato tesu āmisam' esato¹
nīccāṃ ubbiggahadayassa kuto kākassa' dāhiyaṃ. 131.
3. Nīccāṃ ubbegina' kākā vaṇṇā pāpēna kammunā,
laddho piṇḍo na pīneti², kiṃ ten' asmi vaṭṭaka. 132.
4. Lūkhāṇi tinabijāṇi appasinehāṇi bhūñjasi,
atha kena nu vaṇṇena thūlo tvam asi vaṭṭakā' ti. 133.

Tattha dāhiyaṃ ti svarūpāya mayham kākassa kuto dāhabhāva³, kuto
thūlo ti attho, ubbegina' ti ubbegavato⁴, vaṇṇā ti kākānaṃ eva nāmaṃ, 13
laddho ti te kāke manussasentakavilumpanapāpēna kammēna laddho piṇḍo⁵
na pīneti⁶ na te peti, tenasmiṃ tena kārāṇabhāvaṃ kiṃ asmi, appa-
sinehāṇi mundaṇā⁷, idam kāko Bodhisattaṃ paṭṭhabhojanam⁸ āhāritvā
saṃhī buraḍḍi vaṭṭakānaṃ pakatigocaraṃ⁹ kathento¹⁰ āha.

Tam sutvā Bodhisatto attano thūlabhāvakāraṇaṃ kathento: 25

5. Appicchā appacintāya avidāragamanena ca
laddhāladdhena yāpento thūlo ten' asmi vāyasa. 134.
6. Appicchassa hi posassa appacintisukhassa ca
susanāgahitapamāṇassa¹¹ vutthi susamudānaya' ti 135.

Imā gāthā¹² āha.

25

Tattha appicchā ti āhāre¹³ appicchatāya nīttanbatāya, kevalaṃ sarirayā-
panavāseṇa¹⁴ āhāraharanāyā¹⁵ 'ti attho, appacintāya' ti¹⁶ ajja khaṇaṃ

¹ C² es, B² omits tena ap. va. ² B² amisaṃsā-sapikkhato. ³ C² kīyassa.

⁴ C² ubbhito, C³ ubbhito, B² ubbiggino. B² upplegino. ⁵ C² pīneti, B² pīneti.

⁶ B² dāhi-. ⁷ C² ubbedhino. B² ubbigino. ⁸ B² ubbigavato. ⁹ B² ti tena

kārāṇena parasantakavilumpanasikkhāreṇa pīyāṃ laddhapīṇḍo. ¹⁰ C² pīne-, B²

pīne-. ¹¹ B² sanjāti. ¹² B² -tagocaraṃ. ¹³ B² gahitago-. ¹⁴ B² pucchanto.

¹⁵ B² -tamināse, B² -tamināse. ¹⁶ B² omits i. g. ¹⁷ B² -vya- ¹⁸ B² ti-

taṇhāya ¹⁹ B² omits caṇḍa. ²⁰ C² sikkhā-, C³ sikkhā- sutt. to -hāra-, B²

vohāraṇāyā. ²¹ B² adda vaṭṭakā.

Bhāradv labhissāṇaṃ evaṃ khaṇaṃ 'ti evaṃ Bhāradvācintāya¹ abbhāvaṇa. avidūra-
 gamanena cā 'ti asukkaṃ nāma jhāne madhuraṃ labhissāṃti cintetvā²
 avidūragamanena ca, jaddhāsiaddhena³ 'ti lūkham vā hotu⁴ paṇṇaṃ vā yaṃ⁵
 jaddham ten' eva tuṭṭho⁶, thūlo⁷ ten' aṃṃti tena catubbiddhena kīraṇena thūlo
 5 'aṃṃti' vīyasa⁸ 'ti, appacintisukhasa⁹ 'ti āharacintirakkhānaṃ appacintināṃ
 ariyānaṃ sukhāṃ ssa aṭṭhāti appacintisukho¹⁰, tassa tādissa sukhena as-
 manāgatassa, aśaṇḍagahitapamāṇasa¹¹ 'ti attakāṇa bhūñjītvā jīrāpetum
 sakkhissāṃti evaṃ suttuṃ saṇḍagahitapamāṇasa¹², vuttī aśaṇḍānaya¹³
 'ti evarūpassa puggalassa jivitarutti sukhena sakkā aśaṇḍānetum aśaṇḍā-
 10 nayā aśaṇḍānetvā

Saṭṭhā imaṃ desanāṃ¹⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakāṃ sa-
 modhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu sotāpattiṃphale patiṭṭhahū)
 „Tadā kāko lolabhikkhu ahoṃ, vaṭṭako pana ahaṃ evā¹⁵ 'ti,
 Vaṭṭakajātakāṃ¹⁶.

13

10. Kākajātaka.

Cīrassam vata passāma¹⁷ 'ti. Idam Saṭṭhā Jetavanē
 vihārato lolabhikkhūṃ yeva¹⁸ ārabha kathesi. Paccuppanna-
 vatthūṃ hotthāvuttanayam eva.

Attē pana¹⁹ Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjāṃ kā-
 20 rente Bodhisatto pārāpato²⁰ hutvā Bārāṇasīsetthino ma-
 hānase uḷapacchiyaṃ vasati. Kāko pi tena saddhīm viśāsaṃ
 katvā tatth²¹ eva vasatīti vitthāretabbam. Bhattakārako kā-
 kassa pattāni luñcitvā piṭṭhena taṃ makkhetvā²² ekam varā-
 takam²³ vijjhītvā kaṇṭhe²⁴ piḷandhitvā pacchiyaṃ pakkhipi.
 25 Bodhisatto araṇṇīato āgantvā taṃ disvā pariḷāsaṃ karonto
 paṭhamam gātham āha:

1. Cīrassam vata passāma sahāyaṃ maṇḍhārīnaṃ²⁵,

sukatāya massukuttīyā sobhate vata me sakhā ti. 136.

Tattha massukuttīyā ti massukuttīyā.

¹ C² -yati. ² B² so-. ³ C² -hotu. ⁴ B² yaṃ yaṃ. ⁵ B² tuṭṭho, C² thūlo.
⁶ B² omīta thūlo. ⁷ B² mhi. ⁸ C² -khā. ⁹ B² -tassamānasa. ¹⁰ B² -sma-
 nassa. ¹¹ B² dhamma-. ¹² B² adde navaman. ¹³ B² omīta yeva. ¹⁴ B²
 omīta pana. ¹⁵ B² pāravato. ¹⁶ B² pakkhipitvā. ¹⁷ B² pātakhanḍarū. ¹⁸ C²
 kaṇṭhe, B² kaṇṭhe. ¹⁹ C² -ritam, B² -ritam.

Tam sutvā kāko dutiyaṃ gātham āha:

3. Parūḷhakaḥchanakkhalomo ahaṃ kamme suvāvato
cirassam¹ nahāpitaṃ laddhā lomantaṃ apahārayin² ti. 137.

Tattha ahaṃ kamme suvāvato ti³ ahaṃ taṃhiṃ rājakkamme suvā-
vato⁴ ekīsam alabhamiṃ parūḷhakaḥchanakkhalomo isin⁵ ti vadati. apahāra- 5
yin⁶ ti ajja hāressi⁷.

Tato Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

3. Yan nu lomam ahāresi dullaḥham laddhu⁸ kappakaṃ
atha kiṃ carahi te samma kaṇṭhe kinākināyati⁹. 138.

Tass' attho: yaṃ tva dullaḥham¹⁰ kappakaṃ labhivā lomam harāpe¹¹ 10
taṃ harāpaya, aha kiṃ carahi te vayasā¹² idam kaṇṭhe¹³ kinākināyati¹⁴.

Tato kāko dve gāthā abhāsi:

1. Manussasukhumālānaṃ maṇi kaṇṭhesu lambati,
tes' āham anuakkhāmi, mā tvaṃ maññi dāvā kataṃ. 139.
3. Sace p' imam pihayasi¹⁵ massukuttim sakāritam¹⁶ 15
kārayissāmi te samma maññi cāpi dadāmi te ti. 140.

Tattha maññi svarūpānaṃ manussānaṃ ahaṃ mantritaṇaṃ kaṇṭhesu
lambati, tesāhaṃ ti tvaṃ ahaṃ, mā tvaṃ maññi ti tvaṃ pana etam¹⁷ mayā
dāvā kataṃ ti mā maññi¹⁸, pihayasi¹⁹ sace imam meva kataṃ massukuttim
tvaṃ lehasi. 20

Tam sutvā Bodhisatto chaṭṭham²⁰ gātham āha:

4. Tvaṃ ōeva maṇino²¹ channo²² sukatāya ca massuyā,
āmanta kho taṃ gacchāmi, piyaṃ²³ me tav' adassanā ti. 141.

Tattha maṇino²⁴ ti maṇinā²⁵, ayam eva vā pāho. idam vuttam hoti.
samma vāyasa tvaṃ ōeva imasme maṇino anucchaviko imasā ca²⁶ sukatāya mas- 25

¹ C² adds va. C³ has crossed over va. ² B² ajja-ha-, B³ somantapajjahārayi.

³ B² adds taṃ. ⁴ B² ahaṃ samma pūrāvatakkammesuvāvato. ⁵ B² ahoi. ⁶

B² ajja-ha-. ⁷ B² ajja pahāressi. ⁸ B² laddha. ⁹ C² -yaṃ, B² idam kaṇṭhe

kināyati, B² idam kaṇṭhe kināyati. ¹⁰ B² bhava dullaḥha. ¹¹ B² hāressi.

¹² B² vāyasa. ¹³ C² -o, B² kaṇṭhe. ¹⁴ B² kināyati. ¹⁵ B² piyāsi. ¹⁶ C² -kutti

sakāritam, B² massavattisakāritam, B³ massakuttisakāritam. ¹⁷ B² ahaṃ. ¹⁸ B²

maññasi. ¹⁹ C² haya-, B² sace pi maṃ piyāyati. ²⁰ B² chaṭṭhamam. ²¹

B² -nā. ²² B² channo. ²³ C² piyam. ²⁴ C² B² -nā. ²⁵ C² B² -no. ²⁶

C² va, B² imasā, omitting va.

suyā¹; mama pana² tava adassanam³ eva piyāṃ, tassā taṃ āmantayitvā gacchāmihi.

Evañ ca pana vatvā⁴ uppatitvā aññattha gato. Kāko pana⁵ tatth⁶ eva jīvitakkhayaṃ patto.

6. Satthā imaṃ ḍeṣanam⁷ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne lolabbhikkhu anāgāmiphale patiṭṭhahā „Tadā kāko lolabbhikkhu ahoṃ. pārāpato⁸ aham evā⁹ ti. Kāka-jātakaṃ¹⁰. Senakavaggo¹¹ dutiyo. Chanipātavannanā nūṭhitā.

¹ B¹ sukataṃsa. massu. ² B² omits pana. ³ B³ da- ⁴ B⁴ adde bodhāntro.

⁵ B⁵ dhammade- ⁶ B⁶ -vato pana. ⁷ B⁷ pārāvatāji- navamāh. B⁸ loll nāma.

⁸ B⁹ sutivaggo. B¹⁰ soḷa-

VII. SATTANIPĀṬA.

I. KUKKUVAGGA.

1. Kukkuṇḍātaka.

Diyaddhakukkū 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto rājo-
vādam ārabhha kuthesi. Paccuppannavatthum Tesakupaṇḍake 5
āvihavissati.

Attte pana Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kā-
rente Bodhisatto tassa atṭhadhammānusāsako amacco
ahosi. Rājā agatigamane paṭiṭṭhāya adhammena rajjam kāresi,
janapadam piṭetvā¹ dhanam eva samhari. Bodhisatto² rājā- 10
nam ovaditukāmo ekam upamam upadhārento carati³, taṇhā
ca vāsāgārāṃ vippakataṃ hoti anuṭṭhitacchadanam⁴, kannikam
āropetvā gopānasiyo pavesitamattā honti⁵. Rājā kiṇanattāya
uyyānam gantvā tattha vicarivā tam⁶ geham pavisitvā ullo-
kento kannikamaṇḍalam diṣvā attano uparipatanabhayena nik- 15
khamitvā hahi tīto puna ulloketvā⁷ „kin nu kho nissāya
kannikā tīta, kin nissāya gopānasiyo“ ti cintetvā Bodhisattam
pucchanto pathamaṃ gātham āha:

¹ B⁴ piṭi-. ² B⁴ aṭṭha vo-. ³ B⁴ vica-. ⁴ C⁴ anuṭṭhita-, B⁴ anuṭṭhita-.
C⁴ honti. ⁵ B⁴ omitta tam. ⁶ B⁴ olo-

1. Diyaddhakukku udayena kannikā,
vidatthiyo¹ aṭṭha parikkhipanti naṃ
sasimsapā² sāramayā apheggukā³
kuhiṃ ṭhitā uparito⁴ na dhamsatīti. 1.

8 Tattha diyaddhakukku¹ 'd diyaddharatanā, udayenā 'd uccattena².
parikkhipanti naṃ ti taṃ paṇ³ etam aṭṭha vidatthiyo parikkhipanti, parikkhe-
pato aṭṭhavidatthippamāṇā⁴ ti vuttam hoti, kuhiṃ ṭhitā ti kattha paṭṭhitā
huvā na dhamsati na patati⁵.

Tam sutvā Bodhisatto „laddhā dāni me rañño ovadat-
10 thāya⁶ upamā⁷“ ti cintetvā⁸

2. Yā timsati sāramayā anujjuka⁹
parikiriya¹⁰ gopānasiyo samaṃ ṭhitā¹¹
tāhi saṃgahitā¹² balasā paṭṭhitā
samaṃ ṭhitā¹³ uparito na dhamsati. 2.

- 15 3. Evaṃ pi¹⁴ mittehi dalhehi¹⁵ paṇḍito
abhejjarūpehi sucihi mantibi¹⁶
susamgahito¹⁷ siriyā na dhamsati
gopānasibhāravahā va kannikā ti 3.

imā gāthā āha.

- 20 Tattha yā timsati sāramayā ti yā etā¹⁸ sārakkhamayā timsati go-
pānasiyo: parikiriya¹⁹ 'ti parivaretvā²⁰, samaṃ ṭhitā²¹ ti samahhagathitā²²,
balasā paṭṭhitā ti gopānasāhi balasa pūetvā eutthu saṃgahitā ekibaddhā
huvā, paṇḍito ti nācasampanno rājā, sucihi²³ suciasamācārehi kalyāṇamittehi,
mantibi²⁴ mantakusalehi²⁵, gopānasibhāravahā va kannikā ti yathā
25 gopānasīnam bhāram²⁶ vahamānā kannikā na dhamsati evam rājā²⁷ vuttappa-
kārehi mantibi²⁸ abhejjahadapehi²⁹ susamgahito sirito na dhamsati na patati
na³⁰ parihāyati.

¹ B¹ vidatthiyo ca. ² B² yā sīsapā. ³ B³ ape-. ⁴ C⁴ uparito. ⁵ B⁵ uccattarena. ⁶ C⁶ -nā, omitting ti. B⁶ aṭṭhavidatthiyo. ⁷ B⁷ -iti. ⁸ B⁸ -da-
natthāya. ⁹ B⁹ adde imam gātham āha. ¹⁰ B¹⁰ apheggukā. ¹¹ C¹¹ -kariya.
B¹¹ kīro. ¹² B¹² apanditā, B¹² samanā. ¹³ C¹³ tā saṃgahitā, B¹³ tāhi sa-
saṃgahitā. B¹³ tānti saṃgahitā. ¹⁴ B¹⁴ samaṃṭitā, B¹⁴ samahhita. ¹⁵ C¹⁵ omīti
pi. ¹⁶ B¹⁶ itthehi. ¹⁷ C¹⁷ mantī-, B¹⁷ mantā-, B¹⁷ mantā-, ¹⁸ C¹⁸ aa-. ¹⁹ C¹⁹
esā. ²⁰ B²⁰ -varitā. ²¹ B²¹ samaṃṭitā. ²² B²² abhā-senathitā. ²³ C²³ mantā-,
C²³ mantī- cor. to mantā-. ²⁴ B²⁴ mantī-. ²⁵ B²⁵ -sīsamācārah. ²⁶ B²⁶ -jāpi.
²⁷ B²⁷ -tehi. ²⁸ B²⁸ abhe-. ²⁹ B²⁹ neva.

Rājā Bodhisatte katheunte¹ yeva attano kiriyaṃ saṅgakkhetvā „kaṇṇikāya asati gopānasiyo na patitṭhanti“, gopānasīhi asaṅgahitā kaṇṇikā na tiṭṭhati, gopānasu bhijjantisu² kaṇṇikā patati, evaṃ evaṃ adhammiko rājā attano mittāmacce ca balakāye ca brāhmaṇagahapatike ca asaṅgahanto tesu³ bhijjantesu tehi asaṅgahito issariyā dhamsati, raṇṇā pāma dhammikenā bhavitabban⁴ ti. Ath' assa tasmiṃ khaṇe paṇṇākāratthāya mātuluṅgaṃ āharimsu. Rājā „sahāya imaṃ mātuluṅgaṃ khādā“⁵ ti Bodhisattanā āha. Bodhisatto⁶ gahetvā „mahārāja, idaṃ⁷ khādituṃ ajānantā tittakaṃ vā karonti⁸ ambilaṃ vā, jānantā pana paṇḍitā tittakaṃ hāretvā ambilaṃ aniharitvā mātuluṅgarasaṃ anāsetvā va khādantīti“⁹ raṇṇo imāya upamāya dhanasaṃgharaṇūpāyaṃ dassento dve gāthā āha:

1. Kharattacaṃ mellam¹ yathāpi satthavā² 15
 anāmasanto³ pi karoti tittakaṃ
 samāharan⁴ 10 asādukuroti patthiva⁵
 asādukayirā tanuvaṭṭam uddharan⁶ 15 4.
2. Evam pi gāmanigamesu paṇḍito
 asāhasaṃ rājadhanāni saṃgharam 20
 dhammanuvatti⁷ paṭipajjamāno⁸ 14
 sa phātin⁹ 13 kayirā aviheṭṭhayaṃ paran ti. 5.

Tattha kharattacaṃ ti thaddhatacaci, mellam¹ ti mātuluṅgaṃ, mellam² ti vā³ piṭṭho, ayam ev⁴ sattho, satthavā ti satthakakhettho, anāmasanto ti bahitacāṃ tanukaṃ pi ataccento⁵ idaṃ phalaṃ tittakaṃ karoti, samāharan⁶ ti samāharanto⁷ bahitacāṃ ataccento⁸ auto⁹ ca¹⁰ ambilaṃ aniharanto¹¹ tam asādukuroti, patthivā¹² ti rājānaṃ āpatti, tanuvaṭṭamuddharan¹³

¹ Bē repeats k. ² Bē na tiṭṭhanti. ³ C² bhajjantisu, Bē bhijjantesu. ⁴ Bē adda tam. ⁵ Bē imaṃ. ⁶ Bē adda vatvā. ⁷ Bēf bellan. ⁸ Bēf sattha. ⁹ Bē -ento. ¹⁰ Bē -hiraṇ. ¹¹ Bē sattiya. ¹² C² -rū. Bē -vaddhamuddharan. Bē tanu-ghandhamudharan. ¹³ C² -vuttin, Bēf -vatti. ¹⁴ C² -na. ¹⁵ Cē satthāti, Cē sapphōti corr. to yathāti, Bē sappāti. Bē satthāti. ¹⁶ Bē phellan. ¹⁷ C² me. ¹⁸ Bē pi. ¹⁹ Bē -auto. ²⁰ C² saman. ²¹ Bē omits auto. ²² Bē va. ²³ Cē atth-, Bē āh-. ²⁴ C² -rin, Bē tanubandhamuddhan.

ti tanukadhi paṇa vuttam¹ uddharanto sabbaso² Uttahassa anapanītatte³ tañ
 sakkāma eva kayiṇā, evaṃ ti evam paññito rājāpi asāhasam āhasiyetubbhaya⁴
 vasañ agacchanto agatigamanam pahāya rattiṃ apījeto uparhiṇam vammika-
 vaddhananīyamena⁵ madhukarānam teṇṇa gahetvā madhukaranīyamena⁶ ca⁷

3 dhanam saṃgharanto⁸

Dānam sīlam paricāgaṃ ajjavanā maddevam tapam (supra p. 318)

akkodham avihimaṃ ca khantiṃ ca avirodhanam ti⁹

imasmā daṣṇamā rājadharmmānam anuvattanena dhammānuvatti hutvā pa-
 (ṭṭa)jjamāno so attano ca pareṇa ca phāṭim¹⁰ saṃdhiṃ¹¹ karoyya paratā

10 avibhetto¹² yevā ti.

Rājā Bodhisattena saddhīm mantento va¹³ pokkharapittirāṃ
 gantvā¹⁴ supupphitaṃ bālasuriyavannaṃ udakena anupalittam
 padumaṃ dievā āha: „sahāya idam¹⁵ padumaṃ udake jātam¹⁶
 eva udakena alippumānaṃ¹⁷ tṭhitaṃ¹⁸ ti. Atha naṃ Bodhisatto
 15 „mahārāja rañṇāpi¹⁹ evarūpen²⁰ eva²¹ bhavitabban²² ti ovadanto²³

a. Odātamūlam²⁴ sucivārisambhavaṃ

jātaṃ yathā pokkharanīsu²⁵ ambujan

padumaṃ yathā agginikāsiphalīmaṃ

na kadamo na rajo na vāri limpati 6.

10 1. Evam pi vohārasuciṃ asāhasam

visuddhakammantam apetaṭṭapakam

na limpati kammakilesa, tādiso

jātaṃ yathā pokkharanīsu ambujan ti 7.

imā gūthā āha.

15 Tathā odātamūlam²⁴ ti paṇḍaramūlam, ambujan ti padumase²⁵ eva
 vevanena, agginikāsiphalīmaṃ ti agginikāsina sūriyena phālīma vīkaṭṭam
 ti attho, na kadamo na rajo na vāri limpattī ti²⁶ eva kadamo na rajo
 na udakam limpati mukketvā attho, lepatice-eva piṭho, bhummattā²⁷ eva eṇa
 parattāni, eṇa kadamāden na limpati na alīyanti attho, vohārasuciṃ

¹ C² vaddha, B⁴ tanukam samahandham. ² B⁴ adda paṇa. ³ B⁴ anu. ⁴

C² saṃpīya-, B⁴ alyantapbhaya. ⁵ C² -kaṭṭha-, B⁴ -kabandhana-. ⁶ C² -ka-

rasanti-. ⁷ B⁴ omitta ca. ⁸ B⁴ adda uttari āha. ⁹ B⁴ adda ti. ¹⁰ C² pā-

B⁴ phāṭi. ¹¹ B⁴ rādhikammaṇi. ¹² C² -thanto, C² -bbethanto, B⁴ -hanto. ¹³

B⁴ omitta va. ¹⁴ B⁴ adda tatha. ¹⁵ B⁴ imam. ¹⁶ B⁴ -kena saṃvītaṃ. ¹⁷ C²

allipya-. ¹⁸ B⁴ taṇhā nāma. ¹⁹ B⁴ -peta. ²⁰ B⁴ evadanto āha. ²¹ C² evā-

dāta-, B⁴ evāda-, B⁴ odaka-. ²² C² -ghāna. ²³ B⁴ evāda.

ti¹ porānā² dhammākarā³ dhi lakkhāpetvā⁴ thapitarinichayavohāre⁵ agatā⁶ pa-
 kaja⁷ dhammena⁸ vinicchaya⁹ kāraka¹⁰ ti¹¹ attho, asāhasa¹² ti¹³ dhammākariniche-
 chaye¹⁴ rihitā¹⁵ yeva¹⁶ sikkhā¹⁷ riyā¹⁸ rāhita¹⁹, vīruddhakammanta²⁰ ti²¹ ten²² eva²³
 asāhanikkatissa²⁴ parānā²⁵ dhammantā²⁶ saccavāda²⁷ nikkodha²⁸ majjhata²⁹ tū-
 bhūta³⁰ lokassa, apatapa³¹ pakā³² ti³³ apatapa³⁴ pakammā³⁵, na³⁶ līmpati³⁷ kam-
 makissa³⁸ tū³⁹ tū⁴⁰ rājā⁴¹ pānā⁴² pite⁴³ adinnā⁴⁴ dā⁴⁵ mī⁴⁶ chā⁴⁷ karo⁴⁸ mū-
 sū⁴⁹ vā⁵⁰ ti⁵¹ aya⁵² kammakissa⁵³ na⁵⁴ aliyatī⁵⁵, kikkā⁵⁶ rā⁵⁷ tū⁵⁸ tū⁵⁹ jātā⁶⁰ yathā⁶¹
 pokkharā⁶² pī⁶³ sū⁶⁴ sū⁶⁵ sū⁶⁶ sū⁶⁷ sū⁶⁸ sū⁶⁹ sū⁷⁰ sū⁷¹ sū⁷² sū⁷³ sū⁷⁴ sū⁷⁵ sū⁷⁶ sū⁷⁷ sū⁷⁸ sū⁷⁹ sū⁸⁰ sū⁸¹ sū⁸² sū⁸³ sū⁸⁴ sū⁸⁵ sū⁸⁶ sū⁸⁷ sū⁸⁸ sū⁸⁹ sū⁹⁰ sū⁹¹ sū⁹² sū⁹³ sū⁹⁴ sū⁹⁵ sū⁹⁶ sū⁹⁷ sū⁹⁸ sū⁹⁹ sū¹⁰⁰ sū¹⁰¹ sū¹⁰² sū¹⁰³ sū¹⁰⁴ sū¹⁰⁵ sū¹⁰⁶ sū¹⁰⁷ sū¹⁰⁸ sū¹⁰⁹ sū¹¹⁰ sū¹¹¹ sū¹¹² sū¹¹³ sū¹¹⁴ sū¹¹⁵ sū¹¹⁶ sū¹¹⁷ sū¹¹⁸ sū¹¹⁹ sū¹²⁰ sū¹²¹ sū¹²² sū¹²³ sū¹²⁴ sū¹²⁵ sū¹²⁶ sū¹²⁷ sū¹²⁸ sū¹²⁹ sū¹³⁰ sū¹³¹ sū¹³² sū¹³³ sū¹³⁴ sū¹³⁵ sū¹³⁶ sū¹³⁷ sū¹³⁸ sū¹³⁹ sū¹⁴⁰ sū¹⁴¹ sū¹⁴² sū¹⁴³ sū¹⁴⁴ sū¹⁴⁵ sū¹⁴⁶ sū¹⁴⁷ sū¹⁴⁸ sū¹⁴⁹ sū¹⁵⁰ sū¹⁵¹ sū¹⁵² sū¹⁵³ sū¹⁵⁴ sū¹⁵⁵ sū¹⁵⁶ sū¹⁵⁷ sū¹⁵⁸ sū¹⁵⁹ sū¹⁶⁰ sū¹⁶¹ sū¹⁶² sū¹⁶³ sū¹⁶⁴ sū¹⁶⁵ sū¹⁶⁶ sū¹⁶⁷ sū¹⁶⁸ sū¹⁶⁹ sū¹⁷⁰ sū¹⁷¹ sū¹⁷² sū¹⁷³ sū¹⁷⁴ sū¹⁷⁵ sū¹⁷⁶ sū¹⁷⁷ sū¹⁷⁸ sū¹⁷⁹ sū¹⁸⁰ sū¹⁸¹ sū¹⁸² sū¹⁸³ sū¹⁸⁴ sū¹⁸⁵ sū¹⁸⁶ sū¹⁸⁷ sū¹⁸⁸ sū¹⁸⁹ sū¹⁹⁰ sū¹⁹¹ sū¹⁹² sū¹⁹³ sū¹⁹⁴ sū¹⁹⁵ sū¹⁹⁶ sū¹⁹⁷ sū¹⁹⁸ sū¹⁹⁹ sū²⁰⁰ sū²⁰¹ sū²⁰² sū²⁰³ sū²⁰⁴ sū²⁰⁵ sū²⁰⁶ sū²⁰⁷ sū²⁰⁸ sū²⁰⁹ sū²¹⁰ sū²¹¹ sū²¹² sū²¹³ sū²¹⁴ sū²¹⁵ sū²¹⁶ sū²¹⁷ sū²¹⁸ sū²¹⁹ sū²²⁰ sū²²¹ sū²²² sū²²³ sū²²⁴ sū²²⁵ sū²²⁶ sū²²⁷ sū²²⁸ sū²²⁹ sū²³⁰ sū²³¹ sū²³² sū²³³ sū²³⁴ sū²³⁵ sū²³⁶ sū²³⁷ sū²³⁸ sū²³⁹ sū²⁴⁰ sū²⁴¹ sū²⁴² sū²⁴³ sū²⁴⁴ sū²⁴⁵ sū²⁴⁶ sū²⁴⁷ sū²⁴⁸ sū²⁴⁹ sū²⁵⁰ sū²⁵¹ sū²⁵² sū²⁵³ sū²⁵⁴ sū²⁵⁵ sū²⁵⁶ sū²⁵⁷ sū²⁵⁸ sū²⁵⁹ sū²⁶⁰ sū²⁶¹ sū²⁶² sū²⁶³ sū²⁶⁴ sū²⁶⁵ sū²⁶⁶ sū²⁶⁷ sū²⁶⁸ sū²⁶⁹ sū²⁷⁰ sū²⁷¹ sū²⁷² sū²⁷³ sū²⁷⁴ sū²⁷⁵ sū²⁷⁶ sū²⁷⁷ sū²⁷⁸ sū²⁷⁹ sū²⁸⁰ sū²⁸¹ sū²⁸² sū²⁸³ sū²⁸⁴ sū²⁸⁵ sū²⁸⁶ sū²⁸⁷ sū²⁸⁸ sū²⁸⁹ sū²⁹⁰ sū²⁹¹ sū²⁹² sū²⁹³ sū²⁹⁴ sū²⁹⁵ sū²⁹⁶ sū²⁹⁷ sū²⁹⁸ sū²⁹⁹ sū³⁰⁰ sū³⁰¹ sū³⁰² sū³⁰³ sū³⁰⁴ sū³⁰⁵ sū³⁰⁶ sū³⁰⁷ sū³⁰⁸ sū³⁰⁹ sū³¹⁰ sū³¹¹ sū³¹² sū³¹³ sū³¹⁴ sū³¹⁵ sū³¹⁶ sū³¹⁷ sū³¹⁸ sū³¹⁹ sū³²⁰ sū³²¹ sū³²² sū³²³ sū³²⁴ sū³²⁵ sū³²⁶ sū³²⁷ sū³²⁸ sū³²⁹ sū³³⁰ sū³³¹ sū³³² sū³³³ sū³³⁴ sū³³⁵ sū³³⁶ sū³³⁷ sū³³⁸ sū³³⁹ sū³⁴⁰ sū³⁴¹ sū³⁴² sū³⁴³ sū³⁴⁴ sū³⁴⁵ sū³⁴⁶ sū³⁴⁷ sū³⁴⁸ sū³⁴⁹ sū³⁵⁰ sū³⁵¹ sū³⁵² sū³⁵³ sū³⁵⁴ sū³⁵⁵ sū³⁵⁶ sū³⁵⁷ sū³⁵⁸ sū³⁵⁹ sū³⁶⁰ sū³⁶¹ sū³⁶² sū³⁶³ sū³⁶⁴ sū³⁶⁵ sū³⁶⁶ sū³⁶⁷ sū³⁶⁸ sū³⁶⁹ sū³⁷⁰ sū³⁷¹ sū³⁷² sū³⁷³ sū³⁷⁴ sū³⁷⁵ sū³⁷⁶ sū³⁷⁷ sū³⁷⁸ sū³⁷⁹ sū³⁸⁰ sū³⁸¹ sū³⁸² sū³⁸³ sū³⁸⁴ sū³⁸⁵ sū³⁸⁶ sū³⁸⁷ sū³⁸⁸ sū³⁸⁹ sū³⁹⁰ sū³⁹¹ sū³⁹² sū³⁹³ sū³⁹⁴ sū³⁹⁵ sū³⁹⁶ sū³⁹⁷ sū³⁹⁸ sū³⁹⁹ sū⁴⁰⁰ sū⁴⁰¹ sū⁴⁰² sū⁴⁰³ sū⁴⁰⁴ sū⁴⁰⁵ sū⁴⁰⁶ sū⁴⁰⁷ sū⁴⁰⁸ sū⁴⁰⁹ sū⁴¹⁰ sū⁴¹¹ sū⁴¹² sū⁴¹³ sū⁴¹⁴ sū⁴¹⁵ sū⁴¹⁶ sū⁴¹⁷ sū⁴¹⁸ sū⁴¹⁹ sū⁴²⁰ sū⁴²¹ sū⁴²² sū⁴²³ sū⁴²⁴ sū⁴²⁵ sū⁴²⁶ sū⁴²⁷ sū⁴²⁸ sū⁴²⁹ sū⁴³⁰ sū⁴³¹ sū⁴³² sū⁴³³ sū⁴³⁴ sū⁴³⁵ sū⁴³⁶ sū⁴³⁷ sū⁴³⁸ sū⁴³⁹ sū⁴⁴⁰ sū⁴⁴¹ sū⁴⁴² sū⁴⁴³ sū⁴⁴⁴ sū⁴⁴⁵ sū⁴⁴⁶ sū⁴⁴⁷ sū⁴⁴⁸ sū⁴⁴⁹ sū⁴⁵⁰ sū⁴⁵¹ sū⁴⁵² sū⁴⁵³ sū⁴⁵⁴ sū⁴⁵⁵ sū⁴⁵⁶ sū⁴⁵⁷ sū⁴⁵⁸ sū⁴⁵⁹ sū⁴⁶⁰ sū⁴⁶¹ sū⁴⁶² sū⁴⁶³ sū⁴⁶⁴ sū⁴⁶⁵ sū⁴⁶⁶ sū⁴⁶⁷ sū⁴⁶⁸ sū⁴⁶⁹ sū⁴⁷⁰ sū⁴⁷¹ sū⁴⁷² sū⁴⁷³ sū⁴⁷⁴ sū⁴⁷⁵ sū⁴⁷⁶ sū⁴⁷⁷ sū⁴⁷⁸ sū⁴⁷⁹ sū⁴⁸⁰ sū⁴⁸¹ sū⁴⁸² sū⁴⁸³ sū⁴⁸⁴ sū⁴⁸⁵ sū⁴⁸⁶ sū⁴⁸⁷ sū⁴⁸⁸ sū⁴⁸⁹ sū⁴⁹⁰ sū⁴⁹¹ sū⁴⁹² sū⁴⁹³ sū⁴⁹⁴ sū⁴⁹⁵ sū⁴⁹⁶ sū⁴⁹⁷ sū⁴⁹⁸ sū⁴⁹⁹ sū⁵⁰⁰ sū⁵⁰¹ sū⁵⁰² sū⁵⁰³ sū⁵⁰⁴ sū⁵⁰⁵ sū⁵⁰⁶ sū⁵⁰⁷ sū⁵⁰⁸ sū⁵⁰⁹ sū⁵¹⁰ sū⁵¹¹ sū⁵¹² sū⁵¹³ sū⁵¹⁴ sū⁵¹⁵ sū⁵¹⁶ sū⁵¹⁷ sū⁵¹⁸ sū⁵¹⁹ sū⁵²⁰ sū⁵²¹ sū⁵²² sū⁵²³ sū⁵²⁴ sū⁵²⁵ sū⁵²⁶ sū⁵²⁷ sū⁵²⁸ sū⁵²⁹ sū⁵³⁰ sū⁵³¹ sū⁵³² sū⁵³³ sū⁵³⁴ sū⁵³⁵ sū⁵³⁶ sū⁵³⁷ sū⁵³⁸ sū⁵³⁹ sū⁵⁴⁰ sū⁵⁴¹ sū⁵⁴² sū⁵⁴³ sū⁵⁴⁴ sū⁵⁴⁵ sū⁵⁴⁶ sū⁵⁴⁷ sū⁵⁴⁸ sū⁵⁴⁹ sū⁵⁵⁰ sū⁵⁵¹ sū⁵⁵² sū⁵⁵³ sū⁵⁵⁴ sū⁵⁵⁵ sū⁵⁵⁶ sū⁵⁵⁷ sū⁵⁵⁸ sū⁵⁵⁹ sū⁵⁶⁰ sū⁵⁶¹ sū⁵⁶² sū⁵⁶³ sū⁵⁶⁴ sū⁵⁶⁵ sū⁵⁶⁶ sū⁵⁶⁷ sū⁵⁶⁸ sū⁵⁶⁹ sū⁵⁷⁰ sū⁵⁷¹ sū⁵⁷² sū⁵⁷³ sū⁵⁷⁴ sū⁵⁷⁵ sū⁵⁷⁶ sū⁵⁷⁷ sū⁵⁷⁸ sū⁵⁷⁹ sū⁵⁸⁰ sū⁵⁸¹ sū⁵⁸² sū⁵⁸³ sū⁵⁸⁴ sū⁵⁸⁵ sū⁵⁸⁶ sū⁵⁸⁷ sū⁵⁸⁸ sū⁵⁸⁹ sū⁵⁹⁰ sū⁵⁹¹ sū⁵⁹² sū⁵⁹³ sū⁵⁹⁴ sū⁵⁹⁵ sū⁵⁹⁶ sū⁵⁹⁷ sū⁵⁹⁸ sū⁵⁹⁹ sū⁶⁰⁰ sū⁶⁰¹ sū⁶⁰² sū⁶⁰³ sū⁶⁰⁴ sū⁶⁰⁵ sū⁶⁰⁶ sū⁶⁰⁷ sū⁶⁰⁸ sū⁶⁰⁹ sū⁶¹⁰ sū⁶¹¹ sū⁶¹² sū⁶¹³ sū⁶¹⁴ sū⁶¹⁵ sū⁶¹⁶ sū⁶¹⁷ sū⁶¹⁸ sū⁶¹⁹ sū⁶²⁰ sū⁶²¹ sū⁶²² sū⁶²³ sū⁶²⁴ sū⁶²⁵ sū⁶²⁶ sū⁶²⁷ sū⁶²⁸ sū⁶²⁹ sū⁶³⁰ sū⁶³¹ sū⁶³² sū⁶³³ sū⁶³⁴ sū⁶³⁵ sū⁶³⁶ sū⁶³⁷ sū⁶³⁸ sū⁶³⁹ sū⁶⁴⁰ sū⁶⁴¹ sū⁶⁴² sū⁶⁴³ sū⁶⁴⁴ sū⁶⁴⁵ sū⁶⁴⁶ sū⁶⁴⁷ sū⁶⁴⁸ sū⁶⁴⁹ sū⁶⁵⁰ sū⁶⁵¹ sū⁶⁵² sū⁶⁵³ sū⁶⁵⁴ sū⁶⁵⁵ sū⁶⁵⁶ sū⁶⁵⁷ sū⁶⁵⁸ sū⁶⁵⁹ sū⁶⁶⁰ sū⁶⁶¹ sū⁶⁶² sū⁶⁶³ sū⁶⁶⁴ sū⁶⁶⁵ sū⁶⁶⁶ sū⁶⁶⁷ sū⁶⁶⁸ sū⁶⁶⁹ sū⁶⁷⁰ sū⁶⁷¹ sū⁶⁷² sū⁶⁷³ sū⁶⁷⁴ sū⁶⁷⁵ sū⁶⁷⁶ sū⁶⁷⁷ sū⁶⁷⁸ sū⁶⁷⁹ sū⁶⁸⁰ sū⁶⁸¹ sū⁶⁸² sū⁶⁸³ sū⁶⁸⁴ sū⁶⁸⁵ sū⁶⁸⁶ sū⁶⁸⁷ sū⁶⁸⁸ sū⁶⁸⁹ sū⁶⁹⁰ sū⁶⁹¹ sū⁶⁹² sū⁶⁹³ sū⁶⁹⁴ sū⁶⁹⁵ sū⁶⁹⁶ sū⁶⁹⁷ sū⁶⁹⁸ sū⁶⁹⁹ sū⁷⁰⁰ sū⁷⁰¹ sū⁷⁰² sū⁷⁰³ sū⁷⁰⁴ sū⁷⁰⁵ sū⁷⁰⁶ sū⁷⁰⁷ sū⁷⁰⁸ sū⁷⁰⁹ sū⁷¹⁰ sū⁷¹¹ sū⁷¹² sū⁷¹³ sū⁷¹⁴ sū⁷¹⁵ sū⁷¹⁶ sū⁷¹⁷ sū⁷¹⁸ sū⁷¹⁹ sū⁷²⁰ sū⁷²¹ sū⁷²² sū⁷²³ sū⁷²⁴ sū⁷²⁵ sū⁷²⁶ sū⁷²⁷ sū⁷²⁸ sū⁷²⁹ sū⁷³⁰ sū⁷³¹ sū⁷³² sū⁷³³ sū⁷³⁴ sū⁷³⁵ sū⁷³⁶ sū⁷³⁷ sū⁷³⁸ sū⁷³⁹ sū⁷⁴⁰ sū⁷⁴¹ sū⁷⁴² sū⁷⁴³ sū⁷⁴⁴ sū⁷⁴⁵ sū⁷⁴⁶ sū⁷⁴⁷ sū⁷⁴⁸ sū⁷⁴⁹ sū⁷⁵⁰ sū⁷⁵¹ sū⁷⁵² sū⁷⁵³ sū⁷⁵⁴ sū⁷⁵⁵ sū⁷⁵⁶ sū⁷⁵⁷ sū⁷⁵⁸ sū⁷⁵⁹ sū⁷⁶⁰ sū⁷⁶¹ sū⁷⁶² sū⁷⁶³ sū⁷⁶⁴ sū⁷⁶⁵ sū⁷⁶⁶ sū⁷⁶⁷ sū⁷⁶⁸ sū⁷⁶⁹ sū⁷⁷⁰ sū⁷⁷¹ sū⁷⁷² sū⁷⁷³ sū⁷⁷⁴ sū⁷⁷⁵ sū⁷⁷⁶ sū⁷⁷⁷ sū⁷⁷⁸ sū⁷⁷⁹ sū⁷⁸⁰ sū⁷⁸¹ sū⁷⁸² sū⁷⁸³ sū⁷⁸⁴ sū⁷⁸⁵ sū⁷⁸⁶ sū⁷⁸⁷ sū⁷⁸⁸ sū⁷⁸⁹ sū⁷⁹⁰ sū⁷⁹¹ sū⁷⁹² sū⁷⁹³ sū⁷⁹⁴ sū⁷⁹⁵ sū⁷⁹⁶ sū⁷⁹⁷ sū⁷⁹⁸ sū⁷⁹⁹ sū⁸⁰⁰ sū⁸⁰¹ sū⁸⁰² sū⁸⁰³ sū⁸⁰⁴ sū⁸⁰⁵ sū⁸⁰⁶ sū⁸⁰⁷ sū⁸⁰⁸ sū⁸⁰⁹ sū⁸¹⁰ sū⁸¹¹ sū⁸¹² sū⁸¹³ sū⁸¹⁴ sū⁸¹⁵ sū⁸¹⁶ sū⁸¹⁷ sū⁸¹⁸ sū⁸¹⁹ sū⁸²⁰ sū⁸²¹ sū⁸²² sū⁸²³ sū⁸²⁴ sū⁸²⁵ sū⁸²⁶ sū⁸²⁷ sū⁸²⁸ sū⁸²⁹ sū⁸³⁰ sū⁸³¹ sū⁸³² sū⁸³³ sū⁸³⁴ sū⁸³⁵ sū⁸³⁶ sū⁸³⁷ sū⁸³⁸ sū⁸³⁹ sū⁸⁴⁰ sū⁸⁴¹ sū⁸⁴² sū⁸⁴³ sū⁸⁴⁴ sū⁸⁴⁵ sū⁸⁴⁶ sū⁸⁴⁷ sū⁸⁴⁸ sū⁸⁴⁹ sū⁸⁵⁰ sū⁸⁵¹ sū⁸⁵² sū⁸⁵³ sū⁸⁵⁴ sū⁸⁵⁵ sū⁸⁵⁶ sū⁸⁵⁷ sū⁸⁵⁸ sū⁸⁵⁹ sū⁸⁶⁰ sū⁸⁶¹ sū⁸⁶² sū⁸⁶³ sū⁸⁶⁴ sū⁸⁶⁵ sū⁸⁶⁶ sū⁸⁶⁷ sū⁸⁶⁸ sū⁸⁶⁹ sū⁸⁷⁰ sū⁸⁷¹ sū⁸⁷² sū⁸⁷³ sū⁸⁷⁴ sū⁸⁷⁵ sū⁸⁷⁶ sū⁸⁷⁷ sū⁸⁷⁸ sū⁸⁷⁹ sū⁸⁸⁰ sū⁸⁸¹ sū⁸⁸² sū⁸⁸³ sū⁸⁸⁴ sū⁸⁸⁵ sū⁸⁸⁶ sū⁸⁸⁷ sū⁸⁸⁸ sū⁸⁸⁹ sū⁸⁹⁰ sū⁸⁹¹ sū⁸⁹² sū⁸⁹³ sū⁸⁹⁴ sū⁸⁹⁵ sū⁸⁹⁶ sū⁸⁹⁷ sū⁸⁹⁸ sū⁸⁹⁹ sū⁹⁰⁰ sū⁹⁰¹ sū⁹⁰² sū⁹⁰³ sū⁹⁰⁴ sū⁹⁰⁵ sū⁹⁰⁶ sū⁹⁰⁷ sū⁹⁰⁸ sū⁹⁰⁹ sū⁹¹⁰ sū⁹¹¹ sū⁹¹² sū⁹¹³ sū⁹¹⁴ sū⁹¹⁵ sū⁹¹⁶ sū⁹¹⁷ sū⁹¹⁸ sū⁹¹⁹ sū⁹²⁰ sū⁹²¹ sū⁹²² sū⁹²³ sū⁹²⁴ sū⁹²⁵ sū⁹²⁶ sū⁹²⁷ sū⁹²⁸ sū⁹²⁹ sū⁹³⁰ sū⁹³¹ sū⁹³² sū⁹³³ sū⁹³⁴ sū⁹³⁵ sū⁹³⁶ sū⁹³⁷ sū⁹³⁸ sū⁹³⁹ sū⁹⁴⁰ sū⁹⁴¹ sū⁹⁴² sū⁹⁴³ sū⁹⁴⁴ sū⁹⁴⁵ sū⁹⁴⁶ sū⁹⁴⁷ sū⁹⁴⁸ sū⁹⁴⁹ sū⁹⁵⁰ sū⁹⁵¹ sū⁹⁵² sū⁹⁵³ sū⁹⁵⁴ sū⁹⁵⁵ sū⁹⁵⁶ sū⁹⁵⁷ sū⁹⁵⁸ sū⁹⁵⁹ sū⁹⁶⁰ sū⁹⁶¹ sū⁹⁶² sū⁹⁶³ sū⁹⁶⁴ sū⁹⁶⁵ sū⁹⁶⁶ sū⁹⁶⁷ sū⁹⁶⁸ sū⁹⁶⁹ sū⁹⁷⁰ sū⁹⁷¹ sū⁹⁷² sū⁹⁷³ sū⁹⁷⁴ sū⁹⁷⁵ sū⁹⁷⁶ sū⁹⁷⁷ sū⁹⁷⁸ sū⁹⁷⁹ sū⁹⁸⁰ sū⁹⁸¹ sū⁹⁸² sū⁹⁸³ sū⁹⁸⁴ sū⁹⁸⁵ sū⁹⁸⁶ sū⁹⁸⁷ sū⁹⁸⁸ sū⁹⁸⁹ sū⁹⁹⁰ sū⁹⁹¹ sū⁹⁹² sū⁹⁹³ sū⁹⁹⁴ sū⁹⁹⁵ sū⁹⁹⁶ sū⁹⁹⁷ sū⁹⁹⁸ sū⁹⁹⁹ sū¹⁰⁰⁰

Rājā Bodhisattassa ovāda¹ sutvā tato patthāya dham-
 mena² rājā³ kārento dānādīni puññāni katvā saggaparā-
 yano aho⁴si.

Sattā imā⁵ de⁶asa⁷ ā⁸haritvā⁹ saccā¹⁰ni pakāsetvā¹¹ jātakā¹² su-
 modhā¹³nesi: „Tadā¹⁴ rājā¹⁵ Anando aho¹⁶si, paṇḍitāmacco¹⁷ aham evā¹⁸ ti.
 Kukkujātaka¹⁹“.

2. Manojajātaka.

Yathā¹ cā²pe³ ninnamatī⁴ti. Idam⁵ Sattā⁶ Vajuvano⁷ vi-
 haranto vipakkhasavakā⁸ bhikkhū⁹ ā¹⁰rabha¹¹ kathesi. Vat-
 thum¹² hettā¹³ Mahilāmukhatajātakā¹⁴ vithā¹⁵ritam eva. Tadā¹⁶ pana
 Sattā¹⁷ „na¹⁸ bhikkhave¹⁹ idā²⁰“ eva²¹ pubbe²² p’²³ esa²⁴ vipakkhasavako²⁵ yevā²⁶
 ti²⁷ ratvā²⁸ atitā²⁹m ā³⁰harī³¹:

Atte¹ Bārā²ṇasiyam³ Brahma⁴datte⁵ rājā⁶m kā⁷rente
 Bodhisatto⁸ si⁹ho¹⁰ hntvā¹¹ si¹²hiyā¹³ saddhīm¹⁴ samvasanto¹⁵ dve
 potake¹⁶ labhi¹⁷ puttā¹⁸ ca¹⁹ dhītara²⁰ ca. Puttassa²¹ Manojō²² ti²³ nā²⁴ma²⁵
 aho²⁶si. So²⁷ pi²⁸ vayappatto²⁹ ekam³⁰ si³¹hapotikam³² gahī³³. Iti³⁴ te
 pa³⁵uca³⁶ janā³⁷ ahe³⁸sū³⁹b. Manojō⁴⁰ vana⁴¹mahisā

So ekadivasam gocarabbhūmiyaṃ Giriyasam¹ nāma sigālāṃ palā-
yitum appahontaṃ udarena² nipannam disvā „kiṃ sammā“³ 'ti
pucchitvā „upatthātukāmo 'mhi sāmiti“⁴ vutte „sāha upattha-
bassu“⁵ 'ti taṃ gahetvā⁶ attano vasanagoham ānesi⁷. Bodhi-
satto taṃ disvā „tāta Manoja, sigālā nāma dussilā pāpa-
dhammā akiceva niyojenti, mā etaṃ attano santike karūhi“⁸
vāretum nāsakkhi. Ath' ekadivasam sigālō assamaṃsaṃ khā-
ditukāmo Manojaṃ āha: „sāmi amhehi thapetvā assamaṃsam
aṇṇam akhāditaṃpubbāṃ n' atthi, assaṃ gaṇhissāmā“⁹ 'ti.
10 „Kahaṃ pana sammā assā¹⁰ hontiti“. „Bārūpasīyaṃ nadittre“
ti. So tassa vacanaṃ gahetvā tena saddhiṃ assānaṃ nadi-
yaṃ nabānavelāyaṃ gantvā ekaṃ assaṃ gahetvā piṭṭhiyaṃ
āropetvā varena attano guhādvāram¹¹ eva āgato. Ath' assa
pītā assamaṃsaṃ khādितvā „tāta assā nāma rājabbhogā, rājāno
10 anekamāyā, kosalehi dhanuggahehi vijjhāpenti, assamaṃsam
khādamaṃsāha nāma digbhayukā na honti, ito paṭṭhāya¹² mā assaṃ
gaṇhiti“ āha. Siho pītā vacanaṃ akatvā gaṇhat' eva. „Siho
asse gaṇhātthi“¹³ sutvā rājā antonagare yeva assānaṃ pokkha-
raṇiṃ kuresi¹⁴. Tato pi āgantvā gaṇhi yeva. Rājā assasālam
15 kāretvā antosālāyaṃ eva tinodakaṃ dāpesi. Siho pakāra-
matthakena gantvā antosālāto pi gaṇhi yeva. Rājā ekaṃ
akkhaṇavedhiṃ dhanuggahaṃ pakkosāpetvā „sakkhissasi tāta
siham vijj' tu“¹⁵ ti āha. So „sakkomūti“¹⁶ vatvā pakāraṃ nis-
sāya sihasāgamanamaggo attakuṃ¹⁷ katvā attāsaṃ. Siho
20 āgantvā bahissasāno sigālāṃ¹⁸ thapetvā assagahanatthāya¹⁹ na-
garam pakkhandi. Dhanuggaho „āgamanakāle attitikkho vago“²⁰
ti siham avijjhितvā assaṃ gahetvā gumanakāle garubbhāratāya
olīnavegaṃ siham tikkhena nārācena pacchābhāge vijjhi.
Nārāco puratthimakāyena nikkhamitvā ākāse²¹ pakkhandi.

¹ Bā viri. ² Bā utena. ³ Bā evaṃ g. ⁴ Bā nesi. ⁵ Bā tena hi sammā ka-
tāṃ assā. ⁶ Bā gūhāyaṃ. ⁷ eva tāto --- ito pa wanting in Bā. ⁸ Bā kha-
pess. ⁹ Cā Bā artha. ¹⁰ dhanugg --- sigālāṃ wanting in Bā. ¹¹ Bā assāhanat-
thāya. ¹² Bā -gam.

Sīho „viddho 'smīti' hi' viravi. Dhanuggaho taṃ vijjhītvā
asani viya jiyam pothesi'. Sigālo sīhassa ca jiyāya' ca sad-
daṃ sutvā „sahāyo me' vijjhītvā mārito bhavissatīti, mata-
kena' hi saddhiṃ viśāso nāma n' atthi, idāni mama pakatīva-
sanavanam eva' gamissāmīti" attanā va saddhiṃ sallapanto 3
dve gāthā abbāsi:

1. Yathā cāpo ninnamati jiyā cāpi' nikūjati'
haññate nūna Manojo mīgarājā sakhā mama. 8.
2. Handa dāni' vacantāni pakkamāmi yathāsukham,
n' etādisā sakhā honti, labbhā me jīvato sakhā ti. 9. 10

Tatha yathā ti yemākāren' eva¹⁰ cāpo ninnamati, haññate nūnā 'd
nūna haññati, etādisā ti evurūpā matakā sahāyo nāma na honti, labbhā
me ti jīvato¹¹ muna sahāyo nāma sakhā labdhum.

Sīho pi ekavegen' eva¹² gantvā assaṃ gahādvare pādetvā
sayam pi maritvā va¹³ pati. Ath' assa dātakā nikkhamitvā 13
taṃ lobitamakkhītaṃ pahāramukhehi paggharitalohitaṃ pāpa-
janasevitāya jīvitakkhayaṃ pattanā addasamā, disvā c' assa
pitā matā bhaginī pajāpatīti paṭipātiyā catasso gāthā bhā-
sīṃsu¹⁴:

1. Na pāpajanasamasevī accantasukham edhati,
Manojaṃ passa semānaṃ, Gīriyassānussāsant¹⁵. 10.
2. Na pāpasampavanīkena matā puttēna nandati,
Manojaṃ passa semānaṃ acchannaṃ samhi lohite. 11.
3. Evam āpajjati¹⁶ poṣo pāpiyo ca nigacchati
yo va hitānaṃ vacanaṃ na karoti atthadassinaṃ¹⁷. 12. 13
4. Evañ ca so hoti¹⁸ tato va pāpiyo
yo uttamo adhamajanāpasevī¹⁹,

¹ B⁴ omīta hi, ² all three MSS. asani, B⁴ potesi. ³ C² jiyā, ⁴ B⁴ sikhā dha-
nuggahena. ⁵ B⁴ -ke. ⁶ B⁴ pakatīvasanavanam. ⁷ B⁴ vāpi. ⁸ C² -kūja-
corr. to -kūja-, B⁴ nigūjati. ⁹ B⁴ haññidāni. ¹⁰ C² yemākārenassa, B⁴ thena-
kārenassa. ¹¹ B⁴ omīta me, C² omīti u, C² jīvato. ¹² B⁴ -na. ¹³ B⁴ omīta
va. ¹⁴ B⁴ sikhā-. ¹⁵ C² -nūna, B⁴ bhārayassānussāsant, B⁴ bhārayassānussāsati.
¹⁶ C² -ti, B⁴ -to. ¹⁷ B⁴ -dassanaṃ. ¹⁸ B⁴ yati. ¹⁹ C² -noppasevī, B⁴ adham-
majanāpasevā, B⁴ adhammajanāpasevī.

pass' uttaman adhamajanūpasevitān'
 migādhīpaṃ saravaravedhanibbutan' ti. 13.

- Tattha accantasukkhamedhasiṇ' na ciraṃ sukkaṃ lahaṇi¹. Qiriyas-
 sūnussānān'² ayaṃ evarūpā (ūṭiyasūnussānān'³ garahanto)ba, pāpasam-
 5 pavamkenā⁴ ti pāpaṃ sampavāhikena pāpasahāyena, acchannan ti nūnag-
 gam, pāpiya⁵ ca nigasacchatīti pāpakaṃ ca vīdāti, hitānan ti attha-
 kāmānaṃ, atthadassīnan ti anagataṃ attham passantīnan, pāpiya ti pi-
 patato, adhamajanūpasevīti adhamajanam⁶ upasevati, uttaman ti sūtra-
 balena jeythakam.

- 10 Pacchimā abhisambuddhagāthā:
 1. Nih yaṃ purīso nīhīnasevī,
 na ca hāyetha kadāci tulyasevī,
 seṭṭham upanaman⁷ udeṭi khīppam,
 taamā attano uttarim⁸ bhajethā⁹ ti. 14.

- 15 Tattha nīhīyati bhikkhava hīnasevī¹⁰ nāma Manojasīho¹¹ tiya nīhīyati
 parihīyati vīdānam pāpūnā, tulyasevīti sīlādīhi attanā sūlīnaṃ sevamāno na
 hāyati¹², seṭṭhamupanaman¹³ ti sīlādīhi uttaritaruṃ yeva upagacchanto,
 udeṭi khīppan ti sīgham eva sīlādīhi gaccheṭi upeti upagacchati¹⁴.

- Satthū imaṃ desanān¹⁵ āharitvā succāni pūhāsetvā jātakaṃ sā-
 20 modhānesi: (Saccapariyosāne vipakkhasevako¹⁶ sotāpattiphalo paṭi-
 tṭhaṇi) „Tadā sigālo Devadatto ahoṃ, Manoja vipakkhasevako, bha-
 gini Uppalavaṇṇā, bhariyā Khemā bhikkhusi, mātā Rāhulamātā, pitā¹⁷
 aham evā¹⁸ ti. Manojajātakaṃ¹⁹.

3. Sutanajātaka.

- 25 Rājā te bhuttan ti. Idam Saithā Jetavane viharanto
 mātīposakabhikkhū²⁰ ārabha kathesi. Vatthūn Sāmajātaka
 āvikkharisenti.

¹ B¹/ adhamajanūpasevitān. ² B² saravaganidhutan, P¹ saravaganidhutan.
³ C¹ lahhati. ⁴ C¹ -ant corr. to -nīm ti. B² bhariyasse. ⁵ C¹ -yañ. ⁶
 B² adhamma-. ⁷ C¹ -nāman, B² upagamanam, P¹ upagaman. ⁸ B² upari. ⁹
 B² nīhī-. ¹⁰ B² -jo-. ¹¹ B² adda- vaddhi yeva panassa hoti. ¹² B² -upa-
 gamanan. ¹³ B² sīlādīhi upagacchati. ¹⁴ B² dhammeda-. ¹⁵ B² -vika. ¹⁶
 B² adda alharāja jana. ¹⁷ B² adda dutiyam. ¹⁸ B² mātā-.

Attie Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rājāṃ karento
 Bodhisatto duggatagahapatikule nibbatti, Sutamā ti 'ssa
 nāmāṃ akaṃsu. So veyappatto bhatin katvā mātāpitaro po-
 setvā pitari kālakate mātaraṃ posesi. Tasmiṃ pana kāle Bā-
 rāṇasīrājā migavittako ahesi. So ekadivasāṃ mahantena pari-
 varena yojanadvīyojanamattam¹ araṇṇāṃ pavisitvā „yassa thī-
 tatthānena² migo palāyati so imāṃ nāma jito³ ti sabbesaṃ
 ārocāpesi. Amaccā raṇṇo dhuvamaggaṭṭhāne⁴ koṭṭhakaṃ chā-
 detvā adamsu. Manussesu migānaṃ vasaṇatthānāni parivāretvā
 unnadantehi⁵ utthapitesu⁶ migesu eko epimigo raṇṇo thitatthā-
 naṃ paṭipajji. Rājā „naṃ vijjhissāmi⁷“ saraṃ khīpi. Ugga-
 hitamāyo migo saraṃ mahāphāsukābhimukhaṃ⁸ āgacchantāṃ
 natvā parivattitvā sarena viddho viya hutvā pati. Rājā „migo
 me viddho“ ti gahanatthāya dhāvi. Migo utthāya vātavegena
 palāyi. Amaccādayo rājānaṃ avahasimsu⁹. So migam anu-
 bandhitvā kilantakāle khaggena dvidhā chinditvā ekasmiṃ dā-
 dake laggetvā¹⁰ kājaṃ vahanto viya¹¹ āgacchanto „thokaṃ
 vissamissāmi¹²“ maggasaṃpe thitāṃ vatarukkhaṃ¹³ upagantvā
 nipajjitvā niddaṃ okkami. Tasmiṃ pana vāte¹⁴ nibbatto
 Makhādevo¹⁵ nāma yakkho tattha pavitthe Vessavanassa sautikā¹⁶
 khāditaṃ labhi¹⁷. So rājānaṃ utthāya gacchantāṃ¹⁸ „tittā,
 bhakkho si me“ ti hatthe gaṇhi. „Tvaṃ konāmo¹⁹“ ti. „Ahaṃ
 idha nibbattayakkho, imāṃ thānaṃ parivattake khāditaṃ labhā-
 mi²⁰“. Rājā dhitiṃ²¹ upatthapetvā „kiṃ sji²²“ eva²³ khādissasi²⁴
 nibaddhaṃ khādissasī²⁵ pucchī. „Labhanto nibaddhaṃ khādi-
 sāmī²⁶“. „Aji²⁷ imāṃ²⁸ migāṃ khāditaṃ maṃ vissajjehi²⁹“,
 ahaṃ³⁰ te sva paṭṭhāya ekāya bhattapāṭiyā saddhīm akaṃ
 manussaṃ posesāmi³¹. „Tena hi appamatto hohi, apesitadvase

¹ C= dvīyo- corr. to yojanadvīyo-, B= yojanamattam. ² B= thitatthāna. ³ B= dāro. ⁴ B= vattamaggaṭṭhānena. ⁵ B= vāretvā unnade-. ⁶ B= upā-. ⁷ B= „pā-. ⁸ C= apa-. ⁹ B= laggi-. ¹⁰ B= andita viya. ¹¹ B= vatta-. ¹² C= vateke, B= vatarukkha. ¹³ B= māgha-. ¹⁴ B= labhā. ¹⁵ B= adde dīvē. ¹⁶ B= adde dī. ¹⁷ B= sūti. ¹⁸ B= adde maṃ. ¹⁹ B= adde udāhu. ²⁰ B= rājā imāṃ sji. ²¹ B= „ti. ²² B= ahaṃ.

- taṃ heva khāḍissāmīti¹. „Ahaṃ² Bārāṇasirājā, mayhaṃ avijjā-
mānaṃ nāma n' atthīti³. Yakkho paṭiññāraṃ gaheva taṃ vi-
sajjesi. So nagaraṃ pavisitvā taṃ atthaṃ ekassa atthacara-
kassa amaccassa kathetvā „idāni kiṃ kātubban⁴“ ti pacchi⁵.
5 „Divasapariccheto kato deva⁶“ ti. „Na kato⁷“ ti. „Ayuttam vo⁸
kataṃ evaṃ karontehi⁹, mā cintayittha, bahū bandhanāgāre¹⁰
manussa¹¹“ ti. „Tena hi tvaṃ etaṃ kammaṃ kāra, mayhaṃ
jīvitam dehi¹²“. Amacco „sādhū“ ti sampaticchitvā¹³ devasikāṃ
bandhanāgārato manussam niharitvā bhattapātim gaheva¹⁴
10 kiñci ajānāpetvā va yakkhassa pesesi. Yakkho bhattam bhu-
jitvā manussam khādati. Aparabhāge bandhanāgārāni nimma-
nussāni jātāni. Rājā bhattahārakaṃ alabhanto maraṇabhayaṇa
kāmpī. Atha naṃ amacco assāsetvā „deva jīvitāsāto dhanāśā
halavatarā, hatthikkhandhe sahasasabbhaṇḍikāṃ tṭhapetvā ‘ko
15 imaṃ dhanam gaheva yakkhassa bhattam ādāya gamissatīti’
bberīṇ carāpema¹⁵“ ti vatvā tathā kāresi. Bodhisatto¹⁶ cin-
tesi: „ahaṃ bhātiyā māsaḍḍhamāsakaṃ saṃgharitvā kleśena
mātaraṃ posemi¹⁷, imaṃ dhanam gaheva mātu datvā yak-
khassa santikāṃ gamissāmi, sace yakkhaṃ dametum sakkhi-
20 sāmi icc-etaṃ kusalam, noce sakkhiessāmi mātā me sakkhaṃ
jīvissatīti¹⁸“ so taṃ atthaṃ mātu ārocetvā „alaṃ tāta, na maṃ¹⁹
attho dhanena²⁰“ ti dve vāre paṭikkhitto tatīyavāre taṃ anā-
pucchā²¹ va „āharath²² ayyo²³“ sahasaṃ, ahaṃ bhattam haris-
sāmīti²⁴ sahasaṃ gaheva mātu datvā „amma mā cintasi,
25 ahaṃ yakkhaṃ dametvā mahājanassa sotthim katvā²⁵ ajj²⁶ ova
tavāssakulīnanamukhaṃ hasāpento²⁷ āgacchissāmīti²⁸“ mātaraṃ
vanditvā rājapurisehi saddhim rañño santikāṃ gantvā vanditvā
atthāsi. Tato rañño „tāta tvaṃ²⁹ bhattam harissasīti³⁰“ vutte
„āma deva³¹“ ti āha. „Kiṃ te³²“ laddhum vattatīti³³. „Tum-

¹ C² āha. ² C² pacchitvā. ³ B² te. ⁴ B² santapi. ⁵ B² -veva. ⁶ B² adda
atthā. ⁷ C² -paññāra. ⁸ B² gāhāpetvā. ⁹ B² -pehi. ¹⁰ B² āha taṃ sutvā bo-
¹¹ B² -sasi. ¹² B² pacchato. ¹³ C² āharathayye, B² āharatha ayya. ¹⁴ B²
karissāmi. ¹⁵ B² hāpento va. ¹⁶ C² trasi tāta, C² omitti tāta. ¹⁷ B² adda na.

hākam suvaṇṇapāduka devā¹ 'ti āha. „Kīṃkāraṇa²“ ti. „Deva
 so yakkho rukkhamaḷe bhūmiyaṃ thitake khāditaṃ labhati,
 ahaṃ etassa santakabhūmiyaṃ aṭhatvā³ pādokaṃ thassaṃti“.
 „Aññaṃ kiṃ laddhuṃ vaṭṭatī“⁴. „Tumhākaṃ chattaṃ devā⁵
 'ti. „Idaṃ kimatthāyā“⁶ ti. „Deva yakkho attano rukkhac-
 chāyāya thitake khāditaṃ labhati, ahaṃ tassa rukkhacchā-
 yāya⁷ aṭhatvā chattaacchāyāya thassaṃti“⁸. „Aññaṃ kiṃ lad-
 dhuṃ vaṭṭatī“⁹. „Tumhākaṃ khaggaṃ devā“¹⁰ ti. „Imiṇa ko
 uttho“ ti. „Deva amānussāpi¹¹ āvudhahatthanaṃ bhāyanti
 yevā“¹² ti. „Aññaṃ kiṃ laddhuṃ vaṭṭatī“¹³. „Tumhākaṃ su-
 vaṇṇapātīm pūretvā¹⁴ tumhākaṃ bhuñjanakabhattaṃ¹⁵ devā“ ti.
 „Kīṃkāraṇa tātā“¹⁶ ti. „Deva mādisassa nāma paṇḍitapurisassa¹⁷
 mattikapātiyā lūkhabbhojanaṃ¹⁸ haritaṃ na¹⁹ anucchavikaṃ“ ti.
 „Sādhu tātā“²⁰ ti rājā sabbaṃ dāpetvā²¹ tassa eva²² veyyāvacca-
 kare paṭipadesi²³. Bodhisatto „mahārāja, mā bhāyi“²⁴, sājā-
 haṃ yakkhaṃ dametvā tumhākaṃ sotthiṃ katvā āgamiṣāmi“²⁵
 rājānaṃ vanditvā upakaraṇāni²⁶ gāhāpetvā²⁷ tattha gantvā ruk-
 khassaividūre manusse²⁸ thāpetvā suvaṇṇapāduka āruya khag-
 gaṃ sannayhitvā²⁹ setacchattaṃ matthake katvā kañcanaṇḍīyā
 bhattaṃ gahetvā yakkhassa santikaṃ pāyāsi. Yakkho mag-
 gaṃ olokento taṃ diṇvā „ayaṃ puriso na aññesu divāsesu
 āgamananiyāmena eti, kiṃ na kho kāraṇaṃ“³⁰ ti cintesi. Bodhi-
 satto pi rukkhasaṇḍīpaṃ gantvā³¹ va³² asitūḍena bhattapātīm
 autochāyāya karitvā³³ chāyāsanne³⁴ thito paṭhamāṃ gāthā āha:

1. Rājā te bhattaṃ pāhesi³⁵ sucim māṃsūpasēcanaṃ,
 mahādevasmiṃ³⁶ adhivatthe ehi nikkhama³⁷ bhuñjassā³⁸
 'ti. 15.

¹ C¹ -kā- -, B¹ -tikā- - adatvā. ² B¹ rukkhassa chā-. ³ C¹ me- corr. to ama-
 B¹ na-. ⁴ C¹ yeva, omitting ti. B¹ -ceti. ⁵ B¹ pādikaṃ gahetvā. ⁶ C¹ -ka-
 pattaṃ, B¹ addo pūretvā detha. ⁷ B¹ -tassa-. ⁸ C¹ lūka-, C¹ kalukha- corr.
 to kullukha-, B¹ lūkhabbā-. ⁹ C¹ na corr. to an, B¹ an-. ¹⁰ B¹ tassa. ¹¹
 B¹ -dett. ¹² B¹ -yittha. ¹³ C¹ B¹ -kā-. ¹⁴ B¹ m. rukkhassaividūre. ¹⁵ B¹
 omīta va. ¹⁶ C¹ chāyante corr. to chāyapante, B¹ chāyāya pariante. ¹⁷ B¹
 māgha-. ¹⁸ B¹ nikkhama.

Tattha pāṇesin¹ pahlo², mahāśeḍa³asmim⁴ adhi⁵vatthe ti mahā-
 10 ḍero⁶ ti vaṭṭan⁷ko⁸ vuccati, tassu⁹ adhi⁵vatthe ti devata¹⁰ Upatī.

Tam sutvā yakkho „imam purisa¹¹ vañcetvā antochāyam
 pavitt¹²ham khādis¹³sāmi¹⁴“ cintetvā dutiyam gātham āha:

3. 1. Ehi mānava orena bhikkham ādāya sūpinam,
 tva¹⁵ ca mānava bhikkhā ca¹⁶ ubho bhakkhā bhavissathā¹⁷
 ti. 16.

Tattha bhikkham ti nama nibaddhabhikkham, sūpinam ti sūpa-
 10 sampannam.

Tato Bodhisatto dve gāthā abhāsi:

- a. Appakena tuva¹⁸m yakkha thullam attham jahissasi,
 bhikkham te nāharissanti janā mara¹⁹ṇasa²⁰nūno. 17.
 a. Laddhāya²¹m yakkha tava niccabbhikkham²²
 15 sucim paṇita²³m rasa²⁴sā²⁵ upeta²⁶m,
 bhikkham ca te āhariyo nare idha.
 sudullabho hohi²⁷ti khādite mayiti. 18.

Tattha ihullamatt²⁸ham ti appakena kārave²⁹na mahantam attham jahi-
 20 ssati dasseti, nāharissanti³⁰ti ito paṭhāya mara³¹ṇasa³²nūno hutvā na āhari-
 santi³³ aha³⁴ tva³⁵m māsā³⁶sikkho viya³⁷ rakkho nābhāro dubbalo bhavissanti, laddhāya³⁸ ti laddham³⁹ syam laddham⁴⁰ gamanam, idam vuttam hoti: samma
 yakkha, ya⁴¹m aha⁴²m a⁴³ja āharit⁴⁴va idam tava niccabbhikkham⁴⁵ sucim paṇita⁴⁶m utta-
 mara⁴⁷ṇasa⁴⁸ upeta⁴⁹m laddhāgamanam devat⁵⁰ham te āgacchissati⁵¹, āhariyo⁵² ti
 25 āharu⁵³ko⁵⁴, idam vuttam hoti: aha⁵⁵ tva⁵⁶m idam bhikkham gehetvā āgata⁵⁷m
 ma⁵⁸m bhakkham⁵⁹ ath⁶⁰ eva⁶¹ mayi bhakkhite āhara⁶²ṇake āhā⁶³ nare idha sudul-
 labho bhavissati, kkhāra⁶⁴na: māde⁶⁵o hi āhara⁶⁶ṇa⁶⁷ya⁶⁸m āhā⁶⁹ paṇita⁷⁰manuss⁷¹o u-
 attā⁷², mayi pa⁷³na khādite Suttā⁷⁴ṇo pi nāma yakkhe⁷⁵na khādite āhā⁷⁶sa⁷⁷sa⁷⁸ kassa⁷⁹
 30 so⁸⁰ lājjissati⁸¹ bhattā⁸²khara⁸³ṇaka⁸⁴m na lājjissati, aha⁸⁵ te ito paṭhāya bhō-
 jana⁸⁶m dulla⁸⁷ham bhavissati, amhā⁸⁸ka⁸⁹m pi rājā⁹⁰m paṇita⁹¹m na lājjissati,
 20 kassa⁹² rakkhato⁹³ bahi⁹⁴hara⁹⁵ṇa⁹⁶, aha⁹⁷ pa⁹⁸m idam bhattam bhū⁹⁹jitvā ma¹⁰⁰m paṇi-
 20 ssati aha¹⁰¹m te¹⁰² ra¹⁰³ṇā¹⁰⁴ kathetvā nibaddham bhattam pessa¹⁰⁵mi, attā¹⁰⁶ṇam pi ca

¹ Bā māha-. ² Bā vatta-. ³ Bā ya-. ⁴ Bā -ssati. ⁵ Bā -bhattam. ⁶ Cā
 rassa. ⁷ Cā rassa corr. to rakk, Bā rassa. ⁸ Bā nāhar-. ⁹ Cā laddhā. ¹⁰ Cā laddhā,
 Bā laddhā. ¹¹ Cā -ssanti. ¹² Cā āha-. ¹³ Bā āhara¹⁴ṇiko. ¹⁵ Bā bhakkhissati.
¹⁶ Bā -stuvah. ¹⁷ Cā kassa corr. to kassati, Bā kassa. ¹⁸ Bā āhā¹⁹ so.
²⁰ Cā -bhattam-. ²¹ Cā -hattam. ²² Bā rassa. ²³ Bā omi²⁴ta sa.

te khadditum na dassanti, aham hi tara santake¹ thope² na thasevā³ pā-
dikāsu thassimi, rokkhacchāyā⁴ pi te na thasevā⁵ aṭṭaṇe chattaṇṇakāyāṃ
eva thassimi, ece pana⁶ mayā saddhīm viraṇṇhissāsi⁷ khaggena taṃ⁸ āvidhā
stundhesimi, aham hi⁹ aṇṇa staṇṇattham eva aṇṇa kutevā āgato ti. Evaṃ kira
naṃ Mahāsatto tajjasi.

Yakkho „yuttaṃ¹⁰ māpavo vadatiti“ sallakkhetvā paṇa-
nacitto dve gāthā abhāsī:

5. Mam' esa¹¹ Sutaṇo attho yathā bhāsasi māpava,
mayā tvaṃ samanuddāto sotthiṃ passāhi¹² mātaraṃ. 19.
6. Khaggaṃ chattaṇ ca patiṃ ca gacch' evādāya māpava, 10
sotthiṃ passatu te mātā tvaṃ ca passāhi mātaraṃ ti. 20.

Tatha SUTANO ti Bodhisattam āpenti, yathā bhāsasīti yathā tvaṃ
bhāsasi tathā¹³ ye esa tvaṃ bhāsito attho esa mam' esa¹⁴ attho mayham āva¹⁵
vajjhaṃ.

Yakkhassa katham sutvā Bodhisatto „mama kammaṃ 10
nipphannaṃ, damito me yakkho, bahum dhanam laddham,
rañño vacanaṃ katan“ ti tuṭṭhacitto yakkhassa anumodanaṃ
karanto osānagātham āha:

1. Evaṃ yakkha sukhi hohi saha sabbehi ṇatibhi,

dhanaṃ ca me adhigataṃ, rañño ca¹⁶ vacanaṃ katan ti 21. 20
vatvā ca pana yakkhaṃ āmantetvā „samma, tvaṃ pubbe ako-
salakammaṃ katvā kakkhalo pharusā paresaṃ lohitamaṃsa-
bhakkho yakkho hutvā nibbatto, ito patthāya pāpātipātādini
mā karitī“ sīle ānisaṃsaṃ dassiye¹⁷ cādānaṃ¹⁸ kathetvā
yakkhaṃ¹⁹ pañcasu silesu patitthāpetvā „kiṃ te araṇṇavāsena, 20
chi nagaradvāre taṃ nisīdāpetvā aggabhattalābhiṃ karomiti“
yakkhena saddhīm nikkaṃmitvā khaggādini yakkham eva²⁰
gāhāpetvā Bārāṇasīṃ agamāsi. „Sutaṇo māpavo yakkhaṃ
gahetvā etīti“²¹ rañño ārocesuṃ. Rājā amaccaparivuto Bo-

¹ C¹ santake corr. to santi-, B² santi. ² B² athāne. ³ C² onit pādikaṇa thas-
sini, C² has added the same later. ⁴ B² -yati. ⁵ C² add so. ⁶ C² -ti, C²
viraṇṇhissāsi corr. to viraṇṇhissāsi. B² viraṇṇhissāsi. ⁷ B² tvaṃ. ⁸ B² pi. ⁹
B² yuttarūpaṃ. ¹⁰ B² eva. ¹¹ C² passasi. ¹² C² B² yathā. ¹³ B² mayham eva.
¹⁴ B² omits ca. ¹⁵ C² -silye, C² -silye corr. to -silye, B² dassiye. ¹⁶ B² ca
ā. ¹⁷ B² omits y. ¹⁸ B² yakkhaṃ, omitting eva. ¹⁹ B² chiṃ.

dhissattassa paccaggamanam katvā yakkham nagaradvāre nissāpetvā aggabhaddalābhinam¹ katvā nagaram pavasiṭvā bherim carāpetvā nāgare sannipādetvā Bodhisattassa guṇam kathetvā senāpatiṭṭhānam adāsi, sayam ca Bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādini puññāni katvā saggaparāyano ahoṣi.

Sattā imam desanam² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne mātuposakabbhikkhu sotāpattiṭṭhale patiṭṭhahi) „Tadā yakkho Aṅgulimālo ahoṣi, rājā Anando, māpavo³ aham evā“ ti, Sutasenojātakam⁴.

10

4. Giṇṇhajātika.

Te kathamso karissanti. Imam Sattā Jetavane viharanto ekaṃ mātuposakabbhikkhum⁵ ārabha kathesi⁶.

Attito Bārāṇasīyam Brahmadatte rājāni karente Bodhisatto giṇṇhayoniyam nibbattitvā⁷ vayappatto vuddhe⁸ pariṇinacakkhuke mātāpitare giṇṇhaguhāya⁹ ṭhapetvā gomahsādini āharitvā posesi. Tasmiṃ kāle Bārāṇasī-susāne eko nesādo aniyametvā giṇṇhānam pāse¹⁰ oḍḍesi. Ath' ekadivasaṃ Bodhisatto gomahsam¹¹ pariyesanto susānam pavuttiṭṭho pādena¹² pāse¹³ bajjhivā attano na ciutesi¹⁴, vuddhe pana¹⁵ mātāpitare amussaritvā „kathan nu kho me mātāpitare yāpessanti¹⁶, mama baddhabhāvam¹⁷ pi ajānanta anāthā nippaccayā pabbataguhāya eva sussaṭvā marissanti maññe“ ti vilapanto paṭhamam gātham āha:

1. Te kathan nu karissanti vaddhā¹⁸ giridarīsaya,
22 ahaṃ baddho 'smi pāsena Niliyassa vasaṃ gato ti. 22.

Tattha Niliyassa¹⁹ 'ti evaṃnāmakaṃ nesādupattissa.

¹ C²-bhinnam, B²-bhaddilābhinam. ² B² āhamade-. ³ B² adda pana. ⁴ C²-na-, B² adda tattham. ⁵ B² -ruposakam-. ⁶ B² adda vatthu samajjāke vābhavissati. ⁷ all three MSS -ttestvā. ⁸ B² buddhe, C² pubbe. ⁹ B² -yadi. ¹⁰ B² pose cert. to pāsena. ¹¹ B² -siddi. ¹² B² emitta p. ¹³ B² pāsena. ¹⁴ B² adda popesi. ¹⁵ B² emitta pana and adda pariṇinacakkhuke. ¹⁶ B² adda pi. ¹⁷ B² bandha-. ¹⁸ C² ba-, B² vuddhā. ¹⁹ C² nī-

Tassa paridevato sutvā¹

1. Kiñ gījha paridevasi, kā nu te paridevanā,
na me suto vā dīṭṭho vā bhāsanto mānusiñ dījo². 23.
 2. Bharāmi mātāpitāro vaddhe³ giridarīsaye,
te kathan nu kariassanti, ahañ vasañ gato tava⁴. 24. 5
 3. Yan nu gījho yojanasatañ⁵ kuṇapāni avekkhati
kaṃmā jālañ ca pāsāñ ca āsajjāpi na bujjhasi⁶. 25.
 4. Yadā parābhavo hoti poṣo jīvitasaṃkhaye
atha jālañ ca pāsāñ ca āsajjāpi na bujjhati⁷. 26.
 5. Bharassu mātāpitāro vaddhe⁸ giridarīsaye, 10
mayā tvañ samanunāṇāto sotthiñ passaṃhi ūṭake⁹. 27.
 6. Evañ luddaka¹⁰ nandassu saha sabbehi nātibhi,
bharissam mātāpitāro vaddhe¹¹ giridarīsaye ti¹² 28.
- nesādaputtēna dutiyā gījhbena tatiyā ti imā gāthā paṭi-
pāṭiyā vuttā. 15.

Tatthe yannu 'ti yañ nu etañ leka kathiyati¹³, gījho yojana-
saṃ¹⁴ kuṇapāni avekkhati¹⁵ yojanasatañ sikkamma thitāni pi kuṇa-
pāni paṇṇu, tam yadī tatthi¹⁶ aha kaṃmā tvañ imañ jālañ ca pāsāñ ca
āsajjāpi na bujjhasi¹⁷ suttikam āgacchāpi na jānāsi¹⁸, parābhavo ti
vināso, bharassu 'ti idam so Bodhisattvaṃ dhammakathan sutvā paṇḍito 20
gījharāja paridevato na attano paridevati mātāpitunnam¹⁹ paridevati nāyañ
māretuñ vutto ti²⁰ tassatvā āha vatvā ca poṣa pīyācittēna mudacittēna
pāsāñ vuttā.

Ath²¹ aasa Bodhisatto²² maranaduḥkhā mutto sukhito anu-
modanañ karonto oṣaṇagātham vatvā mukhapūrañ²³ māṃsañ 25
ādāya gantvā²⁴ mātāpitunnam²⁵ adāsi.

Suttā imam desanañ²⁶ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakañ su-
modhānesi: (Saccapariyosāne mātīposakabhikkhu²⁷ sotāpattiphalo pa-

¹ B² aha nesādaputto gījharājassa paridevitasaddhā sutvā duttiyagāthamāha. ²
B² adde ti gījho āha. ³ B² vuddhe. ⁴ B² tava ti nesādo āha. ⁵ B² -saṃ-.

⁶ B² -citi gījharājā āha. ⁷ C² -si, B² -citi. ⁸ B² -ke ti. ⁹ B² luddha. ¹⁰ B² omitti ti.

¹¹ C² -jyati, C² -jyati, B² -jyati. ¹² C² -ati. ¹³ C² tattham, C² tattham corr.
to tatthā, B² katham corr. to katham. ¹⁴ so all three MSS. ¹⁵ B² -tūnañ.

¹⁶ B² tatthā. ¹⁷ B² -tassa. ¹⁸ B² -ya. ¹⁹ B² omitti gantvā. ²⁰ B² dhamma-

²¹ B² māno.

(gijjhā) „Tadā mesādaputto Channo ahesi, mātāpitare' mahārāja-kulāni, gijjhārājā' aham evā" ti. Gijjhajātakaṃ².

5. Dabbhapupphajātaka.

Anutīracārī bhaddante ti. Idam Suttā Jetavane vi-
 3 haranto Upanandam Sakyaputtam ārabhha kathesi. So hi vāsane
 pabbajitvā appicchatāṇiguno pahāya mahātāṇho ahesi, vassūpanāyikāya
 dve tayo vihāre pariggahetvā ekasmim chuttam evā⁴ upāhanam vā⁵
 ekasmim kattaranyutthim vā udakumbham vā thapetvā ekasmim sa-
 yam⁶ vasati. So ekasmim janapadavihāre vassam upaguntvā „bhik-
 10 khūhi nāma appicchehi bhavītabban" ti ākāse zandam utthāpeto⁷
 viya bhikkhūnam pacceyasantosadipakam⁸ ariyavamsapaṭipadam ka-
 thesi. Tam sutvā bhikkhū manoromāni⁹ pattacivarāni chaddetvā matti-
 kūpattāni¹⁰ c' eva paṇṇakūlacīrarāni ca gaṇhimesu. So itarāni attano
 vasanatthāne thapetvā vuttiharasse pavāretvā yānakam pūretvā Jeta-
 15 vanam gacchanto antarāmagge ekassa amāññavihārassa piṭṭhibhāge
 pade vallyā palihuddho¹¹ „addhā ettha" ti kūci laddhabbam bhavisa-
 tti¹² tam vihāram pavasi. Tattha pama dve mahallakabbhikkhū¹³ vas-
 sam upagacchimesu, te dve ca thūlasātake ekaṃ ca sukhumakum-
 balam labhitvā bhājetum asakkonti nam¹⁴ diāvā „there no bhājetvā
 20 dassatīti" tuttacittā „mayam bhante imam vassāvāsikam bhājetum na
 sakkoma, imam no nissāya vivādo hoti, imam¹⁵ amhākaṃ bhājetvā
 „etthā" ti āhamesu. So „sādhu bhājessānti" dve thūlasātake dvīpa-
 nam pi datvā¹⁶ „ayam amhākaṃ vinayadharānam pāpuṇātīti" kam-
 balam gahetvā pakkāmi. Te pi therā kambale sālayā ten' eva saḍ-
 25 dhim Jetavanam guntvā vinayadharabhikkhūsu¹⁷ tam attham āro-
 cetvā „labbhati no¹⁸ bhante vinayadharānam eram viopam bhāditum"
 ti āhamesu. Bhikkhū Upanandatherena ābhutani¹⁹ pattacivarāni²⁰
 diāvā „mahāpuñño si tvaṃ āvuso, bahum te pattacivarāni laddhan" ti
 vadamesu. So „kuto me āvuso puññam, imiṃ²¹ upāyena idam lad-
 30 dhan" ti sabbam kathesi. Dhammasabbhāyam²² katham samutthā-
 pesum: „āvuso Upanando Sakyaputto mahātāṇho mahālohho" ti.

¹ Hā tadā mī-. ² Bā adda pana. ³ Bā adda carutthadi. ⁴ Bā adda ekasmim.

⁵ Bā adda ekasmim pattam. ⁶ Bā samayaṃ. ⁷ Bā uttha-. ⁸ Bā ka. ⁹ Bā

manāpini. ¹⁰ Bā ka-. ¹¹ Bā palihuddho. ¹² Bā mitta ettha. ¹³ Hā ka-. ¹⁴

Bā tam. ¹⁵ Bā idam. ¹⁶ Bā bhājettā. ¹⁷ Bā omiṃ vinayadhara. ¹⁸ Bā labhati

na kho. ¹⁹ Bā -tāni. ²⁰ Bā -civarāni. ²¹ Hā adda me. ²² Bā bhikkhū āb-

Satthā āgantvā .ikāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sammis-
sionā' ti pucchitvā .imāya nāmā' ti vutte .na bhikkhave Upanan-
dena paṭipadāya anucchavikaṃ kataṃ, parassa paṭipadam kathentena
nāma bhikkhunā paṭhamam attano anucchavikaṃ katvā pucchā paro
ovaditabbo".

5

Attānam eva paṭhamam patirūpe nivesayo, (Dhp. v. 102; cfr. J. II p. 101.)

ath' aññam annasēyya, na kilisēyya paṇḍito ti

imāya Dhammapado gāthāya dhammam dosetrā .na bhikkhave Upa-
nando idān' eva pubbe p' eṣa mahālobho va', na ca idān' eva' ime-
ssa santakam vilumpati pubbe pi' vilumpi yevā' ti vatvā ati-
tam āhara.

10

Atte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ karente
Bodhisatto nadittre rukkhadevatā ahoṣi. Tada eko si-
gālo Māyavi nāma bhariyaṃ gaḥetvā nadittre ekaṃmiṃ thāne
vasi. Ath' ekadivasam sigālaṃ sigālā evam āha': „dohaḷo
me sāmī uppanno, allarohitamacchaṃ khādītum icchāmi".
Sigālo „appasukkā' hohi, āharissāmi te" ti nadittre caranto
valiya pāde paḷibuddhitvā' anutiram eva agamāsi. Tasmiṃ
khane Gambhīracārī ca Anutīracārī ca' ti dve uddā macche
pariyesanā tīre aṭṭhaṃsu. Tesu Gambhīracārī mahantaṃ ro-
hitamacchaṃ disvā vegena udakaṃ pavisitvā taṃ naḡuttthe
gaṇhi. Balavā maccho parikaddhanto pāyāsi'. So „mahā-
maccho ubhinnaṃ pi no pahosati, ehi me sahāyo hohi"
itarena saddhiṃ sallapanto' paṭhamam gātham āha:

1. Anutīracārī bhaddaṃ te, sahāya-m-anudhāva maṃ,

15

mahā me gaḥito maccho, so maṃ harati vegasā ti. 29.

Tasma sahāyam-anudhāva maṃ' ti sahāya anudhāva maṃ, anudhi-
varena mahāro vutto, idam vuttam hohi: yathāhaṃ imas macchena na sam-
sīrjmi' evam maṃ naḡutt(hakka)ḷo gaḥetvā evam anudhāva' ti.

1 B² adde mahatako. 2 B² omitta va. 3 B² na ca indānava, C² omitt na ca.
4 C² omitt vilumpati pubbe pi. 5 B² sigālā sigālāna āha. 6 C² -kko. 7 B²
-bajhitvā corr. te -bajhitvā. 8 B² yāsi. 9 B² -vento. 10 B² rohitto. 11 C²
omitt maṃ. 12 C² -hi-, B² -ha-. 13 naḡutt(hakka)ḷo naḡe, C² naḡutt(hakka)ḷo
corr. te -khaḷo, B² naḡutt(hakka)ḷo. 14 C² emh. 15 C² -va.

Taṃ sutvā itaro dutiyaṃ gātham āha:

3. Gambhīracārī bhaddan te, daḥhaṃ gaṇhāhi thāmasā,
ahaṃ taṃ uddharissāmi supanno uragam-m-ivā¹ 'ti. 30.

Taṃha thāmasā² ti thāmasa, uddharissāmi³ niharissāmi, supanno⁴
1 uragammivā⁵ ti garulo⁶ sappada⁷ viya.

Atha dve pi te ekato hutvā rohitamaccchaṃ niharitvā
thale⁸ thapetvā mūretvā⁹ „bhājeḥi¹⁰“ kalahaṃ katvā bhājetuṃ
asakkontā¹¹ thapetvā nistidimsu. Tasmim khaṇe sigālo taṃ
thānaṃ anupatto. Te taṃ disvā ubbo pi pacceggamanam
10 katvā „ayaṃ samma dabbhapuppha maccho¹² amhehi ekato
hutvā gaḥito, taṃ no bhājetuṃ asakkontānaṃ vivādo uppanno,
samabhāgaṃ no bhājetvā deḥi¹³“ tatiyaṃ gātham āhaṃsu:

4. Vivādo no samuppanno, dabbhapuppha¹⁴ saṃohi me,
saṃehi medhakaṃ samma, vivādo vūpasammatan ti. 31.

15 Taṃha dabbhapupphā¹⁵ ti dabbhapupphasamānavantatāya¹⁶ taṃ ās-
pati, medhakaṃ ti kalahaṃ.

Tesaṃ vacanaṃ¹⁷ sutvā sigālo attano balaṃ dīpento

4. Dhammattho¹⁸ baṃ pure āsiṃ, baṃ atthaṃ me tīritam,
saṃehi medhakaṃ¹⁹ sammā²⁰, vivādo vūpasammatan ti 32.

20 imaṃ gātham vatvā bhājento

5. Anutirācārī²¹ naṅgutthaṃ, sīsaṃ Gambhīracārīno,
athāyaṃ majjhimo khaṇḍo dhammatthassa²² bhavissatīti 33.
imaṃ gātham āha.

Taṃha pāthamegāthāya ayaṃ artho: ahaṃ pubbe rājinaṃ vinicchayaṃ ayaṃ
25 āsiṃ, tena mayā vinicchayaṃ nistiditvā baṃ atthaṃ²³ tīritam, tosaṃ tesaṃ²⁴
brāhmaṇaghaṭṭakānaṃ²⁵ baṃ atthaṃ tīritā²⁶, vinicchayitvā²⁷ ev-āhaṃ tumhāci-
sīnaṃ samajātikānaṃ catuppādānaṃ atthaṃ tīrituṃ kiṃ na sakkhissāmi, ahaṃ²⁸
20 saṃehi medhakaṃ, samma maṃ nissāya tumhākaṃ vivādo vūpasammatī²⁹

¹ Bāḥ - gamiva. ² Bā urānivā ectr. te uragāniva. ³ Cā - ḍa. ⁴ Bā tte. ⁵ Bā adde vā. ⁶ Cā Bā - to. ⁷ Bāḥ dabbapuppa. ⁸ Bā dabbapuppā. ⁹ Bā taḥ in the place of t. v. ¹⁰ Bā - gaḥi. ¹¹ Bā samma. ¹² 30 Cā; Bā anu-
tiraṃ tīriti, Bā anutiracārī. ¹³ Cā dhammā. ¹⁴ Bā - adde vā. ¹⁵ Cā has added
one tesāhi, Bā omits one. ¹⁶ Bā - kādinaṃ. ¹⁷ Bā tīritā. ¹⁸ Bā vinicchitvā.
¹⁹ Cā ayaṃ. ²⁰ Cā - an upasammatī.

ti, evaṃ ca pana vatvā manasā tayo kottāse karvā: Anudācari tvaṃ na-
guttarāṃ gaṇha, sāsāṃ Gaṇhāraṇīnaṃ hotu, aṭṭhaya¹ majjhima khaṇḍo
d' apī ca syuṃ majjhima kottāse, aṭṭhaya: accā d'² aṭṭha, ima dva kottāse
aṭṭhamitā³ tito syuṃ majjhima khaṇḍo dhammatthassa⁴ vinicchayaśālikassa
mayhā bhavissatīti.

Evam tam macchaṃ vibhajitvā „tumhe kalahaṃ akatvā
anaṅgutthaṃ ca sīsaṃ ca khādatha“⁵ 'ti vatvā majjhimakhaṇḍaṃ
mukheṇa⁶ dasitvā tesāṃ passantānaṃ ōva⁷ pāyāsi⁸. Te su-
hassaṃ⁹ parājita viya dummukhā nisīditvā chaṭṭhaṃ gātham
ābhamu:

„Ciraṃ pi bhakkho abhavissa sace na vivādemase,
asīsakaṃ¹⁰ anaṅgutthaṃ sigālo harati rohitān ti. 34.

Tattha ciraṃpi¹¹ dva vā¹² tayo vā¹³ divasa anūhīya vuttaṃ.

Sigālo pi „ajja bhariyaṃ rohitamacchaṃ khādāpessāmīti“¹⁴
tutthacitto tassā santikaṃ agamāsi. Sā tam āgacchantāṃ diśvā¹⁵
abhinandamāṇā

1. Yathāpi rājā nandeyya rajjaṃ laddhāna khattiyo
ev' aham ajja nandāmi diśvā punnamukhaṃ patin ti 35.
imaṃ gātham vatvā adhigamūpāyaṃ pucchanti

„Kathan nu thalajo santo udake macchaṃ parāmasi,
puttho me samma akkhāhi kathaṃ adhigatam tayā ti 36.
imaṃ gātham āha.

Tattha kathanu¹⁶ d'¹⁷ khāda bhaddo ti macchakhaṇḍo purato jhapīti
kathan nu traṇi thalajo samāno¹⁸ udake macchaṃ gaṇhīti pucchati¹⁹.

Sigālo tassā adhigamūpāyaṃ ācikkhanto anantaraṃ²⁰ gā-
tham āha:

„Vivādena kiṇā honti, vivādena dhanakkhaya,
jīnā²¹ uddā vivādena, bhūṇja Māyāvi rohitān ti. 37.

¹ B⁴ accāyāsi. ² B⁴ dī. ³ C⁴ dhammā. ⁴ B⁴ amita m. ⁵ B⁴ tesāṃ pa-
santānaṃ yeva dasitvā. ⁶ B⁴ palāyī. ⁷ B⁴ -ssa. ⁸ C⁴ asāsaṃ. ⁹ B⁴ omite
vā. ¹⁰ B⁴ adda ca kathaṃ. ¹¹ C⁴ māno, C⁴ māno corr. to samāno. ¹² C⁴
pucchantoti, B⁴ pucchī. ¹³ C⁴ antaraṃ, C⁴ antaraṃ corr. to ananta-. ¹⁴ C⁴
pi-, B⁴ ji-.

Tattha virādena kiā honti ti bhaddo imo satthi virādena karonti virādena nissāya kiā appamāṇasāhite honti, virādena dhanakkhaya ti bhadda virādenānānaṃ dhanasū dhanāpi¹ virāden² eva honti, deṣu viraḍḍanti³ eko⁴ pariṇito pariṇitassa dhanakkhayaṃ pāpuppiṃ itaro jayabhāgaḍḍhana.
 5 jina⁵ uddā ti dā⁶ pi virāden⁷ eva imasmiṃ macchaṃ jina⁸; tesmā evaṃ mayā bhūtaṃ⁹ uppatitū mā sādhesi¹⁰, kevaṃ¹¹ imasmiṃ bhūṇa Mayā¹² rohitā ti.

Itarā¹³ abhisambuddhagāthā:

10. Evam evaṃ manussesu virādo yaṭṭha jāyati
 dhammatṭhaṃ paṭi dhāvanti, so hi nesaṃ vināyako,
 15 dhanāpi tattha jīyanti¹⁴ rājako so ca¹⁵ vaddhatīti. 38.

Ettha¹⁶ evamevaṃ ti bhikkhave yaṭṭhā eṭṭe uddā jina¹⁷ evaṃ evaṃ manussesu pi yaṃhiṃ dhāne virādo jāyati tattha te manussā dhammatṭhaṃ paṭidhāvanti vināyakaṃ imasmiṃ upasamākamanti, kimhāraṇā; so hi nesaṃ vināyako¹⁸, tesmā virāḍḍhaṃ manussesu virāḍḍhaṃ pāpuppiṃ itaro jayabhāgaḍḍhana.
 15 te virāḍḍhaṃ dhanato pi jīyanti itaṃ santisā pariḍāyanti dāḍḍha¹⁹ eva jayabhāgaḍḍhaṃ so rājako so ca²⁰ vaddhatīti.

Satthā imasmiṃ nesaṃ²¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ amodhānesi: „Tadā sigālo Upanando ahoṃ, uddā dve mahallakā, tasmā kārāṇassa paccakkhakārikā rukkhadevatā²² ahaṃ evā²³ ti. Dab-
 20 bhapupphajātakaṃ²⁴.

6. Dasanpakajātaka.

Dasanpakam²⁵ tikhiṇadhāraṇa ti. Imasmiṃ Satthā Jetuvane viharanto purāṇadūṭṭiyikapalebbhanaṃ ārahhaṃ kathesi. Tam²⁶ hi bhikkhuṃ „saccaṃ kira traṃ ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā²⁷, „saccaṃ
 25 bhante“ ti „kena ukkaṇṭhāpito“ ti „purāṇadūṭṭiyikāyā“ ti vutto „bhikkhu, ayaṃ itthi tvaṃ anattakārikā, pubbe pi traṃ imasmiṃ nissāya cetasaikarogena maranto²⁸ paṇḍite nissāya jīvitam alattā²⁹“
 ti vuttvā atitamaṃ āharī:

¹ B⁴ -yā. ² C² -vā. B⁴ -vāde. ³ C² omitteto. ⁴ B⁴ ji-. ⁵ B⁴ add: uddā. ⁶ C² jina, B⁴ jina. ⁷ C² aga-. C² igamtaṃ corr. to āh-. ⁸ C² vasaḍḍha. ⁹ B⁴ -laḍḍha. ¹⁰ C² -ro. ¹¹ B⁴ ja-. ¹² B⁴ pa. ¹³ C² te- corr. to e-. B⁴ te-. ¹⁴ B⁴ has add: so. ¹⁵ C² va. B⁴ pa. ¹⁶ B⁴ dhammaḥ. ¹⁷ B⁴ add: paṇḍ. ¹⁸ B⁴ dabbhuppa - - paccamam. ¹⁹ B⁴ pappakam. ²⁰ B⁴ tañ. ²¹ C² omitt. pucchitvā. ²² B⁴ maddanto. ²³ B⁴ laḍḍhā. ²⁴ B⁴ add: jātaka.

Atti Bārāṇasīyaṃ Maddavamaḥārāja¹ rajjān kā-
 rente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbatti. Senakakumāro ti
 'ssa nāman karimān². So vayappatto Takkaṣilāyaṃ sabbasip-
 pāni oggaḥetvā³ Bārāṇasīn⁴ paccāgantvā Maddavarāṇṇo attha-
 dhammānussāsako amacco ahosi, Senakapaṇḍito ti yutto⁵ sakala- 3
 nagare cando viya sariya viya paññāyi. Tadā raṇṇo purohitaputto
 rājupatthānaṃ āgato sabbālaṃkārapatimanditaṃ⁶ uttamarūpa-
 dharaṃ raṇṇo aggamahesiṃ disvā paṭibaddhacitto hutvā guhaṃ
 gantvā nirāhāro nipajjitvā sahāyakehi puṭṭho tam atthaṃ āro-
 cesi. Rājā⁷ „purohitaputto na dissati, kahaṃ na kho⁸“ ti 10
 pucchitvā tam atthaṃ sutvā taṃ pakkosāpetvā „ahaṃ“ te
 imaṃ sattadivasāni dammi, sattāhaṃ ghare katvā atthame di-
 vase āneyyāsiṃ⁹ āha. So „sādhū¹⁰“ ti sampaticchitvā taṃ ge-
 haṃ netvā tāya saddhiṃ abhirami. Te aṇṇamaṇṇaṃ paṭi-
 baddhacittā hutvā kiñci ajānāpetvā aggaḍvāreṇa palāyitvā 15
 aṇṇassa raṇṇo vijitaṃ agamaṃsu¹¹. Koci gatattthānaṃ na jā-
 nāti¹², nāvāya gatamaggo viya ahosi. Rājā nagare bheriṃ
 carāpetvā nānappakāreṇa vicinanto pi tassa¹³ gatattthānaṃ na
 aṇṇāsi. Ath' assa taṃ nissāya balavaṇṇo uppaṇṇi, hadayaṃ
 uphaṃ hutvā lohitaṃ pagghari, tato patthāy¹⁴ assa¹⁵ kucchito 20
 lohitaṃ nikkhami, vyādhi mahanto ahosi. Mahantāpi rāja-
 vejja tikicchitum nāsakkhimsu¹⁶. Bodhisatto „imaṃsa raṇṇo
 vyādhi n' atthi, bhariyaṃ pana apassanto cetasikarogena put-
 tho¹⁷, upāyena taṃ tikicchissāmīti¹⁸ Āyuraṃ¹⁹ ca nāma Pukku-
 saṃ ca²⁰ raṇṇo paṇḍitāmacce āmantetvā „raṇṇo deviyā adas- 25
 sasena cetasikarogaṃ ṭhapetvā aṇṇo rogo n' atthi, bahūpa-
 kāro²¹ kho paṇ²² amhākaṃ²³, upāyena naṃ tikicchāma, rājā-

¹ Bā nāma mahā-. ² Bā nāmanakamān. ³ Bā oggaḥetvā. ⁴ C¹ -siyaṃ, C² -siyaṃ corr. to -siṃ, Bā -si. ⁵ so all three MSS. ⁶ C¹ -pati-, Bā -paṭi-.
⁷ Bā rājāpi. ⁸ Bā adds ro. ⁹ C¹ āhaṃ. ¹⁰ Bā āg-. ¹¹ Bā jāni. ¹² Bā tassa.
¹³ Bā patthāya tassa. ¹⁴ Bā na-. ¹⁵ C¹ pu- corr. to phu-. ¹⁶ C¹ āyu-, C² ayuraṃ corr. to ā-, Bā āyuraṃ. ¹⁷ Bā adds dev-. ¹⁸ Bā adds ca. ¹⁹ Bā paṇa. ²⁰ Bā adds tasmā.

gaṇe samajjaṃ karetvā asin¹ gilānā jānantena² asin³ gilāpema⁴,
 rājānaṃ sīhapañjare katvā samajjaṃ olokāpessāma⁵, rājā
 asin⁶ gilānāṃ diṣvā 'atthi nu kho īto aññaṃ dukkarataran'
 ti pañhaṃ pucchissati, tam⁷ samma Āyura tvaṃ 'asukam
 5 nāma dadāmi⁸ti vacanam īto dukkarataran' ti vyākareyyāsi,
 tato samma Pukkusa tam⁹ pucchissati, ath¹⁰ assa tvaṃ 'ma-
 hārāja, dadāmi¹¹ti vatvā adadato sā vācā aphalā hotiti, tathā-
 rūpiṃ vācam na keci upajivanti¹², na khādanti na pivanti, ye
 pana tassa vacanassānucchavikam¹³ karonti yathāpatiññātam
 10 attham¹⁴ denti yeva idaṃ tato dukkarataran' ti evaṃ vyākarey-
 yāsi, itoparam¹⁵ kattabbam¹⁶ ahaṃ jānissāmi¹⁷ti¹⁸ vatvā samajjaṃ
 kāresi. Atha te tayo¹⁹ paṇḍitā rañño santikaṃ gantvā „ma-
 hārāja, rājāṅgaṇe samajje vattati, tam²⁰ olokentānaṃ²¹ dukkham
 pi na dukkham²² hoti, ehi gacchāma²³“ ti rājānaṃ netvā sīha-
 15 puñjaram²⁴ vivaritvā samajjaṃ olokāpesuṃ. Bahū²⁵ janā attano
 attano²⁶ jānanakaasippaṃ dassesuṃ. Eko pana puriso tettiṃ-
 saṅglaṃ tikkhādhāraṃ asiratanāṃ gilati. Rājā tam²⁷ diṣvā
 „ayam²⁸ puriso etaṃ asin²⁹ gilati, 'atthi nu kho īto aññaṃ duk-
 karataran' ti ime paṇḍite pucchissāmi³⁰“ cintetvā Āyuraṃ
 20 pucchanto pathamaṃ gātham āha:

1. Dasannakam³¹ tikkhādhāraṃ asin³² sampanna³³ pāyinaṃ
 parisāyaṃ puriso gilati kiṃ dukkarataran³⁴ tato,
 yad³⁵ aññaṃ dukkaraṃ thānaṃ tam³⁶ me akkhāhi puc-
 chito ti. 39.

25 Taṃha dasannakam³⁷ ti Dasannakarattho³⁸ uppannam, sampanna-
 pāyinaṃ³⁹ ti sampannam⁴⁰ paralohitapāyinaṃ⁴¹, parisāyaṃ⁴² ti parisamajjaṃ
 dhanalohhena⁴³ ayam⁴⁴ puriso gilati. yad⁴⁵ aññaṃ ti⁴⁶ īto asigilanato⁴⁷ yam⁴⁸ aññaṃ
 dukkaraṃ tam⁴⁹ kāraṇaṃ⁵⁰ tathā⁵¹ mayā pucchito⁵² kathhehi.

¹ B⁴ -ta. ² B⁴ gilāpetvā, C² add tam. ³ B⁴ olokessāma. ⁴ B⁴ omitta tam. ⁵
 mīti vacanam - - na keci upa wanting in B⁴. ⁶ C² -nassam. ⁷ C² nayo; C² nayo
 corr. to tayo, B⁴ tayāpi. ⁸ C² -kento nam, C² -kento tam. ⁹ B⁴ kicchāma. ¹⁰
 C² B⁴ -u. ¹¹ B⁴ omitta one attano. ¹² B⁴ paṇḍita, B⁴ dasappa. ¹³ B⁴ tam.
¹⁴ C² pāyina. ¹⁵ B⁴ omitta sampannam. ¹⁶ C² -pi, B⁴ -lohita-pāyinaṃ. ¹⁷ B⁴
 adda yato yam aññaṃ. ¹⁸ B⁴ dukkarataran. ¹⁹ B⁴ tam.

Atha¹ so kathento dutiyam gātham āha:

1. Gileyya puriso lobhā asin sampanna pāyinaṃ,
yo² ca vajjā dadāmiti taṃ dukkarataram tato,
sabb³ aññaṃ sukaraṃ thānaṃ, evaṃ jānāhi Māgadhā⁴ 'ti. 40.

Tattha vajjā ti vaḍeyya, taṃ dukkaratarāṃ ti taṃ dadāmiti vac- 3
naṃ tato asigilānato dukkaratarāṃ, sabbaññaṃ⁵ ti asukhaṃ nāma tava dassa-
māṃ vacanaṃ thapetvā aññaṃ sabbeṃ⁶ pi kīratam⁷ anhatam, Māgadhi⁸ ti
rājānam gottanālapati⁹.

Raṇṇo Āyurapanditassa vacanaṃ sutvā „asigilānato kira
'idaṃ nāma dammiti' vacanaṃ dukkaraṃ, ahaṃ ca 'purohita- 10
puttassa devinā dammiti' avacaṃ, atidukkaraṃ vata me ka-
tau¹⁰ ti vimamsantass' eva hadaye soko thekaṃ tanuttam¹¹
gato. Tato „parassa idaṃ¹² nāma¹³ demiti vacanato pan' añ-
ñaṃ¹⁴ dukkaratarāṃ atthi nu kko¹⁵ ti cintetvā Pukkusapandi-
tena¹⁶ saddhiṃ sallapanto tatiyaṃ gātham āha: 15

2. Vyākāsi Āyuro pañhaṃ atthadhammassa¹⁷ kovido,
Pukkusaṃ dāni pucchāmi: kiṃ dukkaratarāṃ tato,
yaḍ aññaṃ dukkaraṃ thānaṃ taṃ¹⁸ me akkhāhi pucchito
ti. 41.

Tattha pañhaṃ atthaṃ¹⁹ ti pañhasse attham vyākāsi²⁰ vuttam hoti. 20
dhammassa kovido ti tadatthajotake gandhe²¹ āsāse, tato ti tato vacanato
kiṃ dukkaratarāṃ.

Ath' essa vyākaroṇto Pukkusapandito catutthaṃ gātham āha:

3. Na vācam²² opajivanti aphalaṃ giram²³ udiritam,
yo ca datvā avākayirā taṃ dukkaratarāṃ tato, 25
sabb²⁴ aññaṃ sukaraṃ thānaṃ, evaṃ jānāhi Māgadhā²⁵ 'ti. 42.

Tattha datvā ti asukhaṃ nāma demiti paṭiññeṃ datvā, avākayirā ti
taṃ paṭiññitam²⁶ atthato dadanto tassam lobhaṃ avākareyya chindeyya²⁷, taṃ

¹ B⁴ atthassa. ² C¹² so. ³ B⁴ maddavā. ⁴ C² sabhaṃ, C³ an corr. to sabhaṃ.
⁵ C¹² omitti sabhaṃ, B⁴ sabhaṃ. ⁶ B⁴ ka-. ⁷ B⁴ -na -. ⁸ B⁴ tanukam. ⁹ B⁴
jamaṃ. ¹⁰ B⁴ omitti nāma. ¹¹ B⁴ pana -. ¹² C¹² add pana. ¹³ B⁴ pañha attham-
¹⁴ B⁴ taṃ. ¹⁵ so C¹²: B⁴ pañhaatthaṃ. ¹⁶ C² gandhe, B⁴ attho. ¹⁷ B⁴ sāvam.
¹⁸ B⁴ kīram. ¹⁹ B⁴ sappati-. ²⁰ B⁴ nachandeyya.

bhaṇḍaṇḍaḍeyya¹ 'ti vuttam² hoti, tato ti asigilanato³ ca⁴ asukam nāma te demit⁵ vacanato ca tad eva dukkarataram.

Raṇṇo tam pi⁶ vacanam sutvā „ahaṃ 'purohitaputtassa devin demit⁷' paṭhamam vatvā vācānnechavikam⁸ katvā⁹ adāsīm, dukkaram vata me katan¹⁰ ti parivittakentassa soko tanukataro¹¹ jāto. Ath' assa etad ahosi: „Senakapanditato aṇṇo paṇḍitaro nāma n' atthi, imam pañham etaṃ pucchis-sāmiti¹²“ tato tam pucchanto paṇcamam gātham āha:

5. Vyākāsi Pukkuso pañham atthadhammassa¹³ kovido,
10 Senakam dāmi pucchāmi: kim dukkarataram tato,
yaḍ aṇṇam dukkaram tṭhanam tam¹⁴ me akkhāhi pucchito
ti¹⁵. 43.

Ath' assa vyākaroṇto Senako chaṭṭham gātham āha:

6. Dadeyya-puriso dānam appam vā yadivā bahum,
15 yo ca datvā nānutape¹⁶ tam dukkarataram tato,
sabb' aṇṇam sakaram tṭhanam, evam jānāhi Māgadhā¹⁷ ti. 44.

Tattha nānutape¹⁸ ti attano atikkantaṃ¹⁹ atimāṇeṇ piyabhandam parassa datvā kumattam mayā idam dīnam ti evaṃ tam piyabhandam ārabbeyye²⁰ pucchī²¹ nūtantappati na sovatī tam asigilanato ca asukam nāma demit²² vacanato ca tassa dīnato ca dukkarataram. Iti Mahāsatto rājinaṃ saññapento²³ kathesi. Dānam hi datvā aparacetuṃ²⁴ ca dussandhāriya²⁵, tassā sandhāraṇa-dukkarat²⁶ Vessantarajītakasa nipitā ti, vuttam n' etaṃ²⁷:

Ado²⁸ cāpaṃ gahetvāna khaggaṃ bandhitva²⁹ vīmato
anayamī sako putto, puttanaṃ hi vadho dukko³⁰.
25 Adhā hi me tam dukkharūpeṇ yam kummāro vithāṇare,
asāṇ ca dhammam sūciya ko datvā anutapiessit³¹.

Rāja³² Bodhisattassa vacanam sutvā sallakkhesi: „ahaṃ attano manen' eva purohitaputtassa devin datvā sakamanam

¹ B⁴ na de-. ² B⁴ rukkhantaṃ. ³ B⁴ omits asl. ⁴ B⁴ omits ca. ⁵ B⁴ dem-mitt. ⁶ B⁴ tam, omitting pi. ⁷ B⁴ vācāyam-. ⁸ B⁴ odha-tam. ⁹ C⁴ tanuk-karo. ¹⁰ TV, C⁴ attham-. ¹¹ B⁴ tam. ¹² dhammassa kovido ti tadatthajotaka - - - pucchito ti wanting in C⁴. ¹³ B⁴ -tappe. ¹⁴ B⁴ madḍavā. ¹⁵ so all three MSS. ¹⁶ C⁴ so. ¹⁷ C⁴ omits pucchā. ¹⁸ B⁴ nāma te dadāmiti. ¹⁹ B⁴ saññi. ²⁰ C⁴ -takā. ²¹ B⁴ pa dussadāniya. ²² C⁴ -pā-, B⁴ tamā saddhāraṇanadu-. ²³ B⁴ omits ti x, hetam. ²⁴ B⁴ a-. ²⁵ B⁴ -vā. ²⁶ C⁴ mu-, C⁴ mu-corr. to du-. ²⁷ B⁴ -tappi-. ²⁸ B⁴ rājati.

sandhāretum na sakkomi, socāmi kilamāmi, na me idam anuc-
chavikaṃ, sace¹ mayi sasuehā bhavēyya idam² issariyaṃ chaḍ-
jetvā na palāyēyya, mayi³ pana sineham⁴ akatvā palātāya
kiṃ tāya mayhaṃ⁵ ti. Tass⁶ evaṃ cintentassa padumapatte
udabindu⁷ viya sabbo⁸ zoko vivatṭitvā⁹ gato. Tam khaṇṇaṃ
ñev¹⁰ assa¹¹ kucchi pariaanthāsi. Nirogo¹² sakhite hūtvā Bodhi-
satissa thutim karonto oṣānagātham āha:

1. Vyākāsi Ayuro pañhaṃ atha Pukkusa-poriso,
sabbe pañhe atihoti yathā bhāsati Senako ti. 45.

Tathā yathā bhāsati ti yathā paṇḍito bhāsati tath¹³ ev¹⁴ etam¹⁵ dānaṃ 10
nāma dāna n¹⁶ eva anurapiṭṭhau. 46. ti.

Imaṃ paṇ¹⁷ assa thutim katvā tatṭho bahum¹⁸ dha-
nam adāsi.

Satthā imaṃ dezanam¹⁹ āharitvā succāmi pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi: (Saccupariyoḍḍhe ukkaṇṭhitabhikkhū sotāpattiṭṭhale patiṭ- 11
ṭhaṃ) „Tadā rājamaheśi purānadūṭṭiyikā ahesi. rājā ukkaṇṭhitabhik-
khu. Āyura-paṇḍito Moggallāno, Pukkusa-paṇḍito Sāriputto, Senaka-
paṇḍito²⁰ aham evā²¹ ti. Dasuppanakajātakam²².”

7. Sattubhastajātaka.

Vibbhantacitto ti. Idam Satthā Jetavana vihāraṃto 20
paṇḍitpāramiṃ ārabha kathesi. Paccuppannavatthum²³ Ummagga-
jātaka vibhavasanti.

Attite Bārāṇasiyaṃ Janako nāma rājā rājāṃ kāresi.
Tada Bodhisatto brāhmaṇskale nibbatti, Senakakumāro
ti 'ssa nāmaṃ karissu. So yayappatto Takkaṣilāya²⁴ sabha- 25
sippāni uggaṇṭhitvā Bārāṇasiṃ paccāgantvā rājānaṃ paṇḍi.
Rājā tam amaccutṭhāne ṭhapesi mahantaṃ c²⁵ assa yasaṃ

¹ Bē sōds si. ² Bē imam. ³ C¹ mayham. ⁴ C¹ sine. ⁵ Bē udaka. ⁶ Bē sabha.

⁷ Bē vivatṭetvā. ⁸ Bē āva cassa. ⁹ all three MSS. -u. ¹⁰ Bē tadavataṇṇi.

¹¹ Bē -tappi. ¹² Bē -u. ¹³ Bē dhamma-de. ¹⁴ Bē sōds pana. ¹⁵ Bē panha-

jātakam sathān, B¹ dasuppana. ¹⁶ all three MSS. -u. ¹⁷ Bē -jāni.

anuppadāsi. So rañño atthañ ca dhammañ ca anuāsasi. Ma-
 dhurakatho dhammakathiko hūtvā rājānañ pañcasu silesu pa-
 titthāpetvā dāne uposathakamme dasakusalakammāpathesū¹ 'ti
 imāya kalyāṇapatipadāya patitthāpesi. Sakalaratthe² Bud-
 dhānañ uppannakālo viya ahosi. Pakkhadivasesu rājā ca
 uparājādāyo ca sabbe sannipatitvā³ va⁴ dhammasabhañ sa-
 jenti⁵. Mahāsatto sajjitadhammasubbhāya sarabhapallāṅkamaj-
 jhagato⁶ Buddhalīlāhāya⁷ dhammañ deseti. Buddhānañ dham-
 makathāsadiā c' assa⁸ kathā hoti. Ath' aññataro mahallaka-
 10 brāhmaṇo dhanabhiikkhañ caritvā kahāpanasahasasūñ lahitvā
 ekasmiñ brāhmaṇakule nikkhipitvā⁹ „pona bhikkhañ carissā-
 mīti“ gāto. Tassa gatakāle¹⁰ tam kulañ kahāpane valāñ-
 jesi¹¹. So āgantvā kahāpane dharāpesi. Brāhmaṇo kahāpane
 dātum asakkonto attano dhītaram tassā pādaparicārīkañ katvā
 15 adāsi. Brāhmaṇo tam gahetvā Bārānasito avidure¹² brāhmaṇa-
 gāme vāsāñ kappesi. Ath' assa bhariyā daharatāya kāmesu
 atittā aññena tarunabrāhmaṇena saddhīñ micchācārañ cari.
 Soḷasa hī atuppiyavatthūni¹³ nāma, katamāni soḷasa: sāgāro
 sabbasavantihī na tappati, aggi upādānena na tappati, rājā
 20 ratthena na tappati, bālo pāpehi na tappati, itthi methuna-
 dhammena alāṅkārena vijāyanañ¹⁴ 'ti imehi tihī na tappati,
 brāhmaṇo mantehi na tappati, jhāyī vihārasampattiya¹⁵ na tap-
 pati, sekho apacayena¹⁶ na tappati, appiccho dhūtagunena¹⁷
 na tappati, āradhaviṛiyo viriyārambhena na tappati, kathiko¹⁸
 25 sākaecchāya na tappati, visārado parisāya na tappati, saddho
 saṅghupatthānena na tappati, dāyako pariccāgena na tappati,
 paṇḍito dhammasavanena na tappati, catasso parisā Tathāgata-
 dassanena na tappanti¹⁹. Sāpi brāhmaṇi methunadhamme²⁰

¹ B⁴ dassakulo. ² C² -rattho. ³ B⁴ -pāteivā. ⁴ B⁴ omitti va. ⁵ C² sajjanti.
⁶ B⁴ ratanapallāṅke varagato. ⁷ B⁴ adde tiya. ⁸ C² ca, C³ ca. ⁹ B⁴ nikkha-
 mīti. ¹⁰ B⁴ kuta-. ¹¹ C² va-, B⁴ valāncasi. ¹² B⁴ adde ekasmiñ. ¹³ B⁴
 tappantiya-. ¹⁴ B⁴ appacayena. ¹⁵ C² dho-, B⁴ dhutaṅga-. ¹⁶ B⁴ dham-
 mika-. ¹⁷ B⁴ -till. ¹⁸ B⁴ -ena.

atittā¹ tam brāhmaṇaṃ niharitvā viśatthā² pāpakammaṃ kat-
tukāma³ hutvā ekadivasaṃ dommanā nipajjitvā „kiṃ bhoṭi“
vutta⁴ „brāhmaṇa, ahaṃ tava gehe kammaṃ kātuṃ na sak-
komi, dāsiṃ⁵ ānehi“⁶. „Bhoṭi, dhanam⁷ me n' atthi, kiṃ⁸
datvā ānemi“⁹. „Bhikkhaṃ caritvā dhanam pariyesitvā āne-
hi“¹⁰. „Tena hi bhoṭi pātheyyaṃ me sajjehi“¹¹. Sā tassa
baddhasattuabaddhasattūnaṃ¹² cammaapasibbakaṃ pūretvā udāsi.
Brāhmaṇo gāmanīgamarājadhānisu caranto sattakahāpaṇasatāni
labhitvā „alaṃ me ettakaṃ dhanam dāsiḍḍasamūlāya“¹³ 'ti ni-
vattitvā attano gāmaṃ āgacchanto ekasmiṃ udakaphāsuka-
ṭṭhāne pasibbakaṃ muñcitvā sattub khādītva pasibbakamukhaṃ
abandhitvā va pāṇiyam pīvituṃ otiṇṇo. Ath' ekasmiṃ ruk-
khasusire eko kaṇhasappo sattugandhaṃ ghāyitvā pasibbakaṃ
pavisitvā bhogaṃ¹⁴ abhūñjitvā sattum khādanto nipajji. Brāh-
maṇo āgantvā¹⁵ abbhantaraṃ anoloketvā pasibbakaṃ bandhitvā
anise katvā pāyāsi. Atha naṃ antarāmagge ekasmiṃ rukkhe
nibbattiadevatā khandhavivare¹⁶ ṭhatvā „brāhmaṇa, sace antarā-
magge vasissasi“¹⁷ sayam marissasi, sace ajja gharāṃ gamissasi
bhariyā te marissatī¹⁸“¹⁹ vatvā antaradhāyi. So olokeno de-
vataṃ adisvā bhūto maraṇabhayaṭṭajjito rodanto paridevanto
Bārāpasinagaradvāraṃ sampāpuni. Tathā ca pana²⁰ paṇṇara-
suposatho hoti, alaṃkatadhammāsaṇe nisiditvā Bodhisattassa
dhammakathādivaso²¹, mahājāno gandhapupphādihatto vagga-
vaggo hutvā dhammakathaṃ sotuṃ gacchati. Brāhmaṇo disvā
„kahaṃ gacchathā“²² 'ti pacchitvā „brāhmaṇa, ajja Senaka-
paṇḍito mudhureṇa sareṇa Buddhāṭṭhāya dhammaṃ deseti,
tvaṃ na jānāsi“²³ vutte²⁴ cintesi: „paṇḍito kira dhamma-
kathiko ahaṃ c' anhi maraṇabhayaṭṭajjito, paṇḍitāpi²⁵ kho pana

¹ B⁴ anatittā. ² B⁴ viśatthā. ³ B⁴ kātu-. ⁴ B⁴ dāsi dāsiṃ. ⁵ C¹² -nam. ⁶ B⁴ ki, C¹² kiñci. ⁷ B⁴ adda dha. ⁸ B⁴ -sathunāha. ⁹ B⁴ -ge. ¹⁰ B⁴ adda pasib-
bakassa. ¹¹ B⁴ -sittapā. ¹² C¹² viśatthi, B⁴ viśatthāsi. ¹³ C¹² -viti. ¹⁴ B⁴
omits pana. ¹⁵ B⁴ -an. ¹⁶ B⁴ nānagan-. ¹⁷ C¹² gacchā. ¹⁸ B⁴ ki tvaṃ pi
na jānāsi. ¹⁹ C¹² vutte corr. first to vutte and afterwards to vutte, B⁴ adda
so. ²⁰ B⁴ omits pi.

mahantam pi sokam haritum sakkonti, mayāpi tattha gantvā
 dhammaṃ sotum vattatīti¹ so tehi saddhim tattha gantvā
 Mahāsattam parivāretvā nisinnāya sarāṇikāya parisāya pari-
 yante sattupāsibbakena khandhagatena dhammasanato avidūre
 5 maraṇabhayaḥhito² atthāsi. Mahāsatto Ākasaṅgam otārento
 viya amatavassam vassanto viya³ dhammaṃ desesi. Mahājano
 saṅgātaṃomanasā sādhu-kāraṃ datvā dhammaṃ assosi. Paṇḍitā
 ca nāma disācakkhukā honti⁴. Tasmim khaṇe Mahāsatto pa-
 sannapaṇcappasādāni⁵ akkhini ummiletvā samantato parisam
 10 olokeno tam brāhmaṇam diṣvā cintesi: „ayam⁶ ettikā parivā
 somanassajātā sādhu-kāraṃ datvā dhammaṃ sunāti, ayam paṇ⁷
 eko brāhmaṇo domanassappatto rodeti, etassa⁸ abbhantare⁹ asan-
 jananasamatthena sokena bhavitabbaṃ, tam assa amibhena
 paharītvā tambamalam¹⁰ viya padumapalāsato udabinda¹¹ viya
 15 vinivattetvā etth¹² eva naṃ nissokam tuṭṭhamānasam katvā dham-
 maṃ desessāmi¹³ so tam āmantetvā „brāhmaṇa, Senakapaṇḍito
 nāmāhaṃ, idāṃ¹⁴ eva taṃ nissokam karissāmi, vissattho katha-
 hīti¹⁵ tena saddhim sallapanto paṭhamam gātham āha:

1. Vibbhantacitto kupitindriyo si,
 20 nettehi te vārigaṇā savanti,
 kin te nattham kiṃ pana patthayāno
 idhāgamā brahmo tad iṃgha¹⁶ brūhīti. 46.

Tattha kupitindriyo sīti sakkhundriyam eva sandhāya ghattindriyaṃ¹⁷
 sīti āha. vārigaṇā ti asambhūta, iṃghā ti codanāthe nipāto, tam hi Ma-
 25 hāsatto codento evamaṇa: brāhmaṇa, etta nāma divi kārasihi sūcanti pari-
 devanti sattasakkhāraṃ klemhā¹⁸ eva piyaṇṭiko nattho vā kīṇhā eva piya-
 jātikan patthetvā abbhanti vā, nattho āno te nattham kiṃ vā pana patthā-
 yanto ram idhāgato¹⁹, idāṃ me khippam brūhīti.

¹ C² - bhayataḥhito. ² B⁴ omits a. v. v. ³ C² konti. ⁴ B⁴ sampama
 paṇḍapaṇḍanti. ⁵ B⁴ omits ayam. ⁶ B⁴ etassa v. ⁷ B⁴ tamassa anāpāna
 pahāretvā tamalam viya padumala. ⁸ B⁴ udakabodum. ⁹ C² brahmaṇa ā-
 gham. ¹⁰ C² brāhmaṇa dīgaṃ corr. to -dīgha. ¹¹ B⁴ kuppiti. ¹² B⁴ klemhā-
 cid. ¹³ B⁴ idā v.

Ati¹ assa attano sokakāraṇaṃ kathento brāhmaṇo dutti-
yam gātham āha:

3. Mīyetha bhariyā² vajato mam³ aḷḷa,
agacchato maraṇaṃ āha⁴ yakkho,
etena dukkhena pavēdhito⁵ smi,
akkhāhi me Senaka etam atthan ti. 47.

Tattha⁶ vajato ti gēham gacchantassa, agacchato ti agacchantassa,
yakkho ti antarāmagge ekā yakkhadarutā, evaṃ ihā⁷ 'ti vadati, ā kīra dāsa
pasibbale te⁸ brāhmaṇa kassapa ti anālikhanti Bodhisattvassa ānāna-
bhārapakkāsaṇattham nīlāki. etena dukkhena⁹ 'ti gacchato bhariyā ma-
raṇadukkhena¹⁰ agacchato attano maraṇadukkhena¹¹, ten¹² smi pavēdhito
ghaṭṭito kampito, etamattāṇa¹³ ti etam kāraṇaṃ, yena me kāraṇena gacchato
bhariyā maraṇaṃ agacchato attano maraṇaṃ hoti¹⁴ etam me kāraṇaṃ āli-
khitā attha.

Mahāsatto brāhmaṇassa vacanaṃ sutvā samuddamatthake¹⁵
jālaṃ khipanto viya ānājālaṃ pattharivā „imesaṃ sattānaṃ
bahūni maraṇakāraṇāni: samudde nimuggāpi maranti, tattha
vāḷamacchehi gahitāpi, Gaṅgāya patitāpi¹⁶ sumsumārehi gahitāpi,
rukkhato patitāpi kappakena viddhāpi, nānappakārehi āvudhehi
pāhatāpi, visam khādītāpi ubbandhītāpi¹⁷ papāte patitāpi¹⁸
atīstādīhi¹⁹ vā nānappakārehi vā rogehi upaddutāpi maranti
yeva, evaṃ bahūni maraṇakāraṇānaṃ katarena nu kho kāraṇena
aḷḷa²⁰ esa²¹ brāhmaṇo antarāmagge vasanto sayam marissati ge-
ham assa vajato bhariyā marissatī²² cinteasi, cinto eva ca²³
brāhmaṇassa khandhe pasibbakam diāvā „imasmim pasibbake²⁴
ekena sappena pavitthena bhavitabbam, pavisanto ca pana so²⁵
imasmim brāhmaṇe pātaraśasamaye sattum khādītā pasibbaka-
mukhaṃ abandhītā va²⁶ pānīyaṃ pātum gate sattugandhena²⁷
pavittho bhavissati, brāhmaṇo pi pānīyaṃ pivitvā āgate sap-
paesa pavitthabbhāvaṃ ajānitvā va pasibbakam bandhītā ādāya²⁸

¹ C² ayaṃ, B² -yāya. ² C² āhu. ³ C² etattha. C² viamattā. ⁴ B² vata. ⁵
B² maraṇaṃ. ⁶ B² maraṇaṃ hoti. ⁷ tenasmī - - - hoti wanjing in B². ⁸ B²
adda tattha. ⁹ C² -di-. ¹⁰ B² -tāpi. ¹¹ B² astādīhi. ¹² B² aḷḷa. ¹³ B²
omits ra. ¹⁴ B² panaeso. ¹⁵ B² omits ra. ¹⁶ B² adda sappo.

pakkanto bhavissati, ev-āyaṃ antarāmagge vasanto sāyaṃ¹
 vasanatthāne 'sattum khādissāmiti' pasibbakam muñcitvā hat-
 tham pavesessati, atha nam sappo hatthe dasitvā jīvitakkha-
 yaṃ pāpessati², idam assa antarāmagge vasantassa maraṇa-
 5 kāraṇaṃ, sace pana gehaṃ gaccheyya pasibbako bhariyāya
 hatthagato bhavissati, sā 'antobhandaṃ olokessāmiti' pasibba-
 kam muñcitvā hattham pavesessati, atha nam sappo dasitvā
 jīvitakkhayaṃ pāpessati, idam assa aṇṇa gehaṃ gatassa³ bhari-
 yāya maraṇakāraṇaṃ⁴ ti upāyakosallaṇṇaṇe⁵ eva aññāsi. Ath'
 10 assa etaṃ abosi: „iminā sappena⁶ kanhasappena sūrena nib-
 bhayena bhavitabbaṃ, uyaṃ hi⁷ brāhmanassa mahāphāsukaṃ
 paharante pi⁸ pasibbake attano calanaṃ vā phandanaṃ⁹ vā na
 dasseti, evarūpāya parisāya majjhe pi attano¹⁰ atthibhāvaṃ na
 dasseti, taamā iminā kanhasappena sūrena nibbhayena bhavi-
 12 tabbaṃ¹¹ ti idam pi so upāyakosallaṇṇaṇe¹² eva¹³ dibbacakkhuna
 passanto viya aññāsi. Evaṃ sarājikāya parisāya majjhe sap-
 paṃ pasibbakam pavisantaṃ dievā tūtapuriso viya Mahāsatto
 upāyakosallaṇṇaṇe¹⁴ eva paricchinditvā¹⁵ brāhmanassa pañhaṃ
 kabhento tatiyaṃ gātham āha:

40 x. Bahūni thānāni vicintayitvā
 yam ettha vakkhāmi tad eva saccaṃ,
 maññāmi te brāhmaṇa sattubhastam¹⁶
 ajānato kanhasappe pavittho ti. 48.

Tattha: bahūni thānāni bahūni kāraṇaṃ, vicintayitvā ti pativū-
 45 jhātvā cintāsaena pavatāpajīvedho viya¹⁷ hutaṃ, yamettha vakkhāmi yam
 te sāmāseu kāraṇesu ekaṃ kāraṇaṃ vakkhāmi, ta-eva saccaṃ ti tad ev-
 atthaṃ¹⁸ dibbacakkhuna dievā kabhitaradihaṃ bhavissanti dipeṃ, maññāmi
 ekkakkhena, sattubhastam¹⁹ ti sattopasibbakam, ajānato ti ajānanta²⁰ eva
 eko kanhasappe pavittho ti maññāmi.

¹ Bā sāyaṃ. ² Bā pāpessati. ³ Bā gaccheyya. ⁴ Bā omiṭṭa sappena. ⁵ Bā
 omiṭṭa hi. ⁶ Bā hi. ⁷ Bā bandhanaṃ. ⁸ Bā adda ca. ⁹ Bā -sallaṇṇa sāpapa.
¹⁰ Bā -cchinditvā corr. to -cchinditvā. ¹¹ Cā -bhastam corr. to -bhastam. ¹² Bā
 -bhastam, Bā sattubhastam. ¹³ Bā -sarena sabbaṃ pativijjhātvā āvī. ¹⁴ Bā ko-
 deva katham.

Evañ ca pana vatvā „atthi te brāhmaṇa etasmin pasib-
hake sattā“¹ ti pucchā. „Atthi paṇḍitā“² ti. „Ajjā pātara-
savellāya sattum khādīti“³. „Āma paṇḍitā“⁴ ti. „Kattha nīsi-
ditvā“⁵ ti. „Arāṇṇe rukkhamaśasmin“⁶ ti. „Sattum khāditvā
pāṇiyam pātuṃ gacchanto pasibbakamukhaṃ bandhī na ban-
dhīti“⁷. „Na bandhīm⁸ paṇḍitā“⁹ ti. „Pāṇiyam pīvitvā āgato
pasibbakam oloketvā bandhīti“¹⁰. „Anoloketvā bandhīm¹¹ paṇ-
ḍitā“¹² ti. „Brāhmaṇa tava pāṇiyam pātuṃ gatakaṇe ajāna-
tass¹³ eva te sattugandhena pasibbakam sappo pavittṭho ti muṇi-
ñāmi, etam etth¹⁴ attham¹⁵, tasmā pasibbakam otāretvā paris-
majjhe tṭhapetvā mukhaṃ¹⁶ mocetvā paṭikkamma tṭhito ekaṃ
daṇḍam¹⁷ gahetvā pasibbakam tāva pahara, tato patthataṭṭha-
paṇ¹⁸“¹⁹ sūso ti katvā nikkhamantaṃ kanhasappam diṅvā nik-
kamkho bhavissasīti“²⁰ catuttamaṃ gātham āha:

1. Ādāya daṇḍam parisumbha²¹ bhastam²²,
pass²³ alamūgaṃ uragaṃ dijivhaṃ,
chind²⁴ ajja kamkham vicikicchitāni,
bhujāṅgamam passa, paṇuṇa bhastan²⁵ ti. 49.

Tattha parisumbha²⁶ ti pahara, passalamūgaṃ ti elapagharantena
mukhena alamūgaṃ²⁷ pasibbakato nikkhamantaṃ dijivhaṃ uragaṃ passa, chin-
dajja kamkham vicikicchitāni²⁸ ti atthi na kho na pasibbake sappo adūha
ti etthi kamkham eva paṇappana appajjamānāni vicikicchitāni ca ajja chinda,
mayham saddha avittham²⁹ hi me veyyakkaṃ, idā³⁰ eva nikkhamantaṃ
bhujāṅgamam passa, paṇuṇa bhastan³¹ ti.

Brāhmaṇo Mahāsattassa katham³² sutvā sāviggō bhayap-
patto tathā akāsi. Sappo pi bhoge³³ daṇḍena pahate³⁴ pa-
sibbakamukhā nikkhamitvā mahājanam olokeno atthāsi.

¹ B¹ -asati. ² B² -amin paṇḍita ti. ³ C³ bandhīti na --, C⁴ amis bandhī
na, B⁵ -mukham tim bandhāsi na bandhāsi brahmaṇa ti. ⁴ B⁶ -dhāmi. ⁵ B⁷
-dheṣṭi. ⁶ B⁸ -dhāmi. ⁷ B⁹ etthamatha katham. ⁸ B¹⁰ pasibbakamu-. ⁹ B¹¹
-lekaṇ. ¹⁰ C¹² -sampha-. B¹³ matthataṭṭhaṇaṇi. ¹¹ all three MSS. -ti. ¹² C¹⁴
-sumba. C¹⁵ B¹⁶ -sumbha? B¹⁷ -sumbha-. ¹³ C¹⁸ bhastam corr. to bhastan, B¹⁹
bhassam, B²⁰ attam. ¹⁴ B²¹ bhassan, B²² bhastham. ¹⁵ C²³ -sumhā, C²⁴ -sumha corr.
to -sumbha. ¹⁶ C²⁵ alamūgham. ¹⁷ B²⁶ satthukhatta. ¹⁸ B²⁷ hata, C²⁸ pahata.

Tam aññham pakāseṇa Saṁbhā paṇḍanamā gātham āha:

3. Saṁviggārūpa parisaṃsa majjhe
so brāhmaṇo suttabhāṇam¹ paṇḍeti,
utha nikkhami urago uggateja
5 āsiviso sappo phanaṃ karivā ti. 50.

Sappassa phanaṃ katvā nikkhamanakkāle Mahāsattassa sabbañño-
Buddhassa²va vyākaraṇam ahoṣi³. Mahājano celukkhepasahassāni
parattesi, aṅgulipothasahassāni⁴ paribhhanimesu, ghaṇamogtavassam⁵
viya suttaratanaṇṇam⁶ vassī, sādhamkārasutassahassāni⁷ parattimesu.
10 mahāpaṭṭhaviḍḍijjanasaḍḍo⁸ viya ahoṣi. Idam pana Buddhāliḥāya
evārūpassa paṇḍassa⁹ kathanaṃ nāma n¹⁰ eva jātiyā balaṃ¹¹ na gotta-
kulapadesayasadhanānaṃ¹² balaṃ. kassa pan¹³ etaṃ balaṃ ti. paṇḍaya¹⁴,
paṇḍavā hi puriso vipassanaṃ vaddhetvā ariyamaggaḍvārāni virarivā
amatamahānibbānaṃ pavanti, sāvakaḍāramāni pi paccakabodhiṃ pi
15 sammāsambodhiṃ pi paṭivijjhati, amatamahānibbānaṃ sampāpakesu hi
dhammesu paṇḍā va seṭṭhā, avasesā tassa¹⁵ parivārā¹⁶ honti, ten¹⁷
etaṃ¹⁸ vuttaṃ:

Paṇḍā hi seṭṭhā kusalā vadaṇti
makkhattarājā-r-iva tārakānaṃ,
20 silaṃ siriṃ ekpi sataṃ ca dhammaṃ¹⁹
anvayikā paṇḍavato bhavanti²⁰.

Evam kathite ca pana Mahāsattena paṇḍhe eko ahigunḍiko
sappassa mukhābandhanaṃ²¹ katvā sappam gahetvā ariñṇe
vissajjesi. Brāhmaṇo rājānaṃ upasaṃkamitvā jayāpetvā añja-
25 lūṃ paggayha rañño thutiṃ karonto upaḍḍham gātham āha:

6. Suladdhalābhā²² Janakassa rañño
yo paasati Senakaṃ sādhu paṇṇaṃ ti. 51.

Tass' atthe: sādhu paṇṇaṃ ti uttamapaṇṇaṃ Senaka-paṇṇaṃ, akkhiṇi
ummetvā iecchīciecchīakkhāṇe viya²³ akkhūhi paasitum iḥḥati; tassa rañño
20 Janakassa etc²⁴ iecchīciecchīakkhāṇe dassanaḷābhā suladdhalābhā vata etena, iḍ-
dhesu²⁵ iḥḥalābhessu etc va iḥḥā suladdhā nāma²⁶ ti.

¹ B² suttabhāṇam. ² B² -siti. ³ B² -potanasa-. ⁴ B² adda vassāto. ⁵ B²
quits sata. ⁶ B² kḥijjāmaṇa-. ⁷ C² B² paṇḍassa. ⁸ B² phalaci. ⁹ B² -dosa-
nam. ¹⁰ B² adda balaṃ. ¹¹ C² tassa. ¹² B² adda ca. ¹³ C² sapasetaṃ.
C² tato notan. ¹⁴ B² dhammo. ¹⁵ C² vāha- surv. to lha-. B² paṇḍhe-. ¹⁶
B² -bandham. ¹⁷ B² -bho. ¹⁸ C² piya. ¹⁹ B² quita etc. ²⁰ B² iḥḥadhesu.

Raṇṇo¹ thutim katvā pana pasibbakato sattakahāpana-
satāni gahetvā Mahāsattassa thutim katvā tṭṭhidāyam dātu-
kāmo diyaḍḍhagātham āha:

Vivattacchaddā² nu si sabbadaassi,
nānam³ nu te brāhmaṇa bhimsarūpaṃ, 5.
„Imāni me sattasatāni atthi,
gaṇhāhi subhāni dadāmi tuyham,
Tayā hi me jīvitam aḷḷa laddham,
atho pi bhariyāya-m-akāsi sotthim ti. 52.

Tatha vivattacchaddā nu⁴ si sabbadaassi ti āha nu kho tam abhi- 10
beṇ dhammakāraṇa vivattacchaddane vivattaneyyadhammo⁵ sabbhaññu Buddho ti
thutimena pucchati, Nānam⁶ nu te brāhmaṇa bhimsarūpaṃ ti udāhu
sabbhaññosampi sace⁷ tva nānam⁸ bhimsarūpaṃ sabbhaññutaḷḷagātho⁹ siye bolavon
ti, tayā hi me ti tayā hi dinnatā aḷḷa mayā jīvitam laddham, atho pi bha-
riyāyam akāsi sotthim ti atho pi me bhariyāya tam eva sotthim akāsi; ti 15
na vato sace pi suttasattasāni bhavessya dadessya evāhaṃ etakam eva dhanam
imāni¹⁰ sattasatāni gaṇhā ti punappuna Bodhisattam yāti.

Tam sutvā Bodhisatto aññhamam¹¹ gātham āha:

s. Na paṇḍitā vedanam¹² ādiyanti
citrāhi gāthāhi¹³ subhāsītāhi, 20
ito pi te brāhma¹⁴ dadantu vittaṃ,
āḍāya tvaṃ¹⁵ gaccha sakam niketan ti. 53.

Tatha vedanam¹⁶ ti vetanam¹⁷, ayaṃ eva vā pūtho, ito pi te brāhma 25
ti brāhmaṇa mama pādamūlato pi tuyham dhanam dadantu, āḍāya tvaṃ
gaccha¹⁸ ti ito aññāni Sūl satāni gahetvā sahasasabbhaññikam āḍāya sakamive-
tanam gaccha.

Evam ca pana vatvā Mahāsatto brāhmaṇassa sahasam
pūrapento kahāpane¹⁹ dāpetvā „brāhmaṇa kena tvaṃ dhana-
bhikkhāya pesito“ ti pucchā. „Bhariyāya“ paṇḍitā²⁰ ti.

¹ B⁴ brahmaṇa pi raṇṇo. ² B⁴ vivattacchaddā, R⁴ vivattacchaddā. ³ C⁴ -nam. ⁴ B⁴ vivattacchaddamvattacchaddānu. ⁵ B⁴ vivattacchaddavivattaneyya-. ⁶ B⁴ aṇṇo. ⁷ B⁴ adda atthiya. ⁸ B⁴ adda ma. ⁹ B⁴ chaḷḷam. ¹⁰ C⁴ R⁴ veta-. B⁴ veda- corr. to veta-. ¹¹ B⁴ kaṭṭhāhi. ¹² B⁴ brahma. ¹³ C⁴ R⁴ tam. ¹⁴ C⁴ vetaṇ, C⁴ vetan corr. to vetan, B⁴ devadamañ corr. to vetanam. ¹⁵ C⁴ veta-, B⁴ vetanam. ¹⁶ C⁴ gacchañ. ¹⁷ B⁴ -nana. ¹⁸ B⁴ adda mava.

- „Bhariyā te mahallikā daharā“ ti. „Daharā paṇḍitā“ ti.
 „Tena hi sā aññena saddhiṃ anācāraṃ karonti ‘nibbhaya hutvā
 karissāmi’ taṃ pesesi, sace ime kahāpane gharāṃ nessesasi sā
 te dukkhena laddhakahāpane attano jārassa dassati, tasmā
 5 tvaṃ ujukam eva gehaṃ agantvā¹ bahigāme rukkhamūle vā
 katthaci² vā kahāpane thapetvā paviseyyāsīti“ vatvā taṃ uyyo-
 Jesi. So gāmasamiparā gantvā ekasmiṃ rukkhamūle kahā-
 pane thapetvā sāyaṃ gehaṃ agamāsi. Bhariyā pi ‘ssa tasmīṃ
 khaṇe jārena saddhiṃ nisinnā boti³. Brāhmaṇo dvāre thatvā
 10 „bhotiti“ āha. Sā tassa saddaṃ sallakkhetvā dīpaṃ nibbā-
 petvā dvārāṃ vivaritvā brāhmaṇe antopaviṭṭhe itaraṃ nīha-
 ritvā dvāramūle thapetvā gehaṃ pavisitvā pasibbake kiñci
 adievā „brāhmaṇa kiṃ te bhikkhaṃ caritvā laddhaṃ“ ti puc-
 chi. „Sahassaṃ me laddhaṃ“ ti. „Kahaṃ pana taṃ“ ti.
 15 „Asukatthāne nāma thapitaṃ, pāto va āharissāma, mā cinta-
 yīti“. Sā gantvā jārassa ācikkhi. So nikkhamitvā⁴ attano⁵
 thapitaṃ viya gāhi. Brāhmaṇo punadivase gantvā kahāpane
 apassanto Bodhisattassa santikaṃ gantvā „kiṃ brāhmaṇa“ ti
 vutte „kahāpane na passāmi paṇḍitā“ ti āha. „Bhariyā pana
 20 te⁶ ācikkhitā“ ti. „Āma paṇḍitā“ ti⁷. Tāya⁸ jārassa ācik-
 khitabhāvaṃ ūtvā „atthi pana te brāhmaṇa bhariyākalū-
 pakabrāhmaṇo“⁹ ti pucchi. „Atthi paṇḍitā“ ti. „Tuyham pi
 atthīti“. „Āma paṇḍitā“ ti. Ath¹⁰ assa Mahāsatto sattā-
 naṃ divasānaṃ paribbayaṃ dāpetvā „gaccha, paṭhamāṃ di-
 25 vasāṃ tvaṃ satta bhariyā te sattā ti euddasa brāhmaṇe ni-
 mantetvā bhojetha, punadivasato patthāya ekekaṃ hāpetvā
 sattame divase tvaṃ¹¹ ekaṃ bhariyā¹² te ekaṃ ti dve brāh-
 maṇe nimantetvā bhariyāya te sattadivase¹³ nimantitabrāhma-
 nassa¹⁴ nibaddhaṃ¹⁵ āgamanabhāvaṃ ūtvā mayhaṃ āroc-

¹ C² B⁴ ā-, C³ ā- corr. to ā-. ² B⁴ yattha ka-. ³ B⁴ akosi. ⁴ laddhaṃ ti pucchi -- -nikkhamitvā waiting in B⁴. ⁵ C² -nā, C³ -nā corr. to -no. ⁶ B⁴ bhariyāya te. ⁷ C² adde tīya jārassa ācikkhitā ti āma paṇḍitā ti. ⁸ B⁴ mahā-
 satto tīya. ⁹ B⁴ bhariyāyaku-. ¹⁰ B⁴ -yāya. ¹¹ B⁴ tava. ¹² B⁴ -ya. ¹³ all
 three MSS. -tasmā-. ¹⁴ B⁴ nibbajjanāṃ.

hiti¹ āha. Brāhmaṇo tathā katvā „sallakkhito me paṇḍita nibaddhaṃ” bhoḍḍjanakabrāhmaṇo² ti Mahāsattassārocesi³. Bodhisatto tena saddhim purise pesetvā tam brāhmaṇam ānāpetvā⁴ „asukarukkhamaḷato te imassa brāhmaṇassa santakam kahāpanasahassam gahitaṃ” ti pucchi. „Na gaṇhāmi paṇḍita”⁵ ti. „Tvam mama Senakapaṇḍitabhāvaṃ na jānāsi, āharāpessāmi tam kahāpanaṃ” ti. So bhito „gahitā” me⁶ ti sampaticchi. „Kin te kata” ti. „Tath’ eva paṇḍita thapitā” ti. Bodhisatto brāhmaṇam pucchi: „brāhmaṇa, kin te sā yeva bhariyā hotu udāhu aññaṃ gaṇhissasīti”. „Sā yeva me⁷ hotu paṇḍita” ti. Bodhisatto manusse pesetvā brāhmaṇa-kahāpane⁸ ca brāhmaṇiṃ ca ānāpetvā⁹ corubrāhmaṇassa hatthato kahāpane brāhmaṇassa dāpetvā itarassa rājānaṃ kārētvā¹⁰ nagarā nīharāpetvā brāhmaṇiyāpi ānaṃ kārētvā¹¹ brāhmaṇassa mahantaṃ yasaṃ dātvā attano yeva santike vasāpesi.¹²

Satthā imaṃ desanaṃ¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū¹⁴ sotāpattiphalādini sacchikarissu) „Tadā brāhmaṇo Anando ahoṣi, devatā¹⁵ Sāriputto, paṇḍita Buddhapariṣā, Senaka-paṇḍito¹⁶ ahaṃ eva ahoṣiṃ¹⁷” ti. Sattubhastajātakaṃ¹⁸.

20

8. Atthisenajātaka.

Ye me¹⁹ ahaṃ na jānāmīti. Idam Satthā Alavim²⁰ nisāya Aggāḷave cetiye viharanto kuṭṭikārasikkhāpadaṃ ārabha kathesi. Paccuppannavatthunā satthā Maṇikanthajātaka kathitam eva. Satthā pana te bhikkhū āmantetvā „bhikkhave pubbe”²¹

¹ B² nibaddha. ² B² -ttassa ā-. ³ C² āhā, B² āharāpetvā. ⁴ all three MSS. -to.

⁵ B² thapitā. ⁶ B² brāhmaṇassa-. ⁷ B² -rāpetvā. ⁸ B² nagaraṃ bharāpāpetvā brāhmaṇiyāpi rājānaṃ kārētvā. ⁹ B² dhamma-. ¹⁰ all three MSS. -ti.

¹¹ B² rukkhade-. ¹² B² uddā pana. ¹³ B² evā, omitting ahoṣiṃ. ¹⁴ C² -bhatta-. B² -bhastajātakaṃ sattamaṃ, B² -bhastakajā-. ¹⁵ C² va. ¹⁶ C² -vīyaṃ. ¹⁷ B² omits pubbe.

anuppanno Buddhō bhāhiraṇapabbajjāya pabbajitā rājūhi parivāṇāpi¹
 yācanā nāma parivāṇa appiṇṇa amanāpā² ti na yācāmu³ ti eva⁴
 sīṭṭhaṃ āhāri:

Attho Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭha rājāṃ kareṇte
 Bodhisatto ekasmiṃ nigame brāhmaṇakule nibbatti. At-
 tṭhisenakumāro⁵ ti 'ssa nāmaṃ karimā. So veyappatto Tak-
 kasilāya⁶ sabbasippāni uggaṇhītvā aparabhāge kāmesu ādina-
 van diāvā⁷ isipabbajjāṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo
 ca nibbattetvā Himavantapadesa ciraṃ vasitvā lonambilase-
 10 vanatthāya manussapatham otaṇitvā⁸ Bārāṇasīṃ patvā uyyāne⁹
 vasitvā punadivase bhikkhāya caranto rājāṇaṃ agamāsi.
 Rājā tassācāravihāre paṇḍitvā taṃ pakkosāpetvā¹⁰ pāsadatale
 pallamke nisīdāpetvā subhojanaṃ bhojetvā bhojanāvasāne anna-
 modanaṃ sutvā pasanno paṇḍitāṃ gaheṭvā Mahāsattāṃ rā-
 15 juyyāne vāse¹¹ divasassa¹² ca¹³ dve tayo vāre upatthānaṃ
 agamāsi. So ekadivasam dhammakathāya¹⁴ pasanno „rājāṃ
 ādīṃ katvā yena vo¹⁵ attho taṃ vadeyyāthā¹⁶ ti pavāresi.
 Bodhisatto „idaṃ nāma me dehīti¹⁷ na vadati. Aññe yācā¹⁸
 „idaṃ dehīti¹⁹ icchiticchitaṃ yācanti, rājā asajjamāno doti
 20 yeva. So ekadivasam cintesi: „aññe yācanakavanibbaka²⁰
 'idaṃ c' idaṃ c' ambhakaṃ²¹ dehīti²² maṃ yācanti, ayyo puna
 Atthiseno pavāritakālato patthāya na kiñci yāceti, paññavā
 kho pan' esa upāyakusalo, pucchissāmi na²³ ti so ekadi-
 25 vasaṃ bhuttapātarāso gantvā²⁴ ekamantaṃ nisīno aññesaṃ²⁵
 yācanakāraṇaṃ tassa cāyācanakāraṇaṃ²⁶ pucchanto paṭhamāṃ
 gāthāṃ āha:

1. Ye 'me²⁷ ahaṃ na jānāmi Atthisena vanibbake

te maṃ saṅghamma yācanti, kaṃ²⁸ maṃ tvaṃ na yāca-
 siti. 54.

¹ Bā pavā. ² Bā -nakaku-. ³ Bā -yam. ⁴ Bā adda gharāvāso nikkhamitvā.
⁵ Bā adda anupubbena. ⁶ Bā rājuyāso. ⁷ Bā nimantāpetvā. ⁸ Bā vasāpeti.
⁹ Bā divase. ¹⁰ C' va. ¹¹ Bā dhammā. ¹² Bā te. ¹³ Bā yācā vanibbaka.
¹⁴ Bā ca sū-. ¹⁵ Bā adda vanditvā. ¹⁶ Bā adda yācānaṃ. ¹⁷ Bā ca ayyo-
¹⁸ C' va. ¹⁹ C' kaṃ, C' kaṃ corr. to kaṃ.

Tattha vanibbake ti yācaka, saṅgamā¹ ti saṅganivā, idaṃ vuttan
hoti: ayya Atthasā ye me vanibbake ahaṃ nāmagotta²jāṭhulapadesena ime
kāma etc ti pi na jhānā³ etc maṃ saṅganivā lochiticchitā⁴ yācanti tvaṃ
papa kamma⁵ maṃ kīṇi⁶ na yācasi.

Tam sutvā Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

1. Yācako appiyo hoti, yācam adadam appiyo,
tasmāham tam na yācāmi, mā me viddesaṇā⁷ ahū ti. 56.

Tattha yācako appiyo⁸ hoti ti ye hi mahārāja puggalo idaṃ me do-
khi yācako⁹ so mātāpunnam pi mitramaccādinam pi appiyo hoti amāṇṇo,
tasma appiyabbhāro Mañnikanthajātakaṃ dīpanabbō, yācam ti yācanta bhaṇam¹⁰,
adadam ti adadamāno, idaṃ vuttan hoti: so pi yācanta¹¹ na deti so mātā-
pitāro kīṇi¹² katvā adadamāno puggalo yācaka¹³ appiyo hoti, tasmā ti passā¹⁴
yācako pi dīyaka¹⁵sa yācanta bhaṇan¹⁶ adadanto pi yācaka¹⁷ appiyo hoti tasmā
ahaṃ tam na yācāmi, mā me viddesaṇā¹⁸ ti soce hi¹⁹ ahaṃ yūceyyam eva²⁰
tava viddeso²¹ bhavēyya, so me tava²² saṅkhā uppannā viddesaṇā, soce paṇa
tvaṃ na dadeyyāsi²³ mama viddeso²⁴ bhavēyyasi, so²⁵ vā²⁶ ya²⁷ mama tvaṃ viddesa-
ṇā, evaṃ sabba²⁸hāpi mā me viddesaṇā²⁹ ahū ti, mā na abhinnaṃ pi mettā³⁰
bhijjiti³¹, utam attham sampassanto ahaṃ tam na³² yācāmi.

Ath³³ aasa vacanāni sutvā rājā tisso pāthā abhāsi:

2. Yo ca yācana³⁴jivāno³⁵ kāle yācam³⁶ na yācati
paraṃ ca puññā dhamseti attanāpi na jivati. 56.
3. Yo ca yācana³⁷jivāno³⁸ kāle yācāmi³⁹ yācati
paraṃ ca puññam labbheti attanāpi ca jivati. 57.
4. Na ve dissanti⁴⁰ sappaññā di⁴¹vā yācakamāgate,
brahmacāri piyo me si, vara tvaṃ⁴² bhaññaṃ⁴³ icchasiti. 58.

Tattha yācana⁴⁴jivāno⁴⁵ ti yācana⁴⁶jivāno⁴⁷, ayaṃ eva vā pātho, idaṃ
vuttan hoti: Ayya Atthasā ye yācana⁴⁸ jivāmino dhammiko samāno vā brah-
macāro⁴⁹ sa paṇḍita⁵⁰hassa puttakālo⁵¹ yācam⁵² na yācati⁵³ so paraṃ ca dīyaka⁵⁴
puññā⁵⁵ dhamseti⁵⁶ paṇḍitāpi attanāpi ca aṅkhaṃ na jivati, puññam lab-

¹ B⁴ vinda-. ² C⁴ mappiyo. ³ C⁴ yāca-. ⁴ C⁴ yācābhaṇ. ⁵ B⁴ yo pi
yācati tam. ⁶ C⁴ yācanta corr. to yācanta. ⁷ C⁴ yācānakaṇḍa. ⁸ B⁴ viddesaṇā
aha. ⁹ B⁴ omitta hi. ¹⁰ B⁴ -yyaṃ me. ¹¹ B⁴ vido-. ¹² B⁴ tassa. ¹³ C⁴
dedo-. ¹⁴ B⁴ adda pi. ¹⁵ so all three MSS. ¹⁶ B⁴ omitta vā. ¹⁷ C⁴ omitta
evaṃ sabba¹⁸hāpi mā me viddesaṇā. ¹⁸ B⁴ -i. ¹⁹ C⁴ bhijjanti. ²⁰ B⁴ adda kaṇḍi.
²¹ C⁴ B⁴ yo so -. ²² B⁴ -jivāno. ²³ C⁴ B⁴ yāca, C⁴ yāca corr. to yācam. ²⁴ B⁴
yācanam. ²⁵ B⁴ dissanti, B⁴ dussanti. ²⁶ C⁴ tam, B⁴ varaṃ tvaṃ. ²⁷ B⁴
ahāṃ, B⁴ aṅkhaṃ. ²⁸ B⁴ -jivāno. ²⁹ so C⁴; B⁴ yācano. ³⁰ B⁴ yuttapatta-
kālo. ³¹ B⁴ yācanam. ³² B⁴ adda kīṇi³³deva yācābhaṇam na yacati. ³³ B⁴ puñ-
ñā. ³⁴ B⁴ dhammetti.

bhetiti kile pana yāritabbam¹ yācanto parañ ca puññam adhiḡameti attanāpi
 ca sukham jīvati na ve dāsantitī² yam tam vadasi mē me viddhesanā ahi
 ti tūh kasu³ vadasi, sappaññā hi dāsa ca dānapalañ ca jānanti paṇḍitā
 yācaki āgate divā na dāsanti⁴ na kuḡjhanti sūhadatthu pana⁵ moditā va hon-
 3 tiū dīpo, yācakamūgate ti mahāro vyaḡjenesandhi⁶vaena vutto⁷, jācaki
 āgate ti attbo, brahmacāri piyo me sūti ayya Atthasena pariuddhasāri⁸
 mahāpañña, team majham sūtiya piyo, team varam⁹ varam vadasi¹⁰ ya-
 cūhi¹¹ yeva¹², bhāḡḡamiechanāsi¹³ yam kiñci vattabbam icchasi sabham
 vada¹⁴, rajjam pi te dāsanti revā¹⁵ ti.

10 Evañ Bodhisatto¹⁶ rajjenāpi pavārito n' eva kiñci yāci.
 Rañño¹⁷ pana evaṃ attano¹⁸ ajjhāsaye kathite¹⁹ Mahāsatto
 pi²⁰ pabbajitapatipadam dassetom „mahārāja, yācanā hi nām'
 esā kāmabboginam gihinam āciṇṇā²¹ na pabbajitānam, pabba-
 jitenā pana²² pabbajitakālato patthāya gihissamena²³ pariand-
 15 dhājivena bhavitabban²⁴ ti pabbajitapatipadam dassento chaṭ-
 ṭham gātham āha:

a. Na ve yācanti sappaññā, dhīro ca viditum²⁵ arahati, (Cfr. Mi-
 lindap.
 uddissa ariyā tiṭṭhanti, usā ariyānam yācanā ti. 59. p. 200.)

Tattha sappaññā ti Buddhā ca Buddha-sāvaka ca bodhiyā patipannā²⁶
 20 leipabbajjenti pabbajitvā²⁷ Bodhisattā²⁸ ca sabbe pi sappaññā sappaññavā evaḡḡa,
 ete evaḡḡā sappaññā sukhānam idān' idān' ca doṭhā²⁹ ti na³⁰ jācanti, dhīro
 ca viditumarahatitī³¹ upajjhaku pana dhīro paṇḍito gihinakāle ca āciṇṇa-
 kāle ca yena³² yen' attbo tam sabham sayam eva veditum jāntum arahati,
 uddissa ariyā tiṭṭhantitī ariyā pana vācam abhiniditā³³ yen' atthiki bhoti
 25 uddissa kesaḡam bhikkhāyavattena³⁴ tiṭṭhanti, n' eva kīyaḡam vācaḡam vā³⁵
 kopeti, kīyavikāram dassetvā nimittam karonto hi kīyaḡam kopeti nāma, vaci-
 bhedam karonto vācaḡam kopeti nāma, tadubbhayaḡ akato Buddhānaye ariyā
 tiṭṭhanti, esā ariyānā yācanā ti esi³⁶ kīyaḡam vācaḡam akopetvā
 bhikkhāya tiṭṭhenā³⁷ ariyānam yācanā nāma.

¹ B⁴ neva dāsantitī. ² B⁴ kasu. ³ B⁴ dāsanti. ⁴ B⁴ pa. ⁵ C⁴ vutto. ⁶ B⁴ -suddhiciṇḡ. ⁷ C⁴ kasataram. ⁸ B⁴ vadasi, C⁴ varehi. ⁹ B⁴ yocūti. ¹⁰ C⁴ yehi. ¹¹ B⁴ bhūḡḡamiechanāsi. ¹² B⁴ sabbañña, omitting vada. ¹³ B⁴ adda raññā. ¹⁴ B⁴ revā. ¹⁵ B⁴ omite attano. ¹⁶ B⁴ adda es. ¹⁷ B⁴ omite pi. ¹⁸ C⁴ leipann, C⁴ leipann, B⁴ acinnā. ¹⁹ B⁴ omite pabbajitānam p. pana. ²⁰ B⁴ gihissamena, C⁴ gihissamā. ²¹ B⁴ ve. ²² C⁴ -p. ²³ C⁴ -to. ²⁴ B⁴ esi. ²⁵ C⁴ tam, C⁴ vutto. ²⁶ B⁴ ve. ²⁷ B⁴ omite yena. ²⁸ B⁴ abhi-
 nanditvā. ²⁹ C⁴ bhikkhāyavattena. ³⁰ B⁴ na vācaḡam, omitting vā. ³¹ C⁴ ses. ³² B⁴ tiṭṭhamā. ³³

Rāja Bodhisattassa vacanañ sutvā „bhante yadi sapañño upatthāko attanā va ñatvā kulūpakassa dātabbāni deti aham pi tumhākaṃ idaṃ c' idaṃ ca dammīti“ sattamañ gātham āha:

7. Dadāmi te brāhmaṇa rohinīnaṃ (Cfr. supra p. 31.) 5

gavaṃ sahasaṃ saha puṇḍavana,

ariyo hi ariyassa kathaṃ na dajjā

sutvāna gāthā tava dhammayuttā ti. 60.

Tattha rohinīnaṃ ti sattavaṇṇaṇaṃ, gavaṃ ahasaṃ ti khīradadhi-
śīmadbhūtaṣṣaṇṇaparibhogaṭṭhāya evaṇṇaṇaṃ guṇaṃ¹ sahasaṃ tuyaṃ dammī², 10
tam me puṇḍava³, ariyo ti ācāriyo, ariyassa ti ācāriyassa, kathaṃ
na dajjā ti tena kāraṇena na⁴ dadeyya.

Evam vutte Bodhisatto „aṃaṃ mahārāja akiñcano pabbajito, na me gāvhi attho“ ti patikkhipi. Rāja tass' ovāde
ñatvā dānādini puñṇāni katvā saggaparāyano ahoṣi, so pi 15
aparihinajjhāno Brahmaloṇe uppajji⁵.

Satthā imaṃ desanaṃ⁶ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhāresi: (Saccapariyosāne bahū cetāpattiphalādiṇaṃ patitthitā) „Tadā
rāja Ānando ahoṣi, Atthiṣeno⁷ aham evā⁸ ti. Atthiṣenajātakaṃ⁹.

9. Kapijātaka.

20

Yattha veri nivasatīti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto Devadattaṃ sa paṭhavipavesanaṃ ārabhha kthesi.
Tasmā hi paṭhaviṃ pavitthe dhammasaṃbhāyaṃ kathaṃ samuṭthā-
pesuṃ¹⁰: „āvuso Devadatto saha parisāya naṭṭho“ ti. Satthā āgan-
tvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sammisimā“ ti pue- 25
chitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idaṃ eva“ saha pari-
sāya naṭṭho pubbe pi naṃ yevā¹¹ ti vutvā atitāṃ āhāri:

Attē Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kāreṇte
Bodhisatto kapiyonīyaṃ nibbattitvā pañcasatakapiparivāro

¹ B⁴ adds vadoṇṇo. ² B⁴ vasaṇṇaṇaṃ, C² guṇaṇaṃ. ³ C² dammīti. ⁴ B⁴ pati-

⁵ C² omīti na. ⁶ B⁴ -jati. ⁷ B⁴ dhammaṇaṃ. ⁸ B⁴ adds pana. ⁹ B⁴ adds
atthamaṇaṃ. ¹⁰ B⁴ -uttape-. ¹¹ B⁴ adds devadatto.

rājūyyāne vasatī¹, Devadatto pi kopiyoniyaṃ nibbattitvā pañ-
 casatakapiparivāro tatth' eva vasi. Ath' ekadivasaṃ puro-
 hite² uyyānaṃ gantvā nahātvā alaṃkaritvā nikkhamante eko
 lolakapi puretaraṃ gantvā uyyānadvāratoranamatthake nīl-
 5 ditvā tassa matthake vaccaṃ³ pādetvā pana uddhaṃ oloken-
 tassa mukhe pātesi. So nivattitvā „hota, jānissāmi tumhākaṃ
 kattabban“⁴ ti makkate santajjetvā⁵ nahātvā pakkāmi. Tena
 veraṃ gahetvā makkatānaṃ santajjitabhāvaṃ Bodhisattassa
 ārocesuṃ. So „verinaṃ nivāsanaṭṭhāne“⁶ nāma vasitūṃ na
 10 vattatiti, sabbo pi kapigano palāyitvā aññattha gacchatā⁷ „ti
 kapisahassasāpi⁸ ārocāpesi. Dubbacakapi attano parivā-
 ramakkate gahetvā „pacchā jānissāmiti“⁹ na palāyī¹⁰. Bodhi-
 satto attano parivāraṃ gahetvā araññaṃ pāvisi. Ath' eka-
 divasaṃ ekissā vihikottikāya¹¹ dāeiyā ātape¹² pasāritavīhiṃ¹³
 15 khādanto eko eḷako ummukena¹⁴ pahāraṃ labhitvā ādittasa-
 rīro palāyanto ekissā hatthisālāṃ nissāya tinakuṭiyā kuḍḍe¹⁵
 sarīraṃ ghaṇai. So sggī tinakuṭikarī¹⁶ ganhi, tato utthāya¹⁷
 hatthisālāṃ ganhi, hatthisālāya hatthinaṃ piṭṭhi jhāyi, hatthi-
 vejjā hatthinaṃ paṭijagganti. Purohito pi makkatānaṃ ga-
 20 haṇḍpāyaṃ upadhārento vicarati. Atha caṃ rājūpatthānaṃ
 āgantvā nisinnaṃ rājā āha: „ācariya, bahū no batthī“¹⁸ va-
 niti¹⁹ jātā²⁰, hatthivejjā paṭijaggitum na jānanti, jānāsi²¹ kho
 kiñci bhesajjan“²² ti. „Jānāmi mahārājā“²³ ti. „Kin namā“²⁴ ti.
 „Makkatavasaṃ mahārājā“²⁵ ti. „Kahaṃ labhisāma“²⁶ ti.
 25 „Nāno uyyāne bahū makkatā“²⁷ ti. Rājā „uyyāne makkate
 māretvā vasaṃ ānethā“²⁸ ti āha. Dhanuggahā gantvā pañ-
 casaṃte pi makkate vijjhātvā māresuṃ. Eko pana jeṭṭhaka-
 makkato palāyanto sarappahāraṃ²⁹ labhitvāpi tatth' eva apa-

¹ B⁴ vasī. ² All three MSS: -to. ³ B⁴ vaccaṃpiṇḍam. ⁴ B⁴ andāhe jetvā puna.
⁵ B⁴ vāsaṇa. ⁶ C² -sahasasāpi, C³ -sahasasāpi corr. to -sahasāpi. B⁴ -sa-
 hassanaṃ pi. ⁷ B⁴ omits na palāyī. ⁸ C² -koṭṭikāya, B⁴ vihikoṭṭāya. ⁹ B⁴
 -ppa. ¹⁰ B⁴ -ritavihi. ¹¹ C² omukkena, C³ omukkena, B⁴ ummukkena. ¹² C²
 kuḍḍhe, B⁴ kuṭṭa. ¹³ B⁴ -tiyaṃ. ¹⁴ B⁴ pi in the place of utthāya. ¹⁵ All
 three MSS: -ti. ¹⁶ vaniti corr. to vanikā, B⁴ ganhiṭṭā. ¹⁷ B⁴ omits jātā. ¹⁸
 B⁴ adds m. ¹⁹ B⁴ -mi. ²⁰ B⁴ pa-, omitting aza.

titvā Bodhisattassa vasanaṭṭhānaṃ patvā pati. Vānarā „am-
hākaṃ vasanaṭṭhānaṃ patvā mato“ ti taassa pahāraṃ laddhā¹
matabbhāvaṃ Bodhisattassa ārocesum. So āgantvā² kapigaṇa-
majjhe nisīnaṃ „paṇḍitaṇaṃ evādaṃ katvā veritṭhāne vasantā“³
evaṃ viṇassantīti“ kapigaṇassa evādavaseṇa imā gāthā abhāsi: 3

1. Yattha verī nivasati⁴ na vase tattha paṇḍito, (Jāt. I p. 42.)
ekarattam dirattam vā dukkhaṃ vasati verisu. 61.

2. Dīso ve⁵ lahuṇit⁶ aṇṇa posassa anuvīdhiyyato
ekassa kapīno hetu⁷ yūthassa anayo kato. 62.

3. Bālo ca⁸ paṇḍitamānī yūthassa pariḥārako 10
sacittassa vasaṃ gantvā sayethāyaṃ⁹ yathā kapī. 63.

4. Na sādhu balavā bālo yūthassa pariḥārako,
ahito bhavati ṇāṭinaṃ sakunānaṃ va cetako. 64.

5. Dhīro ca balavā sādhu yūthassa pariḥārako
hito bhavati ṇāṭinaṃ Tidaśānaṃ va Vāsavo. 65. 15

6. Yo ca sīlaṃ ca paṇḍaṇaṃ ca sutaṇ c¹⁰ attani¹¹ passati
ubhinnaṃ atthaṃ¹² carati attano ca parassa ca. 66.

7. Tasmā tuleyya-m-attānaṃ sīlapaṇḍāsutāṃ¹³ iya
gaṇaṃ vā¹⁴ pariḥare dhīro eko vāpi paribbaje ti. 67.

Tattha lahuṇittassa¹⁵ ti lahuṇitto aṇṇa, imāṃ vuttam hoti: yo poṇa la- 20
huṇittassa mittassa vā ṇāṭinaṃ vā anuvīdhiyyati anuvattati taṇṇa posassa anu-
vīdhiyyato so lahuṇitto dīso hoti veritṭheṇa¹⁶ karoti, ekassa kapīno ti paṇṇa
ekassa¹⁷ lahuṇittassa andhabālaṇṇa kapīno hetu ayaṃ sakāṇassa yūthassa anayo
evādaṃ¹⁸ mahāvīraṇo kato ti, paṇḍitamānīti¹⁹ yo ayaṃ bālo kuto ahaṃ
paṇḍito ti attinaṃ maññamāṇo paṇḍitaṇaṃ evādaṃ akatvā sakassa²⁰ cittaṇṇa 25
vasaṃ gacchati so sacittassa vasaṃ²¹ gantvā yathā ayaṃ²² dubbhacakapī mata-
sayaṇaṃ sayito evaṃ sayethi²³ ti attho, na sādhu ti bālo nāma balasampannaṃ
yūthassa pariḥārako²⁴ na sādhu na laṭṭhako²⁵, kiṃ kārāṇā: so hi ahito
hoti ṇāṭinaṃ, viṇassaṃ evāvaheṇa, sakunānaṃ va cetako ti²⁶ yathā²⁷.

¹ B¹ laddha. ² B² gantvā. ³ B³ adda nāma. ⁴ C⁴ -anti, B⁴ olivanti. ⁵ C⁵ ve,
B⁵ dīso va. ⁶ B⁶ -tum. ⁷ B⁷ vā. ⁸ B⁸ passathāyaṃ. ⁹ B⁹ cappaṇi. ¹⁰ C¹⁰
atthaṃ. ¹¹ B¹¹ -sutāpi ca. ¹² C¹² gaṇavā, C¹³ gaṇavaṃ corr. to gaṇavā, B¹³
gaṇavā. ¹³ C¹³ veritṭheṇa, C¹⁴ veritṭhe corr. to veritṭhe. ¹⁴ B¹⁴ passatha etassa.
¹⁵ B¹⁵ avuṇḍi. ¹⁶ C¹⁶ B¹⁶ adda paṇḍitamānī. ¹⁷ B¹⁷ aa. ¹⁸ C¹⁸ omīti gacchati
so a. v. ¹⁹ B¹⁹ yathāyaṃ. ²⁰ B²⁰ matam passam na passito evaṃ passetha.
²¹ B²¹ adda nama. ²² B²² laddhako. ²³ C²³ omīti ti. ²⁴ B²⁴ adda hi.

- uttarasakupāṇam dipakarittiro¹ divasam pi vassanto añño sakko na māreṭi Rā-
take vā² māreṭi tesam āeva ahiṭo hoti evaṃ ti attho, hiṭo bhavatiṭi kāyena
pi vācāya pi manasāpi hitakārako jeva, ubbhinnamattāham caratīti yo³
idha puggalo eta aññāyo gūṇa attani passati so mayham āvassāham pi atthi
5 paññāpi sutapariyatti pi atthiṭi tassato jānītvā gāṇaṃ pariharanto attano eva
parasaṃ ca⁴ attānaṃ paricetevā catantānaṃ ti ubbhinnam⁵ pi attham eva carati,
tuleyyamattānaṃ ti⁶ tuleyya attānaṃ, tuleyya⁷ ti tuletvā, siṭṭapaññā-
sutāmiṇvā⁸ ti etāni aññāni viya, idam vuttam hoti yasmā⁹ aññāni attani
samanupassanto ubbhinnam attham carati¹⁰ tasmā¹¹ paṇḍito etāni aññāni viya
10 attānaṃ pi tesu toletvā paṭṭiṭṭhito nu kho 'mhi sīle'¹² paññāya sute ti tīretvā
paṭṭiṭṭhābhāvaṃ pecekkham karva dhiro gāṇaṃ vā¹³ parihaṭṭeyya catuṣa triya-
patheṣu eko vā¹⁴ hūtvā paṭibbejeyya vatteyya¹⁵, paricāpaṭṭhāpakenāpi hi viva-
kaeṭṭināpi¹⁶ imehi tūhi dhammehi samannāgaten¹⁷ eva bhavitabbam.

Evam Mahāsatto kapiṛajā hutvāpi vinayapariyattikiccaṃ

- 15 kathesiṭi¹⁸.

Satthā imam desanaṃ¹⁹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
dubbacakapi Devadatto ahesi, pariāpi²⁰ esa²¹ Devadattapariā, paṇḍi-
takapi rūjā pana aham evā²² ti. Kapijātakam²³.

10. Bakabrahmajātaka.

- 20 Dvāsattatīti. Idam Satthā Jetavane viharanto Baka-
brahmānaṃ ārabhva kathesi. Tassa hi „Idam uccam dūvraṃ asa-
santo acavananadhammaṃ, ito aññāṃ loke nisīraṇaṃ nibbānaṃ nāma²⁴
n' atthiṭi“ evaṃ diṭṭhi uppajji²⁵. Heṭṭhūpattiko²⁶ ki²⁷ esa Brahmā
pubbe jhānaṃ bhāvetvā Vehapphalesu nibbatto. Tattha pañcasanta-
kappaparimāṇaṃ²⁸ āyusaṃ khetvā Suddhakkheṣu nibbatitvā catu-
25 saṭṭhikappe khetvā tato cuto aṭṭhakappāyukesa²⁹ Abhasāreṣu nib-
batti. Tatr' esa eṣa diṭṭhi uppajji. So hi n' eva Uparibrahma-
kato cutiṃ na tattha uppattiṃ amussari, tadubbhayaṃ pi apassanto
evaṃ diṭṭhiṃ gacchi. Bhagavā tassa uttoparivitakkam aññāya soyya-

¹ C² dipakarittirā, B⁴ dipakarittiro. ² B⁴ omits ca. ³ C² so. ⁴ C² omits
attano eva parasaṃ ca. ⁵ B⁴ -naṃ, omitting ti ubbhinnam. ⁶ C² omits tuleyya
mattānaṃti. ⁷ C² tuleyyā corrected to tuleyya attānaṃ tuleyya. ⁸ B⁴ -sutapivā,
⁹ C² yathā. ¹⁰ C² caratīti. ¹¹ C² kasmā. ¹² C² sīle. ¹³ B⁴ omits vā.
¹⁴ B⁴ parā. ¹⁵ B⁴ odde ti. ¹⁶ B⁴ -si. ¹⁷ B⁴ dhamma- ¹⁸ B⁴ omits esa.
¹⁹ B⁴ odde parameṣu. ²⁰ B⁴ omits nāma. ²¹ B⁴ uppajji. ²² C² -uppatti-
B⁴ -pariāpam. ²³ B⁴ aṭṭhukesaṃ kappesu.

thāpi nāma balavā puriso sammāññitāni vā bāhaṃ pasāreyya pasāritāni
vā bāhaṃ sammāññeyya evaṃ evaṃ¹ Jetavanaṃ antarahito tasmāni Brah-
maloke pāturahosi. Brahmā Bhagavantāni divā „ehi kho mārisa,
evāgatāni mārisa, cirassam² kho mārisa imāni pariyāyam akāsi yadi-
dāni idhāgamanāyā³, idāni hi mārisa niccaṃ idāni dhuvam idāni sas-
satāni idāni⁴ keralam idāni⁵ acavanadhammāni, idāni hi na jāyati na
jīyati na miyyati⁶ na cavati na uppajjati, ito pi⁷ pan⁸ aññam uttarim
nissaraṇam a⁹ atthhi¹⁰ āha. Evaṃ vutte Bhagavā Bakabrahmānaṃ
etad ayoca: „avijjāgato vata bho Bako Brahmā, avijjāgato vata bho
Bako Brahmā, yatra hi nāma aññam āeva samānam niccaṃ¹¹ ti vak- 10
khati — pe¹² — sutaṃ ca pan¹³ aññam uttarim nissaraṇam a¹⁴ atth¹⁵
aññam uttarim nissaraṇam¹⁶ ti vakkhatthi¹⁷ āha. Tam sutvā Brahmā
„tvam evam kathesi¹⁸, tvam evam kathesīti, iti mam esa anuvijjanto
ambandhatthi¹⁹ cietevā yathā nāma dubbalacoro²⁰ katipaye pahāre
labhitvā va „kim aham eva coro, asuko pi coro, asuko pi coro²¹ ti 15
sabbe²² sūhāye²³ ācikkhati tath²⁴ eva Bhagavato anuyogabbhayabhito²⁵
aññe pi attano sūhāye²⁶ ācikkhanto paṭhamam gātham āha:

1. Dvāsattati Gotama puññakammā

Vasavattino jātijuram atilā.

ayam antimā vedagā Brahmapatti²⁷.

asmābhijjappanti janā anekā ti. 68.

20

Tattha dvāsattati²⁸ na keralam bho Gotama aham eva aha kho imas-
māni Brahmaloce mayam dvāsattati janā puññakammā²⁹ aññesam upari attano
vasavā vattanena³⁰ Vasavattino jātiṃ ca jaraṃ ca attā, ayam no vedohi gatattā
vedagā ayam³¹ Gotama antima-Brahmapatti³² pacchimakoṭippatti³³ seṭṭha- 25
bhāvappatti, asmābhijjappanti janā anekā ti smhe aññe hahū janā puñ-
ñakā sutvā ayam kho bhavam Brahmā Mahābrahmā ti ādini vattantaṃ bamas-
santi paṭṭhenti pibenti³⁴, aho vata³⁵ mayam pi evaṃpa bhavayyāma³⁶ ti lochan-
titi attho.

Tasma katham sutvā Sattimā dutiyam gātham āha:

30

¹ B¹ eva. ² B² adda vata. ³ B³ imāya gamanāyā. ⁴ C⁴ omits idāni. ⁵ B⁵ omits idāni. ⁶ B⁶ omits na miyyati. ⁷ B⁷ ca. ⁸ C⁸ niccabbha. ⁹ B⁹ pa. ¹⁰ C¹⁰ omits uttarim nissaraṇam utthanānam. ¹¹ B¹¹ omits tvam evam kathesi. ¹² B¹² -lo-. ¹³ B¹³ does not repeat a. pi c. ¹⁴ B¹⁴ adda pi. ¹⁵ B¹⁵ -yakeṇ. ¹⁶ B¹⁶ -bhayenanto. ¹⁷ B¹⁷ -yake. ¹⁸ B¹⁸ Brahmapatti. ¹⁹ B¹⁹ -kammānanti. ²⁰ B²⁰ omits vasaṃ vattanena. ²¹ B²¹ adda bho. ²² B²² antimā Brahmapatti. ²³ B²³ -mākoṭippatti. ²⁴ B²⁴ -hayanā. ²⁵ B²⁵ tāta.

9. Appāṇi hī etaṃ na hī digham āyu
 yaṃ tvaṃ Baka maññasi digham āyu,
 sataṃ sahasāṇaṃ niraḥḥudānaṃ
 āyūṃ paṇānāmi tavāhaṃ Brahma ti. 69.

8. Tattha sataṃ sahasāṇaṃ niraḥḥudānaṃ ti niraḥḥudassaṃkhātānaṃ
 gahaṇānaṃ sataśchassaṇ¹, vassaṇaṃ hī dasaḍḍakkam² sataṃ, dasavatāni³ sa-
 hasāṇaṃ, sataṃ sahasāṇaṃ⁴ sataśchassaṇaṃ, sataṃ sataśchassaṇānaṃ⁵ koṭi nāma, sataṃ
 koṭiśchassaṇānaṃ pakoti nāma, sataṃ pakotiśchassaṇānaṃ⁶ koṭṭipakkoti nāma,
 sataṃ koṭṭipakkotiśchassaṇānaṃ ekam mahutaṃ nāma, sataṃ mahutaśchassaṇā-
 10. naṃ ekam ninnahutaṃ nāma, chelo gaḍḍo sataṃ gaḍḍeṭṭuṃ sakkoti, tatopa-
 raṇi gavaṇā nāma Buddhānaṃ eva vāso, tattha sataṃ ninnahutaśchassaṇānaṃ
 ekam abhudaṃ, vīraṇi abhudaṇi⁷ ekam niraḥḥudam, tvaṃ niraḥḥudānaṃ⁸ sata-
 sahasāṇaṃ ekam abhehuṃ nāma⁹, oṭṭakaṃ Bakkasa Brahmaṇo¹⁰ tasmā¹¹ bhava
 avasāṭṭhaṃ¹² āyūṃ¹³ sandhāya Bhagavā evaṃ āha.

15. Tam¹⁴ suttvā Bako tatiyaṃ gātham āha:
 1. Anantadassī Bhagavāhaṃ aṃhi
 jātijaraṇi sokaṃ upatīvatto,
 kim¹⁵ me purāṇaṃ vatasilavantaṃ,
 ācikkha me taṃ yaṃ ahaṃ vijāṇūṃ ti. 70.

20. Tattha Bhagavā ti Bhagava tumhe āyūṃ paṇānāmi tavāhaṃ ti vadanta¹⁶
 ahaṃ anantadassī jātijaraṇi ca sokaṃ upatīvatto aṃhi vadatha, vatasilavan-
 taṃ ti vatasamuddānaṃ ca silavantaṃ ca, taṃ vuttaṃ hoti: yadā tumhe aḥḥeṇi-
 Boddhā evaṃ aṃti kim mayhaṃ purāṇaṃ vataṃ ca silavantaṃ ca, ācikkha me
 taṃ yaṃ ahaṃ teya ācikkhituṃ yathāvaśasato vijāṇeyyaṃ ti.

25. Ath¹⁷ aṃti Bhagavā aṃtāni vattibūni āharitvā ācikkhaṃto catasso
 gāthā abhūsi:

1. Yaṃ tvaṃ apāyesi bahū manuse
 pipāsita ghaṇṇaṃ samparete
 taṃ te¹⁸ purāṇaṃ vatasilavantaṃ
 30. suttappaboddho va anussarāmi. 71.

¹ B⁴ -sāṇaṃ. ² B⁴ dasaṇṇa dasakāṇaṃ. ³ B⁴ -tānaṃ. ⁴ C⁴ -dasakāṇaṃ, C⁴ da-
 sasatśchassaṇānaṃ corr. to sataṃ sahasāṇaṃ, B⁴ sahasāṇaṃ nāma sataṃ sahasāṇā-
 naṃ. ⁵ C⁴ aṃti sataṃ, C⁴ sataśchassaṇānaṃ corr. to sataṃ sata-, B⁴ sataṃ
 sata- twice. ⁶ C⁴ aṃti nāma sataṃ pakoti. ⁷ B⁴ -dānaṃ. ⁸ B⁴ -dānaṃ. ⁹ C⁴ nāma
 sataśchassaṇānaṃ in the place of ekam abhehuṃ nāma. ¹⁰ B⁴ Brahmaṇo
 thepavā. ¹¹ B⁴ eta-. ¹² B⁴ -sithakāṇi. ¹³ B⁴ adda taṃ. ¹⁴ B⁴ aṃtāni. ¹⁵
 C⁴ kim. ¹⁶ B⁴ -to. ¹⁷ B⁴ taṃ te, B⁴ (atha in the place of taṃ te, C⁴
 nam te.

5. Yasi Ekkūlāsamā jamaṃ gahitaṃ
amocayi; gayhaka niyyamānaṃ
taṃ te purāṇaṃ vatasālavantaṃ
suttappabuddho va anussarāmi. 72.
6. Gaṅgāya sotasmim gahitaṇāyaṃ
luddheṇa nāgema mānussaakamyā¹
amocayittha balasā paṇayha.
taṃ te purāṇaṃ vatasālavantaṃ
suttappabuddho va anussarāmi. 73.
7. Kappo ca te buddhacaro ahoṣiṃ,
sambuddhivantaṃ vatinaṃ² amānāsaṃ.
taṃ te purāṇaṃ vatasālavantaṃ
suttappabuddho va anussarāmi. 74.

6

10

Tattha apāyessit piyasa, ghaṇimani samparete ti ghaṇmena sam-
parete atvīya phutthe ghaṇmakkanta, suttappabuddho vā ti paccākaḷe 12
supanato¹ supinaṃ paṇṇitvā taṃ supinakaḷa viya anussarāmi. So kira brahmā
ekasmiṃ kappe tīpaso bhūtvā marukantāre² vaṇanto bahunnāṃ kaṇṭhapāṭipon-
nānaṃ pāṇiyaṃ āharitvā adāsi. Ath' ekadivessaṃ eko satthavāho paṇṇeti sa-
katasatehi marukantāraṃ³ paṭipajji⁴, manussā diṇā⁵ vavāṭhapetom asakkonti
sattadivassāni āhupitvā khīṇadārūḍakā⁶ nīrahāra tathābhūḍhā⁷ idāni va jittāṃ 22
n' atthitvā sakaḷe⁸ parivattetvā gone muṇṇvā hetthāsaḷṇeṇa nipaṭṭhaṇa.
Tadā tīpaso ārajjanto te divā va mayi passante⁹ nassidhā 'ti attano iddhā-
nubhāveṇa¹⁰ Gaṅgāvatā ubbattetvā satthābhūḍhukhaṇ¹¹ akkai, aviddāre c' ekadā
vaṇasaṇḍam āpessit. Manussā pāṇiyaṃ pīvitvā nāhētā gone santappetvā vana-
saṇḍato tinaṃ lūṭtvā dārūni gahetvā dīvaṃ sallaḷḷhetvā aroḷā kēṭṭhāni atthika- 25
mānaṃ, taṃ sandha¹² etaṃ vuttaṃ. Ekkūlāsamā ti Ekkūlā nāma nadiyā
kūle, gayhakanīyyamānaṃ ti karamaṇḍāṇāni gahetvā niyyamānaṃ. So¹³
kira tīpaso āparaṇṇimā kūle ekadā paccantagāmaṇi nīlāya nadditvā vaṇasaṇḍo
vikkāsi. Ath' ekasmiṃ divasa pabbatato corā otaritvā taṃ gāmaṃ paharitvā
mahājanāni gahetvā pabbatam āropetvā antarimāgga cattiyamānase¹⁴ thapetvā 30
pabbatābhiṇṇa¹⁵ pavattitvā āhāraṃ paṇṇetvā¹⁶ nīridhāna. Tīpaso gonahīna-
dīnaṃ c' eva dārakādīnaṃ¹⁷ ca mahantaṃ¹⁸ attasārāṇ¹⁹ suvā mayi passante
mā nassidhā 'ti iddhānubhāveṇa atthābhūḍhāṃ vījahitvā²⁰ cattarāṅgulāya amāya
parivento rājā hutvā yuddhāliherim ākoṭṭapento²¹ taṃ jhānaṃ agāmaṇi. Cariya-

¹ C² -kappā, B⁴ -kappā, B⁵ -kappaṃ. ² C² -vantaḷcattanaṃ, C³ cattāṇṇanānaṃ,
B⁴ sambuddhivantaṃ vatidam, B⁵ -vantaḷ vāhita. ³ so C²; B⁴ sabbanta. ⁴
B⁴ manu-. ⁵ B⁴ paṭipajji. ⁶ C² divasā. ⁷ C² -dārūḍakā, C³ -dārūḍā, B⁴ -dārū-
jakkā corr. to -dārūḍakā. ⁸ C² -kappaḷe, B⁴ -nubhā-. ⁹ C² -jāh. ¹⁰ B⁴ m. p.
mā. ¹¹ B⁴ -ve. ¹² B⁴ vattavāhāhā. ¹³ C² add. ca. ¹⁴ B⁴ -cārika. ¹⁵ B⁴
-tājāle. ¹⁶ C² B⁴ -pento, C³ -pavattitvā. ¹⁷ B⁴ dārakādārīkānaṃ. ¹⁸ B⁴ -tata-
tāh. ¹⁹ B⁴ tattasārāṇi. ²⁰ B⁴ jahitvā. ²¹ B⁴ -cittākoṭṭo.

- manussā¹ diṇvā corāṇam ārocesum. Corā² ziddhā saddhīm viggaho nāma na³
 yutto ti sabbam gahitabhaṇḍam⁴ ekajjerevā bhattam abbuñjīta va palāyīmau.
 Tāpaso te sabbe ānetvā sakagīma yeva pati(ṭhapesi), tam sandhāya vuttam.
 Gahitanāvaṇ ti gahitanāvum⁵, luddhena⁶ ti kakkhaleu, manussakamya⁷.
 5 ti manusso vināsenikāmatāya, balasā⁸ ti balasa, paṇayhā⁹ ti abhitharivā.
 Tasmiṇ¹⁰ kāle so tāpaso Gaṇḍaṭṭhe viṭṭhe. Tadā manussā dve tayo nāvāsam-
 ghāte bandhitevā¹¹ saṅghāṭamatthake pupphamandapam kareteva saṅghāte ni-
 ditvā khāḍanta pivanā sambandhakulaṇḍa geccanti, te pītāvasesam suram
 bhuttakuddhāveseṇi bhattamacchamāṇesotambullāṇi Gaṇḍāya eva pāṇenti.
 10 Gaṇḍeyyo nāgarājā ime uccāṭṭhakaṃ¹² mama upari khīpanūti kuñjiteva sabbe
 va¹³ ne gahetvā Gaṇḍāya oḍḍapemiti¹⁴ mahantaṃ ekadonḍavappamaṇam¹⁵ att-
 bhāvaṃ māpetvā udakam bhānditvā phayam dhīrayamaṇo tevaṃ abhi-
 muṭṭho¹⁶ jāyati. Te nāgarājānam diṇvā va maraṇalīhayatājittā ekappa-
 hāreṇa¹⁷ mahāsaḍḍam karīreṇ. Tāpaso tevaṃ paridevitasaddam sutvā
 15 nāgarājase ca kuddabhaḍḍam hatvā mayi passante ma nassāsi¹⁸ ti khīppam
 iddhīyānubhāveṇa¹⁹ sampannavaṇaṇ²⁰ māpetvā āgamaṇi. Nāgarājā tam diṇvā
 maraṇabhayabbhūte²¹ udake vīrojjī. Manussā seṭṭhībhāvaṃ patvā²² aṇu-
 manā, tam sandhāya²³ vuttam. Saddhakare ti antevāḷko, sambuddhi-
 vantaṇ²⁴ vatthiṇaṇ²⁵ amāṭṭhaṇ ti buddhisampanno²⁶ eva vatasampanno²⁷
 20 ca so ti²⁸ tam maṭṭhamāno²⁹, imā kām dāseṇi: Mahābrahṃe ahaṃ tava Ke-
 savatīpasakāle Kappo nāma antevāḷ³⁰ veyyavaccakare hutvā tuyham Nāradaṇa
 nāma amaccena Bārīcasito Himayantaṃ ānītaṇṇa rogaṇ vūpasasmesim³¹. Atha
 naṇ Nārado dūtiyarāre āgantvā nirogaṇ³² diṇvā imam gātham abhāsī³³
 Manussindam jahitvāna sabbakamessiddhīṇaṃ (supra p. 40.)
 25 kathan³⁴ nu Bhagavā Keṇ³⁵ Kappasa³⁶ ramati avame³⁷ ti.
 Tam enam³⁸ tam evam avame³⁹.
 Sādhūṇi ramantiyānti satthi rekkhā⁴⁰ manoramā,
 sambhāṇīti Kappasa Nārado ramantiyanti nu ti.
 Iti 'ssa Bhagavā imam attena⁴¹ antevāḷkeṇ hutvā rogaṇṇa vūpasasmitabhāvaṇi
 30 dipente evam āha. Idam na⁴² paṇa Brahmaṇṇe manussakūle⁴³ lokaṇnammi
 sabbam Mahābrahmaṇaṇi sallakkhāpentā va⁴⁴ lakkheṇi.

¹ B⁴ cāṭṭya-. ² B⁴ te corā. ³ B⁴ z. ⁴ B⁴ -takam bhāṇḍam. ⁵ B⁴ -tam na-.
⁶ B⁴ -kappā. ⁷ B⁴ imamam. ⁸ C² add tam. ⁹ C² necc-. ¹⁰ B⁴ ja. ¹¹
 B⁴ -passamiti. ¹² B⁴ -donḍavappa-. ¹³ C² -khe, C² -khe corr. to -kko.
¹⁴ B⁴ -eva. ¹⁵ B⁴ khīpanantiyā ānāno ānu-, all three MSS. add khīppam.
¹⁶ B⁴ adda attānāni. ¹⁷ B⁴ -bhayatatitto. ¹⁸ B⁴ gantvā. ¹⁹ B⁴ -yetam. ²⁰
 C² -mantam, C² -mantam corr. to -vantaṇ, B⁴ sambuddhavaṇam. ²¹ C² vati-
 nam, B⁴ vatidam. ²² C² vana-, C² vana- corr. to vata-. ²³ B⁴ attāni sampanno.
²⁴ B⁴ hi. ²⁵ B⁴ -si. ²⁶ C² -si, B⁴ -si. ²⁷ B⁴ -maṇi, C² -maṇi. ²⁸ all
 three MSS. si-. ²⁹ C² (na gāthā. ³⁰ B⁴ kathan. ³¹ B⁴ -si. ³² B⁴ kappasa.
³³ C² rimatavase, C² rimatavase. ³⁴ C² eva. ³⁵ C² evamavā, B⁴ aṭṭa sat-
 thā tam evam etad avame. ³⁶ C² rekkhā. ³⁷ B⁴ -na. ³⁸ B⁴ tad eva. ³⁹ B⁴
 -loka. ⁴⁰ B⁴ anita va.

So Satthā vacasena attanā katakammanā suritvā¹ thutim karonto
osāmagāham āha :

s. Addhā pajānāsi mam² etam āyuh,
anānam pi jānāsi, tathā hi Buddho,
tathā hi t³ āyam jalitāmbhāvo
obhāsayam tiṭṭhati Brahma-lokan ti. 75.

Tathā⁴ ratiā hi Buddho ti tathā hi eva⁵ Buddho, Buddhanam hi
anānam⁶ nāma n⁷ attā, sabbadhammānaṃ buddhanta⁸ yeva hi te⁹ Buddhā¹⁰ sāmā
‘hi tam dasse¹¹, tathā hi āyuh ti buddhanta yeva¹² pana āyam jalito sarī-
rappabhāvo¹³, obhāsayam tiṭṭhatīti imam sakalam pi Brahma-lokam obhā-
sento tiṭṭhati.

Evaṃ Satthā attano Buddhaguṇaṃ jānāpento dhammanā dasetrā¹⁴
‘saccāni¹⁵ pakāse¹⁶. Saccapariyosānaṃ dasamattānam¹⁷ Brahma-kassā-
nam¹⁸ anupādāya āvarehi cittā¹⁹ vimuocimā²⁰. Iti Bhagavā bahun-
nam²¹ Brahmānaṃ avasāyo hutvā Brahma-lokā Jetavanāni āganivā tat-
tha kathānāyāmen²² eva tam dhamma-desanāni kathetvā jātakam samo-
dhānesi : ‘Tadā Kevavatāpaso Baka-Brahmā abosi, Kappamānavo aham
evā²³ ti. Bakabrahmajātakam²⁴. Kukkuṭavaggo paṭhamo.

2. GANDHĀRAVAGGA.

1. Gandhārajātaka.

Hitvā gāmasakassānīti. Idam Satthā Jetavanā viha-
ranto bhikkhujasannidhikārasikkhāpadam ārabhha kathesi.
Vatthum pana Rājaghe samuṭṭhitam. Ayasmatā Pīlindiyavacchena¹
ārāṃkakuḷam mocetum rājanivesanaṃ gantvā raṇṇo pāsāde iddhibalena
‘verāṇṇamaye kato manusā pāsāditvā theressa pañcabbhesajjāni pahi-
pimesu. So² tāni purisāya vīsasjesi. Parisā pana³ bāhulikā⁴ abosi;

¹ B⁴ adda tathāgatassa. ² B⁴ omits te. ³ B⁴ buddho. ⁴ B⁴ omits tam das-
seti. ⁵ B⁴ adda ca. ⁶ B⁴ -bhārubhāvo. ⁷ B⁴ jānāsi saccāni. ⁸ B⁴ sam-
pattānam. ⁹ B⁴ dasabrahma. ¹⁰ B⁴ cittaṃ. ¹¹ B⁴ pi mucciesu. ¹² B⁴ -hā-
nam. ¹³ B⁴ adda dasamam. ¹⁴ B⁴ -dava-. ¹⁵ Ck⁴ omits so. ¹⁶ B⁴ paṇasa.
¹⁷ B⁴ ha-

laddham laddham¹ kolambo² pi ghaṇe pi pattatthavikāyo pi³ pūretvā
 paṭisaṃesi. Manussā divvā „mahāicchā ime samaṇā⁴” autokotthāgarikā⁵
 ti ujjhāyimu. Sattthā taṃ pavattim euvā⁶ „yāni kho pana tāni glā-
 nānaṃ bhikkhūnaṃ” ti sikkhāpadaṃ paṇḍapetrā „bhikkhave porāṇaka-
 paṇḍitā anuppanne Buddhhe bāhiraṇapabbajjāṃ pabbajjivā paṇḍasilo-
 mattakāṃ rakkhantāpi loṇasakkharamattakāṃ ponadivasaṃthāya nida-
 hanto⁷ garaḥhiṃsu, tūmhe pana evarūpe niyyānikasāsaṇe pabbajjivā
 dutiyatatiyadivasaṃthāya⁸ saṃnidhīm⁹ karethā¹⁰” ti vatva sītaṃ āharī-

Atthe Gandhāraratthe Bodhisatto Gandhāra-
 10 rañño putto hutvā pitu accayena rajje patitthāya dhammena
 rajjāṃ kāresi. Majjhimapadese pi Videharatthe Videha nāma
 rājā rajjāṃ kāresi. Te dve pi rājāno aditthasahāyā¹ va²
 hutvā aññamaññaṃ³ thiravissāsa⁴ ahesuṃ. Tādā manussā
 dighāyukā honti, timsavassasahassāni jīvanti. Ath⁵ ekadā
 15 Gandhārarājā punnamposathadivase samādinnaṃsīlo mahātale
 paṇḍittavarapallāṇikamajjhagato⁶ vivatena sīhapañjareṇa pā-
 cīnalokadhātum olovento amaccānaṃ dhammatthayuttakathāṃ
 kathento nistīdi. Tasmiṃ khane gaganatalaṃ abhilaṃghantam
 eva⁷ paripunnāṃ candamaṇḍalaṃ Rāhu avatthari. Candap-
 20 pabhā antaradhāyi. Amaccā candālokaṃ apassantā candassa
 Rāhuna gahitabhāvaṃ rañño ārocesuṃ. Rājā candam oloke-
 tvā „ayaṃ cando āgantukaupakkilesena upakkilitttho⁸” nippa-
 bho jāto, mayham p⁹ esa rājaparivāro upakkilesa, na kho
 pana me¹⁰ taṃ patirūpaṃ y¹¹ āham¹² Rāhuna gahitacando viya
 25 nippabho bhāveyyaṃ, visuddhe gaganatale virocantaṃ canda-
 maṇḍalam iva¹³ rajjāṃ pahāya pabbajissāmi, kim me pareṇa
 ovaḍitena, kule ca gane ca alaggo hutvā attānaṃ eva ovaḍanto
 vicariessāmi, idam me patirūpaṃ¹⁴ ti cintetvā „yaṃ icchatha

¹ B⁴ only one laddham. ² B⁴ kolampa. ³ C² pattharika-, C³ patthattha- corr. to patrattha-, B⁴ pattatthavikāya pi. ⁴ B⁴ adda sakyaputtiya. ⁵ all three MSS. to. ⁶ B⁴ -ariyāniddha-. ⁷ B⁴ adda karento ayutthāni vo. ⁸ B⁴ aditthavasiak. ⁹ B⁴ omits va. ¹⁰ C² -m pi. ¹¹ B⁴ kirevi-. ¹² B⁴ -hammajha-. ¹³ B⁴ -ghantarami mva. ¹⁴ B⁴ upakī-. ¹⁵ B⁴ so pana kho me. ¹⁶ B⁴ avāham. ¹⁷ B⁴ -am vya.

tam¹ karothā² 'ti rajjam nmaccānam niyyādesi. Dvīso pi
 Kaasmira-Gandhāra-ratthesu so³ rajjam chaḍḍetvā isipabbaj-
 jam pabbajitvā jhānābhinnān⁴ nibbattetvā jhānaratisamappito
 Himavāntapadeso vāsam kappesi. Videharājāpi „sukham me
 sahāyasa⁵“ 'ti vānijo pucchitvā tassa pabbajitabhāvaṃ sutvā
 „mama sahāyo pabbajito aham rajjena kiṃ karissāmi“ satta-
 yojane⁶ Mithilānagare rajjam⁷ tiyojanasatike Videharatthe so-
 lasasu gāmasabheseso pūritāni koṭṭhāgārāni solasaasahasasā-
 takitthiyo chaḍḍetvā puttadhītare amanasikaritvā Himavānta-
 padesaṃ pavisitvā pabbajitvā pavattaphalabhojano hutvā sa-
 mavattavāsaṃ⁸ vasanto viharati⁹. Te ubho pi samavatta-
 cāraṃ¹⁰ carantā aparabhāgo samāgacchimsu, na pana āñña-
 maññaṃ sañjānimsu, sammodamānā ekato va samavattavāsaṃ¹¹
 vasiṃsu¹². Videhatāpaso¹³ Gandhātātāpasassa upatthāpanaṃ
 karoti. Tesaṃ ekasmiṃ puṇṇamadivase āññatarasmiṃ rukkha-
 mūle nisiditvā dhammayuttam kaṭham¹⁴ catthentānaṃ gaganatale
 virocamaṇaṃ candamaṇḍalaṃ Rāhu avatthari. Videhatāpaso „kin
 nu kho candaṃsa pabbhā natthā“ ti ulloketvā¹⁵ Rāhu-gahitaṃ¹⁶
 candam diśvā „ko nu kho eso ācariya candam avattharitvā
 nippabham akkhaṃti“ pucchi. „Antevāsika, ayaṃ Rāhu nāma
 candaṃso¹⁷ eko¹⁸ upakkilesa, virocituṃ na deti, aham pi Rāhu-
 pahataṃ¹⁹ candamaṇḍalaṃ diśvā idaṃ parisuddhacandamaṇḍa-
 laṃ²⁰ āgantokaupakkilesena²¹ nippabham jātaṃ²², mayham pi
 idaṃ rajjam upakkilesa, yāva²³ candamaṇḍalaṃ Rāhu viya
 idaṃ nippabham na karoti²⁴ tāva pabbajissāmi“ eintetvā tāvad
 eva Rāhu-gahitaṃ candamaṇḍalaṃ²⁵ ārammaṇaṃ katvā mahā-
 rajjam chaḍḍetvā pabbajito²⁶ ti. „Ācariya tvaṃ Gandhārārājā“

¹ Bā adda rajjanam. ² Bā eksamī. ³ Bā -āñño. ⁴ Bā -niko. ⁵ Cā rajjan,
 Bā omīte rajjam. ⁶ Bā samapavattā. ⁷ Bā vīcari. ⁸ Bā -vattācāraṃ. ⁹ Bā
 -vattācāraṃ. ¹⁰ Cā carimā, Bā carisū. ¹¹ Bā jādī vi-. ¹² Bā dhammattha-
 yuttakathā. ¹³ Bā si ulloketvā. ¹⁴ Cā -gahitaṃ, Bā rāhuṇā gahitaṃ. ¹⁵ Cā
 eko, Cā eko car. to eko. ¹⁶ Bā -gahitaṃ. ¹⁷ Bā -dāhassa candamaṇḍalaṃsa.
¹⁸ Bā -bhaṃ upa-. ¹⁹ Bā adda taṃ. ²⁰ Bā adda maṇḍ. ²¹ Bā na jīvati. ²²
 Bā adda rāhu, viya idaṃ nippabham ti.

ti. „Āma ahaṃ“ ti. „Ācariya, ahaṃ Videharatthe Mithilā-
nagare Videharājā nāma, naṃu mayāṃ aññamaññaṃ adittā-
sahāya“ ti. „Kiṃ pana te ārammaṇaṃ ahoṣiti“. „Ahaṃ
‘tunhe pabbajitā’ ti sutvā ‘addhā pabbajjāya guṇaṃ’ addasaṃsā’
ti tunhe yeva ārammaṇaṃ katvā rajjaṃ pahāya pabbajito“ ti.
Te tato patthāya ativiya samaggā sammōdamānā pavattaphala-
bhojanaṃ hutvā vicariṃsu. Tattha digharattaṃ vasitvā ca¹ pana
loṇambilāsevanatthāya Himavantato oṭaritvā ekam paccanta-
gāmaṃ pāpunīṃsu². Manussa tesam iriyāpathe pasāditvā bhik-
khaṃ datvā patiṇṇaṃ gahe tvā araṇṇe rattiṭṭhānādinī³ mūpetvā
vasāpesuṃ, antarāmagge pi tesam⁴ bhattakiccakaraṇatthāya
udakaphāsekatthāne sālaṃ kāresuṃ. Te paccantagāme bhik-
khaṃ caritvā tāya pannaśālāya⁵ nisiditvā paribhuñjitvā attano
vasanattthānaṃ gacchanti. Te pi nesaṃ manussa⁶ āhāraṃ da-
dāmanā ekadā loṇaṃ patte⁷ pakkipitvā denti⁸ ekadā aloṇa-
kāhāraṃ eva denti. Te ekadivasam pannaṇaṃ bahutaraṃ
loṇaṃ adāsu. Vedehatāpaso⁹ loṇaṃ adāya gantvā Bodhi-
sattassa bhattakiccakāle pahonakaṃ¹⁰ datvā attano¹¹ pamāṇa-
yuttaṃ gahe tvā atirekaṃ pannaṇaṃ bandhitvā „alopakadivase
bhavissatīti¹² tiṇavattiantare¹³ tṭhapesi. Athi¹⁴ ekadivasam alo-
nake āhāre laddhe Vedeho¹⁵ Gandhārassa bhikkhābhājanam
datvā tiṇavattiantarato¹⁶ loṇaṃ āharitvā „ācariya loṇaṃ gaṇ-
hathā“ ti āha. „Ājja manussehi loṇaṃ na dinnam, tvaṃ
kuto labhīti“¹⁷. „Ācariya, purimadivasaṃ¹⁸ manussa bahum
loṇaṃ adāsu, athāhaṃ ‘alopakadivase bhavissatīti’ atirekaṃ¹⁹
tṭhapesi“ ti. Atha naṃ Bodhisatto „meghapurisa tiyojana-
satikaṃ Videharuttamaṃ pahāya pabbajitvā akhiccanabhāvaṃ
putvā idāni loṇasakkharāya taṇhaṃ janesīti“ tājjetvā ovaḍanto
paṭhamam gātham āha:

¹ B⁴ -yakk. ² B⁴ adde mahantaṃ. ³ C¹ -va. C² va corr. to ca. ⁴ B⁴ sampā-

⁵ B⁴ rattiṇḍivāhānādinī. ⁶ B⁴ ne-. ⁷ B⁴ omite pattha. ⁸ B⁴ manussa tesam.

⁹ B⁴ loṇapatte loṇam. ¹⁰ B⁴ adde ekadā pannaṇaṃ bandhitvā denti. ¹¹ B⁴ vi-

¹² B⁴ loṇam. ¹³ B⁴ adde pi. ¹⁴ B⁴ -suṭhi. ¹⁵ B⁴ -tṭhikimantare. ¹⁶ B⁴ vi-

¹⁷ B⁴ -vattikaṇ-. ¹⁸ B⁴ labhathīti. ¹⁹ B⁴ -se. ²⁰ B⁴ -kalopam.

na vattatī, tvaṃ maṃ kuṇḥasatthena¹ mundaṇo² viya atipha-
rusaṃ kathesi³“ vatvā catuttham⁴ gātham āha:

4. Yena kenaci⁵ vanna⁶ paro labhati ruppanaṃ
mahatthiyampi⁷ ce vācam na taṃ bhāseyya⁸ paṇḍito ti. 79.

3. Taṭṭha yena kenaci⁵ dhammayuttanāpi kīraṇena, labhati ruppanaṃ
ti ghattenam⁴ dūsenam⁶ ruppanaṃ labhati yeva. na taṃ bhāseyya⁸ ti taṃ
taṃ paṭapuggalaṃ yāya so vāciya⁷ ruppati⁵ taṃ mahatthiyam⁷ mahantaṃ attha-
nassitam⁹ pi⁸ vācam na bhāseyya⁸ ti attho.

Ath⁹ assa Bodhisatto pañcamam¹⁰ gātham āha:

- 10 5. Kāmaṃ ruppatu vā mā vā bhūsaṃ vā vikiriyyatu,
dhammam me bhaṇamāssa¹¹ na pāpam upalippatī¹². 80.

- Taṭṭha kāmaṃ ti kāmāna, idaṃ -uttam¹⁰ keṭi¹¹ ayuttakīroko puggalo
ayuttam¹⁰ te katan¹² ti ovādiyamāno kāmāna¹³ eva kuṇḍatu¹⁴ vā mā vā kuṇḍatu¹⁵
atthava bhūsaṃvāhi¹⁶ viya vikiriyyatu, mayham¹⁷ paṇa dhammam¹⁸ bhaṇamāssa¹⁹
15 pāpam²⁰ nāma n²¹ arhitaṃ.

- Evaṃ ca paṇa vatvā „na vo²² ahaṃ Ānanda tathā parak-
kamissāmi yathā kumbhakāro āmake āmakamatte²³“, niggayha
niggayhāhaṃ Ānanda vakkhāmi, yo sāro so thassatī²⁴ imassa
Sugatovādassa anurūpāya paṭipattiyam²⁵ thāvā yathā kum-
20 bhakāro bhājanāsu punappuna ākoṭetvā āmakam²⁶ agahetvā
pakkam²⁷ eva bhājanam²⁸ gahatī²⁹ evaṃ punappun³⁰ ovaditvā
niggaṇhitvā pakkabhājanasadiṣo³¹ puggalo gahetaṭṭho ti das-
setum³² puna taṃ ovadanto

6. Noce³³ assa sakā buddhi³⁴ vinayo vā susikkhito
25 vane andhamabiso³⁵ va careyya³⁶ bahuko jano. 81.

7. Yasma³⁷ ca paṇ³⁸ idh³⁹ ekacce ācāramhi⁴⁰ susikkhita
tasma⁴¹ vinivāsinā⁴² caranti⁴³ susamāhita⁴⁴ ti. 82.

Idam⁴⁵ gāthadvayam⁴⁶ āha.

¹ B⁴ vattatīti gacchasaṭṭhakama. ² B⁴ ma-. ³ C⁶ mahitthiyampi, B⁷ mahiddhi-
yam mī. ⁴ B⁴ ghata-. ⁵ C⁶ ruppanam, B⁴ dūsenam. ⁶ B⁴ dūsenam. ⁷ C⁶
mahatthi-, B⁷ mahatthi-. ⁸ B⁴ -tad, omitting pi. ⁹ B⁴ -lampa-. ¹⁰ B⁴ ku-
ḍatu. ¹¹ B⁴ omite ku-. ¹² B⁴ omite āha-. ¹³ B⁴ kha, ¹⁴ C⁶ omite āmake,
B⁷ has āmakamatteko. ¹⁵ B⁴ -ya. ¹⁶ C⁶ -hanti, B⁷ karoti gahatī. ¹⁷ C⁶
-disam. ¹⁸ C⁶ āvara-, C⁷ āvara-.

Tass' uttho : samma Vedeha' imasmiñ hi sattiñam sace attano buddhiyā
 pañdithe vaddhāyaka¹ nikkāya iccāpamuttā vinayo vā suttikkhito na bhavēyya
 evam sante yathā tikkatthādhigāhane² vane andhamahāso gocarāgocaram sāsānka-
 nikkāsamkā³ ca (thānam ajjānanto carati tathā tinnādhāro⁴ hañño jeno rareyya,
 yasmā pana idh' ekacce sakāya buddhiyā mahā satti iccāriyasantike āra-
 pañnatthasuttikkhita⁵ tassā ācariyehi attano⁶ anurūpe vinayo rinitattā vinayavineyā
 susemahita ekaggacittā hutvā carantīti, imina idam dasseti : iminā hi sattiya
 gihina hutvā attano kulānaru⁷ am pabbajjēna pabbajjānurūpā sikkhā sikkhī-
 sabbo, gihina pi hi⁸ attano kulānurūpeṇ kaṭṭhorakkhādā sikkhīti vā⁹ sam-
 pannañjiva hutvā susemahitā caranti, pabbajjāpi pabbajjānurūpeṇ¹⁰ paṇḍikkhe
 abhikkantapattikkantāden adhiṭṭhādhicittāzadhīpañḍāsikkhā¹¹ sikkhīti vā¹²
 vigatavikkhepa susemahitā caranti, lokasamāhi hi¹³

Bāhasevā¹⁴ vā appa¹⁵ ca vinayo vā suttikkhito. (Childers, Kh.
 suttāntā¹⁶ ca yā vā¹⁷ etam¹⁸ māgalaṃ uttamañ ti. Pāṭha p. 4.)

Tam sutvā Vedehatāpaso „ācariya, ito paṭṭhāya mañ
 ovaḍatha¹⁴, ahañ anadhivāsakajātikatāya¹⁵ tumbhehi saddhiñ
 katthesiñ¹⁶, tañ me khamathā¹⁷“ 'ti vāditvā Mahāsattam kha-
 māpesi. Te samaggavāsāṃ vasitvā pana Himavantam eva
 agamāmsu. Tatra Bodhisatto Vedehatāposassa kasiṇapari-
 kammañ kathesi. So tañ katvā abhinā¹⁸ ca samāpattiyo ca
 nibbattesi. Iti te ubho pi aparihīnājjhānā Brahmaḷokapara-
 yanā abesum.

Sattā imāñ desanāñ¹⁷ āharitvā jātakam samodhānesi : „Tadā
 Vedhe Āvando abesi, Gandhārurājā aham evā“ 'ti. Gandhāra-
 jātakam.

85

2. Mahākapijātaka.

Attānūñ samkamam¹⁸ katvā ti, idam Satthā Jetavane
 viharanto sātattācariyam ārabha kathesi. Vatthūñ Bhadda-
 sāla-jātaka āvikkhāvasati. Tadā pana dhammasabbhāyāñ kathāñ sa-
 mutthāpesuñ : „āvuso Sammasambuddho sātākānāñ attamā caratīti“.

¹ Ch¹ vi. ² Ch² adda hi. ³ Ch³ -gahane, B⁴ -gahena. ⁴ B⁵ -kandir. ⁵ Ch⁶
 -sa. ⁶ B⁷ jeyasa attano. ⁷ B⁸ omā hi. ⁸ Ch⁹ ca. ⁹ B¹⁰ pabbajjite anurūpeṇ.
¹⁰ Ch¹¹ adhiṭṭhādhī-, B¹² adda vā. ¹¹ B¹³ omā vā. ¹² B¹⁴ omā hi and adda
 tena vattam. ¹³ B¹⁵ etam. ¹⁴ B¹⁶ adda anussāsa. ¹⁵ B¹⁷ -vāsānā- ¹⁶ Ch¹⁸
 -si, B¹⁹ -mi. ¹⁷ B²⁰ dhamma- ¹⁸ B²¹ sātākānāñ, Ch²² sammāyāñ.

Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sammisinnā" ti pucchitvā „imāya nāma" ti rutte „na bhikkhave idān" eva pubbe pi Tathāgato nātinam aṭṭham carat' evā" ti vatvā uttāmaṃ āharī.

- 5 Atte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ karente Bodhisatto kapiyonīyaṃ nibbattitvā vayappatto ārohaparīṇa-
hasampanno thāmahalūpeto¹ asītisahassakapiganaparivāro Hi-
mavantapadesa vasati. Tattha Gaṇḍhātiraṃ nissāya sākāhāṭṭa-
pasampanno sandacchāyo² bahalapatto pabbatakūṭaṃ viya sam-
10 uggato ambarukkho ahosi, nigrodharukkho ti pi vadanti, tassa
madhurāṇi phalāni dibbagandharasāni mahantāni mahanta-
kūṭappamāṇāni³, tassa ekissā sākāhāya phalāni thale patanti
ekissā⁴ Gaṇḍājale, dvinnam sākāhānaṃ phalāni majjhe rukkha-
mūle patanti. Bodhisatto kapiganam ādāya tattha phalāni
15 khādanto „ekasmim kāle imassa rukkhassa" udake patita-
phalaṃ⁵ nissāya amhākaṃ bhayaṃ uppajjissatīti⁶ udakamat-
thake⁷ sākāhāya ekam phalaṃ pi anavasesetvā pupphakāle ka-
lāyamattakālato⁸ paṭṭhāya khādāpeti c' eva pātāpeti ca.
Evaṃ sante pi asītiyā⁹ vānarasahasseehi aditṭham¹⁰ kippillakaputa-
20 paticchannaṃ¹¹ ekam pakkam phalaṃ¹² nadiyaṃ patitvā ud-
dhaṃ ca adho ca jālaṃ bandhāpetvā udakakilaṃ kilaṃtassa
Bārāṇasiraṇṇo uddhajāle¹³ laggi. Raṇṇo divasaṃ kilītvā sāyaṃ
gamanassamaye¹⁴ kevattā jālaṃ ukkhipantā tam¹⁵ diṇvā „asuka-
phalaṃ¹⁶ nāma" ti ajānantaṃ raṇṇo dassesum. Rājā „kim
95 phalaṃ nāma" etan¹⁷ ti pucchī. „Na jānāma devā" ti. „Ke
jānissantīti¹⁸. „Vanacarakā¹⁹ devā" ti. So vanacarake²⁰
pakkosāpetvā tesam santikā „ambapakkan" ti sutvā churikāya
chinditvā pathamaṃ vanacarake²¹ khādāpetvā attanāpi²² khādī,

¹ Bā adda pañcavatthiphalo ahoṣi. ² Bā sante-. ³ C^o nātinahanta-. Bā at-
mahantakūṭappamāṇāni. ⁴ Bā adda sākāhāya. ⁵ C^o omitt rukkhassa. ⁶ Bā
-sath ha-. ⁷ C^o -mattho. ⁸ C^o kalāya-. Bā pupphakālato pappasamattakālato.
⁹ Bā asīti. ¹⁰ C^o aditṭha-. ¹¹ Bā kippillika-. ¹² C^o omitt pakkam phalaṃ.
¹³ Bā uddham-. ¹⁴ C^o sayam-. Bā āyāsamassamaye. ¹⁵ C^o naṃ. ¹⁶ Bā asu-
kam. ¹⁷ Bā -ṇ-. ¹⁸ Bā pucchā atthāpi.

itthāgārassa¹ pi amaccānam pi dāpesi. Rañño ambapakkaraso
 sakalasariram pharitvā atthāsi. So rasatapāhāya bandhitvā²
 tassa rukkhassa³ thitattthānam vanacarake⁴ pucchitvā tehi
 „Himavantapadeso naditīre“ ti vutte bahū nāvāsamghāte ban-
 dhāpetvā vanacarakehi⁵ desitamuggena udhasotam⁶ agamāsi. 3
 „Ettakāni divasānīti“ paricchedo na kathito. Anupubbena
 tam thānam patvā „eso so⁷ deva rukkho“ ti vanacarakā rañño
 ācikkhāmu. Rājā nāvā⁸ thāpetvā mahājānaparivato padasā
 tattha gantvā rukkhamaḷe sayanam paññāpāpetvā⁹ ambapak-
 kāni khāditvā nānaggarasabhojanam bhūñjitvā nipajji. Sab- 10
 bāsu¹⁰ diāsū ārukkhān thāpetvā agginī karīmeu. Mahāsatto
 manussesu niddam okkantesa¹¹ addharattasamaye¹² parisāya
 saddhim āgamāsi¹³. Astisāhassavānarā sākāya sākham
 carantā ambāni khādanti. Rājā pabujjitvā kapigānam diāvā
 manusse utthāpetvā¹⁴ dhanuggahe pakkosāpetvā „yathā ete“ 15
 phalakhādakā vāoarā na palāyanti tathā te¹⁵ parikkhipitvā
 vijjhatha, ve ambāni ca¹⁶ vānaramāhesā ca khādisāmiti¹⁷
 āha. Dhanuggahā „sādhū“ ti sampaticchitvā rukkhān pari-
 vāretvā sare sandahitvā¹⁸ atthāmu. Te diāvā vānarā maraṇa-
 bhayabbhīta palāyitum asakkontā Mahāsattam upasāmkamitvā¹⁹ 20
 „deva ‘palāyanamakkate vijjhissāma’ ti rukkhān parivāretvā
 dhanuggahā thitā, kim karomā“ ti pucchitvā kampamānā
 atthāmu. Bodhisatto „mā bhāyittha, ahaṃ vo jīvitam dassā-
 miti“ vānaraganam samassāsetvā ujukam uggatasākhān abhi-
 uryha²⁰ gaṅgābhimmukham gatasākhān²¹ gantvā tassā²² pariyan- 25
 tato pakkhanditvā dhanussatamattam²³ thānam atikkamma
 Gaṅgātīre ekasmiṃ gumbamatthake patitvā tato oruyha
 „mamāgatattthānam²⁴ ettakam bhavissatīti“ ākāsam paricchin-

¹ B¹ „sā“. ² B² pappajjitvā. ³ B³ omite ru-. ⁴ B⁴ -ji-. ⁵ B⁵ -rikānam.
⁶ B⁶ udham-. ⁷ B⁷ omite so. ⁸ B⁸ ādā nadīyam. ⁹ C⁹ pañña- corr. to
 pañña-, C¹⁰ pañña-. ¹¹ B¹¹ sabba. ¹² B¹² okkaman-. ¹³ B¹³ -rattim-. ¹⁴ C¹⁴
 a-. ¹⁵ B¹⁵ nphā-. ¹⁶ B¹⁶ te. ¹⁷ B¹⁷ tam thānam in the place of tathā te. ¹⁸
 B¹⁸ deva. ¹⁹ B¹⁹ -mitti. ²⁰ B²⁰ sanhajitvā. ²¹ B²¹ -māmeu. ²² B²² āru-. ²³
 B²³ omite ga-. ²⁴ all three MSS. tassa. ²⁵ B²⁵ -matta. ²⁶ B²⁶ mama-.

- ditvā ekaṃ vettalatam mūle chinditvā soḍhetvā „ettakam”¹
 rukkhhe bajjhissati ettakam ākāsaṭṭham bhaviṣṣati” imāni dve
 thānāni vavatthapetvā attano kaṭṭhiyaṃ bandhanam² na sallak-
 khesi. So tam latam ādāya ekakoṭṭim Gaṇḍāṭṭre patiṭṭhita-
 5 rukkhhe bandhitvā ekaṃ attano kaṭṭhiyaṃ bandhitvā vātaṇḍhinna-
 valāhakavegena³ dhanusatamattam⁴ thānam laṃghitvā kaṭṭhiyaṃ
 baddhaṭṭhānassa⁵ asallakkhitattā rukkham pāpunitum asak-
 konto ubbohi hatthehi ambasakkham dāḥam ganhitvā vānara-
 gāṇassa saññam⁶ adāsi: „sīggham mama piṭṭhim maddamāna-
 10 vettalatāya sotthigamanam gacchathā”⁷ ti. Aṭṭisahasavānara
 Mahāsattam vanditvā khamāpetvā tathā agamanu⁸. Taddā
 Devadatto pi makkato hutvā tesam abbhantaro hoti, „ayaṃ⁹
 me paccāmittassa piṭṭhim passitum kālo” ti uccasakkham āru-
 ha vegaṃ janetvā tassa piṭṭhiyaṃ pati. Mahāsattassa hada-
 15 yam chiṭṭi, balavavedanā oppajji. So pi tam vedanāmatam¹⁰
 katvā pakkāmi. Mahāsatto ekako va abosi. Rājā anidda-
 yanto vānarehi ca Mahāsattena ca katakiriyaṃ sabbam diṣvā
 „ayaṃ tiracchāno hutvā attano jīvitaṃ aganetvā parisāya sot-
 tibiḥhavam eva akāsi”¹¹ cinto nipaṭṭi. So pabbātāya rattiya
 20 Mahāsattassa tussitvā „na yuttam imam”¹² kapirājānam uṣe-
 tum, upāyena nam otāretvā patijaggissāmi”¹³ Adhogaṇḍāya
 saṃghātam¹⁴ ṭhapetvā tattha attakam¹⁵ bandhāpetvā saṅkham
 Mahāsattam otārāpetvā piṭṭhiyaṃ kāsāvavattham pattharāpetvā
 Gaṇḍodakena nahāpetvā phāṇitodakam¹⁶ pāyevā parisuddha-
 25 sarīram¹⁷ saḥassapākateḷena¹⁸ abbhāṇāpetvā¹⁹ sayanapiṭṭhe tela-
 cammam pattharāpetvā²⁰ tattha tam²¹ nipaṭṭāpetvā attanā²²
 nīce āsane nisīditvā paṭhamam gātham āha:

¹ B¹ adda thānam. ² B² -nathānam. ³ B³ -hako viya vega. ⁴ B⁴ -tra. ⁵
 B⁵ bandhanathā. ⁶ B⁶ saññam. ⁷ B⁷ s-. ⁸ B⁸ so ayaṃ. ⁹ B⁹ -nappattam.
¹⁰ B¹⁰ onita s-. ¹¹ B¹¹ ante-. ¹² C¹² saṃkham, B¹² pārasaṃghātam. ¹³ C¹³
 attha-. ¹⁴ B¹⁴ phāṇito-. ¹⁵ B¹⁵ parisaṅkham sa-. ¹⁶ B¹⁶ -pākena teḷena. ¹⁷
 C¹⁷ abbhāṇa-. B¹⁷ abbhāṇitvā. ¹⁸ C¹⁸ teḷa-. B¹⁸ elakakammam saṅkharāpetvā saṅ-
 kam. ¹⁹ B¹⁹ onita tam. ²⁰ C²⁰ attanam.

1. Attānaṃ saṃkamaṃ¹ katvā yo sotthiṃ samatārayi
kim tvaṃ tesāṃ kimo² tuyaṃ honti ete mahākapiṭi. 83.

Tass' attho³: ambho mahākapi yo tvaṃ attānaṃ saṃkamaṃ⁴ katvā tulaṃ⁵
āropetvā jīvaṃ pari-cajjivā⁶ ime vānare sotthiṃ samatārayi⁷ khemena santāresi⁸
kim tvaṃ tesāṃ hoṃi kimo⁹ tuyaṃ vā kiṃsu¹⁰ ete¹⁰ hontīti.

5

Taṃ sutvā Bodhisatto rājānaṃ ovaṇto sasa¹¹ gāthā
abbhāsi:

2. Rājāhaṃ issaro tesāṃ yūthassa parihārako
tesāṃ sokaparetānaṃ bhīṭānaṃ¹² te arindama. 84.
3. Sa¹³ lamghayitvā attānaṃ vissatṭhadhannuno satam
tato aparapādesu daḷhaṃ baddhalatāgūnaṃ¹⁴ 85.
4. Chinnabbham iva vātena nuppo¹⁵ rukkhāṃ upāgamiṃ,
so 'haṃ appabbhavaṃ tattha sākhaṃ hatthehi aggahī. 86.
5. Taṃ maṃ viyāyataṃ santaṃ sākkhāya ca latāya ca
samanukkamaṇṭā pādehi sotthiṃ sākkhāviga gata. 87.
6. Taṃ maṃ na tapate bandho¹⁶, vadho¹⁷ me na tapessati,
sukhaṃ āharitaṃ tesāṃ yesaṃ rajjam akārayiṃ. 88.
7. Esā te upamā rāja atthasandassanī¹⁸ katā¹⁹,
rañña²⁰ ratṭhassa yoggassa balassa nigamassa ca
sabbhesaṃ sukhaṃ etṭhabbaṃ²¹ khattiyena pajānatā ti. 89. 20

Tattha tesāṃ ti tesāṃ asitāsaṃsānaṃ vānarenaṃ, bhīṭānaṃ te ti tva
vijjānathāya āropetvā (tūssa: bhīṭānaṃ, arindama ti rājānaṃ āropeti, rājā
hi corāḍinaṃ²² arinaṃ dāmanato²³ arindama ti vuccati, vissatṭhadhannuno
satan ti anāropitadhannasatappamāṇaṃ (tānaṃ attānaṃ ākāse ullamghayitvā
vissajjivā tato imamhā rukkhā lamghitvā gataṭṭhanato aparapādesu²⁴ (tānaṃ
kattibhāgaṃ sandhāya vuttam, Bodhisatto hi kattibhāge taṃ latāgūnaṃ daḷhaṃ
bandhitvā pacchimapādehi²⁵ bhūmīyaṃ²⁶ akkumitvā vissajjivā vātavega ākā-
saṃ pakkhandi, nuppo²⁷ rukkhāṃ upāgamiṃ ti vātaacchinnaṃ abhām iva

25

¹ C² saṃkamaṃ. ² B⁴ kimo, B⁷ kiḍḍamaṃ. ³ C² tattha. ⁴ B⁴ saṃkamaṃ, C²
saṃkamaṃ. ⁵ B⁴ tulaṃ. ⁶ C² -tāresi, B⁴ samatārayi. ⁷ C² omits kh. s. ⁸
B⁴ khumba corr. to kimo. ⁹ B⁴ omits kmo. ¹⁰ B⁴ enti. ¹¹ B⁴ sasa. ¹²
B⁴ nan. ¹³ B⁴ su. ¹⁴ B⁴ daḷhaḥbandham le., B⁷ daḷhaṃ bandham le. ¹⁵
B⁴ nuppo. ¹⁶ C² baddho. ¹⁷ B⁴ sato. ¹⁸ C² -ti. ¹⁹ B⁴ taṃ suppi arin-
dama in the place of a k. ²⁰ C² rañña. ²¹ B⁴ stabbaṃ, B⁴ omits sukha-
metṭh-. ²² B⁴ -dinnam. ²³ B⁴ arindamabato, C² omits a. d. ²⁴ B⁴ adda ti
pacchāpādesu. ²⁵ B⁴ pacchāpa-. ²⁶ B⁴ bhūmi. ²⁷ B⁴ ru-.

attano vegaṇṇaṭṭena¹ vātena nuṇṇo² yathā vātaśchinnābhhaṃ³ vātena evaṃ
 attano vegaṇṇaṭṭena nuṇṇo² hutvā imaṃ ambarakkhaṃ upāsemitvā, appabbhavaṃ
 ti so 'haṃ' tathā āśeṣappadesaṃ rukkhāṃ pāpuṇitvā appahanta⁴ tassa ruk-
 khaṣṣa sikkhaṃ haṭṭhehi gahesā⁵ ti attho, viyāyatan ti rukkhasākhaya ca
 5 vattatāyā ca viyāya khamaratanti viya vitanā⁶ ākaddhitasariraṃ⁷, samaṇu-
 kamantā ti mayā anuññātā maṃ vadditvā khamāpetvā⁸ padehi samaṇu-
 kamantā niraṇṭaraṃ eva akkamantā vettitvā gatā, tam maṃ na tapate ba-
 dha⁹ ti nāpi so valītyā¹⁰ bandho¹¹ tapeti nāpi idanti maraṇaṃ tappessati,
 kinkāraṇā: sukhaṃ āharitaṃ teṣaṃ ti¹² yasmā yeṣaṃ ahaṃ vājjaṃ akā-
 rayāḥ teṣaṃ mayā anīhaḥ iharitāṃ, ete hi mahārāja ayaṃ no uppannaṃ duk-
 khaṃ haritvā sukhaṃ āharissasitū¹³ maṃ rājānaṃ ahaṃ, ahaṃ pi tumhākaṃ
 10 uppannaṃ dukkhaṃ¹⁴ harissasmi-ccera¹⁵ etesaṃ, rājā jāto, tam ahaṃ mayā ete-
 saṃ maraṇadukkhaṃ haritvā jīvitasukhaṃ āhutaṃ, tam maṃ¹⁶ nāpi bandho¹⁷
 tapeti na maraṇavadho¹⁸ tappessati, evā te upama ti evā te mahārāja mayā
 15 kṣaktirīyāya upama, tam aṇṇohīti tasmā imāya upamāya sāsāsaṇḍevā attano¹⁹
 dīyyamānaṃ ovādaṃ sma, rañña²⁰ rajjhasā ti mahārāja raññaḥ kamaṃ ne-
 chnyanta²¹ viya rajjhaṃ apīṭevā satubbhidhaṃ agatū²² pabhāya etubhū²³ sarī-
 gahavatthūhi saṃgaṇṇaṇṭena dāsaṃ rājadhāmmesaṃ paribhūyā mayā viya attano
 jivitaṃ pi²⁴ pariccajītvā kiṇṇo me²⁵ ratthavāsaṃ vātaṭṭhaṃ giṃbhakāḥ vāta-
 20 dvāra nīlū ca²⁶ parivārakehi²⁷ ca parivutā²⁸ nre puttā²⁹ naccantā³⁰ āsteṇa
 vātena vījyamānā³¹ yathāruccā attano santakaṃ paribhūjantā kāyikacetasaṃ-
 sukhasamaṃgiṇo bhavayyū ti sakkarattihassa ca rathasakkarādiyugavāhanaṃ³²
 yaggassa patikkasakkhātassa³³ bolassa ca negamaṇapadaṇamakkhātassa³⁴ nigā-
 massa ca sabbesaṃ sukhaṃ eva seṭṭhabbaṃ gacchitabbā ti attho, khattiyena
 25 pajānātī ti khattiyānaṃ adhipatibhōvena khattiyō ti ca laṇḍhaṇkameṇa paṇa-
 vasesasatthe atikkameṇa pajānātī nūpasampannaṃ āharitabbā ti.

Evam Mahāsatto rājānaṃ ovadanto va anussāsanto va³⁵
 kālam akāsi. Rājā amacce pakkosāpetvā „imassa kapiṇārjassa
 rājānaṃ viya sarirakiccaṃ karoṭhā³⁶ 'ti vatvā itthāgāraṃ pi
 30 ānāpesi: „tunhe rattavatthanivattā vikiṇṇakesā³⁷ daṇḍadāpika-
 hatthā kapiṇārjānaṃ parivāretvā ālāhanaṃ gacchathā³⁸ 'ti.

¹ B¹ attanā janitena vegaṇa. ² B¹ ru-. ³ B¹ -anabha. ⁴ B¹ ahaṃ. ⁵ C¹ appabbho-. ⁶ B¹ agga-. ⁷ C¹ vittaṃ. ⁸ B¹ -taṃ sariraṃ. C¹ ākaddhi āka-
 dhita-. ⁹ B¹ omite kha-. ¹⁰ C¹ baddho. ¹¹ C¹ -yo. ¹² C¹ -aṃ, omitting ti.
¹³ C¹ -titi. ¹⁴ B¹ ru-. ¹⁵ B¹ -mi teṣa. ¹⁶ C¹ tamāṃ, B¹ teṇa hi maṃ.
¹⁷ B¹ maraṇato. ¹⁸ B¹ adda pi. ¹⁹ B¹ -o. ²⁰ B¹ neṇṇaṃ, C¹ aṇḍa neṇṇa.
²¹ B¹ -tiggamaṇaṃ. ²² B¹ eta. ²³ B¹ -taṃ, omitting pi. ²⁴ C¹ kiṇṇa. ²⁵
 B¹ omite ca. ²⁶ B¹ pādāparicāsi-. ²⁷ B¹ -vāreṇa. ²⁸ C¹ -o. ²⁹ C¹ -o. ³⁰
 C¹ vīji-. C¹ vīji-. B¹ bīja-. ³¹ C¹ -tisaṃ ceṇa vahaṇa. ³² C¹ -kāsāṃ, B¹
 -kāsāṃ. ³³ B¹ nigā-. ³⁴ B¹ omite a. va. ³⁵ B¹ parikkhāsa-

Amaccā dārūnaṃ sakaṭasatamattena cīṭakaṃ karimāsu. Rājū-
 naṃ karānaniyāmen¹ eva Mahāsattassa sarīrakiccaṃ katvā sīsa-
 kapālaṃ gaheṭvā rañño santikaṃ agamāsu. Rāja Mahā-
 sattassa ājāhane cetiyaṃ kareṭvā dipe jālāpetvā gandhamālādīhi
 pūjētvā sīsakapālaṃ suvaṇṇakhacitaṃ kareṭvā kuntagge tha-
 petvā purato kareṭvā gandhamālādīhi pūjento² Bārāṇasīṃ gantvā
 antoraṇjadvāre ṭhapētvā sakalanagaraṃ sajjāpetvā sattāhaṃ
 pūjāṃ kareṃ. Atha tasmā dhātum gaheṭvā cetiyaṃ kareṭvā
 yāvajīvaṃ gandhamālādīhi pūjento³ Bodhisattassa ovāde paṭiṭ-
 ṭhāya dānādīni puñṇāni karonto dhammena rajjāṃ kareṭvā⁴
 sagga-parāyano ahoṣi.

Suttā imāṃ desanāṃ⁵ āharitvā saccaṃ pakāsetvā jātakaṃ an-
 uodhānesi: „Tadā rājā Anando ahoṣi⁶, pariṣā Buddhapariṣā, kapi-
 rājā⁷ aham eva⁸ ti. Mahākapijātakaṃ⁹.”

3. Kumbhakārajātaka.

14

Ambāhamaddāṃ vaṇamantarasmim ti. Idāṃ Suttā¹
 Jeta-vane viharanto kilesaniggahaṃ ārabhha kathesi. Vuttuṃ
 Pāṇiyajātaka² Avihharissatī. Tadā paṇa Sāvatthiyaṃ pañcasattasa-
 hāyaka³ paṇḍitā⁴ sotokotisanthāro⁵ vaṇamānā⁶ aḍḍharattasamaye
 kāmavānakaṃ vitakkayimāsu. Suttā attaso sāvahe rattiya⁷ tayo vāre⁸
 divasaṃ tayo vāre ti rattiṃdivaṃ eha vāre⁹ olokeno kiki va¹⁰
 aṇḍaṃ viya camari¹¹ va¹² vālaṇḍiṃ viya mātā piyaputtuṃ viya eka-
 cakkhuko pariṣo cakkhuṃ viya rakkhati, tasmim tasmim yeva khane
 appunnakilesaṃ¹³ niggaṇhati¹⁴. So taṃ divasaṃ aḍḍharattasamaye
 Jeta-vanaṃ parigaḥhanto tesāṃ bhikkhūnaṃ vitakkasamudācāraṃ ūtvā¹⁵
 „tesāṃ bhikkhūnaṃ abhantaṃ syaṃ kilesaṃ vaddhaṃto arahattaṃ
 hetuṃ chindissati, idāṃ eva pesaṃ kilesaṃ niggaṇhivā arahattaṃ
 dassāmi¹⁶“ gandhakūṭo, nikkhamivā Anandattheraṃ pakkosivā Ananda

¹ B¹ pūjivā. ² Bārāṇasī --- pūjento wanting in B¹. ³ B¹ dhammaḍḍa.
⁴ B¹ adda duthakapi devadatto. ⁵ B¹ adda paṇa. ⁶ B¹ rājovadajātakaṃ, B²
 adda dūtiyaṃ. ⁷ C¹ paññāji-, C² paññāji- corr. to paññāji-. B¹ paññāji-
⁸ B¹ -saphāre. ⁹ B¹ adda sāvahe. ¹⁰ B¹ omite va. ¹¹ B¹ eā. ¹² B¹ -naṃ
 ki-. ¹³ B¹ -hāti.

antokotisanthāre¹ vasaṇakabhikkhū sabbe ya sannipātehi² sammipātāpetvā paṇḍatta-Buddhāsane nicidi³. „Bhikkhave, antoparattakilesānaṃ vasa⁴ vuttitum na vaṭṭati, kilesa hi vaddhamāno paccāmitto viya mahāvīnaṣṣaṃ pāpeti⁵, bhikkhunā nāma appakam pi⁶ kilesaṃ niggaṇḍhitum vaṭṭati⁷, porāṇakapaṇḍitā appamattakaṃ ārammaṇaṃ disvā abbhantare parattinikilesaṃ niggaṇḍhitvā paṇḍekabodhiṃ⁸ nibbattesun⁹, ti vatvā atītaṃ āhara:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rājjaṃ kārente Bodhisatto Bārāṇasinagarassa dvāragāme kumbhakāra-
 10 kule nibbattitvā vayappatto kutumbaṃ saṇḥapetvā ekaṃ puttaṃ ca dhītaraṃ ca labhītvā kumbhakārakammaṃ¹⁰ nissāya putta-dāraṃ¹¹ posesi¹². Tada Kāliṅgaratṭhe Dantapurānagare¹³ Ka-
 raṇḍu¹⁴ nāma rājā mahantena parivārena uyyānaṃ gacchanto uyyānadvāre phalabbhārabharitaṃ madhuraphalaṃ ambarukkhaṃ
 15 disvā hatthikkhandhagato¹⁵ yeva hatthaṃ pasāretvā ekaṃ ambapindaṃ gahetvā uyyānaṃ pavisitvā maṅgalaṣailāya nāma dātābhayuttakānaṃ datvā ambaṃ paribhuñji. Raṇḍā gahita-
 kālato paṭṭhāya sesehi nāma gahetabbam eva¹⁶ ti amaccāpi brāhmaṇagahapatikādayo pi ambāni pādetvā khādīṃsu. Pacchā
 20 pacchā¹⁷ āgatā rukkhaṃ āruya muggarehi pothetvā obhaggavibhaggasākaṃ katvā āmakaphalaṃ¹⁸ pi asesetvā khādīṃsu. Rājā divasaṃ uyyāne¹⁹ kiṇṭitvā sāyaṇhasamaye aṃkatabatthikkhandhe²⁰ nisīditvā gacchanto taṃ rukkhaṃ disvā hatthito otaritvā rukkhamaṇaṃ gantvā rukkhaṃ oloketvā „ayaṃ pāto
 25 va passantānaṃ atittikaro phalabbhārabharito sobhamāno aṭṭhāsi, idāni gahitaphalo obhaggavibhaggo asobhamāno ṭhito²¹ ti cintetvā puna aṇṇato olokeno aparaṃ nipphalaṃ ambarukkhaṃ disvā „esa rukkhe attano nipphalabbhāvena muḍamanipabbato viya sobhamāno ṭhito, ayaṃ puna phalitabhāvena²² imaṃ

¹ B¹ -santhāre. ² B¹ -diti. ³ B¹ -sena. ⁴ B¹ -si. ⁵ B¹ appamattakaṃ pi. ⁶ B¹ -atti. ⁷ B¹ -dhiṇṇaṃ. ⁸ C¹ -rakolaṃ. ⁹ B¹ -dinaṃ. ¹⁰ C¹ pa- ¹¹ B¹ nanda-. ¹² B¹ karaṇḍako. ¹³ B¹ hatthikkhandavaragato. ¹⁴ B¹ only one pacchā. ¹⁵ C¹ āmajha-. ¹⁶ C¹ -nam. ¹⁷ B¹ -dhavara. ¹⁸ B¹ aphala bhā-

vyasanam patto, idam agāramajham pi phalitarukkhasadisam,
 pabbajjā nippalarokkhasadisā, sadhanass' eva bhayaṃ atthi¹
 niddhanassa bhayaṃ n' atthi, mayāpi nippalarukkheṇa² viya
 bhavitabban³ ti phalarukkhaṃ ārammaṇam katvā rukkhamaḷe
 t̥hitako va t̥ini lakkhaṇāni sallakkhetvā vipassanaṃ vaddhetvā⁴
 paccekabodhiñāṇaṃ nibbattetvā „viddhamasitā⁵ dāni me mātā-
 kucchikutikā, chinnā t̥isu bhavesu patisaṇḍhi, sodhitā sam-
 s̥rukkārabbhāmi, sosito⁶ assasamuddo, bhinno⁷ at̥thipākāro⁸,
 n' atthi me puna patisaṇḍhīti⁹ āvajjanto¹⁰ sabbālaṃkārapati-
 mandito¹¹ va at̥thāsi. Atha naṃ amaccā āhaṃsu: „atibalaṃ¹²
 t̥hit' attha mahārājā¹³“ ti, „Na mayaṃ rājāno¹⁴, paccekabuddhā
 vāma mayan¹⁵“ ti. „Paccekabuddhā na¹⁶ tumbhādisā honti devā¹⁷“
 'ti. „Atha kidisā hontī¹⁸“ „Oropitakesamasankāsāvavattā-
 patiechannā kule vā gane vā alaggā vātacchinnavalāhaka-
 rāhumuttacandamaṇḍalapatibhāgā¹⁹ Himavati²⁰ Nandamūla-
 pabbhāre vasanti, evarūpā deva paccekabuddhā²¹ ti. Tasmīn
 khane rājā hatthaṃ ukkhipitvā s̥isam parāmasi, tāvad ev' assa
 gihiliṅgaṃ antaradhāyi samapaliṅgaṃ pātur ahoṣi:

Ticivaraṃ ca patto ca vāsi s̥cei ca bandhavaṃ

parissāvanena at̥th' ete yuttayogassa bhikkhuno ti

evamvuttasamapaparikkhārā²² kāyapatibuddhā²³ va ahesub.
 So ākāse t̥hatvā mahājanassa ovūdaṃ datvā anilapathena
 Uttarahimavante Nandamūlapabbhāram eva agamāsi. Gandhāra-
 rat̥the pi Takkasilanagare Naggaji²⁴ nāma rājā uparipāsāde
 pallāṃkāvaramajjhagato ekaṃ it̥thim ekekahat̥the²⁵ ekekamaṇi-
 valayaṃ²⁶ pilandhitvā avidāre nisīditvā gandhaṃ piṇṣamānaṃ²⁷
 dixvā „etāni maṇivalayāni²⁸ ekekabhāvena²⁹ na ghaṭṭanti³⁰ na
 viravantīti³¹“ olokeno nisīdi. Atha s̥a dakkhiṇahat̥thato

¹ C¹ smit at̥thi. ² C² -rukko. C³ -rukko corr. to rukkhena. ³ C⁴ B⁴ vi-
 dhanā. ⁴ C⁵ sodhitā, B⁴ s̥uṣitā: mayā. ⁵ B⁴ chūdo. ⁶ B⁴ ama-. ⁷ C⁶ -ento. ⁸
 B⁴ -pati-. ⁹ B⁴ mahārā-. ¹⁰ B⁴ nāma. ¹¹ C⁷ -lāhaka-, B⁴ -lāhatarāhumukkhāma-.
¹² B⁴ -vante. ¹³ B⁴ -vanti-. ¹⁴ B⁴ kāye-. ¹⁵ B⁴ naṭṭi. ¹⁶ C⁸ smit eka. ¹⁷
 B⁴ -kaṃ na-. ¹⁸ B⁴ omiṭa maṇi. ¹⁹ C⁹ -gena. ²⁰ B⁴ ghaṭṭanti. ²¹ C¹⁰ vi-
 varan-, B⁴ dhīravantīti.

valayaṃ vāmahatthe yeva pilandhitvā dakkhiṇahatthe¹ a gan-
 dham samkaddhitvā piṇṇisutū ārabhi. Vāmahatthe valayaṃ²
 dutiyaṃ āgama ghattiyamānaṃ³ saddam akāsi. Rājā tāni
 dve valayāni aññamaññaṃ saṃghattentāni⁴ viravantāni disvā
 5 cīntesi: „idaṃ valayaṃ ekekakāle na ghattesi, dutiyaṃ āgama
 ghatteti saddam karoti, evam eva ime sattāpi ekekā na ghat-
 tanti⁵ na viravanti dve tayo hutvā aññamaññaṃ saṃghattanti⁶
 kalahaṃ karonti, ahaṃ pana Kasmīra-Gandhāresu⁷ dvīsu
 rajjesu ratthavāsīno vicāremi, mayāpi ekavalayasadisena hutvā
 10 pāram avicāretvā attānam eva vicārentena⁸ vasitū vattatīti⁹
 saṃghattanavalayaṃ¹⁰ āramapaṇaṃ katvā yathānisīno va tīni
 lakkaṇāni sallakkhetvā vipassanaṃ vadḍhetvā paccakabodhi-
 ñānaṃ nibbattesi, sesaṃ purimasadisam eva. Videharatthe
 Mithilānagare Nimirājā nāma¹¹ bhuttapātārāso amaccagana-
 15 parivuto vivatasīhapañjarena antaravithiṃ pekkhamāno attāsi.
 Ath¹² eko senō sūnāpato mamsapesiṃ gaḥetvā ākāsaṃ pak-
 khandi. Tam enaṃ ito c¹³ ito ca gijjhādayo sakunā sampari-
 vāretvā āhārahetu tundeṇa vihetthentā pakkhena¹⁴ paharantā
 padehi maddantā agamiṃsu¹⁵. So attano vadhaṃ asahamāno¹⁶
 20 taṃ mamsaṃ chaddesi¹⁷, añño gaṇhi, sakunā imaṃ muñcitvā
 taṃ anubandhiṃsu, tena pi vissatthaṃ añño aggahesi, tam pi
 tath¹⁸ eva vihetthesuṃ. Rājā te sakunaṃ disvā cīntesi: „yo yo
 mamsapesiṃ gaṇhi tassa tass¹⁹ eva dukkhaṃ, yo yo vissajjesi
 tassa tass²⁰ eva sukhaṃ, ime pi pañca kāmāgune²¹ yo yo gaṇ-
 25 hatī tassa tass²² eva dukkhaṃ, itarassa sukhaṃ, ime hi ba-
 hūnaṃ sādharanā, mayhaṃ kho pana sojasa itthisahassāni,
 mayā vissatthamamsapīṇḍena viya senena²³ pañcakāmāgune
 pahāya sukkhena bhavitum vattatīti²⁴ yoniso manasīkaronto

¹ B¹ mahāva., ² B² saṃghati., ³ C³ -tā, B⁴ -to. ⁴ C⁴ ghaṭṭa., B⁴ ghaṭṭa- ⁵ B⁵ -ghatteti. ⁶ B⁶ imasmiṃ Gandhāre. ⁷ B⁷ viravaṇ- ⁸ B⁸ -nadhva. ⁹ B⁹ mīmāṃsārājā. ¹⁰ B¹⁰ pakkhehi. ¹¹ B¹¹ āgamaṇaṃ. ¹² C¹² -na, C¹² -na corr. to -no. ¹³ C¹³ chaddhe., B¹³ chaddesi. ¹⁴ C¹⁴ -nā, C¹⁴ -nā corr. to -na. ¹⁵ C¹⁵ senena, C¹⁵ senenata corr. to senena. B¹⁵ viśaṭthamamsapīṇḍenena senena viya. ¹⁶ B¹⁶ adda so.

yathāthīto va tīni lakkhaṇāni sallakkhetvā vipassanaṃ vad-
 dhetvā paccakabodhiṇānaṃ nibbattesi, sesaṃ purimasadisam eva.
 Uttarapañcālaratṭhe Kampillanagare Dummukho¹ nāma² rājā
 bhuttapātaraṇo sabbdālamkārapatimaṇḍito³ amaccaparivato vi-
 vatasihapañjarena rājasaṃgamaṃ olokento atṭhāsi. Taamiṃ khaya⁴
 vajadvāraṃ vivarimsu, usabhā vajato nikkhamitva kilesavasena
 ekaṃ gāvaṃ anubandhimsu, tathā⁵ eko tikkhinasiṅgo mahāusabho
 aññaṃ usabhaṃ āgacchantaṃ disvā kilesamaccherābhikkhūto ti-
 kkhinasiṅgena antarasatthimhi⁶ pahari, tassa pahāramukheṇa
 antāni nikkhamimha⁷, tathā⁸ eva jivitakkhayaṃ pāpuṃi. Rājā⁹
 disvā cintesi: „ime sattā tiracchānagata ādīm katvā kilesava-
 sena dukkhaṃ pāpuṃanti, ayaṃ usabho kilesaṃ nissāya jivi-
 takkhayaṃ patto, añño pi sattā kilesaḥ¹⁰ eva kampanti, mayā
 imesaṃ sattānaṃ kampanakilese pahātuṃ vattaṃti“ so thitako
 va tīni lakkhaṇāni sallakkhetvā vipassanaṃ vad-dhetvā pacco-
 kabodhiṇānaṃ nibbattesi, sesaṃ purimasadisam eva. Athā¹¹ eka-
 divasaṃ to¹² cattāro paccakabuddhā bhikkhācāravelaṃ sallak-
 khetvā Nandamūlapabbhārā nikkhamma Anotattadahe nāga-
 latūdanatakatṭhaṃ khāditaṃ katasarīrapaṭṭijagganā¹³ Manosilātale
 thatvā¹⁴ nivāsetvā¹⁵ pattacivaram ādāya iddhiyā ākāse uppatitvā¹⁶
 pañcavaṇṇavalāhake maddamānā gantvā Bārānasinagaradvāra-
 gāmassa¹⁷ avidūre otaṛitvā ekasmiṃ phāsukatṭhāne cīvaram
 pārūpitvā¹⁸ pattam gabhetvā dvāragāmaṃ¹⁹ pavisitvā pindāya
 caranto Bodhisattassa gehadvāraṃ sampāpuṃimsu. Bodhisatto
 te disvā tutthacitto²⁰ gehaṃ pavesetvā²¹ paññattāsane nisīdā-
 petvā dakkhiṇodakaṃ datvā pañitena khādaniyena bhojaniyena
 parivisitvā ekamantaṃ nisīditvā saṃghattheraṃ vanditvā
 „bhante, tumhākaṃ pabbajjā ativiya sobhati, vippasannāni kho
 indriyāni, parisuddha²² chavivaṇṇa²³, kin nu kho āramamaṃ

¹ Bā dummukho. ² Cā oṇṇi nāma. ³ Bā -pañ-. ⁴ Bā adda gopālaka. ⁵ Cā
 -satthimhi, Bā -antimhi. ⁶ Bā adda so. ⁷ Bā adda tam. ⁸ Bā oṇṇi te. ⁹
 Bā -paṭṭijagganā. ¹⁰ Bā oṇṇi thatvā. ¹¹ Bā -cāmalassa. ¹² Cā pāro; Bā
 -rupetvā. ¹³ Bā gāmadvāraṃ. ¹⁴ Bā adda kuta. ¹⁵ Bā pavāso. ¹⁶ Bā ā-

disvā tamhe imañ bhikkhācariyaṃ pabbajjāṃ upagatā¹ ti pucchī,
yathā ca saṃghattheraṃ evaṃ² sase pi upasamkamitvā pucchī.
Ath' assa te cattāro pi janā „aṃaṃ asukaraṃthe asukanagare
asukarājā nāma hutvā“ ti ādinā nayena attano attano abhinik-
3 khamanavattbhūnī kathetvā paṭipāṭiya ekekaṃ gātham āharān:

1. Amb' āham addaṃ vaṇamantarasiṃhī
nīlobbhāsaṃ phalināṃ³ saṃvirūḷhaṃ,
tam addasaṃ phalaṃhetū⁴ vibhaggam,
tam disvā bhikkhācariyaṃ carāmi. 90.
- 10 2. Selaṃ sumattāṃ⁵ naravīraṇiṭṭhitāṃ⁶
nāri⁷ yugaṃ dhārayi appasaddaṃ,
dutiyaṃ ca āgamaṃ ahoṣi saddo,
tam disvā bhikkhācariyaṃ carāmi. 91.
- 15 3. Dījā dījaṃ keṇapaṃ āharantaṃ⁸
ekaṃ samāsaṃ bahukā samecca
āhāraṃhetū⁹ paripātayimāsu,
tam disvā bhikkhācariyaṃ carāmi. 92.
- 20 4. Usabb' āham addaṃ yūṭhassa majjhe
calakkakum vaṇṇabalūpapaṇṇaṃ,
tam addasaṃ kāmāhetū¹⁰ vituṇṇaṃ,
tam disvā bhikkhācariyaṃ carāmi. 93.

Tattha ambāhamaddaṃ ti ambarukkhāṃ ahaṃ addasaṃ, vaṇamanta-
rasmiṃ ti vaṇasanta¹¹ ambaṇṇamajjhe ti ettha, saṃvirūḷhaṃ ti savaḍḍhi-
taṃ, tamaddasaṃ ti tam pyyānato nikkhamanto¹² phalaṃhetu vibhaggam
25 pama addasaṃ, tam disvā ti taṃ phalaṃhetu bhaggam¹³ disvā paṭiladdhasaṃ-
vego paccakabodhiṇaṃ nibbattetvā imaṃ bhikkhācariyaṃ pabbajjāṃ upagato
'ami, tesmā bhikkhācariyaṃ carāmi¹⁴ idam eva phalaṃhetu vibhaggam am-
barukkhāṃ¹⁵ dassanato paṭibhāya añbhavaṃ cittaṃ karaṇaṃ kathetvā va kathesi¹⁶, se-
sinaṃ vīsaḍḍhaseṣu pi eva¹⁷ eva nayo, ayaṃ paṇ' ettha anuttānapadadipana¹⁸,
30 selaṃ ti manivālayaṃ, naravīraṇiṭṭhitāṃ¹⁹ ti vīraṇaṇiṭṭhitāṃ²⁰ paṇḍita-

¹ C^o omis evaṃ. ² B⁴ -taṃ. ³ all four MSS. -tu. ⁴ B⁴ -thāṃ, B⁵ samuttha.

⁵ B⁴ -vidūḷhitāṃ, B⁵ -vadunīhitāṃ. ⁶ all four MSS. -rī. ⁷ B⁴ -pamā ara-
hantaṃ. ⁸ B⁴ vaṇamantara. ⁹ C^o -kkhanto. ¹⁰ B⁴ vibha-. ¹¹ B⁴ vibhagga-
ambarukkhāṃ. ¹² B⁴ dassesi. ¹³ C^o -paḍḍhā. ¹⁴ B⁴ naravīraṇiṭṭhitāṃ. ¹⁵ B⁴
vidūḷhaseṣu nibbattaṃ.

purisena¹ katan ti attho, yugam ti ekekaṃmā ekekaṃ katvā ekaṃ vākyā-
yugam², diḍḍa diḍḍan ti gahitaṃmāpīṇḍan diḍḍan avasāsedhā, kunapamāha-
raṇṇan³ ti taṇ⁴ mahāapīṇḍan idāya haṇṇan. samvaca ti samācanta
aannipattivā, paripāṭayitvā⁵ ti koṭṭhenta⁶ anubandhimsu, usabbhamaḍ-
dan ti usabbham ahaṃ eḍḍasam, calakkakun ti calakkakunham⁷.

Bodhisatto ekekaṃ gātham sutvā „eādhū bhante tam-
hākam ev' etaṃ ārammaṇaṃ anurūpana⁸ ti ekekassa pacceka-
buddhassa thutīm akāsi, taṇ ca pana catuhi janehi desitaṃ
dhammakathaṃ sutvā gharāvāse anapekkho hutvā pakkanteṃ
paccekabuddhesu bhuttaṭātarāso sukhaṃ⁹ nisinnā bhariyaṃ
āmantetvā „bhadda ete cattāro paccekabuddhā rajjaṃ pabāya
pabbajitā akiṇṇanā apalibodhā pabbajjāsukhena¹⁰ vītinaṃenti,
ahaṃ pana bhatiya jīvikāṃ kappemi, kim me gharāvāseṇa,
tvaṃ puttake saṃgaṇhanti¹¹ gehe vasā¹² ti vatvā dve gā-
thā āha¹³:

- a. Karanda¹⁴ nāma Kalīṅgānaṃ¹⁵ Gaudhārānaṃ ca Naggaji
Nimirāja Videhānaṃ Pañcālānaṃ ca Dummukho¹⁶,
ete ratthāni hitvāna pabbajimsu akiṇṇanā. 94.
e. Sabb' ev' ime¹⁷ devakamā samāgatā¹⁸
aggī¹⁹ yathā pajjalito tath' ev' ime²⁰,
ahaṃ pi eko carissāmi²¹ Bhaggavi²²
hitvāna kāmāni yathodhikkānti²³. 95.

Tāni attho²⁴: bhadda eṇe saṃghattherapaccakabuddho²⁵ Dandapure nāma
nagare Karanda²⁶ nāma Kalīṅgānaṃ janapadaṇṇa rāja, dutiya Takkaśālānagare²⁷
Naggaji nāma Gaudhārānaṃ janapadaṇṇa rāja, tatiya Mithilānagare Nimi nāma
Videhānaṃ janapadaṇṇa rāja, catuttho Kampillānagare Dummukho²⁸ nāma
Uttarapañcālānaṃ janapadaṇṇa rāja, te vasaṭpāni ratthāni hitvā akiṇṇanā hutvā
pabbajimsu²⁹, ime pana sabbe pi vasaṭpāni hitvāni purimāpaccekabuddhehi samānā
ekāte samāgatā, yathā hi aggī pajjalito ohāseti tath' eva me ti³⁰ ime pi

¹ B⁴ -schi. ² B⁴ -yugajam? ³ C² -pam maha, B⁴ gunapamā aharitan. ⁴ B⁴ omits tam. ⁵ B⁴ koṭṭenta. ⁶ B⁴ calakkakunham. ⁷ B⁴ -kha. ⁸ B⁴ omits pabbajjā. ⁹ C² -ti, B⁴ -vā. ¹⁰ B⁴ -sathā. ¹¹ B⁴ abhāsi. ¹² B⁴ karakaṇḍa.
¹³ B⁴ kaṇḍi-. ¹⁴ B⁴ mudukho. ¹⁵ C² vama, B⁴ pima. ¹⁶ B⁴ omits samā.
¹⁷ all feni MSS. -l. ¹⁸ B⁴ -pime. ¹⁹ C² eko va-, B⁴ eko ti-, B⁴ eko cassa.
²⁰ B⁴ aggavi, B⁴ aggivam. ²¹ B⁴ yatothānti, B⁴ samadānti. ²² B⁴ tassatho.
²³ B⁴ -ro-. ²⁴ B⁴ karakaṇḍamko. ²⁵ B⁴ -la-. ²⁶ C² -idā sabbevaṇe. C² has
crossed over sabbevaṇe. ²⁷ C² omits ti, C² omits me ti.

tath' eva¹ aññāhi paṇḍaḥi ganehi obhāsanti. yathā evo tathā aham pi² vko
 carissāmi attho, bhaggavāsi pana³ bhariyāni āpatti, hīvāna kāmāni
 rūpādayo vattukāme hitā, yathodhikāni⁴ attano odhivasena⁵ thitā.
 idam vuttam hoti: rūpādhivasena⁶ yathodh⁷ te vattukāme pabbaya aham pi
 3 pabbajitva eko carissāmi, yathodhikāni⁸ pi pabbh, tass' attho: yaro
 uparato⁹ odhī etesā ti yathodhikāni uparatakoṭṭhāni¹⁰, pabbajissāmi ti cindita-
 kālato patthāya hi kilesakāminam eko koṭṭhāso uparato nāma hoti niruddho
 tassā vattubhūto kāmakoṭṭhāso pi uparato va¹¹ hoti.

Sā tassā kathāṃ sutvā „mayham pi kho sāmi pacceka-
 10 buddhānaṃ dhammakathāṃ sutakālato patthāya ghare¹² cittaṃ
 na saṇṭhātī¹³ vatvā:

1. Ayam eva kālo¹⁴, na hi añño atthi,
 anusāsītā me na¹⁵ bhaveyya pacchā,
 aham pi ekā¹⁶ carissāmi bhaggava
 15 sakunī va muttā purisassa hatthā ti 96.
 imaṃ gātham āha.

Tattha anusāsītā me na¹⁷ bhaveyya pacchā ti ammaṃsako¹⁸ evādaḥ
 na bhaveyya duffahattā evādaḥānam, tasmā ayam eva pabbajitum¹⁹ kālo na hi
 añño atthi ti dasseti, sakunī va muttā ti yathā sakunīkena gahetvā sakunī-
 20 pacciyāṃ khūrasu sakunīen tassā hatthato muttā ekā sakunī anilā: attho: laṃ-
 ghayitvā yathāruṃnam thānam gantvā ekikā²⁰ careyya tathāham²¹ pi tva hat-
 thato muttā ekā²² va carissāmi ayam pi pabbajitukāma hutvā evam āha.

Bodhisatto tassā kathāṃ sutvā tūḥi²³ ahoṣi. Sā pana
 Bodhisattam vañcetvā puretarāṃ pabbajitukāmā „sāmi pānī-
 25 yatittham gamissāmi dārake olokehiti²⁴ ghaṭam ādāya gacchanti²⁵
 viya palāyitvā negarasāmaṇṭe tāpasānaṃ santikāṃ²⁶ gantvā
 pabbajī. Bodhisatto tassā anāgamanam ātvā sayam dārake
 posesi. Aparabhāge tesu thokam vadḍhitvā attano ayanāya²⁷
 jānanaṃ samatthataṃ²⁸ pātesu²⁹ tesam vīmaṃsaṇattham ekadi-

¹ C^o omite tatheva and adds me. ² B^d adds pabbajitvā. ³ B^d omite pana.
⁴ B^d yathodhikāni. ⁵ C^o evadi. B^d oṭhi. ⁶ C^o evadi. B^d odi. ⁷ C^o ya-
 diḍhi. ⁸ B^d yathodhikāni. ⁹ B^d vi. ¹⁰ B^d vā. ¹¹ B^d agāre. ¹² C^o i.e.
 B^d ayamo kālo. ¹³ C^o eo na. B^d -sika nera. ¹⁴ C^o add va. ¹⁵ B^d -sika.
¹⁶ B^d pabbajita. ¹⁷ B^d adda va. ¹⁸ B^d tathā aham. ¹⁹ B^d ekikā. ²⁰ C^o B^d
 -i. ²¹ all three MSS. -i. ²² B^d -ke. ²³ B^d iyāyaya. ²⁴ B^d -kam. ²⁵ C^o
 parihosa, B^d sampattesa pl.

vasam bhattam pacanto thokam uttandulam paci ekadivasam
thokam kilinnam ekadivasam supakkaṃ ekadivasam atikilinnam
ekadivasam alonaṃ¹ ekadivasam atilonaṃ². Dārakā „tāta ajja
bhattam uttandulam ajja atikilinnam³ ajja supakkaṃ⁴ ajja
alonakaṃ⁵ ajja atilonaṃ⁶“ ti kathesun. Bodhisatto⁷ „āma
tāta⁸“ ti vatvā cintesi: „ime dārakā idāmi āmapakkaloniḥālonikā-
ni⁹ jānanti, attano dhammatāya jīvituṃ sakkhissanti, mayā pab-
bajituṃ vattatiti¹⁰. Atha te dārake nātakakulānam¹¹ dassetvā¹²
isipabbajjam pabbajitvā nagarasāmanthe yeva vasi. Atha naṃ
ekadivasam Bārāṇasīyaṃ bhikkhāya caranti¹³ paribbājikā disvā¹⁴
vanditvā „ayya dārakā te nāsitaṃ maññe“ ti āha. Mahāsatto
„nāhaṃ dārake nāsemi, tesam attano ayanāya jānanakāle¹⁵ pab-
bajito¹⁶ mhi, tvaṃ tesam acintetvā pabbajjāya abhiraṃā¹⁷“ ti
vatvā osānagātham āha:

„Āmaṃ pakkaṃ ca jānanti attho lonaṃ alonikaṃ¹⁸,
tam āhaṃ disvā pabbajim, car¹⁹ eva²⁰ tvaṃ carāṃ²¹ ahaṃ ti. 97.

Tattha tamahaṃ ti tam āhaṃ dārakānaṃ kiriyam disvā pabbajito, ca-
reva²² tvaṃ carāmaṃ ti tvaṃ pi bhikkhūcariyaṃ eva. cara, āhaṃ pi
bhikkhūcariyaṃ eva carissāmi.

Iti so paribbājikaṃ ovaditvā nyyojesi. Sāpi ovādam ga-
hetvā Mahāsattam vanditvā yathāruchitam thānam gatā²³. Tha-
petvā kira tam divasaṃ na te puna aññamaññaṃ addāsamsu.
Bodhisatto²⁴ jhānābhinnam nibbattetvā brahmalokūpage ahoṣi.

Sattā imāni deṇḍanaṃ²⁵ āharitvā²⁶ jātakaṃ samodhānesi: (saeca-
pariyosāne pañcasatā bhikkhū arahatto patipphahimsu) „Tadā dhūtā²⁷
Uppalavaṇṇā ahoṣi, putto Rāhulakumāro, paribbājikā Rāhulamātā,
paribbājako²⁸ ahaṃ evā²⁹“ ti. Kumbhakārajātakaṃ³⁰.

¹ Bā - lakaṃ. ² Bā ajja kilinaṃ. ³ Bā adda ajja atikilinnam. ⁴ Bā lo-. ⁵ Bā
-pakaṃ. ⁶ Bā sutta bodhisatto ajja. ⁷ C¹⁸ -kati, Bā pakkaḥalonikaṃ. ⁸ Bā nātakānam,
C¹⁹ -ulānam. ⁹ Bā datvā paticchāpetvā amma tāta ime dārake siddhukam pose-
hiti vatvā so nātakānam paridevantiṇam aññeva nagarā nikkhamitvā. ¹⁰ Bā
-am. ¹¹ C²⁰ kulāya-, Bā āyāyā. ¹² Bā -pa-. ¹³ C²¹ careva corr. to caretha,
Bā caretha. ¹⁴ C²² carava corr. to caretha, Bā caretha. ¹⁵ Bā gantvā. ¹⁶ Bā
adda ca. ¹⁷ Bā dhammaṇḍe-. ¹⁸ Bā adda sacraṇi pakāsetvā. ¹⁹ Bā adda pana.
²⁰ Bā adda tattham.

4. Daḥhadhammajātaka.

- Ahañce daḥhadhammāyā¹ 'ti. Idam Suttikā Kosambiyā² nissāya³ Ghoṣikārāme⁴ viharanto Udenassa rañño Bhaddavasiyahaṭṭhinim⁵ ārabha kathesi. Tassa pana hatthinīyā⁶
- 8 laddhavidhānaṃ ca Udenassa rājavanaso ca Mātāgajātako ārihavisati. Ekadivasam pana sā hatthinī nagarā nikkhamanti Bhagavantaṃ pāto va ariyaganapariyutāṃ anupamāya Buddhasirīya nagaraṃ piṇḍāya pavisantaṃ dievā Tathāgataassa pādanūle nipajjivā „Bhagavā sabbaññū sabhalokanūttārī⁷, Udeno vaṃsarājā⁸ mañi tarunakālo kamman nī-
- 10 tharitoṃ samatthakāle 'imaso nissāya⁹ jīvitaṃ ca rājāṇ ca devū¹⁰ ca laddhā¹¹ ti piyāyivā mahantaṃ parihāraṃ adāsi, sabbalokakārehi alamkaritvā¹² tittḥanūttāhāne¹³ gandhaparibhāṇaṃ¹⁴ karetvā¹⁵ samantā citrasānuṃ parikkhāpāpetvā¹⁶ gandhatejasa dipam jāletvā¹⁷ dhūmatattakam¹⁸ thapāpetvā¹⁹ karisuchaddanūttāhāne²⁰ suvaṇṇakāṭāham paṭitthāpetvā²¹ mañi
- 15 citrattharakapūṭiṭṭho²² thapesi, rājārahaṃ ca²³ me nānaggarasabbhejjanam²⁴ dāpesi, idāni pana me mahallakakāle²⁵ kamman nītharitoṃ samatthakāle sabbaṃ taṃ parihāraṃ acchundi, anāthā nippaccayā hutvā araññe ketakāni khādanti²⁶ jivāmi, aññāṃ manyham paṭisarānaṃ n' attī, Udenam²⁷ mama guṇam callakkhāpetvā²⁸ porāṇakaparihāraṃ me
- 20 paṭipākatikam karetha Bhagavā²⁹ 'ti paridevmanā Tathāgataṃ yāci. Suttikā „gaccha tvaṃ, ahaṃ te rañño kathetvā yasmā paṭipākatikam karessūmi³⁰“ ratvā rañño nivesamaḍḍvāraṃ agamāsi. Rājā Tathāgataṃ pavesetvā antonivesane³¹ Budha-pamukhasa bhikkhusaṅghassa³² mahādānaṃ pavattesi. Suttikā bhattakiccapiyosāne anamodanaṃ karonto „mahārāja Bhaddavatikā kaluṃ“ ti pocchi. „No jānāmi bhaṇe“
- 25 ti. „Mahārāja upakārakānaṃ yasam datvā mahallakakāle gabhetuṃ³³ nāma na vaṭṭati, kataññuṇā katavedinā bhavituṃ vaṭṭati, Bhaddavatikā idāni mahallikā jarājṇā anāthā hutvā araññe ketakāni khādanti³⁴ jivati, taṃ³⁵ jṇānukāle anātham katuṃ tumbākum ayuttan³⁶ ti Bhaddavatikāya guṇam kathetvā „sabbaṃ porāṇakaparihāraṃ pākatikam³⁷

¹ Bā ahañ ve - - - dhammassā. ² C¹ Bā -³tiā. ³ Bā adda sā. ⁴ C¹ -³ti, Bā lokanūttarānaṃ. ⁵ Bā ca rāja. ⁶ Bā adda mayā. ⁷ Bā devā corr. to devī. ⁸ C¹ -³ti, C² -³ti corr. to -³ti. ⁹ Bā tittḥathāne. ¹⁰ Bā gandhena pa-. ¹¹ Bā adda mattakosavayapātārakavittānaṃ bandhāpetvā. ¹² Bā jūṭipetrā. ¹³ Bā dhūmatattakakam. ¹⁴ Bā -³chadanūttāhāne. ¹⁵ Bā citrattharakapūṭiṭṭho ca. ¹⁶ C¹ rājārahaṃ, C² rājārahaṃ. ¹⁷ Bā -³naḥca. ¹⁸ C¹ -³ti. ¹⁹ C¹ Bā -³ti, C² -³ti corr. to -³ti. ²⁰ Bā -³narājānaṃ. ²¹ Bā ante - - pavesetvā. ²² Bā omits bhikkhu. ²³ Bā jāhe-
²⁴ all three MSS. -³ti. ²⁵ Bā omits taṃ. ²⁶ Bā paṭipā-

karohitī¹ vatvā pakkāmi. Rājā tathā akāsi. „Tathāgato² kira
Bhaddavatikāya gone³ kathetvā porāṇakayaso paṭipākatiko kārīto⁴
ti sakalanagaram paṭṭhāri. Bhikkhusaṅghe pi⁵ sā pavatti pākajā
jātā, atha⁶ bhikkhū dhammasabbhāyaṃ katham samuttāpe⁷suṃ: „āvuso
Sattthārā kira Bhaddavatikāya gonaṃ kathetvā porāṇakayaso paṭi-
pākatiko kārīto⁸ ti. Sattthā āgantvā „kāya na⁹ ttha bhikkhave ata-
rahi kathāya sannisinnā¹⁰ ti pucchitvā „imāya nāmā¹¹ ti vutte „na
bhikkhave idā¹² eva pubbe pi Tathāgato etassa gonaṃ kathetvā nat-
tham¹³ yasam paṭipākatikam¹⁴ karesi yevā¹⁵ ti vatvā attitam āharī:

Attite Bārāṇasīyaṃ Daḥhadhammo nāma rājā rajjaṃ¹⁶
kāresi. Tada¹⁷ Bodhisatto amaccakule nibhattitvā vayas-
patto tam rājānaṃ opatthahi. So tassa santikā mahantaṃ
yasam labhitvā amaccaratanaṭṭhāne¹⁸ atthāsi. Tada¹⁹ tassa
rañño ekā oṭṭhivādhi thāma²⁰balasampannā mahabbalā āhosi.
Ekadivasam yojanasatam gacchati, rañño dūteyyaharaṇakiccaṃ²¹
karoti, saṅgāme yuddham katvā sattumaddanaṃ karoti. Rājā
„ayaṃ me bahūpakārā²² ti tassā sabbālaṃkāraṃ datvā Udenena
Bhaddavatikāya diṇṇasadisam saḥaparibhāraṃ dāpesi. Ath²³
assā jippadubbala²⁴kāle rājā sabbam yasam gaṇhi. Sā tato paṭ-
thāya anāthā hutvā araṇṇe tinapaṇṇāni khādanti jīvati. Ath²⁵
ekadivasam rājakule bhājaneso appahonteso rājā kumbhakāraṃ
pakkosāpetvā „bhājanāni kira na-ppahontiti²⁶ āha. „Gomayā-
haranayānake yojetum gone²⁷ na labhāmi devā²⁸ ti. Rājā tassa
katham sutvā „ambhākaṃ oṭṭhivādhi kuhio²⁹ ti pucchi. „At-
tano dhammatāya carati devā³⁰ ti. Rājā „ito³¹ paṭṭhāya tam
yojetvā gomayaṃ āharā³² ti tam kumbhakārassa adāsi. Kum-
bhakāro „sādhu devā³³ ti tathā akāsi. Ath³⁴ ekadivasam sā
nagarā nikkhamamānā³⁵ nagaraṃ pavisantaṃ Bodhisattam
diṇṇa³⁶ tassa pādamale nipajjitvā paridevamānā „sāmi, rājā
maṃ taruṇakāle bahūpakārā ti sallakkhetvā mahantaṃ yasam³⁷

¹ Hē - cam. ² Hē omite paṭi. ³ U¹ - gheva hi. ⁴ Hē adda so. ⁵ C¹ natthi, C² nattham, corr. in nattham. ⁶ Hē amtes thāre. ⁷ Hē omiā gone. ⁸ Hē kareti.
⁹ U¹ - tato. ¹⁰ C¹ nikkhamanānagaram. Hē nikkhamanānāyasm. ¹¹ C¹ nikkham-
manāni. ¹² Hē adda evaditvā.

datvā idāni mahallakakāle sabham acchinditvā¹ mayi citta-
pi na karoti, aham² apāthā araṇṇe tinapagonāni khadanti³ ji-
vāmi, evaṃ dukkhappattaṃ idāni yānake⁴ yojetum kumbha-
kāraṣṣa adāsi, thapetvā tumhe aññam⁵ mayham patisaragāṃ
1 n⁶ atthi, mayā rañño katūpakāraṃ tumhe jānātha⁷, sādhu dāni⁸
me nattham yasam putipākatikam karothā⁹ 'ti vatvā tisso
gāthā abhāsi:

1. Ahaṃ ce¹⁰ Daḍḍhadhammāya¹¹ vahanā¹² nābhiraḍḍhayiṃ
nudaṇṭi¹³ urasiṃ¹⁴ sallam yuddhe vikkanta-cāriṇi¹⁵. 98.
2. Na ha nūna¹⁶ rājā jānāti mama vikkamaporisaṃ
saṃgāme sukataṇṭani dātavippahitāni¹⁷ ca. 99.
3. Sā¹⁸ nūnāham marissāmi abandhu aparāyiṇi¹⁹,
tathā²⁰ hi kumbhakāraṣṣa dinnā chakagahārikā ti. 100.

Tathā vahanā²¹ dūteyyaharaṇā²² saṃgāme bhikkhetthabbodan ti²³ tena
15 tena kiccā²⁴ vahanā²⁵ nūtharanti²⁶, nudaṇṭi²⁷ urasiṃ²⁸ sallam yuddhe vikkanta-
cāriṇi²⁹ baddham³⁰ khadanti³¹ sādhu vā sattiṃ vā³² yuddhakāle sattiṃsaṃ upari abhi-
haranti³³, vikkanta-cāriṇi³⁴ vikkamaṃ³⁵ katvā parabala-vijaya³⁶ yuddhe³⁷
vikkanta-gaṇiṇi, idam vuttam hoti: ahaṃ ahaṃ mayi kiccāni karonti³⁸
rañño Daḍḍhadhammāya cittaṃ nābhiraḍḍhayiṃ na patissaṃsaṃ ko dāni aññe tassa
20 cittaṃ aññhessaṇṭi³⁹, mama vikkamaporisaṃ ti mayā karaṃ putipaparak-
kamaṃ, sukataṇṭani⁴⁰ sukataṇi yathā⁴¹ kammaṃ⁴² eva kammaṇṭani⁴³ vanto⁴⁴
eva vanamāni⁴⁵ evaṃ idha sukataṇṭani⁴⁶ vuttāni, dātavippahitāni⁴⁷ cā
ti geṇe paṇṇaṃ bandhira⁴⁸ anikaraṇṇo nāma dehi⁴⁹ pahitāya mayā ekadhammā⁵⁰
eva yojanassatam gantvā kaṇi⁵¹ dūteyyaharaṇā⁵² eva, na ha nūna rājā jānāti⁵³
25 nūna⁵⁴ kumbhakāraṇi rājā etāni mayā katāni kiccāni na jñāti, aparāyiṇi

1 B¹ anūcā-, 2 B² adda puna, 3 all three MSS. -ti, 4 B³ adda man, 5 C⁴
-kam, 6 B⁴ aññe, 7 B⁵ jñāsiha, 8 B⁶ idā-, 9 C⁷ abhāsi? B⁸ aham va, 10
B⁹ -omassa, 11 C¹⁰ -ti, B¹¹ dūraṇṭi corr. to daranti, 12 B¹² -ti, 13 C¹³
-cāriṇi, C¹⁴ -cāriṇi, B¹⁵ -cāriṇi, 14 C¹⁶ aham, B¹⁷ nūna, 15 C¹⁸ dūthā-, C¹⁹
dūthā corr. to dūthā-, B²⁰ dūthā-, 16 C²¹ yā, 17 B²² abandhamasagayini, 18 B²³
nadi, 19 B²⁴ -ya, 20 B²⁵ bahākaṭṭhakakkaṇanāni, 21 C²⁶ uṇṇa, 22 all three
MSS. -ti, 23 C²⁷ -ti, B²⁸ nūtharanti, 24 C²⁹ -ti, B³⁰ omitta nudaṇṭi, 25 B³¹ band-
dham, 26 C³² baddham, B³³ omitta khadanti, 27 B³⁴ omitta a. rā, 28 C³⁵ abhiraṇṭi,
C³⁶ abhiraṇṭi, B³⁷ abhiraṇṭi, 29 B³⁸ nikkamaṃ parakkamaṃ, 30 B³⁹ parabala
saharati-, 31 B⁴⁰ -ena, 32 C⁴¹ -ti, B⁴² omitta karanti, 33 B⁴³ -dāyassa-, 34 B⁴⁴
adda hi, 35 C⁴⁵ vanattāni, 36 B⁴⁶ evaṃ idha sukataṇṭanā sukataṇṭani, 37 B⁴⁷
dātavippahitāni, 38 B⁴⁸ dād, 39 C⁴⁹ jñāti, B⁵⁰ nūna rājā na jānāti, 40
B⁵¹ nam.

appattitū appaṭṭaṭṭaṇa; taṭṭa hiṭṭi tadā hi¹, ayam eva vā paṭho, dinnā ti
 ahaṇa rañño cchakkaṭṭhārikam² kutvā kumbhakāraṇa dinnā ti.

Bodhisatto tassā kathasā sutvā „tvam mā soci, aham
 rañño kathetvā tava yasam paṭipākatikam karissāmi“ tam
 samassāsetvā nugarāṇi pavisitvā bhuttapātarāso rañño santikam³
 gantvā katham samuttāpetvā „mahārāja, nann tumbhākam⁴
 asukā nāma oṭṭhiviyādhi⁵ asukatthāne ca asukatthāne ca ure
 sallam bandhitvā saṅgāmaṇi nittari, asukadivasam nāma gi-
 vāya paṇṇam bandhitvā pesitā⁶ yojanasatani agamāsi, tumbhe
 pi⁷ ssa mahantaṇi yasam adattha⁸, sā idāni kuhin⁹“ ti. „Tam¹⁰
 aham kumbhakāraṇa gomayāharapaṭṭhāya¹¹ adāsin“ ti. Atha
 nam Bodhisatto „yuttam nu kho¹² mahārāja tumbhākam tam¹³
 kumbhakāraṇa yānake yojanattthāya dātum“ ti vatvā¹⁴ ovāda-
 rasena catasso gāthā abbhāsi:

1. Yāvatāsimsati¹⁵ poṣo tāvad eva pavivati,¹⁶
 attāpāye jahanti¹⁷ nam oṭṭhiviyādhiṇi¹⁸ va¹⁹ khattiyo. 101.
2. Yo pubbe katakalyāṇo katattho nāvabujjhati
 attā tassa palujjanti ye honti abhipattitā²⁰. 102.
3. Yo pubbe katakalyāṇo katattho-m-anubujjhati²¹
 attā tassa pavaḍḍhanti ye honti abhipattitā²². 103.
4. Tam vo vadāmi bhaddam vo²³ yāvant²⁴ ettha samāgatā:
 sabbe kataññoṇo hottha, ciraṇi²⁵ aggamhi tassaṭṭhā²⁶“ ti. 104.

Tattha paṭhamagāthāya tva attāhi idh²⁷ ekaṇṇo aññenaṇṇatto poṣo yāvatā-
 samsati²⁸ tva idāni nāma me ayam kūtūḥa sakāḷḥasatti²⁹ paccāḷḥasatti tvaḍ
 eva tadā parisaṇṇa parinati³⁰ bhajati sevati, tassa paṇṇa attāpāye vaḷḷhiyā spa-
 gamaṇa paṭṭhānakāle tadā³¹ nānākleṇṇa paṭṭhāṇaṇi poṣaṇi ekaṇṇo tūḷi imam
 oṭṭhiviyādhiṇi ayam khattiyo vya jahanti, katakalyāṇo ti parisaṇṇa aññāṇo kata-
 kalyāṇakamma³², katattho ti nipphāḍḍakāle, nāvabujjhatit³³ paṭṭhā tam

¹ B¹ tadā hi ti taṭṭa hi. ² C² -kā, C³ -ka corr. to -kam, B⁴ cchakkaṭṭhārikā.

³ B⁴ oṭṭhi-. ⁴ B⁴ -etvā. ⁵ C⁵ adatthā, C⁶ -ā corr. to -a, B⁷ adatta. ⁶ B⁸ kaḥon.

⁷ C⁷ -yaha-. ⁸ B⁹ na yuttam kho. ⁹ B¹⁰ kathani. ¹⁰ B¹¹ adde rañño.

¹¹ B¹² -ti. ¹² B¹³ -dhi va, C¹⁴ -dhi ca. ¹³ B¹⁵ -paṭṭhiyā. ¹⁴ B¹⁶ onḍa m.

¹⁵ B¹⁷ attipattiyā. ¹⁶ B¹⁸ bhaddanta. ¹⁷ B¹⁹ vasantā. ¹⁸ B²⁰ -ti. ¹⁹ B²¹ paṇ-

gaṇṇati, C²² pavivati. ²⁰ B²³ tadā tadā. ²¹ C²⁴ -pakkamaṇo.

parena katham upakāraṃ tassa¹ jarijjhanakāle na saraṇaṃ attanā² dinnam pi ya-
sah puna gahetvā paṇijjanatīti bhijjanti³ nassanti, ye honti abhiṇat-
tānta ti ye loci aṇhi⁴ lochitā nāma honti sabbe nassanti dipeti, mitte-
dubbhijjagallasa hi paṭhiṇapattitātam agāmihi pakkhīnaṃgāṃ, viya nassati, ko-
1 tattiho manubujjhatīti kettattho anubujjhatī, makāro vyañjanasandhivasana-
gahito, taṃ vo vadāmiṃ tesa kārāṇaṃ tumbhe vadāmi, thasvathā⁵ ti
kattāhīnaṃ butṭa ciraṃ⁶ kālaṃ saggamaṃ dībhacampattitāṃ anubhavaṃti paṭittha-
hassatha.

Evam Mahāsatto rājānaṃ ādīm katvā sammipattitānaṃ⁷
10 sabbesaṃ ovādaṃ adāsi. Tam sutvā rājā oṭṭhiviyādhiyā yasaṃ
pākatikāṃ⁸ akāsi Bodhisattassa ca ovāde thatvā⁹ dānādīni
puññāni karitvā¹⁰ saggaparāyaṇaṃ ahaṃsi.

Satthā imaṃ desanāṃ¹¹ āharitvā jātakaṃ samudhānesi: „Tadā
tṭhiviyādīni Bhaddavatikā ahaṃsi, rājā Anando, amacco¹² ahaṃ eva”
15 ti. Daḍḍhadhammajātakaṃ¹³.

5. Somadattajātaka.

Ye maṃ pure paṇdetitī. Idm Satthā Jetavana vi-
hārento aññatarāṃ mahallakāṃ ārabha kathesi. So kiṃ ekam
sāmaṇeraṃ pubbajesi. Sāmaṇero¹⁴ tassa upakārako¹⁵ tathārūpema
20 rogeṇa kālaṃ akāsi. Mahallako tasmim kālakato¹⁶ rodanto¹⁷ pari-
devanto vicarati. Tam devā bhikkhū dhammasabbhāyaṃ katham sam-
utthāpesuṃ: „āvuso neka mahallako sāmaṇerasa kālakiriyyā ro-
danto¹⁸ paridevanto vicarati maraṇasatikammutthānarabho maññe” ti.
Satthā āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-
25 sikkā” ti pucchitvā „ināya nāma” ti vutto „na bhikkhave idāṃ” eva
pubbe p’ eva imasmiṃ mātā rodati yevā” ti vatvā atītaṃ āharī:

Attite Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam kārente
Bodhisatto Sakkattam kāresi. Ath’ eko Kāsinigamavāsi-
brāhmaṇamahāsālo kāme pahāya Himavantam pavisitvā isi-

¹ B⁴ upakāraṇassa. ² B⁴ anādinā. ³ C⁴ bhajjanti. ⁴ B⁴ omite aṇhi. ⁵
B⁴ yanyathā. ⁶ B⁴ cira. ⁷ B⁴ sandipattitānaṃ. ⁸ B⁴ paṭṭi. ⁹ B⁴ adda
ciraṃ. ¹⁰ B⁴ karitvā. ¹¹ B⁴ dhammaṇa. ¹² B⁴ adda paṇa. ¹³ B⁴ adda sa-
ttham. ¹⁴ Cfr. supra p. 215. ¹⁵ B⁴ so so. ¹⁶ B⁴ adda butṭa. ¹⁷ B⁴
kālaṃ karanta. ¹⁸ B⁴ rode.

pabbajjāni pabbajitvā aññhācariyāya vanamūlaphalehi¹ yāpento²
 ekadivasaṃ phalāphalatthāya gato ekam hatthibhāpam³ diavā
 attano assamaṃ ānetvā puttattānaṃ tthapetvā Somadatto ti
 'ssa nāmaṃ katvā tiṇṇapaṇṇāni khādāpento puttijaggi. So va-
 yappatto mahāsārīro hutvā ekadivasaṃ bahum⁴ gocarāṃ⁵ gu-
 hetvā ajirakena dubbalo abosi. Tāpaso taṃ assamaṇapade⁶ ka-
 tvā phalāphalatthāya gato. Tasmiṃ anāgate yeva hatthipotake
 kalam akāsi. Tāpaso phalāphalaṃ gahetvā āgacchanto „aññesu
 me divasesu⁷ putto paccuggamanaṃ karoti, ajja na dissati,
 kahan⁸ en kho gato“ ti paridevanto paṭhamam⁹ gātham āha: 10

1. Yo maṃ pure paccudeti araṇṇe dūram āyato
 so na dissati mātāṅgo, Somadatto kham¹⁰ gato ti. 105.

Tattha pure ti ta pure, paccudeti paccuggacchati, araṇṇe dūram ti
 tasmiṃ pinnamāse araṇṇe maṃ dūram paccudeti, āyato ti āyamaṇṇapaṇṇo.

Evam paridevaṃāno āgantvā taṃ caṃkamanakoṭṭiyāni patitaṃ¹¹
 diavā gale gahetvā¹² paridevanavaseṇ¹³ eva¹⁴ duttiyaṃ gātham āha:

2. Ayaṃ va¹⁵ so mato seti allapiṇkhaṃ va chijjito¹⁶,
 bhūmyā¹⁷ nipatito seti, amara¹⁸ vata kuṇjaro ti. 106.

Tattha ayaṃ va¹⁵ ti¹⁹ vāhānānāṃ²⁰ vasaḍḍo²¹, ayaṃ eva so aṇḍo ti
 taṃ vāhānāna evam āha, allapiṇkhaṃ²² ti mūlavalatthāyaṃ āgacchamāṃ²³,
 chijjito²⁴ ti chijjito, gimbakkāle majjhantikkasamāye²⁵ vāṭṭapalīne²⁶ nakheṇa
 chinditvā patito mūlavalatthāya āgacchamāṃ²⁷ cīvā²⁸ ti vuttam²⁹ hoti, bhūmyā³⁰ ti
 bhūmyāṃ, amara³¹ vata³² ti mato³³ vata, amara³⁴ ti paṭho.

Tasmiṃ khane Sakko lokam olokento³⁵ „ayaṃ tāpaso
 puttadāraṃ pahāya pabbajito, idāni hatthipotake puttasaṇḍam³⁶
 katvā paridevati, anivejetvā³⁷ naṃ satim³⁸ patilābhesāmiti³⁹,
 tassa assamaṇapadam āgantvā ākāse tthito tattiyaṃ gātham āha:

¹ Bā-phalāphalehi. ² Bā aṇḍa vāsam kappesi. ³ Bā bahubhājanam. ⁴ Bā
 -dase. ⁵ Bā divasesu me. ⁶ Bā adde va. ⁷ Bā -devanānam. ⁸ Bā vā. ⁹ Bā
 allasāṅgam va vachito. ¹⁰ Bā bhūmyā. ¹¹ so all three MSS. ¹² Bā vāso.
¹³ Bā -nattho. ¹⁴ all three MSS. vā-. ¹⁵ Bā -etūgaṇ. ¹⁶ Bā -jaro va āgac-
 chamāṃ va. ¹⁷ Bā vālekito. ¹⁸ Bā aṇḍa tattha. ¹⁹ Bā -kāpallīne. ²⁰ Bā
 āṭṭhura. ²¹ Bā bhūmyā. ²² so all three MSS. ²³ Chā amato. ²⁴ Bā adde
 taṃ -diava. ²⁵ Bā aṇḍa va. ²⁶ Chā -ja-. Bā -jahlāpāsāmiti.

e. Anāgāriyupetaassa vip̐pamuttasassa cet̐sao (Cfr. supra p. 214.)
saman̐sassa na tam̐ sādhu yam̐ petam̐ anuocasiṭi. 107.
Taasa vacanam̐ sutvā² catuttham̐ gātham̐ āha:

4. Saṇhāsena have Sakka manussassa migassa vā
5 hadaye jāyati³ pemam̐, tam̐⁴ na sakkā asocitun ti. 108.

Tattha migassa vā ti imasmādi thāne sabbe pi timschānā migā ti vuttā,
tam̐ ti piyāyitvā⁵ sattiān.

Atha nam̐ ovadanto⁶ Sakko dve gāthā abbāsi:

3. Matam̐ marissam̐ rodanti ye rodanti lapanti ca,
10 isi mā rudi⁷, roditam̐ mogham̐ āhu santo...⁸. 109.

a. Kanditena have⁹ brah̐me mato peto samutthah̐e,
sabbe saṅgammā rodāma aññamaññassa nātaka ti. 110.

Tattha ye rodanti¹⁰ lapanti cā¹¹ ti brāhmaṇa¹² ye satti rodanti ca
paridevanti ca sabbe te matam̐ ye ca marissanti tam̐ rodanti, tesam̐ yeva rodan-
15 tīnam̐ asussukkhānāle n¹³ satti, tam̐ tvam̐ isi mā rudi¹⁴, kim̐karaṇṇ¹⁵: rudi-
tam̐ mogham̐āhu santo paṇḍitā hi¹⁶ roditam̐ āpphalā¹⁷ ti rodanti, mato
peto ti yadi esa peto ti sam̐kham̐ gato mato roditvā samutthah̐eyya evam̐
sante sabbe pi mayam̐ samāzanti¹⁸ aññamaññassa nātaka rodāma kim̐
nikkhamam̐¹⁹ arakkhā²⁰ ti.

20 Tāpaṇo Sakkassa vacanam̐ sutvā sattiṇ patilabbhivā vīta-
soko²¹ assūni majjitvā²² Sakkassa thutivasena sesagāthā²³ āha:

1. Ādittam̐ vata mam̐ santam̐ ghatasittam̐²⁴ va pāvakaṇ
vārinā viya osiṇcam̐²⁵ sabham̐ nibbāpaye darām̐²⁶. 111.

a. Abbahi²⁷ vata me sallam̐ yam̐ āsi²⁸ hadayanisāitam̐
25 yo me sokaparetassa puttāsokam̐ apānudi. 112.

¹ B¹ adda tāpaṇo. ² B² -ta. ³ B³ tam̐. ⁴ B⁴ piyāyati. ⁵ B⁵ ovade-. ⁶ C⁶ rudi, B⁶ rodi. ⁷ so all three MSS.: two syllables wanting; wrongly corrected supra p. 214. ⁸ C⁸ āva. ⁹ C⁹ ro-. ¹⁰ B¹⁰ brah̐me. ¹¹ C¹¹ roḍa. ¹² B¹² pari. ¹³ B¹³ -tam̐, omitting ti. ¹⁴ so C¹⁴ instead of nikkhamam̐? cfr. supra p. 214. B¹⁵ kim̐ karāṇam̐. ¹⁶ B¹⁶ gata-. ¹⁷ B¹⁷ majjitvā for puḍḍitvā or puḍḍitvā. ¹⁸ B¹⁸ saram̐ pi gātham̐. ¹⁹ B¹⁹ ghata-. ²⁰ B²⁰ suttam̐. ²¹ B²¹ darām̐. ²² C²² -hi, B²³ ābhūti. ²³ so all three MSS.: cfr. supra p. 215.

„So 'ham abbūhāsaalle 'amī vittaṣoko anāvilo,
na socāmi na rodāmi tava sutvāna Vāsava' 'ti. 113.

Tā heṭṭhā vuttā' yeva.

Evam Sakko tāpasam ovaditvā¹ sakatthānam eva gacce.

Satthā imam desanā² āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā³
hatthipotako sāmanero ahesi, tāpaso mahallako. Sakko⁴ ahum evā"
'ti. Somadattajātakaṃ⁵.

6. Susimajātaka.

Kāḷāni kesāni pure ahesu ti. Idam Satthā Jetavanā
viharanto mahānekkhammam⁶ ārabhha kathesi. Tasmā hi⁷ sa- 10
maye bhikkhū dhammasabbhāyaṃ aniditvā Dasabalaṃ nekkhammam⁸
vaṇṇayimā. Satthā āgantvā „kāyaṃ nu 'ttha bhikkhave etarahi ka-
thāya samisimā" ti pucchitvā „Imāya nāma" ti rutte „anacchariyaṃ
bhikkhave mayā idāni" anekāni kappakopantasaṃhassāni pūcītapāra-
minā⁹ mahānekkhammābhikkhammam¹⁰, pubbe p' ahaṃ¹¹ tiyo- 13
janasatike Kāḷiratthe¹² rajjam chaddetvā nekkhammam¹³ nikkhanto
yevā¹⁴ 'ti vutvā atitāṃ āhāri:

Ahite Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rajjam kārente
Bodhisatto tassa purohitassa aggamahesiyā kucchimim¹⁵
nibbatti. Tassa jātadivase yeva Bārāṇasirāṇṇo¹⁶ puttō jāyi¹⁷. 10
Tesaṃ nāmagahapadivase Mahāsattaṃ Susimakumāro ti¹⁸
nāmaṃ akāsi rājaputtaṃ Brahmaḍattakumāro ti. Bārāṇa-
sirājā „puttana me saddhim¹⁹ ekadivase jāto" ti Bodhisattam
āpāpetvā²⁰ dhātīyo datvā tena saddhim ekato va vaḍḍhesi.
Te ubbo pi²¹ vayappattā abhirūpā devakumāravaggaṇo²² hutvā 15

¹ B⁴ mūḍhā. ² C⁵ omite ti. B⁴ tā heṭṭhā vuttatthā. ³ B⁴ -essa ovadāy datvā.

⁴ B⁴ āhamāse. ⁵ B⁴ adda paṇa. ⁶ B⁴ adda paṇamāsi. ⁷ B⁴ mahābhikkham-
mamam. ⁸ B⁴ omite hi. ⁹ B⁴ nikkhamamāsi. ¹⁰ B⁴ diṇi. ¹¹ C⁵ -mittā, C⁶
-pāramiṇa corr. te -pāramiṇa, B⁴ -pāramiṇā. ¹² B⁴ mūḍhābhikkhamam. ¹³ B⁴
pāhami. ¹⁴ B⁴ kucchā. ¹⁵ B⁴ omite na. ¹⁶ B⁴ kucchimim. ¹⁷ B⁴ adda pi.

¹⁸ B⁴ vijjati. ¹⁹ B⁴ tissa. ²⁰ B⁴ bārāṇasī brahmaḍattena saddhim. ²¹ so all
three MSS. instead of anā-? ²² B⁴ -vattilo.

Takkaññilāya' saḥsaṣippāni uggaṇhivā paccāgamāni. Rājaputto uparājā hutvā Bodhisattana saddhiṃ ekato khādanto pivanto nisidanto pitu accayena rajjāni patvā Mahāsattassa mahantaṃ¹ yasaṃ datvā purohitattāne thapetvā ekadivasaṃ
 5 nagaraṃ sajjāpetvā Sakko devarājā viya alamkato Eravana-paṭibhāgassa mattavaravāraṇassa khandhe nisiditvā Bodhisattam paccāsaṇe hatthipitthe nisidāpetvā nagaraṃ padakkhinaṃ akāsi. Māṭāpi 'ssa' „puttaṃ olokessāmi“² sīhapaṇjare thavā tassa nagaraṃ padakkhinaṃ katvā āgacchantassa paccato
 10 nisinnaṃ purohitaṃ³ diṇvā paṭibaddhacittā hutvā sayanagabbhaṃ pavisitvā „imaṃ alabhaṃti etth' eva marissāmi“⁴ āharaṃ paccinditvā⁵ nipajji. Rājā mātaraṃ apassanto „kuhiṃ me⁶ mātā“⁷ iti pucchitvā „gāḁā“⁸ ti sutvā tassā santikāni gantvā vanditvā „kiṃ amma aphāsakaṃ“⁹ ti pucchi. Sā laj-
 15 jāya na kathesi. So gantvā rājapallāṃke nisiditvā attano agga-mahesiṃ pakkosivā „gaccha, ammaṃ aphāsakaṃ jānāhi“¹⁰ pesesi. Sā gantvā piṭṭhū parimajjanti pucchi. Itthiyo nāma itthinaṃ rahassaṃ na nigūhanti¹¹. Sā tassā tam atthaṃ ārocesi. Itarūpi tam sutvā gantvā raṇṇo ārocesi. Rājā „hotu,
 20 gaccha naṃ samassāsehi“¹², purohitaṃ rājānaṃ¹³ katvā tassa tam¹⁴ agga-mahesiṃ karissāmi“¹⁵. Sā gantvā samassāsesi. Rājāpi purohitaṃ pakkosāpetvā etam¹⁶ atthaṃ ārocetvā „samma, mātu me jivitaṃ dehi, tvaṃ rājā bhavissasi, sā ag-
 gamahehi, ahaṃ uparājā“¹⁷ ti. So „na sakkā evaṃ kātun“¹⁸ ti
 25 paṭikkhipitvā puna¹⁹ yāciyamaṇo sampatiēcchi. Rājā purohitaṃ rājānaṃ mātaraṃ²⁰ agga-mahesiṃ karetvā sayam uparājā ahesi. Tesam samaggavāse vasaṇānaṃ aparabhāge Bodhisatto agāraṃajjhe ukkanthito kāme pahāya pabbajjāya namita-
 30 citto²¹ kilesaratiṃ anallīyanto ekako va tiṭṭhati ekako va nisidati ekako va sayati bandhanāgāre baddho viya paṇjare pak-

¹ B¹ -līyati. ² B² -ta. ³ B³ mātā piya. ⁴ B⁴ -sapputtaṃ. ⁵ B⁵ pari-. ⁶ C⁶ so. ⁷ C⁷ kuhiṃ ti. ⁸ B⁸ nigūh-. ⁹ B⁹ attha ti tam. ¹⁰ C¹⁰ rājāni. ¹¹ B¹¹ naṃ. ¹² B¹² tam. ¹³ B¹³ punappannaṃ. ¹⁴ C¹⁴ Haraṃ. ¹⁵ B¹⁵ ulomacitto.

khittakukkuto viya ca ahoṣi. Ath' aasa aggamahesi „ayaṁ
 rājā mayā saddhim nābhīramati, ekako va tiṭṭhati nisidati say-
 yaṁ kappeti, ayaṁ kho pana daharo taruṇo ahaṁ mahallikā,
 sise me palitāni paññāyanti, yaṁ nūnāhaṁ 'sise deva ekupalitāni
 paññāyatīti' musāvādaṁ katvā ekaṁ upāyena rājānaṁ paṭi-
 jānāpetvā mayā saddhim abhīramāpeyaṁ" ti cintetvā ekadi-
 vasaṁ raṭṭhe sise ākā vicinanti viya hutvā „deva mahallako
 si jāto, sise te ekaṁ palitāni paññāyatīti" āha. „Teṇa hi
 bhaddo ekaṁ palitāni luṅcivā mayhaṁ yeva hatthe thapehīti".
 Sā tassa sīsato ekaṁ kesāni luṅcivā taṁ chaḍḍetvā attano
 sise¹ palitāni gahetvā „idaṁ te deva palitāni" ti tassa hatthe
 thapesi. Bodhisattaṇa taṁ diṣvā va bhittatasitassa kañcana-
 paṭṭasadiṣe nūlāṭe² sedā muccimā³. So attānaṁ ovadanto
 „Susīma, tvaṁ daharo hutvā mahallako jāto, ettakaṁ⁴ kālāṁ
 gūthakalale nimuggagāmasākaro viya kāmakalale nimajjitvā⁵
 taṁ kalālāṁ jahitum na sakkosi, nann kāme pahāya Hima-
 vantaṁ pavāsitvā pabbajitvā brahmacariyavāsassa te kālō" ti
 cintetvā paṭhamāṁ gāthāṁ āha:

1. Kāḷāni kesāni pure ahoṣm
 jātāni vīsamhi yathāpadese,
 tād' aṭṭa setāni Susīma diṣvā
 dhammaṁ carā⁶, brahmacariyaṇaṁ kālō ti. 114.

Taṁha yathāpadese ti tava sise tvaṁ tvaṁ⁷ kesāni⁸ ahoṣi
 padese tvaṁ pubbe kāḷāni⁹ bhāraṇajenavānāni¹⁰ keso¹¹ jātāni ahoṣi ti
 vadati, dhammaṁ carā ti dhammacariyamapabbajjhamāṇaṁ carā ti attānaṁ
 eva āpeṇi¹², brahmacariyaṇaṁ ti mathamevattitvā te kālō ti arho.

Evam Bodhisattena brahmacariyavāsassa guṇe vaṇṇite
 itarā „ahaṁ imassa 'lobhaṁ'¹³ karissāmīti' vīssaṇṇanam eva
 karin¹⁴ ti"¹⁵ bhittatasitā „idaṁ 'ssa apabbajanatthāya sarira-
 vāṇaṇi vaṇṇessāmīti'¹⁶ dve gāthā abhāsi:

¹ palitāni --- attano sise wanting in C¹⁴. ² Bā - paṭṭasadiṣaṇa nūlāṭe. ³ Bā
 muccimā. ⁴ Bā ettha-. ⁵ C¹⁴ carā. ⁶ C¹⁴ omīti one taṁhi. ⁷ C¹⁴ kesāni. ⁸
⁸ C¹⁴ kālāni. ⁹ corr. to kālāni. ¹⁰ Bā bhāraṇapattavānāni. ¹¹ Bā omīti ke-.
¹² Bā - peṇi. ¹³ Bā āgāman. ¹⁴ Bā karoti. ¹⁵ Bā vaṇṇayissāmīti cintetvā

2. Mam' eva deva palitani¹ na tuyhani,
mam' eva sīsaṃ mama uttamaṅgaṃ,
atthaṃ karissan ti musā abbhāsih²,
ekāparādhaṃ khama rājasettḥa³. 115.

3. Daharo tvaṃ⁴ dassaniyo si rāja,
paṭhamuggato hosi⁵ yathā kaḍḍo,
rajjāṇ ca kārehi mamaṇ ca passa,
mā kālīkaṇ anndhāvi janindā⁶ ti. 116.

Tattha mama eva sīsaṃ ti mam' eva sīsaṃ jātapalitan¹ ti dipeti, ita-
ram' tass' eva vevananaṃ, atthani ti uttamaṃ sajjātaṃ karissamīti musā kathesiṃ,
ekāparādhaṃ ti imas² mayhaṃ etam aparādhaṃ, paṭhamuggato ti pa-
thamavayena uggato, hosi ti hosi³, paṭhamavayo pūritthito aṭṭi attho, hosi yeva
vā pātho, yathā kaḍḍo ti yathā sīniddhesaḥṭṭarunakajiro⁴ mandavātarito at-
viya sobhati⁵ everūpo si tvaṃ ti dasseti, paṭhamuggato hosi pi⁶ pātho, tass'
15 attho: yathā paṭhamuggato sarupakajiro dassaniyo hoti evaṃ tvaṃ pi dassaniyo,
mamaṇ ca passa ti mamaṇ ca olōkhi mā mam' anāthaṃ vidharan⁷ karit⁸
attho, kālīkaṇ ti brāhmaṇāyatanan⁹ nāma dutiya vā tatiya vā atthādhāve
vipākajenanto kālīkaṇ nāma, rajjāṇ paṇa imasmiṃ yeva atthādhāve kāmaggā-
nuthappadāmetu akālīkaṇ, so¹⁰ imas¹¹ akālīkaṇ¹² pātho mā kālīkaṇ an-
20 dhāvi vadati.

Bodhisatto tassā vacananaṃ sutvā „bhaddo tvaṃ bhavi-
tabbam ev' etaṃ¹³ kathesi, parinamanto¹⁴ hi vayo¹⁵ imehi
kālakesehi parivattitvā saṇhakasadihehi¹⁶ paṇḍarehi bhavitab-
baṇ, ahaṃ hi uluppapādīkusumadāmasukumārāneṃ¹⁷ kaṇṇa-
25 rūpakapaṭibhāgāneṃ¹⁸ uttamayobbanavilāsamattāneṃ¹⁹ khatti-
yakaṇṇāṇḍineṃ vayo parinamanto jarappattāneṃ²⁰ vevanniyaṇ
c' eva sarirabhaṅgaṇ²¹ ca passāmi, evaṃ vipattipariyosāno
h' esa²² bhaddo jīvaloko²³ ti vatvā upari Buddhānāya dham-
maṃ desento:

¹ B¹ pte-. ² B² abhāsi, C² abhāsi curr. te abhāsiṃ. ³ C³ -settḥaṇi, B³ rājā-
setḥaṇi. ⁴ C⁴ -trāṇi. ⁵ B⁵ hoti. ⁶ B⁶ sīsa sajjātaṃ palitan, C⁶ repeat
jātapalitan. ⁷ B⁷ idam. ⁸ B⁸ hoti ahesi. ⁹ B⁹ -sīniddhesaḥṭṭarunakajiro. ¹⁰ B¹⁰ -sobha-
māne. ¹¹ C¹¹ omīti pi; B¹¹ hoti pi. ¹² B¹² omīti vi-. ¹³ B¹³ karohi. ¹⁴ C¹⁴
-yamaṇapāṇi, B¹⁴ -yaraṇapāṇi. ¹⁵ B¹⁵ adda tvaṃ. ¹⁶ C¹⁶ omīti so i. s. ¹⁷
C¹⁷ ekam, B¹⁷ -tathāṃ mevetāṃ. ¹⁸ C¹⁸ -pā-. ¹⁹ C¹⁹ -va vayo, B¹⁹ kathesi tate
mama vayo. ²⁰ so C²⁰; B²⁰ sīnalāka-. ²¹ B²¹ -dāmasaḥṭṭarunakajiro. ²² B²² -sarūpo
pati-. ²³ B²³ -lāsavapattāneṃ. ²⁴ B²⁴ jarappa-. ²⁵ C²⁵ -bhaggaṇ, B²⁵ sarīya-
bhaggaṇ. ²⁶ B²⁶ mogha.

4. Paṣāmi vo 'hañ daharim kumārīm
sāmaṭṭhapassam' sutanam sumajjham,
kālapavāḷā¹ va pavellamānā
sā² lobhayanti³ va nareṣu gacchati⁴. 117.

5. Tam ena⁵ paṣāmi pareva nārīm
sīṭṭikam⁶ nāvutikam⁷ va⁸ jaccā
daḍḍam gahetvā va⁹ pavedhamānam
gopānasābhoggasamam caranti ti 118.

gāthadvayam āha.

Tatha vo ti nipātamattam, sāmaṭṭhapassam¹⁰ ti sammatṭhapassam¹¹, 10
ayam eva vā pāho, saḍḍapasse¹² matṭhaecchavaggon¹³ ti attho, sutanam ti
sundarasaritam¹⁴, sumajjham ti susaṅkhitamojjaṇṇa¹⁵ ca¹⁶, kālapavāḷā¹⁷ va
pavellamānā¹⁸ ti¹⁹ yathā nāma tarunakāle susevuggatā²⁰ kālavallipavāḷā va
huvā mandavāteritā ito²¹ c' ito²² va pavellatī evam pavellamāna inhiṭṭhasā
dassayemānā kumārīḥ lobhayanti²³ va nareṣu gacchati²⁴, samipatthe bhūma- 15
vacanam, putteṇaṁ saṁtiḥa te purisa kilesavassena paṇobhayanti²⁵ viya gacchati.
tamena²⁶ paṣāmi pareva²⁷ ti tam enaṁ nārīm apatena samayena jarā-
puttam²⁸ antarāhitarūpasobham²⁹ paṣāmi, bodhisatto hi paṭhamagāthāya rūpa
essādanā kathetvā idāni ādinavam dassento evam āha, sīṭṭikam nāvutikam
va³⁰ jaccā ti asīṭṭasāntaṭṭharam vā nāvutiesā-samharat vā jātiyā, go-āne- 20
sābhoggasamam³¹ ti gopānasāsamam bhoggam³² gopānasālikāreṇa³³ bhagga-
saritam vasmivā³⁴ natthakālikā³⁵ ti paryesanti³⁶ viya caranti³⁷ ti attho,
kimaṁ va Bodhisattena daharakāleṇa³⁸ diva puna nāvutikakāle³⁹ dīṭṭhobba
nāma v' atthi, kāpene dīṭṭhabbāseṇa sandhāya paṇ' etad vuttam.

Iti Mahāsatto Imāya gāthāya rūpassa ādinavam dassetvā 25
idāni agāramajjhe attano anabhiratiṁ⁴⁰ pukāsento⁴¹:

¹ Bā sīmantha-. ² Cā kālapa-, Bā kāleppa-. ³ Bā pa. ⁴ all three MSS. -ti.
⁵ Bā gacchā. ⁶ Bā enaṁ. ⁷ Bā aṇi-. ⁸ Bā nāvutikā ca. ⁹ Bā na. ¹⁰ Bā
sāmaṭṭha-. ¹¹ Bā sāmattāpāssamāni. ¹² Cā -phassa, Bā seppapassam. ¹³ Bā
matā. ¹⁴ Cā -rah ca-. ¹⁵ Bā omiṭa va. ¹⁶ Bā kāleppa-. ¹⁷ Bā adda kāle
vaḷḷi va. ¹⁸ Bā -ca. ¹⁹ Cā ito ito. ²⁰ Cā -ti, Bā pavellayanti.
²¹ Bā gacchati. ²² all three MSS. -ti. ²³ Bā enaṁ. ²⁴ Cā jarāpa- corr. to
jarāpa-, Cā jarāpa-, Bā jārāpa-. ²⁵ Bā -tam rūpasābhagappattam. ²⁶ Bā
-kaṇa, Cā sālīyā nāvutiyā va. ²⁷ Bā -bhagga-. ²⁸ Bā bhogam. ²⁹ Bā adda
samam. ³⁰ so all three MSS. ³¹ Bā natthā; kālekaṁ. ³² Cā -ti, Bā -tāni.
³³ Bā -te. ³⁴ Cā punāvutikāle, Cā punāvutikakāle, Bā puna vadhikakāle. ³⁵
all three MSS. -ti. ³⁶ Bā adda gāthadvayamāha.

- a. So 'haṃ tam evānūvicintayanto
eko sayāmi sayanaassa majjhe,
aham pi evaṃ iti pekkhamāno
na gahe' rume, brahmacariyassa kālo. 119.
1. Rajju vālabhāṇi c' esā' yā gehe vasato rati
etam pi chetvāna vajanti dhira
anapekkhino kāmasukham pahāyā 'ti. 120.

Tattha so haṃ ti so ehaṃ. tam evānūvicintayanto ti tam eva vā-
pānaṃ assādaṃ ca ādinavaṃ ca cintento¹, evaṃ iti pekkhamāno ti yathā
10 eṇā paripetā ehaṃ pi evaṃ² jaraṇaṃ patto bhoggaṃ³ bhavissāmīti pekkha-
māno, na gahe⁴ rume ti gehe na rumiṃti, brahmacariyassa kālo ti
bhaṇḍo brahmacariyassa⁵ kālo, tamā pahajjissāmīti dipeti. rajju vālabhāṇi
15 esā⁶ ti ekkāro nīpātamanā, vālabhāṇi⁷ ti ya eṇā ti ettha, katarā: yā⁸ gehe
vasato rati, yā gehe vasantassa rūpidāṃ ārammanena kāmānīti ettha, luti
20 kāmānaṃ appassaddetvā⁹ dasseti, evaṃ b' ettha¹⁰ adhippāyoti: yathā ālānaṃ
manussassa attano balena parivattitvāṃ asakkontassa lūṇaṃ ālānā¹¹ parivattitvā
pāṇāni vālabhāṇi¹² bandheyyuṃ tassa taṃ ālānā¹³ parivattantassa¹⁴ ap-
pakāṇa¹⁵ kāyikacetasakāṇi sūkhāni bhogeyya evaṃ kilesaturāṇaṃ samānaṃ (ve-
kasukkhavassena parivattitvāṃ asakkontānaṃ) apāramajjhe jhapitvā kāmānā¹⁶ dīpa-
25 kīni rūpidāni ārammanāni tesāṃ kilesaparipāṇāni¹⁷ methussaṃsaṃpatti-
sevanatassena tīni¹⁸ irabbaṃ parivattamānaṃ kāyikacetasakāṇānaṃ
kāmaratī oṃsa taṃ anubhūtaṃ uppajjamaṇā appamattikā hoti, evaṃ appassaddā
kīna¹⁹ ti, etam pi chetvāna²⁰ ti jamaṇaṃ para bahudukkhā kīna²¹ bahupāyāsi
ādinava²² ettha bhīyya tesāṃ taṃ ādinavaṃ esopassamānaṃ paṇḍitā evaṃ pi
26 rajjuṃ chetvā gōthakāye nimuggapuriṇe taṃ paṇḍanto tiya anapekkhino
etam appamattikāṃ bahudukkhāni kāmānukhāni pahāya vajanti²³ ukkhamitvā
manoranassa pahajjissā pabbajanti.

Evam Mahāsatto kāmesu²⁴ assādaṃ ca ādinavaṃ ca pakāse-
tvā²⁵ Buddhahīlāya dhammaṃ desetvā sahāyaṃ pakkosivā²⁶
rajjaṃ paticchāpetvā nātimittasahajjānaṃ paridevantānaṃ²⁷
30 paridevantānaṃ eva sirivibhavaṃ chaddetvā Himavantaṃ pav-
sitvā isipubbajjaṃ pabbajitvā jhānābhiniṇṇaṃ nibhattetvā Brah-
maloka-parāyano ahoṣi.

¹ Bā ge- ² Bā adda katarā. ³ Bā adda (manā. ⁴ Bā omīti evaṃ. ⁵ C²
bhaga, Bā bhagga-. ⁶ Bā adda mā. ⁷ Bā alamparajjādi. ⁸ C² -ya. ⁹ Bā
appassadda. ¹⁰ Bā ettha. ¹¹ Bā -vatte-. ¹² C² paridevantassa. ¹³ Bā appamatta-
kāmā. ¹⁴ Bā adda te. ¹⁵ Bā -pattevanādi. ¹⁶ Bā omīti kīna. ¹⁷ Bā -ceti.
¹⁸ C² -o. ¹⁹ Bā dassento. ²⁰ Bā -āpetvā. ²¹ Bā omīti pa-

Satthā imam desanā¹ āharitvā saccāni pakāse², bahū³ amata-
pānāni pāyētvā jātakaṃ samodhāre⁴: „Tadā aggamahesi Bāhulamātā
aho⁵! rājā⁶ Ānando, Susīmasarājā⁷ aham evā⁸” ti. Susīmajātakaṃ⁹.

7. Koṭisimbaliijātaka.

Aham dasasatamvyāman ti. Idam Satthā Jetavane¹⁰
viharanto kilesaniggaham ārabbhā kathe¹¹. Vatthum Paṇḍajātaka¹²
ārihharisati. Idhāpi Satthā antekoṭisanthāre¹³ kāmavitakkābhūhāte
pañeasate bhikkhū divvā saṅgham¹⁴ sammipādetvā¹⁵ „bhikkhave āsaṃ-
kitabbayuttakam nāma āsāṃkitum vattati, kilesā nāma vadḍhantā
nigrodhādāyo viya rukkhāṃ purisam bhajanti¹⁶”, ten¹⁷ eva pubbe koṭi-
sambaliyam¹⁸ nibbatti¹⁹ devatā ekam sakuṇam nigrodhabhijāni khādītva
attano rukkhassa sakkhantaresu²⁰ vaccaṃ pātentam divvā ‘ito me
vimānassa vināsa bhavissati’ bhayappattā aho²¹ti²², vatvā ati-
tam āhāri:

Atite Bārānasīyam Brahmaḍatte rājjam kārente²³
Bodhisatto koṭisimbaliyam²⁴ rukkhadevatā hutvā nibbatti.
Ath’ eko supannarājā diyaddhayojanasatikam attabbhāvam mā-
petvā pakkhavātehi mahāsamudde udakam dvidhā katvā ekam
vyāmasahassāyāmanam nāgarājānam naṅguṭṭhe gahe²⁵tvā mukhe
tassa²⁶ gahitagocaram chaddāpetvā koṭisimbaliṃ²⁷ sandhāya²⁸
vanamatthakena pāyāsi. Nāgarājā „olambento²⁹ attānam mo-
cessāmiti³⁰ ekasmim nigrodharukkhe bhogaṃ pavesetvā nigro-
dham vethetvā ganhi. Supannarājāno mahabbalatāya³¹ nāga-
rājassa mahāsariratāya ca nigrodharukkhe samugghātā³²ṃ āga-
māsi. Nāgarājā n’ eva rukkhāṃ visaṃjhesi. Supanno saddhīm³³
nigrodharukkheṇa nāgarājānam gahe³⁴tvā koṭisimbaliṃ³⁵ patvā
nāgarājānam rukkhakkhandhapitṭhe³⁶ nipajjāpetvā udarassa³⁷

¹ B² dhammaḍe. ² B² -setvā saccapariyosāhe. ³ B² bahujane. ⁴ B² sahāya-
raji. ⁵ B² adda paṇa. ⁶ B² adda chaṭṭam. ⁷ so also supra p. 298 instead of
pānya-, cf. supra p. 18; B² paññāsa-. ⁸ B² -sambharake. ⁹ B² bhikkhusam-
¹⁰ B² -tāpetvā; ¹¹ so all three MSS. ¹² B² koṭi-. ¹³ B² -na. ¹⁴ B² -re.
¹⁵ C² abhesunti; C² abhesunti. ¹⁶ B² jassa. ¹⁷ B² -banto. ¹⁸ B² mahāte.
¹⁹ B² -nam. ²⁰ B² omīte rukkhā.

phāletvā nāgamedanā khādītva sesanā¹ kalebaram² samudde
vissajjesi. Tasmiñ pana nigrodhe ekā sakunikā atthi, sā ni-
grodharukkhe vissatthe uppatitvā koṭisimbaliyā³ sakhantare
nisīdi. Rukkhadevatā tañ disvā „ayam sakunikā mama
rukkhakkhandhe vaccañ pātesasī, tato nigrodhagaccho vā
pilakkhagaccho⁴ vā utthahitvā sakularukkham ottharitvā gac-
chissasī⁵, aha me vimānañ nassissasīti⁶ bhittatasitā pavedhi.
Tassā⁷ pavedhantiyā koṭisimbali⁸ pi⁹ yāva mālā pavedhi.
Supannarājā tañ pavedhamānañ disvā kāraṇaṃ pucchanto
dve gāthā āha¹⁰:

1. Ahañ dasasatāṃvyāmanā nragam ādāya-m-āgato¹,
tañ ca mañ ca mahākāyaṃ dhārayaṃ ca-ppavedhasi. 121.
2. Aha imam khuddakaṃ pakkhiṃ appamattisatarāṃ mayā
dhārayaṃ¹⁰ vyadhase¹¹ bhūto kam atthañ koṭisimba-
liti¹². 122.

Tatthe dasasatāṃvyāmanā n sahasavyāmayāmanā, nragamādāya-
māgato¹ n evamūhantaṃ nragam ādāya idha āgato, tañ ca mañ ca² ti tañ
ca nragam³ mañ ca, dhārayaṃ ti⁴ dhārayamāna, vyadhase⁵ kampaṃ,
kamattāṇa ti kīmattham, kama kāraṇaṃ ti pucchati, tañ vā atthañ sam-
passamāna ti pi attha⁶, koṭisimbali⁷ rukkhānāmena devatā⁸ āpatti,
so hi simbalirukkhe khandhassakkhassa⁹ mahantatāya koṭisimbali¹⁰ nāma
labhi¹¹, tasmiñ adhiyatthadevaputtassa¹² pi tañ eva nāmaṃ.

Ath¹ assa kāraṇaṃ kathento devaputto catasso gāthā
abhāsi:

- 25 1. Maṃsalakkho tuvaṃ²¹ rāja, phalabbakkho ayamā diyo,
ayam nigrodhahijāni pilakkhadumbarāni²² ca
assatthāni ca bhakkhetvā khandhe me odāhissasī. 123.
2. Te rukkhā samvirāhanti²³ mama passe nivātajā,
te mañ pariyoanandhissanti, arukkham mañ karissare. 124.

¹ B¹ -aa. ² B² -varanā. ³ B³ koṭa-. ⁴ B⁴ milakkhu. ⁵ B⁵ bhuddhessatī. ⁶ C⁶ tassā. ⁷ B⁷ omite pi. ⁸ B⁸ alhhi. ⁹ B⁹ omite m. ¹⁰ B¹⁰ -reyyā. ¹¹ B¹¹ bhādhassī. ¹² all three MSS. kōja-. ¹³ C¹³ -gāthā. ¹⁴ C¹⁴ -iti. ¹⁵ C¹⁵ -vā. ¹⁶ B¹⁶ -yā. ¹⁷ B¹⁷ pātha. ¹⁸ B¹⁸ devaputtā. ¹⁹ B¹⁹ -kha. ²⁰ C²⁰ -bhā. ²¹ B²¹ -aa. ²² C²² -van. ²³ B²³ milakkhu-. ²⁴ all three MSS. yāh-.

5. Santī aññe pi rukkhāse mūlino khaṇḍhino duma
iminā sakumajātena¹ bijam āharitā hatā. 125.
6. Ajjhārōjhābhivaddhantī brahantam pi vanaspatinī,
tasmā rāja pavadhāmi sampassam nāgataṃ bhayaṃ ti. 126.

Tattha odāhīsatīti vasesu¹ pūtesatī, te rukkhā ti te² tehi³ bijo⁴ jātā 5
nigrodhādayo rukkhā, samvīruhanāti⁵ samvīruhasanti⁶ vaddhesanti, mama
passa ti mama sakkharārohu, nivāṭṭa ti mama sakkhā vāṭṭa⁷ nivāṭ-
tāti⁸ nivāṭe jātā, pariyeṇandhisanti⁹ ete evam tadāhi¹⁰ mām pariyeṇan-
dhisanti, ayaṃ anāhīppayo¹¹, karissare ti aññ¹² evaṃ pariyeṇandhitā mām
arukkham¹³ eva karissanti sabbam bhāṇissanti, rukkhāse ti rukkhā, mūlino 10
khaṇḍhino¹⁴ ti mūlasampanno¹⁵ e¹⁶ eva khaṇḍhasampanno ca, duma ti rukkhā-
vavasanam eva, bijamāharitā ti bijam āharitvā, hatā ti aññe pi imasmiṃ¹⁷
eva pūṭhā vīṇasā vanti, ajjhārōjhābhivaddhantīti nigrodhādayo¹⁸ ruk-
khānam ajjhārōjhā rukkhā mahantam pi aññam vanaspatinī atthakamma vaddhan-
tīti¹⁹ dāveti, sūba pana vanaspati passati vanaspatīti tayo pi pāṭhā²⁰ yeva, rāja 15
ti sampassam āgati.

Rukkhadevatāya vacanaṃ sutvā supanno osānagātham āha:

7. Samkeyya samkitabbhānī rakkheyya¹ nāgataṃ bhayaṃ,
anāgatabhayaṃ dhiro ubho loka avekkhatīti². 127.

Tattha anāgatabhayaṃ ti pīṇāpīṇāpīṇī vīramanto ditthadhammikaṃ 10
pi samparīṇikaṃ pi anāgatabhayaṃ³ rakkhati nāma, pāpamitto veripuggale ca
sappasamakamanto pi anāgatabhayaṃ rakkhati nāma, evaṃ anāgatabhayaṃ⁴
rakkheyya⁵, anāgatabhayaṃ ti anāgatabhayakīraṇa⁶, ubho bhayaṃ sampa-
santo dhiro idhalokaṃ⁷ paralokaṃ⁸ ca avekkhati⁹ loketi nāma.

Evaṃ ca pana vatvā supanno attano ānubbāveṇa taṃ 15
pakāḍhīni tamhā rukkhā palāpesi¹⁰.

Suttā imāṃ desanāṃ¹¹ āharitvā „āsamkitabbayuttakam āsun-
kitum vuttatīti¹²“ saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhūpesi: (Sacca-

¹ C¹ -jātakam corr. te -jātana. B² -jātakam. ² B² tehi, C¹ te corr. te tehi.

³ C¹ samvīrujhā-. ⁴ B² -saa. ⁵ C¹ ayamere vā pāṭho. ⁶ C¹ add duma.

⁷ B² adda pi. ⁸ B² adda hi. ⁹ aa C¹; B² pana vanaspati ti vāṭṭa pa-

vāyo pi pāṭhā, B² pana vanaspatīti vāṭṭa paṭayo pi pāṭhā. ¹⁰ C¹ -yyā. ¹¹

B² sama-, B² ap-. ¹² B² -tatthā-. ¹³ C¹ -ya. ¹⁴ B² evaṃ rakkheyya

anāgataṃ bhayaṃ rakkhati. ¹⁵ B² -te bhayaṃ kīraṇā. ¹⁶ B² -ka. ¹⁷ B² ap-.

¹⁸ B² -ti. ¹⁹ B² dhamma-de-. ²⁰ B² adda vatvā.

pariyosāno pañcasattā bhikkhū arahatto parittibhikkhusu) „Tadā sa-
pannarājā Sāriputto ahośi, rukkladevatā¹ aham evā² ti. Ko-
simbalijātakaṃ³”.

8. Dhāmakārijātaka.

- 5 Rājā apucchī Vidhūraṃ ti. Idhaṃ Satthā Jetavane vi-
haranto Kosalarāṇṇo āgantukasamgahanā ārabhha kathesi. So
kha ekasmiṃ samaye pavapāgatānaṃ porāṇakayodhānaṃ samgahanā
akatvā⁴ ahiṇsavāgatānaṃ āgantukānaṃ ya⁵ sakkārasummānaṃ akāsi.
Atha⁶ assa paccanto kupite⁷ yuddhatthāya⁸ gatassa „āgantukā luddha-
10 sakkārā yujjhissanti“⁹ porāṇakayodhā na yujjhissu. „porāṇakā¹⁰ yu-
jjhissanti“¹¹ āgantukāpi na yujjhissu. Corā¹² jiniṃsu. Rājā parājito
āgantukasamgahadosso attano parājitatthāvaṇaṃ satvā Sāvattihā¹³
paccāgantvā „kin nu kho aham eva evaṃ karonto parājito odāhu
aṇṇe pi rājāno parājitatubbhā¹⁴ ti Dasaḷaṃ pucchissamāsi“¹⁵ bhutta-
15 pātariṇo Jetavanānaṃ gantvā Satthāraṇaṃ¹⁶ tam attamaṃ pucchi. Satthā
„na kho mahārāja tvaṃ āv¹⁷ ako¹⁸“, porāṇakarājāno pi āgantukasam-
gahanā katvā parājita¹⁹ ti vatrā ima yācito attamaṃ āhāsi:

- Attito Kuroratthe Indapattanagare Yuddhitthilagotto
Dhanañjayo nāma Koravyarājā rajjamaṃ karesi. Tadā Bo-
20 dhisatto tassa²⁰ purohitakule²¹ nibbattitvā vayappatto
Takksailāya²² sabbasippāni uggahitvā Indapattamaṃ āgantvā²³
pitu accayena purohitatthānaṃ labhitvā raṇṇo atthadhammanu-
sāsako ahośi, Vidhūrapaṇḍito ti²⁴ ssa nāmaṃ akāsi²⁵. Tadā
Dhanañjayarājā porāṇakayodhe agantvā āgantukānaṃ yeva²⁶
25 samgahanā akāsi. Tassa paccanto kupite²⁷ yuddhatthāya²⁸ ga-
tassa „āgantukā jānissanti“²⁹ „porāṇakā jānissanti“³⁰ n³¹ eva
porāṇakā āgantukā³² yujjhissu. Rājā parājito Indapattamaṃ
eva paccāgantvā „āgantukasamgahassa katabhāvena parājito

¹ B¹ adda pana. ² all three MSS. koṭṭe. B² adda cattamaṃ. ³ C¹ ākatvā curre.
to. katva. ⁴ B¹ -anāheva. ⁵ B² kuppi-. ⁶ B¹ yujjhana-. ⁷ B¹ -kayodhā. ⁸
B¹ adda rājānaṃ. ⁹ C¹ -jyana. B¹ -i. ¹⁰ B¹ adda vanditvā. ¹¹ B¹ vattāheva.
samattitvā ako. ¹² B¹ omitta tassa. ¹³ B¹ -tassa kula. ¹⁴ B¹ -yana. ¹⁵ B¹ paccāga-
¹⁶ B¹ karuṇa. ¹⁷ B¹ -anāheva. ¹⁸ B¹ kuppi-. ¹⁹ B¹ yujjhathāya. ²⁰ B¹ na ā-

'mhi'¹ cintesi. So ekadivasam „kin nu kho aham eva āgantukasamgaham katvā parājito" udāhu aāhe pi rājāno parājita-pubbā atthi, Vidhūrapaṇḍitani pucchissāmhi" ciutetvā taṃ rājaputthānam āgantvā nisinnam tam attham pucchi.

Atth' assa taṃ pucchamākāraṃ āvīkaranto Satthā upaddha-² gātham āha:

1. Rājā apucchi Vidhūram dhammakāmo Yuddhijhūlo ti

Tattha dhammakāmo ti samantadhammapāḷho

api brāhmaṇa jānāsi ko eko bahu socatīti³. 128.

Sesampadāghanātkāya puna ayaṃ attho: api sama brāhmaṇa vram⁴ jānāsi⁵ ko imaṃmi loka eko bahu socati⁶ nānakāreṇa socatīti⁷.

Taṃ sutvā Bodhisatto „mahārāja, kiṃsoko nāma tumhā-
kam soko, pubbe Dhūmakārināmako⁸ ajapālābrāhmaṇo mahan-
taṃ ajayūtham gahetvā araṇhe vajam katvā tattha ajā' tha-
petvā aggiṃ ca dhūmam ca katvā ajayūtham paṭijagganto khī-
rādīni paribhuñjanto vasi. So tattha āgate savaṇṇavaṇṇa-
sarabhe⁹ diavā tesu sineham katvā ajā' agapetvā ajānam sak-
kāram sarabhānam katvā saradakāle sarabheṇa palāyitvā Hi-
mavantam gateṇa ajāsu vinatthāsu sarabhe apassanto sokena
pandurogi hutvā jīvītakkhayam patto, ayaṃ āgantukasamgaham
katvā tumhehi saraganena¹⁰ sahasagunena socitvā kiṃamitvā
vināsam patto" ti idaṃ udāharānam āharitvā¹¹ dassento

1. Brāhmaṇo ajayūthena bahutejo¹² vāno vasaṃ
dhūmam akāsi Vaseṭṭho rattimādivam atandito. 129.

2. Tassa tamdhūmagandheṇa sarabhā makasattitā¹³
vassāvāsam upagañchum¹⁴ Dhūmakāriṇeṇa santike. 130.

3. Sarabheṇa manam katvā ajā so¹⁵ nāvabujjhatha,
āgacchanti vajanti¹⁶ vā, tassa tā vināsam¹⁷ ajā. 131.

¹ Bā addo mhi. ² all three MSS. -siti. ³ Bā so vram kho. ⁴ Bā bahu soca-
siti. ⁵ Bā socatīti. ⁶ C² -nāmeko, C³ -nāmeko corr. to -nāmeko, Bā mahā-
kārināmako. ⁷ Bā aja. ⁸ Bā -messa. ⁹ C² -ne, C³ -ne corr. to -nena. ¹⁰ Bā
āneta. ¹¹ C² -seva, Bā bahutejāni. ¹² C² -jhiṭṭi, Bā makasattatī. ¹³ Bā
-gañchum. ¹⁴ Bā pa. ¹⁵ Bā jaranti. ¹⁶ C² vināsam corr. to vira-. Bā vināsam.
Lanka. m.

5. Sarabhā¹ saradakāle pahīnamakase² vane
pāvisum giriduggāni nadīnam pabbhāvaṇi ca. 132.
6. Sarabhe ca gate diavā ajā ca vibhavaṇi gatā
kise ca³ vivanno āsi paṇḍurogī ca brāhmaṇo. 133.
7. Evaṃ yo⁴ saṃ niramkatvā āgantūṃ⁵ kurute piyaṃ
so eko bahu socati Dhūmakārīva brāhmaṇo ti. 134.

Tattha bahuteja⁶ ti bahutaṇḍhana⁷, dhūmaṇi akāsi⁸ makkhika-
paripanthaharasaṅghāy⁹ aggā¹⁰ ca dhūmaṇi ca akāsi, Yāsettho ti tassa
gottam, atandito ti aśaleso buri, samadhūmagandhena¹¹ u¹² tena dhūma-
10 gandhena, sarabhā ti sarabhamāṇā, makasattitā¹³ ti makasēhi upadduta
pīlita ti¹⁴, asamaṅkikkāpi makasagahajen¹⁵ ēva gahita, vasaṇvāsan ti vasa-
hattavāsan¹⁶, manam katvā ti sinehasi upaṇḍetvā, nivabujjhathā ti
araḍḍhato caritvā āgacchanti ca¹⁷ vajato¹⁸ atonṇam gacchanti¹⁹ ca, etthi
agatā etthi gatā²⁰ ti na jenti²¹, tassa ti vīnaṣam²² ti tassa ti²³ evaṃ
15 apācavekkhīti²⁴ vijhāparipanthādito arakkhiyemaṇa aṇi vijhāparipanthādhi
vīnaṣam²⁵, saḍḍa ca²⁶ sinattā, nadīnam pabbhāvaṇi ca²⁷ ti pabbatsayyaṇam
nadīnam pabbhatsāṅkhaṇi ca paritthā, vibhavaṇi ti ajā ca²⁸ vīnaṣam pati
diavā jantivā, kise vivanno ti khirādīyaka²⁹ aṇi pākya³⁰ sarabhe sū-
sāhivā te pi asasanto abhato parithiṇe sakkāḍḍhito³¹ kise c³² eva dubbanne
20 ca ahoṣi, evaṃ yo³³ saṃ niramkatvā ti evaṃ mahārija yo aśaleṇa poraṇaṇ
ajjhātikasā janam nīharitvā pākya kāmūci agantvā āgantukam piyaṃ karoti
so cumhādiso eko bahu socati³⁴, ayaṃ so mayā dasitto Dhūmakārī³⁵ brāhmaṇo
siyo bahu socati.

Evaṃ Mahāsatto rājānaṃ saṇḍāpento kathesi. So pi
25 saṇḍattim³⁶ gantvā tassa paṣiditvā³⁷ bahum dhanam adāsi³⁸.
Tato patthāya ca ajjhāttikasaṃgaham ēva karonto dānādini
puṇṇāni katvā saggaparāyano ahoṣi.

Sattā imam desanāṃ³⁹ āharitvā jātakaṃ amodhānesi: „Tadā
Koravyarājā Amodo ahoṣi, Dhūmakārī Pasaṇadi Kosallo, Vidhūm-
30 paṇḍito⁴⁰ aham evā⁴¹ ti. Dhūmakārījātakaṃ⁴².

¹ B⁴ adda ca. ² C² add vane. ³ C² omi ca. ⁴ C² ye. ⁵ C² B⁴ -u.
⁶ C² -tera, B⁴ -teja. ⁷ B⁴ bahudhā tādāhino. ⁸ B⁴ omiṭa pantha. ⁹ B⁴ -nā
ati. ¹⁰ B⁴ -sammadduta. ¹¹ B⁴ omiṭa ti. ¹² C² -vatti. ¹³ B⁴ -eva. ¹⁴ B⁴
adda caritvā. ¹⁵ C² -titi. ¹⁶ B⁴ -sugaci. ¹⁷ B⁴ jantiti. ¹⁸ B⁴ vīnaṣam. ¹⁹
C² omiṭa ti. ²⁰ C² -titi. ²¹ C² vīnaṣam. B⁴ vīnaṣam. ²² C² vī. C⁴ pā.
²³ B⁴ ajānam. ²⁴ B⁴ khirādīyaka. ²⁵ B⁴ omiṭa pa. ²⁶ C² B⁴ soko. ²⁷ C²
ye, B⁴ omiṭa ye. ²⁸ B⁴ -titi. ²⁹ B⁴ -vika. ³⁰ C² sammāñattim, B⁴ saṇḍatta.
³¹ B⁴ omiṭa i. p. ³² B⁴ akāsi. ³³ B⁴ āhamade. ³⁴ B⁴ adda pana. ³⁵
B⁴ adda aṭhamam.

9. Jāgarajātaka.

Ko dha jāgaratam sutto ti. Idam Sattā Jetavane vi-
 haranto aññatarā upāsakā ārabhā kathehi. So hi sotāpunn
 ariyasāvako Sāvatthīto sakatasatthena¹ saddhim² kantāramaggā paṭi-
 paji. Sattavarāho tattha ekasmiṃ adakaphāsokattihāre pañcasata-
 saktāni³ mocetvā khādunīyabhojanīyaṃ samvidahitvā vāsaṃ upa-
 guñchi⁴. Manussā tattha tattha nipajjivā supimsu. Upāsako pana
 sattavarāhassa santike ekasmiṃ rukkhamaḷe caṅkamaṃ adhiṭṭhāsi.
 Atha „naṃ sattham vilumpāma“⁵ „ti pañcasatacorā nānāsvuddhāni⁶
 gahetvā sattham parivāretvā aṭṭhamasu. Te taṃ upāsakam caṅ-
 kamantaṃ diāvā „imaṃ niddāyavakāle vilumpissāma“⁷ „ti tattha
 tattha⁸ aṭṭhamasu. So pi tiyāmarattim⁹ caṅkami yeva. Corā paccūsa-
 samāye gahitagahitapāsāpamuggarādayo¹⁰ chaḍḍetvā „ho sattavarā-
 ha imāṃ appamādeṃa jaggantaṃ purisaṃ nissāya jivitaṃ labhivā tava
 santakassa sāmiko“ jāto si¹¹, etassa saṅkhārāṃ kāreyyāsi¹²“ pakka-
 mimsu. Manussā kālāsa¹³ eva vutthāya tēhi chaḍḍite pāsāpādayo¹⁴
 diāvā „imaṃ nissāya amhehi jivitaṃ laddhaṃ“¹⁵ ti upāsakassa saṅkhārāṃ
 adarīsu. Upāsako pi iocchitattihāsam gantvā katakicce puna Sā-
 vatthim¹⁶ āgantvā Jetavanam gantvā Tathāgataṃ pūjetvā vaditvā
 mānaso „kiṃ upāsako na paññāyaasi“¹⁷ vutte etam¹⁸ aṭṭham ārocesi.
 Sattā „na kho upāsako tvaṃ āva“¹⁹ aniddāyivā jagganto²⁰ viessaṃ
 labhi, porāṇakapaṇḍitāpi jaggantā²¹ viessagunaṃ labhimsu“²² „ti vatvā
 teṇa yācīte uttama āharaḥ.

Atte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjam kurente
 Bodhisatto brāhmanakule nibbattitvā vayappatto Takka-
 silāya²³ sabbasippāni uggaṇhitvā paccāgantvā agāramajjhe va-
 santo aparabhūge nikkhamitvā isipabbajjam pabbajitvā nacirasa²⁴
 eva jhānābhīññaṃ nibbattetvā Himavantapadesa thānacaṅkami-
 riyaṭṭho hutvā vasanto niddaṃ anupagantvā sabbarattim
 caṅkamati. Ath²⁵ assa caṅkamakotiyam rukkhe nibbatta-
 26

¹ B⁴ - pañcasakata. ² B⁴ - pañcasakatasatāni. ³ B⁴ - gacchi. ⁴ B⁴ - pitukamā.
⁵ B⁴ - ānāru. ⁶ B⁴ - omitta one tattha. ⁷ B⁴ - tiyāmaṃ rati. ⁸ B⁴ - gahitā,
 omittā gahita. ⁹ C⁴ - tva. ¹⁰ B⁴ - ti. ¹¹ B⁴ - adda vatvā. ¹² B⁴ - chaḍḍitapāsā-
 pāmuggarādayo. ¹³ C⁴ - tvaṃ. B⁴ - i. ¹⁴ B⁴ - taṃ. ¹⁵ B⁴ - yeva. ¹⁶ B⁴ - jātaka-
 manto. ¹⁷ B⁴ - saṅkamaṃto. ¹⁸ B⁴ - yam.

devatā¹ tussitvā khandhavivare² thatvā pañham pucchantī³
pathamaṃ gātham āha:

1. Ko 'dha jāgarataṃ sutto, ko 'dha suttesu jāgaro,
ko mam' etaṃ⁴ vijānāti, ko taṃ paṭibhaṇāti me ti. 135.

2. Taṭṭha kudhā ti ko idha, mama-etaṃ⁵ ti ko mama etaṃ pañham vi-
jānāti, ko taṃ paṭibhaṇāti me ti taṃ evaṃ mayā⁶ paṭṭhapañham⁷ mayham
ko paṭibhaṇāti ko vyākariṃ saṅkhasatthi pucchati.

Bodhisatto⁸ taṣṣā vacanaṃ sutvā

1. Ahaṃ jāgarataṃ sutto, ahaṃ suttesu jāgaro,
10 ahaṃ etaṃ vijānāmi, ahaṃ paṭibhaṇāmi te ti. 136.
imaṃ gātham vatvā puna tāya

2. Kathaṃ jāgarataṃ sutto, kathaṃ suttesu jāgaro,
kathaṃ etaṃ vijānāsi, kathaṃ paṭibhaṇāsi me ti. 137.

imaṃ gātham paṭṭho taṃ atthaṃ vyākariṃ

- 13 1. Ye dhammaṃ na-ppajānanti saññāmo ti damo ti ca-
tesu soppamānesu⁹ ahaṃ jaggāmi devate. 138.
2. Yesaṃ rāgo ca doṣo ca avijjā ca virājitā
tesu jāgaramānesu ahaṃ sutto 'smi devate. 139.
3. Evaṃ jāgarataṃ sutto evaṃ suttesu jāgaro,
20 evaṃ etaṃ vijānāmi, evaṃ paṭibhaṇāmi te ti. 140.

14 Taṭṭha kathaṃ jāgarataṃ sutto ti kathaṃ etaṃ jāgarataṃ vuttānaṃ
antare sutto vāma buvā¹⁰, esa neyo sabbattha: ye dhamman ti ye vatti nava-
vijjalokuttaradhammaṃ¹¹ na jānanti. saññāmo ti damo ti ca 'ti ayaṃ
saññāmo¹² ayaṃ damo ti evaṃ ca ye nappena āgataṃ sikkhā c' esa jodhi-
15 yassaṃvaraṇā ca na jānanti, indriyasaṃtaro ti manochaṭṭhānaṃ indriyaṇaṃ
damanato damo ti tuccati, tesu soppamānesu¹³ ti tesu kilesaniddāvasena¹⁴
sappamānesu¹⁵ satteṃ¹⁶ ahaṃ soppamādasena jaggāmi, yesaṃ rāgo ca 'ti
gāthāya yesaṃ mahābhikkhūsaṃvānaṃ¹⁷ padassena¹⁸ nidditvā dighatāraṇālobhasa-
kkaṭo¹⁹ rāgo ca parāghāvaṭṭhasamottāhena²⁰ doṣo ca dukkhādiṃ atthava-

¹ B¹ ulpattiarakkhadevatā. ² B² rikkhakkhandhapittape. ³ C³ -to. B⁴ -ti. ⁴ C⁴ amhi ma. ⁵ B⁵ etaṃ mayā. ⁶ B⁶ paṭṭham-. ⁷ B⁷ adda pi. ⁸ B⁸ sut-
tappamānesu. ⁹ B⁹ ahaṃ. ¹⁰ B¹⁰ -vijāna-. ¹¹ B¹¹ adda ti. ¹² B¹² sut-
tappamānesu. ¹³ C¹³ kilesa-. C¹⁴ kilesa- corr. to kilesa-. ¹⁵ B¹⁵ soppamānesu.
¹⁶ B¹⁶ suttasu. ¹⁷ B¹⁷ adda sataṭṭhāneva. ¹⁸ B¹⁸ parassatena. ¹⁹ B¹⁹ -dijyātha-
sataṭṭhā-. ²⁰ B²⁰ navaṅghāja-

vatthaso sūlāgāthūn¹ xijjā e² 'ti imo kilesā cīrū³ti pahīnā teva ariyena
sabbhārenu jāgaratāna te upāya aha⁴ sutto nāma devate ti attho, eva⁵
jāgarata⁶ ti eva⁷ devate aha⁸ imā⁹ kārāṇa jāgaratā¹⁰ sutto nāma¹¹ 'ti, a¹²
ayo sabbattha¹³ padena.

Evam Mahāsattena pañhe kathite tutthā devatā tassa¹⁴ 3
tutthi¹⁵ karonti osānagātham āha:

r. Sādhū jāgaratā¹⁶ sutto, sādhu suttaso jāgaro,

sādhū mēta¹⁷ vijānā¹⁸si, sādhu paṭibbanā¹⁹si me ti. 141.

Tatthā sādhu²⁰ 'ti sādhu tatthakā²¹ katvā²² imā²³ pañhā²⁴ kathesi. mayas²⁵
pi aha²⁶ eva²⁷ katham²⁸ 'ti. 10

Evam sā Bodhisattassa t²⁹utthi³⁰ katvā attano vinnāna³¹
eva pāvisi.

Satthā imā³² desanā³³ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā de-
vatā³⁴ Uppalavannā aha³⁵si, tāpaso³⁶ aham evā³⁷“ ti. Jāgarajātakam³⁸.

10. Kummāsapinḍajātaka.

15

Na kiratthitū. Imā³⁹ Satthā Jetavane viharanta Malli-
kam⁴⁰ devīm ārahha⁴¹ kathesi. Sā hi Sāvatthiyā⁴² eha⁴³ mālākāra-
jetthakassa dhītā⁴⁴ uttamarūpadharā mahāpuṇṇā soḷasavassakāle eka-
divasa⁴⁵ kumārīkā⁴⁶ soddhā⁴⁷ pupphārāma⁴⁸ gacchanti⁴⁹ tayo kummā-
sapinḍe gahetvā⁵⁰ pupphapacchīyam⁵¹ t⁵²apetvā⁵³ gacchati. Sā nagara⁵⁴ 20
nikkhamasakāle Bhagavanta⁵⁵ sarīrappahha⁵⁶ vissajjetvā bhikkhu-
saṅghaparivuta⁵⁷ nagara⁵⁸ pavasantā⁵⁹ divā tayo kummāsapinḍe upa-
nesi. Satthā mahārājadattiyā⁶⁰ patta⁶¹ upanetvā⁶² paṭiggahesi. Sāpi
Tathāgata⁶³ pade sirasā vanditvā⁶⁴ buddhārāma⁶⁵na⁶⁶ pītū⁶⁷ gahetvā⁶⁸
ekamanta⁶⁹ aṭṭhā⁷⁰si. Satthā tam oloketvā⁷¹ sita⁷² pātvākā⁷³si⁷⁴. Āyasmā 25
Ānando „ko⁷⁵ u⁷⁶ k⁷⁷o⁷⁸ hetu⁷⁹“ Tathāgata⁸⁰ sitakaraṇāyā⁸¹“ ti cintetvā⁸²
Bhagavanta⁸³ pucchi. Ath⁸⁴ aha⁸⁵ Satthā „Ānanda aya⁸⁶ kumārīkā⁸⁷
imesa⁸⁸ kummāsapinḍakāna⁸⁹“ phalena⁹⁰ sji⁹¹ eva⁹² Kosalarāṇo⁹³ agga-
mahesi bhavissatī⁹⁴ sitakaraṇa⁹⁵ kathesi. Kumārīkā⁹⁶ pupphārāma⁹⁷

¹ B¹ sabba. ² B² laddha. ³ B³ adde teva. ⁴ B⁴ dhamma. ⁵ B⁵ deva-
dhītā. ⁶ B⁶ adde para. ⁷ B⁷ adde navama. ⁸ B⁸ -ā. ⁹ B⁹ pubbārāma.

¹⁰ all three MSS. -i. ¹¹ C¹ -ya. ¹² B¹² patvā kīsi. ¹³ B¹³ adde ko parayo.

¹⁴ B¹⁴ -onā. ¹⁵ B¹⁵ -jāna.

gacchanti, mayhañ c' ime cattāro kummāsapīṇḍā attlū, yan
 vūcāhañ imesañ¹ dadeyyan² "ti cintotvā te upasāṅkhamitvā var-
 dītvā „bhante ime me³ hatthe cattāro kummāsapīṇḍā, ahañ
 ime tumbhākañ dadāmi, sādhu me bhante patigaphātha⁴, evaṃ
 idaṃ puññaṃ mayhañ bhavissati digharattañ hitāya sukhāya"⁵
 'ti vatvā tesāñ adhivāsanaṃ viditvā vālikāñ ussāpetvā cattāri
 āsanāni paññāpetvā⁶ tesāñ upari sākhābhaṅgaṃ attharītvā
 paccēka-Buddhe paṭipāṭiyā nisīdāpetvā paṇṇaputena adakaṃ
 āharītvā dakkhiṇodakaṃ pātetvā catuṣṣ pātesu cattāro kummā-
 sapīṇḍe paṭīṭhāpetvā vanditvā „bhante etesañ nissandena⁷
 daḍḍagehe⁸ nibhatti nāma mā heta, sabbaññeṭṭānānapaṭi-
 vedhassa⁹ paccayo hotā¹⁰ "ti āha. Paccēka-Buddhā paribhuñ-
 jītvā paribhogāvasāne anumodanaṃ katvā uppatitvā¹¹ Nanda-
 mūlapaṭibhāraṃ eva āgamañsu. Bodhisatto aṅgalaṃ paggayha
 paccēkabuddhagataṃ¹² pītiṃ gahetvā tesu cakkhupathe¹³ attesu¹⁴
 kammanṭaṃ gantvā yāvatāyukaṃ anussarītvā kālaṃ katvā
 tassa phalaṇa Bāraṇasirañño aggamahesiyā kucchisimh¹⁵ nib-
 batti. Brahmaḍattakumāro ti 'ssa nāmañ akaṃsu. So attano
 padasā gamanakkālaṃ paṭṭhāya „ahañ imasmiññi ñeva nagare
 bhatako¹⁶ hutvā kammanṭaṃ gacchanto paccēka-Buddhānaṃ¹⁷
 cattāro kummāsapīṇḍe datvā tassa dānassa phalaṇa idha nib-
 batto¹⁸ ti pasannādāse mukhanimittaṃ viya sabbapurimajāti-
 kiriyaṃ¹⁹ jātissaraññānena pākataṃ katvā passi. So veyyappatto
 Takkaṣilaṃ²⁰ gantvā sabbasippāni agganhitvā āgantvā²¹ sikkhi-
 tasippaṃ pītu dassetvā tuṭṭhena pītaṃ uparajje²² paṭīṭhāpīto²³
 aparabbhāge pītu accayena rajje paṭīṭhāsi. Ath' assa attama-
 rūpadharaṃ Kosalarañño dhītaraṃ ānetvā aggamahesiṃ akaṃsu.
 Chattamaṅgalādivase pan' assa sakalanagaraṃ devanagaraṃ
 viya alaṃkarimṃsu. So nagaraṃ padakkhiṇaṃ katvā alaṃkata-

¹ C¹ mayhañ ūcīma, B¹ mayha pīma. ² B¹ adda ime. ³ C¹ ime. ⁴ B¹ paṭi-
 gapha. ⁵ B¹ puñña. ⁶ B¹ -ti. ⁷ C¹ omīte sūta. ⁸ paṇṇaputena. ⁹ uppa-
 titvā ti wanting in C¹. ¹⁰ B¹ -buddhe gate. ¹¹ B¹ -thesa. ¹² B¹ -mūh. ¹³
 B¹ -lū. ¹⁴ B¹ sabbasip. ¹⁵ B¹ -lūyā. ¹⁶ B¹ paribhāgaurā. ¹⁷ B¹ opa-

pāsādam abbirūhitvā mahātalamajjhe sammāsāpitasetacchattam¹
 pallabhkaṃ āruya² nisinnā parivāretvā tūṭhe ekato amacce
 ekato brāhmaṇagahapatiṇdayo nānāvidhavesavilāsaṃujjale³
 ekato nānāvidhapappākarahatthe⁴ nagaramanusse⁵ ekato alam-
 5 katadevaccharāsanghā⁶ viya soḷasaṃsahassasamkhā nātākigaṇā⁷
 ti imam⁸ atimānoramaṃ sirivibhavaṃ olokeno attano pubba-
 kammaṃ anussaritvā „idam suvaṇṇapindikam kañcanamāla-
 setacchattam⁹ imāni¹⁰ eva¹¹ anekasahassāni hatthivāhanavatha-
 vāhanāni¹² maṇimuttādipūrītā sārāgabbhā nānāvidhadhañña-
 10 pūrītā mahāpaṭhavi devaccharapaṭibhāgā nāriyo cā 'ti sabbo
 p' esa mayhaṃ sirivibhavo na aññassa santako catummaṃ
 pacceka-Buddhānaṃ dinnassa¹³ catukummāsapindadānass¹⁴ eva
 santako, te vissāya mayā¹⁵ esa¹⁶ laddho¹⁷ ti pacceka-
 Buddhānaṃ guṇaṃ anussaritvā attano kammaṃ pākataṃ akāsi.
 12 Tassa taṃ sarantassa¹⁸ sakālasarīraṃ pītiyā pūri. So pītiyā temita-
 hadayo mahājanamajjhe¹⁹ udāgataṃ gāyanto dve gāthā abhāsi:-

1. Na kir²⁰ atthi anomadassisu²¹

pāricariyā²² Buddhesu appikā²³, (= vol. I ²³⁸/₁₄)

sukkhāya alonikāya ca

20 passa phalaṃ kummāsapindiyā. 142.

2. Hatthi gavāssā ca²⁴ me bahū

dhanadhaññaṃ²⁵ paṭhavi ca kevalā

nāriyo e' imā accharūpamā,

passa phalaṃ kummāsapindiyā ti. 143.

23 Tattha anomadassisu 'ti anomassa²⁶ alamassa²⁷ pacceka-Buddhā-
 nassa dīṭhanti pacceka-Buddhā anomadassito nāma, pāricariyā²⁸ ti abhi-
 vidhānapaccuttāraṃadakkamādībhesā²⁹ sāmaṇitṭriyāpi³⁰, sampatto divasā attano
 santakaṃ appaṇi vā bahuni vā lokaṇi vā paṇṇaṇi vā deyyadhammaṇi cittaṃ
 paṇḍitvā guṇaṃ sālakkhetvā tīraṃ amāsi viandhetvā phalaṃ saddhahitvā

¹ Bā sammāsāpitasacchatta. ² Bā abhirūṇha. ³ Bā nānāvidhavesavilāsaṃujjale. ⁴ Bā

-ūha. ⁵ Cā nā-. ⁶ Bā -ra-; nagaram padak --- devaccharā is wanting in C.

⁷ Cā -gaṇaṇa. Bā nātākiciggaṇā. ⁸ Bā idam. ⁹ Bā -lam-. ¹⁰ Bā omite ca.

¹¹ Bā -nassavāhanavatha. ¹² Cā dinnadānassa. ¹³ Bā omite mayā. ¹⁴ Bā aka.

¹⁵ Bā annas-. ¹⁶ Bā -nassamajjhe. ¹⁷ Cā -len-. ¹⁸ Cā pa-. ¹⁹ Bā appa-

²⁰ Bā ci. ²¹ Cā -iddā. ²² Cā anomadassa. Bā anomadassisa. ²³ Bā la-. ²⁴

Cā pa-. ²⁵ Bā -paccupathāmaṇasikkamā-. ²⁶ Bā -yādi.

parivajjanakiriyāpi¹. Bodhisattū² ti parocce-Boddhassa, appikā³ ti mandā pa-
ritā nāma n' atthi kira, cakkhāyā⁴ ti nānābhāva, ālopihāyā⁵ ti phāṇṭa-
vāṇṭhāyā, nipphāṇṭhāyā⁶ ti ālālopihāyā, kummāsapitodiyā⁷ ti cattāro
kummāsapitodāśikā⁸ ekam katvā⁹ gahitaṃ, taṃ¹⁰ kummāsaṃ vandhā¹¹ evaṃ āha,
gūḍarāṇāṃ samasābhāṣaṇānaṃ gūḍa sallakkhetvā cittaṃ paṇḍitā phala-
pāṭikamākkhina¹² tassa cetanā sīdethvā dīṇadakkhiṇī appi¹³ nāma n' atthi,
nibbattatthāne¹⁴ mahāsaṃpattin¹⁵ deti¹⁶, vuttaṃ, hoti e' attha:

N' atthi citta paṇḍitānaṃ appikā¹⁷ nāma dakkhiṇā

Tathāgato vā Sambuddho attha vā tassa sīto¹⁸ ti¹⁹,

imassa ca paṇ' atthassa dīṇatthāya

²⁰ Khīredaṇaṃ ahaṃ adāsiṃ bhikkhuno piṇḍiyo carantaṃsa,

taṃ me passa vimānaṃ, accharā kāmavaggaṇi²¹ haṃ aṃsi.

Accharāṇāṃ aṇḍāṇāṃ pavatā²², passa puññānaṃ vipākaṃ,

tena me tīdheṃ vappa, tena me līha-m-ijjhati.

Uppajanti ca me bhogā ye keci manaso piyā, [c: vol. II p. 20]

te²³ aṃhi evaṃ jaṭṭānubhāvā vappa ca me saḍḍatā pabbhasiṇi

evam-āhi-Vimāna²⁴ charitābhūti²⁵, dīṇadakkhiṇāṃ ti mandābhāṇā ca attha-

dakkhiṇā ca, paṭhavi²⁶ ca kavaṇā ti sakkā e' eva mahāgāthavāṇi satalapaṭhe-

vaṃ hatthagatam muññamāno vadati, passa phalaṃ kummāsapitodiyā ti

attano dānaphalam²⁷ dāssento evaṃ āha, dānaphalam kira Bodhisattā ca sa-

hāṇḍo-Buddho yeva ca jānanti, ten' eva Sattā Itivuttakeṇ vuttantaṃ kathaṃ

„evaṃ ce bhikkhave sattā jāneyyunt dānaṃ sītibhāṇā²⁸“ epiṇḍam yathāhaṃ

jānāmi²⁹ na adareṃ bhūjeyyunt na ca tesaṃ mañcheramalaṃ³⁰ cittaṃ pari-

jādiya tithēyya³¹ yo pi tesaṃ aṇḍa caritvo llopo caritvaṃ kabalāni tato pi

na mañvivhaṇḍiṇā bhūjeyyunt tace tesaṃ paṇḍitāhaṃ aṇḍa, paṇḍi ca kha

bhikkhave sattā na³² evaṃ jānanti dānaṃ sītibhāṇā epiṇḍam yathāhaṃ jā-

nāmi tasmā³³ adareṃ bhūjanti³⁴ mañcheramalaṃ ca tesaṃ³⁵ cittaṃ pari-

jādiya ti[thadati]³⁶

Bodhisatto pi attano³⁷ chattramaṇigaladivase sañjāta-

pitipāmojjo³⁸ imāhi dvīhi gāthāhi ndānagitaṃ gāyī. Tato pa-

ṭhāya „rañño piyagitakan³⁹“ ti Bodhisattaassa nātakiniyo sa-

sanātakagandhabhādayo pi antopure jāno pi antonagaravāsino

pi amaccamandaḷesu pi „amhākaṃ rañño⁴⁰ piyagitaṃ“ ti tad

¹ C¹ - ti. ² B⁴ appa-. ³ B⁴ ekato katvā. ⁴ B⁴ omitta taṃ. ⁵ B⁴ phalaṃ
paṭṭhāṭṭhāṇā. ⁶ C¹ nibbattanibbatta-. ⁷ B⁴ -tiṃveva. ⁸ C¹ B⁴ -citt. ⁹ B⁴
adda tīlānte nibbute cūpi eṃso citta samaṃ phalaṃ cūtopagādhithereṃmi satthā
gacchanti sugatā. ¹⁰ C¹ parā. C¹ pañcarā. ¹¹ B⁴ -vimānavatthumhi. ¹² B⁴
adda attanā va. ¹³ B⁴ adda va. ¹⁴ B⁴ adda tasmā. ¹⁵ C¹ mañcha-. C¹ mañcha-
ent. to mañcha-. B⁴ -la. ¹⁶ B⁴ -yyunt. ¹⁷ B⁴ naṃ. ¹⁸ B⁴ adda na. ¹⁹ B⁴
na. ²⁰ C¹ adda ca. ²¹ C¹ -mo-. B⁴ -mu-. ²² B⁴ -gitaṃ. ²³ piyagitakan
ti - - - rañño waiting to B⁴.

eva gītaṃ gāyanti. Evaṃ addhāne gate aggamaheṣi taassa
 gītassa atthaṃ jānitukāmaṃ abosi, Mahāsattaṃ pana pucchitum
 na visahati. Ath' assā ekasmiṃ guṇe pasīditvā ekadivasaṃ rājā
 „bhadde varan te dassāmi, varan gahā“¹ 'ti āha. Sā
 5 „sādhū deva gahāmiti“. „Hatthiassādisu te kiṃ dammiti“.
 „Deva tumhe nissāya mayhaṃ na kiñci n' atthi, na me etehi
 attho, sacce pana dātukāma' attha tumhākaṃ gītassa atthaṃ
 kathetvā dethā“² 'ti. „Bhadde ko te iminā varena attho, aññaṃ
 gahāhōti“. „Deva aññena me attho n' atthi, etad eva gahā-
 10 miti“. „Sādhū bhadde kathessāmi, tuyhaṃ pana ekikāya rābo
 na kathessāmi“³, dvādasayojanikāya Bārāṇasīyā bheriṇ carā-
 petvā rājadvāre⁴ ratanamandapam⁵ kāretvā ratanapallamkaṃ
 paṇṇāpetvā⁶ amaccabrāhmaṇādīhi⁷ nāgarehi c' eva soḷasahi⁸
 itthiśabhassehi ca⁹ parivuto tesaṃ majjhe¹⁰ ratanapallamke ni-
 15 siditvā kathessāmiti“. Sā „sādhū deva“¹¹ 'ti sampaticchhi. Rājā
 tathā kāretvā amaraganaparivuto¹² Sakko devarājā viya ma-
 hājānakāyaparivuto ratanapallamke nisīdi. Devī pi sabbālaṃ-
 kārapatimaṇḍitā kañcanabhaddapīṭhaṃ attharitvā ekamaṃsa
 akkhikoṭṭiyā oloketvā tathārūpe¹³ thāne nisīditvā „deva tumhā-
 20 kaṃ tussitvā gāyanamaṅgalagitassa tāva me atthaṃ gāgana-
 tale“¹⁴ candam¹⁵ utthāpento¹⁶ viya pākataṃ katvā kathethā¹⁷
 'ti vatvā tutiyaṃ gātham āha:

2. Abhikkhaṇaṃ rājakuñjara¹⁸

gāthā bhāsasi kosalādhipa,

25 pucchāmi taṃ ratthavaddhana¹⁹

bāḷhaṃ²⁰ pīṭimāno pabbhāsaṃti. 144.

Tattha kosalādhipa 'ti na so Kosalaratthādhipo, kussile panno dhammo
 adhipatiṃ katvā²¹ viharati, tena taṃ²² ālapanā evam āha, kosalādhipa kusa-

¹ B⁴ -āhi. ² C² omits sa. ³ B⁴ kathemi. ⁴ B⁴ -ra. ⁵ B⁴ paṇḍapāpetvā. ⁶
 B⁴ addh sa. ⁷ C² -rehi, C² -vehi corr. to -sahi. ⁸ B⁴ omits ca. ⁹ C² jhe,
 B⁴ ajhe corr. to majjhe. ¹⁰ B⁴ amaccagana-. ¹¹ C² tathācurūpe. ¹² B⁴ -pa-
¹³ B⁴ punnāsaṇ-. ¹⁴ B⁴ uthe-. ¹⁵ B⁴ koḷa. ¹⁶ B⁴ -jōhana. ¹⁷ B⁴ dāha
¹⁸ C² -tath katvā, B⁴ -ti katvā. ¹⁹ B⁴ deva na nam in the place of tena taṃ.

kaḍḍhaṇṇā¹ ti aṭṭho, bhāḍam² piṭṭhamaṇo ti aṭṭhiya piṭṭhe³ kuttā bhāṇaṁ.
taṁsaṁ kathaṁsa tva me eṭṭhaṁ gāthamaṁ aṭṭhaṁ ti.

Aṭṭ' assā gāthāy⁴ aṭṭhaṁ⁵ āvikaṛonto Mahāsatto catasso
gāthā abhāsi:

1. Imasmim⁶ yeva nagare kule aññatare ahuṁ⁷,
parakammakaro āsīm⁸ bhatako sīlasamvato. 145.
2. Kammāya nikkhamant⁹ āhaṁ caturo samāge addasaṁ
ācārasīlasampanne sītibhūte anāsava. 146.
3. Teṇu cittaṁ paṇādetvā¹⁰ nisīditvā paṇṇasanthate
adam¹¹ Boddhānaṁ kummāsaṁ paṇaṇṇo sakehi pāṇhi¹². 147.
4. Tassa kammassa kusalassa idaṁ me eḍisaṁ¹³ phalaṁ,
annbhomi idaṁ rajjaṁ phitaṁ¹⁴ dharanin uttamaṁ ti. 148.

Tattha kule aññatare ti nāmena vā gattena vā apikkate ekasmim¹⁵
vevakkule, ahuṁ¹⁶ ti nibbhatitū, parakammakaro kelo¹⁷ ti tasmim¹⁸ kule
jāto ekham¹⁹ deliddatāya²⁰ parassa kammam²¹ kuttā jivikaṁ²² kappento para-
kammakaro āsīm²³. bhatako ti paratetanāthato²⁴, sīlasamvato ti paṇṇa-
sīlasamvato tīto, bhāḍiya jivanto pi dussāyāṇa paṇiye sīlasampanno²⁵ va ahoṇi
ti dipeti. kammāya nikkhamma uttāhaṇ ti tam divasaṁ kattaḍḍhaṇṇa kīcassa
karaṇṇatthāya nikkhamto aham²⁶, caturo samāge addasaṁ ti bhaddo aham²⁷
nagare nikkhamma mahamaggaṁ ācārya attano kammabhūmim²⁸ gacchanto
bhikkhatthāya²⁹ Bāraṇasīnagaraṁ pavasanto samīranippe cattāro pabbajjite adda-
saṁ. ācārasīlasampanne ti ekavācītiyā ācāraṇehi³⁰ jivikakappanaṁ³¹ anā-
sava nāma, tassa paṭipakkhena ācāraṇa³² c' eva maggaḥphalehi āgataṁ sīlena³³
samannāgate, sītibhūte ti rapīdiparīḷhaṭṭapaṇaṇa³⁴ c' eva ekiddasaṁgītibbā-
nna³⁵ ca sītibhāvaṇṇattho³⁶, anāsava ti kīmaṇvādivāhito, nisīditvā ti³⁷ vā-
kāṇṇānaṁ uparī santhate paṇṇasanthate nisīdipetvā, santharo³⁸ ti³⁹ vā san-
thato ti⁴⁰ rutto, adam⁴¹ ti iṇṇam⁴² uḍakam⁴³ datvā sakkaccaṁ sakehi karṇehi
kummāsaṁ adakkha, kusalassa ti ārogyānavaḷḷattho⁴⁴ kusalassa, phalaṁ ti
paṇṇaḍḍhaḥphalaṁ, phitaṁ⁴⁵ ti saḍḍasaṁpattiḥphullitaṁ⁴⁶.

¹ B⁴ dātha. ² B⁴ piṭṭhuttacitto. ³ B⁴ gāthanamattak. ⁴ C⁴ aḍḍ. B⁴ ahu. C⁴
aham. ⁵ B⁴ aḍḍ. ⁶ B⁴ -ā. ⁷ B⁴ adāḍ. ⁸ B⁴ -bhi. ⁹ B⁴ id. ¹⁰ C⁴ jītaṁ
corr. to pī-. B⁴ piṭṭim corr. to piṭam. B⁴ phitaṁ. ¹¹ B⁴ adde yeva. ¹² C⁴
ahut. B⁴ ahu. ¹³ B⁴ aṭṭh. C⁴ aṭṭh corr. to aṭṭ. ¹⁴ C⁴ ca-. ¹⁵ B⁴ -li. C⁴ -li.
corr. to -li-. ¹⁶ B⁴ -tam. ¹⁷ B⁴ -to. ¹⁸ B⁴ bhikkhāya. ¹⁹ B⁴ -nāya.
corr. to -nāya. ²⁰ B⁴ -nibbāpanaṇa. ²¹ C⁴ -vapaṇa. ²² C⁴ -to. ²³ B⁴ ti.
C⁴ ti. ²⁴ C⁴ aḍḍ. B⁴ evaḍḍa adāḍ. ²⁵ B⁴ ne-. ²⁶ C⁴ a-. ²⁷ B⁴ pi-
B⁴ -phal-.

Evam¹ Mahāsattassa attano kammaphalam vitthāretvā
 kathentassa suvā pasannā² devī „sace mahārāja evam pac-
 cakkhato dānaphalam jānātha ito dāni patthāya ekam pi³
 bhattapiṇḍam labhitvā dhammikasamanabrāhmaṇādīnam datvā
 5 va paribhuñjeyyāthā⁴“ ti Bodhisattassa thutim karonti

s. Dada⁵ bhuñja ca mā ca pamādo⁶

cakkam vattaya kosalādhipa,

mā rāja adhammiko ahū,

dhammam⁷ pālaya kosalādhipa⁸ ti 149.

10 imam gātham āha.

Tatha dada bhuñja ca¹ 'ti aññesaṃ datvā va sūtaṃ bhuñja, mā ca pa-
 mādo² ti dānānāṃ pūñṇa³ mā pamādo⁴, cakkam vattaya kosalā-
 dhipa⁵ ti kosalājñāyā mahārāja paṭṭapadesavāsādikam samubbhūtam dhamma-
 cakkam pavattehi, pakatrathe hi⁶ dvīhi cakkhehi gacchati, ayaṃ pona kīyo
 15 imehi ratthi cakkhehi deva-lokaṃ gacchati, teha dhammasakkavattissūkhān
 gatinā⁷ tvaṃ cakkam vatthehi⁸ pavattehi, mā adhammiko ti pathā aññe
 chandagariṃ gacchantā lokāni uccheyyanta pūṭṭā rīya dhanam eva sam-
 kaḍḍhanā⁹ adhammikaṃ honti tathā tvaṃ nā adhammiko ahū, dhammam
 pālaya¹⁰ ti

20 Dīnānāṃ sīlam pariccaggaṃ ajjaram maddavaṃ tapaṃ (supra p. 100)
 akkodhes viññissā ca khanti ca avirodhanān ti
 idam paṇa dasavācānāṃ rājādhānam eva pālaya rakhe mā parivaya¹¹.

Mahāsatto tassā vacanānāṃ sampatiucchanto

s. So¹² hūhi tad eva punappunam

25 vatumanāṃ ācarissāmi sobhane

ariyācaritān sukosale¹³,

arahanto me manāpā va¹⁴ passitum ti 150.

gātham āha.

Tatha vattumanāṃ ācarissāmi ariyācaritān ti ariyehi Buddhādīhi śālavān,
 30 sukosale¹⁵ ti sobhane, Kosalarājñi sūdhite¹⁶ ti arihe, arahanto ti ālī-
 cchi arakattā arināṃ ca ariheṃ ca tatatta pacceyyānam arahattā evaṃ laddha-
 nāmā paccoka-Buddha, idam vuttam honti bhaddo Kosalarājadhite so ahūhi

¹ B¹ evaṃ. ² C¹ pasannamānā. ³ B² ekam, omitting pi. ⁴ B³ daddam.
⁵ so C². B⁴ omits ca. ⁶ C³ -y. ⁷ B⁵ omits ca. ⁸ B⁶ omits pu-. ⁹ B⁷
 -hi. ¹⁰ B⁸ omits hi. ¹¹ B⁹ -tān. ¹² B¹⁰ omits va-. ¹³ B¹¹ -ji. ¹⁴ B¹²
 -salle. ¹⁵ C⁴ omits va. ¹⁶ B¹³ dhite.

dānaṃ me dānaṃ ti' tittiti akatā punappannaṃ¹ taṃ eva ariyāraṇitaṃ dāna-
maggam² āsatiakam³, mayhaṃ hi aśāśakktinēyypatti arahaṇā⁴ manūpadassana-
cīvarādānaṃ⁵ dātukāmetāya te yeva paṇṇatam iecchamīti.

Idaṃ⁶ ca pana vatvā⁷ deviyā sampattiṃ oloketvā „bhadda,
mayā tava purimabhāve attano kusalakammam vitthāretvā⁸
kathitaṃ, imāsaṃ pana nārīnaṃ majjhe rūpena vā hlāvilāseṇa⁹
vā tayā sadisā ekāpi n' atthi, sā tvaṃ kiṃ kammaṃ katvā
imaṃ sampattiṃ paṭilabhi¹⁰“ pucchanto puna gātham āha:

10. Devī viya accharūpamā
majjhe nāriganassa sobhasi,
kiṃ kammam¹¹ akāsi bhaddakaṃ,
kenāsi¹² vappaṇatī sukosale¹³ ti. 151.

Tassa¹⁴ attho: bhadda¹⁵ kusale¹⁶ Kusaleśāñño sukhite¹⁷ tvaṃ rūpasam-
pattiya ieccharūpamā Tidaṃpure Sakkaṃ devarāñño sūñṇatā devī viya imassa
nāriganassa majjhe sobhasi, pubbe kiṃ tvaṃ bhaddakaṃ kalyāṇakammam¹⁸ akāsi,¹⁹
kenāsi²⁰ kapaṇena evaṃ vappaṇatī²¹ [415. 15].

Ath²² assa sā purimabhāve kalyāṇakammam²³ kathenti sesaṃ
gāthadvayam āha:

11. Ambaṭṭhakulassa khattiya²⁴
dass-āham²⁵ parapessiya²⁶ abhū²⁷
suñṇatā²⁸ dhammajivini
silavati ca spāpadasasavā, 152.
12. Uddhataḥbhattam²⁹ aham³⁰ tadā
caramānassa adāsi³¹ bhikkhuno
vittā sumanā sayam³² abhū,
tassa kammassa phalaṃ mam³³ edisaṃ ti. 153.

Sāpi kira jātissaraṇāneṇa³⁴ paricchinditvā va kathesi.

¹ B² punappannaṃ. ² C² -hattā, B⁴ -nto. ³ B² -ni. ⁴ B² evaṃ. ⁵ B²
edda rājā. ⁶ B² hlāvilāya vā vi-. ⁷ C² -maṃ, C² -ma corr. to -maṃ. ⁸ B²
kamaṃ. ⁹ B² -ealle. ¹⁰ B² edda sobhasi. ¹¹ B² dhiṭṭe. ¹² B² kenāpi.
¹³ All three MSS -ti. ¹⁴ C² khatti. ¹⁵ B² dāsi-. ¹⁶ B² -peṭi-. ¹⁷ C²
ahū, B² abhū. ¹⁸ B² suñṇatāya. ¹⁹ C² -etiṃ. ²⁰ B² sāpi kira jātissaraṇā vā
abhū tassa attano jātī arañṇāneṇa.

- Tattha ambatthakulasaṅgā¹ ti kutumbiyakulassa, dassakhan ti dāsi
 aham dāsikan² ti pi pātho. parapeṇṇiyā³ ti pereti tassa tassa kiccassa
 karatthāya peṇṇatthi⁴ peṇṇakārū, saṇṇatā ti dāsiyo nāma dassatā hoti, aham
 pana tiki dvārāhi saṇṇatā sāsampennā, dharmajīvini⁵ti paravācānādinī
 5 akasā dhammāna samena pavattitajjivā, sāsavellī⁶ti sāsasampennā⁷ gūṇatī,
 apāpāssaṇā ti kalyāṇadassanā piyudhammā, uddhatabhattā⁸ ti attano
 pattaṇṇakāraṇassa uddharitā laddhabhigabbhattā⁹, bhikkhuno ti¹⁰ bhinnakile-
 sassa paccakabuddhassa, vitta¹¹ vumanā ti tuṭṭhā¹² samsārasajjā kammaphalaṇi
 soddhanti, tassa kammaṇ¹³ ti tassa¹⁴ akabbhikkhadukkamassa¹⁵, idam
 10 vuttam hoti: aham mahārāja pubbe Sāvatthiyam aṇṇāraṇṇa kutumbiyakulassa¹⁶
 dāsi hūvā attano laddhabhigabbhattam ādiya nikkhamāmi¹⁷ aham paccakabuddham
 piṇḍiya vasantam dāsi attano tanham mīlāpetvā¹⁸ saṇṇamādigūṇasampennā
 kammaphalaṇi soddhanti tassa tadā bhattam ākheṇi, aññam yavatāyukam thevā
 kīlaka¹⁹ ti tattha Sāvatthiyam Kosalarañño aggasahesiya kucchimhi sībhettitvā
 15 idam tava pāde parireramanā evaṇupamā sampattim anubhavāmi, tassa mama
 kammassa idam idam phalaṇi ti, tattha gūṇasampannānaṃ dhamma²⁰ mahap-
 phalābhāvadasanānāthaṃ 'aggato ve paṇṇānaṃ' ti ca²¹ 'ssa dāraṇṇasādhanaṃ
 sabbakūṇadado niddhīti' ca-ādi-pāṭha vitthāretabbā²².

- Iti te ubho pi attano purimakammaṃ vitthārato kathetvā²³
 20 tato paṭṭhāya catṭha nagaradvāresu nagaramajjhe nivesanadvāre
 ti cha dānasatā kārāpetvā²⁴ sakala-Jambodīpam unnāṇḍalaṃ
 karontā²⁵ mahādānaṃ pavattetvā silarū rakkhitvā uposatha-
 kammaṃ katvā jīvita-pariyosāne saggaparaṇā ahesum.

- Satthā imam dassanā²⁶ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
 25 dāsi Rāhulanatā ahoṇi, rājā pana aham evā²⁷ ti. Kummāsa-
 piṇḍajātakaṃ²⁸.

II. Parantapajātaka.

- Agamissati me pāpaṃ ti. Idam Satthā Veḷuvane vi-
 haranto Devadattassa vuddhāya parikkammaṃ āraḍḍha kathesi.
 30 Tadā hi dhammasabbhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum²⁹: āvuso Deradatto

¹ C¹ dassakham dāsikan. ² B¹ -peṇṇ-. ³ B² sāsam-. ⁴ C¹ omīti led-
 dha. ⁵ C² omīti bh. ti. ⁶ B¹ citta. ⁷ C¹ tuṭṭha. B¹ tattha. ⁸ B¹ tadānaṃ
⁹ B¹ dānaṃ kammassa. ¹⁰ B¹ -jambhikā-. ¹¹ C¹ vī-, B¹ pi-. ¹² C¹ kīlā-,
 C² kīlātā, B¹ kīlāṇi kīlā. ¹³ B¹ dinnadānaṃ. ¹⁴ B¹ sāsasampannānaṃ aggaṇi
 pubbaṃ pavattitā. ¹⁵ C¹ -retvā. ¹⁶ C¹ vitthāretvā kathamā. ¹⁷ B¹ -āyo
 karetvā. ¹⁸ C¹ -to, B¹ katvā. ¹⁹ B¹ dhamma-. ²⁰ B¹ kammāraṇṇikam
 dassanā. ²¹ B¹ -utka-.

Tathāgatassa māraṇattham¹ eva pariakkhati, dhanuggahe puyojesi
sīlam² pavijjhi Nālagiriṇ³ vissajjāpesi, Tathāgatassa vināsanattham⁴
eva upāyam karoti⁵. Sattā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
etarahi kathāya sannisinā⁶“ ti parucchitvā „imāya nāmā⁷“ 'ti vutte
„na bhikkhave idā⁸“ eva⁹ pubbe p' eva mama vadhāya pariakki¹⁰.
tāsamattam pi pana kātum asakkonto attanā¹¹ va dukkham ann-
bhosi¹²“ vtvā attāṃ āharī:

Attā Bārānasiyam Brahmadaṭṭe rajjam kārente
Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimhi nibbattitvā vayap-
patto Takkaśālāya¹³ sabbasippāni sikkhi sabbarāvajānanamantam¹⁴ 10
ngganhi. So ācariyassa anuyogam datvā Bārānasim¹⁵ paccā-
gañchi¹⁶. Pitā tam oparajje¹⁷ thāpesi. Kiñcāpi uparajje thāpesi
mārāpetukāmo pana tam¹⁸ htvā dātthum pi na iechi. Ath' ekā
sigālī dve potake gahetvā rattim manussesu patisallīnesu niddha-
mane¹⁹ nagaram pāvisi. Bodhisatta²⁰ ca pāsāde sayanagab- 15
bhassa avidūre²¹ ekā sālā attbi, tath' eko addhikamanusso upā-
hanā²² omuñcitvā pādumūle bhūmiyam thāpetvā ekasmin phalake
nipajji na tāva niddāyati²³. Sigālīya potakā chātakā²⁴ vira-
vīseu. Atha nesam mātā „tātā²⁵ mā saddam karittha, etissā
sālāya eko manusso upāhanā omuñcitvā bhūmiyam thāpetvā 20
phalake nipanno, na tāva niddāyati²⁶, etassa niddāyanaṅkāle
etā upāhanā āharitvā tumhe khādāpessāmhi²⁷ attano bhāsāya
āha. Bodhisatto mantānubhāvena tassā ravam²⁸ jānitvā sa-
yunagabbhā nikkhamma vātapāsam vivaritvā „ko etthā“ 'ti
āha²⁹. „Aham deva addhikamanusso“ ti. „Upāhanā te kuhī³⁰“ 25
ti. „Bhūmiyam deva“ 'ti. „Ukkhāpītvā olambitvā thāpehi³¹“.
Tam sutvā sigālī Bodhisattassa kujjhi. Pun' ekadivasaṃ sū
tath' eva nagaram pāvisi. Tadā c' eko mattamanusso „pāni-

¹ C¹ ma-. ² C² sīla, C³ sīla. ³ C⁴ -lā- ecr. to -lā-, B⁴ -lā-. ⁴ B⁴ -sattam.
⁵ B⁴ adda vadhāya pariakkhati. ⁶ B⁴ -sakkati yeva. ⁷ B⁴ -no. ⁸ B⁴ -yam.
⁹ B⁴ sabbarūḍaḍḍi-. ¹⁰ B⁴ -āḍḍi, C² -siyam. ¹¹ C² parucchā-, C³ B⁴ paraggacchi.
¹² C² -apa-. ¹³ B⁴ nam. ¹⁴ B⁴ niddhanamanena. ¹⁵ B⁴ -gabbhāpasse. ¹⁶
C² -apa-. ¹⁷ B⁴ adda tadā. ¹⁸ B⁴ chāpā. ¹⁹ B⁴ nesā mātā tāte, C² nesā
tātā. ²⁰ C² -yati. ²¹ C² rāham, B⁴ bhāsam. ²² B⁴ adda itaro.

yaṃ pivissāmi¹ pokkharaniṃ oṭaranto patitvā nimuggo ni-
 russāso mari. Nivatthā paṇ' aṣa dve sātaka, nivāsanaṃtare
 kaḥāpaṇasahasassaṃ aṅguliyā ca muddikā atthi. Tadāpi sā
 puttake „chāt' amhā 'ti²“ viravante „tāta, mā saddam karittha,
 etissā pokkharaniyā manusso mato, tass' idaṃ c' idaṃ ca atthi,
 so pana maritvā sopāne yeva nipanno, tumhe etaṃ manussam
 khādāpessāmi³“ āha. Bodhisatto taṃ sutvā vātapānam vi-
 varitvā „sālāya ko atthi⁴“ vatvā eken' utthāya „aham devā⁵
 'ti vutte „gaccha etissā pokkharaniyā matapurisassa⁶“ sātaka
 ca kaḥāpaṇasahasassaṃ ca aṅgulimuddikaṃ ca gahetvā sariraṃ
 aṣa yathā na utthahati evaṃ nāka osidāpehīti⁷“ āha. So
 tathā akāsi. Sā puna⁸ kujjhivā „purimadivase tāva me
 puttānaṃ upāhanā khāditaṃ nādāsi⁹“, ajja matamanussaṃ
 khāditaṃ nādāsi¹⁰, hetu ito dāci¹¹ tatiyadivase eko sapattarājā¹²
 āgantvā nagaram parikkhipissati, atha taṃ¹³ pitā yuddharthāya
 pesseṣati, tatra te sīsam chīndiesanti, atha te galalohitaṃ
 pivitvā veram muṇcissāmi¹⁴, tvaṃ mayā saddhīm veram ha-
 dhasi, jānissāmi¹⁵“ viravitvā Bodhisattaṃ tajjetvā putte ga-
 hetvā nikkhami. Tatiyadivase sapattarājā¹⁶ āgantvā nagaram
 parivāresi. Rājā Bodhisattaṃ „gaccha tāta tena¹⁷“ saddhīm
 yojjhā¹⁸ 'ti āha. „Mayā deva ekam dīṭṭham atthi, gantum na
 vīśāmi, jīvitantarāyaṃ¹⁹“ bhāyāmi²⁰“. „Mayhaṃ tava²¹“ mate
 vā amate vā kiṃ, gacch' eva²² tvaṃ²³ ti. So „sādhu devā²⁴
 'ti Mahāsatto parisam gahetvā sapattaraṇṇo²⁵ tīṭadavarena
 anikkhamitvā aṇṇaṃ dvāraṃ vivarāpetvā²⁶ nikkhami²⁷. Taṃ
 gacchante sakalanagaraṃ tuccham viya ahuṃ, sabbe ten' eva
 saddhīm nikkhamissu. So ekasmiṃ sabhagatthāne khandhā-
 vāraṃ nivāsetvā acchi. Rājā cintesi: „uparājā nagaram tuc-
 chaṃ katvā balam gahetvā palāyi, sapattarājāpi²⁸ nagaram

¹ C² chātamihi. ² B² matamanussassa. ³ B² adda pl. ⁴ B² na deti. ⁵ B² id-. ⁶ B² sīmantā-. ⁷ all three MSS. na. ⁸ C² -mīti. ⁹ B² -as eko sō-
 mamarājā. ¹⁰ B² idena. ¹¹ C² -jā. ¹² B² teji. ¹³ B² gacchāheva. ¹⁴ B²
 viravitvā. ¹⁵ C² omits aṇṇaṃ - - - mi.

parivāretvā t̃hito, idāni mayham jīvitam n' utthi¹. So „jīvitam rakkhissāmi²“ devīn ca purohitaṃ ca Paratapaṃ nāma³ ekam pādamūlikaṃ ca⁴ gahetvā rattibhāge aṇṇātakavaseṇa palāyitvā araṇṇam pavasi. Bodhisatto tassa palātibhāvaṃ sutvā nagaram pavisitvā yuddham katvā sapattam⁵ palāpetvā rajjam gaṇhi. Pitāpi⁶ 'ssa ekasmiṃ nadittre pannaśālam kāretvā phalāphalena yapento vasi. Rājā ca purohito ca phalāphalatthāya gacchanti. Parantapadāso deviyā suddhim pannaśālayam eva hoti. Tatrāpi⁷ rājānaṃ patieca deviyā kucchissimā gabbho patitthahi. Sā abhinhasamaggavaseṇa⁸ Parantapena⁹ saddhim aticari. Sā¹⁰ ekadivasaṃ Parantapaṃ āha: „raṇṇā nāte¹¹ n' eva tava na mayham jīvitam utthi¹², mārehi na¹³“ ti. „Katham māremi¹⁴“. „Esa taṃ¹⁵ khaggaṃ ca¹⁶ nahānasātakaṃ ca gāhāpetvā nahāyitum gacchati, tatr' assa nahānatthāse pamādam hatvā khaggena āsam ebhūtvā saram¹⁷ khaṇḍākkhandikam katvā bhūmiyaṃ nikkhaṇḍi¹⁸“ ti. So „sādhū“¹⁹ ti sampatiechi. Ath' ekadivasaṃ purohito yeva phalāphalatthāya gantvā avidūre raṇṇo nahānatittasāmanāto ekam rukkham āruya phalāphalam gaṇhāti. Rājā „nahāyissāmi²⁰“ Parantapaṃ khaggaṃ ca nahānasātakaṃ ca gāhāpetvā nadittam²¹ agamāsi. Tatra naṃ nahānakāle pamādam āpannam „māressāmi²²“ Parantapo pīvāya gahetvā khaggaṃ nikkhiṭi. So maraṇabhayena viravi. Purohito²³ saddam sutvā olokenāto Parantapaṃ rājānaṃ mārentam dīsvā bhittabhi²⁴ sākhāṃ vissajjetvā rukkhato āruya ekam gumbam pavisitvā nisīdi²⁵. Parantapo tassa sākhāvissajjanasaddam sutvā rājānaṃ māretvā bhūmiyaṃ nikkhaṇitvā²⁶ „īmasmiṃ thāse sākhāvissajjanasaddo ahoṣi, ko nu kho ettha²⁷“ ti eintento²⁸ kañci adīsvā nahātvā gato. Tassa gatukāle purohito nisinnatthānā nikkhami²⁹, raṇṇo khaṇḍā-

¹ B⁴ adda dāraṇi. ² B⁴ sapattam. ³ C²⁴ tatra jī. ⁴ C²⁴ samaggavaseṇa. ⁵

C²⁴ add ex. ⁶ P⁴ set. ⁷ C²⁴ -Sūtake. ⁸ B⁴ adda tasmā. ⁹ B⁴ ehi tava.

¹⁰ B⁴ adda dāraṇi. ¹¹ B⁴ nikkhaṇḍi. ¹² B⁴ adda tam. ¹³ B⁴ bhittattho.

¹⁴ B⁴ nikkhiṭi. ¹⁵ so añ three MSS. ¹⁶ C²⁴ -ca. ¹⁷ B⁴ -mitvā.

khaṇḍikam chinditvā āvāte nikkhātābhāvaṃ ṇatvā nahātvā at-
tano vadhanabbhayaṇa' andhavesaṃ gahetvā paṇṇasālam aga-
māsi. Tam diṣvā Parantapo „brāhmaṇa kin te katan" ti
āha: So ajānanto viya „deva akkhini me nāsetvā āgato 'mhi,
5 nassamāsivise arāṇhe ekasmiṃ vammikapassee atthāsini", tatr'
ekena āsivisena nāsāvāto vissattho me' bhavissatiti". Parantapo „na maṃ jānātīti" devā 'ti vadati', samassāseṣṣāmi nan"
ti „brāhmaṇa, mā cintayi, ahaṃ' tam paṭṭijaggissāmīti" assā-
setvā phalāphalam datvā santappesi. Tato paṭṭhāya Paranta-
10 padāso phalāphalam āharati. Devī pi puttāṃ vijāyi. Sā
putte vadāhante ekadivasaṃ paccūsasamaye sukhanisinnā san-
kam' Parantapadāsaṃ etad' avoca: „tvam rājānaṃ mārento
kenaci' dittho" ti. „Na maṃ koci addasa, sakkhāvissatthā-
saddam' pana assosim, tassā sakkhāya manussena vā tiracchā-
15 nena vā vissatthabbhāvaṃ na jānāmi, yadā" kadāci pana me
bhayaṃ āgacchati yena" sakkhā vissatthā" tato āgamissatiti"
tāya saddhim sallapanto paṭhamam gātham āha:

1. Agamissati me pāpam, āgamissati me bhayaṃ,
tadā hi callā sakkhā manussena migena" vā ti. 154.

20. Tattha pāpam ti lōmakam aññitham akantam, bhayaṃ ti cintitāsaḍḍha-
gati pi me āgamissati, na sakkā nigamanā", kikhāraṇa: tadā hi callā sakkhā
pana manussena vā migena vā ti na pañāyati, tasmā" tato maṃ bhayaṃ
āgamissati' eva.

To „purohito niddāyati" maññimsu. So pana aniddā-
25 yanto va" tesam katham assosi. Ath' ekadivasaṃ purohito
Parantapadāso phalāphalatthāya gate attano brāhmaṇim saritvā
vippalapanto" dutiyam gātham āha:

1. Bā vadhabba-. 2. Bā ande me. 3. Cā -nti. Bā sañjānāti. 4. Bā -nti. 5. Cā
ahan. 6. Bā -ni-. 7. Bā emite etad. 8. Cā nakot. 9. Bā api va sakkhāvissatthā-
saddam. 10. Bā yā. 11. Cā āgacchantam, aññittham yena. 12. Bā adda gato. 13.
Cā -gassa. 14. Cā na gantum, Bā sakkā gantum. 15. Bā kammā. 16. Bā -yamāna.
17. Bā sile-

v. Bhīruyā nūna me kāmo avidūre vasantiyā

karissati kiṣaṃ paṇḍum, sā va sākā Parantapan ti. 155.

Tattha bhīruyā ti sūhi nūna appamattaken¹ eva² bhāyati, tasmā bhīrū ti vuccati. avidūre ti nātidūre no, karissayyaṇamattakhe vasantiyā bhīruyā mayhaṃ brāhmaṇiye ya mama kāmo uppunno so nūna maññhiṃ ca paṇḍum³ 5 va karissatīti dasseti. sā va sākā ti imiññā paca opamāṃ dasseti, yathā sākā Parantapaññhiṃ paṇḍum karoti⁴ eva ti attho, itī brāhmaṇo gātham eva vadati, attham pama na⁵ katheti, tasmā imāya gāthāya kiṣaṃ deviyā apākatam⁶.

Atha maññ „kiṃ kathesi brāhmaṇa“⁷ ti āha. So pi⁸ 10 „sallakkhitam me“⁹ ti vatvā puna ekadivasam tatiyaṃ gātham āha:

1. Socayissati maññ kantaṃ gāme vasam¹⁰ aninditā,

karissati kiṣaṃ paṇḍum, sā va sākā Parantapan ti. 156.

Tattha socayissatīti sokuppādanena¹¹ sukāhāpessati, kantaṃ ti ittha- 15 bhāriyā, gāme vasam ti Bāraṇasiyā¹² vasantīti adhippāyo, aninditā ti agara- bhīti uttamarūpadhara.

Puna¹³ ekadivasam catuttham gātham āha:4. Tayā maññ h¹⁴ asitāpaṇḍi¹⁵ mihitāni¹⁶ bhagītāni¹⁷ cakiṣaṃ paṇḍum¹⁸ karissanti, sā va sākā Parantapan ti. 157. 20

Tattha tayā maññ hasitāpaṇḍi¹⁹ tayā maññ hī asitāpaṇḍi²⁰, idam euttam²¹ hoti: bhaddo akkhikoṭṭho²² añjanaśālākāya²³ nikarivā abhisaṃkhitā- asitāpaṇḍi²⁴ hī²⁵ tayā²⁶ ca²⁷ pavattitāni mandahastāni²⁸ va madhurahastāni²⁹ va mayā³⁰ vīseṭṭhasakā³¹ vīseṭṭhā³² Parantapan³³ viya kiṣaṃ paṇḍum karissati, pakāram vakāram³⁴ katvā vahitī³⁵ pi gātho jeta. 25

Aparabhāge kumāro yayappatto abhosi soḷasavassuddesiko.

Atha maññ brāhmaṇo yatthikoṭṭh³⁶ gāhāpetvā nahānatittham gantvā akkhīni ummāletvā olokesi³⁷. „Nānu tvaṃ brāhmaṇa

¹ Bā-kenāpi. ² Cā-reti. ³ Bā omite na. ⁴ Cā-pi. ⁵ Bā-tamva. ⁶ Cā-tamvā cor. to -tamva. ⁷ Bā vasam. ⁸ Bā sokupā. ⁹ Bā -yam. ¹⁰ Bā paṇ. ¹¹ Cā-bhasitāpaṇḍi. ¹² Cā-bhasitāpaṇḍi. ¹³ Bā hasitāpaṇḍi, Bā-saṅgaṇi. ¹⁴ Cā hīmitāni, Bā-sitāni. ¹⁵ Bā bhagīti. ¹⁶ Cā -u. ¹⁷ Bā maññ hasitā asitāpaṇḍi. ¹⁸ Bā -ko. ¹⁹ Bā aññāsi. ²⁰ Bā abhisaṃkhitāya sīseṭṭhāhi. ²¹ Bā tassa. ²² Bā hi. ²³ Cā-muṇḍā. ²⁴ Bā vīseṭṭhā. ²⁵ Cā vīse. ²⁶ Bā vīseṭṭhā. ²⁷ Cā omite vīkaram, Bā sakāraṇa vakāram. ²⁸ Bā saṅgaṇi. ²⁹ Bā-adda kumāro.

andho¹ ti āha. So „nāhaṃ andho, iminā paṇ²“ upāyena jī-
vitaṃ rakkhāmiti³ vatvā „tava pitaraṃ jānāsi⁴“ āha. „Āmā⁵
‘ti⁶. „Nāyaṃ tava pitā, pitā pana te Barāṇasirājā⁷, ayaṃ
tumahākaṃ dāso, so mātari te vippatipajjitvā imaṃmīṃ thāne
2 tava pitaraṃ māretvā nikhanīti⁸“ aṭṭhīni nīharitvā⁹ dassesi.
Kumārassa balavakodho¹⁰ appajji. Atha usāṃ „Idāni kiṃ karo-
mīti¹¹“ pucchī. „Yaṃ tena¹² imaṃmīṃ yeva tūtthe pitu te kaṭam
taṃ karohīti¹³“ sabhaṃ pavattim ācikkhītvā kumāraṃ kaṭi-
pāhaṃ tharugunhaṇaṃ¹⁴ sikkhāpesi. Ath¹⁵ ekadivasam kumāro
16 khaggaṇ¹⁶ ca nahānasāṭakaṇ¹⁷ ca gahetvā „nahāyitun¹⁸ gacchāma
tata¹⁹“ ‘ti āha. Parantapo „sādhū²⁰“ ‘ti tena saddhīm gato.
Ath²¹ assa nahāyitun²² otinnakūle dakkhiṇahatthena asīm vāma-
hatthena cūlaṃ gahetvā „tvam kira imaṃmīṃ yeva tūtthe
mama pitaraṃ cūlāya²³“ gahetvā viravantam māresi, aham pi
18 taṃ tath²⁴ eva karissāmiti²⁵ āha. So maraṇabhayaḥhito pari-
devamāno dve gāthā abhāsī:

1. Agamā²⁶ nūna so saddo asāṭhā nūna so tava,

akkhātāṃ nūna taṃ tena yo²⁷ taṃ sākhaṃ akampayī. 158.

2. Idam kho taṃ²⁸ samāgama²⁹ mama bālussa cintitaṃ:

20 tadā hi calitā sākhaṃ manussesena migenā vā ti. 159.

Tatha agamā ti yo sikkhāsaddo nūna tena agato sampatto, asāṭhā
nūna so tava ‘ti so saddo²⁶ tava ārocesi mañño, akkhātāṃ nūna idam
tena²⁷ ‘ti yo satto tadā taṃ sākhaṃ akampayī²⁸ oho evaṃ²⁹ te pitā mārito
ti nūna taṃ karamaṃ akkhāto, samāgama²⁹ ‘ti samāgama, samāgataṃ ti
25 attho, yaṃ mama balassa: tadā²⁸ calitā³⁰ sākhaṃ manussesena migenā vā tato³¹
me bhayaṃ appajjesati³² cintitaṃ parivattakāṇ³³ ahaṃ idam tava saddhīm
samāgataṃ ti vuttam hoti.

Tato kumāro osānagātham āha:

1. Tath³⁴ eva tvam avedī³⁵ avañci pitaraṃ mama

20 gantvā sākhaṃ chādeto āgamiṣṣati me³⁶ bhayaṃ ti. 160.

¹ Bā nimena. ² Bā ayaṃ me pitā ti vutte. ³ Bā -syaṃ rājā. ⁴ C² -pi-
⁵ C² ha-. Bā nīha-. ⁶ Bā -vāha-. ⁷ C² te. ⁸ Bā -katham-. C² pitu tena kaṭam
karohīti, C² pitu tena kaṭam karo- corr: to -katham-. ⁹ C² C² -gunham,
Bā āhaṇakāṭṭham. ¹⁰ Bā cūlam. ¹¹ Bā -ti-. ¹² C² Bā an-. ¹³ Bā tvam
all four MSS. -gamaṃ. ¹⁴ C² satto. ¹⁵ Bā evaṃ. ¹⁶ Bā -gamaṃ. ¹⁷ Bā
kadā. ¹⁸ C² -ta. ¹⁹ Bā kato. ²⁰ Bā paritak-. ²¹ Bā -dasi. ²² Bā te.

VIII. ATTHANIPĀTA.

1. KACCĀNIVAGGA.

1. Kaccānijātaka.

Odātatarathā ti. Idam Satthā Jetavane riharanto añña-
 5 taram mātīposakam¹ ārabbhā kathesi. So kira Sāvattthiyam kula-
 dārako ācārasampanno pītari kālakate² mātiderato³ hutvā mukha-
 dhovanadantakattīhadāmanahāpanapādadhovanaḍḍiveyyāvaccaṇṇamena⁴ c'
 eva yāgubhattādīhi ena mātaram paṭijaggi. Atha nam mātā „tāta
 10 añaṇi pi gharāvāsakīcāni atthi, ekaṃ samajātīkakulā⁵ kumārīkaṃ
 gaṇṇa⁶, sā nam poressati, tvaṃ pi attano kammaṃ karissasīti” āha.
 „Amma, ahaṃ attano hitasukhaṃ paccāssamāno tumhe upaṭṭha-
 hāmi, ko añaṇo evaṃ upaṭṭhahissatīti”. „Kulavaddhakaṇṇamācā⁷ cāra
 tāta kātun vattatīti”⁸. „Na mayhaṃ gharūcārena attho, ahaṃ tumhe
 upaṭṭhahitvā tumhākaṃ dhūmakāle pabbajjissāmīti”. Ath’ assa
 15 mātā punappuna yasitvāpi manam alabhamaṇā tassā chandaṃ ag-
 hetvā samajātīkakulā kumārīkaṃ ānesi. So mātaram appatikkhāpivā
 tēya saddhūṃ samvāsaṃ kappeti⁹. Sāpi „mayhaṃ sāmiko mahanten’
 ussāheṇa¹⁰ mātaram upaṭṭhahati¹¹, ahaṃ pi nam upaṭṭhahissāmīti”¹²,
 cintetvā taṃ sakkaṇṇaṃ upaṭṭhahi. So „ayaṃ me mātaram sak-
 20 kaccāṃ upaṭṭhahatīti” tato paṭṭhāya laddhaladdhāni madhurakhādani-
 yāni¹³ tassā yeva deti. Sā aparabhāge cintesi: „ayaṃ laddhaladdhāni
 madhurakhādaniyāni¹⁴ mayhaṃ hēva deti, addhā mātaraṃ uharitu-

¹ Bā mātā. ² Bā kālaka. ³ Bā mātiderato piyā. ⁴ Bā -dhovanena danta-.
 Bā -kamkula. ⁵ Bā -bhāti. ⁶ Bā -vaḍḍhana-. ⁷ Cā -vaddha-. Bā vatta-
 Bā -ti. ⁸ Bā -tena usā-. ⁹ Bā -ti. ¹⁰ Bā -bhāti evamāsa piyā bhā-
 vissatīti. ¹¹ Bā -yāti. ¹² Bā -yāti.

kāmo bhavissatīti nibharūpāyaṃ assā karissāmīti¹ evaṃ ayaṃ
 ummujjivā ekadivasaṃ āha: „vāṃ tayaḥ bahū nikkhante² tava mātā
 maṃ akkosatīti“. So tvaṃ ahoṣi. Sā cintesi: „maṃ mahallikaṃ
 ujjhāpetvā³ puttassa patikkūlaṃ kāressāmīti⁴“ tato paṭṭhāya yāguṃ
 dadamānā accunhaṃ vā atisitaṃ⁵ vā atilopaṃ vā alopaṃ vā deti.
 „amma accunhā atilopā⁶“ ti ca vutte pūretvā sītodakaṃ pakkhipati.
 puna „atisitalā nillopā yevā⁷“ ti vutte „idāṃ⁸“ eva „accunhā atilopā⁹
 ti¹⁰“ vadati. ko taṃ tosetum sakkhissatīti¹¹ mahāsaddhaṃ karoti. na-
 hānōdakaṃ pi accunhaṃ katvā paṭṭhiyaṃ āsiṇoti¹². „amma piṭhi me jhā-
 yasīti¹³“ ca vutte puna¹⁴ pūretvā sītodakaṃ¹⁵ pakkhipati. „atisitaṃ¹⁶
 amhā¹⁷“ ti vutte „idāṃ¹⁸“ eva „accunhaṃ¹⁹“ ti vatvā puna²⁰ „atisitaṃ²¹“ ti
 virarati²². ko etissa avamāsaṃ sahissatīti²³ pativissakānaṃ katheti²⁴.
 „amma mañcake me bahū mañkunā²⁵“ ti vutte pi mañcakaṃ ni-
 haritvā tassa upari attano mañcakaṃ poṭhetvā²⁶. „poṭhito²⁷ me“ ti
 atiharitvā²⁸ phāṇāpeti. mahāupāsikā digghehi mañkunehi²⁹ khaṇḍa-
 mānā sabharattinū nisinnā va vūṭṭamētvā³⁰ „amma sabharattinū mah-
 kunehi³¹ khādī³² amhīti³³“ vadati. itarā „hiyyo³⁴“ te mañco³⁵ poṭhito³⁶.
 pare³⁷ poṭhito³⁸. ko imissā kiecaṃ nibharitum sakkoṭīti³⁹ pativātvā⁴⁰
 „idāni⁴¹ potte⁴²“ ujjhāpessāmīti⁴³ tattha tattha khalasimglāṇikapālitaṃ⁴⁴
 vippakirivā „ko maṃ sakalagehaṃ assuṇiṃ karōti⁴⁵“ vutte „mātā te
 evaṃ⁴⁶ karōti⁴⁷“. „mā karīti⁴⁸“ vuccamānā kulahaṃ karoti. „aham
 evarūpāya kālakanniya⁴⁹“ vaddhūṃ okagehe vasitum na sakkomi. etaṃ
 vā ghare vasāpeti amhā vā⁵⁰ ti āha. So tussā vacamaṃ sutvā⁵¹
 „bhaddo tvaṃ tava tarupā, yattha kattaso gantvā jivitum sakkosi.
 mātā pana me dubbalā, aham ev⁵² assā paṭisarapaṃ. tvaṃ nikkha-
 mitvā attano kulāṃ gacchā⁵³“ ti āha. Sā tassa vacamaṃ sutvā bhūta⁵⁴
 cintesi: „na sakkā imam mātā antare bhinditum. ekamēva⁵⁵ assā mātā
 piyā, sacce panāhaṃ kulagharuṃ gamissāmi viddhavāsaṃ⁵⁶“ vasantī⁵⁷
 dukkhita bhavissāmi⁵⁸. purimanīyāmen⁵⁹ eva⁶⁰ sassaṃ āraḍhetvā paṭi-

¹ Bā - khamante. ² Bā utta-. ³ Bā karissā-. ⁴ Bā - atilopā. ⁵ Bā alopaṃ
 sutta. ⁶ Bā atilopam vatva puna atisitalaṃ ti. ⁷ Cā - ranti. ⁸ Bā dahatīti. ⁹
 Bā paṇappunnaṃ. ¹⁰ Bā atisitaṇḍakaṃ. ¹¹ Bā idāneva. ¹² Bā anattam amhā
 ti vutte lahi vadati. ¹³ Bā sahito sakkhissatīti. ¹⁴ Bā akathesi. ¹⁵ Bā mahi-
 kunā. ¹⁶ Bā pappete-. ¹⁷ Cā potthe-. ¹⁸ Bā atipapoti-. ¹⁹ Cā anī- cor. 36 abhi-
 pe. ²⁰ Bā abhi-. ²¹ Bā upāsiṃ rattimaṅgulaṃ. ²² Bā mañcukhi. ²³ Cā hiyyo.
²⁴ Bā mañcuko. ²⁵ Bā poti-. ²⁶ Bā adā pi. ²⁷ Bā pappoti-. ²⁸ Bā ka-
 matthoti. ²⁹ Bā vatvā. ³⁰ so Cā; Bā mātā puttana. ³¹ Bā - nikkhanti. ³² Bā
 evarūpaṃ. ³³ Bā kāla-. ³⁴ bhaddo - - bhūta wanting in Bā. ³⁵ Cā viddhavāsaṃ.
 Cā viddhavāsaṃ. ³⁶ all four MSS. - ti. ³⁷ Bā - mīti. ³⁸ Bā - nayeveva.

Jaggisāmihi¹ sā tato paṭṭhāya purimassidam eva tam paṭijaggi.
 Ath² ekadivasaṃ so apāsako dhammasavamatthāya Jetavanaṃ gantvā
 Sattthāraṃ vanditvā ekamantam nisīdi. „kim apāsaka pinnakammassa
 m-ppamajja³, mātā upatthānakkammam pūreṇi⁴ ca vutto⁵, „ama
 bhante⁶, mama mātā mayham aruciya yeva ekam kuladārīkam āesi.
 sū idā⁷ e⁸ idā cānūnarakammam⁹ akāleti¹⁰“ sabbeṃ Sattthā ālokkhāvā
 „iti Bhagavā sū itthi n¹¹ eva maṃ mātā¹² astare bhāditum sakkhi.
 idāni maṃ sakkaccaṃ upatthahati¹³“ āhu. Sattthā tassa katham
 vutta¹⁴ „idāni tvaṃ tvam āvuso¹⁵ tassa vacanam na akāsi, pubbe paṇ¹⁶
 10 cīssa vacanena tava mātaram nikkadḍhitvā maṃ nisāya puna¹⁷
 geham āoetvā paṭijaggi¹⁸“ vutta tva yācā añtam āhāri:

Attho. Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rajjam kārento
 aññataraṃsa kulassa putto pītari kālakate¹ mātidevato² hutvā
 vuttaniyāmen³ eva mātaram paṭijaggi⁴ sabbeṃ hetthākathī-
 10 taniyāmen⁵ eva vitthāretabbam. „Ahaṃ evarūpāya kālakauniyā
 saddhiṃ vasitum na sakkomi, etadā vā ghare vasaṃpehi maṃ
 vā⁶“ ti vutte pana tassā katham gahetvā⁷, „mātā yeva me
 dōso⁸“ ti mātaram āha; „amma tvam piccaṃ imasmim ghare
 kalhanti karosi, ito nikkhamitvā aññasmim⁹ yathāracite¹⁰
 20 itthāne vasaṃhi¹¹. Sā „sādhū¹²“ ti rodamaṇā nikkhamitvā ekam
 mittakulam¹³ nisāya bhatin kutvā dukkhena jīvikam¹⁴ kappesi.
 Sussaya¹⁵ nikkhantakāle¹⁶ sūnisāya gabbho patitthahi, sā „tāya
 kālakauniyā gehe vasamānāya gabbham pi na labhiṃ¹⁷, idāni
 me¹⁸ laddho¹⁹“ ti patino ca paṭivissakānaṃ ca kachenti²⁰ vi-
 25 cari²¹. Aparabhāge puttam vijāyitvāpi sāmikam āha: „tava
 mātari gehe vasamānāya puttam na labhiṃ, idāni me laddho,
 imināpi²² kāraṇena tassā kālakauniyābhāvaṃ jānāmi²³. Itarā
 „mama²⁴ kira nikkadḍhitakāle puttam labhiṃ“ sutvā cintesi:
 „saddhā tasmim lake dhammo mato bhavissati²⁵, sace hi

¹ Bā - a. ² Bā addh - ā. pana. ³ Bā ca ānācāri. ⁴ Bā addh me. ⁵ Bā apāsaka.
⁶ Bā panna-punnasā. ⁷ Bā kālākate. ⁸ Bā mātā devatā vīya. ⁹ Bā tvaṃ
 tassa gahetā. ¹⁰ Bā - quita añ. ¹¹ Bā tvaṃ. ¹² Bā samiddhiṃ kham. ¹³ Bā
 - tam. ¹⁴ Bā ghareni. ¹⁵ Bā paṭivissati. ¹⁶ Bā addh gabbho. ¹⁷ all - four
 MSS. - ā. ¹⁸ Bā - iat. ¹⁹ Bā - āk. ²⁰ C¹⁴ kira mama. ²¹ C⁸ - tti. ²²

dhammo mato na bhavēyya mātarāṃ pothetvā nikkadḍhanta¹
 pattaṃ na² jabbheyyuṃ anukhaṃ na jīveyyuṃ, dhammassa
 matakabbhattaṃ dassāmiti³ sa ekadivasāṃ tilapittāṃ ca
 taṇḍulāṃ ca pacanathālikaṃ ca⁴ dabbhā cādāya⁵ āmakaṣo-
 sṇaṃ gantvā tīhi manussasīsehi uddhanaṃ katvā aggiṃ⁶
 jāletvā⁷ udakam oreyha ssaṃsaṃ⁸ nahātvā⁹ sātakam¹⁰ vikkhāle-
 tvā uddhanaṭṭhānaṃ āgantvā keṣe mocetvā taṇḍule dhovituṃ
 Arabhi. Tadaṃ Bodhisatto Sakko devarājā abhosi, Bodhi-
 satta ca nāma appamattā honti. So tasmīṃ khano lokam
 olokeno tuṃ dukkhappattaṃ „dhammo mato“ ti sūñña¹¹
 dhammassa matakabbhattaṃ dātukāmaṃ diṇvā „ajja mayhaṃ
 balam dassessāmiti“¹² brāhmaṇavesena mahāmaggāṃ paṭipanno
 viya hutvā taṃ diṇvā¹³ maggā okkamma tassa¹⁴ santike thatvā
 „aṃmo sussaṇo āharaṃ pacantā“¹⁵ nāma n¹⁶ atthi, tvaṃ iminā
 idha¹⁷ pakkema tilodanena kiṃ karissasīti¹⁸ kathaṃ samutthā-
 pento paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Odātavattā sacci allakesā

Kaccāni kiṃ kumbhīm apasayitvā¹⁹

pittā tilā dhovasi²⁰ taṇḍulāni,

tilodano hobhīti kassa heṭṭi²¹ ti. 1.

20

Tarkha Kaccāṇṭhī taṃ²² āpāri, kumbhīm apasayitvā²³ ti pa-
 cānathālikāṃ manussasīsehi uddhanaṃ²⁴ āropetvā, hobhīti²⁵ vyasa tilodano kassa
 heṭṭi bhavissati, kiṃ attano bhūṭijassā²⁶ mātā sūññaṃ²⁷ atthi.

Atb²⁸ assa sā, ācikkhanti dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Na kho ayaṃ brāhmaṇa bhogaṇatthā²⁹

tilodano hobhīti sādhu pakko³⁰,

dhammo mato, tassa bahatamajjā³¹

aham karissāmi sussaṇamajjhe ti. 2.

20

¹ B¹ nikkadḍhanta. ² B² punapattaṃ. ³ C³ -lika cora to -li. C⁴ paratthālikāṃ.
⁴ C⁵ paratthālikāṃ. B⁶ paratthālikā. ⁵ B⁷ -sa sādya. ⁶ B⁸ jātā. ⁷ B⁹
 omāsa sa. ⁸ B¹⁰ nāpota. ⁹ B¹¹ sūññaṃ. ¹⁰ B¹² yanditti. ¹¹ B¹³ paratthā.
¹² B¹⁴ sūñña. ¹³ C¹⁵ apasayitvā, B¹⁶ sādhyitvā, B¹⁷ sādhyatvā. ¹⁴ C¹⁸ -khorā.
¹⁵ C¹⁹ keṣa. ¹⁶ B²⁰ sādya pattaṃ. ¹⁷ C²¹ -khorā. B²² -khorā. ¹⁸ B²³
 -khorā. ¹⁹ C²⁴ -khorā. B²⁵ -khorā. ²⁰ B²⁶ -khorā. ²¹ B²⁷ -khorā. ²² B²⁸
 -khorā. ²³ C²⁹ -khorā. ²⁴ B³⁰ -khorā. ²⁵ B³¹ -khorā. ²⁶ B³² -khorā.

Tattha dhammā n' jeyhāpāpāyamadhammā c' ssa dvādhassacaritadhammā
 ca, tassa bahūtamajjā¹ ti tassāham dhammassa idam matakabbhattam
 karissāmīti ettha.

Tato Sakko intiyaṃ gātham āha:

2. Anuvicca Kaccāni karohi kiccāni,
 dhammo mato, ke nu tav' et' asamsi',
 Sahassanetto atulānubbhāvo',
 na miyyati dhammavaro kadācīti². 3.

Tattha anuvicca ti apaparikkhīti³ jantvā, ke nu tavetasamsi⁴
 10 ke nu tava etam ācikkhi⁵, Sahassanetto ti attham dhammavarāni utta-
 madhammāni⁶ kati dasseti⁷ etam āha.

Tam vacanam sutvā itarā dve gāthā abbhāsi:

4. Daḥhappamāṇam mama ettha brahme,
 dhammo mato, n' atthi mam' ettha kamkhā,
 15 ye ye va dāni pāpā' bhavanti
 te te va dāni sukhitā bhavanti. 4.
 5. Senisā hi mayham vāṃjhā' ahosi,
 sā mam vadhivāna' vijāyi puttāni,
 sā dāni sabhassa kulassa issarā,
 20 aham pan' amhi apaviddhā ekikā ti. 5.

Tattha daḥhappamāṇam ti daḥham thram nissādesayam brahmam ettha
 mama-ppamāṇam ti vadati, ye ye ti tassa metabbhāve kāraṇam dassenti etam
 āha⁸, vadhivāna⁹ ti potheti¹⁰ nikkaḍḍhita, apaviddhā ti cha-
 25 ḍḍhita¹¹ mātā sutvā ekikā vadāmi.

Tato Sakko chaṭṭham¹² gātham āha:

6. Jivāmi vo 'haṃ, nāham mato 'smi,
 tav' eva atthāya idhāgato 'smi,
 yā tam vadhivāna vijāyi puttāni
 30 sahā va¹³ puttana karomi bhasman ti. 6.

Tattha vo ti nipātamattam.

¹ Bā bahūta-. ² Bā tavetasam. ³ Bā akusalanu-. ⁴ Cā -rodakadācīti. Cā
 -rodakadācīti. ⁵ Cā ācikkhi, Bā evam ācikkhi. ⁶ Bā dvā. ⁷ Bā papadhammā.
⁸ Bā sahā. ⁹ Cā Bā vadhī-. Cā vadhī-. ¹⁰ Cā add tattha. ¹¹ Cā -vā. ¹²
 Bā potheti-. ¹³ Cā -vā. Bā chaḍḍhā. ¹⁴ Bā chaṭṭham. ¹⁵ Bā pā.

Itarā taṃ sutvā „dhi kiṃ kathesi, mama nattu amaraṇḍa-
kāraṃ¹ karissāmi”² sattamaṃ gātham āha:

7. Etaṃ³ ca te ruccati devaraḍa,
mam⁴ eva atthāya idhāgato si,
ahaṃ ca putto sunisā ca nattā
sammodamānā gharam āvasemā⁵ 'ti. 7.

3

Ath⁶ assā Sakko atthamaṃ gātham āha:

8. Etaṃ⁷ ca te ruccati Kāṭiyāni,
hatāpi santā na jahāsi dhammaṃ,
tvaṃ ca putto sunisā ca nattā
sammodamānā gharam āvasātha⁸ 'ti. 8.

16

Tatha hatāpi santā n yadi tvaṃ poṭhāpi nikkāḍḍhāpi samānā tava
dirakasaṃ maddaḥhammaṃ na jahāsi evaṃ santo yathā tvaṃ lechasi tathā hotu,
ahaṃ te imasmiṃ gūṇe paṇāno ti.

Evaṃ ca pana vatvā Sakko alaṃkatapaṭivatto attano ānu-
bhāvena ākāse ṭhatvā „Kaccāni tvaṃ mā bhāyi, putto ca te
sunisā ca mamānubhāvenāgantvā⁹ antarāmagge khamāpetvā taṃ¹⁰
ādāya gamissanti, appamattā vasā¹¹”¹² 'ti vatvā attano ṭhānam
eva gato. Te pi Sakkānubhāvena tassā gupāṃ anussaritvā
„kahaṃ no mātā¹³”¹⁴ ti antogāme manosse pucchitvā „susānābhi-
mukhi¹⁵ gata¹⁶”¹⁷ ti sutvā „amma amma¹⁸”¹⁹ ti susānaniaggaṃ paṭi-
pajjitvā tam diavā va padesa patitvā „amma ambhākaṃ dosaṃ
khamāhīti²⁰”²¹ khamāpesam. Sāpi nattāraṃ gaṇhi. Iti sammo-
damānā gehaṃ gantvā tato paṭṭhāya samaggavāsaṃ vasāmusu.

9. Sā Kāṭiyāni²² sunisāya saddhim
sammodamānā gharam āvasātha²³,
putto ca nattā ca nṛatthahimsu
devānaṃ indena adbhiggaḥitā²⁴ ti. 9.

15

ayam²⁵ abhambuddhagāthā.

¹ C² dhi kiṃ -- nantu. C² dhi kiṃ -- mama nattu amaraṇḍakāraṃ. D² sutvā āha
kiṃ kathesi sakkasamātha amaraṇḍakāraṃ. C² sutvā dhi kiṃ kathesi mama nantu
amaraṇḍakāraṃ. ² D² evaṃ. ³ D² -- rucā. ⁴ D² -- na āg. ⁵ C² omi taṃ.
⁶ D² kati. ⁷ D² -- kham. ⁸ C² khamāsi na hi, C² khamāsi te hi. ⁹ all four
MSS. -- ti. ¹⁰ D² -- imena. ¹¹ D² adhi gāthā.

Taṁhā sa khatṭhāṇṇi bhikkhāse sa Kaccānagotṭhā, deraṇamindāsa
adhiṅgaḍḍitā ti deruḍḍena Sakkona anurūpāṇi kurrā asāḍḍapabbhava sam-
aggavāsaṁ vasiṁsa ti.

Saṭṭhā maṁ dhanmaḍesaṁmā āharitrā saḍḍāṁ pakāsetvā jātakam
5 samodhānesi; (Saccapariprocāṇe so upāsako sotāpattiṭṭhālo pāṭiṭṭhālo)
„Tadā mātīposako¹ va² etarūhi mātīposako³. bhariyāpi⁴ 'esa' tadā
bhariyā⁵ va⁶. Sakko⁷ ahaṁ evā⁸ ti. Kaccāṇi jātakaṁ⁹.”

2. Atthasaddajātaka.

Idam pure ninnamābū ti. Idam Saṭṭhā Jetavāne vi-
10 haranto Kosalarāṇṇa adḍharattaṁmaye vutaṁ bhikkhūnakaṁ avinibbhoga-
saddam ārabhā kathesi. Vuttum heṭṭhā Lokakumbhijātaka ka-
thitasmādisam eva. Idha¹ paṁ Saṭṭhā „mayham bhānte jnesam saḍ-
dāmaṁ sutattā kiṁ bhariṁsatti²“ vutte „mā bhāyi mahārāja, na te
etesaṁ sutapaccayā koci anturāyo bhariṁsati, na hi mahārāja eva-
15 rūpaṁ bhāyāsaḍḍam avinibbhogasaddam³ tena ev⁴ ake sūti, pubbe pi
rājāno evarūpaṁ saddam⁵ sutā brāhmaṇānaṁ kathum gahetvā sabba-
catukkayaṁāhaṁ yajjitaṁmā paḍḍitānaṁ katham⁶ sutā yāṇābharaṇa-
thāya⁷ gahitasatte⁸ viṁsajjivā nagare māghātābheriā carāposam⁹
ti vatvā tena yācito atitāṁ āharit:

20 Atte Bārāṇasīyaṁ Brahmaḍatte rajjamaṁ kārento
Bodhisatto aṭṭikoṭṭivibhave brāhmaṇakule nibbattivā va-
yappatto Takkasilāyaṁ uggahitasippe mārāpitoṇṇaṁ accayena
zatanavilokanaṁ¹⁰ katvā sabbaṁ vibhavajātamaṁ dānaṁkhe
viṁsajjivā kāme pabāya Himavantaṁ pavisitvā isipabbajjamaṁ
25 pabbajjivā jhānābhikkhāma¹¹ nibbattetvā aparābhāge loṇumbila-
sevanatthāya manussapathaṁ caranto Bārāṇasīma¹² patvā ny-
yāne¹³ vasi. Tadā Bārāṇasirājā srisayane vasiṇo adḍharatta-
samaye¹⁴ attha sadde assosi: paṭhamam¹⁵ rājanīvesanāsāmantā
uyyāne eko hako saddam¹⁶ akāsi, dutiyaṁ tasmaṁ sadde anu-
30 pacehiṇe yeva hatthiṇālāya toraṇanivāsīnaṁ kākā saddam¹⁷ akāsi,

¹ Id¹ mātī. ² Id² omṭṭa va. ³ Id³ mātī -- ahoṭi. ⁴ Id⁴ omṭṭa sa. ⁵ Id⁵ yeva.

⁶ Id⁶ sūti paṁ. ⁷ Id⁷ saḍḍā -- paṭhamam. ⁸ C¹ Idam. ⁹ C² aṭṭhā. ¹⁰

Id¹⁰ saḍḍam. ¹¹ C¹ yāṇābhāra. ¹² Id¹² sadde. ¹³ C¹ manāsi. ¹⁴ Id¹⁴

-bhāya. ¹⁵ C¹ sūti. ¹⁶ Id¹⁶ rājayyāne. ¹⁷ Id¹⁷ sūti.

tatīyam rājagehe kaṇṇikāya nivutthagugapāṇako¹ saddam akāsi,
 cātūtham rājagehe posāvanīyakokilo saddam akāsi, pañcamam
 tatthi² eva³ posāvanīyakamigo⁴ saddam akāsi, chaṭṭham tatthi⁵
 eva⁶ posāvanīyakavānaro⁷ saddam akāsi, sattamam tatthi⁸
 eva⁹ posāvanīyakakinnaro¹⁰ saddam akāsi, aṭṭhamam taṁmim
 sadde anupacchinne yeva rājanīvesanamatthakena uyyānam
 gacchanto puccekabuddho ekam udānam udānento saddam
 akāsi. Bārāṇasirājā hne attha sadde sutvā bhittatasito pūne-
 divase brāhmaṇe pucchi. Brāhmaṇa „antarāyo te mahārāja
 paññāyati”, sabbacatukkayaññaṁ yajissāmā¹¹ “ti vatvā raññā¹²
 „yathāruccim karothā”¹³ “ti anuññatā hatthapahattā rājakulato
 nikkhamitvā yaññakammaṁ ārabhiṁsu. Atha nesaṁ jettaka-
 yaññakārābrāhmaṇassa¹⁴ antevāsimānavo paṇḍito vyatto ācari-
 yaṁ āha: „ācariya evarūpaṁ kakkhalaphuraṇaṁ¹⁵ bahunna
 kattānaṁ viṇāsakammaṁ mā karitī”. „Tāta, tvaṁ kim jānāsi,
 soce pi aññaṁ¹⁶ kiñci na bhavissati¹⁷ macchamaṁsaṁ tava
 bahun khādituṁ jabhissāmā¹⁸ “ti. „Ācariya kucchim¹⁹ nissāya
 nīraye nibbattanakammaṁ mā karothā”²⁰ “ti. Tam sutvā sasa-
 brāhmaṇa²¹ „ayam amhākaṁ lābhantarāyaṁ karotīti” tassa
 kojjhiṁsu. Mānavo tesaṁ bhayena „tena hi tumhe maccha-
 maṁsaṁ khādanāpāyaṁ karothā”²² “ti” nikkhamitvā bahinagaro
 rājānaṁ nivāretuṁ samattham dhammikasaṁaṇaṁ opadhārento
 rājuyyānaṁ gantvā Bodhisattaṁ diṭṭvā vanditvā²³ „kim tumhā-
 kaṁ sattesu anukampā n’ atthi, rājā babusatte māretvā yañ-
 ñaṁ yajāpeti, kim te²⁴ mahājanassa bandhanamokkhaṁ katuṁ
 na vattatīti²⁵ “āha. „Mānava²⁶ ettha n’ eva rājā amhe jā-
 nāti na mayaṁ rājānaṁ²⁷ “ti. „Jānātha paṇa bhaṇte raññā²⁸
 sutasaddānaṁ nissandanā²⁹ “ti³⁰. „Āma jānāmiti”. „Jānanti

¹ B² kaṇṇikāya nivutthagugapāṇako. ² B² cātūtho. ³ B² -paṇigā. ⁴ B²
 -nikāsa-. ⁵ B² -yakkā-. ⁶ B² bhavissati. ⁷ B² -kasaṁ yaññ-. ⁸ B² -lapha-
 ranaṁ sattaṁ. ⁹ B² yaññaṁ. ¹⁰ B² adda na. ¹¹ C² -to, B² -ti. ¹² B² omāsa
 sosa. ¹³ B² adda vatvā. ¹⁴ B² adda bhaṇte. ¹⁵ C² omāsa katu. ¹⁶ C² rañ-
 ña-. ¹⁷ B² mānavaṁ, C² mānava. ¹⁸ B² -naṁ jānāmi. ¹⁹ B² bhaṇte
 raññā paṇa. ²⁰ B² nippanāmi.

rañño kasinā na kathethā¹ 'ti. „Mānava, kim sakkā 'aham jānāmīti' nūlāte siṅgam bandhivā caritum, sace idhāgantvā pucchissati kathessāmi 'asā' 'ti. Mānavo vegena rājakulān gantvā „kim tātā' 'ti vutte „mahārāja tumbhehi sutasaddhānaṃ
 5 nipphattim jānanako eko tāpaso tumbhākam uyyāne maṅgalasīlāya' nisinne 'sace maṃ pucchati kathessāmi' vadati, gantvā² pucchitum vaṭṭasīti³. Rājā vegena tattha gantvā tāpasān vanditvā katapatīsanthāro nisīditvā „saccam kira bhante tumbhe mayā sutasaddhānaṃ nipphattim jānāmi⁴ 'ti pucchi. „Āma
 10 mahārāja' 'ti. „Tena hi kathetva tāva me⁵ 'ti'. „Mahārāja, tesam sutapaccayā tava koci antarāyo n' atthi, purānuyyāne⁶ pana te ako bako atthi, so gocaraṃ alabhanto jighacchāpareto⁷ paṭhamam saddam akāsiti⁸ tassa kiriyāni attano āneva paricchinditvā paṭhamam gātham āha:

- 15 1. Idam pure ninnam āhu bahumacchaṃ mahodikam,
 āvāso hakaṭṭajassa pettikaṃ bhavanaṃ mama,
 ty-ajja bhikkhena⁹ yāpema, okam na vijahāma¹⁰ ti. 10.

Tattha idam ti maṅgalapokkharanān sandhaya vadati, sū hi pubbe¹¹ udakatumbheva udake parivāse bahūdika¹² bahumacchā, āhāsi pana udakassa
 20 paricchitvā na mahodikā¹³ jāti, ty-ajja bhikkhena¹⁴ 'ti te mayam ājja macche alabbhātā maṇḍukamāyena yāpema, okam ti evam jighacchāpīlito¹⁵ vasaṇat-thānaṃ na vijahāma.

„Iti mahārāja so bako jighacchāpīlito saddam akāsi, sace
 pi tam jighacchāto¹⁶ mocetukāmo tam uyyānaṃ sodhāpetvā
 25 pokkharanān udakassa pūrehīti¹⁷. Rājā tatthā kāretum ekaṃ amaccaṃ ānāpesi. „Hatthisālātorane¹⁸ pana te mahārāja ekā kākī vasamānā attano puttasakena dutiyasaddam akāsi, tato pi
 te¹⁹ bhayaṃ n' atthīti²⁰ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Ko dutiyaṃ asīssa Bandhurass' akkhi bhejjati²¹,
 30 ko me putte kulāvaṇ ca maṃ ca sotthim karissatīti 11.

¹ B⁴ -yath. ² B⁴ adda tam. ³ C⁴ -vathā. ⁴ B⁴ adda aha rājā te sadda katheti āha. ⁵ B⁴ po. ⁶ B⁴ -cchāya pa-. ⁷ B⁴ bhūge-. ⁸ B⁴ omits pubbe. ⁹ B⁴ mahodakā. ¹⁰ B⁴ -cchāya pīlīti. ¹¹ C⁴ -ato. ¹² B⁴ puretvā paṭhāpīlīti. ¹³ B⁴ -lāya to-. ¹⁴ B⁴ omits te. ¹⁵ so C⁴ B⁴ for bhacchati? B⁴ bhijjati.

vatvā ca pana „ko nāma te mahārāja hatthisālāya hatthi-
 menḍo“ ti puechi. „Bandhuro nāma bhanto“ ti. „Ekakkhi-
 kāno so mahārāja“ ti. „Āma bhanto“ ti. „Mahārāja, hatthi-
 sālāya te dvāratorane ekā kākī kulāvakam katvā anḍakāni¹
 nikkhipi, tāni parinatāni², kākapotakā nikkhantā³, hatthimenḍo
 hatthiṃ āruya sālato nikkhamanto ca pavisanto ca anḍusa-
 kena kākim pi puttake pi⁴ esā paharati kulāvakam pi vid-
 dhamseti, sā tena dukkhena pīḷitā tassākkhibbedam⁵ āyācanti⁶
 evam āha, sace te kākīyā mettacittam atthi etam Bandhuram
 pakkosāpetvā kulāvakaviddhamisānato vārehiti“. Rājā tam⁷
 pakkosāpetvā paribhāsivā⁸ hāretvā⁹ aññassa tam hatthiṃ
 adāsi. „Pāsādakannikāya pana te mahārāja eko guṇapānako
 vasati, so tathā¹⁰ phegguṃ khādītva tasmim khīno¹¹ saram
 khāditoṃ nāsakkhi, so bhakkhaṃ alabbhivā nikkhamitoṃ pi
 asakkonto paridevamāno tatiyam pi saddam akāsi, tato pi te¹²
 bhayaṃ u¹³ atthīti“ vatvā tassa kiriyam attano ājānena paric-
 chinditvā tatiyaṃ gātham āha:

a. Satthā parikkhatā¹⁴ pheggu yāva tassā¹⁵ gati aha,
 khinabhakkho mahārāja sāre na ramati guṇo ti. 12.

Tathā yāva tassā¹⁶ gati aha ti yāva tassā¹⁷ phegguṃ nipphatti shesi¹⁸
 sā¹⁹ sabbā khāditi, na ramati²⁰ mahārāja so pānako tato nikkhamitva ga-
 mmanāthānam pi apasanto paridevasi, niharāpeli nan ti āha.

Rājā ekam purisaṃ āpāpetvā upāyena niharāpesi²¹. „Ni-
 yesane“ te mahārāja ekā posāvanikā kokilā atthīti“. „Atthi
 bhanto“ ti²². „Mahārāja, sā attanā nivutthapubbaṃ vana-
 sappam saritvā nkkanthitvā kadā nu kho imamah pañjarā
 muñcitvā ramaṇiyaṃ vanaśaṇḍaṃ gacchissāmīti“ catuttham
 saddam akāsi, tato pi te bhayaṃ n²³ atthīti“ vatvā catuttham
 gātham āha:

¹ Bā adda paraparikkhatāni. ² Bā parika-. ³ Bā -ti. ⁴ Bā tassā akkhībbedanam.

⁵ C¹ -ss, C² Bā -ti. ⁶ Bā -setvā. ⁷ C¹ bhā-, Bā pahā-. ⁸ Bā adda tattheta.

⁹ Bā khāno. C¹ khāna. ¹⁰ Bā -kkhārā, Bā -kkhāya. ¹¹ C¹ tassā. ¹² Bā

yāvatī sāk. ¹³ Bā adda va. ¹⁴ Bā rama. ¹⁵ (ti) mahārāja --- -peti wanting

in Bā. ¹⁶ Bā adda pana. ¹⁷ C¹ omīti ti.

4. Sā nūnāham ito gantvā raṇṇo muttā niveśanā
attānaṃ ramayissāmi dumasākkhāniketiṇi¹. 13.

Taṭṭha dumasākkhāniketiṇi suppaṭṭhaṇaṃ rakkhasākkhaṃ kamm-
ketaṃ hutvā.

5. Evaṃ ca pana vatvā „ukkaṇṭhā mahārāja sā kokilā,
vissajjehi naṃ“ ti āha. Rājā tathā kāresi. „Nivesane pana
te mahārāja eko posāvanīyamigo atthi²“. „Atthi bhante“ ti.
„Mahārāja, so eko yūthapati attano migim anussarivā kilesa-
vasena ukkaṇṭhito pañcamam saddam akāsi, tato pi te bhā-
yam n³ atthi⁴“ vatvā pañcamam gātham āha:

5. So nūnāham ito gantvā raṇṇo muttā niveśanā
aggodakāni piśsamī⁵ yūthassa purato vajan ti. 14.

Taṭṭha aggodakāni⁶ aṇṇhi⁷ pathamatarasā pitāni anurūpiddakāni
yūthassa purato gacchante kidaṃ na kha piśsamāmi

15. Mahāsatto taṃ pi migam vissajjāpetvā „nivesane⁸ te ma-
hārāja posāvaniko makkato atthi⁹“ pucchī „āma bhante“ ti
vutte „so pi mahārāja Himavantapadesa¹⁰ yūthapati makkatthi
saddhim kāmaggiddho hutvā vicaranto Bharatena¹¹ nāma lud-
dena idhānito idāni ukkaṇṭhitvā tatth¹² eva gantukāmo chaṭ-
ṭham saddam akāsi, ito pi te bhayam n³ atthi⁴“ vatvā chaṭ-
ṭham gātham āha:

6. Tam¹³ maṃ kamehi sampannam¹⁴ rattam kamesu mucchitam¹⁵
ānaya¹⁶ Bharato¹⁷ luddo bāhiyo, bhaddam¹⁸ atthu te ti. 15.

15. Taṭṭha bāhiko ti bhikkharatthavato, bhaddamattha¹⁹ te timmahantam
so vānaro āha, tūyam pana bhaddam²⁰ atthu, vissajjehi naṃ ti.

Mahāsatto taṃ vānaram vissajjāpetvā „nivesane pana te
mahārāja posāvanikakinnaro atthi²¹“ pucchitvā²² „atthi²³“
vutte „so mahārāja attano kinnariyā katam²⁴“ gupam anussa-

¹ C¹ -kha-, C² -kha- corr te -kha-. ² so E¹; C² piśsamī, B² piśsamī. ³ B²
sāde aggodakāni. ⁴ B² sāde migehi. ⁵ B² sāde pana. ⁶ B² -ppa-. ⁷ C² bha-
ratena corr te -nema, B² bhaddake. ⁸ B² -siti tato. ⁹ C² tam. ¹⁰ C² -pattam,
B² panuttam. ¹¹ C² pucchitam, C³ kamehi mucchitam, B² rattakamehi mu-
cchitam. ¹² B² vanato. ¹³ B² bāhito bhattato, B² bāhiko bhaddam. ¹⁴ B²
bhantam-. ¹⁵ B² tattha. ¹⁶ B² pucchī. ¹⁷ B² kato.

ritvā kilesāturo sattamaṃ saddam akāsi, so hi tāya saddhiṃ
ekadivasaṃ tuṅgapabbatasikharam āruhi, te tattha vanṇa-
gandhasaṃpannāni¹ nānāpoppāni ocinantā pilandhantā suriyam
attham entam² na sallakkhesum, attham gate suriye otarantānaṃ
andhakāro ahosi, tattha³ naṃ kinnarā⁴ sāmi andhakāro vattati,
apakkhalanto appamādena otarā⁵ 'ti vatvā hatthe gahetvā
otāresi, so tāya taṃ vacanaṃ anussaritvā saddam akāsi, tato
pi te bhayaṃ n' atthīti⁶ taṃ kāraṇaṃ attano nāpene paric-
chinditvā pakātaṃ karonto sattamaṃ gātham āha:

Andhakāratimissāya⁷ tuṅge upari pabbato
sā maṃ saṃheva mudunā mā pādam khani-y-asmanīti⁸. 16.

Tattha andhakāratimissāya⁹ 'ti andhabhāvakāra¹⁰ tamo, tuṅge ti
iddhina, saṃheva mudunā ti matṭena¹¹ mudukena vacanena, mā pādam
khanīyasmānti¹² yakāro vyañjanaśāndhivassena gahito, idam vuttam hoti: sā
maṃ kinnarā saṃheva mudunā vacanena sīmi appamatto hohi mā pādam kha-
yasmaṃ¹³ yathā te upakkhalitvā pado pāsāsemmi na khesīṃ¹⁴ tathā otarā
'ti vattā hatthe gahetvā otāresi.

Iti Mahāsatto kinnarena katasaṃsādhakāraṇaṃ kathetvā taṃ
vissajjāpetvā „mahārāja, atthamo udānassaḍḍo ahosi, Nanda-
mūlapabbhārasaṃhi¹⁵ eko paccekasubbuddho attano āyusaṃ-
khārāparikkhayaṃ¹⁶ ūtvā manussapathaṃ gantvā 'Hārānasi-
rañño uyyāne parinibbhāyissāmi, taṃsa me manussa sarīraṇi-
khepaṃ katvā¹⁷ sādhuṇīḷikam kīlitvā¹⁸ dhātupūjaṃ katvā sagga-
pathaṃ pāressanīti¹⁹ iddhānubhāvena āgacchanto²⁰ tava pāsāda-
matthakam²¹ pattakāle khandhabhāraṃ otāretvā Nibbānapa-
pavesanadīpanaṃ udānaṃ udānesīti²² paccekasubbuddhena vuttam²³
gātham āha:

¹ B¹ -gandharasaṃ- ² B² atthasammitam. ³ B³ tatva. ⁴ B⁴ -rāhi. ⁵
B⁵ -māyā, B⁶ -māyāyā. ⁶ B⁷ khali-. ⁷ B⁸ -tindiyā. ⁸ B⁹ -raṇa. ⁹
B¹⁰ matṭena. ¹⁰ B¹¹ khalayasmānti. ¹¹ B¹² khalī asmānti. ¹² B¹³ khaṇāseṭṭi.
¹³ B¹⁴ kha. ¹⁴ B¹⁵ -re pari-. ¹⁵ B¹⁶ karetvā. ¹⁶ B¹⁷ -kīlāṃ kīlitvā. ¹⁷ C¹⁸
iddhā-, C¹⁹ iddhā- corr. to iddhā-, B¹⁸ iddhā -- ākkesa gacchanto. ¹⁸ B¹⁹ -dassama.
¹⁹ C²⁰ uttamaṃ.

a. Asamsaṃyaṃ jātikhayantadassī
 na gabbhaseyyaṃ punar āvajjasaṃ,
 ayaṃ hi me antimā¹ gabbhaseyyā,
 khīṇo me saṃsāro punabbhavāyā² 'ti. 17.

5 Tass³ aṅho: Jattā khayantassimkhāto⁴ nibbānassa⁵ dīṭṭhatti jātikha-
 yantadassī ahaṃ⁶ samsaṃyaṃ puna gabbhaseyyaṃ na āvajjasaṃ. ayaṃ hi⁷ me
 antimā⁸ jati pacchimagabbhaseyyā⁹, khīṇo me punabbhavāyā¹⁰ khandhapattipā-
 samikkhito saṃsāro ti.

„Idaṃ ca pana so udānaṃ vatvā imaṃ oyyānaṃ āgamaṃ
 10 ekassa supupphitaṃ sālassa¹¹ mūle parinibbuto, ehi mahārāja
 sarīrakiccāṃ assa karohi¹²“ Mahāsatto rājānaṃ gahetvā¹³ pac-
 cekebuddhassa parinibbutatthānaṃ gantvā¹⁴ sarīraṃ dassesi.
 Rājā tassa sarīraṃ disvā saddhiṃ balakāyena gandhamālādīhi
 pūjetvā Bodhisattassa vacanaṃ nissāya yaṇṇaṃ hāretvā sabba-
 15 sattānaṃ jīvitadānaṃ datvā¹⁵ nagare māghātābheriṃ¹⁶ carāpetvā
 sattāhaṃ sādhuṭṭhānaṃ karetvā¹⁷ sabbagandhacitakaṃ mahantena
 sakkārena paccakebuddhassa sarīraṃ jhāpetvā¹⁸ catumahāpathe
 thūpaṃ karesi. Bodhisatto pi raṇṇo dhammaṃ desetvā „ap-
 pamatto hohi¹⁹“ evaditvā Himavantaṃ eva pavisitvā brahma-
 20 vihāresu kammaṃ²⁰ katvā aparihīna²¹jjhāno Brahmaloḥa-parā-
 yano ahoṣi.

Sattha imaṃ desanaṃ²² āharitvā „mahārāja tassa saddassa kī-
 ranā²³“ tava koci antarāyo n²⁴ atthi. yaṇṇaṃ hārapetrā²⁵ mahājānaṃ
 jīvitāṃ dehi²⁶ jīvitadānaṃ datvā²⁷ nagare līheriṃ carāpetvā jātakaṃ
 25 samodhānesi: „Tadā rājā Anando ahoṣi, māpava Sāriputto, tāpaso²⁸
 ahaṃ evā²⁹ 'ti. Attha³⁰saddajātakaṃ³¹“.

¹ C¹ C² antimā pacchima. ² C³ ayaṃ hi me antimā pacchi vott. to ayaṃ antimā
 pacchi. B⁴ ayaṃ antimā pacchima. ³ B⁵ sattha asamsaṃyaṃ jātikhayantadassī
 asamsaṃyaṃ jātikhayantassa nibbānassa. ⁴ B⁶ omiṣṣa ahaṃ. ⁵ B⁷ omiṣṣa hi. ⁶
 B⁸ -mā-. ⁷ C⁹ -vā. ⁸ C¹⁰ sālā. ⁹ B¹¹ karissamāsi. ¹⁰ B¹² netvā taṇhi. ¹¹ B¹³
 māghāta-. ¹² B¹⁴ -kīṭṭhaṃ kīṭṭvā. ¹³ B¹⁵ parikam-. ¹⁴ B¹⁶ dhammado-. ¹⁵ B¹⁷
 sutakā-. ¹⁶ B¹⁸ pahare-. ¹⁷ B¹⁹ dāpetvā. ¹⁸ B²⁰ adde pana. ¹⁹ B²¹ adde
 duttiyaṃ.

3. Sulasāṣṭaka.

Idam suvannakāyūras ti. Idam Satthā Jetavane vi-
 haranto ekam Anāthapiṇḍikassa dāriṃ ārabhha khesi. Sā kira
 ekasmin ussavadisase dāsigaṇena saddhiṃ uyyānam gacchanti¹ attano
 sāminim Punnalakkhaṇadeviṃ ābharanam yāci. Sā tassā² satasa- 3
 hassamūlam attano ābharanam adāsi. Sā taṃ pilandhitvā dāsigaṇena
 saddhiṃ uyyānam pāyāsi³. Ath' eko coro tassā ābharane lobhaṃ
 uppādetvā „imaṃ māretvā ābharanam harissāmi“ tāya saddhiṃ
 sallapanto⁴ uyyānam gantvā tassā macchamamsasurādini adāsi. Sā⁵
 „kilesavassena deti⁶ māñhe“ ti gahetvā uyyānakijam kiltvā vassa- 10
 manatthāya⁷ sāyaṇhasamaye uipaṇṇe⁸ dāsigaṇe⁹ utthāya tassa san-
 tikam agamāsi. So „bhaddhe, imaṃ thānaṃ apaṭicchamanā, thokam
 parato¹⁰ gacchāma“ ti āha. Taṃ sutvā itarā „imasmin thāne na¹¹
 sikkā rahassakammanam kātum, ayaṃ pana nissamsayaṃ matā¹²
 māretvā pilandhasabbhaḍḍam haritakāmo bhavissati, hotu sikkhā- 15
 pessaṃhi na“ ti cintetvā „sāmi surāmadena me sukkham¹³ sariraṃ,
 pāṇiyam tāva maṃ pāyehi“ ekam kūpaṃ vetvā „ito me pāṇiyam
 ussūcā¹⁴“ ti rajjuṃ ca ghaṭṭaṃ ca dassesi. Coro rajjuṃ kūpe otā-
 resi. Atha naṃ onamutvā¹⁵ udakam siṅcantam¹⁶ mahabbalā¹⁷ dāsi
 ubbhoḥi hatthehi ānisadam¹⁸ paharivā kūpe khipivā „na tvam etta- 20
 kena marissasāhi“ ekam mahantam iṭṭhakam matthake āsumhi¹⁹. So
 tatth' eva jīvitakkhayaṃ patto. Sāpi nagaram pavasitvā sāminiyā
 ābharanam dadamānā „maṃ amhi²⁰“ ajiṃ imaṃ ābharanam nissīya matā²¹
 ti sabbam taṃ pavattim ārocesi. Sāpi Anāthapiṇḍikassa ārocesi.
 Anāthapiṇḍiko Tathāgatassa ārocesi. Satthā „na kha gahapati idāu²² 25
 eva sā dāsi thānuppattikapaññāya²³ samannāgatā, pubbe pi samannā-
 gatā va, na ca idān' eva tāya so mārito, pubbe pi naṃ²⁴ māresi
 yeva“ ti vatvā tena yāciṃ attitaṃ āhāsi:

Attite Bārāṇasīyam Brahmadaṭṭe rajjam kārente
 Sulasā nāma nagarasobhanī pañcasatavaggaḍḍasiparivārā ahoṃsi, 30
 sahasseṇa rattim gacchati²⁵. Tasmim²⁶ yeva nagare Sattuko

3. Cf. *supra* p. 58. ¹ all four MSS -ti. ² C² C³ tassā. ³ B¹ pāyāsi. ⁴ B¹
 amullapento. ⁵ B¹ so. ⁶ B¹ dāsi. ⁷ B¹ vimamsana-. ⁸ C² C³ -o. ⁹ B¹
 parato. ¹⁰ C² C³ omīti na. ¹¹ C² C³ omīti maṃ. ¹² B¹ sulakkhaṇa. ¹³ B¹
 ot-. ¹⁴ B¹ onamutvā. ¹⁵ B¹ na-. ¹⁶ B¹ mahapphalā. ¹⁷ B¹ asatam, B¹
 asadam. ¹⁸ B¹ khipi. ¹⁹ C² C³ manasāhi, C² mātesāhi, B¹ āsumhi. ²⁰ B¹ khip-
 pānupattikāpapaññāya. ²¹ C² na, C³ tadā. ²² B¹ gacchanti. ²³ B¹ imasmin.

nāma coro ahoṣi nāgabalo, rattibhāge issaragharāni pavasiṭvā
yathāruccū vīlumpati. Nāgarā sannipatitvā raṇṇo upakkosimsu.
Rājā nagaraguttikaṃ ānāpetvā „tatha tatha gumbhaṃ thāpetvā”
coraṃ gaṇhāpetvā sīsam assa chindathā”¹ ‘ti āha. Tam²
3 pacchābāhaṃ bandhitvā catukke catukke kasāhi tālentā³
āghātanaṃ nenti. „Coro kira gaṇhito”⁴ ‘ti sakalanagaraṃ saṃ-
khubhi. Tadā Sulasā vātapāne thātvā antaravithīyaṃ⁵ oje-
kenti⁶ tam diṣvā paṭibaddhacittā⁷ hutvā „sace”⁸ imaṃ yodhaṃ
samatthapurisaṃ⁹ mocetuṃ sakkhissāmi¹⁰, idaṃ kilīṭṭhakammaṃ
10 akatvā iminā va saddhiṃ samvāsaṃ¹¹ kappessāmi¹²” cintetvā
hetthā Kapaṇṇavajātake vuttanāyena¹³ eva nagaraguttikassa sā-
hassaṃ pesetvā tam mocetvā tena saddhiṃ sammudamānā
samaggavāsaṃ¹⁴ vasi¹⁵. Coro tinnam catunnam māsānaṃ
accayena cintesi: „ahaṃ imasmiṃ yeva thāne vasituṃ na
12 sakkhissāmi, tucchahatthena gantum”¹⁶ pi na sakkā, Sulasāya
pilandhanabbandaṃ¹⁷ satasahassaṃ agghati, Sulasāṃ māretvā
idaṃ gaṇhissāmi¹⁸. Atha naṃ ekadivasaṃ āha: „bhaddo,
ahaṃ tadā rājapurisehi¹⁹ nīyamāno asukapabbatamatthake ruk-
khadevatāya balikammaṃ²⁰ paṭisuniṃ, sā maṃ balikammaṃ ala-
30 bhamānā bhimsāpeti²¹, balikammaṃ²² karomā”²³ ‘ti. „Sādhu”²⁴
sāmi²⁵, sajjetvā pesehiti²⁶. „Bhadde, pesetuṃ na vattati, ma-
yaṃ ubbo pi sabbābharapapaṭimaṇḍitā mahantena parivārena
gantvā dassāmi”²⁷ ‘ti. „Sādhu”²⁸ sāmi, tathā karomā²⁹”³⁰ ‘ti.
Atha naṃ tathā kāretvā pabbatapādam gatakāle āha³¹:
32 „bhaddo, mahājanaṃ diṣvā devatā balikammaṃ na paticchisi-
sati³², mayam ubbo va abhirūhitvā demā”³³ ‘ti so tāya „sādhu”³⁴
’ti sampatichhite tam balipātīm ukkhipāpetvā sayam samad-
dhapaṇḍāvudho hutvā pabbatamatthakam abhirūhitvā ekam

¹ C¹ C² B¹ thāpāpetvā. ² B¹ adda gabetvā. ³ C¹ -to, B¹ -etvā. ⁴ B¹ -vithi, C¹ -vithim. ⁵ all four MSS. -ti. ⁶ C¹ C² omit: sace. ⁷ B¹ imaṃ coro ti kathita-puriseho. ⁸ B¹ sakkhāmi. ⁹ B¹ samaggasam. ¹⁰ C¹ vasiṭvā. ¹¹ B¹ paṭitum. ¹² C¹ -namhi. ¹³ C¹ C² hi-. ¹⁴ B¹ bhāṣāmi corr. to bhāṣāpeti. ¹⁵ B¹ -kam-maṃ assā. ¹⁶ B¹ sū sādhu. ¹⁷ B¹ -miti. ¹⁸ B¹ -rohi. ¹⁹ B¹ aham. ²⁰ B¹ sampā-

satāporisaṃ papātaṃ¹ nissāya jātaraḷḷhamūle balim² thapā-
petvā „bhādde, nāhaṃ balikammatthāya āgato, taṃ pana
māretvā pilandhanaṃ te gahevā gamissāmi³ āgato⁴ mhi, tava
pilandhanaṃ omoñcitvā⁵ uttarasāṭake⁶ bhaḍḍikaṃ karohi⁷“ āha.
„Sāmi maṃ kasmā māresīti⁸“. „Dhanakāraṇā⁹“ ti. „Sāmi
mayā kataggaṃ anussara, ahaṃ taṃ bandhivā nīyamānaṃ
setthiputtena parivattetvā¹⁰ bahuṃ dhanam datvā jīvitaṃ labhā-
pesiṃ, devasikaṃ sahasaṃ labhamānāpi aññaṃ purisaṃ na
olokemi, evaṃ hi tava upakārikā, mā maṃ mūrehi, bahuṃ ca
te dhanam dassāmi¹¹ dāsi ca bhavissāmi¹²“ taṃ yācanti¹³ pa-
thamaṃ gātham āha:

1. Idam sovannakāyūraṃ muttā vejjuriyā bahū
sabbam harassu bhaddaṃ te maṃ ca dāsīti sāvayā¹⁴ ti. 18.

Tattha kāyūraṃ ti gūḍaṃ pilandhanapaṇḍhanaṃ. na keyūraṃ, sāvayā
ti mahājanamaḍḍha siveva dāsiṃ katvā paṭhā¹⁵ ti.

15

Tato Sattakena

2. Oropayassu kalyāni, mā bahuṃ paridevasi¹⁶,

na cāhaṃ abhijānāmi ahantvā dhanam ābhatan¹⁷ ti. 19.

attano ajjhāsayaṇurūpaṃ dutiyagāthāya vuttāya Sulasā thā-
nuppattikāraṇaṃ paṭilabbhitvā „ayaṃ coro mayhaṃ jīvitaṃ
na dassati, upāyena naṃ¹⁸ paṭhamataraṃ¹⁹ papāte pātetvā jīvi-
takkhayaṃ pāpessāmi²⁰“ cīnetvā gāthadvayam āha:

- a. Yato sarāmi attānaṃ yato patto²¹ ami²² viññutaṃ
na cāhaṃ²³ abhijānāmi aññaṃ piyataraṃ tayā. 20.

1. Ehi taṃ upagūhissam²⁴ kariassaṃ ca²⁵ padakkhiṇaṃ,
na hi dāmi punā²⁶ atthi mama tuyhaṃ²⁷ ca saṃgamo ti. 21.

25

Sattuko tassā adhippāyaṃ²⁸ ajānanto „sādhū bhādde, ehi
upagūhaṃ²⁹ maṃ“ ti āha. Sulasā taṃ tikkhattum padakkhi-
ṇaṃ katvā upagūhitvā³⁰ „idāni taṃ sāmi catāsu passeṃ van-

¹ B⁴ sakaṭāporisaṃpapātaṃ. ² B⁴ bahūbhājanam. ³ B⁴ uttarasāṭakena. ⁴ B⁴
addā tava. ⁵ all four MSS. -ti. ⁶ B⁴ bahūbhājanam. ⁷ B⁴ āgatan. ⁸
C⁴ C⁵ tach. B⁴ omits maṃ. ⁹ B⁴ paṭhamam. ¹⁰ so all five MSS. ¹¹ B⁴ upa-
guyhissam. ¹² C⁴ C⁵ add taṃ. ¹³ B⁴ puna. ¹⁴ C⁴ C⁵ guyhaṃ. ¹⁵ B⁴ tassā-
dhi-. ¹⁶ B⁴ -guyyasaṃ. ¹⁷ B⁴ -guyhi-

diassāmiti¹ vatvā pādapitthiyaṃ sisam ṭhapetvā bhāḥapasse
vanditvā pacchimapassam gantvā vandamānā viya hutvā nāga-
halā gaṇikā coraṃ dvīsu pacchābhāgesu² gaḥetvā hetthāsisā-
kam³ katva sataporisse niraya⁴ khiṇi. So tatth⁵ eva cunnavi-
3 cunnam hutvā mari. Taṃ kiriyaṃ diavā pabbatamatthake
nibattadevatā imā gāthā abhāsi:

5. Na hi sabbesu ṭhānesu puriso hoti paṇḍito,
itthi⁶ pi paṇḍitā hoti⁷ tattha tattha vicakkhaṇā. 22.
6. Na hi sabhesu ṭhānesu puriso hoti paṇḍito,
10 itthi⁸ pi paṇḍitā hoti⁹ lahum atthavicintikā¹⁰. 23.
7. Lahū ca vata khippaṇ ca nikatthe samacetayi,
migaṃ punṇāyatenēva¹¹ Sulasā Sattukam vadhi. 24.
8. Yo dha uppatitaṃ atthaṃ na khippam anubujjhati (cfr. p. 400 24)
so haññati¹² mandamati¹³ coro va girigabbhare. 25.
- 13 9. Yo ca uppatitaṃ atthaṃ khippam eva nibodhati
muccate sattusambādha Sulasā¹⁴ Sattukā-m-ivā¹⁵ ti. 26.

Tattha paṇḍitā hoṭṭu itthi¹⁶ pi¹⁷ paṇḍitā¹⁸ tattha tattha vicakkhaṇā
hoti, aṭṭhā itthi paṇḍitā c' eva tattha tattha vicakkhaṇā ca¹⁹ hoti, lahum
atthavicintikā ti lahum khippam atthaṃ vicintikā, lahūca vata²⁰ u
20 adandhaṇ ca vata, khippaṇ cā²¹ ti acirena ca²², nikatthe samacetayit
tantike ṭhitā va tassā maraṇapāyāṃ cinteti, punṇāyatenēva²³ u pūṇāyā-
nasmān, idam vuttam hoti: yathā²⁴ cāko migaṇḍake ākiccapūṇādhana-
semiti²⁵ khippam migaṃ vadhati²⁶ evaṃ Sulasā Sattukam vadhiti, yo dha²⁷ u
yo imaṃ sattaṭṭhe, nibodhati ti jānāmi, Sattukā-m-ivā²⁸ ti Sattukā iva
25 yathā Sulasā muttā evaṃ muccatīti²⁹ attho.

Iti Sulasā coraṃ vadhitvā pabbatā oroyha attano pari-
janassa santikaṃ gantvā „ayyaputto kahan“ ti pucchitā³⁰
„mā taṃ pucchathā“ ti vatvā rathaṃ abhirūhitvā nagaram
eva pāvisi.

¹ B¹ rattassāmiti. ² B² bhāsa. ³ B³ vīsa. ⁴ B⁴ nara. ⁵ B⁵ itthi. ⁶
C⁶ C⁷ hoṭṭu. ⁷ B⁷ lahu atthaṃ ti-. ⁸ C⁸ C⁹ punṇāyatenēva. B⁸ punṇā-
yatenēva. B⁹ punṇāyatenēva. ⁹ B⁹ -ta. ¹⁰ C¹⁰ mandamati. C¹⁰ mani- corr. to
māda-. C¹⁰ mandamāni. B¹⁰ mandavati. B¹⁰ mandamati. ¹¹ C¹¹ C¹² -āya.
B¹¹ -āya. ¹² C¹² C¹³ it. ¹³ C¹³ C¹⁴ omi pi. ¹⁴ B¹⁴ adda hut. ¹⁵ B¹⁵ omi
ca. ¹⁶ B¹⁶ -renova. ¹⁷ C¹⁷ C¹⁸ yadā. ¹⁸ B¹⁸ sakkapūṇādhanaṃ. ¹⁹ C¹⁹ C²⁰
add evanti. ²⁰ B²⁰ muccatīti. ²¹ B²¹ pūṇā.

Satthā imam¹ dezanam² āharitvā³ jātakaṃ⁴ samodhānesi: „Tadā⁵ te ubho⁶ ime va⁷ ahesum, devatā pama aham eva⁸“ ti. Sulaṣā-jātakaṃ⁹.

4. Sumaṅgalajātaka.

Bhuzamhi¹ kuddhe ti. Idam Satthā Jetavane viharanto² Rājovādasuttam³ ārabbhva kuthesi. Tadā pama Satthā raṇṇā yā-cito⁴ atitāṃ āhari:

Atiṭṭe Bārānasiyam⁵ Brahmadaṭṭe⁶ rajjam⁷ kārente⁸ Bodhisatto tassa aggamahesiyā⁹ kuechimhi nibbatto vayap-patto¹⁰ pitu accayena rajjam¹¹ kāresi¹² mahādānaṃ pavattesi. Tassa Sumaṅgalo nāma uyyānapālo¹³ ahoṃ. Ath' eko pacceka-buddho Nandamūlapabbhārā¹⁴ nikkhamitvā¹⁵ cārikaṃ¹⁶ caramāno Bārānasim¹⁷ patvā uyyāne¹⁸ vasitvā¹⁹ punadivase nagaram²⁰ piṇḍāya pāvīsi. Tam enaṃ²¹ rājā²² diṣvā²³ pasannacitto²⁴ pāsādam²⁵ āro-petvā²⁶ rājāsane²⁷ nisidāpetvā²⁸ nānaggarasehi²⁹ khādaniyabhojani-³⁰ yehi³¹ parivisitvā³² anumodanaṃ³³ sutvā³⁴ pasanno attano uyyāne³⁵ vasanattthāya³⁶ patiṇṇaṃ³⁷ gahetvā³⁸ uyyānaṃ³⁹ pavesetvā⁴⁰ sayam⁴¹ pi bhuttapātārāso⁴² tattha⁴³ gantvā⁴⁴ rattitthānadivāttthānādini⁴⁵ satividaḥitvā⁴⁶ Sumaṅgalaṃ⁴⁷ uyyānapālaṃ⁴⁸ veyyāvaccakaram⁴⁹ katvā⁵⁰ nagaram⁵¹ pāvīsi. Paccekabuddho⁵² tato⁵³ patthāya⁵⁴ ni-baddhaṃ⁵⁵ rājagehe⁵⁶ bhuñjanto⁵⁷ tattha⁵⁸ ciraṃ⁵⁹ vasi. Sumaṅgalo⁶⁰ pi naṃ⁶¹ sakkaccaṃ⁶² upatthahi. Ath' ekadivasaṃ⁶³ pacceka-buddho⁶⁴ Sumaṅgalaṃ⁶⁵ āmantetvā⁶⁶ „ahaṃ⁶⁷ katipāhaṃ⁶⁸ asukagā-mam⁶⁹ nissāya⁷⁰ vasitvā⁷¹ āgacchissāmīti⁷²“ raṇṇo⁷³ āroceyyāsīti⁷⁴ vatvā⁷⁵ pakkāmi. Sumaṅgalo⁷⁶ pi⁷⁷ raṇṇo⁷⁸ āroceṣi. Paccekabuddho⁷⁹ katipāhaṃ⁸⁰ tattha⁸¹ vasitvā⁸² sāyaṃ⁸³ suriye⁸⁴ attham⁸⁵ gate⁸⁶ uyyā-

¹ Bā dhammaḍe. ² Bā adda pi. ³ Bā yeva. ⁴ Ck C² -saṅk, Bā adda tattham.
⁵ Ck C² -saṅk. ⁶ C² -ḍatto. ⁷ Ck C² -to. ⁸ C² C² omīti bodhi --- kīraṃ,
Bā has added this. ⁹ C² C² -lakapa. ¹⁰ Bā -kaḍ. ¹¹ Bā adda vanditvā.
¹² Bā -rājantimeṇa. ¹³ Bā -pessetvā. ¹⁴ Bā -nāni. ¹⁵ Bā adda nāma. ¹⁶
C² C² -ḍatvā. ¹⁷ Bā omīti naṃ. ¹⁸ Ck C² -mi, Bā -mīti. ¹⁹ Bā attham.
²⁰ Bā adda tam.

- nam paccāgami. Sumaṅgalo tassa āgatabbhāvaṃ ajānanto
 attano gehaṃ agamāsi. Paccekaḥbuddho pi pattacivarāṃ pati-
 sāmetvā thokaṃ [cankamitvā] pāsānaphalake nisīdi. Tam
 divasaṃ pana uyyānapāḷassa ghāraṃ pāhuneyyakā' āgamiṃsu.
 5 So tesāṃ sūpavyañjanatthāya „uyyāne abhayaladdhamigam'
 māressāmīti" dhanuṃ ādāya uyyānaṃ āgantvā' migam upa-
 dhārento paccekaḥbuddhaṃ diāvā „mahāmigo bhavissatīti"
 saññāya saraṃ sandahitvā' vijjhī. Paccekaḥbuddho aśaṃ vi-
 varitvā „Sumaṅgalā" 'ti āha. So saṃvegappatto' hotvā'
 10 „bhante' tumbhakaṃ āgatabbhāvaṃ ajānanto 'migo' ti saññāya
 vijjhīm, khamatha me" ti vatvā „hotu, idāni kiṃ karissasi",
 ehi, saraṃ leḷcitvā gaṇhā" 'ti vuttie' vanditvā saraṃ leḷci.
 Mahatī' vedanā uppaṇṇī. Paccekaḥbuddho tatth' eva pari-
 nibbāyi. Uyyānapāḷo „sace rājā jānissati na me sahissatīti"
 15 puttadāraṃ gahe tvā' palāyi. Tāvad eva „paccekaḥbuddho
 parinibbuto" ti devatānubhāvena sakalanagaraṃ ekakolāhalaṃ
 jātāṃ. Punadivase manussa uyyānaṃ gantvā tam' diāvā
 „uyyānapāḷo paccekaḥbuddhaṃ māretvā palāto" ti rañño katha-
 yimāsi. Rājā mahantena parivārena' gantvā sattāhaṃ sarira-
 20 pūjaṃ katvā mahantena sakkārena dhātuyo ādāya cetiyam
 katvā tam pūjento dhammena rajjaṃ karesi. Sumaṅgalo pi
 ekam' saṃvaccharaṃ vītinaṃmetvā „rañño oṭṭhaṃ jānissāmīti"
 āgantvā ekaṃ amaccaṃ passitvā' „mayi rañño cittaṃ jānā-
 hīti" āha. So' rañño santike taassa gūṇaṃ kathesi. Rājā
 25 asupanto viya ahoṣi. Amacco' pana kiñci akathervā' rañño
 anattamanabhāvaṃ Sumaṅgalassa kathesi. So dutiyasamvac-
 chare pi āgantvā' tatiyasamvacchare puttadāraṃ gahe tvā
 āgañchi'. Amacco rañño' mudabbhāvaṃ' natvā tam rāja-

1) Bē pāhuneyyakā. 2) Bē abhayaladdhammigam. 3) Bē gantvā. 4) Bē manussayitvā. 5) Bē bhayappatto. 6) Bē vanditvā. 7) Bē adda āha. 8) Bē -otī. 9) Bē adda
 10) all four MSS. -ti. 11) Bē sahissatīti in the place of na me sahissatīti.
 12) Bē adda tati. 13) Bē paccekaḥbuddhaṃ. 14) Bē adda uyyānaṃ. 15) Bē eka-
 16) Bē passatā. 17) Bē amacco pi. 18) Bē oṭṭha amacco. 19) Bē avatā. 20) Bē adda
 tattheva rājā tunki ahoṣi. 21) Bē va agamī. 22) C² C³ omit rañño. 23) Bē cittaṃ-

dvāre thapetvā tassā āgatabhāvaṃ¹ rañño kathesi. Rājā taṃ
pakkosāpetvā paṭisaṇṭhāraṃ katvā „Sumaṅgala kasmā tayā
mama puñṇakkhettaṃ² paccakabuddho mārito“³ ti pucchi. So
„nāhaṃ deva“⁴ ‘paccakabuddhaṃ māraṃhi’⁵ māresim⁶, api ca
kho iminā nāma⁷ kāraṇena idam nāma akāsiṃ“⁸ ti taṃ pavattim⁹
āciṅkhi. Atha naṃ rājā „tena hi mā bhāyiti“¹⁰ samassāsetvā
puna uyyānapālaṃ eva akāsi. Atha naṃ so amacco pucchi:
„deva, kasmā tumhe dve vāre Sumaṅgalassa guṇaṃ¹¹ sutvāpi
kiñci na kathayittha, kasmā pana tatiyavāre sutvā va¹² taṃ
pakkosivā anukampittha“¹³ ti. Rājā „tāta, rañña¹⁴ nāma“¹⁵
kuddhena sahasā kiñci kātum na vaṭṭati, tenāhaṃ pubbe tuṇhi
hatvā tatiyavāre Sumaṅgale mama cittaassa mudubhāvaṃ ātvā
taṃ pakkosāpesin¹⁶ ti rājavattaṃ¹⁷ kathento:

1. Bhaṃ¹ amhi² kuddho ti avekkhiyāna³

na tva dandam paṇayeyya issaro,

attānaso appatirūpaṃ attano

parassa dukkhāni bhassāṃ udiraye. 27.

2. Yato ca jāneyya pasādam attano

attāhaṃ niyuñjeyya parassa dukkataṃ⁴,

tadāyam atthe ti sayāṃ avekkhiya

ath⁵ aṇṇa dandam sadisaṃ niveṣaye. 28.

3. Na cāpi jhāpeti paraṃ na attanaṃ⁶

amucchito yo nayate⁷ nayānayaṃ

yo dandadhāro⁸ bhavatiṭṭha issaro

sa vannagutto-siriyaṃ na dhamsati. 29.

4. Ye khattiyāse anisammakāriṇo

paṇenti⁹ dandam sahasā paṇucchitā

avappasamyutta¹⁰ jāhanti jīvitaṃ,

ite vimuttāpi ca yaṃti duggatiṃ. 30.

¹ B4 tassāge. ² B4 -tta. ³ B4 omitta deva. ⁴ C4 -ti, B4 omitta māresim. ⁵
B4 omitta nāma. ⁶ B4 bhāssam. ⁷ B4 omitta ca. ⁸ B4 adda tva. ⁹ C4 rañña.
¹⁰ B4 taṃ. ¹¹ B4 bhassāṃhi corr in -campi. B4 -campi. ¹² B4 avekkhiyāna.
B4 avekkhiyāni. ¹³ B4f -tam. ¹⁴ B4f attā. ¹⁵ B4 -ti. ¹⁶ B4f -dhāro. ¹⁷
C4 B4 paṇ-. ¹⁸ C4 -yutta.

5. Dhamme ca ye ariyapavedite ratā (Cfr. Dh. v. 12.
anuttarā te vacasā manasā¹ kammanā² ca,
te santisoraccasamādhisunthitā
vajanti lokam dubhayam³ tathāvidhā. 31.

6. Rājāham asmi narapamadānam⁴ issaro,
sace pi kujjhāmi thapemi attanam⁵,
nisedhayanto janataṃ tathāvidham
panemi⁶ dandam anukampa yoniso ti 32.

imā gāthā āha.

- 10 Tatha avekkhiyāni⁷ 'ti avekkhiyā⁸, idam vuttam hoti: tatra patha-
vissaro rāja nāma aham bhuvanā kuddhe balavakodhābhikkhūti ti katvā ettha-
vatthukiddihhedam dandam parame na pavareyya⁹ na pavareyya¹⁰, kimkāraṇi:
kuddhe hi ajjhavattukam soḷasa vatthukam katvā etthānena akāraṇena attano
rājabbhāvaṃ ananurūpaṃ¹¹ imam ettakam nāma āharāpethe¹² idam āha¹³
15 karothā 'ti parame bhuvanā dukkhāni balavadukkhāni udireyya¹⁴, yaro ti yadā,
idam vuttam hoti: yadā pama rāja¹⁵ parasmimhi uppannam attano parādāṃ
jāneyya aha parame dukkāṇaṃ etthamhi nityūjeyya upaparikkheyya tatra
evamhi nityūjanto ayam nāma¹⁶ ettha ettho ayam eva tesa¹⁷ āso ti ayam
attana¹⁸ paccakkham katvā ath' āso aparādhakāraṇasā ajjhavattukāhetu
20 etth' eva soḷsavattukāhetu soḷsa¹⁹ eva kāḷāṇaso gacchanto dandam²⁰
saddāṃ katadassanurūpaṃ²¹ nirocaye thapeyya²² pavareyya²³ 'ti, amu-
cchiṇ ti chaṇḍiddhi agatikkāsehi²⁴ amucchito²⁵ anadibhūro²⁶ katvā ye
nayāyamaṃ nayati upaparikkhati so n' eva param jhāpeti na attanam,
chaṇḍiddhasena²⁷ hi ahetukam dandam parattanto param pi tesa dandena jhā-
25 peti dahati pūṇaṃ attanam pi²⁸ ratumidānena pāpema, ayam pama na param
jhāpeti na attanam ti, ye dandadhāro²⁹ bhavatiṃsa tassaro ti ye idha
pathavissaro jāto³⁰ idha vattalāsa dāṭṭamechavikāṃ dandam parattanto danda-
dhāro³¹ hoti, savaṇṇagutta³² gacchannena³³ eva passannupena agutto rakkhito
sitiyā na dhammāti na paribhūyati, svassasamagutta jāhantīd adhammikkā
30 balarājāno avannena puttā huraṃ jivitaṃ jahantī, dhamme ca ye ariya-
pavedite ti ye rājāno soḷsaariyehi dhammikaṃ rājāni pavedita dāsa vidhe rāja-
dhamme ratā, anuttarā te³⁴ ti te³⁵ vacasā manasā kammanā ca āhi pi etehi

¹ so al. Biv MSS. ² Pāṭi kammanā. ³ C⁴ C⁵ dū-, B⁶ uhi-. ⁴ Pāṭi narapamadāni-
⁵ Pāṭi atti-. ⁶ C⁷ B⁸ pati-. ⁷ B⁹ avekkhiyāna. ⁸ B¹⁰ avekkhiyā jantira. ⁹
C¹¹ C¹² pavareyya, B¹³ pavareyyam. ¹⁰ B¹⁴ vatteyya. ¹¹ B¹⁵ anurū-. ¹² B¹⁶ āha-
vatthatha. ¹³ B¹⁷ catasa. ¹⁴ B¹⁸ udireye. ¹⁵ B¹⁹ rājāno. ¹⁶ B²⁰ ākaṇ in the
place of vataṇa. ¹⁷ B²¹ aha. ¹⁸ B²² danda. ¹⁹ B²³ -dasa anu-. ²⁰ B²⁴ upa-
thapayyātha. ²¹ B²⁵ -yyāthā. ²² B²⁶ amita agatī. ²³ B²⁷ amu-. ²⁴ B²⁸ anadibh-
²⁵ B²⁹ -nā. ²⁶ B³⁰ -nam, containing pi. ²⁷ B³¹ -aro. ²⁸ B³² rāja. ²⁹ B³³ -dhāro.
³⁰ C³⁴ āvaṇṇa-. ³¹ B³⁵ omits te.

anuttarā jetṭhehi, te santisacoracrasamiḍḍhiyaṅṅhiṣṣā ti te aṅgāpāhineṣa
 kilessaṇṇṭhiyaṅ ca dussāyaṇṇakāte soracca ca akkagatāya samādhimhi ca sa-
 tṭhā patṭhiṭṭhā¹ dhammihārājāno, vajanti lokam duhhayaṅ² ti dhammena
 rajjam kīretrā manussalokaṃ devalokaṃ devalokāte manussalokaṃ ti utṭhaya-
 lokam na vajanti, nīrayāḍḍhā na nibbhaṇṇāti, nāpamaḍḍhānaṃ³ ti nārāṇā ca
 pamaḍḍhānaṃ⁴ ca, (thapem) attānaṃ⁵ ti kuḍḍho pi kuḍḍhavaṇṇaṃ aṅgudā⁶
 attānaṃ parāṇikarājūhi (thapītanayasmāto) ñeva dhammo (thapem) vinūchaya-
 dhammaṃ na bhūḍāmi?⁷

Evam chahi gāthāhi rañṇā uttano guṇo kathite sabbāpi
 rājaparisā tuṭṭhā „ayam silācāraguṇasampatti tumhākaṃ ñeva
 anurūpā“ ti rañṇo guṇaṃ⁸ kathesi. Sumaṅgalo pana parisāya
 kathitāvasāne utṭhāya rājānaṃ vanditvā añjalim⁹ paggayha
 rañṇo thutiṃ karonto tisso gāthā abhāsi:

1. Sīriṇ¹⁰ ca lakkhīṇ¹¹ ca tam eva khattiya
 janādhīpa mā vijāhi kuḍācānaṃ,
 akkodhano niccapasannacitto
 anighe tuvaṃ vassasatāni pālaya. 33.
2. Ganehi etehi upeta¹² khattiya
 thitamarīyavatti¹³ suvacā akodhano
 sukhi anuppiḷa pasāsa¹⁴ medinim¹⁵,
 ito vimutto pi ca yāhi suggatiṃ. 34.
3. Evaṃ savinitena¹⁶ subhāsitena
 dhammena ūyena upāyaso nayam
 nibbāpāye saṃkhubbhitāṃ mahājanāṃ
 mahā va megho salilena medinim ti. 35.

Tattha sīriṇ¹⁶ ca lakkhīṇ¹⁷ ca ti parivassasampattiṇ¹⁸ ca pañṇāṇ¹⁹ ca,
 anighe ti niddakkho hūṇā, upeta²⁰ khattiya ti upeto khattiya ayam eva vā
 pūṭho, thitamarīyavatti²¹ thitamarīyavatti, arīyavatti²² nāma āsārājadhamma-
 saṃkhatam purāṇakārīyavattim, tassa²³ patṭhiṭṭhāna (thitārājadharmo) hūṇā ti
 sukho, anuppiḷapasaṃmedinim²⁴ ti anuppiḷam pasāsa²⁵ medinim ti ayam 35

¹ Bā amite pa. ² Cā dū. ³ Cā Cā -mā-, Bā narasamudā-. ⁴ Cā Cā -mā-,
 Bā samudā-. ⁵ so all four MSS. ⁶ Cā ā. corr. to a-. Bā ā-. ⁷ Bā -mitti. *
 Bā -na. ⁸ Bā -ti. ⁹ Cā Cā -ti, Bā -ti. ¹⁰ Bā -ti. ¹¹ Bā thitamarīyavatti.
 Bā thitamarīyavatti. ¹² Bā samhāsa, Bā saha. ¹³ Cā -ti, Cā Bā -ti. ¹⁴ Bā anu-
 tana. ¹⁵ Cā Cā -ti, Cā -ti. ¹⁶ Cā -ti, Cā -ti. ¹⁷ Cā -ti, Cā -ti. ¹⁸ Cā Cā -ti.
¹⁹ Bā -ti. ²⁰ Bā -vuttiti. ²¹ Bā thitamarīyavattino. ²² Bā amite tassa. ²³
 Bā anuppiḷasāsa-. ²⁴ Bā pasāsa.

eva vā pāṭho, sūvāṇṇa¹ 'ti anayena suttakāraṇena, dhammena² 'ti dassa-
kusalakammepathadhammena, āyena³ 'ti purimassa⁴ ev' etah⁵ verasānā, upā-
yaso⁶ ti upāyāsaṇena, nāyān⁷ ti nāyānto rajjān anuśānto dhammikaṛājā,
nibbāpayo⁸ ti imāya paṭṭapattiyā kīyikacetasakārātham⁹ apasento¹⁰ kīyikaceta-
sikkādukkhassamānubhūtem¹¹ pi mahājanān mahāmegho sallena meduṇā vīya
nibbāpayya, teva¹² pi taṭṭ' eva nibbāpēhiti dipento¹³ evam āha.

Satthā Kosalarañño evādivasena imāni dhammodesaṇāni āharitvā
jātakam samodhānesi: „Tadā paccekabuddho parinibbuto, Sumaṅgalo
ānando ahoṣi, rājā¹⁴ aham evā¹⁵ 'ti. Sumaṅgalajātakam¹⁶”.

10

5. Gaṇḍamālajātaka.

Aṅgūrajātā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto upo-
sathakammam ārabbhā kathesi. Ekadivasaṃ¹ hi Satthā uposathike
upāsāke āmantetvā „upāsakā, sādhurūpaṃ vo kataṃ, uposatham
upavasantehi dānaṃ vāso dātabbam sīlaṃ rakkhāttham kodho na
kātabbo mettā bhāvetabbā uposathavāso vasāttho, porāṇakapaṇḍitā hi
ekam khaṇḍūposathakammam² sissāya mahāyasaṃ labhināsū³ 'ti
vatvā tehi yācito atitān āharī:

Attte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjān kārente
tasmiṃ nagare Sociparivāro⁴ nāma setthi ahoṣi asitikoṭṭidhana-
vibhavo dānādipuṇṇābhīrato. Tassa puttadāro⁵ pi parijāno pi
antamaso tasmiṃ ghare vacchakapālākāpi sabbe māsassa cha-
divase uposatham upavasanti. Tadā Bodhisatto ekasmiṃ
daliddakule nibbattitvā bhatin⁶ katvā kiechena jīvati. So
„bhatin⁷ karissāmiti⁸“ tassa gehaṃ gantvā vanditvā ekamantaṃ
thito⁹ „kim āgato sīti¹⁰“ vutte „tumbhākaṃ ghare bhatiyā kam-
mam¹¹“ karapatthan¹² ti āha. Setthi „sāñhesaṃ bhatikānaṃ
āgatadivase yeva imasmiṃ gehe kammam karontā sīlaṃ rak-
khanā, sīlaṃ rakkhitaṃ sakkontā kammam karothū¹³ 'ti va-
dati, Bodhisattassa pana silarakkhaṇācikkhane¹⁴ sāññaṃ akatvā

¹ Bā. sūvāṇṇa. ² Bā. purimapaḍassava. ³ Bā. -kīyikānaṃ karātham. ⁴ Bā. apasanto.
⁵ Bā. -dukkham-. ⁶ Bā. dassanto. ⁷ Bā. adda pama. ⁸ Bā. adda catuttham.
⁹ Bā. -sañ. ¹⁰ Bā. akhaṇḍ-. ¹¹ Bā. sūpa-. ¹² Bā. -rā. ¹³ Bā. sikkā.
¹⁴ Bā. kamma. ¹⁵ Bā. -he acikkhane.

„sādhū tāta attano bhatim jānitvā kammaṃ karobhī“ āha. So tato paṭṭhāya subbaco¹ hutvā oram datvā attano kila-matham aganetvā tassa sabbakiccāni karoti, pāto va kammantaṃ gantvā sāyaṃ āgacchati. Ath' ekadivasaṃ nagare chapāṃ ghosesaṃ. Mahāsetthi dāsiṃ āmautetvā „ajj“² uposathadivase³ gehe kammakarānaṃ pāto va bhattaṃ pacitvā dehi, kālass' eva bhuñjitvā uposathikā bhavissanti“ āha. Bodhisatto kālass' eva vuttāya⁴ kammantaṃ agamāsi, „ajja“⁵ uposathiko bhavessyāsi“ tassa koci nārocesi. Sesakammakarā pāto va bhuñjitvā uposathikā⁶ ahesaṃ. Setthi pi sapattadāraparijano⁷ uposathaṃ adhiṭṭhaṃ⁸. Sabbe pi uposathikā attano attano vasaṇatṭhānaṃ gantvā sīlaṃ āvajjanta⁹ nistimsu. Bodhisatto sakaladivasaṃ kammaṃ katvā suriyatthagamanavelāya¹⁰ āgato. Ath' assa¹¹ bhattakārikā batthadhovanaṃ datvā pātiya¹² bhattaṃ vaddhetvā upanāmesi. Bodhisatto „aññesu divase¹³ imāya velāya mahāsaddo hoti, ajja kahaṃ gatā“¹⁴ ti pucchi, „sabbe uposathaṃ samādiyitvā attano“¹⁵ vasaṇatṭhānaṃ gatā¹⁶ ti sutvā¹⁷ cintesi: „ettakānaṃ silavantānaṃ antare ahaṃ eko dassiṃ hutvā na vasīasāmi, idāni uposathāngesaṃ adhiṭṭhitesu hoti nu kho uposathakammaṃ“¹⁸ no¹⁹ ti so gantvā setthiṃ pucchi. Atha naṃ setthi²⁰ „pāto va anadhiṭṭhitattā sakalakammaṃ“²¹ na hoti, upadḍhakammaṃ²² pana hoti“ āha. So „ettakaṃ pi hoti“²³ ti setthissa santike samādinnaṃsiṃ hutvā uposathaṃ adhiṭṭhāya attano vasaṇokāsaṃ pavisitvā sīlaṃ āvajjanto²⁴ nipajji. Ath' assa sakaladivasaṃ uirāharatāya²⁵ pacchimayāmasamanantare satthakavātā samuṭṭhahimsu. Setthiṇā aññābhesaṃjāni²⁶ āharitvā „paribhuñjā“²⁷ ti vuccamāno pi „uposathaṃ na bhindissāmi“²⁸, jivitapariyantikaṃ katvā samā-

¹ Bā suttaro. ² Bā ajja. ³ Bā -so. ⁴ Bā vuttāya. ⁵ Bā ajj. ⁶ Bā adda va. ⁷ Bā -so suttarijano. ⁸ Bā -hi ti. ⁹ Bā āvarejjanto. ¹⁰ Bā -thaṃya. ¹¹ Bā aha, omitting assa. ¹² Bā -yaṃ. ¹³ Bā repeats a-. ¹⁴ Bā adda bodhisatto. ¹⁵ Bā adda mama. ¹⁶ Bā adda tta. ¹⁷ Bā -lāni uposathakammaṃ. ¹⁸ Bā uposathaka-. ¹⁹ Bā -janto. ²⁰ Bā nanāvimāni bhe-. ²¹ Cā -jaha. ²² Bā -mā ti.

diya¹ ti āha. Balavavedanā oppajji, araññuggamanavelāyaṃ²
 satim³ paccupatthāpetum⁴ nāsakkhi. Atha naṃ „idāni marissa-
 aṭṭi“⁵ niharitvā osārake nipajjāpesum⁶. Tasmiṃ khaṇe Bārā-
 ṇasirājā rathavaragato mahantena parivārena nagaraṃ pa-
 5 dakkhiṇaṃ karonto taṃ thānaṃ sampāpuni. Bodhisatto tassa
 sirim oloketvā lobhaṃ uppādetvā rajjaṃ patthesi. So cavitvā
 upaddhuposathakammassa⁷ nissandena tassa aggamahesiya⁸
 kucchismim⁹ paṭisandhim¹⁰ ganhi. Sā laddhagatibhāparihāra
 dasamāsaccayena puttāṃ vijāyi. Udayakumāro ti 'ssa nāmaṃ
 10 akāmsu. So vayappatto sabbasippānaṃ¹¹ nipphattim¹² pāpuni,
 jātissarañānena attano¹³ pubbakammaṃ saritvā „appaṣsa“¹⁴ kam-
 massa phalaṃ mamēdan¹⁵ ti abhikkhaṇaṃ udānaṃ¹⁶ udānesi.
 So pitu accayena rajjaṃ patvāpi attano mahantaṃ sirivibha-
 vaṃ oloketvā tad eva udānaṃ udānesi. Ath' ekadivasaṃ na-
 15 gare chaṇaṃ sājjayimsu. Mahājano kiḷāpasuto aheṣi. Tada
 Bārāṇasiyā uttaradvāravāsi¹⁷ eko bhatiko udakabhatim¹⁸ katvā lad-
 dhaṃ addhamāsakaṃ pākāritthikāya antare thapetvā¹⁹ tattha
 udakabhatim²⁰ eva katvā jivamānāya ekāya kapaṇitthiyā sad-
 dhiṃ samvāsāṃ kappesi. Sā taṃ āha: „sāmi nagare chano
 20 vattati, sacce te kiñci atthi mayam²¹ pi kiḷeyyāma“²² ti. „Āma
 atthāti“. „Kittakaṃ sāmeti“. „Addhamāsako“²³ ti²⁴. „Kaham
 so“²⁵ ti. „Uttaradvāre itthakantare“²⁶ thapito ti ito me dvā-
 dasayojanantare²⁷ nidhānaṃ, tava pana hatthe kiñci atthāti“.
 „Āma atthāti“²⁸. „Kittakan“²⁹ ti. „Addhamāsako vā“³⁰ ti³¹.
 25 „Iti tavāddhamāsako“³² mamāddhamāsako³³ ti māsaṃ³⁴ hoti,
 tato ekena koṭṭhāsena mālaṃ ekena koṭṭhāsena gandhaṃ
 ekena³⁵ suraṃ gahetvā kiḷissāma, gaccha tayā³⁶ thapitaṃ

¹ B¹ -ya. ² B² -oma. ³ B³ -imhi. ⁴ B⁴ -ppesu. ⁵ B⁵ omits attano. ⁶ B⁶
 appakassa. ⁷ B⁷ mama idan. ⁸ B⁸ -nā. ⁹ all four MSS. -ci. ¹⁰ B¹⁰ adda
 bhatti karonto dakkhiṇapāvāraṃ patva. ¹¹ B¹¹ -tikam. ¹² C¹² C¹³ add aḍḍha-
 māsakaṃ thari ti. ¹³ B¹³ -kabbhantare. ¹⁴ B¹⁴ dhammāyo-. ¹⁵ C¹⁵ C¹⁶ aḍḍhi.
 B¹⁷ omits imasatthi. ¹⁸ C¹⁸ C¹⁹ va, all four MSS. omitting ti. ¹⁹ B¹⁹ -va aḍḍha-
 20 B²⁰ -ma aḍḍha-. ²¹ B²¹ adda va. ²² B²² adda koṭṭhāsena. ²³ B²³ gandhattha,
 omitting tayā.

aññhamāsakaṃ āhara¹ 'ti. So „bhariyāya me santikā kathā²
 laddhā³“ ti haṭṭhatuttho „bhaddē, mā cintayi, āharissāmi na⁴
 ti vatvā pakkāmi. Nāgabalo bhutako⁵ cha yojanāni atikkamma
 majjhantikasamaye vitaccikaṅgārasanthata⁶ iva unha⁷ vāli-
 kaṃ⁸ maddanto dhanalobhena haṭṭhatuttho⁹ kāsāvanantakani-
 vāsano¹⁰ kanne tālapannaṃ pilandhitvā¹¹ etena¹² āyogavattena¹³
 gītaṃ gāyanto¹⁴ rājasaṇṇena pāyāsi. Udayarāja¹⁵ sihapañjaraṃ
 vivarivā¹⁶ tīho taṃ tathā gacchantāṃ disvā „kin nu kho esa
 evarūpaṃ vātāta¹⁷ paṇṇa¹⁸ aganetvā haṭṭhatuttho¹⁹ gāyanto gac-
 chati, pucchissāmi na²⁰ ti cintevā pakkosana²¹ tthāya ekam pu-
 risaṃ pahīni. Tena gantvā „rājā taṃ pakkosati²²“ vutte
 „rājā mayhaṃ kiṃ hoti, nāhaṃ rājānaṃ jānāmi²³“ vatvā²⁴ ba-
 lakkarena nīto ekamantaṃ atthāsi. Atha naṃ rājā pucchanto
 dve gāthā abhāsi:

1. Aṅgarajātū pathavi, kukkulānugatā²⁵ mahi, 18
 atha gāyasi vattāni, na taṃ tapati ātapo. 36.
2. Uddhaṃ tapati ādicco, adho tapati vāluka,
 atha gāyasi vattāni, na taṃ tapati ātapo ti. 37.

Tatha aṅgarajātū ti kho purisa ayaṃ pathavi vīṭaccikaṅgarāṃ viye-
 unahajātū²⁶, kukkulānugatā²⁷ ti adimachārīkasaṃkhātena²⁸ kukkulena²⁹ viye 20
 upharāṭṭhāya³⁰ anugatā, vattāni³¹ āyogavattāni aropetvā gītaṃ gāyati.

So rañño kathāṃ suzvē tatiyaṃ gātham āha:

3. Na maṃ tapati ātapo³², ātappā³³ tapayanti maṃ,
 atthā hi³⁴ vividhā rāja, te³⁵ tapanti, na ātapo ti. 38.

Tatha ātappā³⁶ ti vatthukāmakilesakinaṃ, purisaṃ hi te ātapanti³⁷, tamā 25
 ātappā³⁸ ti vuttā, atthā hi vividhā ti mahārāja mayhaṃ vatthukāmakilesa-
 kine nāsiya kattabhā nānākilesasākhāṃ vividhā atthā atthi, te maṃ tapanti
 na ātapo ti.

¹ so C⁶ C⁵, B⁶ omite kathā. ² B⁶ -ti-. ³ C⁶ -sattha-, B⁶ -sathara. ⁴ B⁶
 omite na. ⁵ B⁶ -lu-. ⁶ B⁶ haṭṭhamahatho. ⁷ C⁶ -tautaku-, B⁶ -tattani-. ⁸
 C⁶ -ti. ⁹ B⁶ ekona. ¹⁰ C⁶ āyogavattena, C⁶ āyogavattena, B⁶ āyogamattena.
¹¹ B⁶ bhāṇaṃ bhāyauto. ¹² B⁶ adda pi. ¹³ B⁶ vālukātappam. ¹⁴ kāsava-
 tuttho wanting in C⁶. ¹⁵ B⁶ adda gacchanto. ¹⁶ C⁶ C⁵ B⁶ -ti-. ¹⁷ B⁶ -hā-.
¹⁸ C⁶ B⁶ -ti-. ¹⁹ C⁶ ad-, C⁶ idice-, B⁶ adimachārīkasaṃkhā-. ²⁰ C⁶ B⁶ -le-.
²¹ B⁶ upharāṭṭh-. ²² B⁶ āha-. ²³ B⁶ ātapa. ²⁴ B⁶ ut. ²⁵ B⁶ adda maṃ. ²⁶
 B⁶ ātapa. ²⁷ B⁶ attha.

Atha naṃ rājā „ko nāma te attho“ ti pucchī. So āha: „āhaṃ deva dakkhinadvāre kapaṇṭhiyā saddhīm samvāsaṃ kappayimī¹, sā maṃ ‘chanakīlaṃ’ sāmi² kiṭṭissāma, atthi te kiñci hatthe³ ti pucchī, atha naṃ āhaṃ ‘mama nīdhānaṃ uttaradvāre pākārantare ṭhapitaṃ’ ti avacaṃ⁴, sā ‘gaccha taṃ āhara, ubho pi kiṭṭissāma’ ti maṃ pahini, sā me tassā kathā hadayaṃ na vijahati, taṃ maṃ anussarantaṃ kāmātapo tapati, ayaṃ me deva’ attho“ ti⁵. „Atha⁶ evarūpaṃ vātātaṃ agapetvā kin te tussanakāraṇaṃ yena⁷ gāyanto gacchasi⁸“.

10 „Deva taṃ nīdhānaṃ āharitvā ‘tāya saddhīm abhiramissāmi’ iminā kāraṇena tuttho gāyāmi⁹“.

„Kim pana¹⁰ bho purisa uttaradvāre ṭhapitanīdhānaṃ sataṣaṭṭassamattaṃ¹¹ atthīti¹². „N¹³ atthi deva“ ti¹⁴. „Tena hi paññāsasahassāni cattāṭisa tiṃsa visati dasa pañca cattāri tayo dve eko kaḥāpano adḍho

15 pādo cattāro māsakā tayo dve eko māsako“ ti pucchī. Sabbaṃ paṭikkhipitvā „adḍhamāsako“ ti vutte¹⁵. „Āma deva, ettakaṃ mayhaṃ dhanam, taṃ āharitvā tāya saddhīm abhiramissāmi gacchāmi, tāya pītiyā tena¹⁶ somanassena na maṃ esa vātātapo tapatīti¹⁷. Atha naṃ rājā „bho purisa evarūpe¹⁸

20 ātape tattha mā gamī, āhaṃ te addhamāsakaṃ dassāmi¹⁹“ āha. „Deva tumhākaṃ kathāya ṭhatvā taṃ ca gaṇhissāmi²⁰ itaraṃ ca²¹ na nāsessāmi²², mama gamanaṃ ahāpetvā²³ taṃ pi gaṇhessāmi²⁴. „Bho puriso nivatta, māsakaṃ²⁵ te dassāmi, dve māsake ti evaṃ vaddhetvā²⁶ koṭiṃ koṭisataṃ aparimitaṃ

25 dhanam dassāmi, nivattā²⁷ ti²⁸ vutte pi „deva taṃ gaṇhetvā itaram pi gaṇhissāmi²⁹ cceva³⁰ āha. Tato setthitṭhānādihi ṭhānantarehi palobhito yāva oparajjā³¹ tath³² eva vatvā „upadḍha-

¹ B⁴ kappesi. ² B⁴ chanakī. ³ B⁴ omits sī-. ⁴ C⁶ C⁶ -ca. ⁵ B⁴ so in the place of deva. ⁶ B⁴ adds avaca. ⁷ B⁴ adds naṃ. ⁸ B⁴ adds va. ⁹ B⁴ adds te. ¹⁰ C⁶ atra-. B⁴ yatthase-. ¹¹ B⁴ adds rājā. ¹² C⁶ C⁶ vutto. ¹³ B⁴ omits tena. ¹⁴ C⁶ -po. ¹⁵ B⁴ -mitti. ¹⁶ B⁴ adds dhanam. ¹⁷ B⁴ chetthasāmi. ¹⁸ C⁶ āha-. B⁴ āharūpe-. ¹⁹ B⁴ gaṇhissāmi. ²⁰ B⁴ nivatthānakhimi-. ²¹ B⁴ adds yāva. ²² C⁶ C⁶ dassāmi nivattā. C⁶ dassāmi nivattā. ²³ B⁴ itaram gamissāmi cceva. ²⁴ B⁴ oparajjā. ²⁵ B⁴ oparajjā.

rajjam te dassāmi, nivattā¹ ti vutte sampaticchi. Rājā „gaccha², mama sahāyassa massam³ karetvā nahāpetvā alamkaritvā āsetha nan⁴ ti amacce ānāpesi. Āmaccā tathā akamso. Rājā rājjam dvidhā bhinditvā tassa upaddharājjam dāpea. So pana tam gahetvāpi „addhamāsakapemena⁵ uttarapassam gato yevā⁶ ti vadanti. So Addhamāsakarājā sāma ahosi. Te samaggā sammadamānā rājjam karevā eka-divasaṃ uyyānam gamisau. Tattha kiñitvā Udayarājā Addhamāsakarañño amhe ssaṃ katvā nipajji. Tasmiṃ niddam okkanto parivāramanussa kilāubhavanavasena⁷ tattha tattha agamaṃsu. Addhamāsakarājā „kiṃ me niccakālam upaddharājjena, loiam maretvā aham eva rājjam⁸ karessāmīti⁹ khaggaṃ abbahitvā¹⁰ „paharissāmi nan¹¹ ti cintetvā pana „ayam rājā maṃ daliddam¹² kapāmanussaṃ attanā samānam katvā mahanta issariye patitthāpesi, evarūpaṃ¹³ nāma yasudāyakaṃ maretuṃ¹⁴ mama icchā uppannā, ayuttam vata me katan¹⁵ ti satim paṭilabbhitvā khaggaṃ pavesesi. Ath¹⁶ assa dutiyam pi tatiyam pi tath¹⁷ eva cittaṃ uppajji. Tato cintesi „idaṃ cittaṃ punappuna uppajjamānaṃ pāpakamme yojeyyā¹⁸ ti so asin bhūmiyaṃ khipitvā rājānaṃ utthāpetvā¹⁹ „khamāhi deva²⁰ ti padeso pati. „Nann samma²¹ tava maṃ antare dōso n²² atthīti²³. „Atthi mahārāja, ahaṃ idaṃ uāma akāsin²⁴ ti. „Tena hi²⁵ samma khamāmi te, icchanto pana rājjam karehi, ahaṃ uparājā hutvā²⁶ upatthahissāmīti²⁷. So „na me deva rājjon²⁸ attho²⁹, ayam hi tanhā maṃ apāyesu nibbattāpessati, tava rājjam, tvam³⁰ eva gaṇha, ahaṃ pabbajissāmi, diṭṭham me³¹ kāmassa mūlam³², ayam hi saṃkappentassa³³ vaddhati, na

¹ C¹ -vatta. ² B¹ gacchatha. ³ B¹ kassamassam. ⁴ B¹ -sakamra. ⁵ B¹ -nugamana-. ⁶ B¹ sakalam-. ⁷ B¹ sannayitvā. ⁸ B¹ -dda. ⁹ B¹ mareva rājjam karessāmīti. ¹⁰ B¹ kamman. ¹¹ B¹ niyyojya. ¹² B¹ utthā-. ¹³ B¹ adde ti. ¹⁴ B¹ kin. ¹⁵ C¹ C² tena hetu, C³ hananta. ¹⁶ B¹ adde tam. ¹⁷ B¹ -na attho. ¹⁸ C¹ taveva, C² tamra, C³ nameva. ¹⁹ B¹ ālitham, omittitv me. ²⁰ C¹ kāmamō-. ²¹ B¹ adde saṃkappena.

dhāni¹ nañ ito paṭṭhāya saṃkappessāmīti² udānañ³ udānento
catuttham gātham āha:

4. Addasañ kāmā te mūlañ, saṃkappā kāmā⁴ jāyasi,
na tañ saṃkappayissāmi, evaṃ kāmā⁵ na hobhīti⁶. 39.

5. Tatha evaṃ ti evaṃ mama antare, na hobhīti na appajjessasi.

Evaṃ ca paṇa vatvā paṇa kāmesu anuyuttassa⁷ mahā-
janassa dhammaṃ desento pañcamam gātham āha:

6. Appāpi kāmā na alaṃ⁸, bahūhi pi na tappati,
abha⁹ bālāpanā¹⁰, paṭivijjheṭṭha jaggato ti. 40.

16. Tatha āhā¹¹ ti samvegadīpanam, jaggato ti jagganto, idam vuttam
hottī mahārāja imassa mahājānassa appāpi¹² vatthukāmaḥṣeṣakāma¹³ na alaṃ
pariyanta¹⁴ va, bahūhi pi ca tehi na tappet¹⁵ eva¹⁶, āhō itoe mama rūpa mama
saddā ti tapanto bālāpanā kāmā, ime vipassanañ vaṭṭhetvā bodhipakkhi-
yānañ¹⁷ dhammanāva bhāvanānuyogam anuyutto jagganto kulaputo paṭivijjheṭṭha,
17. paritūḥapāhāntthāsamayehi abhisaṃetvā peṭṭheyya¹⁸.

Evaṃ so mahājānassa dhammaṃ desetvā Udayarājānañ
rajjam paṭicchāpetvā mahājānañ assamukham rudamānañ¹⁹
pahāya Himavantañ pavāsitvā pabbajitvā jhānābhinnānañ nib-
batteci²⁰. Tassa pabbajitakāle Udayarāja tañ udānañ sakalañ
20. katvā udānento chaṭṭham²¹ gātham āha:

- a. Appassa kammassa phalañ mama-y-idañ,
Udayo ajjhagamā mahattapattam,
suladdhalābhā vata māṇavaṃsa
yo pabbajā kāmārāgañ pahāyā²² ti. 41.

25. Tatha Udayo ti atthamā candhāya vadeti, mahattapattam ti ma-
hābhāṇam paṇam vipulam tīstiyaṃ ajjhagamā, māṇavaṃsa²³ ti suttassa
mayham saḥāyassa sutaddhalābhā²⁴ yo²⁵ kāmārāgañ pahāya pabbajito ti
adhippayan²⁶ evaṃ āha.

¹ C¹ C² ṭhāni, B¹ ṭhāni. ² B¹ anāṃ ca. ³ B¹ -mañ. ⁴ B¹ kāmā. ⁵ B¹
pohi-, B¹ hobhī. ⁶ B¹ -yujjantassa. ⁷ C¹ C² alaṃ. ⁸ B¹ asatā, B¹ asatā-
⁹ B¹ bala-. ¹⁰ C¹ angahā, B¹ asatā. ¹¹ B¹ appakāpi. ¹² C¹ C² -pantā,
B¹ pariyantā. ¹³ B¹ tappattonera. ¹⁴ B¹ bodhi-. ¹⁵ B¹ -yya ti. ¹⁶ B¹ ro-
¹⁷ B¹ nipattareya viḥāsi. ¹⁸ B¹ chaṭṭhamā. ¹⁹ B¹ -lho. ²⁰ B¹ so.

Imissā pana gāthāya na koci attham jānāti. Atha nam
 ekadivasam aggamaheṣi gāthāy¹ attham² pucchī. Rājā na
 kathesi. Eko pan³ assa Gaṅgamālo nāma maṅgalaṇahāpito,
 so rañño massum karonto paṭhamam khuraparikkammam katvā
 pacchā saṇḍāsena lomāni gaṇhāti. Rañño⁴ khuraparikkamma-
 kāle sukham hoti lomaharaṇakāle dukkham. So paṭhamam
 tassa varam dātukāmo hoti, pacchā sīsacchedam⁵ ākarikkhati.
 Ath⁶ ekadivasam „bhaddhe amhākam⁷ maṅgalakappako⁸” bale⁹
 ti deviyā tam attham ārocetvā „kiṃ pana deva kātum vatta-
 titi¹⁰” vutte „paṭhamam¹¹ lomāni gaṇetvā pacchā khurakammam¹²”
 ti āha. Sā kappakam pakkosāpetvā „tāta idāni rañño mas-
 sukarapaḍivase paṭhamam lomāni gaṇetvā pacchā khurapari-
 kammam¹³ kareyyāsīti, rañño ca¹⁴ varam gaṇhāhīti¹⁵” vutte „añ-
 ñena me deva¹⁶” attho n¹⁷ atthi, tumhākam udānagāthāya attham
 āciikkhathā¹⁸ ti vadeyyāsi, ahaṃ te bahum dhanam dassāmi¹⁹”
 āha. So „sādhū²⁰” ti sampatiṇṇhitvā massukarapaḍivase pa-
 ṭhamam saṇḍāsam gaṇhitvā „kiṃ bhane Gaṅgamālo apubbam
 te karanam²¹” ti rañño vutto „deva kappakā nāma apubbam pi
 karonti²²” vatvā paṭhamam lomāni gaṇetvā pacchā khura-
 parikkammam akāsi. Rājā „varam gaṇhā²³” ti āha. „Deva
 aññena me attho n²⁴ atthi²⁵”, udānagāthāya attham kathethā²⁶
 ti. Rājā attano daliddakāle kataṃ²⁷ kathetum lajjanto „tāta
 iminā te vareṇa ke attho, aññam gaṇhā²⁸” ti āha. „Etaṃ
 eva dehi devā²⁹” ti. So musāvādaḥbhayena „sādhū³⁰” ti sam-
 patiṇṇhitvā Kummāsapiṇḍajātaka vuttanayena³¹ sabbam saṃ-
 vidahāpetvā ratanapallamke nisīditvā „ahaṃ Gaṅgamālo puri-
 mabhaye imasmim yeva nagare³²” ti sabbam purimakiriyaṃ
 āciikkhitvā „iminā kāraṇena upaddhagātham³³”, sahāyo pana
 me pabbajito, ahaṃ pamatto hotvā³⁴ rajjam eva kāremi³⁵ti iminā

¹ B² -ya attham. ² B² adda ta. ³ B² -danam. ⁴ B² omits a. ⁵ B² mā-
 laka. ⁶ B² adda saṇḍāsena. ⁷ B² -paṭhamam. ⁸ B² deva me. ⁹ B² -bāhi.
¹⁰ B² adda tumhākam. ¹¹ B² karoti. ¹² C² B² katham. C² katham corr. to
 kataṃ. ¹³ B² -neva. ¹⁴ B² adda vate. ¹⁵ B² omits hotvā.

kāraṇeṇa paccēhāsupāddhagātham vadāmiti¹ udānassa attham²
 kathesi. Tam sutvā kappako „upaḍḍhuposathakammēna kira
 rañño ayaṃ sampatti laddhā, kusalam nāma kātabbam, yaṃ
 nūnānam pabbajitvā attano paṭiṭṭham kāreyyam“ ti cintetvā
 5 nātibhogaparivattam³ pahāya rājānam pabbajjam anujānapetvā
 Himavataṃ gantvā isipabbajjam pabbajitvā tilakkhanam āro-
 petvā vipassanam vadḍhetvā paccēkabodhim patvā iddhiya
 nibbattapattacivaradharo Gandhamādanapabbato paṇca cha
 vassāni vasitvā „Bāraṇasirājānam“ olokessāmiti⁴ ākāsenā-
 10 gantvā uyyāne maṅgalasūlāya⁵ nisīdi. Uyyānapālo sañjānitvā⁶
 rañño ārocesi: „deva Gaṅgamālo paccēkabuddho hutvā ākāsenā-
 gantvā uyyāne nisinnō“ ti. Rājā sutvā „paccēkabuddham
 vandissāmiti“ vegēna nikkhami. Rājamātsipi putteṇa saddhim
 yeva nikkhami. Rājā uyyānam pavisitvā taṃ vanditvā eka-
 15 mantam nisīdi saddhim parisāya. So rañṇā⁷ saddhim paṭi-
 santhāradu karonto „kiṃ Brahmaḍatta appamatto si“, dham-
 mena rajjam kāresi, dānādini puñṇāni karosīti⁸ rājānam kulānā-
 mena ālapitvā paṭisanthāram karoti. Tam sutvā rañño mātā
 20 „ayaṃ hinajacco malamajjano⁹ nahāpitaputto attācam na jā-
 rō nāti, mama puttam paṭhavissaram jāṭikhattiyam¹⁰ Brahmaḍattā
 ti nāmenālapati¹¹“ kujihitvā sattamaṃ gātham āha:

1. Tapasā pajahanti¹² pāpakammam,
 tapasā nahāpitakumbhakārābhāvam,
 tapasā abhibbhoya Gaṅgamāla
 25 nāmenālapas¹³ ajja Brahmaḍattā ti. 42.

Tasā¹⁴ artho: ime tva saccā tapasā attano¹⁵ katena tapogūṇeṇa pāpa-
 kammam jahantō, kiṃ pan' evam¹⁶ tapasā¹⁷ nahāpitakumbhakārābhāvam pi
 jahanti yaṃ tvaṃ Gaṅgamāla attano tapasā abhibbhoya mama puttam Brahma-
 ḍattam nāmenālapas¹⁸, paṭirōpan¹⁹ mī te etāni ti.

¹ Eā katham. ² C² C³ -saddham, Bā -vuttam. ³ C² C³ -sīm. ⁴ Bā -yam.
⁵ Jā sūla gantvā. ⁶ C² C³ Eā rañño, C² rañño cori, to rañṇā. ⁷ Bā sili.
⁸ Bā -maccano. ⁹ Bā -khetam. ¹⁰ C² C³ jahanti. ¹¹ Bā -nā. ¹² Bā patto.
¹³ Eā omitti tapasā. ¹⁴ Bā -siti. ¹⁵ Bā -pan.

Rāja mātaraṃ vāretvā paccekabuddhasaṃ gūṇaṃ pakā-
sento atthamaṃ gātham āha:

*. Sandiṭṭhikam eva¹ passatha
khaṇṭisoracciyaṃ² yo³ vipāko,
yo⁴ sabbiṃjaṇassa vanditā bhū⁵
taṃ vandāma sarājikā samaccā ti. 43.

Tatha khaṇṭisoracciyaṃ² ti adhiṭṭhānakkhaṇṭiyaṃ va saraccassa ex,
vandāma⁵ ti taṃ idāni mayam sarājikā samaccā sabbe vandāma, passatha
amma khaṇṭisoraccinam² vipākaṃ ti

Raṇṇā mātari vāritāya sesamahājano utthahitvā „ayuttam¹⁰
tāva⁸ evarūpassa hinajaccassa tomhe nāmenālapitun⁹“ ti āha.
Rāja mahājanaṃ⁶ paṭibāhivā tassa guṇakatham⁷ kathetum
esāmagātham āha:

o. Mā kiñci avacuttha Gaṅgamālāṃ
muninaṃ¹¹ monapathesu sikkhamānaṃ,
eso hi atari¹² anuvaṇṇi
yaṃ taritvā vicaranti¹³ vītasoka ti. 44.

Tatha muninaṃ¹¹ ti agārāmagārākaṇṭhāsekkhapascekamunūtu pacce-
kamunā, monapathesu sikkhamānaṃ ti pubbhūgapaṭipadibodhapakkhiya-
dhammasaṃskhātesu¹² monapathesu sikkhamānaṃ, anuvaṇṇi¹³ ti samaṇa-
samudāhāraṃ¹⁴.

Evam¹⁵ vatvā rāja paccekabuddham vanditvā „bhante
mayhaṃ mātā khamathā“ ti āha. „Khamāma¹⁶ mahārāja“ ti.
Rājaparisāpi¹⁷ naṃ khamāpesi. Rāja attānaṃ nissāya vasa-
natthāya paṭiññaṃ yāci. Paccekabuddho pana adatvā sarājī-
kāya parisāya passantiyā va ākāse thatvā raṇṇo ovādaṃ datvā
Gaṇḍhamādanam eva gato.

¹ B¹ edd amma. ² B¹ -saraccassa. ³ C¹ so. ⁴ B¹ se. ⁵ B¹ āha. ⁶ B¹ edd. ⁷ B¹ -taccasā. ⁸ C¹ C² omitt khānti. ⁹ B¹ tedevā. ¹⁰ B¹ eddā pi. ¹¹ B¹ gūṇaṃ. ¹² C¹ -ad-. ¹³ C¹ C² B¹ -ti. B¹ atthari. ¹⁴ C¹ C² vitaranti. B¹ evaranti. ¹⁵ B¹ vicaranti. ¹⁶ C¹ C² munin. B¹ muninaṃ. ¹⁷ B¹ -paṭiṇṇaṃ iteva sikkhāsu sat-
tattha bodhipakkhi. ¹⁸ B¹ -ramahāsa-. ¹⁹ B¹ evaṇṇa pana. ²⁰ B¹ -mī.
²¹ B¹ omitt pi.

Satthā imam desanām' āharitvā „evam' upāsakā uposathavāso
nāma vasitabbhāyuttako" ti vatvā jātakam samodhānesi. „Tadā
pucchabuddho parinibbāyi. Aḍḍhamāsarurājā Ānando ahoṣi mahesi'
Rāhulamātā, Udayarājā pana aham evā" ti. Gaṅgamāla-jātakam'.

6. Cetiya-jātaka.

Dhammo have kato kantīti. Idam Satthā Jetavana
vihāranto Devadattassa paṭhaviparivāsanam ārabhha kathesi. Tas-
sīm' hī divase' dhammasabbhāyam katham' samuttāpesum: „āvuso
Devadatto musāvādam kutvā paṭhavim pavittṭho Avici-pariṇāyo jāto"
ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'tiha bhikkhave etarahi kathāya
saṁsisinnā" ti pucchitvā „Imāya nāma" ti vutte „na bhikkhave idān'
eva pubbe pi paṭhavim pavittṭho yevā" ti vatvā' atitām āharī:

Atite paṭhamakappe Mahāsammato nāma rājā asam-
kheyyāyuko' ahoṣi. Tassa puttō Rojo nāma, Rojassa' Vara-
rojo nāma, tassa' Kalyāṇo nāma, Kalyāṇassa' Varakalyāṇo
nāma, Varakalyāṇassa' Uposatho nāma', Uposathassa' Man-
dhātā nāma, Mandhātussa' Varamandhātā nāma, tassa' puttō
Caro' nāma, Carassa' puttō Upacaro' nāma ahoṣi'. Apa-
caro' ti pi tass' eva nāman. So Cetiya-ratṭhe Sotthivati-
nagare' rajjam' kāresi, catūhi iddhihi' samannāgato sṭheṣi:
uparicaro' hoti ākāśagāmi, cattāro nam' devaputtā catusu
pi' disāsu khaggahatthā rakkhanti, kāyato candanagandho
vāyati, mukhato appalagandho. Tassa Kapilo' nāma brāh-
maṇo purohito ahoṣi. Kapilabrāhmaṇassa' pana kanittṭho
Korakalambo nāma raññā saddhiṁ ekācariyakule uggahitasip-
pālasahāyo'. Tassa kumārakāle yeva „aham rajjam' patvā

¹ B¹ dhamma-; ² B⁴ evaṭṭa. ³ B¹ ahoṣi rañño mātā mahāmāyā aggamahesi, C¹ C² mahesi. ⁴ B¹ adda paṭcamam. ⁵ B¹ -ā. ⁶ B¹ adda bhikkhu. ⁷ na bhikkhave --- vatvā wanting in C¹ C². ⁸ B¹ -yo. ⁹ B¹ tassa puttō in the place of yo-. ¹⁰ B¹ adda puttō. ¹¹ C¹ omitta Uposatho nāma. ¹² B¹ uposathassa puttō varuposatho nāma varuposathassa puttō manatā nāma. ¹³ B¹ -tassa puttō. ¹⁴ B¹ varamandhassa. ¹⁵ B¹ caro. ¹⁶ B¹ carassa. ¹⁷ B¹ -tato. ¹⁸ B¹ omitta ahoṣi. ¹⁹ B¹ uparivaro. Cfr. Ind. Stud. 3 Bd. p. 412, Dipavamsa p. 26, Milindap. p. 202. ²⁰ B¹ ekācariyana-. ²¹ B¹ rajjiddhi. ²² B¹ uparivaro. ²³ B¹ omitta nam. ²⁴ B¹ omitta pi. ²⁵ B¹ kappi. ²⁶ B¹ adda so.

tnyhaṃ purohitatṭhānaṃ dassāmiti¹ patijāni. So rajjaṃ pav-
tvāpi pitu purohitaṃ Kapilabrāhmaṇaṃ² purohitatṭhānato
cāvetuṃ nāsakkihi. Purohite pana āttano upatṭhānaṃ āgac-
chante tasmā gāravena apacitākāraṃ dasseti³. Brāhmaṇo
taṃ sallakkhetvā „rajjaṃ⁴ nāma samavayehi saddhim supari-
hāraṃ⁵ hoti⁶, ahaṃ rājānaṃ āpucchitvā pabbajissāmiti⁷“ cinte-
tvā „deva ahaṃ mahallako, gehe kumāro⁸“ atthi, taṃ puro-
hitaṃ karehi, ahaṃ pabbajissāmiti⁹ rājānaṃ anujānapetvā
puttaṃ purohitatṭhāne thapāpetvā¹⁰ rājuyyānaṃ pavisitvā isi-
pabbajjaṃ pabbajitvā jhānābhinnānaṃ nibbattetvā puttaṃ upa-
nissāya¹¹ tatth¹² eva vasaṃ kappesi. Korakalambako „ayaṃ
pabbajanto¹³ mayhaṃ thānantaraṃ na¹⁴ dāpesīti¹⁵“ bhātari āghā-
taṃ bandhitvā ekadivasam sukkaṭṭhāsamaye¹⁶ raṇṇā¹⁷ „Kora-
kalambaka tvaṃ¹⁸ purohitatṭhānaṃ na karosīti¹⁹“ vutte „āma
deva na karomi²⁰“, bhātā me kareṇīti²¹ āha. „Nanu te bhātā²²
pabbajito²³“ ti. „Āma pabbajito, thānantaraṃ pana puttassa
dāpesīti²⁴“. „Tena hi tvaṃ kareṇīti²⁵“. „Deva paveniyā²⁶“ āgataṃ
thānantaraṃ²⁷ bhātaraṃ apanetvā na sakkā mayā kātuṃ²⁸“ ti.
„Evaṃ saṃte ahaṃ²⁹ taṃ mahallakaṃ katvā itaraṃ³⁰“ te ka-
miṭṭhaṃ karissāmiti³¹. „Kathasā devā³²“ ti. „Musāvādaṃ³³
katvā³⁴“ ti. „Kiṃ deva na jānātha yathā mama bhātā mahā-
tena abbhutadhammena samannāgato vijjādharo, so abhūtena³⁵
tumhe vañcessati, cattāro devaputte antarahite viya karissati,
kāyato ca mukhato ca gandhaṃ³⁶ duggandhaṃ viya karissati,
tumhe ākāsaṃ otāretvā bhūmijaṃ thite³⁷ viya karissati, tumhe³⁸
pāthaviṃ pavisantā viya bhavissatha, tadā tumhākaṃ kathāya
patitṭhātum na sakkhissatha³⁹“ ti. „Tvam evaṃ saṇṇaṃ mā
kari, ahaṃ kātuṃ sakkhissāmiti. „Kadā karissatha devā⁴⁰“ ti.

¹ Bā kappi-. ² Bā -a. ³ Bā rajā. ⁴ Bā sukkaṭṭha-. ⁵ Bā sabbhā. ⁶ Bā
-rako. ⁷ Bā thapetvā. ⁸ Bā nissāya. ⁹ Bā pi na. ¹⁰ Bā omite na. ¹¹ Bā
sukkaṭṭhāya sa-. ¹² Bā raṇṇa. ¹³ Bā itaraṃ corr. to kīlā. ¹⁴ Bā -mitti
kāsaṃ. ¹⁵ Cā paveniyā. Cā paveniya. Bā pavetiya. ¹⁶ Bā adda mama. ¹⁷
Bā kareṇīti. ¹⁸ Cā ahaṃ. ¹⁹ Bā arataṃ. ²⁰ Bā abbhutadhammena. ²¹ Bā eagan-
²² Cā -to. Bā thāya.

- „Itto sattamo divase“ ti. Sā kathā sakkulanagare pākataṃ abosi.
 „Rājā kira musāvādam katvā mahallakam¹ khuddakam karis-
 sati“, thānantaram khuddakassa dāpessati, kīdiso nu kho
 musāvādo nāma, kiṃ nīlako udāho pitakādisu aññataro vanno“
 3 ti evaṃ mahājanassa parivittakko udapādi. Tada kira lo-
 kassa saccavādikālo, musāvādo nāma² evarūpo ti pi na jā-
 nanti. Purohitaputto pi taṃ katham sutvā pītu³ kathesi: „tāta
 rājā kira musāvādam katvā tumhe khuddake katvā amhākam
 thānantaram mama petteyyassa⁴ dassatīti“. „Tāta rājā musā-
 10 vādam katvāpi amhākam thānantaram haritum na sakkhis-
 sati“, kataradivasam pana karisatīti“. „Itto kira sattamo
 divase“ ti. „Tena hi tadā mayham āroceyyāsīti“. Sattamo
 divase mahājano „musāvādam passāma“⁵ ti rājāṅgane sannip-
 patitvā mañcātimañce bandhi⁶. Kumāro gacchvā pītu āroceṣi.
 15 Rājā alamkatapaṭṭiyatto nikkhamitvā mahājanamajjhe rājāṅ-
 gane ākāse aṭṭhāsi. Tāpaso ākāsenāgantvā⁷ rañño purato
 nisidhanacammam attharitvā ākāse pallamkena nisiditvā „saccam
 kira tvaṃ mahārāja musāvādam katvā khuddakam mahallakam
 katvā tassa thānantaram dātukāmo sīti“⁸. „Ama ācariya
 20 evaṃ me katan⁹“ ti. Atha nam so ovaḍanto „mahārāja
 musāvādo nāma bhāriyo guṇaparidhamāśako, catūsu apāyesu
 nibbattāpeti, rājā nāma musāvādam¹⁰ karonto dhammam hanti¹¹,
 so dhammam hanitvā sayam eva haññatīti“^{12,13} vatvā¹⁴ paṭha-
 nam gātham āha:
 25 1. Dhammo havo hato¹⁵ hanti, nāhato hanti kaṇḍinam,
 tasmā hi dhammam na havo¹⁶ mā taṃ¹⁷ dhammo hato
 hanīti. 45.

¹ B⁴ edde karisati. ² B⁴ edde khuddakam mahallakam karisati. ³ B⁴ otto
 na. ⁴ B⁴ edde santikam gacchati. ⁵ B⁴ cūlapitussa. ⁶ B⁴ -mhi. ⁷ B⁴ tan-
 dhira sīharum tam. ⁸ B⁴ -na gacchati. ⁹ C⁴ C⁶ -si. ¹⁰ B⁴ karitān. ¹¹
 katvā khudda- - - vādam wanning lu C⁴. ¹² B⁴ hanati. ¹³ C⁴ C⁶ sañña-
 B⁴ hañña. ¹⁴ B⁴ onita vatva. ¹⁵ B⁴ pāto. ¹⁶ B⁴ haññatīti. ¹⁷ B⁴ vān.

Tattha dhammo ti jettāpasāyamedhammo adhippeto¹.

Atha nam uttarim pi evadanto „sace mahārāja musā-
vādaṃ karissasi catasso² iddhiyo antaradhāyissanti³“ vatvā
dutiyaṃ gātham āha:

„Alīkaṃ bhāsamānassa apakkamanti devatā,
pātikaṃ ca mukhaṃ vāti saggaṭṭhānā⁴“ ca dhamsati
yo jānati⁵ pucchito pañhaṃ aññathā nam viyakareti. 46.

Tattha apakkamanti devatā⁶ hi mahārāja sace alīkaṃ bhāsaṃ
cattāro devaputā ārakkhāṃ chaḍḍeva antaradhāyissanti⁷ adhippāyena vadati, 46
pātikaṃ ca mukhaṃ ti mukhaṃ ca te kāya ca alīkaṃ pūṭṭigandhaṃ capāsa-
diti⁸ sandhāyāha, saggaṭṭhānā⁹ ca dhamsati ākāsaṃ bhāssitvā pathaviṃ
parihāyati¹⁰ ti jānati evam āha.

Tam sutvā rājā bhūto Korakalambakam olokesi. Atha
nam so „mā bhāyi mahārāja, nann mayā paṭhamam eva tum- 12
hākam etaṃ kathitaṃ“ ti ādiṃ āha. Rājā Kapilassa¹¹ vaca-
nani sutvā¹² attano katham¹³ eva purato karonto „tvam si¹⁴
bhante kaṇiṭṭho, jettṭho Korakalambako¹⁵“ ti āha. Ath¹⁶ assa
saha musāvādena cattāro devaputā „tādisassa musāvādino
ārakkhaṃ na gaṇhissāmi¹⁷“ ti khagge pādamūle chaḍḍetvā 20
antaradhāyissu, mukhaṃ¹⁸ bhinnakukkuṭaṇḍam¹⁹ viya kāye
vivaṭavaccakuṭi viya duggandhaṃ vāyi, ākāsaṃ²⁰ bhāssitvā
pathaviyaṃ parihāyati²¹ catasso iddhiyo parihāyissu²². Atha
nam mahāpurohito „mā bhāyi mahārāja, sace saccam bha-
nissasi sabhaṃ te paṭipākatikaṃ²³ karissāmi²⁴“ vatvā tatiyaṃ 25
gātham āha:

„Sace hi saccam bhānasi hohi rāja yathā pure,
musā ce²⁵ bhāsaso rājā bhūmiyaṃ tiṭṭha²⁶ Cetiya²⁷“ ti. 47.

¹ Bē iddhāpīpeto. ² Bē adda te. ³ C¹ C² -naṃ, C³ -na, Bē sakāṭhānā. ⁴
C¹ C² jānam, C³ jānati cori, to jānam. ⁵ Bē sayissanti nam. ⁶ C¹ C² -naṃ,
C³ -naṃ. ⁷ Bē pavissanti. ⁸ Bē kappi. ⁹ Bē sutāpi anadāyitā. ¹⁰ Bē attanā
kathitaṃ. ¹¹ Bē pi. ¹² Bē Kor. - jettṭho. ¹³ Bē mudam. ¹⁴ C¹ -kkuṭam, Bē
bhinnam kukkuṭakkūṭi. ¹⁵ Bē adda ca. ¹⁶ Bē -hi. ¹⁷ Bē parihāyissu. ¹⁸
Bē sabbaṃ paṭipākatikaṃ. ¹⁹ C¹ C² ceti. ²⁰ Bē paṭi-

Taṃha bhūmīyam tīrṭha¹ 'ti bhūmīyam yeva patittha, puna ikkham
laṅghitum na² sakkhissasitī attho.

So „passa mahārāja, pathamaṃ musāvāden³ eva te ca-
tasso iddhiyo antarāhitā, sallakkhehi⁴, idāni pi sakkā pati-
pākatikam⁵ kātun⁶“ ti vutte⁷ pi „evam katvā⁸ tumhe maṃ
vañceturūkamā⁹“ ti dutiyam pi musā¹⁰ bhaṇitvā yāva gopphakā¹¹
pathaviṃ pāvīsī. Atha naṃ puna pi brāhmaṇo „sallakkhehi
mahārāja¹²“ ti vatvā¹³ catuttham gātham āha:

1. Akāle vassati¹⁴ tassa kāle tassa na vassati
yo jānaṃ pucchito pañham aññathā naṃ viyākare¹⁵ ti. 48.

Tattha tassa¹⁶ 'ti yo jānato pucchitapañham¹⁷ omāśādan katvā aññathā
vīyākaroti¹⁸ tassa tañño vijjite dāre yuttakkāle avasāsitvā akāle vassatīti attho.

Atha naṃ puna pi „musāvādaphalena¹⁹ yāva gopphakā²⁰
pathaviṃ pavittho sallakkhehi mahārāja²¹“ ti vatvā pañcamam
gātham āha:

2. Sace hi saccam bhaṇasi hohi rāja yathā pure,
musā ce bhāsase rāja bhūmim²² pavisa Cetiya²³ 'ti. 49.

So tatiyam pi „tvam si bhante²⁴ kaniṭṭho, jettṭho Korakalam-
bako²⁵“ ti musāvādam eva katvā yāva jannukā²⁶ pathaviṃ pā-
viṣī. Atha naṃ „puna pi sallakkhehi mahārāja²⁷“ ti

3. Jivhā tassa dvidhā²⁸ hoti uragassēva disampati
yo jānaṃ pucchito pañham aññathā naṃ viyākare. 50.

4. Sace hi saccam bhaṇasi hohi rāja yathā pure,
musā ce bhāsase rāja bhīyyo pavisa Cetiya²⁹ 'ti. 51.

Imā dve gāthā vatvā „idāni pi sakkā patipākatikam³⁰ kātun³¹
“ ti āha. Rājā tassa vacanam³² anādiyaṃto „tvam si³³ bhante
kaniṭṭho, jettṭho Korakalambako³⁴“ ti catuttham pi musāvādam

¹ B¹ pati-. ² B² alanghritum. ³ B³ addo mahārāja. ⁴ B⁴ omite pati. ⁵ C⁵ C⁶ -a. ⁶ B⁶ aka-. ⁷ B⁷ musāvādam. ⁸ all four MSS. gopph-. ⁹ B⁹ addo idāni pi sakkā patipākatikam kātun. ¹⁰ B¹⁰ omite katvā. ¹¹ C¹¹ C¹² B¹³ -ti. ¹² B¹² -tamp-. ¹³ B¹³ aññamthā naṃ karoti. ¹⁴ B¹⁴ -balena. ¹⁵ C¹⁵ C¹⁶ -iyam. ¹⁶ B¹⁶ bhumi, B¹⁷ bhīyyo. ¹⁷ B¹⁷ omite si bhante. ¹⁸ C¹⁸ jannu- corr. to jannu-. ¹⁹ C¹⁹ C²⁰ dvidhā. ²⁰ B²⁰ omite pati. ²¹ B²¹ addo sutvāpi. ²² B²² pi.

katvā yāva katīto pathaviṃ pāvīsi. Atha nam brāhmaṇo „sallakkhehi mahārāja“ 'ti vatvā puna dve gāthā abhāsi:

8. Jivhā tassa na bhavati macchassaeva disampati
yo jānaṃ pucchito paṇhaṃ aññathā nam viyākare. 52.
9. Sace hi saccam bhaṇasi hohi rāja yathā pure,
musā ce bhāsase rāja bhiyyo pavisa Cetiya 'ti. 53.

Tattha macchassaeva 'ti nibbattanibbattatthāna musāādīna macchassa viya kathanasamattā jīhā na hoti, mūga va hoti attho¹.

So pañcamam pi² „tvam si³ bhante kaṇṭhho, jettho Kora-kalambako“⁴ ti musāvādaṃ katvā yāva nābhito pathaviṃ pāvīsi. Atha nam brāhmaṇo „puna pi sallakkhehi mahārāja“ 'ti vatvā dve gāthā abhāsi:

10. Thiyo tassa pajāyanti ra pumā jāyare kule
yo jānaṃ pucchito paṇhaṃ aññathā nam viyākare. 54.
11. Sace hi saccam bhaṇasi hohi rāja yathā pure,
musā ce bhāsase rāja bhiyyo pavisa Cetiya 'ti. 55.

Tatthā thiyo ti nibbattanibbattatthāna musāvādassa dhittaro va⁵ jāyanti, puttā na jāyanti attho.

Rājā⁶ anādiyitvā chaṭṭham⁷ pi tath' eva musā bhaṇitvā yāva thanā pathaviṃ pāvīsi. Puna⁸ pi brāhmaṇo „sallakkhehi mahārāja“ 'ti vatvā dve gāthā abhāsi:

12. Puttā tassa na bhavanti pakkamanti disodisaṃ
yo jānaṃ pucchito paṇhaṃ aññathā nam viyākare. 56.
13. Sace hi saccam bhaṇasi hohi rāja yathā pure,
musā ce bhāsase rāja bhiyyo pavisa Cetiya 'ti. 57.

Tattha pakkamantihi sacc⁹ musāvādassa puttā honti mātāpitronnam ant-pakkāṃ kule pajāyanti attho.

So pāpamittasamaggadosena tassa vacanam anādiyitvā sattamam pi tath' eva¹⁰ akāsi, ath' assa pathavi vivaram adāsi, Avicito jālā utthahitvā ganhi.

¹ C² C² omitt attho. ² B² -mam, omitt pi. ³ B² pi. ⁴ C² C² K² - - jettho.

⁵ B² pa. C² smitta va. ⁶ B² adda tassa vacanā. ⁷ B² aṭṭhamam, omitt pi.

⁸ B² attha nam pu-. ⁹ B² adda puna. ¹⁰ B² tattheva musāvādā.

14. Sa rājā isinā sutto¹ antalikkhecaro pure
pāvekkhi paṭhavim² c³ eso⁴ hīnatto⁵ patva pariāyān. 58.
15. Tasmā hi chandāgamanān na-ppasāsisanti paṇḍitā, (2 vol. II $\frac{177}{28}$.)
aduttacitto bhāseyya girān saccūpasumbhitaṃ ti 59.
8. Imā dve abhisambuddhagathā honti.

Tattha ** rājā ti bhikkhave so rājā. Cetiyo pubbe antalikkhe caro hutvā
pacche isinā abhisatto⁶ parihānabhāve hutvā patva pariāyān⁷ attano kila-
pariāyān patva paṭhavim⁸ pāsiṭṭi⁹ atthe, tasmā ti yasmā Cetiyaṛājā chanda-
gamanena Avici-pariāyāno jāto tasmā aduttacitto ti chandāgamaññi aduttacitto
10 hutvā saccam eva bhāseyyā¹⁰ ti.

Mahājano „Cetiyaṛājā isinā akkositvā musāvādaṃ katvā
Aviciṃ pavitthe“ ti bhayappatto ahoṣi. Rañño pañca puttā
āgantvā¹¹ „ambhākaṃ avassayo hobhī“ vadimsu. Brāhmaṇo „tāta,
tombhākaṃ pitā dhammaṃ nāsetvā musāvādaṃ katvā isinā
12 akkositvā Avici-paṭipanno“, dhammo nāṃ¹² esa hato hanati“,
tombhehi na sakkā idha vasitun“ ti vatvā¹³ sabbajettṭham¹⁴ „ehi
tvaṃ tāta, pācinadvārena nikkhamitvā ujukāṃ gacchanto
sabbasetam sattappatitṭhitam hatthiratanam passissasi“, tāya
saññāya tattha nagaram māpetvā vasa, taṃ nagaram Hatthi-
10 puram nāma bhavissatīti¹⁵ āha. Duttiyaṃ āmantetvā „tvaṃ
tāta dakkhinadvārena nikkhamitvā ujukāṃ eva¹⁶ gacchanto
sabbasetam assaratanam passissasi, tāya saññāya tattha na-
garam māpetvā vasa, taṃ nagaram Assapuram nāma bhavissa-
tīti¹⁷ āha. Tatiyaṃ āmantetvā „tvaṃ tāta pacchimadvārena
22 nikkhamitvā ujukāṃ¹⁸ gacchanto kesarnasiham passissasi, tāya
saññāya tattha nagaram māpetvā vasa, taṃ nagaram Sīha-
puram nāma bhavissatīti¹⁹ āha. Catuttham āmantetvā „tvaṃ
tāta uttaradvārena nikkhamitvā ujukāṃ yeva²⁰ gacchanto sab-
baratanamayaṃ cakkapañjaram²¹ passissasi, tāya saññāya

¹ B¹ iminā patto. ² B² jaccu. ³ C³ hīnanto, C⁴ hananto, B⁵ hīnanto, B⁶ hīnatto.
hīnatto. ⁴ C⁴ C⁵ -atto, B⁶ iminā atipattho. ⁵ B⁶ -yanti. ⁶ B⁶ adda brahma-
vassa padesu pativā. ⁷ B⁶ -uppanno. ⁸ C⁸ C⁹ hanti. ⁹ B⁶ adda ten. ¹⁰
B⁶ -jethakam. ¹¹ C¹¹ -ti, B⁶ pavissasi. ¹² C¹² adda gaccha. ¹³ C¹³ C¹⁴ add
gaccha. ¹⁴ B⁶ -kameva. ¹⁵ B⁶ pañcarakkam.

tattha nagaraṃ māpetvā vasa, tam nagaraṃ Uttarapañcālān
 nāma bhavissatīti¹ āha. Pañcamān āmantetvā „tāta tayā
 imasmiṃ thāne vasitum na sakkā, imasmiṃ nagare mahāthū-
 paṃ katvā nikkhamitvā pacchimanttarāya² disāya ujukam gac-
 cha, gacchanto³ dve pabbate aññamaññaṃ paharitvā⁴ daddarā⁵
 'ti saddam⁶ karonte passissasi, tāya saññāya tattha nagaraṃ
 māpetvā vasa⁷, tam nagaraṃ Daddarapuram⁸ nāma bhavissa-
 titi⁹ āha. Te pañca pi¹⁰ janā tāya saññāya gantvā tasmiṃ
 thāne nagaraṃ māpetvā vasimā.

Satthā imaṃ desanaṃ¹¹ āharitvā „na bhikkhave idān¹² eva pubbe¹³
 pi Devadatto musāvādam katvā paṭhavim pavattho¹⁴ ti vatvā jātakam
 samodhānesi: „Tadā Cetiyaarājā Devadatto ahoṃ. Kapilabhāraṃ¹⁵
 aham evā¹⁶ 'd. Cetiyaajātakam¹⁷.”

7. Indriyajātaka.

Ye indriyānaṃ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto pa-¹⁸
 cānandotiyaikapalebhaṇaṃ¹⁹ ārabha kathesi. Sāvatthiyaṃ kir²⁰
 eko kulaputto Satthu dhammadeśanaṃ sutvā „na sakkā agāramajjhe
 vasaṇtena ekantaparipunnāṃ ekantaparisuddhaṃ brahmacariyaṃ car-
 tum, niyyānāke sāsane²¹ pabbajitvā dukkhassa²² antam karissāmi²³
 gharaviṭṭhavaṃ puttadārassa niyyādetvā²⁴ Satthāraṃ pabbajjam²⁵ yāci.
 Satthāpi²⁶ „ssa pabbajjam dāpesi. Tassācariyupajjhāyehi²⁷ soddhīm
 piṇḍāya carato²⁸ navakattā²⁹ c³⁰ eva bhikkhūnaṃ bahubbhāvena ca
 kulagharo vā āsanasāliya vā āsanaṃ na pāpunāti³¹, saṃghaṇṇavaka-
 koṭiyam³² pūtham³³ vā phalakaṃ vā³⁴ pāpunāti, āhāro³⁵ pi ujukū-
 pūthena³⁶ ghaṭṭitā³⁷, bhinnasatthakayāgum³⁸ vā³⁹ pūṭisukkhakhaṇum⁴⁰
 vā jhāmasukkhakūro vā pāpunāti, yāpanapamāṇam na hoti⁴¹. So

¹ B¹ -mutta-. ² B² -kamava gacchanto-. ³ B³ -gacchante pa-. ⁴ B⁴ -saddam.

⁵ B⁵ -vati-. ⁶ C⁶ C⁶ daddapa-. ⁷ B⁷ omits pi. ⁸ B⁸ dhamma. ⁹ B⁹ kap-
 pilabhāraṃ pana. ¹⁰ B¹⁰ adds clasticism. ¹¹ C¹¹ -dū-. ¹² B¹² buddhaṃ.

¹³ B¹³ adds nikkhamitvā. ¹⁴ C¹⁴ omits pav-. ¹⁵ B¹⁵ tassa āc. ¹⁶ B¹⁶ caranti.

¹⁷ C¹⁷ navakattā. ¹⁸ C¹⁸ C¹⁸ pāpunantam in the place of na pāpunāti. ¹⁹

B¹⁹ -kūṭam ko-. ²⁰ B²⁰ pūtham. ²¹ B²¹ omits vā pha--vā. ²² B²² -va.

²³ B²³ ujuka-. ²⁴ so all four MSS. instead of -to. ²⁵ B²⁵ -satthaka kaṭṭhakaṃ vā

yāgum. ²⁶ B²⁶ adds pāpunāti. ²⁷ B²⁷ omits pūṭi. ²⁸ B²⁸ yāpanappakaṃ hoti.

- attanā jaddham gahetvā purāṇadutiyaṃ¹ santikam gacchati. ath'
 assa sā pattam gahetvā vanditvā pattato bhaddam haritvā² sasampā-
 tāni yāgubhattasūpayaññāni deti. mahallako rasatanhāya bhojhitvā
 purāṇadutiyaṃ³ jahitum na sakkoti. Sā cintesi: „baddhe nu kho
 5 so ti vimahissāmi na” ti. Ath’ ekadivaram janapadamussam
 setamattikāya bahāpetvā gehe mūdāpetvā aṇe pi ‘eva katipaye’
 manusse⁴ āsāpetvā⁵ thakam⁶ pānabhojanam dāpesi. Te khādantā
 bhunjantā⁷ nisīdīsu. Gehdvāre cakkesu gone bandhāpetvā ekam
 sakaṭam pi thāpāpesi. Sayam pana pūṭhigabbhe nisīditvā pūve paci-
 10 Mahallako āgantvā dvāre aṭṭhāsi. Tam divā⁸ eko mahallakapuriṇo
 „ayye eko there’ dvāre thito” ti āha. „Vanditvā aticchāpehīti”⁹
 „Aticchatha bhante” ti punappuna katbetvāpi tam anāgacchantam¹⁰
 divā „ayye there na gacchati” āha. Sā āgantvā sāṅikam ukkhi-
 pitvā eloketvā¹¹ „aho mama”¹² dārakapitā” ti vatvā nikkhamitvā van-
 15 ditvā pattam gahetvā geham pavasetvā bhojetvā bhojanapariyoṇe
 vanditvā „bhante tumhe idh’ eva parinibbāyatha, mayam ettakam
 kālam”¹³ aññam kulam na gaphimā¹⁴, assāṇike pana ghare ghara-
 vāso na santthāti, mayam aññam kulam gaphama, dūram janapadam
 gacchissāma, tumhe appamattā botā, sace me daso atthi khamathā”
 20 ti āha. Mahallakassa hadayaphālanakāle viya ahoṣi. Atha nam
 „aham tam jahitum na sakkomi, mā gaccha vibbhamissāmi, asu-
 katthāne”¹⁵ sātakaṃ peseti. pattacivaram paṭicchāpetvā āgacchissā-
 mi” āha. Sā „sādhū” ti sampapēhi. Mahallako vihāraṃ gantvā
 ācariyupajjhāye pattacivaram paṭicchāpento „kasmā”¹⁶ evaṃ karosīti”
 25 rutte „purāṇadutiyaṃ”¹⁷ jahitum na sakkomi, vibbhamissāmi” āha.
 Atha nam te anicchantam ñeva Satthū santikam netvā „kim bhik-
 khave imam avicchantam ñeva āṇayitthā” ti rutte „bhante ayaṃ
 ukkanthitvā vibbhamitukāmo” ti vadīsu. Atha mah Satthā „saccaṃ
 kira tam”¹⁸ ukkanthito” ti pucchitvā „sacca”¹⁹ bhante” ti „ko tam
 30 ukkanthāpetti” „purāṇadutiyaṃ”²⁰ bhante” ti rutte „bhikkhu”²¹ sā itthi
 toyham anatthakārikā, pubbe”²² tam etam”²³ nissāya catu”²⁴ jhānehi
 parhino mahādukkham patvā mahā nissāya tamhā dukkhā mucetvā
 paṭṭham”²⁵ jhānam paṭilabhi” vatvā atitam āhāsi:

¹ C¹ C² -dū-. ² B² tika-. ³ B² katipye. ⁴ B² parivarama-. ⁵ C¹ āsā- corr.
 to āsā-. B² āsā-. ⁶ B² repeats tho-. ⁷ C¹ C² bhojantā, B² bhaṇjantā. ⁸ B²
 athā aṇi sutvā. ⁹ B² mahāthero. ¹⁰ C¹ C² -petti. ¹¹ C¹ C² ās-. ¹² B²
 -kanto. ¹³ B² ambo amhākam. ¹⁴ B² ethake kile. ¹⁵ B² gaphama. ¹⁶ B²
 adda me. ¹⁷ B² adda āvuso. ¹⁸ B² adda bhikkhu. ¹⁹ B² āha. ²⁰ B² adda
 āhāro. ²¹ B² adda pl. ²² B² tam. ²³ so all four MSS. ²⁴ B² sattha.

Attite Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto tassa purohitam paṭicca tassa brāhmaṇiṇiā kuc-
 chismim¹ nibbatti. Jāṭadivase e' assa sakalanagare Avudhāni
 pajjalimsu, ten' assa Jotipālakumāro ti nāmaṃ karimsu.
 So vayappatto Takkaṣilāya² sabbasippāni uggaṇhitvā raṇṇo
 sippāni daṇṇetvā issariyam pahāya kaṇci³ ajānāpetvā agga-
 dvārena nikkhamitvā araṇṇam pavisitvā Sakkadattiye Ka-
 vitṭhakassame⁴ isipabbajjam pabbajitvā jhānābhinnam nib-
 batesi. Tam tattha vasaṇam anekāni isisatāni parivāresum.
 Mahāsamaṅgamo ahosi, satta⁵ antevāsikajetṭhakā ahesum. Tesu
 Sāḷṣaro nāma isi Kavittṭhakassamā⁶ nikkhamitvā Sorattṭha-
 janapade⁷ Sātodikānāmanadiyā⁸ tīre anekasahassaisiparivāro
 vasi, Mendissaro⁹ nāma isi Pajakuraṇṇo¹⁰ vijjite¹¹ Lambacūla-
 kam¹² nāma nigamaṃ nissāya anekasahassaisiparivāro vasi.
 Pabbato nāma isi ekaṃ aṭavijanapadam¹³ nissāya anekasahassa-
 isiparivāro vasi. Kāladevalo nāma isi Avanti-dakkhināpathe
 ekaṃ ghaṇaseḷam¹⁴ nissāya anekasahassaisiparivāro¹⁵ vasi.
 Kisavaccho nāma isi ekako va Dandakiraṇṇo Kumbhavatti-
 nagaram nissāya uyyāne vasi. Annissatāpaso¹⁶ pana Bodhi-
 sattas¹⁷ upatṭhako¹⁸ tassa santiko¹⁹ vasi. Nārado nāma isi
 Kāladevalassa kaniṭṭho Majjhimapadeso²⁰ Araḍḍjaragirimihi²¹
 pabbatajālantare ekako va ekasmim guhāleṇe²² vasi. Araṇ-
 juragirito²³ pana²⁴ avidūre eko ākinnamanusso nigamo atthi.
 Tesam antare mahati²⁵ paṇṇi, tam nadiṃ bahū manussā ota-
 ranti²⁶, uttamarūpadharā vannaḍāsiyo pi purise paṭolhiya-
 mūnā²⁷ tassā nadiyā tīre nisīdanti. Nāradaṭāpaso tāsu ekaṃ
 diavā patibaddhacitto hutvā jhānam antaradhāpetvā nirāhāro

¹ Bē - mīm. ² Bē - yam. ³ Bē kīlci. ⁴ Bē kavittṭha-. ⁵ Bē satta. ⁶ Cē Cē² kavittṭhakassam, Bē kam assam, Bē sakassam. ⁷ Bē sorattṭhimaṇḍa. ⁸ Bē sātā-
 gānāma-. ⁹ Cē Cē² metthi-. ¹⁰ Bē pajakuraṇṇo. ¹¹ Cē Cē² to. ¹² Bē
 kalampaculakam. ¹³ Bē attaci-. ¹⁴ Bē akagghaseḷam. ¹⁵ Cē Cē² heka-. ¹⁶
 Bē anniyatā-. ¹⁷ Bē - tassā upa-. ¹⁸ Bē tassantiko. Cē Cē² amhi tassa. ¹⁹
 Bē majjhimapadeso. ²⁰ Bē ācānigī-. ²¹ Cē² - hi. ²² Cē Cē² - na. Bē āraṇḍa-
 girito. ²³ Bē nama. ²⁴ Bē maha. ²⁵ Bē paranti. ²⁶ so all four MSS. in-
 stead of paṭolhiya-

- parisussanto kilesavasaṃ gantvā sattāhaṃ¹ upajji. Ath' assa
bhāta Kālaḍevale āvajja²to³ taṃ kāraṇaṃ ūtvā ākāsaṇāgantvā
lepaṃ⁴ pāvisi. Nārado taṃ dievā „kaṃhā bhavaṃ āgato“⁵ 'E
„Bhavaṃ akallako ti bhavantaṃ paṭijaggitum āgato 'mbhūti“⁶.
Atha naṃ so „avattbukaṃ⁷ bhavaṃ kathesi, alikaṃ tucchā-
kaṃ⁸ kathesi“⁹ musāvādena nigganhi. So „na taṃ pahātum
vattatīti“¹⁰ Sālisaraṃ ānesi Mendissaraṃ ānesi Pabbatissaraṃ¹¹
ānesi. Itaro pi te tayo musāvādena nigganhi. Kālaḍevale
„Sarabhaṇgasattthāraṃ ānessāmiti“¹² ākāseṇa¹³ gantvā taṃ ānesi.
So āgantvā¹⁴ taṃ dievā „indriyavasaṃ gato“¹⁵ ti ūtvā „kacci
si“¹⁶ Nārada indriyānaṃ vasaṃ gato¹⁷ ti pucchitvā itareṇa ka-
thaṃ¹⁸ ūtvā va-utthāya vanditvā „āma ācariya“¹⁹ 'ti vutto
„Nārada indriyavasaṃ gatā nāma imasmiṃ attabbhāve aus-
santā“²⁰ dukkhaṃ anubhavitvā dutiyattabbhāve²¹ nirayo nib-
battantīti²² vatvā paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Yo indriyānaṃ kāmēna vasaṃ Nārada gacchati
so paricecchi²³ ubbo loka jīvaṃ eva visussatīti²⁴. 60.

- Taṃhā yo indriyānaṃ ti Nārada yo puriso rūpānaṃ sūbhikkhaṃ ga-
hetva kilesakāmasāseṇa cānnaṃ indriyānaṃ vasaṃ gacchati, paricecchi²⁵ ubbo
loka²⁶ ti so puriso²⁷ mānasaṃ lokaṃ eva-²⁸ devatāṃ eva²⁹ 'ti ubbo loka paricecchitvā
nirayaḍiṇe nibbattantīti, jīvaṃ eva visussatīti³⁰ jīvaṃ yeva ca attānaṃ uccittānaṃ
kilesavattitvā alibhanta sokēna viṇassati mahadukkhaṃ papunāhi.

- Taṃ ūtvā Nārado „ācariya kāmasevanāṃ nāma sukhaṃ,
evarūpaṃ sukhaṃ“³¹ kiṃ sandhāya³² dukkhaṃ ti vadasati³³
pucchi. Ath' assa Sarabhaṇḍo „tena hi sopāhīti“³⁴ dutiyāṃ
gāthāṃ āha:

2. Sukhassānantarāṃ dukkhaṃ dukkhassānantarāṃ sukhaṃ,
so pi patto³⁵ sukhaṃ dukkhaṃ³⁶ paṭikamāka³⁷ varaṃ sukhaṃ ti. 61.

¹ B⁴ adda vattvā. ² C² C³ B⁴ āvajje-. ³ C² -amhi, C³ -amhi corr. to -amhi.
⁴ B⁴ adda si. ⁵ B⁴ āhūtāṃ. ⁶ B⁴ tucchāṃ. ⁷ C² kathesihi. ⁸ C² kathesihi
corr. to kathesihi, C³ kathesihi. ⁹ B⁴ pabbatāṃ. ¹⁰ C² C³ -ni. ¹¹ B⁴ āgato
ca. ¹² B⁴ kiñci, omittāṃ si. ¹³ B⁴ pucchi Itaro taṃ kathaṃ. ¹⁴ B⁴ adda
paricecchanti. ¹⁵ B⁴ -ye attā-. ¹⁶ B⁴ jīvaṃ vā piyo-, B⁴ jīvaṃ vā si. ¹⁷ C²
C³ C⁴ omitt loka. ¹⁸ B⁴ omitt puriso. ¹⁹ B⁴ jīvaṃ vā pi su-. ²⁰ B⁴ adda ca.
²¹ B⁴ adda dukkhaṃ ti. ²² B⁴ adda. ²³ C² sukha-, B⁴ dukkha-. ²⁴ C² B⁴ pā-

Tattha sukhasamantaram ti kāmāsukhasa samantaram nirayadukkham,
dukkhasa¹ ti sīlāsakkhavadukkhasa samantaram dīhamānassam² sukha³ e
eva nibbānāsukha⁴ ca, idam vuttam⁵ totti. Nārada ime hi attā kāmāseva-
samaya kīlucā katvā ekasūtidukkha⁶ niraye nibbāta⁷nti, aṭṭam⁸ sukkaṃ⁹ vjassa-
nāya kammam karonti ca¹⁰ paṇa kīlaman¹¹ti, so¹² dukkheṇa aṭṭam¹³ sukkaṃ¹⁴ alla-
kaleṇa vuttappakāraṃ sukkaṃ¹⁵ paṭṭibhanti¹⁶, idam¹⁷ sandhiyāham¹⁸ evam¹⁹ vailā-
nāti, so pi patto²⁰ ti²¹ tvaṃ Nārada idam²² jhānasukhaṃ²³ nūsetvā tato sukkaṃ²⁴
mahantaṃ kāmānīsitam²⁵ cetassadukkham²⁶ patto, paṭikamā²⁷ti²⁸ ti idam
sīlāsadukkhaṃ²⁹ chaḍḍevā³⁰ puna tad³¹ eva varas³² uttamaṃ jhānasukhaṃ³³ leṇa
paṭibhā³⁴ti.

10

Nārado „idam ācariya dukkhaṃ³⁵ dussuham³⁶, na³⁷ taṃ
adhivāsetoṃ³⁸ sakkomī³⁹“ āha. Atha nam⁴⁰ Mahāsatto „Nārada
dukkhaṃ⁴¹ nāma uppannaṃ⁴² adhivāsetabbam⁴³ evā⁴⁴“ ti vatvā tati-
yam⁴⁵ gātham⁴⁶ āha:

1. Kicchakāle⁴⁷ kicchasaḥ⁴⁸ yo kiccham⁴⁹ nātivattati⁵⁰ 12
sa kicchantaṃ⁵¹ sukkaṃ⁵² dhīro⁵³ yogaṃ⁵⁴ samadhigacchatīti. 62.

Tattha nātivattatīti na anuvattatī⁵⁵, ayaṃ⁵⁶ ere vā pāṭho, idam⁵⁷ vuttam
totti: Nārado yo kīyācetasikadukkhasamākhātasā⁵⁸ kicchasa⁵⁹ uppannakāle⁶⁰ appa-
patto⁶¹ tassā⁶² kicchasa⁶³ karaṇupāyam⁶⁴ karonti⁶⁵ kicchasaḥ⁶⁶ hutvā⁶⁷ taṃ⁶⁸ kiccham⁶⁹
nānavattatī⁷⁰ tassā⁷¹ vasa⁷² aramītvā⁷³ tehi⁷⁴ tehi⁷⁵ upayahi⁷⁶ taṃ⁷⁷ kiccham⁷⁸ aḍḍhā⁷⁹ti
vīna⁸⁰ti⁸¹ sa⁸² dhīro⁸³ kicchasa⁸⁴ antimasamākhātā⁸⁵ pīramā⁸⁶ sukkaṃ⁸⁷ jhāna-
sukhaṃ⁸⁸ adhigacchatī⁸⁹ taṃ⁹⁰ vā⁹¹ kicchantaṃ⁹² yoga⁹³sukkaṃ⁹⁴ adhigacchatī⁹⁵
skītamā⁹⁶ti⁹⁷ vā⁹⁸ pāpūnā⁹⁹ti.

20

So „ācariya kāmāsukhaṃ¹⁰⁰ nāma uttamasukhaṃ¹⁰¹, na¹⁰² taṃ¹⁰³
jahitoṃ¹⁰⁴ sakkomī¹⁰⁵“ āha. Atha nam¹⁰⁶ Mahāsatto „dhammo¹⁰⁷
nāma¹⁰⁸ na kenaci¹⁰⁹ kāraṇena¹¹⁰ nāsetabbo¹¹¹“ ti vatvā¹¹² catuttham¹¹³
gātham¹¹⁴ āha:

22

¹ C⁸ dukkham-. ² B⁴ omīti ca. ³ B⁴ -ti. ⁴ B⁴ omīti ta. ⁵ B⁴ omīti pati.
⁶ B⁴ adda dukkham. ⁷ C² C³ imm. ⁸ B⁴ attto. ⁹ B⁴ adda so pi. ¹⁰ all
three MSS. sukka. ¹¹ B⁴ dukkhasamānassam. ¹² C² C³ dukkhasamānassam.
¹³ C² kicchakāle-, D⁴ kicchā-, B⁴ kicchā-. ¹⁴ C² B⁴ kicchā, C³ kicchā corr. in
kicchā. ¹⁵ C² C³ nānv-. ¹⁶ B⁴ nānv-. ¹⁷ B⁴ vasaṇa-. ¹⁸ B⁴ only one
tehi. ¹⁹ B⁴ nā-. ²⁰ B⁴ so. ²¹ B⁴ adda antam karoti. ²² B⁴ -sukhasa-
khātāṃ yogaṃ. ²³ B⁴ -ti. ²⁴ C² adda vā kicchantaṃ, B⁴ taṃ taṃ kicchā-
yoga²⁵samākhātāṃ sukkaṃ. ²⁵ B⁴ -ti. ²⁶ B⁴ ca. ²⁷ C² C³ -sukhantaṃ. ²⁸
B⁴ adda nārada. ²⁹ B⁴ nāma k. k. na nāma-.

4. Na h' eva kāmāna' kāmā nāpatihā n' atthakāraṇaṃ
na kathaṃ ca nikatvāna² dhammā cavitum arahasīti. 63.

Tatha kāmāna¹ kīṃsi ti kāmānaṃ kīma², vatthukāmapatthanāya³ 'ti
attho, nāpatihā atthakāraṇa⁴ n' na anutthato na atthakāraṇa⁵, na kathaṃ
2 nikatvāna⁶ ti na kathaṃ nipphādita⁷ nikatvāna⁸, idam suttaṃ hoti: Nārada
ta h' eva⁹ vatthukāmapatthanāya¹⁰ dhammā¹¹ cavitum arahasī, ekasmiṃ anuttho
uppanne taṃ patthanitukāma nāpatihā¹² na attho¹³ pi kāraṇa¹⁴ bhūtaṃ
dhammā cavitum arahasī, anko nāma me attho appajjissatīti evaṃ¹⁵ attha-
kāraṇopi na dhammā cavitum arahasī, kathaṃ pana¹⁶ nipphādita¹⁷ jhāna-
10 sekhaṃ niramkatvā vīṇasetvā n' eva dhammā cavitum arahasīti.

Evam Sarabhaṅgena catūhi gāthāhi dhamme desite Kāḍa-
valo attano kaṇṭṭhaṃ ovadanto pañcamam gātham āha:

5. Dukkhaṃ gahapataṃ¹⁷ sādhu, saṃvibhajjaṃ ca bhojanaṃ,
ahāso atthalābhesu, atthavyāpatti¹⁸ avyatho ti. 64.

15. Tatha dukkhaṃ gahapataṃ ti Nārada¹⁴ gharāvāsā vasantānaṃ gaha-
pattinaṃ bhojappādanattho yaṃ anāyābhakumalābhavasevābhikṣam dukkhaṃ
nāma sādhu dukkhaṃhāso jātṭhako¹⁵, saṃvibhajjaṃ ca bhojanaṃ ti duk-
khaṃ uppāditabbhegaṇaṃ dhammikasamāgārahamaṇi¹⁶ saṃvibhajjvā pari-
bhogakāraṇaṃ āuriyam sādhu, ahāso ti atthalābhe mahante issariya uppanne
20 pamaḍassena sāsā ambhollāsitum¹⁷ tanyam sādhu, atthavyāpatti¹⁸ ti¹⁹
yadā pana attano atthavyāpatti²⁰ yasavisaṃ hoti tadā avyatho ekīkamaṇaṃ ca-
tutikam sādhu, tasmā evaṃ Nārada jhānaṃ me anutahitaṃ ti mā soḷ, sacce
indriyaṇaṃ vasaṃ na gamhesasi nāthaṃ pi te jhānaṃ pana pakatīkam eva
bhavissatīti.

25. Tam pana²¹ Devaleṇa²² Nāradaṃ ovaditabhāvaṃ katra Satiā
abhiṇambuddho katra chaṭṭhaṃ gātham āha:

6. Ettūvatā te pañjereṃ Asito²⁷ Devale bravi.
na-y-ito²⁸ kiṇṇa²⁹ pāpyo yo³⁰ indriyānaṃ vasaṃ vaje ti. 65.

¹ Bf -naṃ. ² C² C³ na kīṃsi, Bf na kathaṃ niramkatvā. ³ all three MSS. same. ⁴ B² -kāmānaṃ patthanāya. ⁵ C² na attho-; C⁴ na atthato-
corr. to anutthato-; B² na atthato anutthakāraṇa. ⁶ B² adda jhānaṃ. ⁷ B²
niramkatvā. ⁸ B² sova. ⁹ C² C³ -ma-. ¹⁰ C² -o, C³ -e. ¹¹ B² nana-.
¹² C² anuttho-; B² kāraṇa. ¹³ B² adda pi. ¹⁴ B² omits pana. ¹⁵ B²
-ti. ¹⁶ B² -ti. Bf dukkhaṃ - - ti. ¹⁷ C² atthāhi apatti, Bf atthavyāpatti, Bf
atthamāya-. ¹⁸ B² omits nā-. ¹⁹ B² bhaddako. ²⁰ B² omits saddhā. ²¹ C²
-vise, C³ -devaleṇaṃ. C⁴ -ācariyaṃ, B² anuppiṇāpitaṭṭhaṃ. ²² C² atthavyā-
corr. to atthavyā, C³ atthavyāpatti, B² atthavyāpatti. ²³ C² atthavyāpa-
ti, B² atthavyāpatti-. ²⁴ B² pana. ²⁵ B² kāḍaḍḍheṇa. ²⁶ B² apito. ²⁷
B² basto, Bf navatto. ²⁸ Bf sūci. ²⁹ B² omits yo.

Tas' attho: bhikkhava, uttaram etara paṇḍitānaṃ yaṃ Devale ahari, yo pana kīravasena indrijānaṃ vasaṃ sajaṇi ito añño paṇḍito n' abhūti.

Atha nam Sarabhaṅgo āmuntetvā „Nārada, idaṃ tava suna, yo hi paṭhamam eva kattabbayuttakaṃ na karoti so araṇṇam pavitṭhamāṇavako viya socati paridevatīti“ vatvā uttāma āhāri:

Atha ekasmiṃ Kāśinigame eko¹ brāhmaṇamāṇavo abhirūpo ahoṣi thāmasampanno nāgatalo, so cintesi „kim me kasikanamāṣiṇi katvā mātāpituhi puṭṭhehi², kim puttadārena, kiṃ dānādīhi puṇṇehi³ kaṭhehi⁴, kañci⁵ sponetvā kiñci puṇṇaṃ akatvā araṇṇaṃ pavatvā mige māretvā⁶ attānaṃ eva possesūmi⁷“ so pañcāvudhasannaddho Himavantaṃ gantvā sānānige vadhitvā khādanto anto-Himavante Vidhavāya nāma nadiyā tīre gīriparikkhittam aśhantaṃ pabbatajālaṃ patvā⁸ tattha mige vadhitvā oṅgāre pakkamaṃsaṃ khādanto vasaṃ kappesi. So cintesi: „akam adā⁹ thāmasampanno nāma¹⁰ na bhavissāmi, dubbalakāle araṇṇe caritum na sakkhissāmi, idān' eva nānavaṇṇamige¹¹ pabbatajālaṃ¹² pavesetvā dvāraṃ yojetvā araṇṇaṃ¹³ anāhīṇanto¹⁴ va yaṭhāruceiyā mige vadhitvā khādissāmi¹⁵“ tatthā akāsi. Ath' eṣa kāle atikkamante taṃ kammaṃ matṭhakaṃ pattaṃ, diṭṭhadhammavedaniyam¹⁶ jātaṃ: attano hutṭhapāde un laḥhi, aparāparaṃ parivattetoṃ nā-sakkhi, n' eva kiñci khādaniyam na paṇiyam¹⁷ paesi, sariraṃ milāyi, manussapeto ahoṣi, gumhakāle paṭhavi¹⁸ viya sariraṃ bhijjivā rājiyo¹⁹ dāsesi, so dūrūpo dussanṭhito mahādukkhaṃ anubhavi. Evaṃ ad-dhāne²⁰ gate Sivirāṭṭhe Sivirājā nāma „araṇṇe oṅgāre²¹ pakkamaṃsaṃ khādissāmi²²“ amaccānaṃ rājāṃ niyyādetvā pañcāvudhasannaddho araṇṇaṃ pavatvā mige vadhitvā maṃsaṃ khādanto²³ anapabbheva tum padenaṃ patvā taṃ purisaṃ divā bhūto pi²⁴ dhiṭṭi²⁵ upaṭṭha-petvā „ko si tvaṃ ambho purisā“ ti pucchī. „Sāmi²⁶ manussapeto haṃ²⁷, attanā kṭatakammassa phalaṃ anubhavāmi²⁸, tvaṃ pana ko sīti²⁹, „Sivirājāhaṃ nemiti“. „Atha kasmā idhāgato sīti“.

¹ B¹ omiṭṭa kkaṣi, C² C³ omiṭṭi eko. ² B⁴ pime-. ³ B⁵ pitunasi opatthehi. ⁴ C⁶ C⁷ puṭṭhanti, C⁸ puṇṇe. ⁵ B⁹ kaṭhehi. ⁶ C¹⁰ B¹¹ kiñci. ⁷ C¹² harva. ⁸ B¹³ sappadā. ⁹ B¹⁴ omiṭṭa nama. ¹⁰ C¹⁵ C¹⁶ adā vadhitvā. ¹¹ B¹⁷ taḥpatājālam. ¹² B¹⁸ araṇṇe. ¹³ B¹⁹ ahi-. ¹⁴ C²⁰ C²¹ B²² -aiyaṃ. ¹⁵ B²³ khādaniyakhejanīyaṃ paṭṭi-yaṃ. ¹⁶ B²⁴ paṭhavi, C²⁵ C²⁶ -sūhi. ¹⁷ C²⁷ rājiyo. ¹⁸ C²⁸ arthānaṃ, C²⁹ atṭhā-corr. to addhā-. ¹⁹ B³⁰ -ra. ²⁰ B³¹ -daniyamāno. ²¹ C³² si, B³³ va. ²² B³⁴ dhiṭṭi corr. to satthi. ²³ C³⁵ sāmī. ²⁴ B³⁶ -to ti sāmī. ²⁵ B³⁷ -bhomi.

„Migamāsaṇaṃ khādaṇṭhāyā”¹ ti. Ath’ assu so aham pi mahārāja
 minā va kāraṇāgantvā² manussapeto jāto³ ti sabbaṃ vitthārena
 khetvā attano dukkhitabbhāvaṃ rañño ācikkhanto so sagāthā āha :

1. Amittānaṃ va hatthathāna⁴ Siva⁵ pappoti māmi va⁶,
 2 kammaṃ vijjaṇ ca dakkheyyaṃ vivāhaṃ sīlappaddavaṃ
 3 ete ca yaso kṛpetvā nibbatta vehi kammehi. 66.
 4. So haṃ sahasaṇṇo⁷ va abandhu aparāyano
 ariyadhammā upakkanto yathā peto tath’ ev’ aham⁸. 67.
 5. Sukhakāme dukkhāpetvā⁹ āpanno¹⁰ smi padaniṃ imāṃ.
 10 so sukhaṃ nābhigacchāmi eto¹¹ khānamatā-m-ivā¹² ti. 68.

- Tatha amittānaṃ va hatthathānaṃ ti amittānaṃ hatthathāna¹³ vīd-
 15 saṃ vya, Siva¹⁴ ti rajānaṃ āpatti, pappoti māmi va¹⁵ ti mānaṃ pāpa-
 kamma¹⁶ pāpanāti, attano va¹⁷ kammaṃ vīdānaṃ pāpanāti¹⁸ vuttam hoti
 kammaṃ ti kammamādhānaṃ sīlappaddakkecam¹⁹, vijjaṇ ti nāpapa-
 20 kkaṇa²⁰ hatthappiddhakaṃ sippam, dakkheyyaṃ ti nāpapakkaṇaṃ bho-
 guppādenakosaṇṇaṃ, vivāhaṃ ti vivāhavāhamaṇṇaṃ²¹ bandhaṃ, sīla-
 paddavaṃ ti paṭividdhaṇṇaṃ c’ eva mātaraṇaṃ hitakōmaṃ pāpanivāraṇaṃ
 kālyāṇamittatā²² ca, so M hīna madhava ti adhippeto, ete ca yaso kṛpetvā
 ti ete etāke yasādāyakedhamme²³ kṛpetvā va²⁴, nibbatta vehi kammehi
 25 attano kammehi nibbatta²⁵, idam vuttam hoti; ahaṃ mahārāja imesmiṃ loka²⁶
 isariyadāyakaṃ kattaḥḍayamānaṃ kammaṃ²⁷ akāra sippam sekkhivā upāyeta
 bhoge anuppādetvā saḍḍavāhaṃ akāra sīlam arakkhāmi māni akiraṇaṃ karta-
 30 nam²⁸ nivāraṇasammathe²⁹ kālyāṇamittā adhippetvā ima etāke yasakāraṇa³⁰
 yaso ti saḍḍhaṃ gata lokapavattidhamme avakāpetvā³¹ chaddeta imāṃ araṇḍhaṃ
 35 pavādetvā³² sayamkāraṃ pāpakammehi idāni manussapeto hūvā nibbatta amitt,
 sahasaṇṇo va³³ ti³⁴ sahasaṇṇapuriṇo³⁵ vya ti aṭṭha, yv-āya³⁶ samma
 paṭipajjivā bhoge upādeyyaṃ³⁷ tedi anekasahasāni bhogehi jīva³⁸ ti pi aṭṭha,
 aparāyano ti asareṇa nipputtha³⁹, ariyadhammā ti appuriseḍḍhammato,

¹ Bā -ta āg-. ² so C¹ C² Bā, Bā kattaṭṭhaṇ. ³ Bā āvā, Bā vial. ⁴ C¹ C²
 mamāva, Bā māmi. ⁵ C¹ C² Bā -jīno, C¹ -jīno corr. to -jīno, Bā -jīno.
⁶ Bā tathāraṇaṃ, Bā tathā ahaṃ. ⁷ C¹ C² dukkha-. ⁸ C¹ etto, Bā duto.
⁹ C¹ C² hatthethānaṃ, C¹ atthethānaṃ corr. to hatthethānaṃ. ¹⁰ Bā āvā, ¹¹
 C¹ māmi va, C¹ C² māmi va. ¹² so all three MSS. instead of -o¹³ ¹⁴ Bā
 omi va. ¹⁵ C¹ C² -nāti, C¹ -nāti corr. to -jīti. ¹⁶ Bā -kaṇi kicca. ¹⁷
 C¹ C² -vādiṇaṃ. ¹⁸ Bā -vīdānaṃ. ¹⁹ C¹ C² -mittaṃ, Bā -mittā. ²⁰
 Bā -ka-. ²¹ Bā nippatto, C¹ C² nibbatti. ²² Bā omi va -to-. ²³ C¹ C²
 -yuttakammaṃ. ²⁴ Bā -to-. ²⁵ Bā pāpanāva-. ²⁶ Bā -dāyakaṃ. ²⁷ Bā kṛpetvā,
 C¹ aṭṭha-. ²⁸ Bā pavā-. ²⁹ C¹ omi va - ti, C¹ sahasaṇṇaṃ corr. to -jīno
 va, omitting ti, C¹ -jīno va³⁰ Bā -jīno-. ³¹ Bā -jīno-. ³² C¹ yasānaṃ, C¹
 sayānaṃ corr. to sayānaṃ, C² yasānaṃ, Bā yathāyāna. ³³ t³⁴ C¹ -deyyaṃ. ³⁵
 C¹ C² Bā jīva. ³⁶ Bā nippattiho, ti aṭṭha.

yaithi peto ti yathā mato peto kutsā uppalleyya, itamāno yeva tathā ma-
nussapeto jāte 'emi' aṭṭho, sukkakāmo dukkhūpetvā ti sukkakāmo satta
dukkhūpetvā, sukkakāmo ti pi pāṭho, sayam sukkakāmo aññaṃ¹ dukkhūpetvā
ti aṭṭho, āpaṇṇo smi padam imam ti imam evaṇṇam koṭṭhasam patte
'emi, pathan'² ti pi pāṭho, imam³ dukkhasse parabhūtam⁴ arabbhāsam patte
smiṭṭi aṭṭho, eito⁵ bhāṇumatāmi⁶ ti bhāṇamā vacati aggi, vitarikkā-
pirohi samantā parikkāṇa⁷ viya sarīre utthiteva⁸ mahāghaṇa⁹ sayhanto¹⁰ āyā-
kaṇṭasakakkhaṇa nāma na vudamhi vadati.

Evāṇ ca pana vatvā „aham mahārāja sukkakāmo puram¹¹ duk-
khūpetvā dīṭṭhe va dhammo manussapeto jāte 'emi'¹², tvaṃ pāpam
mā kari, attano¹³ nāgarah gantvā dānādini puññaṇi karohi¹⁴ āha.
Rājā tathā katvā saggupatham¹⁵ pūresi,

Sarabhaṅgasatthā imam kāraṇam āharitvā tāpasam sañña-
pesi. So tassa kathāya¹⁶ saṃvegum paṭilabbhivā tam vauditvā
khamūpetvā kaṣinaparikkammaṇ katvā nattham jhānam paṭi-
pākatikam akāsi. Sarabhaṅgo tassa tattha vasitum adatvā
tam ādāya attano assamam gato.

Satthā imam deṣṇam āharitvā saecāni pakāsetvā jātakam sa-
modhāpesi (Saccapariyosāno ukkṇṇhātābhikkhu sotāpattiphalo paṭi-
jhaṇi): „Taḍā Nārado ukkṇṇhātābhikkhu abosi¹⁷, Sāḷasearo Sāriputto,
Moggissaro Kassapo, Pabbato Anuruddho, Kāladāraṇo Kaccāno¹⁸,
Anussiso¹⁹ Jundo, Kisaṇaccho Moggallāno²⁰, Sarabhaṅgo pana aham
eva²¹ ti. Indriyajātakam²².

8. Ādittajātaka.

Ādittasmin ti. Idam Satthā Jetavane viharanto asa-
diṇḍānam ārabha kathesi. Asaḍḍānam Mahāgovindasuttavāṇṇa-
vato vithāretvā kathetabbam. Tassa pana dinnadivanto dutiyadivase
dhammasaḍḍānam katham samutthāpesum: „āvuso Kosalarājā vicinitvā

¹ B¹ paraṇ. ² B¹ puttasmiṇ. ³ B¹ idam. ⁴ B¹ paṭibhūtam. ⁵ C² C³ eito,
B¹ titho. ⁶ C² -kimo, C³ -kimo, B¹ -kiṇṇā. ⁷ C² B¹ -te. ⁸ B¹ -jāye. ⁹
B¹ sayhanto. ¹⁰ C² C³ para, C² para corr. to paraṇ, B¹ varam. ¹¹ B¹ tamā
in the place of emi. ¹² B¹ omits attano. ¹³ B¹ saḷkapōram. ¹⁴ B¹ dham-
maka. ¹⁵ B¹ adda nāgarasobhagipuriṇadutiya. ¹⁶ B¹ kaccāyano, C² kaccā-
yano. ¹⁷ B¹ empiyo. ¹⁸ B¹ mahāmo. ¹⁹ B¹ adda settamam.

va khettaṃ¹ ūtvā Buddha-pamukhaṃsa ariyasamghassa mahādānaṃ²
 adāleti³. Sattā āgantvā „kāya na 'ttha bhikkhave etarahi kathāya
 sannisinā⁴“ ti pucchitvā „imāya nāma⁵“ 'ti vutte „anucchariyaṃ
 bhikkhave taṇhā⁶ vicinitvā anuttare puññakhette dānapatitthāpanaṃ.
 8. porāṇakapaṇḍitāpi vicinitvā va⁷ dānaṃ⁸ adāne⁹“ 'ti vatvā attitaṃ āhuti:

Attite Sovīraratthe¹⁰ Roruvanagare Bharatamaḥā-
 rājā¹¹ nāma dasarājadharme akopetvā catthi saṃgahavatthūhi
 janāṃ saṃgahanto mahājanassa mātāpititthāne¹² thatvā ka-
 paṇiddhikavanibbakayācakādīnaṃ¹³ mahādānaṃ pavatteti. Tassa
 10 Samoddavijaya¹⁴ nāma aggamahesi ahoṣi paṇḍitā nāpasam-
 panna. So ekadivasaṃ dānaggaṃ olokento „mayhaṃ dānaṃ
 ḍussilā lolasaattā bhūjanti¹⁵, tam maṃ na hāseti¹⁶, ahaṃ kho
 paṇa sīlavantānaṃ aggaḍakkhiṇeyyānaṃ¹⁷ paccakabuddhānaṃ
 dātukāmo, te ca Himavantaḍese vasanti, ko nu kho te si-
 12 mantetvā ānessati¹⁸, kaṃ pesesāmiti¹⁹“ cintetvā tam atthaṃ
 deviyā ārocesi. Atha naṃ sā āha: „mahārāja, mā cinta-
 yittha, ambhakaṃ dātābhadānabalena sīlabalena saccabalena
 pupphāni pesetvā paccakabuddhe nimantetvā teṣaṃ āgatakāle
 sabbaparikkhārasampannaṃ dānaṃ dassāma²⁰“ 'ti. Rāja „sādhū²¹
 20 'ti sampaticchitvā „sakalanagaravāsino sīlaṃ samādiyantū²²“ 'ti²³
 bheriṃ carāpetvā sayam pi saparijaṇo upasathaṅgāni adhiṭṭhāya
 mahādānaṃ pavattetvā samanapupphapunnāṃ suvaṇṇasamuggaṃ
 gāhāpetvā pāsādā orayha rājaṅgaṇe thatvā pañcaṅgāni paṭha-
 viyaṃ patitthāpetvā pācīnadisabhīmukho vanditvā „pācīna-
 22 disāyaṃ²⁴ arahante vandāmi, sacce ambhakaṃ koci gūṇo atthi
 ambheṇa anukampaṃ katvā ambhakaṃ bhikkhaṃ gaṇhathā²⁵“ 'ti
 vatvā sattapupphamutthiyo khīpi. Pācīnadisāyaṃ paccaka-
 buddhānaṃ abhāvā²⁶ punadivase nāgamissa. Dutiyadivase
 dukkhiṇadisāṃ namassi, tato pi nāgatā. Tatiyadivase paccchi-

¹ Bā puññakhe-. ² Bā sandāzā-. ³ Cā Cā -ā. ⁴ Bā cūṭṭa va. ⁵ Bā ma-
 kādā-. ⁶ Bā āviraṭhe. ⁷ Bā pavāna-. ⁸ Bā -tu-. ⁹ Bā -kīnaṃ. ¹⁰ Cā
 āsanda-, Bā samutṭa-. ¹¹ Bā -dī. ¹² Bā teṣe. ¹³ Bā cūṭṭa a-. ¹⁴ Cā Cā
 -asanti. ¹⁵ Bā samādayanti nāgarāni. ¹⁶ Bā -ya. ¹⁷ Bā -veta.

madisaṃ namassi, tato pi nāgata. Catutthadivase uttaradisaṃ
namassi, namassitvā ca pana „Uttarahimavanta-padesavāsino
paccekabuddhā¹ amhākaṃ bhikkhaṃ gaṇhantū²“ 'ti satta-
pupphamutthiyo³ viassaṃjesi, pupphāni gantvā Nandamūlaka-
pabbhāre⁴ paṇcannaṃ paccekabuddhasatthānaṃ⁵ upari patimau, ¹
te āvajjamānā raṇṇā attano nimantitabbhāvaṃ natvā punadivase
satta⁶ paccekabuddhe āmantetvā „mārisā rājā vo⁷“ nimanteti,
tassa saṃgahaṃ karoṭhā⁸ 'ti vadimsu. Paccekabuddhā⁹ ākā-
senāgantvā¹⁰ rājadrāre¹¹ oṭarimau. Te disvā rājā somanaasa-
jāto vanditvā pāsādaṃ āropetvā mahantaṃ saṅkārāṃ kaivā ¹⁰
dānaṃ datvā bhattakiccapariyosāne punadivasatthāya¹² puna-
divasatthāyā¹³ ti evaṃ pañcamadivase¹⁴ nimantetvā chāhaṃ
bhutānaṃ¹⁵ sattamadivase¹⁶ sabbaparikkhārādānaṃ sajjetvā
suvannapakhaṇṇāni¹⁷ mañcapitthāni paṇṇāpetvā tiṭṭharādike sabbe¹⁸
samaṇaparibhoge sattannaṃ paccekabuddhānaṃ santike thā- ¹⁵
petvā¹⁹ „ino parikkhāre²⁰ tuṇhākaṃ demā²¹“ 'ti vanditvā²²
tesaṃ bhattakiccapariyosāne rājā ca devī ca ubho pi vanditvā²³
namassamānā aṭṭhamso. Atha nesaṃ anumodanaṃ karonto
saṃghatthero dve gāthā abbhāsi:

1. Ādittasmiṃ agārasmiṃ yaṃ niharati bhājanam²⁴ ²⁰
tam tassa hoti atthāya no ca yaṃ tattha ḍayhati. 69.
2. Evaṃ ādipito²⁵ loko²⁶ jarāya maraṇena ca,
utthareth²⁷ eva²⁸ dānena, dinnam hi²⁹ hoti nibbhaṇa³⁰ ti. 70.

Tatha ādittasmiṃ ti saṅkhaṇḍe sajjante, bhājanam ti yaṃ kicci³¹ āpa-
karanaṃ, no ca yaṃ tatthā³² 'ti yaṃ paṇa mihā ḍayhati antamaso ratana- ²⁵
saṅgharo³³ 'ti sabbam tassa anupakāraṃ³⁴ eva hoti. Jarāya maraṇena vā
'ti demaṇassam etam, atthato paṇ³⁵ eva ekādaśhi aggūti ādipito nāma, vi-

¹ C⁹ C⁶ add addhā. ² B² omittāka. ³ B² sattanaṃ paccekabuddhānaṃ. ⁴ B²
-sa saṃghatthero to. ⁵ B² -sa rura vo. ⁶ B² satta pa-. ⁷ B² -na-. ⁸ B²
-raṇ. ⁹ C⁹ omittā pu-. ¹⁰ B² chadi-. ¹¹ B² omittā chā - - naṃ. ¹² B² satta-
ratanaṃ. ¹³ B² sajjasa. ¹⁴ B² adda mayam. ¹⁵ B² sabbapa-. ¹⁶ B²
-atvā. ¹⁷ B² omittā va-. ¹⁸ B² bho-. ¹⁹ C⁹ C⁶ -[ti-, B² examāyipi-. ²⁰ C⁹
-ka. ²¹ B² niharatera. B² niharatera. ²² C⁹ B² omittā hi. ²³ C⁹ nibbhaṇa
corr. to ni-. B² eṇṇiṭṭha-. B² sūṇiṭṭha-. ²⁴ C⁹ C⁶ -thato. B² āpasantiharo. ²⁵
B² -karanaṃ.

katvā¹ tē² tato ebhāsasi³ appi⁴ paṭṭitā⁵ lokā⁶ dānāvīdhadānī⁷cattho-
hīdā⁸ tam tam parikkhāra⁹ dānacetanīya¹⁰ nikkā¹¹dheth¹² eva¹³, dānam
hi¹⁴ appam¹⁵ tā hi¹⁶ bahū¹⁷ vā yam dānam tad eva nibbāta¹⁸ nāma hoti¹⁹.

Evam saṅghatthero anumodanam katvā „appamatto hohi
mahārāja“²⁰ ‘ti raṇṇo ovādam datvā ākāse uppatitvā pāsāda-
kappikam dvidhā katvā gantvā²¹ Nandāmūlakappabbhāre²² yeva
otari²³, tassa dinnaparikkhāro²⁴ pi ten²⁵ eva²⁶ saddhim uppa-
titvā pabbhāre²⁷ yeva otari, raṇṇo ca deviyā ca sakalasarīram
pītiyā punnam ahoṣi. Evam tasmim gate avasesāpi²⁸

- 10 a. Yo dhammaladdhassa dadāti dānam
uttānaviriyādhigatassa janto[no]
atikkumma so Vetarapim Yamassa
dibbāni thānāni upeti²⁹ macco. 71.
- 12 a. Dānaṃ ca yuddhaṃ ca samānam āhu-
appāpi santā bahuko jinanti,
appam pi ce saddahāno³⁰ dadāti
ten³¹ eva so hoti sukhi parattha. 72.
- 20 a. Vīceyya dānam Sugata-ppasattham,
ye dakkhineyyā idha jīvaloke
eteṣu dinnāni mahapphalāni
bījāni vuttāni yathā sukhette. 73.
- 22 a. Yo pānabhūtāni ahetthayaṃ caram
parūpavādā na karoti pāpam
bhīram³² paṣamsanti, na hi³³ tattha sūram,
bhayaṃ hi santo na karoti pāpam. 74.
- 24 a. Hīnena brahmacariyena khattiye upapajjati
majjhimena ca devattam, uttamena visujjati. 75.
- 26 a. Addhā hi dānam bahudhā pasattham
dānā ca kho dhammapadam va eyyo,

¹ B¹ niharāseva. ² B² toloka. ³ B³ -cattham. ⁴ B⁴ nikkheteva. ⁵ B⁵ hoti.

⁶ B⁶ omīti hi. ⁷ B⁷ sunthā. ⁸ B⁸ hoti. ⁹ B⁹ omīti ga. ¹⁰ B¹⁰ omīti ka. ¹¹ B¹¹ -nam. ¹² B¹² te pari- in the place of tassa dinnapari- ¹³ B¹³ tākā.

¹⁴ B¹⁴ sandamūlaya. ¹⁵ B¹⁵ -ā gāthābhāṣi. ¹⁶ C¹⁶ C¹⁷ upeti. ¹⁷ C¹⁸ chava.

¹⁸ C¹⁹ C²⁰ B²¹ -ra, C²² -ra. ¹⁹ so C²³ C²⁴ B²⁵; B²⁶ omīti hi.

pubbe va hi pubbatar' eva' sauto

nibbānam ev' ajjhagamū sapaññā ti: 75.

evam okekāya gāhīyā annmodanam katvā tath' eva agamāsu' saddhīm parikkhārehi.

Tattha dhammaladdhaṃsa 'ti kīḍḍavāro ālāpā yāva vipassaka-
yoghavaro puggalo dhammasa laddhatā dhammaladdhe nāma, ev-eva¹ utthāna-
viriyena² tassa dhammasa adhiyatatā utthānaviriyādhigato³ nāma, tassa
puggaleṣa yo jantu dadāti dānaṃ ti attho, dhammena⁴ laddhaṃsa utthāna-
samāhāreṣa viriyenādhigatena deyyadhammasa aggaṃ gahetvā yo jantu sū-
vanteṣu dānaṃ dadāti pi⁵ attho, upayogāthe vā sūvatanaṃ katvāp⁶ attha
attho vaditabbo, Veterāṇi⁷ dānaśīlaṃ etaṃ, attha mahānāya soḷasa ca
ussaddo anukamitvā ti attho, dībbāni thūnāni upetiṭṭa devaloka upajjati,
vaminānāni⁸ 'ti sadāraṇa vadanti, khayabhirukassa⁹ 'hi dānaṃ n' atthi bhaya-
bhirukassa yuddhaṃ¹⁰ n' atthi, sīlto āyasaṃ vīṣatvā yujjhamo yujjhamu¹¹
sakkoti, bhogeṣu āyasaṃ vīṣatvā va āyako dātum sakkoti, ten' eva tam abha-
yā samānaṃ ti vadanti, x-p-āpi saṃsa ti thoḷāpi samāna paricetāti¹² ta-
buke jhanti, evaṃ evaṃ appāpi muḍamasetana bahula pi muschereditāni lo-
kādāni¹³ ex¹⁴ kīḷḷaṃghanam jhanti¹⁵, appampi ex ti thoḷaṃ pi ex deyya-
dhammasaṃ katomeṃ va phalaṃ ex saddhaṃsa deṭṭi, teneva ex ti tena paritta-
deyyadhammaratthakena parittakena pi āyasa parattha¹⁶ anthi hoti mahāraja
'ti, vīseyya dānaṃ ti dakkhiṇaṃ ex¹⁷ dakkhiṇeyyaṃ ex¹⁸ vicinitā¹⁹ dāna-
dānaṃ, tattha yam vā tam vā adarā aggaggaṃ²⁰ paṭṭaṃ deyyadhammasaṃ vi-
cinitva deṭṭo²¹ dakkhiṇaṃ vicinitā nāma, yena²² ex²³ tesam vā adarā sīdā-
ganaṃsampeṇa²⁴ vicinitā tesam dadāno dakkhiṇeyya²⁵ vicinitā nāma, Suga-
tappaṃsa²⁶ itthaṃ ti svarūpaṃ dānaṃ Buddhehi²⁷ paṭṭhaṃ, tattha dakkhiṇeyya-
vicinitaṃ²⁸ dassetum ex dakkhiṇeyya ti sū. vuttam, tattha dakkhiṇeyya
ti dakkhiṇaṃ²⁹ anucchavikā Buddhadāyo, pāyakkhātāni³⁰ parasaṃkhitāni
bhūtaṃ ahetthayanto³¹ kīḷḷaṃsa³² viheṭṭheṃsa caranāno, parūpavāni ti parū-
parādabbhayaṃ pāpaṃ na karoti, bhīrun ti upavāda bhīrukam³³, na hi tat-
tha bhīraṃ ti yo pūna ayoniso manasikāreṇa taṃtāno upavāda sūro hoti ten³⁴
paṭṭitā na-ppasamāsaṃ, bhayaṃ hi upavādabbhayaṃ hi paṭṭitā pāpaṃ na
karonti, kīḷḷaṃsa brahmacariyena³⁵ 'ti tāhitaṃkhetayato ittha anūthavirati-

¹ Bā - zeva. ² Bā agamāsuṃ. ³ C²², C²³ yeva. ⁴ C² utthānaṃ vā. ⁵ C² C² - gamo. ⁶ Bā adda ex. ⁷ Bā omits pi. ⁸ ex all four MSS. ⁹ C² bhaya-. ¹⁰ Bā hutam. ¹¹ Bā savjīram. ¹² Bā kīḷḷadigato. ¹³ Bā jānāti. ¹⁴ Bā paritta. ¹⁵ Bā omits ex. ¹⁶ Bā adda deyyadhammasa. ¹⁷ Bā ocf. ¹⁸ Bā aggaṃ. ¹⁹ Bā dadāno. ²⁰ Bā omits vā. ²¹ Bā - uno. ²² C² - seyya om. to - seyya. C² - seyya, Bā - seyyaṃ. ²³ Bā adda pi. ²⁴ C² viciniam. C² - nantāni om. to - nānāni, C² - deṭṭaṃ or - nānaṃ, Bā vicinidāni. ²⁵ Bā - nadi. ²⁶ Bā viheṭṭhayanti. ²⁷ C² - dakkhi-, Bā - dakkhukam.

- sīlāmatikā¹ bhikkhūmarīya² nāma, tena khattiyakule uppejati³, jhānassa
 upacāramatthāni majjhima⁴, tena deviloke uppejati⁵, attha samūpettīye utta-
 mahi, tena Brahma-loke uppanno⁶, ete⁷ jhāni nāma, sāraṇa paṇa sīlāntarā⁸ eva
 ca⁹ sūti¹⁰ bhikkhūmarīya¹¹ bhāva¹² nāma, parinibbha¹³ sīlāntarā¹⁴ eva samūpettīyā¹⁵
 5. tina¹⁶ majjhima¹⁷ nāma, parinibbha¹⁸ sīlāntarā¹⁹ vipassanā²⁰ vajjhova²¹ arāhatta-
 pati²² uttama²³ nāma, ośu²⁴ gāthīya²⁵ artho; maharāja²⁶ kiñcapi hi sāraṇa²⁷ eva
 dāna²⁸ bhaddha²⁹ parattham³⁰ vaṇṇa³¹ dāna³² paṇa³³ samathavipassanā³⁴ samkhitā³⁵
 nibbāna³⁶ sīlāntarā³⁷ eva dhamma³⁸ sīlāntarā³⁹ dhamma⁴⁰ padanā⁴¹ eva uttari-
 tarā⁴², kiñcāpi⁴³ pubbe⁴⁴ va hi imā⁴⁵ kappe⁴⁶ Kaccāpadesa⁴⁷ sīlāntarā⁴⁸ pubbā⁴⁹
 10. eva⁵⁰ Vasa⁵¹ bhaddha⁵² sīlāntarā⁵³ sīlāntarā⁵⁴ sīlāntarā⁵⁵ sīlāntarā⁵⁶ sīlāntarā⁵⁷
 bhāvetvā⁵⁸ nibbāna⁵⁹ eva ajjhagā⁶⁰ adhi⁶¹ gati⁶² ti.

Evaṃ sattamapaccakā⁶³ buddho⁶⁴ anumodanāya⁶⁵ rañño Amata-
 mahānibbāna⁶⁶ vānetvā⁶⁷ rājāna⁶⁸ appamādena⁶⁹ ovaditvā⁷⁰ vutta-
 nāyena⁷¹ attano⁷² vasa⁷³ sīlāntarā⁷⁴ eva⁷⁵ gato. Rājāpi⁷⁶ saddhim⁷⁷
 12. mahesīyā⁷⁸ yāvajjivā⁷⁹ dāna⁸⁰ datvā⁸¹ saggapada⁸² pūresi.

Sattā imā⁸³ decanā⁸⁴ āharitvā⁸⁵ „evaṃ⁸⁶ pubbe⁸⁷ pi⁸⁸ paṇḍitā⁸⁹ vi-
 cryadāna⁹⁰ adāsi⁹¹“ ti⁹² vatvā⁹³ jātaka⁹⁴ samodhā⁹⁵si; „Tadā⁹⁶ paccakā-
 buddhā⁹⁷ parinibbā⁹⁸si, Samuddavijaya⁹⁹ Rāhula¹⁰⁰ mātā¹⁰¹ abhū¹⁰², Bhāratara¹⁰³ jñā¹⁰⁴
 13. nam¹⁰⁵ evā¹⁰⁶“ ti. Adittajātaka¹⁰⁷.

20

9. Atthāna-jātaka.

- Gaṇḍakumudinī. Idam Sattā¹ Jotavane² vibhūto³ ekam
 ukkaṇṭhitabhi⁴ kkhū⁵ ārabba⁶ kathesi. Tam⁷ hi bhikkhū⁸
 Sattā⁹ „sacca¹⁰ kira¹¹ eva¹² bhikkhū¹³ ukkaṇṭhito¹⁴“ ti¹⁵ pucchitvā¹⁶ „sac-
 ca¹⁷ bhante¹⁸“ ti „kiñcāpi¹⁹“ ti „kiñcāpi²⁰“ ti „bhikkhū²¹ mātā-
 20. gāma²² nāma²³ ekatāna²⁴ mātadūbhī²⁵ avī²⁶ sū²⁷ niyo²⁸“, uttā²⁹ paṇḍitā³⁰ deva-
 sīka³¹ sahesa³² dentā³³ mātogāma³⁴ tosetu³⁵ nā³⁶ kkhū³⁷ niyo³⁸. a³⁹
 ekadivasa⁴⁰ mātā⁴¹ sahesa⁴² mātadūbhī⁴³ va⁴⁴ te⁴⁵ givā⁴⁶ gūhā⁴⁷ petvā⁴⁸ aī-

1 B¹ -mathe-. 2 B² kīna-. 3 B³ uppejati. 4 B⁴ uppejanto. 5 C⁵ C⁶
 -id-. 6 B⁶ arāhattapatti. 7 (C⁷ C⁸ -tha, C⁹ -tha corr. to -tham. 8 B⁸
 omīti paṇa. 9 B⁹ -a-. 10 B¹⁰ pucchitvā. 11 C¹¹ mātā, C¹² sūti. 12
 B¹² -a-. 13 C¹³ -mā, C¹⁴ -mā, B¹⁴ arāhattapatti. 15 B¹⁵ sattapaccakā¹⁶
 16 B¹⁶ saggā. 17 B¹⁷ omīti ya-. 18 B¹⁸ uttā yāvajjivā¹⁹ sīlāntarā²⁰
 19 B¹⁹ saggāpūre. 20 B²⁰ dhamma. 21 B²¹ roravama²² paṇa. 22 B²²
 22 B²² aī. 23 B²³ aī. 24 C²⁴ aī. 25 C²⁵ aī. 26 C²⁶ aī. 27 C²⁷ aī.
 27 B²⁷ aī. 28 B²⁸ aī. 29 B²⁹ aī. 30 B³⁰ aī. 31 B³¹ aī. 32 B³² aī. 33
 B³³ -ya-.

barāpeṣi, evaṃ akataṇhū mātuḡāmo, mā tassa¹ kāraṇā kilesavasaṃ
gacchā² "ti vatvā aññaṃ āhāri:

Atte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ karente
tassa ca putto Brahmadaṭṭakumāro Bārāṇasīsetṭhino ca putto
Mahādhanakumāro³ nāma⁴ sahaṃsaṃsukilā⁵ saḥāyā⁶ ahesuṃ,
ekācariyakule yeva sippaṃ uggaṇhīsu⁷. Kumāro⁸ pito acca-
yena rajje patitṭhāsi⁹, setṭhiputto pi 'ssa santike yevāhoṣi¹⁰.
Bārāṇasīyaṃ ca ekā nagarasobhaṇi¹¹ vannaḍāsi¹² abhirūpā
ahoṣi soḥhaggappattā. Setṭhiputto devasikaṃ saḥassaṃ dātvā
niccaḡāle tīya yeva saddhiṃ abhīramanto pito accayena¹³
setṭhitṭhānaṃ labhivā¹⁴ taṃ na¹⁵ vijahi¹⁶, tath' eva deva-
sikaṃ saḥassaṃ dātvā abhīrami. So¹⁷ divasassa tayo vāro
rājopattṭhānaṃ gacchati. Ath' assa ekadivasāṃ sāyaṃ¹⁸ rājo-
putṭhānaṃ gataṃsa raṇṇā saddhiṃ samullapantaṃ¹⁹ eva suriyo
utthamito²⁰, andhakāraṃ jātaṃ. So rājakuḷā nikkhamivā²¹
„idāni gehaṃ gantvā āgamanavēla n' atthi, nagarasobhaṇiyā
yeva gehaṃ gamissāmi²² npatṭhāke uyyojetvā ekako va taṃsā
gehaṃ pāvisi. Atha naṃ sā disvā va²³ „ayyaputta saḥassaṃ
ābhaṭa²⁴ ti āha²⁵. „Bhadde²⁶ ajja ativikālo jāto, taṃsā gehaṃ
agantvā²⁷ manussu uyyojetvā ekako va pavittho 'smi²⁸, sve²⁹
pana te dve saḥasse³⁰ dassāmi³¹. Sā cintesi: „ac' āhaṃ
ajja okāsaṃ karissāmi aññesu pi divasesu tucchahattho³² āga-
missati, evaṃ me dhaṇaṃ parihāyissati, na dāni 'ssa okāsaṃ
karissāmi³³. Atha naṃ evaṃ āha: „sāmi mayāṃ vannaḍā-
siyo nāma, ambhākaṃ saḥassaṃ keḷi³⁴ nāma n' atthi³⁵, āhara³⁶
saḥassaṃ³⁷ ti. „Bhadde sve diguṇaṃ³⁸ āharissāmi³⁹ punap-

¹ Bā tassa. ² Bā mahadāha. ³ Bā adā te ubbo pi. ⁴ Bā -kukā. ⁵ Bā
-yakk. ⁶ Bā gacchāsi. ⁷ Bā rājako. ⁸ Bā rajjaṃ patitṭhāpeṣi. ⁹ Bā yeva a-
¹⁰ Cā -sori. Cā -soḥhāsi. Cā -soḥhāsi. Bā -soḥhāsi. ¹¹ Bā -vāpi. ¹² Bā na
taṃ. ¹³ Bā jīvati. ¹⁴ Bā setṭhiputto. ¹⁵ Bā omite sāyaṃ. ¹⁶ Bā atthāgamaṇito.
¹⁷ Bā omite va. ¹⁸ Cā Cā omite āha. ¹⁹ Bā adāsa khāṇ. ²⁰ Cā āg- corr. to ag-
Bā anāg-. ²¹ Bā amhi āha. ²² Cā yeva. Cā assa corr. to sve. ²³ Bā -sāsi.
²⁴ Cā adā demāti. ²⁵ Bā -hatthako. ²⁶ Bā dassāmi. ²⁷ Cā Cā -ssa keḷi,
Bā saḥassaṃ adātvā keḷi. ²⁸ Bā matṭhiti. ²⁹ Bā dāsi.

- puna yāci. Nagarasobhanā¹ dāsiyo ānāpesi: „etassa idha thatvā
 man² oloketum mā adattha, gīvāya³ nam gahetvā niharitvā
 dvāram pidahathā⁴ 'ti'. Tā⁵ tathā akaṃsu⁶. So⁷ cintesi:
 „aham imāya saddhiṃ asitikoḍḍhanam khādim, sā man eka-
 5 divasaṃ tucchahattham diṣvā gīvāya⁸ gahetvā niharāpesi, aho
 mānugāmo nāma pāpe nillajjo akataññū mittadōbbhī⁹ so mān-
 ugāmassa agunam anussaranto anussaranto va vīrajji paṭikkūla-
 saññam paṭilabhi gharāvāse pi ukkaṇṭhi, tato¹⁰ „kim me gharā-
 vāseṇa, ajj¹¹ eva nikkhamitvā pabbajissāmī¹²“ pana geharū
 10 agantvā¹³ rājānam pi adisvā va nagarā nikkhamitvā araṇṇam
 pavisitvā Gaṅgāfire assamaṃ māpetvā pabbajitvā¹⁴ jhānā-
 bhiññam nibhattetvā¹⁵ vanamūlaphalābhāro tattha vāsam kap-
 pesi. Rājā tam¹⁶ apassanto „kham me¹⁷ sahāyo¹⁸“ ti pucchi.
 Nagarasobhaniyāpi¹⁹ katakammam²⁰ sakalanagare pakaṭam
 15 jātam. Ath²¹ assa tam attham ācikkhitvā „iti te deva sahāyo
 lajjāya gharam pi agantvā²² araṇṇam pavisitvā pabbajito kirā²³
 'ti kathyimā²⁴. Rājā²⁵ nagarasobhanim pakkosāpetvā „sac-
 cāṃ kira tvaṃ ekadivasaṃ sahasaṃ alabbhitvā mama sahāyam
 gīvāya²⁶ gūhāpetvā²⁷ niharāpesi²⁸“ pucchi. „Saccāṃ devā²⁹“ ti.
 20 „Pāpe jammī sīgham mama sahāyassa gatattihānam gantvā³⁰
 ānehi, nocce ānesi jīvitam te n' atthīti³¹. Sā raṇṇo vacanam sutvā
 bhītā ratham āroyha mahantena parivārena nagarā nikkhamitvā
 tassa gatattihānam³² pariyesanti utivasena³³ sutvā tattha gun-
 tvā vanditvā „ayya mayā³⁴ andhabālabbhāvena katadosaṃ³⁵
 25 saha³⁶, na pu³⁷ evaṃ karissāmī³⁸“ yācitvā „sādu khamāmi³⁹,
 n' atthi me tayi āghāto⁴⁰“ ti vutte „sace⁴¹ me khamatha mayā
 saddhiṃ ratham abhirūhatha⁴², nagaram gacchissāma, nagaram

¹ B² -gi. ² B² omits man. ³ B² -yam. ⁴ B² adds āha. ⁵ B² tam sutvā
 dāsiyo. ⁶ B² karisa. ⁷ B² āha so. ⁸ C² tatho. B² ukkaṇṭhito. ⁹ B² anāg-
¹⁰ B² omits pa-. ¹¹ B² upādetvā. ¹² C² C² tam. ¹³ B² mama. ¹⁴ B² -gi.
¹⁵ B² kattho. ¹⁶ B² -to bhārasati ahamen. ¹⁷ B² adds tam sutvā. ¹⁸ B²
 kaṭhitvā. ¹⁹ B² adds tam. ²⁰ B² vasaṇṭhīnam. ²¹ B² omits so. ²² C²
 mayam. B² maham. ²³ B² kattho. ²⁴ B² khamatha aham. ²⁵ B² adds so.
²⁶ me -- sure wanting in B². ²⁷ B² -rūpā.

gatakāle yeva yaṃ¹ mama ghare dhanam atthi sabbam daṣṣā-
miti² āha. So tassā vacanam sutvā „bhaddo idāni tayā sad-
dhiṃ gantuṃ na sakkā, yadā pama imasmim loke yaṃ³ na
bhavitabbam tam bhavissati api nāma tadā gaccheyyan⁴“ ti
vatvā pathamaṃ gāham āha:

1. Gaṇḍā kumudini santā⁵ saṃkhaṇṇā ca⁶ kokilā
jambū tālaphalam dajjā⁷ atha nūna tadā siyā ti. 77.

Tass⁸ attho: bhaddo yathā hi kumudavaro kumudēhi saṃkhaṇṇo tīthanti
tath⁹ eva ece sakalāpi maha-dāṇḍā kumudini sīghasotam¹⁰ yaṃsiya santā upa-
santi siyā sabbakotikā ca saṃkhaṇṇā bhareyyum¹¹ sabbo pi ca jamburakkho 10
tālaphalam dadāyysa atha nūna tadā siyā ti atha riddho kile sambalam pi
samāgamaṃ nūna siyā bhareyya nāma ti vuttam hoti.

Evam vatvā puna pi tāya „ehl¹², gacchām¹³ evā¹⁴“ ti vutte
„gacchissām¹⁵ evā¹⁶“ ti vatvā „kasmim¹⁷ kāle¹⁸“ ti „asukasmiṃ
cū¹⁹“ ti vatvā saṃagāthā abhāsi:

1. Yadā kacchapalomānaṃ pavāro tividho siyā
hemantikam pāpuraṇam atha nūna tadā siyā. 78.
2. Yadā makasādāthānaṃ²⁰ attālo²¹ sukato siyā
dalho ca appakampī ca atha nūna tadā siyā. 79.
3. Yadā sasavisānānaṃ nisseṇi sukata²² siyā 30
saggassārohaṇatthāya²³ atha nūna tadā siyā. 80.
4. Yadā nisseṇim āroyha candam khādeyyum²⁴ mūsikā
Rāhoṇ ca paripādeyyum²⁵ atha nūna tadā siyā. 81.
5. Yadā surāghataṃ pītvā makkhikā ganacāriṇi
aṅgare²⁶ vāsam kappeyyum²⁷ atha nūna tadā siyā. 82. 35
6. Yadā bimbotthasampanno gadrabho sumukho siyā
kusalō naccagītassa atha nūna tadā siyā. 83.
7. Yadā kākā ulūka ca mantayeyyum²⁸ rahogatā
aṇṇamaṇṇam pihayeyyum²⁹ atha nūna tadā siyā. 84.

¹ Bā ro in the place of yeva yaṃ. ² Bā yeva. ³ Bā -santi. ⁴ C¹ C² ta. ⁵
Bā tālasamam dajjā. ⁶ Bā sīghasotābhāvaṃ, C¹ C² sīghasotam. ⁷ C¹ -yya
⁸ Bā adda siyā. ⁹ Bā gacchāmi. ¹⁰ Bā -esamī. ¹¹ C¹ C² tamā. ¹² Bā
-sappāṇam. ¹³ Bā attāko, P¹ attā. ¹⁴ C¹ saggassa rohananīya, C² saggassa
rohana nīya, C³ saggassa rohanāya, Bā saggassatthā. ¹⁵ C¹ C² -pādeyyum,
C³ paripādeyyum, Bā parivādeyya corr. to -deyya, P¹ paripābhādeyyum. ¹⁶ Bā
agatā. ¹⁷ Bā riddheyya.

9. Yadda pulasapattānaṃ¹ chattam thiratarāṃ siyā
vāsassa paṭighātāya atha nūna tadā siyā. 85.
10. Yadda kuloniko² sakūṇo pabbataṃ Gandhamādanam
tuṇḍenādāya gaccheyya atha nūna tadā siyā. 86.
11. Yadda sāmuddikaṃ nāvaṃ sayantam³ savaṭṭākaraṃ
ceto⁴ ādāya gaccheyya atha nūna tadā siyā. 87.

Tattha (ividdhe) ti eko kaccapalemanayena papphena eko tūlana eko
ubbhaya ti evam tippekāre, hemantikam pāpuraṇan ti himapātasamaye
pāpuraṇa bhavitum samattho, aha nūna tadā siyā ti aha tamim kule
10 mama toyā saddhīm ekasāsen⁵ eva suttasaggo siyā, evam sabbattha paṭhima-
padam⁶ yojetabbam, aṭṭālo sukato⁷ ti abhīruhivā yujjantam purasaṭṭam
dhāretum yathā sakkoti evam sukato, pariṭṭeyyun⁸ ti palāpeyyum, āgāra
ti vāṭṭakāṇḍāressanthare, vāsam kappēyyun ti ekekaḥ saraḥgataṃ pīṭva
matā vāseyyum, bhimbottīhasampaino ti bhimbapalasaḍḍhehi oṭṭhehi sa-
15 manūgato, sumukho ti savaṇṇasārasasamukho⁹, piḥeyeyyun ti aḍḍa-
maḍḍessa sampattim lochanā piḥeyeyyum patheyyum, pulasapattānaṃ¹⁰ ti
sapphīnam pulasagacchepaṇṇam¹¹, kuloniko ti eko khuddakakūṇo, sā-
muddikaṃ ti sāmuddapakkhandanamahānāṃ¹², sayantam savaṭṭa-
karaṃ¹³ ti yantana¹⁴ eva¹⁵ vāṭṭakaraṃ¹⁶ ca¹⁷ saddhīm sambhārayuttam¹⁸,
20 ceto¹⁹ ādāya ti yadda evatūpaṃ nāvaṃ khuddako pāmaḍḍirako hantama ga-
hetvā gaccheyyā ti aha.

Iti Mahāsatto imaṃ aṭṭhaṅgaparikappena ekādasa gāthā
abhāsi. Tā²⁰ sutvā nagarasobhani²¹ Mahāsattam khamāpetvā
nagaraṃ gantvā raṇṇo tam kāraṇaṃ ārocetvā attano jīvitaṃ
25 yācitvā ganhi.

Sattā imaṃ deṇṇam²² āharitvā „evam bhikkha mātugāmo nāma
akataṇṇū mittadūhhi²³“ yatrā saccāni pakāsevā jātakam samodhānesi
(Saccapariyosāne ukkanṭhitabhikkhu sotāpattiṭṭhale paṭiṭṭhahi): „Tadā
rājā Anando ahesi. tāpaso²⁴ aham eva²⁵“ ti. Aṭṭhāṇajātakam²⁶.

¹ B⁴ pulā-, B⁷ mūli-. ² B⁴ kuluko. ³ B⁴ say-, ⁴ B⁴ ceko. ⁵ B⁴ -maṇṇ-. ⁶
B⁴ aṭṭālo sukato. ⁷ C²⁰ C²¹ -pāde-, B⁴ -vāre-. ⁸ C⁶ savaṇṇasārasasārasa, C²⁰
savaṇṇ-, B⁴ savaṇṇasārasasārasa-. ⁹ B⁴ mūlāsamatta-. ¹⁰ B⁴ mūlāsagacchepattā-
naṃ. ¹¹ B⁴ sāmuddi-, C⁶ C²¹ sāmuddapakkhandanam. ¹² B⁴ sayenti vāṭṭa-
kāraṃ. ¹³ C⁶ C²¹ ce, B⁴ omite ceta. ¹⁴ B⁴ vāṭṭakāraṃ. ¹⁵ B⁴ omite ca.
¹⁶ B⁴ sappasambhā-. ¹⁷ B⁴ ceko. ¹⁸ B⁴ tam. ¹⁹ B⁴ -ti. ²⁰ B⁴ dhammaḍḍe-,
²¹ B⁴ adda paṇa. ²² B⁴ adda navaman.

10. Dīpajātaḥ.

Khamaniyaṃ¹ yāpaniyaṃ ti. Idāṃ Satthā Jetavane² viharanto ekaṃ eḷikāṃ ārabhha kathesi. Ekasmim hi samaye Moggaḷlānatthero³ giriparikkhūto ekadvāre giribhajasenāsane⁴ viḥāsi. Dvārasamīpe yev⁵ assa⁶ camkamo abho. Tadaḥ eḷakapālakaḥ eḷakā⁷ sṭha carantū⁸ ti giribhajam pavasetvā kilantā viharanti. Tesu eka-divasaṃ sāyam āgantvā eḷake gahetvā gucchanteṣu ekā eḷikā dūre curamānā eḷake nikkhamante adivā oḷiyi. Tam pacchā nikkhamantiṃ eko dīpiko divā „khāḍissāmi naṃ“ ti giribhajadvāre aṭṭhāsi. Sāpi ito e' ito ca oloketi⁹ tam divā „ssa maṃ māretvā khāḍitu-¹⁰ kāmātiya tūto, sace niyattitvā palāyissāmi jīvitam me n' atthi, aḷḷa mayā purisākāraṃ kūtum vattatthi“ cintetvā sīḡāni ukkhipitvā tassā bhinnukkhāṃ¹¹ vegena pakkhanditvā dīpikassa „to gaṇḍissāmi“ ripphandato va¹² gabaṇaṃ anupagantvā vegena palāyitvā eḷakānaṃ untaraṃ¹³ pāvisi. There¹⁴ tam¹⁵ tesam kīriyaṃ divā paṇḍivase gantvā¹⁶ Tathāgatasārocutvā¹⁷ „eraṃ bhante sā eḷikā attano upāyukusalatīya parakkamaṃ katvā dīpikato mūceti“¹⁸ āha. Satthā „Moggallāna, idāṃ tava so dīpiko tam gahetum nānakkhū, pubbe pana“¹⁹ naṃ virasantiṃ māretvā khāḍiti“²⁰ vatvā tena yācito atītam āhāsi:

Atte Magadharaṭṭhe Bodhisatto ekasmim gāme²¹ mahābhōgakule nibbattitvā vayappatto kāme pahāya isipab-
bajam pabbajivā jhānābhīṇṇaṃ nibbattetvā ciram Himavante
vasitvā loṇamūlasevanatthāya Rajagaham patvā²² ekasmim²³
yeva giribhaje paṇḍasālam māpetvā vasaṃ kappeṣi. Tadaḥ
iminā va niyāmena²⁴ eḷakapālesu²⁵ eḷake carantesu²⁶ ekadiva-²⁷
saṃ evaṃ eva ekaṃ eḷikāṃ pacchā nikkhamantiṃ divā eko
dīpiko „khāḍissāmi naṃ“ ti dvāre aṭṭhāsi. Sāpi tam divā
„aḷḷa mayham jīvitam n' atthi“²⁸, eken²⁹ upāyena iminā ad-
dhim madhuraṭṭhisanthāraṃ katvā hadayamaddavam assa³⁰

¹ Bā dāmani-. ² Bā Jetavane-. ³ Bā mahāmo-. ⁴ Bā giripabaje senāsane va.

⁵ Bā yeva-. ⁶ all four MSS. -ti. ⁷ Bā tassā bhinnukkhā. ⁸ Cā vippahandanta-

tova. Cā vippahandantova corr. to ripphandato. Bā vippakkhami tassā. ⁹

Bā -re. ¹⁰ Bā sṭha the-. ¹¹ Bā amisa tam. ¹² Bā -tassa ā-. ¹³ Bā arūceti.

¹⁴ Bā pi. ¹⁵ Bā gantvā. ¹⁶ Cā Cā etc. ¹⁷ Bā -neva. ¹⁸ Bā -jaken. ¹⁹

so all four MSS. ²⁰ Bā adda addhā mayham jīvitatthāya parakkamaṃ kūtum

vattatthi. ²¹ Bā hadayamaṇḍavacchama.

janetvā jīvitaṃ rakkhissāmhi¹ cintetvā dūrato² va teṇa
saddhiṃ paṭisanthāraṃ karonti āgacchamānā paṭhamam gā-
tham āha:

1. Khamanīyaṃ yāpanīyaṃ³ kacci⁴ mātula te sukhaṃ,
5 sukhaṃ te amma avaca, sukhakāma⁵ hi te mayan ti. 88.

Tatha sukhaṃ te amma 'ti mayham mīṭhi⁶ tumbhāsa sukhaṃ
paccheyyissīti⁷ aḷḷa mam avaci 'ti attho, mayan ti mātula mayam pi tumbhā-
sa sukhaṃ eva kicchāmi⁸ 'ti.

Tam sutvā dīpiko „ayaṃ dhuttikā maṃ mātulavādeṇa
10 vañcetukāma, na me kakkhalabbhavaṃ jānāti“ cintetvā dutti-
yaṃ gātham āha:

2. Naṅguttham me avakkamma⁹ heṭṭhayīvāsa¹⁰ eḷḷi
a¹¹ aḷḷa mātulavādeṇa muñcitabbā nu maññasi¹². 89.

Tase¹³ attho: tvaṃ mama naṅgutthama(dalam) atthasāḍḍa heṭṭhayīvāsa¹⁴ āgac-
15 chāsi, a¹⁵ tvaṃ aḷḷa mātulavādeṇa muñcitabbāham amhi maññasi nu, evam
maññasi¹⁶ maññe ti¹⁷.

Tam sutvā itarā „mātula mā evaṃ vadīti“ vatvā¹⁸ dutti-
yaṃ gātham āha:

3. Puratthāmaṃkhe nisīṇo si¹⁹, ahaṃ te²⁰ mukhaṃ āgatā,
20 pacchato tuyha²¹ naṅguttharū, kathaṃ kho 'haṃ avakka-
min²² ti. 90.

Tatha mukhaṃ ti abhinukhaṃ, kathaṃ kho haṃ ti tam tava pac-
chato (itara) ahaṃ kathaṃ avakkamin²³ ti attho.

Atha maṃ so „kiṃ kathesi eḷḷe, mama naṅgutthassa
25 aññatattānaṃ²⁴ nāma a²⁵ atthīti²⁶“ vatvā catuttham gā-
tham āha:

¹ C¹ C² -sammananti. ² B² purato. ³ C¹ C² pappasiyaṃ. ⁴ B² kiñci. ⁵ B² icche-. ⁶ B² apakkammaṃ, B² apakkammaṃ. ⁷ C¹ heṭṭhapi-, B² socayī-, B² heṭṭhapi-. ⁸ C¹ muñci-, ⁹ C¹ heṭṭhapi-, B² podayī-. ¹⁰ C¹ maññasi. ¹¹ B² bhūṭṭitabbhāsamamhi maññāmi evamāha. ¹² B² evam karissasi, onittitvā vatvā. ¹³ C¹ C² puratthāmaṃkhe-, B² puratattāpimukhe nisīṇamhi. ¹⁴ C¹ C² tam. ¹⁵ B² mayham. ¹⁶ B² apakkami, B² kho padam apakkami. ¹⁷ C¹ ayya-
ceti, te aḷḷa-, B² adhiṭṭha-. ¹⁸ B² atthīti.

5. Yāvatā caturō dīpā sasaṃuddā sapabbatā
tāvata mayha¹ naṅguttham katham kho tvaṃ vivajjayitī. 91.

Tattha tāvatā ti etāvata² mama naṅguttham parikkhipitvā gatan
ti vadati.

Tam sutvā elikā „ayaṃ pāpo madhurakathāya na³ all-
yatī, paṭisattu hutvāssa kathessāmiti“⁴ paṇcamam gā-
tham āha:

3. Pubbe va m⁵ etaṃ⁶ akkhamasu⁷ mātā pitā ca bhātaro:
digham dutthassa naṅguttham, a⁸ amhi vehāyasāgatā ti. 92.

Tattha akkhamāsu⁹ ti pubbe va me evaṃ¹⁰ mātā ca pitā ca bhātaro 10
ca akkhamāsu¹¹, sambhūti sā ahaṃ sūtakānaṃ suttikā tava naṅgutthassa digha-
bhāvaṃ sutvā tava naṅguttham pariharanti¹² vehāyasā¹³ ākāseṇa āgati ti.

Atha naṃ so „jānāmi te ahaṃ ākāsenāgatabbhāvaṃ“¹⁴, evaṃ
āgacchanti¹⁵ pana mayhaṃ bhakkhe nāsetvā¹⁶ āgataṃti¹⁷ vatvā
chaṭṭham gātham āha:

4. Taṇca¹⁸ diśvāna āyantiṃ antalikkhasmim¹⁹ eliki
migasaṃgbo paḷayittha, bhakkho me nāsito tayā ti. 93.

Tam sutvā itarā maraṇabbhayaabhītā aññaṃ kāraṇaṃ āha-
rituṃ asakkonti „mātula mā evarūpaṃ kakkhaḷakammaṃ kari,
jīvitam me dehiti“²⁰ vilapi. Itaro pi naṃ vilapantiṃ yeva 20
khandhe gahetvā māretvā khādi.

5. Icc-eva²¹ vilapantiyā ejāyā ruhaṃghaso
gulakam aṇṇamaddi²², n²³ atthi dutthe²⁴ subhāsitaṃ. 94.

6. N²⁵ eva dutthe nayo atthi na dhammo na subhāsitaṃ,
nikkamaṃ²⁶ dutthe yujjetha²⁷, so ca subbhi na rajjati 95.

imā dve alhisaṃboddhagāthā.

¹ Bdf mayham, C² mayha corr. to mayham. ² Bdf etthakam thānaṃ. ³ Bdf
omita na. ⁴ Bdf hutvā tassa gāmiṇasūti. ⁵ C² se tam, Bdf evaṃ. ⁶ Bdf
akkhamāsu. ⁷ Bdf akkhāsu. ⁸ Bdf eti. ⁹ Bdf asakkhamāsu. ¹⁰ all four MSS. -ti.
¹¹ Bdf vehāyasam katā ti. ¹² Bdf -nagata. ¹³ C² C³ -ti, Bdf āgacchanti. ¹⁴
Bdf nādasetvā. ¹⁵ C² C³ tava. ¹⁶ C² -amitūhi, Bdf omit hi. ¹⁷ Bdf -evam.
¹⁸ Bdf aṇṇamamaddi?, Bf aṇṇamaddi. ¹⁹ Bdf āhukhe. ²⁰ Bf nikkammaṃ, C²
nikkama corr. to nikkamma. ²¹ Bdf dukkhe yujjetha.

Tattha ruhamaghaso ti ruhrabbakkho lohitapāyī sūhasikadīpiko, gala-
kam anvāmadāsi¹ gīvams maddi², dāsi³ phāsi⁴ aṭṭho; nayo ti kāra-
ṇam, dhammo ti sabbhvo, sūbhāsitan ti sūkathitavacanam, sabbam p⁵
etan⁶ dūtthe n⁷ aṭṭhi⁸ aṭṭho, nikkamam⁹ dūtthe yujjethā¹⁰ "ti bhikkhave
3 dūtthapuggalo parakkamo ca yujjeyya, so ca sabbhū na rajjati¹¹ so pana
puggalo sabbhū sunderam sūbhāsitan na rajjati, na sampiyāpatiti aṭṭho.

Tāpaso tesam kiriyaṃ sabbam addasa.

Sattā imam desanam¹² āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
eḷiki va etarahi eḷiki¹³, dīpiko va¹⁴ etarahi dīpiko, tāpaso pana aham
10 evā¹⁵ 'ti. Dīpijātakam¹⁶". Kaccānivaggo. Aṭṭhanipāta-
vaṇṇanā niṭṭhitā¹⁷.

¹ B⁴ anvāmapattiti, ² B⁴ patti. ³ B⁴ pīlesi. ⁴ B⁴ sabbametam. ⁵ B⁴ dūtthe
atiti. ⁶ C⁴ nikkamma, C⁴ nikkhamma, C⁴ kamma corr. to nikkamma. ⁷ B⁴
yujjethā. ⁸ B⁴ dhammade. ⁹ B⁴ adda ahoṣi. ¹⁰ B⁴ pi. ¹¹ B⁴ adda
dasamaṃ. ¹² B⁴ aṭṭhanipātam niṭṭham, B⁴ adda sakkarū 1150 etc.

IX. NAVANIPĀTA.

1. Gijjhujātaka.

Parisankupatho nāma¹ 'ti. Idam Sattthā Jetavane vi-
 haranto ekam dubbacam² ārabhva kathesi. Su kira eko kul-
 putto niyyānikasāsane pabbajjtvāpi atthakāmehi ācariyupajjhāyehi c'³ 5
 eva sabrahmacārīhi ca „evam te abhikkamitabbam evam paṭikkami-
 tabbam evam ālokitabbam evam vilokitabbam evam sammūḍhitabbam
 evam pasāretabbam evam nivāsetabbam evam pārupitabbam evam
 patte gahetabbo yūpanamattam⁴ gahetvā paravekkhitvā va pari-
 bhūṇitabbam indriyesu guttadvārena bhujase maddānūnā jīgariyam 10
 anuyuttena bhavitabbam idam āgantukavattam nāma jānitabbam⁵
 idam gamikavattam nāma⁶ imāni euddasa khandhakavattāni⁷ asiti
 mahāvattāni tattha te sammā vattitabbam ime teṇasa dīrṭaṅgaṅgaṇā⁸
 nāma ete samādāya vattitabbam⁹ ti evadiyamāno dubbaco¹⁰ āheci
 akkhamo appadakkhiyaggāhi¹¹ anussāsani¹². „Ahañi tumhe na anu- 15
 dāmi¹³, tumhe¹⁴ kasmā mañ vadetha¹⁵, abam eva nittaso attham vā
 anuttham vā jānissāmi¹⁶“ attānam avasaniyam akāsi. Ath' assa
 dubbacabbhāvam¹⁷ dātvā bhikkhū dhammasabbhāyam¹⁸ aggaṇṇi ka-
 thentā¹⁹ naldimau. Sattthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
 eṣarāhi kathāya sammānā²⁰ ti pucchitvā „māya nāma²¹“ ti vutto tam 20
 bhikkhum pakkesāpetvā „saccam kira tvañ²² dubbaco²³ ti pucchitvā
 „saccau²⁴ ti vutto „kasmā bhikkhū evarūpe niyyānikasāsane²⁵ pabba-

¹ Ed. -crabbhikkham. ² Ed. adda bhāttam. ³ Ed. amā jī-. ⁴ Ed. adda jēti-
 tabbanti. ⁵ C¹² khandhava-. ⁶ C¹ dīrṭaga-. C¹ guṇā. ⁷ Ed. dubbacaco. ⁸ Ali
 three MSS. -hi. ⁹ Ed. ananussāsaniyam. ¹⁰ C¹ Ed. va-. ¹¹ Ed. adda paṇa. ¹²
 Ed. vadetha. ¹³ Ed. Karṇasanti. ¹⁴ Ed. -ce-. ¹⁵ C¹ amā dhamma. ¹⁶ Ed. -ca-
 kathanam kathano. ¹⁷ Ed. adda bhikkhū. ¹⁸ C¹ -ka-

jīvā atthakāmaṇaṃ vacanaṃ na karoṃi, pubbe pi traṃ paṇḍitānaṃ
vacanaṃ akatvā verambavatāmaṃkhe cunnāvicunnajāto¹ ti vatvā
atītaṃ āheri:

Attā Gijjhapabbate² Bodhisatto gijjhayoniyaṃ nib-
batti. Putto paṇ' assa Supatto³ nāma gijjharājā anekasahassa-
gijjhaparivāro thāmasampanno ahoṃi. So mātāpitare poseṃ.
Balasampannattā⁴ paṇa atidūraṃ uppatati, atha naṃ pitā „tāta
vittakaṃ nāma thānaṃ atikkamitvā na gantabban“ ti ovadi.
So „sādhū“ ti vatvāpi ekadivasaṃ paṇa vutthe⁵ deve gijjhehi
saddhiṃ uppatitvā sese ohāya atibhūmiṃ gantvā verambavāta-
maṃkhaṃ patvā cunnāvicunnabhāvaṃ pāpuṃi.

Sattihā tam attham dassento abhisambuddheṃ butvā imā gā-
thā abbhāsi:

1. Parisaṃkopaṭṭha nāma gijjhapaṭṭha⁶ sanantaṃ,
tatrāsi⁷ mātāpitare gijjhe poseṃ jinnake⁸. 1.
2. Teṇaṃ ajakaraṃ⁹ meḍaṃ accahāsi¹⁰ bahūtazo¹¹,
pitā ca puttāṃ avaca jānaṃ uccāpapātinaṃ¹²
supattaṃ pakkhasampannaṃ¹³ tejasāṃ dūragāmināṃ. 2.
3. Pariplavantaṃ¹⁴ paṭhavim: yudā tāta¹⁵ vijāsaṃ
sāgarena parikkhittaṃ cakkam va parimaṇḍalaṃ
tato tāta nivattassa, māsaṃ etto paraṃ gami. 3.
4. Uḍapatto si¹⁶ varenaṃ haḷi¹⁷ pakkhi¹⁸ dijjutamo
olokayanto vakkhaṅgo pabbatāni vacāsi ca. 4.
5. Addaṇ¹⁹ paṭhavim gijjhe yathāsaṃ²⁰ pituṃ sutam²¹
sāgarena parikkhittaṃ cakkam va parimaṇḍalaṃ
[tato tāta nivattassa, māsaṃ etto paraṃ gami]. 5. (Cfr. p. 225-6.)
6. Taṃ ca so sammattikkamma paraṃ ev²² accavattatha²³
taṃ ca vātasikkhā tikkhā accahāsi haḷiṃ²⁴ dijam. 6.
7. Nācakkh²⁵ ātigataṃ pose punar²⁶ eva nivattitum,
dūje vyasānaṃ āpādi verambhāvaṃ vacāṃ guto. 7.

¹ B¹ cunnajāto. ² B² gijjhakute pabbate. ³ B³ samanto. ⁴ B⁴ thāmasampanno-
tīya. ⁵ C⁵ -sam nava cadda, C⁶ nava cadda. ⁶ C⁶ -patto, B⁶ -pamūha, B⁷
-panto. ⁷ B⁷ tatrāpi. ⁸ B⁸ -te. ⁹ B⁹ ajagara, B¹⁰ ajarāga. ¹⁰ C¹⁰ -bhāsi. ¹¹
so C¹¹ instead of bahūtazo? C¹² B¹² bahūtazo, B¹³ bahudhā so. ¹² B¹² uccā-
papātina. ¹³ B¹³ thāmasam-. ¹⁴ B¹⁴ -plavitaṃ. ¹⁵ B¹⁵ -tāra. ¹⁶ B¹⁶ pi. ¹⁷ C¹⁷ -thale, B¹⁷
haḷi. ¹⁸ C¹⁸ B¹⁸ -l, B¹⁹ kkh. ¹⁹ C¹⁹ -sam. ²⁰ C²⁰ -sāl, B²⁰ yathiyati corr. to
-yāsi, B²¹ yathāyiti. ²¹ C²¹ -ti, B²² pimsanti. ²² B²² paramavapavattatha, B²³
-evavattatha. ²³ C²³ -halaṃ, B²⁴ haḷi. ²⁴ B²⁴ punar.

- a. Tassa puttä ca dārā ca ye c' aññe anujivino (Cfr. p. 256. 14.)
 sabbe vyasanāni āpādetu¹ anovādakaro² dije³. 8.
 a. Evmu pi idha vaddhānam⁴ ye vākyāni nārabujjhati
 aññimacaro⁵ ditto gijjho vātthasāsanu⁶
 ca ve⁷ vyasanāni pappoti⁸ akatvā vaddhasāsanam⁹ ti. 9.

5

Tassa parisaṃkupaṭho ti saṃkupaṭho, manussā brahminasammatthiye
 gacchanti tasmim padāsa khīṇuḥ kuttetvā teṇa sajjunā bandhittvā gacchanti,
 tena so Gijjhapaṭhote¹ jaṇghamaṃ saṃkupaṭho ti vuccati, gijjhapaṭho ti
 gijjhapaṭhatamattikake maggo¹⁰, anantano ti porāṇo, tatrāsiti tasmim
 gijjhapaṭhatamattikake saṃkupaṭhe eko gijjho lā¹¹, so jṇoṇko¹² mātāpitāro.
 10 pessa, ajakaram¹³ medan ti ajakaramedan¹⁴, accaḥḥāsi atthiye āhāri,
 bahūtaso¹⁵ ti bahūtaso¹⁶, jānam¹⁷ oḥḥapapāṭṭiṇam¹⁸ ti puttā te si-
 ucceṇi thānam laṅghaṭṭi surā oḥḥ¹⁹ papāṭṭi oḥḥ ti jṇanto, teḥaṇ ti
 purisateḥasampannam, dūragāminam ti ten' eva teḥena dūragāmin, pari-
 plavantaṇ²⁰ ti uppalapattam²¹ viya udāke upplavamaṇam²², vjānāhi²³ ti
 «Jānāhi, cakkam va parimaṇḍalan ti yam²⁴ tasmim te²⁵ padese thāsa
 samuddesa paricchiṇṇo Jambudīpa cakkam²⁶ va paññāyati sato thāsa²⁷ ni-
 vattāhi evadanto evam āha, ndapatto sīti pīti oḥḥam akatvā ākam²⁸
 divasam gijjhehi soddhīm uppatto te oḥḥa pīṭṭi kattiṭṭhānam āgamāsi,
 oḥḥayanto²⁹ vakkamaṃ ti vakkagīro³⁰, yathā³¹ lā³² pīṇasutan³³ ti
 20 yathāsa³⁴ pīti samāsi sutam lā³⁵ tath' eva adda, yathā³⁶ lā³⁷ vā pāṭho:
 parimaṇḍavattatthā³⁸ ti pīṭṭi akkhātāṭṭhānato parim atthanto³⁹ va,
 tāḥsa⁴⁰ vātasikkā tiakkā ti tath' anovādakam⁴¹ balim⁴² pi samānam
 diḥam thāḥḥasamābhāṭṭikā accaḥḥāsi attheti⁴³ cūḇavāṇasam āhāsi, nā-
 cakkāṭṭigato ti nācakkāti atigato⁴⁴, poṇo ti satto, anovādakaro ti tasmim
 25 dije paṇḍitānam oḥḥam akatvā sabbā pi te mahādukkhamā pāpuṇṇam,
 akatvā vaddhasāsanam⁴⁵ ti vuddhānam⁴⁶ hitakamaṇam vannaṇ akatvā
 evam eva vyasanāni mahādukkhamā pāpuṇṇam.

¹ C¹ -ā. ² C² -ro. ³ B⁴ -ja. ⁴ B⁵ vuddhā. B⁶ aññā. ⁵ C⁶ -simaṇḍaro.
⁶ B⁷ sabbe. ⁷ B⁸ pappunt. ⁸ B⁹ vuddha. B¹⁰ vadda-ḥḥa. ⁹ B¹¹ -in. ¹⁰ B¹² mahāna.
¹¹ B¹³ āhoṇi. ¹² B¹⁴ jṇoṇa. ¹³ C¹⁵ -ra. B¹⁶ ajagata. ¹⁴ B¹⁷ ajagata. ¹⁵ C¹⁸ B¹⁹ -ho.
¹⁶ C²⁰ -ho. B²¹ bahūtaso. ¹⁷ C²² ja. ¹⁸ B²³ uccāsi. ¹⁹ B²⁴ uccāsi. ²⁰ B²⁵
 -plavāṇam. ²¹ B²⁶ uppalapattam. ²² C²⁷ uppalā. B²⁸ upplavamaṇam. ²³ C²⁹ vjā-
 nāhi. B³⁰ vjānāhi. ²⁴ so C³¹ instead of yasmim? B³² omits yam.
²⁵ B³³ yeva. ²⁶ B³⁴ cakkamāṇḍalanam. ²⁷ B³⁵ pīti. ²⁸ C³⁶ B³⁷ aka. ²⁹ B³⁸ adda
 klutthānam (?) pāṭṭi hoḥḥa ofokento. ³⁰ B³⁹ vakkagīro. ³¹ C⁴⁰ yathā³¹ lā,
 B⁴¹ yathāyati corr. to -yāsi. ³² B⁴² pīṇasutā. ³³ B⁴³ yathā so. ³⁴ B⁴⁴ sūtā
 si. ³⁵ B⁴⁵ yathāyati. ³⁶ B⁴⁶ -vattenta. ³⁷ C⁴⁷ tam. ³⁸ C⁴⁸ -ka. B⁴⁹ āḥ-
 āḥa. ³⁹ B⁵⁰ balim. ⁴⁰ B⁵¹ attheti. ⁴¹ C⁵² attheti. C⁵³ -ho. ⁴²
 B⁵⁴ vuddha. ⁴³ B⁵⁵ vuddha.

„Tasmā tvaṃ¹ bhikkhu mā gūjjhaṇḍiso bhava, attakāmaṇaṃ vacanaṃ karohīti“ so Satthārā evaṃ evadito tato paṭṭhāya subhara² ahoṣi.

Satthāpi imaṃ ḍesamaṃ³ āharitvā jātakāṃ samodhānesi: „Tadā 6. dubhacagūjjo⁴ etarahi dubhacabhikkhu⁵ ahoṣi, gūjjhapitā pana aham evā“ ti. Gūjjhajātakaṃ⁶.

2. Kosambijātaka.

Puthasaddo ti. Imaṃ Satthā Kosambiyāṃ nissāya Ghosi-
tārāme viharanto Kosambiyāṃ bhaddanakkārake ārahha kathesi.
10. Vuttamū Kosambakkhandhake āgataṃ eva. Ayaṃ paṃ⁷ ettha sub-
khepo: Tadā kira dve bhikkhū ekasmiṃ āvāse vasīsu vinayadhara
ca⁸ suttantiko ca. Tesu suttantiko ekadivasam sariravaṇṇaṃ⁹ katvā
udakakoṭṭhake¹⁰ ācamaṇudakāvasesaṃ bhājane thapetvā nikkhami.
Paccā vinayadhara tathā pavitthe taṃ udakaṃ divā nikkhamitvā
15. itaraṃ puechi: „tayā udakam thapitaṃ“ ti. „Āna āvuso“¹¹ ti.
„Kim paṃ¹² ettha āpattibhāvaṃ na jānāsi“¹³. „Āna“¹⁴ na jānāmi“¹⁵.
„Ho“¹⁶ āvuso, etthāpattitī¹⁷. „Tena hi paṭikarissāmi naṃ“ ti.
„Sace pana te āvuso usācīceṇa asatiyā katam“¹⁸ n¹⁹ atthi āpattitī²⁰.
so tassa āpattiyā anāpattidūṭhi ahoṣi“²¹. Vinayadhara pi attano
20. nissitakāmaṃ ayaṃ suttantiko āpattim āpajjamāṇa pi na jānāti“²²
āroesi. Te tassa nissitake divā „tumbhakaṃ upajjhāyo āpattim
āpajjitvāpi āpattibhāvaṃ na jānāti“ āhaṃsu. Te gatrā attano
upajjhāyassa ārocesuṃ. So evaṃ āha: „ayaṃ vinayadhara pubbe
“anāpattitī“ vatvā idāni ‘āpattitī’ vadati, musāvādī eso“ ti. Te gatrā
25. „tumbhakaṃ upajjhāyo musāvādīti“. Evaṃ aññamaññaṃ kalahaṃ
rudḍhayimsu²³. Tato vinayadhara okāsaṃ lahitvā tassa āpattiyā²⁴
adāssano²⁵ ukkhepaniyakammaṇaṃ akāsi. Tato paṭṭhāya tesam pacco-
yadāyakaṃ upāsakāpi²⁶ dve koṭṭhāsi ahesuṃ, evādaṃ paṭiggāhikā bhikkhu-
niyo pi ārahkhadevatāpi²⁷ sandiṭṭhā sambhattā ākāsajjhakadevatāpi²⁸

¹ C* tam; ² B* subhara; ³ B* āsamāse; ⁴ B* dubbhacca; ⁵ B* dubhacca.

⁶ B* adda paṭhamam. 7. Cfr. Dharmapala p. 103 and Vinaya vol. I p. 337.

⁸ B* amito ca. ⁹ C* -jaṇṇaṃ, B* -jaṇṇa. ¹⁰ C* -ka. ¹¹ B* āvuso. ¹²

B* amivuso. ¹³ C* bhōt, B* bova. ¹⁴ B* ettha a-. ¹⁵ C* katham, C* katham

corr. to katam. ¹⁶ C* āpatti. ¹⁷ B* hoṭi. ¹⁸ B* vadhisu. ¹⁹ B* -ti. ²⁰

B* -nena. ²¹ B* paccayaakāpi dayakāpi, omitting upā-. ²² B* adda dve koṭṭhāsi

ahesuṃ. ²³ B* amito ka. ²⁴ B* adda dve koṭṭhāsi

yāva Brahmaslokā sabbe puthujjanā dve pakkhā ahesam, yāva Āka-
 niṭṭhabhavaṇā pana¹ idem kolūhalaṃ agamāsi. Ath² eko bhikkhu
 Tathāgataṃ upasamkamitvā ukkhepakānaṃ „dhammiken³ eva kam-
 menāyam⁴ ukkhito⁵“ ti⁶ ukkhittānuttarakānaṃ „dhammikenā kamma-
 nakkhito⁷“ ti laddhīm ukkhepakahi vāriyamānaṃ⁸ pi ca⁹ tesam¹⁰ 5
 tam¹¹ anuparivāretvā¹² samapabbhāvaṃ¹³ ārocesi. Bhagavā¹⁴ „bhūno
 bhikkhusaṃgho bhūno bhikkhusaṃgho¹⁵“ ti tesam santikaṃ gantvā
 ukkhepakānaṃ ukkhepane itaresā ca¹⁶ āpattiya¹⁷ adassanāya¹⁸ ādi-
 navaṃ vatvā pakkāmi. Puna tesam tatth¹⁹ eva ekasimāya upasathā-
 diṇi karitvā bhattaggādāsu bhāḍana-jātānaṃ „āsanantarikāya nādi- 10
 tabban²⁰“ ti bhattagge vattam paṇḍāpetvā „idāni pi bhāḍana-jātā
 viharantīti²¹“ evvā tattha gantvā „alaṃ bhikkhave, mā bhāḍanaṃ“
 ti ādiṇi vatvā aññatarena²² dhammavādinā Bhagavato vihesam²³ au-
 chantaṇa „āgāmetu bhante Bhagavā dhammasāma²⁴“, apposukko bhante
 Bhagavā diṭṭhadhammasukhavihāraṃ anuyutto viharatu, nayam etena 15
 bhāḍanaṇa kalābena viggahena vivādeṇa paṇḍāyissamā²⁵“ ti yutte
 „bhūtapubbam bhikkhave Bārāṇasīyuh Brahmadatto nāma Kāsīrājā
 ahoṇi²⁶“ ti Brahmadattena Dighatissa Kosalarāṇṇo rajjāṃ acchinditvā
 aññātakaveśena vasantassa mārītabhāvaṃ²⁷ e²⁸ eva Dighāvukumāraṇa²⁹
 attano jivite³⁰ dīne tato paṭṭhāya tesam samagga-khāraṃ ca katha- 20
 tvā „tesam hi³¹ nāma bhikkhave rājūnaṃ ādinna-dāḍḍānaṃ³² ādīna-
 satthānaṃ³³“ evarūpaṃ khantisoraccaṃ bhavesati³⁴, idha kho tam³⁵
 bhikkhave sobbheṭṭha yaṃ tume evaṃ evākkhāte dhammavinaye pabba-
 jitā samānā khamā va³⁶ bhaveyyātha soratā ca³⁷“ ti evudhivā tatiyam
 pi³⁸ „alaṃ bhikkhave, mā bhāḍanaṃ“ ti vāretvā anoramanto divvā 25
 „pariyādimanarūpā kho ime moghapurissā, na-y-ime saharā paṇḍāpetuṃ“
 ti pakkamitvā punadivase piṇḍapātapaṭikkanto³⁹ gandhakujjā thokaṃ
 viṣsamitvā senāsanaṃ samāsāmetvā attanā va⁴⁰ attano patinivaraṇaṃ⁴¹
 ādāya saṃghamaṃjhe ākāse thatvā ima gāthā abhūsi:

¹ H² yava. ² H² na ayati. ³ C² omitt ti. ⁴ C² sādharī-, C² sādharīya-.
⁵ H² omitt ca. ⁶ H² tesam. ⁷ H² omitt tam. ⁸ H² anupadhāretvā. ⁹ H² vaj-
 dhabhāvaṇi suttico. ¹⁰ H² adda samagga kira hanta ti dve vāre passetvā im
 lechanā bhante samagga bhāsitum ti vatvā tatthavāre. ¹¹ C² H² do not repeat
 kh. bh. ¹² H² adda asseṭṭeva. ¹³ H² -nena. ¹⁴ H² adda bhikkhuṇā. ¹⁵ H²
 plāssam. ¹⁶ all three MSS. -i. ¹⁷ H² -el. ¹⁸ C² dighāvukumare. ¹⁹ H²
 eijja. ²⁰ H² omitt hi. ²¹ C² H² ad-. ²² C² ad-. H² omitt ad-. ²³ H² -iti.
²⁴ C² H² vadi. ²⁵ H² khemā, omitting va. ²⁶ H² evādi dattiyampi tatthampi.
²⁷ H² -tam po-. ²⁸ H² omitt a-va. ²⁹ C² H² -tam.

1. Puthuṣaddo samajano, na hālo koci maññatha, (² Vimaya vol. I p. 225.)
saṅghasamīm bhijjamāsamīm nāññaṃ bhīyyo amaññaruṃ. 10.
2. Parimuttā paṇḍitābhāsā vācāgocara bhāṣino
yāv' iechaṇti mukhāyāmaṃ yena nītā na taṃ viḍu. 11.
3. 'Akkocchī maṃ aradhi maṃ ajini maṃ ahāsi me' (Cfr. supra p. 215.)
ye' taṃ upanayhanti veraṃ tesāṃ na sammati. 12.
4. 'Akkocchī maṃ aradhi maṃ ajini maṃ ahāsi me'
ye' taṃ na upanayhanti veraṃ tesūpasanmati. 13.
5. Na hi yereṇa verāsi sammant' idha² kodācanaṃ,
averena ca sammanti, esa dhammo sanantano. 14.
6. Pare ca na vijānanti 'mayam ettha yamānase',
ye ca taṭṭha vijānanti tato sammanti medhagā. 15.
7. Atthicchiddā² pāṇaharā gavāsasabhanāriṇo,
raṭṭhaṃ vilumpamānuṇaṃ tesāṃ pi hoti saṃgati,
kammā tumbhaka³ no ayā. 16.
8. Sace labbetha nipakaṃ sahāyaṃ (Cfr. Dh. v. 229—32 & p. 124.)
saddhūncaraṃ sādhuviḥārī dhīraṃ. Suttanip. vv. 22—24.)
abhibhuyya sabbāni parisanyāmi
careyya ten' attamaṇo satimā. 17.
9. Ne ce labbetha nipakaṃ sahāyaṃ
saddhūncaraṃ sādhuviḥārī dhīraṃ
rājā va raṭṭhaṃ vijitāṃ pahāya
eko care mātāṅg' aruṇṇo⁴ va nāgo. 18.
10. Ekassa caritaṃ seyyo, o' atthi hālo sahāyatā,
eko care na ca pāpāni kayirā
appaṇṇukko mātāṅg' aruṇṇo⁵ va nāgo ti. 19.

Tattha puthu mahā saddo ¹ti puthuṣaddo, samajano ti samāno
ekasaddho jano, sabbo cīyem² bhaṇḍanākārakajano samantato saddanīcebhāraṇa
puthuṣaddo o' eva saddho ca 'ti vuttam hoti, na hālo koci maññatha 'ti
³taṭṭha koci eko pi⁴ aham hālo ti⁵ na maññittha, sabbo paṇḍitamānino, sabbo
cīyem bhaṇḍanākārako jano yeva nāññaṃ bhīyyo maññanti⁶, koci eko pi
aham⁷ hālo ti na maññittha⁸, bhīyyo ca⁹ saṅghasamīm bhijjamāno aññaṃ pi
ekam¹⁰, mayham kīraṇaṃ¹¹ saṅgho bhijjetti idam kīraṇaṃ na maññitthi 'ti
attho, parimuttā ti mutthasatino, paṇḍitābhāsā ti attano paṇḍita-

¹ B¹ ye ca. ² C² -idha. ³ B¹ sabbicchinā. ⁴ B¹ -kam. ⁵ C² -aruṇṇo, B¹
mātavarāṇṇo. ⁶ C² -aruṇṇo. ⁷ B¹ cīyem. ⁸ C² add ca. ⁹ so C²; B¹ amaññā-
nanti. ¹⁰ B¹ ayam. ¹¹ sabbo paṇḍita - - - maññittha wanting in C². ¹² B¹ sa.
¹³ B¹ añño pi eko. ¹⁴ B¹ -nā.

mānena paṇḍitasiddhā, vācagocara bhāṇino ti rākarasa¹ vasthese² kaṇ,
vācagocara ca na³ satipattihānādiarīyadhammagocara bhāṇino ca⁴. kathambhāṇino⁵ :
yātiocchanti mukhāyāman ti yāva mukham kasmittu⁶ iocchanti tva pa-
saretvā aggaṅgapādehi⁷ thatrā bhāṇino, eko pi sambhagāreva mukham-
kocanam⁸ na karoti ittho, yena nita ti yena bhajjanena (man uḷḷaja- 5
bhāram nita, na tam vidd ti evaṃ adinavaṃ idan ti na⁹ jñanti, ya¹⁰ tam
upāsayhanti ti tam akkoṇhi man ti ādikam ākaraṇ ya upāsayhanti, samu-
tano ti porāno, para ti paṇḍito thatrā tato aṇṇo bhāṇasakiraṇa pora
uṇa, te¹¹ ittha samachamaṇṇe koldhalan karontā mayam yamāmayā upa-
māma nassāma¹² satataṃ¹³ samitā maccusantikaṃ gacchāma¹⁴ ti na jñanti, 10
ya ca tattha vijñānti ti ya tattha¹⁵ paṇḍitā mayam maccusantikaṃ gac-
chāma¹⁶ ti vijñanti, tato sammanā meḍhagā ti evaṃ hi te jñantā yoniso-
manasikāram appādetrā meḍhakāram ālāhānam vipassamāya patipajanti,
ajjhāsihiddā¹⁷ ti ayaṃ gāthā brahmadattaṃ va Dighāvakumārā¹⁸ ca saṇ-
dhāya vuttā, tesam pi hoti saṅgati, kammā tumhākaṃ na hoti jessam va¹⁹ ti 15
eva matipinnam aṭṭhi oḷḷamā na pāṇā katā na parāsaṇḍhanāni hatāni²⁰,
idam vuttam hoti: bhikkhave tesam hi nāma uttamaḍḍhanā²¹, rūḷḷam eva-
rupā saṅgati saṅgama ittha (cāhasaṇḍhanam katvā ekato pānabbhajanāni hoti,
tumhe evarūpe āsāne yabbajitā attano veramattam pi āsajjitu²² na ekuttuṇe,
ke tumhākaṃ bhikkhubbhāro ti, sace labhethā ti ādi-gāthāyo paṇḍitasahayasa 20
ca ālāsaḍḍhāsa ca²³ vāṇavannadippanattham²⁴ vuttā, abhikkhūya sabbāni
parisaṇḍhāni sabbā pāṇāparisaṇḍhā ca parisaṇḍhanaparisaṇḍhā ca abhikkhūya
tesaṃ sabbāni²⁵ attamaṇo sattmā careyya, rājā va rajjham vijitan ti yathā
attano ajjitaretham²⁶. Mahājāṇakārājā ca²⁷ Arundamākārājā²⁸ ca²⁹ paṭṭya
ekako va carimā³⁰ evaṃ careyyā ti ittho, mātāṅgarāṇā³¹ va vāṇā ti³² 25
mitteṇa ti³³ haṇṇi vuccati, nāgo ti mahantatidhivaranam³⁴ etam, yattā hi
mitteṇa³⁵ mātāṅganāgo sabbāni eka carī³⁶ na va pāṇāni akkati yathā ca³⁷
Pārileyyako evaṃ eko carā na va pāṇāni kayirā ti vuttam hoti.

Satthā evam kathetvāpi³⁸ te bhikkhū samagge kātuṃ saṅkanto
Bālakaloṇkārāgāmaṃ³⁹ gantvā Bhagutttherassa ekibhāve ānandham 30
kathetvā tato tiṇṇam kulapottūnaṃ vasaṇatthānaṃ gantvā tesam
āṇāggirase⁴⁰ ānandham kathetvā tato Pārileyyakavānaṇḍham gantvā

¹ C² ca. ² B² -no ti bhikkhāreva, in the place of rā-. ³ B² -gocaraṇam. ⁴ B² omits ca. ⁵ B² addh ca. ⁶ B² pasirettu. ⁷ B² aggaṅgapāde. ⁸ B² mukham-.
⁹ B² adda tam. ¹⁰ B² ya va. ¹¹ B² omits te. ¹² B² omits na-. ¹³ B² mayam
sattam. ¹⁴ C² omits ta-. ¹⁵ B² ajjhāsihiddā. ¹⁶ C² -ya. ¹⁷ B² te. ¹⁸ B²
pānāharatī na gataṇḍhāpānāni hatāni. ¹⁹ C² B² addhā-. ²⁰ B² jattam. ²¹
B² omits ca hā- -ca. ²² B² -gacchāma-. ²³ B² te para. ²⁴ B² -amra-. ²⁵
C² va. ²⁶ B² omits ka. ²⁷ B² -i carimā. ²⁸ C² -garājā. ²⁹ C² addh mātāṅ-
garāṇā nāgo ca. ³⁰ B² omits mātā- -ti. ³¹ B² omits ta. ³² B² -tu-. ³³ B²
ekako carit. ³⁴ B² addh ālavahattāni nāgo yathāca. ³⁵ B² omits pi. ³⁶ B²
bālekam pāṇam. ³⁷ B² -vāra.

tathā temāsam vasitvā pum Kosambhū¹ anāgantvā Sāvattihim²
 era agamāsi. Kosambivāsino pi³ upāsakā ime kho ayyā⁴ Kosam-
 bakā bhikkhū bahuno ambhakaṃ anutthassa kārakā, imehi ubbāho
 Bhagavā pakkanto, mayam⁵ imesam a⁶ evābhivādanādini⁷ karissāma
 5 na upagatānaṃ⁸ piṇḍakaṃ⁹ dassāma, evam ime pakkamissanti vā
 vihihamsanti vā¹⁰ Bhagavantaṃ vā¹¹ pasādesassanti¹² sammantayit-
 tvā tathā akaṃsu. Te tona daḍḍakammena pūjitā Sāvattihim gantvā
 Bhagavantaṃ khamāpesuṃ.

Satthū¹³ jātakam samodhānesi: „Pitā¹⁴ Suddhodanamahārājā¹⁵
 10 ahoṣi, mutā Mahāmāyā, Dighāvukumāro puna nham evā¹⁶” ti.
 Kosambijātakaṃ¹⁷.

3. Mahāasukajātaka.

Dumo yadā botiṭṭi. Idam Satthū Jetavane viharanto
 aññataram bhikkhūna ārabhā kathesi. So kira Satthū santike
 15 kammattihānam gabetvā Kosulajanaṇapade aññataram paccaṇṭagāmanam
 npanissāya araṇṇe vihaesi. Manussa tassa rattiṭṭhānadivātiṭhānādini
 sampādetvā gamanāgamanasampanne thāne senāsamanam kattā sakkac-
 caṃ upaṭṭhahisṃsu. Tassa vassūpagatassa paṭhamamāse yeva so
 gāme jhāyi, manussānaṃ bijamattaṃ pi avasittham nāhoṣi¹⁸, te
 20 tassa¹⁹ paṇitaṃ piṇḍapātaṃ dātuṃ nāsakkhiṃsu, so sappāyaseṇā-
 sase²⁰ piṇḍapāteṇa kilamanto maggaṃ vā phalaṃ vā nibbattetuṃ nā-
 sakkhi. Atha naṃ temāsacanyena Satthāraṃ vandituṃ āgataṃ²¹
 Satthā paṭisanthāraṃ katvā „karci”²² piṇḍapāteṇa kilamanto pi²³ senā-
 sanam sappāyam²⁴ ahoṣi²⁵ pucchā. So tam attham ārocesi. Satthā
 25 tassa tam²⁶ senāsanaṃ sappāyam ti ātvā „bhikkhū samaggaṃ oṃma
 senāsane²⁷ sappāye sati loluppacāraṃ pahāya kiṃcid eva yathuladdham
 paribhūñjitvā santuṭṭhena samapadhammaṃ kātuṃ vattati, porāṇaka-
 paṇḍitā timechānanyoniyaṃ nibbattitvā attano vāse sakkharukke

¹ B⁴-bl, C⁸-blyam. ² B⁴-ayam. ³ C⁸-vāsi, omitting pi. ⁴ B⁴-a. ⁵ B⁴
 omits ma-. ⁶ B⁴ nva abhi-. ⁷ B⁴ upakāraṇam. ⁸ B⁴ piṇḍapātam; kathesi
 tenaṃ hi nāma (p. 457, w) --- piṇḍakaṃ wanting in C⁸. ⁹ B⁴ adā tādā. ¹⁰
 B⁴ omits vā. ¹¹ B⁴ pasādesassanti bl. ¹² sarhā wanting in C⁸. ¹³ B⁴
 ārtisuddhodano-. ¹⁴ C⁸ satthā in the place of p. a. s. ¹⁵ C⁸-ba-, B⁴ ko-
 sampt---dutiyaṃ. ¹⁶ manussa --- nāhoṣi wanting in B⁴. ¹⁷ B⁴ cassa. ¹⁸
 B⁴-nam pi. ¹⁹ C⁸ gataṃ. ²⁰ B⁴ kiṃci bhikkhū. ²¹ C⁸ kilantasi. C⁹-teei
 corr. to -tasi. B⁴ kilamanto pi. ²² B⁴-yaṭṭa. ²³ B⁴ omits tam. ²⁴ C⁸
 -nāsi, B⁴-hi.

cuppaṃ khādantāpi¹ loḷuppacāraṃ paḥāya santuṭṭhā mittadhammaṃ
abhiññitvā aññattha na agamissu², tvaṃ³ kasmā⁴ pindapāto paritto⁵
lūkho⁶ ti sappāyaseṇāssanaṃ pariccāṭṭi⁷ ratvā tena yācito aññe añari:

Attie Himavante Gaṅgātīre ekaṃhiṃ udumbaravane
anekasatasahassā sukā⁸ vasiṃsu. Taṭṭh'eko⁹ sukarājā attano
nivāsaruḅbhassa¹⁰ phalesu khīṇesu yaṃ¹¹ ād'eva¹² avasitṭham hoti
anikuro vā pattam vā taco vā papaṭikā¹³ vā taṃ khādītva Gaṅ-
gāya pāṇiyam pivitvā paramaappicchasantutṭho¹⁴ lutvā añ-
ñattha na gacchati. Tassa¹⁵ appicchasantutṭhabbhāvagūḇeṇa¹⁶
Sakkabhavanam kampi. Sakko āvajjamāno taṃ dievā tassa
vimaṃsanatṭham attano ācubhāvena taṃ rukkham sukkhāpesi,
rakkho khāṇumatto lutvā chiddāvnechiddo¹⁷ vāte paharante¹⁸
ākoṭiyamāno va¹⁹ atṭhāsi, tassa chiddhehi cunnāni nikkhamanti.
Sukarājā tāni cunnāni khādītva Gaṅgāya pāṇiyam pivitvā añ-
ñattha agantvā²⁰ vātātapam agantvā udumbarakhāṇumatthake²¹
nisidati²². Sakko tassa paramaappicchabhāvaṃ ātvā „mitta-
dhammaguṇaṃ kathāpetvā varam asā datvā udumbaraṃ ama-
taphalam²³ karitvā āgamissānūti²⁴ eko haṃsarājā lutvā Sujarū
asurakaṇṇiṇaṃ purato katvā taṃ udumbaravanam gantvā avidūro
ekassa²⁵ rukkhassa sākḥāya nisīditvā tena saddhiṃ katham
samutṭhāpento²⁶ paṭhamam gātham āha:

1. Dumo yadā hoti phalūpapaṇṇo
bhuṇjanti naṃ vihaḡa²⁷ sampatantā,
khīṇaṃ ti ātvāna dumaṃ phalaccaye
disodisam yanti tato vihaṅgamā ti. 20.

25

Tass' attie: sukarāja rakkho nāma yadā phalūpapaṇṇo hoti tedi taṃ
sikkhate sikkham sampatanti²⁸ vihaṅgamā bhuṇjanti, taṃ pana²⁹ khīṇam siatvā
phalānaṃ accaye³⁰ taṃ rakkhate disodisam vihaṅgamā gacchanti³¹.

¹ B¹ attano nivāsanaṃ rakkho sukkhasunnam na khaṇṭṭi. ² B² gūḇeṇa. ³ B³ adda pana. ⁴ B⁴ paritṭhuto taṃ. ⁵ B⁵ suvakkā. ⁶ B⁶ tatra āko. ⁷ B⁷ nivāsaṇa-. ⁸ C⁸ yaṃhiṇeṇa, B⁸ yadeva. ⁹ C⁹ paṭikā, C¹⁰ ppaṭikā cori. 10 pa-
petṭikā, B¹⁰ pappatṭikā. ¹¹ B¹¹ paramapp-. ¹² B¹² asa. ¹³ C¹³ vāte. ¹⁴ C¹⁴ vāte. ¹⁵ C¹⁵ vāte. ¹⁶ C¹⁶ vāte. ¹⁷ B¹⁷ vāte. ¹⁸ B¹⁸ vāte. ¹⁹ B¹⁹ vāte. ²⁰ B²⁰ vāte. ²¹ B²¹ vāte. ²² B²² vāte. ²³ B²³ vāte. ²⁴ B²⁴ vāte. ²⁵ B²⁵ vāte. ²⁶ B²⁶ vāte. ²⁷ B²⁷ vāte. ²⁸ B²⁸ vāte. ²⁹ B²⁹ vāte. ³⁰ B³⁰ vāte. ³¹ B³¹ vāte.

Evāñ ca pana tañ¹ vatvā tato² nyyojetuñ dutiyañ gā-
tham āha:

3. Cara³ carikañ lobhatuñḍa mā carī⁴,
kiñ tvañ suva sukkhadumamhi⁵ jhāyasi,
tad iñgha mañ⁶ brūhi vasantasannibha:
kasmā suva sukkhadumañ na rūcasīti. 21.

Tattha jhāyasīti kiñkāro¹ sukkhakkāmaṭṭhake² jhāyante paññāyante
vittasā, iñghā³ ti eodanatto nipāto, vasantasannibhā⁴ ti vasantakkāle
vasanapāde sukagamasamāhāro vya ullokkhāro kottī, tena tañ vasantasannibhā⁵ ti
10 ālapati, na rūcasīti na chaḍḍesi.

Atha nañ sukarajā⁶ „ahañ hañsa attano kataññā-
kataveditāya imañ rukkhañ⁷ na jahāmiti“ vatvā dve gā-
thā abhāsi:

1. Ye ve⁸ sakhīnañ sakhāro bhavanti
pānaccaye sukhadukkhesu hañsa
khīnañ akhīnañ ti na tañ jahanti
santo satañ dhammañ anusaarantā. 22.
2. So hañ satañ aññatāro⁹ smi hañsa,
ñāti ca me hoti sakhā ca rukkho,
tam n' ussahe jivikattho¹⁰ pahātum
khīnañ ti ñatvāna, na h' esa dhammo¹¹ ti. 23.

Tattha ye ve¹² sakhīnañ sakhāro bhavanti¹³ ye sakhīnāni sakhā-
hāni, khīnañ akhīnañ ti paññā sāma attano sakhīnañ¹⁴ bhogaaparikkhayaṇa
pi khīnañ pi akhīnañ pi na jahanti, satañ dhammamānusaarantā¹⁵ ti
25 paññānānañ pavapiñ¹⁶ anusaarantāni, ñāti ca me ti hañsarāja yañ rukkho
samyāyānatthena mayhañ ñāti ca¹⁷ sakhānānānānatthāya¹⁸ sakhā ca, jivi-
kattho¹⁹ ti tam ahañ jivikāya²⁰ antithe kutañ pahātum na sakkomi.

Sakko tassa kathañ²¹ sutvā tūṭṭho pasamsitvā varañ
dātukāmo dve gāthā abhāsi:

¹ Bā omitta tañ. ² Bā adda tato. ³ C² varañ, B² sarañ, P² vara. ⁴ so C²,
B² pari. ⁵ C² suha dukkha-, B² suva rukkha-, P² suha sūṭha-, C² suva
dukkha- corr. sto -sūṭha-. ⁶ C² ma, B² sutit mañ. ⁷ Bā -khānke. ⁸ Bā
sūva-. ⁹ C² omitt rukkhañ. ¹⁰ Bā ca, P² ca. ¹¹ B² jivikattho. ¹² B² na
so sūṭṭhamma. ¹³ Bā ca. ¹⁴ C² -ya, B² sakhāyasa. ¹⁵ C² pama-. ¹⁶ kī-
nañ --- ca wanting in C². ¹⁷ B² samānānānatthāya, C² sakhānānānatthāya.
¹⁸ C² -ittha, B² -rattho. ¹⁹ Bā -ittha. ²⁰ B² vacanāni.

3. Sādhū sakkhi katam¹ hoti metti saṁsatti² saṁthavo,
 sac³ etaṁ⁴ dhammaṁ rocesī pāsāṁso⁵ xi⁶ vijānataṁ. 24.
 4. So te suva varaṁ dammi pattayāna vihaṅgama, (Cfr. p. 489.)
 varaṁ varassa vakkaṅga⁷ yaṁ kiñci manas⁸ icchasīti. 25.

Tattha sādhu ti sampahāsanam¹, sakkhi katam² hoti metti sam- 5
 satti³ saṁthavo ti sakkhibhāso ca metti⁴ va⁵ parisaṁjhe saṁtharo eṭ⁶ ti⁷ yaṁ
 p⁸ etaṁ⁹ katam¹⁰ sādhu hoti lakkhaṇa bhaddakam¹¹ eva, sacetaṁ dham-
 maṁ ti sacc etaṁ¹² mettidhammaṁ, vijānataṁ ti evaṁ saṁse¹³ viññānaṁ
 pāsānattabbayuttako sūti attho, so te ti so haṁ¹⁴ tnyhaṁ, varassa¹⁵ ti iccha,
 manasīcchasi¹⁶ yaṁ kiñci manasā icchasi sabbam taṁ dadāmi te ti. 10

Taṁ sotvā sukarājā¹⁷ varaṁ varanto¹⁸ sattamaṁ gā-
 tham āha:

1. Varaṁ ce me haṁsa tuvaṁ dadeyya
 ayaṁ rukkho punar āyuh¹⁹ labhettha,
 so sākhiavā phalimā samvirūlho 15
 madhatthiko²⁰ tiṭṭhatu sobhamāno ti. 26.

Tattha sākhiavā ti sākhisampanno, phalimā ti phalini sākhi upeto,
 samvirūlho ti samentato virūlhapatto āyupattasamchanno butā, madhat-
 thiko²¹ ti samvijjānamāmadhurephaleso pakkhittamadhu²² viya, madhurephalo
 butā ti attho. 20

Ath²³ assa Sakko varaṁ dadamāno aṭṭhamaṁ gātham āha:

2. Taṁ passa samma phalimam²⁴ ulāraṁ,
 sabbhā²⁵ va te hetu udumbarena,
 so sākhiavā phalimā samvirūlho
 madhatthiko tiṭṭhatu sobhamāno ti. 27. 25

Tattha sabbhā²⁶ va te hetu udumbarena²⁷ ti tava udumbarena sad-
 dhim saha ekato va²⁸ vāso hotu.

¹ Bā sakkharam. ² Bā samgati. ³ Cā sa, ⁴ Bā pa, Bā piyamo. ⁵ Bā pi,
 Cā omit al. ⁶ Bā sakkhaga. ⁷ Cā -tam, Bā sampahāsanam. ⁸ Bā sakkhataṁ.
⁹ Bā sakkhagati. ¹⁰ Bā omitta me - ca. ¹¹ Cā sādā ti, and Cā tath. ¹² Bā mitta.
¹³ Bā omitta ka-. ¹⁴ Bā laddhakam bhattakam. ¹⁵ Bā evaṁ. ¹⁶ Bā -so. ¹⁷
 Bā aham. ¹⁸ Bā auro-. ¹⁹ Bā gacchanto. ²⁰ Bā paca sasu. ²¹ Bā madhattiko.
²² Cā madhitt-, Bā madhutti-. ²³ Bā makkhikamadhu. ²⁴ Bā samā-, Cā
 sampā-. ²⁵ Bā sakhā. ²⁶ Bā sakhā. ²⁷ Cā omit va.

Evañ ca pana vatvā taṃ¹ attabbhāvaṃ vijahitvā attano ca Sujāya ca ānubhāvaṃ dassetvā Gaṅgato² hatthena udakam gahetvā udumbarakkhāṇakam pahari³, tāvad eva sikkhāvittapa-sampanno madhuraphalo rukkho utthahitvā muṇḍa-Manipabbato⁴ viya vilāsasampanno⁵ atthāsi. Sukarājā⁶ taṃ diāvā somanas-sappatto Sakkassa thutim karonto navamaṃ gātham āha:

9. Evaṃ Sakka sukhi hohi saha sabbehi nātibhi (Cfr. p. 489.)
yathāham ajja sukhito diāvāna phalitāṃ dumaṃ ti. 28.

Sakko⁷ tassa varaṃ datvā udumbarāṃ amataphalāṃ katvā⁸
10 saddhiṃ Sujātāya attano thānam eva gato.

Tam attham dipayamānā ceāne⁹ abhisambuddhagāthā thapitā¹⁰:

10. Suvassa ca varaṃ datvā katvāna saphalāṃ dumaṃ (Cfr. p. 489.)
pakkāmi saha bhariyāya devānaṃ Nandanāṃ vasaṃ ti. 29.

Satthā imaṃ desanaṃ¹¹ āharitvā „varaṃ bhikkhu porūgakapaṇḍitā¹²
15 tiricchānayaneniyam nibhattitvāpi¹³ niloluppā¹⁴ abhesuṃ, tvaṃ¹⁵ kaṃmā
evārūpe sāsane pabbajitvā loluppacāraṃ carasi, gaccha tatth¹⁶ eva
vasā¹⁷“ ti kammaṭṭhānam nana kathetvā jātakaṃ samodhānesi (so
bhikkhu tattha gantvā vipassanto arahattaṃ pāponi): „Tadā Sakko
Anuruddho ahaṃ, sukarājā¹⁸ ahaṃ evā¹⁹“ ti. Mahāsukajātakaṃ²⁰.

20

4. Cullasukajātaka.

Santi rukkhā ti. Idam Satthā Jatarane²¹ viharanto Ve-
rañjakaṇḍam ārabhva kathesi. Sathari hi²² Verañjāyam vassam
vasitvā anupubbena Sāvattihiṃ anuppatte bhikkhū āhammasabhāyam
katham samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso, Tathāgato khattiyasukhumālo bodhiha-
25 sukhumālo mahantena iddhānubhāvena sammānāgato pi²³ Verañjenu²⁴
brāhmaṇena nimaṇṭito temāsam vasaṃto Mārāvattānāvrasena²⁵ tāssa an-
tikā²⁶ ekadivasam pi bhikkham alahitvā loluppacāraṃ pahāya temāsani
paṭṭhamūlakapittabodakeva²⁷ yāpento añnattha na agamāsi, aho Tathā-

¹ C² omi taṃ. ² B² paṇḍa. ³ B² pathari. ⁴ so-B²; C² tilapanto. C² tilapattā, B² khinassasampanno. ⁵ B² suva. ⁶ B² adda pi. ⁷ B² -oma. ⁸ B² abhiet. ⁹ B² dhamma. ¹⁰ B² nipattapi. ¹¹ B² aloluppacāra. ¹² B² adda pana. ¹³ B² vassāhi. ¹⁴ B² suva. ¹⁵ -pasa. ¹⁶ B² -suva. ¹⁷ -vittayam. ¹⁸ B² vi-vatthiyam. ¹⁹ B² omi hi. ²⁰ C² ti. ²¹ B² verāha. ²² C² -vaddha. B² -atta. ²³ B² -ka. ²⁴ C² -yulakā. B² paṭṭhamūlakeva pittu. B² attanūlakena.

ti vutte „bhikkhu kilesa nāma gunaviddhamāneko nirassādo“¹ niraye nibbattāpeti. esa pana kilesa kikkāraṇā taṃ² na kilameesatti³, na hi Sineruṃ paharivā⁴ haraṇavāto purānapaṇṇassa lajjati, imaṃ hi kilesaṃ piṇḍāya bodhiṇṇapaṇṇupadaṃ⁵ caramāṇā paṇḍābhikkhūnāttāha-samāpattilābhīne⁶ viuddhamahāpurisāpiṇḍatīṇ upaṭṭhapetum⁷ asakkontā jhānaṃ antaradhāpema⁸ ti ratvā atitāṃ āhāri:

Aṭṭe Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rājāṃ kareṇte Bodhisatto ekasmiṃ nīgame asītikoṭivibhave brāhmaṇa-kule nibhatti, kaṇṇanachavitāya tassa⁹ Harittacakumāro ti¹⁰ nāmaṃ karimāsu. So vayappatto Takksasilāya¹¹ uggaḷatasippo kuṭumbaṃ saṇṭhapetvā mātāpītuṇnaṃ accayena dhanavilokanaṃ katvā „dhanam eva paṇḍāyati, dhanassa uppādanakā“¹² na paṇḍāyanti, mayāpi maraṇamukhe cunnavicunṇena bhavitabban¹³ ti maraṇabhayaabhīto mahādānaṃ datvā Himavantaṃ pavisitvā¹⁴ pabbajjtvā sattame divase abhiññā¹⁵ ca samāpattiyo ca nibbattetvā tattha ciraṃ vanamūlaphalāhāro¹⁶ yāpetvā loṇam-bilasevanattham¹⁷ paṭbatā oṭarivā anupubbena Bārāṇasīṃ patvā rājavyāṇe vasitvā punadivase Bārāṇasīyaṃ bhikkhāya caranto rājadvāraṃ sampāpuni. Rājā taṃ disvā paṇṇacitto pakkosāpetvā sannasitasetacchatte rājapallāṃke nisīdāpetvā¹⁸ nānaggarasabhojanaṃ bhojetvā anumodanāvasāne atirekataraṃ paṇḍitvā „kahaṃ bhante gacchathā“¹⁹ ti pucchitvā „vassāvasanattānaṃ upadhārema mahārājā“²⁰ ti vutte „sādu bhante“ ti bhuttapātaraṃso taṃ ādāya uyyānaṃ gantvā tassa²¹ tattha rattitthānadivāṭṭhānādīni karetvā²² uyyānapālaṃ paricārīkaṃ²³ katvā datvā²⁴ vanditvā nikkhami. Mahāsutto tato paṭṭhāya nibaddhaṃ rājagehe²⁵ lhuñjanto dvādasa vassāni tattha²⁶ vasi. Ath²⁷ ekadivasaṃ rājā paccantaṃ kupitaṃ vīpasametum gac-

¹ B¹ appasādo. ² B² omits taṃ. ³ B³ kilameesatti, C⁴ kileesmeeatti. ⁴ B⁴ samhāretāva, B⁵ samhāretā. ⁵ B⁵ -ānāyāya anu-. ⁶ B⁶ paṇḍa a-. ⁷ B⁷ apātho-. ⁸ B⁸ cassa. ⁹ B⁹ tassa. ¹⁰ B¹⁰ -allam gantvā. ¹¹ B¹¹ upālekā. ¹² B¹² addā tsipappajjam. ¹³ B¹³ paṇḍa abhiññāyo. ¹⁴ B¹⁴ omits vāsu. ¹⁵ B¹⁵ -attāyā. ¹⁶ B¹⁶ omits tassa. ¹⁷ B¹⁷ -nāni karepetvā. ¹⁸ B¹⁸ omits datvā. ¹⁹ B¹⁹ reñḍe ge-. ²⁰ C²⁰ B²⁰ omits ta-.

chanto „amhakaṃ puṇṇakkhettam mā pamajjīti“ Mahāsattam
 deviyaṃ niyyādetvā agamāsi. Tato paṭṭhāya sā Mahāsattam
 sahatthā parivisati. Ath' ekadivasam sā bhojanam sam-
 pādetvā tasmiṃ cirāyamāne gandhodakena tathātvā saṅgam
 5 matṭasātakaṃ¹ nivāsetvā sīhapañjarāṃ vivarāpetvā sarīraṃ²
 vātam paharāpentī mutthimaṇḍake³ nipajji. Mahāsatto pi⁴
 divātaram sunivatto supāruto bhikkhūbhājanam ādāya ākā-
 senāgantvā sīhapañjarāṃ sampāpuni⁵. Deviyā tassa vākacira-
 saddam sutvā vegena utthahantiyā matṭasātako bhassi. Ma-
 10 hāsattassa viśabhāgārammanam cakkhūṃ paṭihaṇṇī, ath' assa
 anekavassakoṭṭisatasahasakālabbhantare⁶ nivutthakileso⁷ ka-
 raṇḍake sayitaṇḍaviso viya utthahitvā jhānam antaradhāpesi.
 So satim upatthapetum senkkonto gantvā devim⁸ hatthe ganhi,
 tāvad eva sāniṃ parikkhipimāsu. So tāya saddhim lokadham-
 15 maṃ sevitvā bhuñjītvā uyyānam gantvā tato paṭṭhāya deva-
 sikaṃ tath' eva akāsi. Tassa tāya saddhim lokadhamma-
 patisevanam⁹ sakalanagare pākatam jātam. Amaccā „Hārita-
 tāpaso“¹⁰ evam akāsi¹¹ taṇhō paṇṇam pahinimāsu. Rājā
 „maṃ“¹² bhinditakamā evam vadanti¹³ asaddahitvā paccantam
 20 vāpassmetvā Bārānasim¹⁴ paccāgantvā nagaraṃ padakkhiṇam
 katvā deviyā santikam gantvā „saccam kīra mama ayyo
 Hāritatāpaso“¹⁵ tayā saddhim lokadhammam patisevati¹⁶ pacc-
 chi. „Saccam devā“¹⁷ ti. So tassa pi asaddahitvā „tam eva
 pucchissāmi“¹⁸ uyyānam gantvā vauditvā ekamantam nisiditvā
 25 taṃ puochanto pathamam gātham āha:

1. Sutam m' etam¹⁹ mahābrahme: kāme bhuñjati Hārito²⁰,
 kacc' etam vacanam tuccham, kacci suddho iriyasīti²¹. 41.

Tattha kaccantaṃ ti kacci etam Hārito kāme paribhuñjati aucihi suta-
 vacanam: tuccham ahūtum, kacci taṃ suddho iriyasīti cchetaṇti.

¹ B¹ matṭa-. ² B² -ra-. ³ B³ khuddakamaṇḍake. ⁴ B⁴ amā pi. ⁵ B⁵ amā
 sam. ⁶ B⁶ -kile abh-. ⁷ B⁷ nivatta-. ⁸ B⁸ deviyā. ⁹ all three MŠS.
 -dhammam-, B⁹ -paṭi-. ¹⁰ B¹⁰ haritatāpaso jena. ¹¹ B¹¹ taṃ. ¹² C¹² -āyamb,
 B¹² -si. ¹³ B¹³ hatṭere-. ¹⁴ B¹⁴ patisevati. ¹⁵ B¹⁵ paṭṭiyo-. ¹⁶ B¹⁶ sutameti.
¹⁷ B¹⁷ ka-. ¹⁸ C¹⁸ iriya-, B¹⁸ iriya-.

So cintesi: „ayam rājā 'nāhaṃ paribhūñjāmīti' vutte pi mama saddahissat' eva, imasmiṃ pana' loke saccasadiā¹ pa-tiṭṭhā nāma n' atthi, ujjhitasacca² hi bodhitale³ nīdūtva bodhim pāpuṇitum na sakkonti, mayā saccam eva kathetum vattatīti⁴. Bodhisattassa hi ekaccesu⁵ thānesu⁶ pānātipāto⁷ pi⁸ adinnā-
dānam pi⁹ micchācāro pi¹⁰ surāpānam¹¹ pi hoti yeva, attha-bhañjakavisaṃvādan¹² pana¹³ purakkhatvā mmsāvādo nāma na hosi¹⁴, tasmā so saccam eva kathento dutiyam gātham āha:

2. Evam etum¹⁵ mahārāja yathā te vacanam sutam,
kummagge patipanno 'smi mohaneyyesu mocchito ti. 42. 10

Tattha mohaneyyesu¹⁶ 'ti kimagunesu, kimagunesu hi loke moyhanti¹⁷, te sa¹⁸ lokasī mohaṇti¹⁹, tasmā mohaneyyā ti vacanā.

Tam sutvā rājā tatiyam gātham āha:

3. Ādu²⁰ paṇḍā kimatthikā²¹ nipunā sādhu-cintanī²²
yāva²³ uppatitam rāgaṃ kimmāno na vinodaye ti. 43. 15

Tattha ādu²⁴ 'ti utpāto, idam vuttam hoti: khante gūḥhasse nāma²⁵ khesajjāni pipāsitassa²⁶ pānīyam patissaranam²⁷, tumhikāni paṇḍā²⁸ eva nipunā sādhu-cintanā²⁹ atthananā³⁰ cintanī³¹ paṇḍā kimatthiyā³² ya³³ puna³⁴ uppatitam rāgaṃ kimmāno na vinodaye³⁵ ti kimattham pi³⁶ nāma vinodetum nāsakkhīti.

Ath' assa kilesabulāni dassento Hārito catuttham gā-
tham āha:

4. Cattāro 'me mahārāja loke atibalā³⁷ bhūvā
rāgo doso mado moho yattha paṇḍā na gādhatīti. 44.

¹ B⁴ omits pana. ² B⁴ -ca. ³ B⁴ ucetā. ⁴ B⁴ kaḍḍimūle. ⁵ B⁴ -ce. ⁶ B⁴ omits thā. ⁷ B⁴ -ā. ⁸ B⁴ omits pi. ⁹ B⁴ dāna kāmāsu. ¹⁰ B⁴ surā-mareyamajjapānam. ¹¹ B⁴ atthabhedakavisaṃvādanam. ¹² B⁴ omits pana. ¹³ B⁴ hoti. ¹⁴ B⁴ evam. ¹⁵ B⁴ lokā moyhanti. ¹⁶ B⁴ omits ca. ¹⁷ B⁴ mo-yhanti. ¹⁸ B⁴ a-. ¹⁹ B⁴ kimatthiyā. ²⁰ B⁴ -ā. ²¹ B⁴ kimatthiyā. ²² B⁴ -ā. ²³ B⁴ ya. ²⁴ B⁴ omits nāma. ²⁵ C² pipāsitassa. ²⁶ B⁴ khesajjāni patissa-ranam. ²⁷ B⁴ sādhu-cintanā. ²⁸ C² B⁴ atthananā. ²⁹ B⁴ na. ³⁰ B⁴ cintanā. ³¹ C² kimatthiyā. ³² C² kimatthiyā. ³³ B⁴ kimatthiyā. ³⁴ C² pana. ³⁵ B⁴ omits puna. ³⁶ C² kimattham. ³⁷ B⁴ ki cintam; omittam pi. ³⁸ B⁴ -phalā.

Tattha yatthā 'ti yesa pariyaṭṭhānappattissa¹ mahogga² patitā³ etya
paṇṇi gātham patittam na labhati.

Tam autvā rājā pñcamaṃ gātham āha:

5. Arahā⁴ sīlasampanno suddho carati Hārīto

medhāvī paṇḍito⁵ e' eva, iti no sammato bhavaṃ ti. 45.

Tattha iti no sammato ti evaṃ amākaṃ⁶ sammato sambhāvitā⁷
bhavaṃ⁸.

Tato Hārīto chaṭṭham⁹ gātham āha:

6. Medhāvinam¹⁰ pi hiṃsanti isiṃ¹¹ dhammaguṇa ratanā

vitakkā¹² pāpakā¹³ rāja subhā rāgūpasamhitā¹⁴ ti. 46.

Tattha subhā ti subhānūttāgahapena pavatā.

Ātha naṃ kilesappahāne¹⁵ uasāhento¹⁶ rājā sattamaṃ
gātham āha:

7. Uppam¹⁷ āyurā sarīrajo

13 rāgo vāṇavidūsaṇo tava¹⁸,

taṃ pajaha, bhaddam atthu te,

bhūnu¹⁹ āsi²⁰ medhāvī sammato ti. 47.

Tattha vāṇavidūsaṇo²¹ ti tava sarīravāṇassa ca guṇavāṇassa ca
vidūsaṇo, bahūnuāsi²² bahūnuṃ āsi²³ medhāvīti sammato ti.

20 Tato Mahāsatto satim patilabbhitvā kāmesu ādinavaṃ
sallakkhetvā aṭṭhamam²⁴ gātham āha:

8. Te andhakaraṇe²⁵ kāme bahudukkhe mahāvise

tesaṃ mūlaṃ gavesissam, checcham²⁶ rāgaṃ sabandhānaṃ²⁷

ti. 48.

Tattha andhakaraṇe²⁸ ti paṇḍitakkhuviniṣaṇato andhakare²⁹, bahū-
25 dukkhe³⁰ ti ettha appasādi kīṃ ti adhiṃ cuttanti āharitvā tesaṃ bahudukkheṃ
dāsetabbhū, mahāvise ti sampayuttakilesavāsaṃ³¹ e' eva³² vipākavāsaṃ³³ ca³⁴
mahantatīya mahāvise, tesaṃ mūlaṃ ti te vuttappakāre kīṃ pahitum tesaṃ³⁵

¹ Bā - sampan-. ² Bā - o. ³ Bā - lā. ⁴ Bā omitti sambh-. ⁵ Bā - vanti. ⁶ Bā - chaṭṭhamam. ⁷ Cā - vī-. ⁸ Bā ti. ⁹ Cā - o, Bā - o. ¹⁰ Cā - a. ¹¹ Bā rāgū-
pasamhitā. Bā - upasamhitā. ¹² Bā - upasamhitā. ¹³ Bā - upasamhitā. ¹⁴ Bā - upasamhitā. ¹⁵ Cā -
tata. ¹⁶ Bā bahūnuāpi. Bā bahūnuāpi. ¹⁷ Cā add tavaṃ. ¹⁸ Cā - hi, Bā ba-
hūnuāpi bahūnuāpi. ¹⁹ Cā Bā - lā-. ²⁰ Cā Bā checcham. ²¹ Cā - o. ²² Cā - kile-
ssa e' eva, Bā - le' eva, omittam e' eva. ²³ Bā vipākavāsa. ²⁴ Cā omitti ca.
²⁵ Bā - o.

mūlān¹ gavesesam² pariyosāsam³, kiñ puna team⁴ mūlān ti: ayontso-
mahasi-kāro, checcham⁵ rāgam sabandhanān ti mahārāja idān⁶ eva
paññābhaggena paharivā subhantittabandhanena sabandhanam⁷ rāgam
chloḍhesimīti.

Idān ca pana vatvā „mahārāja okāsam tāva me karohīti“⁸
okāsam karetvā pannaśālam pavisitvā kasipamaṇḍalam oloketvā
puna jhānam⁹ uppādetvā pannaśālato nikkhamma¹⁰ ākāse pal-
laṅkena nisiditvā raṇṇo dhamman desetvā „mahārāja, ahañ
aṭṭhāna¹¹ vutthakāraṇa¹² mahājanamajhe garahappatto, appa-
matto hohi, puna dāni ahañ anutthigundhavasasandam eva¹³
gamissāmi“¹⁴ raṇṇo rodantassa paridevantassa Himavantam
eva¹⁵ gantvā aparibhājjhāno brahmalokūpago¹⁶ ahoṣi.

Saṭṭhā tam kārāṇam ātva¹⁷

e. Idān vatvāna Hārito¹⁸ iṣi saccaparakkamo (Alvā, Nirvāna 121.)

kāmarāgañ virājetvā brahmalokūpago aho ti 49.

abhisambuddho hūtvā imam gūtham¹⁹ eṭṭvā saccāni pakāsetvā jāta-
kam sameddhāmi (saccapariyosāne ukkaṭṭhitabhikkhū arabhatte paṭi-
ttheti): „Tadā rājā Anando ahoṣi, Hārito pana²⁰ aham evā“²¹ ti.
Hārityātakam²².

6. Padakusalamājavajātaka.

Bahussutau ti. Idam Saṭṭhā Jetavane viharanto ekañ
dārakam ārabha kathesi. So kira Sāvatthiyam kutumbiyyaputto²³
suttavassakāle yova padakusalā ahoṣi. Ath' arsa pitā „imam vi-
mamsāsaṇṇi“²⁴ tassa ajānantassa²⁵ eva mittagharān²⁶ agamāsi. So pito
gatattṭhānam apucchitvā va²⁷ tassa padānussāreṇa gantvā pito²⁸ san-
tike aṭṭhāsi. Atha nañ pitā ekadivasañ pucch²⁹ „tāta tvam mayi
tam³⁰ ajānāpetvā gate pi katham³¹ mama gatattṭhānam³² jānāsi“.

¹ B⁴ - sisimīti. ² B⁴ omite pa-. ³ C² - pavesasi. ⁴ C² B⁴ chejjam. ⁵ B⁴
- himittamattena sampandham. ⁶ B⁴ uatthā- ⁷ B⁴ - mivā. ⁸ B⁴ - mamevā
chāne. ⁹ B⁴ vutta-. ¹⁰ B⁴ - tam, omittitvā eva. ¹¹ B⁴ omite ātva. ¹² B⁴
hiko. ¹³ B⁴ idam in the place of i. g. ¹⁴ B⁴ harita-arapasa. ¹⁵ B⁴ harita-
vajī-. ¹⁶ B⁴ haritaccajā - - paṭṭamañ. ¹⁷ B⁴ - loka-. ¹⁸ B⁴ pita-. ¹⁹ B⁴ na.
²⁰ C² omite pita. ²¹ C² - pucchitvā. ²² B⁴ team. ²³ B⁴ omite ka-. ²⁴ B⁴
vassadattānam ā-.

„Tāta¹ padam te sanjānāmi², padakusalo aham³“ ti. Ath⁴ nasa vī-
 mahamsamāthāya pitā bhuttapātārāso gharā nikkhamitvā anantarapāṭi-
 vissakagharān⁵ gantvā tato dutiyam⁶ parivāsitvā tatiyagharā nikkha-
 mitvā⁷ puna attano gharadvārān⁸ āgantvā tato uttaradvārān gantvā
 5 dvāreṇa nikkhamitvā nagarān vāmaṃ karonto Jetavanam⁹ gantvā¹⁰
 Satthāraṃ vanditvā dhammam supanto nisīdi. Dārako „kham me
 pitā“ ti pucchitvā „na jānāmi¹¹“ ti vutte¹² tassa padānusāreṇa anan-
 tarapāṭivissakagharān¹³ ādiṃ katvā pitu gotatthānamaggen¹⁴ eva¹⁵
 10 Jetavanam gantvā Satthāraṃ vanditvā pitu santike atthāsi, pētara
 va¹⁶ „kathāsi tāta mama idhāgatabhāvaṃ anāsi¹⁷“ puttḥo „padāni¹⁸
 sañjānitvā padānusāreṇa āgato ‘mbhūti’ āha. Satthā „kiṃ kathāsi
 upāsakā“ ti pucchitvā „bhante ayaṃ dārako padakusalo, aham¹⁹
 15 iṃsaṃ vimahanto ‘imā nāma upāyena āgato, ayaṃ pi maṃ gehe
 adivā mama padānusāreṇa²⁰ eva²¹ āgato“ ti vutte „anacchariyaṃ upā-
 saka bhūmiyaṃ padasañjānanam²², porāpakupaṇḍita ākāso²³ padam
 sañjānāmi²⁴“ ti vutte tena yācito attānā āhāsi:

Attā Bārāpasīyam Brahmadatto rajjam kārento
 tassa aggamaheṣi aticaritvā raṇṇā pucchitā „sace ahaṃ tumhe
 aticarāmi assunnukhi²⁵“ yakkhiṃ homi²⁶“ sapattham katvā kāla-
 20 katā²⁷ ekasmiṃ pabbatapāde assunnukhi²⁸ yakkhiṃ hutvā leṇa-
 guhāya²⁹ vasaṃnā mahāataviyaṃ pubbantato³⁰ aparantaga-
 manamaggaṃ³¹ anusañcarante manusse gahetvā khādati. Sā
 kira tiṇi vasaṃi Vessavaṇam upatthahitvā³² āyāmato timsa-
 yojane vitthārato pañcayojano³³ thāne manusse³⁴ khādituṃ
 25 lahi. Ath³⁵ ekadivasaṃ eko addho³⁶ mahaddhano³⁷ abhirūpo
 brāhmaṇo bahūhi manussehi parivato taṃ maggaṃ abhirūhi³⁸,
 Taṃ disvā yakkhiṃ haṣitvā³⁹ pakkhandi⁴⁰, parivāramanussā
 palāyimsu. Sā vātavegena⁴¹ gantvā brāhmaṇaṃ gahitvā⁴²

¹ B⁴ omits tāta. ² B⁴ -māti. ³ B⁴ -rampe-. ⁴ B⁴ tanyam. ⁵ B⁴ addh na.
⁶ B⁴ uttaradvāre nikkhamitvā Jetavanam. ⁷ C⁴ āg-. ⁸ C⁴ jāna. ⁹ C⁴ -o. ¹⁰ B⁴ -kassa gharāni. ¹¹ B⁴ padamag-. ¹² B⁴ omits na. ¹³ B⁴ padam te. ¹⁴ B⁴ ayaṃ. ¹⁵ B⁴ -sāreṇa. ¹⁶ C⁴ padameṣu-. B⁴ padasañjānanam. ¹⁷ B⁴ -asmi.
¹⁸ B⁴ -asmi. ¹⁹ B⁴ tato kālam katvā. ²⁰ C⁴ leṇa-. B⁴ -yaṃ. ²¹ C⁴ pubbantato
 corr. to pubbantā. B⁴ pubbantato corr. to pubbantato. ²² C⁴ -magga. B⁴
 -tadaggaṃ. ²³ B⁴ upatthāyeta. ²⁴ B⁴ -na. ²⁵ B⁴ -am. ²⁶ B⁴ addho. ²⁷
 B⁴ addh mahā bhogo. ²⁸ B⁴ -rūhi. ²⁹ B⁴ tussitvā, C⁴ hamitvā. ³⁰ B⁴
 addh taṃ disvā. ³¹ B⁴ -nā. ³² B⁴ gahetvā.

piṭṭhiyaṃ nīpajjāpetvā guhaṃ gacchanti' purisasamphassaṃ
 paṭilabbhivā kilesavasena tasmīṃ sinehaṃ uppādetvā taṃ
 akkhāditvā¹ attano sāmikam akāsi. Te aññamaññaṃ samagga-
 vāsaṃ² vasiṃsu. Tato paṭṭhāya ca yakkhiṃ manuse ga-
 hanti³ vatthataṇḍulatelādini pi' gahetvā tassa nānaggaraṣa-
 bhojanaṃ upanetvā attanā manussamaṃsaṃ khādati, gamana-
 kāle ca⁴ tassa palāyanabbhayaṃ mahatiyā silāya gahādvāraṃ
 pidāhivā gacchati. Evaṃ tesu sammodamānesu⁵ vasantesu
 Bodhisatto nibbattatṭhānā cavitvā brāhmaṇaṃ paṭicca tassā
 kucchiasimā⁶ paṭisaṇḍhiṃ gacchi. Dasamāsuccayena puttāṃ⁷
 janetvā⁸ putte ca brāhmaṇe ca balavasinehā hetvā ubho pi po-
 sesi. Sā aparabhāge putte vuddhippatte⁹ puttam pi¹⁰ pitarā
 sādḍhiṃ antokarivā¹¹ dvāraṃ pidahati. Ath' ekadivasaṃ
 Bodhisatto tassā gatabhāvaṃ¹² natvā silāṃ apanetvā pitarāṃ
 lakkhākāsi. Sā āgantvā „kena silā apaniā“ ti vatvā „amma¹³
 mayā apanitā, andhakare nisiddhū na sakkomā“ ti vutte
 puttasiṃsena na kiñci avoca¹⁴. Ath' ekadivasaṃ Bodhisatto
 pitarāṃ pucchī: „tāta mayhaṃ mātu mukhaṃ aññasadisam¹⁵
 tumhākaṃ¹⁶ aññasadisam¹⁷, kiṃ nu kho kāraṇaṃ“ ti. „Tāta,
 tava mātā manussamaṃsakkhādakayakkhiṃ¹⁸, mayhaṃ ubho ma-
 nussa“ ti. „Yadi evaṃ¹⁹ idha kasmā vasiṃsa, ehi manussa-
 pathaṃ gacchāma“ ti. „Tāta sace mayhaṃ palāyiesāma ubho
 pi amhe tava mātā māressanti“²⁰. Bodhisatto „mā bhāyi
 tāta, tava²¹ manussapathaṃ sampāpanaṃ mama bhāro“ ti
 pitarāṃ assāsetvā²² punadivasa mātari gatāyaṃ²³ pitarāṃ ga-
 hetvā palāyi. Yakkhiṃ āgantvā te adisvā vātavegena pak-
 khanditvā te gahetvā „brāhmaṇa, kiṃ palāyasi, kiṃ te²⁴ idha
 n' atthūti“ vatvā „bhaddo, mā mayhaṃ²⁵ kuṇṇhi, putto te

¹ all three MSS. -ti. ² C¹ add di, for pi? ³ B¹ te ubho pi samaggasaṃ-
 vāsaṃ. ⁴ B¹ omits pi. ⁵ B¹ omits ca. ⁶ B¹ -nā. ⁷ C¹ B¹ -tmhi. ⁸ B¹ vi-
 jāyeta. ⁹ B¹ vuddhi-. ¹⁰ B¹ omits p. p. ¹¹ B¹ autoguhāyaṃ preṭṭhā. ¹²
 B¹ gatakāle. ¹³ B¹ -cahi. ¹⁴ C¹ aññā-. ¹⁵ B¹ adda mukhaṃ. ¹⁶ B¹ mā-
 nussakkhādakā-. ¹⁷ B¹ Gita in the place of Y. e. ¹⁸ B¹ khādissanti ¹⁹ C¹ va-
 B¹ omits tava. ²⁰ B¹ samassasati. ²¹ C¹ B¹ -ya. ²² B¹ omits te. ²³ B¹ māhi.

- maṃ¹ gaheṭvā yāti² vutte puttasiṃhehena kiñci avatvā te
 assāsetvā attano vasaṇaṭṭhānam eva³ te gaheṭvā⁴ gantvā evaṃ
 puna⁵ katipaye divase palāyante ānesi. Bodhisatto cintesi
 „mayhaṃ mātu paricchinena⁶ okāseṇa bhavitabbaṃ, yaṃ nū-
 5 nāhaṃ imissā ānāpavattiṭṭhānasimam⁷ puccheyyāṃ, aha naṃ
 atikkamivā palāyissāmi⁸” so ekadivasaṃ mātaraṃ gaheṭvā
 ekamantaṃ nisīno „amma, mātu santakāṃ nāma puttānaṃ
 pāpunāti, akkhāhi tāva⁹ me attano santakāya bhūmijā paric-
 chedan¹⁰” ti āha. Sā sabbadāsaṃ pabbatādīnimitta¹¹-i kaheṭvā
 10 āyāmato tiṃsaṃyojanaṃ vitthārato pañcayojanaṭṭhānaṃ¹² put-
 tassa kaheṭvā „idaṃ ettakaṃ¹³” (thānaṃ sallakkhehi puttā¹⁴)¹⁵ ti
 āha. So dve tayo divase atikkamivā mātu ataviṃ gatakalē
 pitarāṃ khandhe āropetvā mātara¹⁶ diṇasaṃvāsāya vātavegena
 pakkhanditvā paricchedanadittiraṃ sampāpuni. Sāpi āgantvā
 15 te apassanti¹⁷ anuhandhi. Bodhisatto pitarāṃ gaheṭvā nadi-
 majjhaṃ agamāsi. Sā āgantvā nāditte thatvā attano pa-
 ricchedaṃ atikkantaḥbhavaṃ ōatvā tatth¹⁸ eva thitā¹⁹ „tāta
 pitarāṃ gaheṭvā ehi, ko mayhaṃ doso, tumhākaṃ²⁰ maṃ²¹
 nissāya kiṃ nāma na sampajjati, nivatta²² sāmṇi²³” puttāṃ
 20 ca patiṃ ca yāci. Atha brāhmaṇo nadim uttari. Sā
 puttāṃ eva yācanti „tāta, mā evaṃ kari, nivattāhi²⁴” āha.
 „Amma, mayhaṃ manussa, tvaṃ yakkhina, na sakkā sabba-
 kālaṃ tava santike vasitun²⁵” ti. „N²⁶ eva nivattissasi²⁷” tīti²⁸
 ’ti. „Āma amma²⁹” ti. „Yadi³⁰ na nivattissasi — manussaloke
 25 jīvitum nāma dukkhaṃ, sippaṃ ajānanta jīvitum na sakkonti —
 ahaṃ ekaṃ cintāmaṇiṃ nāma vijjāṃ jānāmi, tassānubhāvena
 dvādasasaṃvacaḥaramatthake gatānaṃ pi³¹ padānupadaṃ sakkā
 gantum³², ayaṃ te jīvikā bhavissati, gaṇa³³ tāta anaggha-
 mantan³⁴ ti tathārūpeṇa dukkheṇa abhibhūta³⁵ puttasiṃhehena

¹ Bā sah. ² C² ya-, Bā palāya-. ³ Bā -naññeva. ⁴ Bā omits te g. ⁵ Bā pl.
⁶ Bā -cchannena, C² -ccha- corr. to -cchi-. ⁷ Bā -thānaṇimam. ⁸ Bā -mā si.
⁹ Bā omits tāva. ¹⁰ Bā -yojanaṃ. ¹¹ Bā omits e-. ¹² P² tassa. ¹³ all three
 MSS. -ti. ¹⁴ Bā tatvā. ¹⁵ Bā omits to-. ¹⁶ C² me. ¹⁷ Bā nivattatu. ¹⁸
 Bā nāditun. ¹⁹ C² -tissa, C² -tissasi corr. to -sasi. ²⁰ Bā tāta yadi. ²¹
 Bā hataḥḥaṇḍampī. ²² Bā jānitum. ²³ Bā ki ukkhaḥa-. ²⁴ Bā ajjagatāpi.

mantam adāsi. Bodhisatto nadiyā t̥hitako va mātaram vanditvā
 hatthakacchapakam¹ katvā mantam gahetvā mātaram vanditvā
 „agacchatha amma²“ ti āha. „Tāra tumhesu aniyattantesu³
 mayham jīvitam n’ atthīti“ vatvā⁴ yakkhiṇi⁵ eram pahari⁶,
 tāvad ev’ assā⁷ puttāsokena badayam phali, sā maritvā tatth’⁸
 eva patitā. Bodhisatto tassā matabbhāvam⁹ dātvā pītarām pak-
 kositvā¹⁰ māta santikam gantvā citakam katvā jhāpetvā¹¹ ājā-
 hanam nibbāpetvā¹² nānāvāṇṇehi pupphahi pūjetvā¹³ roditvā pari-
 devitvā pītarām adāya Bārānasiṃ gantvā¹⁴ „padakusalāmānavo
 dvāre t̥hito“ ti raṇṇo paṭivedetvā „agacchatha“ ti vutte pavisitvā¹⁵
 vanditvā „tāta kim sippam jānāsīti“ vutte „deva dvadasa-
 samvaccacharamatthake hatabbhaṇḍam¹⁶ padānupadam gantvā¹⁷
 gaṇhitum jānāmīti“ āha. „Tena hi maṃ upatthāhīti“ āha.
 „Devasaikam¹⁸ sahaṣsam labhanto upatthahissāmīti“, „Sādhū
 tāta upatthahā“ ti rājā devasaikam sahaṣsam dāpesi¹⁹. Ath²⁰
 ekadivasaṃ purohito rajānam āha: „mahārāja, mayam tassa
 mānavassa sippānubhāvena kaṣaci kammassa akatattā²¹ sippam
 atthi vā o’ atthi vā“ ti na jānāma, vimuṣṣāma²² tāva oṇ²³ ti.
 Rājā „sādhū“ ti sampatichchitvā ubho pi nānāratanaṇaṇa-
 kānam²⁴ suñṇam dātvā ratanaśaraṇ²⁵ gahetvā pāsādā oṇuṇ²⁶
 rājaniveṣaṇe²⁷ tikkhattum andhitvā²⁸ nissenim attharitvā pā-
 kāramatthakena²⁹ bahi otaritvā vinicchayasālāṃ pavisitvā tattha
 nisidditvā puna gantvā nissenim attharitvā pākāramatthakena
 otaritvā antopare³⁰ pokkharaniyā tīraṃ gantvā pokkharaniṃ
 tikkhattum padakkhinnaṃ katvā otaritvā antopokkharaniyaṃ³¹
 bhaṇḍakam³² t̥hapetvā pāsādam abhirūhimsu³³. Pasaḍivase

¹ Pā-kacchapakam. ² Pā-niyattasesu. ³ Pā-adda gāthamāha: Ehi putta-niyattasesu, mā anītham karohi me, Ajja puttam apessanti yakkhiṇi maraṇam gāthā ti.

⁴ Pā-adda pi. ⁵ Pā-rivā. ⁶ Pā-eva. ⁷ Pā-sipetvā. ⁸ Pā-amā jhā.

⁹ Pā-nīthāpetvā. ¹⁰ Pā-adda vanditvā. ¹¹ Pā-adda rājadvāre t̥hitvā. ¹² Pā-adda

ajjanam. ¹³ Pā-hatthabhaṇḍam. ¹⁴ Pā-amāte gantvā. ¹⁵ Pā-deva deva. ¹⁶

Pā-āha. ¹⁷ Pā-vimūṣṣāma. ¹⁸ Pā-janīratana. ¹⁹ Pā-adda bhaṇḍakam.

²⁰ Pā-amaḍivase. ²¹ so C²; C² indhīcakkhitvā, Pā-ānīcēvā, Pā-ānīcēvā²

²² Pā-matthake. ²³ Pā-antepareva. ²⁴ Pā-bhaṇḍi. ²⁵ Pā-onyheṣum.

- „rājanīvesanato kira ratanum harimsu“¹ 'ti ekakolāhalaṃ ahesi. Rājā ajānanto viya hutvā Bodhisattaṃ pakkosivā² „tāta, rājanīvesanato bahum ratanabhaṇḍaṃ haṭam“³ anuvijjituṃ vattatīti⁴ āha. „Mahārāja, dvādaśasamvaccaramatthake haṭabhaṇḍaṃ corānaṃ⁵ padānupadaṃ gantvā āharanasamatthassa mama anacchariyaṃ aṇṇarattim⁶ haṭabhaṇḍaṃ āharitoṃ, āharissāmi⁷ taṃ“, mā cintayitthā“⁸ 'ti. „Tena hi tāta āharā“⁹ 'ti. So „sādhu deva“¹⁰ 'ti gantvā mātaraṃ vanditvā mantaṃ parivattetvā mahātale thito va „mahārāja dviṇṇaṃ corānaṃ¹¹ padaṃ paññāyati“¹² rañño ca purohitassa ca padānūsārena xirigabbaṃ pavasiṭvā tato nikkhamitvā pāsādā oruḥha rājanīvesana¹³ tikkhattuṃ parigantvā¹⁴ padānūsāren¹⁵ eva pakārasamipam gantvā pakāre thitvā „mahārāja, imasmiṃ thāne pakārato moccitvā“¹⁶ ākāse padaṃ paññāyati, nisseṇim detthā“¹⁷ 'ti nisseṇim attharāpetvā pakāramatthakena otaritvā padānūsāren¹⁸ eva vinicchayaśālaṃ gantvā puna rājanīvesanaṃ āgantvā nisseṇim attharāpetvā pakāramatthakena oruḥha pokkharaniṃ gantvā tikkhattuṃ padakkhipaṃ katvā „mahārāja corā imam pokkharaniṃ otinā“¹⁹ 'ti vatvā attanā thapitaṃ viya bhaṇḍakaṃ²⁰ nīharitvā rañño datvā²¹ „mahārāja, ime dve corā abhināṇāta-mahācorā“²², iminā maggena rājanīvesanaṃ abhirūḍhā“²³ 'ti āha. Mahājano²⁴ haṭṭhatuttho²⁵ aṅguliyo pothesi²⁶, celakkhepā pavattinhu²⁷. Rājā cintesi: „ayaṃ mānava padānūsāren²⁸ eva“²⁹ gantvā corehi thapitabhaṇḍatthānam³⁰ eva mañño jānāti, core pana gabhetuṃ³¹ na sakkotīti³². Atha nam āha: „corehi haṭabhaṇḍaṃ tāva no tayā āhaṭaṃ, core pana no gabhetvā dātuṃ sakkhissasīti“³³. „Mahārāja, idh³⁴ eva corā, na“³⁵ dūre“³⁶ 'ti³⁷.

¹ B¹ -āpeta. ² B² adda haṇḍa nani. ³ B³ amita na. ⁴ B⁴ anita na. ⁵ B⁵ sakkhissāmi. ⁶ B⁶ na. B⁷ nani. C⁷ ta. ⁸ B⁸ adda vatvā. ⁹ B⁹ adda dvāse. ¹⁰ B¹⁰ parigahetvā. ¹¹ B¹¹ muṇet. ¹² B¹² bhaṇḍi. ¹³ B¹³ daṇḍesi. ¹⁴ B¹⁴ -ti. ¹⁵ B¹⁵ -rūḥsam. ¹⁶ B¹⁶ -ā. ¹⁷ B¹⁷ nithapabhaṭṭhā. ¹⁸ B¹⁸ pāyesam, B¹⁹ pothesam. ¹⁹ B¹⁹ -vattayenon, B²⁰ -yūhan. ²⁰ B²⁰ -rena. ²¹ C²¹ -taṃ bh. ²² B²² zaḥittuṃ. ²³ C²³ -ti, B²⁴ core pana na āhaṭi ti ku attho. ²⁴ B²⁴ nani, B²⁵ nam corā. te na. ²⁵ B²⁵ add te.

„Ko ca ko cā“¹ ti. „Mahārāja yo¹ icchati so va coro hotu“,
tumbhākaṃ bhaṇḍakassa² laddhahālato paṭṭhāya corehi³ ko
attho, mā pucchathā⁴ ti. „Tāta, ahaṃ tumbhākaṃ⁵ deva-
sikaṃ sahaṣṣaṃ dammi, core⁶ me gaheṭvā dehi“⁷. „Ma-
hārāja dhane laddhe kiṃ corehī“⁸. „Dhanato⁹ pi no tāta“¹⁰
core laddhum vaṭṭatīti¹¹. „Tena hi mahārāja ime nāma corā¹²
ti tumbhākaṃ na¹³ kathesāmi, attito pavattitakāraṇaṃ¹⁴ pana
vo āharissāmi, sace tumhe paññāvanto¹⁵ taṃ kāraṇaṃ jānā-
thā“¹⁶ ti. So evaṃ vatvā attitaṃ āhari:

Mahārāja, attito¹⁷ Bārāṇasīto nvidūre naditiragumake¹⁸ Pātalo¹⁹ nāma
eko naṇo vasaati²⁰. So ekasmiṃ divase²¹ bhariyaṃ ādāya Bārāṇasīṃ pavi-
sitrā macchitrā²² gāyitrā dhanam labhitrā ussaraṇpariyosāṇe lahuṃ
surābhataṃ gāhāpetvā attitaṃ gāmuṃ gacchanta naditiraṃ patvā na-
vodakam āgucchantaṃ divā²³ suram pivanto nisiditrā natto attitaṃ
balam ajānanto „mahāvīraṃ gīvāya baddhitrā nadim taritrā“²⁴ gu-
māssāmiti²⁵ bhariyaṃ hatthe²⁶ gaheṭvā nadim otari. Vināchodehi
udakam pāvati, atha namā sū viṇā udake osidāpayi. Bhariyā paṇi²⁷
assa osidanaḥkhāraṃ hatvā taṃ vissajjitrā uttaritrā tīre atṭhāsi. Napa-
Pātalo²⁸ sakim nimujjati sakim nimujjati, udakam pivitrā uddhu-
māntodaro ahoṃ. Atha²⁹ assa bhariyā cinteti: „mayham sāmiko māni
marissati, ekaṃ namā gītakaṃ“³⁰ yācitrā parisamajjhe taṃ gāyanti³¹
Jvikaṃ kappessāmiti³² cintetrā „sāmi, tena udake nimujjasi, ekaṃ
me gītakaṃ“³³ dehi, tena Jvikaṃ kappessāmiti³⁴ vatvā

1. Bahussentaṃ cittakathim³⁵ Gaṇḍā vahati³⁶ Pātalam³⁷.

vuyhamānaka³⁸ bhaddaṃ te, ekaṃ me gāhi³⁹ gāthakaṃ ti gātham
āha⁴⁰ 50.

Tatthe gāthakaṃ ti khuddakam⁴¹ gātham.

¹ Bō yo mahārāja. ² Cō hoti, Cō hoti corr. to hotu, Bō hoti addāg rate. ³
Bō bhaṇḍi-. ⁴ Bō eam hoti. ⁵ Bō pucchāthā. ⁶ Bō tumbhā. ⁷ Bō -cam.
⁸ Bō corehi ki. ⁹ Bō -ko. ¹⁰ Bō tāva. ¹¹ Cō omitti na. ¹² Cō vattita-. ¹³
Bō pañña-. ¹⁴ Cō jāna-. ¹⁵ Bō omitti mahārāja. ¹⁶ Bō naditira, omitting gā-
¹⁷ Bō -ti. ¹⁸ Bō nāma samajjo vasaati. ¹⁹ Bō ussavaṇḍi-. ²⁰ Bō adda viṇam
vāditvā. ²¹ Bō adda bhataṃ khujjanto. ²² Bō eta-. ²³ Bō omitti ha-. ²⁴
Bō natapātali. ²⁵ Cō eka namā gītaka, Bō ekaṃ gītam. ²⁶ all these M.S. -ti.
²⁷ Cō gīta-. Bō gīthā. ²⁸ Bō citta-kathita. ²⁹ Bō vappati. ³⁰ Bō pātali. ³¹
Bō -kam. ³² Bō dehi. ³³ Cō omitti gāthamāha. ³⁴ Cō Bō -ka.

Atha nam maṇa-Pāṭalo¹ „bhaḍḍe katham te² gīṭikaṃ³ dassāmi⁴,
idāni maṃ⁵ mahājānaṃsa paṭisarapaṭhūtaṃ udakaṃ⁶ pāreṭi⁷“ vatvā

2. Yena sūcanti dukkhitaṃ yena sūcanti āturaṃ
tassa majjhe marissāmi. Jātaṃ sarapaṭo bhayan ti 51.

3 gātham āha.

Bodhisatto imaṃ gātham dassetvā⁸ „mahārāja, yathā⁹
udakaṃ mahājānaṃsa paṭisarapaṃ tathā rājāno pi, tesam san-
tikā bhaye appajjamāne¹⁰ taṃ bhayaṃ ko paṭibāhissatī¹¹
vatvā „mahārāja, idam¹² kāraṇaṃ paṭicchaṇṇaṃ, mayā pana¹³
10 paṇḍitaavedaniyaṃ katvā kathitaṃ, jāna¹⁴ mahārāja“ ti āha.
„Tāta ahaṃ eva rūpaṃ pi¹⁵ paṭicchanakathaṃ na jānāmi, core
me gaḥetvā dehi¹⁶“ Ath¹⁷ aasa Mahāsatto „tena hi ma-
hārāja idam sutvā jānāhi¹⁸“ aparaṃ pi kāraṇaṃ āhāri:

Deva pubbe imiṣṣā¹⁹ vo²⁰ Bārāṇasīyā²¹ dvāragāme siko kumbha-
15 kārā bhājanatthāya mattikaṃ āharanto ekasmiṃ deva thāne ni-
baddhaṃ gaḥitvā antapabbhāraṃ mahantaṃ āvāsaṃ khaṇi. Ath²²
ekadivasaṃ tassa mattikaṃ gaḥantassa akāḷamaghe²³ utthahitvā ma-
bhūtuṭṭhaṃ pātesa²⁴, udakaṃ avattharamānaṃ āvāpataṃ²⁵ pātesa, ten²⁶
aasa²⁷ matthako²⁸ bhijji. So paridevaṃmaṇe²⁹

20 2. Yattha bijjāni rūhanti uttā yattha paṭiṭṭhā
sā me sīsaṃ nīpīleti³⁰. Jātaṃ sarapaṭo bhayan ti 52.
gātham āha:

Tattha nīpīṭeti³¹ paṭiṭṭi³² pīṭeti bhindati.

„Yathā hi deva mahājānaṃsa paṭisarapaṭhūtaṃ mahā-
25 paṭhavi³³ kumbhakārassa sīsaṃ bhindī evaṃ³⁴ mahāpaṭhavi-
same³⁵ sabbalokassa paṭisarane³⁶ narinde³⁷ utthāya corikaṃ³⁸
karante ko paṭibāhissati, sakkhissasi mahārāja³⁹ evaṃ paṭic-

¹ B⁴ -pātali. ² C⁵ kathante, C⁶ kathenti, B⁴ katham tava. ³ C⁵ gita-, B⁴ gitaṃ.

⁴ B⁴ dassessāmi. ⁵ B⁴ omits maṃ. ⁶ B⁴ adda maṃ. ⁷ B⁴ vatvā. ⁸ B⁴ adda

hi deva. ⁹ B⁴ upanne. ¹⁰ B⁴ imam. ¹¹ B⁴ omits pana. ¹² B⁴ -nāhi. ¹³ B⁴

-pani, omitting pi. ¹⁴ B⁴ adda āha. ¹⁵ B⁴ yeva. ¹⁶ C⁵ B⁴ -yath. ¹⁷ B⁴

akāḷamaghe. ¹⁸ B⁴ parivā. ¹⁹ B⁴ tam avāsaṃ. ²⁰ B⁴ tassa in the place

of tassa. ²¹ C⁵ -ya, B⁴ matthako. ²² B⁴ -vanto. ²³ B⁴ nīpīleti, C⁵ ni-

pīleti, C⁵ nīpīleti. ²⁴ B⁴ utpīṭeti. ²⁵ B⁴ omits mahā. ²⁶ B⁴ adda me. ²⁷ B⁴

paṭhaviṣame, omitting mahā. ²⁸ B⁴ -ena. ²⁹ B⁴ corakamma. ³⁰ B⁴ adda na.

chādetvā kathitaṃ coraṃ jānitun¹ ti. „Tāta mayhaṃ paṭi-
channaṃ kārakaṃ a² atthi, ‘ayaṃ coro’ ti evaṃ me coraṃ
gahetvā dehīti³. So rājānaṃ rakkhanto „tvam coro“ ti ava-
tvā aparāṃ pi udāharapaṃ āhari:

Mahārāja pubbe imaṃsīm yeva nagare ekassa purisassa gehaṃ⁴ 4
āditāṃ. So „anto pavasiṭvā bhaṇḍakaṃ⁵ niharā“ ti aññaṃ ānapeṣi.
Tasmīṃ pavasiṭvā niharanto gehadvārāṃ pidahāṃ⁶. So dhūmaṇḍho⁷
hutvā sikkhaṇṇanamaggaṃ alabhanto uppannaḍḍhaḍḍukko⁸ anto ghe-
ra parideranto⁹:

1. Yeva bhāṭṭāṇi paccanti¹⁰ sūtaṃ yeva vihaṇṇati 10
so maṃ dāhati¹¹ gattāṇi, jātāṃ saraṇato bhayaṃ ti 53.
gātham āha.

Tattha so maṃ dāhati¹² so me dāhati¹³, ayaṃ eva vā paṭho.

„Mahārāja, aggi viya mahājanassa paṭisaraṇabhūto eko
maṇṇaso ratanabhaṇḍikaṃ hari, mā maṃ coraṃ pucchā“ ti. 10
„Tāta mayhaṃ coraṃ¹⁴ dehi yevā“ ti. So rājānaṃ „tvam
coro“ ti avatvā aparāṃ pi udāharapaṃ āhari:

Deva pubbe imaṃsīm yeva nagare eko purisṇe atibhaṇḍu tūḥḥijitvā
jirāpetuṃ asakkonto vedanāmatto¹⁵ hutvā parideranto

2. Yeva bhuttasa yāpenti puthubrahmaṇḍakhattiyā 20
so maṃ bhutto vyāpādi¹⁶, jātāṃ saraṇato bhayaṃ ti 54.
gātham āha.

Tattha so maṃ bhutto vyāpādi¹⁷ so oḍḍo bhutto maṃ vyāpādi
māret¹⁸.

„Mahārāja, bhuttaṃ viya mahājanassa¹⁹ paṭisaraṇabhūto eko 25
bhaṇḍikaṃ²⁰ hari, tasmīṃ laddhe kiṃ coraṃ pucchasi²¹“.
„Tāta sakkonto coraṃ me dehīti²². So tassa saṅgāṇanattāṃ²³
aparāṃ pi udāharapaṃ āhari:

¹ Bā - he. ² Bā bhāṇḍi-. ³ Bā pidāhi. ⁴ C¹ dhūmaṇḍo, Bā siddhūmaṇḍo.

⁵ Bā uppannamahadukko hutvā. ⁶ Bā adda āha. ⁷ C¹ paccā-, Bā bhajanti.

⁸ Bā dāya-. ⁹ so me dāhati wanting in Bā. ¹⁰ Bā -re. ¹¹ Bā -nappatto.

¹² Bā vyāpādihi, Bā vyāpādihi. ¹³ C¹ omitta māretti. ¹⁴ Bā mahārājassa. ¹⁵

Bā -dāhi. ¹⁶ Bā paccāsaṇḍi. ¹⁷ Bā omitta 1. 2.

Mahārāja pubbe¹ imasmim̐ ñeva nagare ekassa vāto uttāhātvā
gattāṃ bhāṇī², so paridevanto³

„Gimhānaṃ pacchimaṃ māse vātaṃ icchanti paṇḍitā,

so me bhāṇīti gattāni, jātaṃ saraṇato bhayaṃ ti 55.

1 gātham āha.

„Iti mahārāja saraṇato bhayaṃ uppannaṃ, jān' etaṃ⁴ kā-
raṇaṃ⁵ ti. „Tāta coraṃ eva⁶ dehīti⁷“. So tassa saṇḍā-
panatthaṃ aparaṃ pi udāharanaṃ āhāri:

Deva atthe Himavantaṃ⁸ viṭapaṇṇaṃ⁹ mahārakkho ahoṣi¹⁰
10 snekasahasānaṃ¹¹ sakupaṇaṃ divāso, tassa dve sakkā aññamaññaṃ
ghaṭṭeṣuṃ¹², tato dhūmo uppajji, aggicūḍāni patissa, taṃ divā
sakupaṇeṭṭhako

7. Yāo uḍḍitā jagatīruhaṃ¹³ [vīhaṇḍama] so¹⁴ 'yaṃ aggiṃ pamaṇceti¹⁵,
divā bhajati vakkhāṇā, jātaṃ saraṇato bhayaṃ ti 56. (= J. I p. 216.)

15 gātham āha.

Tattha jagatīruhaṃ ti mahārakaṃ¹⁶.

„Yathā hi deva rakkho pakkhinaṃ paṭisaraṇaṃ evaṃ rājā
mahājānaṃ¹⁷, tasmim̐ corikaṃ¹⁸ karonte ko paṭibhāṇīti,
sallakkhehi devā¹⁹ ti. „Tāta mayhaṃ coraṃ eva²⁰ dehīti²¹“.

20 Ath' assa so aparaṃ pi udāharanaṃ āhāri:

Mahārāja ekaṃsū Kāṣigāṃ²² aññatarassa kulagharaṇaṃ²³ pac-
chimabhāge kakkhalaṇḍummaranadī atthi, tassa ca kulassa eko va-
putto, so pitari kālakato mātaraṃ paṭijaggi. Tassa mātā ambeha-
mānaṃ²⁴ ev' ekaṃ kuladhītaraṃ āvesi. Sā pubbabhāge sassaṃ sam-
25 piyāyitvā²⁵ pacchā puttadhītāhi vaḍḍhamānā taṃ nibharitukāṃā ahoṣi.
Tassāpi pūa mātāpi tasmim̐ ñeva²⁶ ghare vasati. Sā sāmikassa san-
tiko sassaṃyā nānappakāraṃ dosaṃ vatvā paribhāṇitvā „ahaṃ te
mātaraṃ pūsetuṃ na sakkomi, mārehi naṃ²⁷ ti vatvā „manussamarāṇaṃ

¹ B⁴ adda pi. ² B⁴ samkhāṇī. ³ B⁴ adda gāthama. ⁴ B⁴ jana cam. ⁵ B⁴
coraṃ me. ⁶ B⁴ -padasa. ⁷ B⁴ sakkāvi. ⁸ B⁴ adda pubbaphalaṇṇapaṇṇaṃ.
⁹ B⁴ amita an- ¹⁰ B⁴ sakkhāṇi. ¹¹ B⁴ jagatīrūpā. ¹² B⁴ diva, B⁴ evā.
¹³ all four MSS. aggi, B⁴ sammāsaṇḍi, B⁴ pamaṇceti. ¹⁴ B⁴ akruṇḍi. ¹⁵ B⁴
rājamaḥārīseva. ¹⁶ B⁴ paṭisaraṇaṃ in the place of tasmim̐ corikaṃ. ¹⁷ B⁴
cota meva. ¹⁸ B⁴ kāṣigāṃ. ¹⁹ B⁴ kulassa. ²⁰ B⁴ amita sam. ²¹ B⁴ yeva.

nāma bhāriyam¹, katham nam² māremi³ vutte⁴, „uddokkemaṇakāle
 um⁵ mañcaken⁶ eva gahetvā samsamāraṇadiyam khipissāma, aha
 um samsamāra māressanti⁷“ āha. „Tuyham pana mātā kuhā⁸“
 ti. „Tassā⁹ yeva santike sayati¹⁰“. „Tenā hi gaccha, tassā n-
 pannaṇmañcake¹¹ rajjuma baddhetvā suññam karohi¹²“. Sā tathā katvā
 „katā me suññā“ ti āha. Itarā¹³ „thokam adhiwāsehi, manussā tava
 sayanti¹⁴“ ti niddāyante viya nipaṭṭitvā gantvā tam ruḷḷukam bhari-
 yāya mātā mañcake baddhetvā bhariyam pabedhetvā ubho pi gantvā
 tam mañcaken¹⁵ eva saddham ukkhipitvā uadiyam khipimsu. Tattha
 nāso¹⁶ samsamāra viddhamasetvā khādamsu. Sā pumadiyase mātā pari-
 vattitabhāvaṃ¹⁷ ātvā „sāmi mama mātā va mātā, idāni tava mā-
 tarāni māremā¹⁸“ ti vatvā „tenā hi suññā“ ti vutte „susāne citakam
 katvā agginhi nam pakkhipitvā māressāma“ ti āha. Atha um
 niddāyamānaṃ ubho pi susānaṃ¹⁹ uttvā thupayimsu. Tatra²⁰ sāmiko
 bhariyam āha: „aggi te āhlato²¹“ ti. „Pamuttāhi sāmiti²²“,
 „Tenā hi gantvā ānehi²³“. „Na sakkomi sāmi gantum, taya gate pi
 ca²⁴ thātum²⁵ na sakkhissāmi, ubho pi²⁶ gacchissāma²⁷“ ti. Teṇ
 gateṇ²⁸ mahallikā²⁹ sitavāteṇa pabodhitā susānabhāvaṃ ātvā „me
 māni māretukāma, aggiatthāya gatā“ ti ca³⁰ upadhūretvā „na me bahū
 jānanti³¹ ekam kalebaraṃ³² mañcake nipaṭṭipetvā³³ upari³⁴ pilotikāya
 pañcchādetrā sayam³⁵ palāyitvā tatth³⁶ eva lenaguham³⁷ pāvisi.
 Itarā³⁸ aggin āharitvā mahallikā ti suññāya kalebaraṃ³⁹ jhāpetvā
 pakkamimsu. Ekena ca⁴⁰ coreṇa tasmiṃ guhāge bhaddikā thapitā,
 so „tam gacchissāmiti“ āgautvā mahallikāni diṣvā „ekā yakkhiṃ
 bhavissati⁴¹, bhaddikā me amunussaporiggatā jāta⁴²“ ti ekam bhūta-
 vejjam ānehi. Vejjo mantam karonto guham pāvisi. Atha nam sā
 āha: „Nāham yakkhiṃ, ehi ubho pi imam dhanam khādisāma⁴³“ ti.
 „Katham saddhātābhan⁴⁴“ ti. „Tava jivham mama jivhāya thapehāti“,
 So tathā akāsi. Ath’ assu sā jivham dasitvā⁴⁵ chinditvā⁴⁶ pātesī.
 Bhūtavejjo „addhā esā yakkhiṃti“ jivhāya lohitam puggharantiyā⁴⁷

¹ Bā āha. ² Bā omitti nam. ³ Bā -a. ⁴ Bā na. ⁵ Bā ka ha. ⁶ Bā khādisa-
 nti. ⁷ Bā kasa. ⁸ Bā sayati. ⁹ Cā -na. ¹⁰ Bā nippannaṇ mañcake. ¹¹ Bā -ri.
¹² Bā niddāyante. ¹³ Bā adda niddāyamānaṃ. ¹⁴ Bā maritāhi. ¹⁵ Bā mārehi.
¹⁶ Bā -na. ¹⁷ Bā tattha. ¹⁸ Cā āhato, Bā āhā, Bā āhāsi. ¹⁹ Bā pamu-
 tthāmiti sāmiti. ²⁰ Bā omitti ca. ²¹ Bā kāmhi. ²² Bā adda mayam. ²³ Bā
 gacchāmi. ²⁴ Bā adda mātā. ²⁵ Bā -kāti. ²⁶ Bā omitti ca. ²⁷ Bā maha-
 gārah gahetvā. ²⁸ Bā omitti mañ- - nipa - -. ²⁹ Bā adda pi. ³⁰ Bā omitti na.
³¹ Cā lena. ³² Bā kaḷḷagārah. ³³ Bā omitti ca. ³⁴ Bā -riti. ³⁵ Bā omitti
 jāti. ³⁶ Bā thāpessu. ³⁷ Bā upadāsitvā. ³⁸ Bā omitti chin-.

- viravamaṇo palāyi. Mahālikā³ punadivase maddasātakam⁴ nivāsetvā
māndaratanabhaṇḍikam⁵ gahetvā va⁶ gharāṃ agamāsi. Suniā⁷ sam⁸
divā „kātām⁹ te amum idam¹⁰ laddham¹¹“ ti pucchī. „Amma etasmim
sāsāne dāraṇitakāya jhāpitā¹² exarūpaṃ labhantīti“¹³. „Amma mayāpi
5 sakka¹⁴ laddham¹⁵“ ti. „Mādisi hutvā labhissasīti“¹⁶. Sā piṇḍhaṇa-
bhaṇḍakalohhena¹⁷ sāmikase¹⁸ akathetvā tattha attānaṃ jhāpesi. Atha
naṃ punadivase sāmiko apassanto „amma imāya hi“¹⁹ te²⁰ velāya²¹
suṇisā²² nāgacchatīti²³ āha. Sā taṃ „are“²⁴ pāpapurisa kiṃ matā
nāma āgacchantīti²⁵ tajjetvā
10 „Yam āyayim²⁶ somanassaṃ māliniṃ candanussandam²⁷
sā maṃ gharā nicchubhati“²⁸, jātāṃ sarapato bhayaṃ ti 57.
gātham āha.

- Tattha somanassaṃ ti somanassam uppadetvā, somanassa²⁹ ti vā³⁰ pālho.
somanassavati³¹ purā³² ti sitha, idam³³ vattham³⁴ hoti yam aha³⁵ imā me
15 nissāya³⁶ putto puttadhītā³⁷ yaḍḍhissati³⁸ maṃ ex mahālikāhiṃ pucchantīti³⁹
māliniṃ candanussandam⁴⁰ katvā alimbharitvā somanassajārati⁴¹ āvāseti sā meṃ
„Sā gharā niccharati, sarapato yeva“⁴² bhayaṃ uppattham⁴³ ti.

- „Mahārāja“⁴⁴, suṇisā viya sassuyā mahājānaṃsā rājā⁴⁵ pati-
saranam, tato bhaye appaṇe kiṃ sakka⁴⁶ kātām, sallakkhehi
20 devā⁴⁷ ti. „Tāta“⁴⁸, nāhaṃ tayā āhatakarāṇāṃ⁴⁹ jānāmi,
coram eva dehitī⁵⁰. So „rājānaṃ rakkhissāmīti“⁵¹ puna⁵²
aparam pi karanam⁵³ āhari:

- Deva pubbe imasmim⁵⁴ ſeva⁵⁵ nagarā eko puriso patthamam⁵⁶ katvā
pottam⁵⁷ labhi. So tassa⁵⁸ jātakāle „putto me laddho“⁵⁹ ti pi-
25 somanassajāto⁶⁰ taṃ posetvā yayuppattakāle dārena⁶¹ samyojetvā apa-
rabbhogo jarām patvā kammantam⁶² adhiṭṭhātum⁶³ nāsakkihi. Atha naṃ
putto „avaṃ kammam⁶⁴ kātum me sakka⁶⁵, ito nikkhamā“⁶⁶ ti⁶⁷ geluto

¹ Bā -kapi. ² Bā mathe-. ³ Bā -tanosābhayāgikam³ katvā. ⁴ Bā omite va. ⁵
Bā omite nam. ⁶ Bā ku-. ⁷ Bā imam. ⁸ Bā -tāya. ⁹ Bā -bhatīti. ¹⁰ Bā
et laddhebhāgika-. ¹¹ Cā omite hi, Bā pi. ¹² Bā omite te. ¹³ Cā -yam.
¹⁴ Bā adda te. ¹⁵ Bā hare. ¹⁶ Cā -yi, Bā samanassā, Bā māyati. ¹⁷ Bā gharā
niccharati, Bā gharā niccharati. ¹⁸ Bā adda jāti. ¹⁹ Bā pi. ²⁰ Cā -vatvā. ²¹ Bā
somanassapakkatīti. ²² Cā mayham, Bā yam maṃ. ²³ Bā ime nissāya putta-
dhītā, Cā puttadhītāya. ²⁴ Bā -issanti. ²⁵ Bā pucchantīti. ²⁶ Cā -hi-. ²⁷
Cā -to, Bā -ti. ²⁸ Bā adda me. ²⁹ Bā -jā. ³⁰ Bā omite rājā. ³¹ Bā so.
³² Bā omite nā. ³³ Bā antakā. ³⁴ Cā coramā me de-. ³⁵ Bā coram me de-. ³⁶
Bā omite puna. ³⁷ Bā adhiharāṇā. ³⁸ Bā yeva. ³⁹ Bā puttassa. ⁴⁰ Bā omite
pi. ⁴¹ Bā asabbhaya. ⁴² Cā adhiṭṭhi-. ⁴³ Bā adda taṃ.

nihari. Su kicchena kusarena bhikkhāyo¹ jivikun hāpento paridamāno.

9. Tena jātena nandissam² yassa ca³ bhayam icchissam⁴.

so man gharā uccubhati, jātam saramato bhāgyo ti 58.

gātham āha.

Tatha so man ti so putto man gharato nihareti, evaṃ bhikkhūna caritvā dakkhadi⁵ jivanti, saramato yaso me bhayam jātan⁶ ti.

„Mahārāja yathā pitā⁷ nāma mahallako paṭibaleṇa puttena rakkhitaḥko evam sabbo⁸ pi janapado⁹ raṇṇā¹⁰ rakkhitaḥko, idaṃ¹¹ ca bhayan uppañjamānaṃ sabbasatte rakkhantassa raṇṇo¹² santikā uppannaṃ, iminā kāraṇeṇa ‘asuko nāma coro’ ti jāna devā¹³ ‘ti’ āha¹⁴. „Tāta nāhūṃ kāraṇaṃ vā akāraṇaṃ vā¹⁵ jānāmi, coraṃ vā me dehi tvaṃ ūeva vā coro hohiti¹⁶ evaṃ rājā paṇappuna mānavaṃ anuyāhī. Atha naṃ so evam āha: „kim pana mahārāja ekamīsen¹⁷ eva¹⁸ cecagahaṇaṃ rocethā¹⁹ ‘ti’²⁰. „Āma tāta ‘ti. „Tena hi ‘asuko ca asuko ca²¹ coro’ ti parisamajhe pakāseṃti²². „Evaṃ karohi tāta²³ ‘ti. So taṇṇa vacasaṃ sntvā, „ayaṃ rājā attānaṃ rakkhituṃ na deti²⁴, ganhiṣṣāmi idāni²⁵ coraṃ²⁶ ti sannipatite mahājane āmantetvā

10. Sumanṇa me jānapadā negamā ca samāgatā:

yato odakaṃ tad adittam, yato khemaṃ taṇṇo bhayam, 59.

11. Rājā vilumpate rattham brāhmaṇo ca purohito,
attaguttā viharatha, jātam saramato bhayan ti 60.

imā gāthā āha.

Tatha yaṇṇo odakaṃ tadadittam ti yaṇṇo odakaṃ tad eva adittam, yato²⁷ khemaṃ ti yato rājato khemaṃ bhavissasā tato ca²⁸ bhayan uppannaṃ, attaguttā viharatha²⁹ ‘ti tumhe dāsi³⁰ anātha jātā attānaṃ mā chūḍetha,

¹ B⁴ omits bhi-. ² B⁴ nandibhayan. ³ B⁴ ye sacca. ⁴ C² icchissam, B⁴ icchayam; cfr. Tremblay's excellent Pāli Miscellany p. 73. ⁵ C² -ā, B⁴ -ena. ⁶ B⁴ uppannaṃ. ⁷ B⁴ omits pitā. ⁸ B⁴ -a. ⁹ B⁴ -ā. ¹⁰ B⁴ add ca purohiteṇa ca.

¹¹ B⁴ itaṃ. ¹² C² nāma devā ti jāna devaṃ ti, B⁴ nāma corā ti jānati devā ti.

¹³ C² omits āha. B⁴ varā. ¹⁴ B⁴ omits vā ak - vā. ¹⁵ C² hohiti, B⁴ coram eva dehiti tvaṃ hi coro snti. ¹⁶ B⁴ -ena. ¹⁷ B⁴ -gahaṇam coro me deṭṭhā ti vadeyya. ¹⁸ B⁴ omits ca aṇ - - ca. ¹⁹ C² detiṃ, C² detiṃ corr. to deti. ²⁰ B⁴ omits itāni.

²¹ C² ra, B⁴ omits va. ²² B⁴ itāni.

attāṇā va guttā hutvā attāṇe suttakam: dhanodhātūnam rakkhathā¹, rājā sīma mahajanassee pattiṇasamāsi, tato va² sammākaṇa bhayaṃ appannam, rājā va purohito ca vīlopaṭṭhāḍakacorā³, sara vasa gahetukam⁴ aṭṭha⁵ ime dve gahetuvā⁶ kammaheraṇaṃ karothā⁷ ti.

- 5 Te tassa katham sotvā cintayimān: „ayam rājā⁸ rakkhānāraho⁹ pi samāno idāni aññass¹⁰ upari desam āropetvā attano bhaṇḍakam¹¹ sayam eva pokkharaniyam thapetvā coram pariyesāpeti, ito dāni patthāya puna corakammassa akaraṇatthāya mārema naṃ pāpatājanam¹² ti daṇḍamaggarādihattā¹³ uṭṭhāya
10 tatth¹⁴ eva¹⁵ rājānaṃ ca purohitaṃ ca pothetvā¹⁶ jivitakkhayam pāpetvā Mahāsattam abhiññāpivā rajje patitthāpesun¹⁷ ti.

- Sattāḥ imam desanāṃ¹⁸ āharitvā „anacchariyam upāsaka pathaviyam padasāññāmanam, porāṇakapanditā tārā¹⁹ ākāse padam sañjāmmū²⁰ ti vatvā saccaṃ pakkāsetvā jātukam samodhānesi (Saccapari-
15 yesāne upāsuko ca putto ca sotāpattiṭṭhāne patitthitā): „Tadā piṭā Kassapo ahoṃ, padakusalamāguvo²¹ aham evā²² ti. Padakusalamānavajātukam²³.

7. Lomaṣakassapaśātaka.

- Assa Loma-sāmo rājā ti. Idam Sattā Jetavane vi-
20 haranto ekam ukkaṇṭhitabhiṅkham ārabhā kathesi, Tam hi bhikkhū Sattā „saccam kira tvaṃ ukkaṇṭhito²⁴ ti pucchitvā „saccaṃ²⁵ ti vutte „bhikkhu²⁶ yamasamaṅgino pi²⁷ āyarakhyam pāpūnanti²⁸, kilesā nāṃ²⁹ ete³⁰ parivuddhasatte pi sammāṭṭhe³¹ karonti pag eva tādāna³² ti vatvā³³ attāṇa āhari:

- 25 Attā Hārāṇasi-rattho³⁴ Brahmadatta³⁵ sapaṭto Brahmadattakumāro nāma purohitaputto ca Kassapo nāma³⁶

¹ Bā dhammā ārambheṃ rajatāṃ vā rakkhāṃ vijānāha. ² Bā omitta va. ³ C¹ -khāḍamerakkā. ⁴ Bā gahetū. ⁵ Bā gāhe-. ⁶ Bā -kārāṇaṃ karissathā. ⁷ Bā omitta rā-. ⁸ Bā rakkhito. ⁹ Bā -sara. ¹⁰ Bā -pi. ¹¹ C¹ -ratti-, C² -sattā-curr. in -ratti-. ¹² Bā omitta tattheva. ¹³ Bā thapetvā. ¹⁴ Bā patittha-. ¹⁵ Bā adda sī-. ¹⁶ Bā āharitvā. ¹⁷ Bā adda pana. ¹⁸ C¹ omitta ānāsa. ¹⁹ Bā dhammā. ²⁰ Bā ānāsa. ²¹ Bā ānāsa. ²² Bā ānāsa. ²³ Bā ānāsa. ²⁴ Bā ānāsa. ²⁵ Bā ānāsa. ²⁶ Bā ānāsa. ²⁷ Bā ānāsa. ²⁸ Bā ānāsa. ²⁹ Bā ānāsa. ³⁰ Bā ānāsa. ³¹ Bā ānāsa. ³² Bā ānāsa. ³³ Bā ānāsa. ³⁴ Bā ānāsa. ³⁵ Bā ānāsa. ³⁶ Bā ānāsa.

sahāyā hutvā ekācariyakule sabbasippāni ugganhiṃsu. Aparabhāge kumārō¹ pītu accayena rājje patiṭṭhāsī. Kassapo cintesi: „mayham sahāyo rājā jāto, idāni me mahantaṃ² issariyaṇi³ dassati, kiṃ me issariyena, aham mātāpitaro ca rājānaṃ ca āpucchitvā pabbajissāmi⁴“ so rājānaṃ ca mātāpitaro ca āpucchitvā Himavantāṃ pavisitvā isipabbajjāṃ⁵ pabbajitvā sattame divase⁶ abhiññā ca samāpattiyo ca nibhattetvā uccācariyāya yāpento viḥāsī. Pabbajitāṃ pana Lomasakassapo ti aññjānīsu. Parimāritindriyo⁷ ghoratapo tāpaso uhoṇi. Tassa puna tapatejasa⁸ Sakkabhavanāṃ⁹ kampi. Sakko āvajjamāno¹⁰ tathā diavā cintesi: „ayam tāpaso ativiya uggatejo Sakka-bhāvāpi maṃ cāveyya¹¹. Bārānasirañño saddhim ekato hutvā tapam assa¹² bhindissāmi¹³“ so Sakkānabhāvena addharattasamayo¹⁴ Bārānasirañño sirigabbhaṃ pavisitvā sakalagabbhaṃ sarirappabhāya obhāsetvā rañño santike ākāso thito „utthehi¹⁵ mahārāja“¹⁶ ti rājānaṃ pabedhesi „ko si nāma tvaṃ“ ti ca¹⁷ vutte „Sakko haṃ asmīti“ āha. „Kimatthaṃ āgato sīti“. „Mahārāja sakala-Jambudīpe ekarajjāṃ icchasi na icchasi¹⁸“ „Kiṃ na icchāmi¹⁹“. Atha haṃ Sakko „tena hi Lomasakassapaṃ ānetvā pasughātayaññaṃ yajāhehi, Sakka-samo²⁰ ajarāmaro hutvā sakala-Jambudīpe rajjāṃ karissasi²¹“ vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Assa Inda-samo rāja²² accantaṃ²³ ajarāmaro

sace tvam²⁴ yaññaṃ yājeyya²⁵ isim Lomasakassapaṃ ti. 61.

Tattha assa ti bhāṣaṇa²⁶, yājeyya²⁷ ti sace taṃ araññāyatanaṃ isim Lomasakassapaṃ ānetvā yaññaṃ yajjessati²⁸.

Tassa vacanaṃ sutvā rājā „sādhū“ ti sampatīcchī. Sakko „tena hi mā papañcaṃ karīti“ vatvā pakkāmi. Rājā

¹ B⁴ brahmadattako. ² B⁴ -ta. ³ B⁴ -ya. ⁴ B⁴ omīti te. ⁵ B⁴ adda pañca.

⁶ B⁴ parimāritindriyo. ⁷ B⁴ omīti pana tapa. ⁸ B⁴ sakkassa. ⁹ B⁴ sakkabhavanampi maṃ cāveyya. ¹⁰ B⁴ tāpaso uggatejo. ¹¹ B⁴ -ti. ¹² B⁴ omīti ca. ¹³ B⁴ omīti na icchasi. ¹⁴ C⁴ -jā. ¹⁵ B⁴ -ta. ¹⁶ C⁴ taṃ. ¹⁷ B⁴ -ya.

¹⁸ B⁴ -ti. ¹⁹ B⁴ yājeyyasīti.

punadivase Sayhañ' nāma amaccam pakkosivā¹ „amma²
mayhañ piyasahāyassa³ Lomasakassapassa santikañ gantvā
mama vacanena evaṃ vadehi; rājā⁴ tumhehi yaññaṃ⁵ yajā-
petvā sakala-Jambudīpe ekarōjā bhavissati, tumhākam pi
yattakam padesaṃ lechatha tattakam dassati, mayā saddhim
yaññaṃ yajitum āgacchathā⁶“ ti. So „sādho deva⁷“ ti tāpa-
ssa vasanokāsaṃ jānanatthaṃ nagare bheriṇ carāpetvā ekena
vanacarakena⁸ „aham jānāmi⁹“ vutte taṃ purato katvā ma-
hantena parivārena tattha gantvā isin vanditvā ekamantaṃ
nisinno taṃ sāsanaṃ ārocesi. Atha nam so „Sayha¹⁰ kiṃ
nāṃ¹¹ etaṃ kathasīti¹²“ vatvā paṭikkhipanto catasso gāthā abhāsī:

1. Sasamuddapariyāyaṃ mahim sāgarakuṇḍalaṃ (Cfr. p. 22.)
na icche saha nindāya, evaṃ Sayha vijānāhi. 62.
2. Dhi-r-attha taṃ yasalābhaṃ dhanalābhaṃ ca¹³ brāhmaṇa
yā vutti vinipātena adhammacaraṇena vā. 63.
3. Api ce pattam ādāya anāgāro paribbaje
sā eva jīvika seyyā yā cādhammena saṇā. 64.
4. Api ce pattam ādāya anāgāro paribbaje
aññaṃ ahiṃsayam loke api rajjena taṃ varan ti. 65.

26 Tattha sasamuddapariyāyaṃ ti sasamuddaparikkhapaṇṇaṃ, mahim sā-
garakuṇḍalan ti cattaro dīpe paṭikkhipitvā thitasāgarehi kappavalliyā thāpita-
kuṇḍalehi viya somanāgataṃ, saha nindāya ti tmaṃ pasugāṭakammam
katas ti tmaṃ nindāya saha sakkavālepariyantaṃ mahāseṭṭhaviḥ¹⁴ na lechāmi
vadati, yā vutti vinipātēna ti narako vinipātakammam yā ca jivikavutti¹⁵
30 kon taṃ dhīratthaṃ, parahim taṃ vuttiṃ ti dīpeti, ca jivika ti paḍḍhānaṃ
matṭhūpattam ādāya paragharāni upasamkamitvā thāpēpariyāyājjivikā yasa-
dhanalābhato vāgaggena varataṃ ti attho. api rajjena taṃ varan ti anā-
gāroso vato aññaṃ ahiṃsayam¹⁶ paribbajanam¹⁷ sakala-Jambudīparaja-
jena¹⁸ pi varan ti attho.

36 Amacco taṃsa kathāni sutvā gantvā rañño ārocesi. Rājā
„anāgacchante kiṃ sakkā kātun¹⁹“ ti tūpi ahosi. Puna Sakko

¹ B² se. ² B² pakkosipetvā. ³ B² amma. ⁴ B² -hāyassa. C² mayham
piyasāyassa. ⁵ B² adho kira. ⁶ B² tumhe pasugāṭayāññaṃ. ⁷ B² -ca. ⁸ B²
so ita mayham. ⁹ B² dhanalābhaṃ yasala. ¹⁰ B² amha mahā. ¹¹ B² ti
jivika. ¹² C² ahimsayassa. ¹³ B² paḍḍhānāṃ. ¹⁴ C² -dīpena rajjena.

addharattasamaye¹ āgantvā ākāse² tathavā „kiṃ mahārāja Lo-
masakassapaṃ³ ānāpetvā⁴ yaññaṃ na⁵ yājāpesi⁶ti“ āha. „Pesite
pi⁷ nāgacchatīti“. „Mahārāja, attano dhītaraṃ Candavatī-
kumārīṃ alamkaritvā Sayhassa⁸ hatthe⁹ pesetvā¹⁰ sace kirā-
gantvā yaññaṃ yajissasi rājā te imāṃ kumārīkaṃ dassatīti¹¹
vadāpehi, addhā so kumārīkāya paṭibaddhacitto¹² āgacchissatīti“. Rājā „sādhū“¹³ ti sampatīcchitvā punadivase Sayhassa¹⁴ hatthe
dhītaraṃ pesesi. So dhītaraṃ¹⁵ gahetvā tattha gantvā isin
vanditvā paṭisanthāraṃ katvā devaccharāpaṭibhāgaṃ¹⁶ rāja-
dhītaraṃ tassa dassetvā ekamantaṃ atthāsi. So indriyaṃ¹⁷
bbhūditvā taṃ olokesi, sah¹⁸ olokanen¹⁹ eva paṭibaddhacitto
hntvā jhānā²⁰ parihāyi. Amacco tassa paṭibaddhabhāvaṃ²¹
ñatvā „bhante sace kira yaññaṃ yajissatha rājā vo²² imāṃ
pūdaparicārīkaṃ²³ katvā dassatīti“. So kilesavasena kam-
panto²⁴ „imāṃ kira me dassatīti“ āha. „Āma yaññaṃ yajan-
tassa te dassatīti“. So „sādhū, imāṃ labhanto yajissāmiti“
vatvā taṃ gahetvā sah²⁵ eva jaṭāhi alamkatarathaṃ abhiraya
Bārānasīṃ agamāsi. Rājāpi „āgacchati kirā“²⁶ ti sutvā va²⁷
yaññāvāte kammaṃ patthapesi. Atha naṃ āgataṃ disvā²⁸
„saco²⁹ yaññaṃ yajissatha ahaṃ“³⁰ Inda-samo bhavissāmi³¹,
yaññapariyoasāne vo³² dhītaraṃ dassāmiti³³ āha. Kassapo
„sādhū“³⁴ ti sampatīcchi. Atha naṃ rājā punadivase ādāya
Candavatīyā saddhiṃ yeva yaññāvātaṃ gato. Tattha hatthi-
assausahādisabbacatoppadā³⁵ paṭipāṭiyā tṭhapitā va ahesuṃ.
Kassapo te³⁶ sabbe hanitvā ca³⁷ ghātetvā ca³⁸ yaññaṃ yajitum
ārābhī. Atha naṃ tattha sannipatito mahājano disvā³⁹ „idaṃ

¹ Bā -utī. ² Bā lomaka-. ³ Bā ānetvā. ⁴ Bā omitta na. ⁵ C² yājāpeti te pi. Bā yājāpeti ahaṃ pesito pi. ⁶ C² sahāyasa, Bā sayham. ⁷ Bā tatthiva. ⁸ Bā adda hutvā. ⁹ Bā sayassa. ¹⁰ Bā rājadhī-. ¹¹ Bā -ra-. ¹² Bā saha. ¹³ Bā thāni. ¹⁴ Bā -bhandhacittabbā-. ¹⁵ Bā te. ¹⁶ Bā imāṃ darīkaṃ pari-. ¹⁷ C² -pe-. ¹⁸ Bā omitta va. ¹⁹ C² ave. ²⁰ C² yeva cor. te yeva? Bā omitta sace. ²¹ Bā yajissāhi athaham. ²² C² -mitti. ²³ Bā te. ²⁴ C² -dī-, C² omitta sahha. Bā -sahāpāpādaya. ²⁵ Bā omitta te. ²⁶ Bā ānetvā va. ²⁷ Bā omitta ca. ²⁸ Bā omitta di-.

- a. Tam¹ lobhā pakataṃ kammaṃ katakaṃ kāmabetukam,
tassa mūlaṃ gavesissam, checcham² rāgaṃ sabandhanam
ti. 68.

Tass' attho: mahārāja, tam etadā mayā Candavatīl lobham uppādetvā
tena lobheṇa pakataṃ kāmabetukam³ pāpam⁴ tam⁵ kaṭṭham tikkhāvajjikaṃ,
tassāham ayyamāmanasikkhassādhittam mūlaṃ gavesissam, alam me loṭhi āha-
gema, paññābhaggaṃ⁶ āharitvā suttānānāntabandhaneṇa saddhitaṃ sabandhanam
rāgaṃ chindissamiti.

Ātha nam rājā „mā bhāyi samma, idāni te Candavati-
kumārīṇi ca⁷ ratthaṇi ca sattaratanarāsīṇi ca dassāmi⁸, yajāhi
yaññaṃ⁹ ti āha. Tam sutvā Kassapo „na me mahārāja iminā
kilesen¹⁰ attho¹¹ ti vatvā osānagātham āha:

a. Dhi-r-atthu kāme subhā pi loke,
tapo va seyyo kāmagunehi rāja,
tapo karissāmi¹² pahūya kāme,
tav' eva rattham Candavatī ca hotū¹³ ti. 69.

Tadā subhāpīṇi¹⁴ atthahūke pi¹⁵, tapo karissāmi¹⁶ āhasabyama-
tapam¹⁷ eva karissāmi¹⁸.

So evaṃ vatvā kasiṇam¹⁹ samannāharitvā rattham vi-
sesam uppādetvā ākāse pallankheṇa nisidditvā rañño dhammam²⁰ vo
desetvā²¹ „appamatto bohita²² ovaditvā yaññāvātam viddham-
sāpetvā mahājanaṇṇa abhayadānam²³ dāpetvā rañño yācantass'
eva²⁴ uppatitvā attano vasaṇatthānam eva gantvā yāvajjivam
Brahmavihāre bhāvetvā²⁵ Brahma-loka-parāyano ahosi.

Sattāha imam desanam²⁶ āharitvā saccāmi pakāsetvā jātakam sa-
mādhānesi (Saccapuriyo: āne ukkanthūtabhikkhū aramatte²⁷ patipphabi):
„Tadā Sayhamahāmaceo Sāriputto ahosi. Lomasakassapo²⁸ aham eva²⁹
ti. Lomasakassapajātakam³⁰.”

¹ an all four MSS. ² C¹ checcha, C² checcha, B¹ chijjati. ³ B¹ omits kām-
⁴ C¹ pāpā. ⁵ B¹ kattaṇi. ⁶ C¹ maññā. ⁷ C¹ -rī ca, C² -rīca, B¹ -tikumārī
ti. ⁸ C¹ -cūti. ⁹ B¹ -jena attho. ¹⁰ B¹ -cari. ¹¹ B¹ adda te. ¹² C¹ ti.
¹³ B¹ -yamam. ¹⁴ C¹ -va. ¹⁵ B¹ omits dh- de. ¹⁶ C¹ abhayam, B¹ āhaya.
¹⁷ B¹ yācanta yeva. ¹⁸ B¹ -jivam thoti āyabapuriyosāne. ¹⁹ B¹ dhamma-
²⁰ B¹ sotāpatipphale. ²¹ B¹ lomakaa. ²² B¹ lomakaa. B¹ adda sattamam.

8. Cakkavāka-jātaka.

Kāsāyavatto ti. Idam Satthā-Jetavane viharanto ekam
 lolabhiḥkkaṃ ārabha kassasi. So kira lolo aho! paccayaluddho
 ācuriyupajjhāyavattādini chaḍḍetvā pāto va Sāvatthim pavisitvā Vi-
 5 sākāhaya gehe anekakhādaniyapavivaraṇayāgum¹ piritvā divā² nā-
 maggamaṃ³ sūlumanasodanam⁴ bhūñjītvāpi tenātitto⁵ tato Cullasaṇḍha-
 piṇḍikassa Kosalarāṇṇo ti tesam tesam nivesanāni⁶ sandhāya vicarati⁷.
 Ath⁸ ekadivasam tassa lolabhāvaṃ ārabha dhanmasabbhāyaṃ katham
 samuṭṭhāpesuṃ. Satthā āgantvā „kāya nu⁹ ttha bhikkhave starahi
 10 kathāya saṃnisāma¹⁰“ ti pucchitvā „imāya nāma¹¹“ ti vutte tam bhik-
 khum pakkosāpetvā „saccaṃ kira taṃ¹² lolo“ ti pucchitvā „saccaṃ
 bhante“ ti vutte „bhikkhu kasmā¹³ lolo si¹⁴, pahite pi taṃ lol-
 bhāvena Bārāṇasīyaṃ hatthikupapādini¹⁵ atitto tato nikkhamitvā
 Gaṅgākūle¹⁶ vicaranto Himavantaṃ pavivāso¹⁷ ti vatvā atitāṃ āhosi.

15 Atte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjāṃ karente eko
 lolakāko Bārāṇasīyaṃ hatthikupapādini khādītva caranto¹⁸ tehi
 utitto „Gaṅgākūle¹⁹ macchamedam²⁰ khādissāmīti“ vatvā²¹ tat-
 tha²² matamacche khādanto katipākaṃ vasitvā Himavantaṃ
 pavisitvā nānāvīdhāni²³ phalāphalāni khādanto palāntamaccha-
 20 kacchapāni²⁴ mahantaṃ padomasaram patvā tattha suvaṇṇa-
 vāṇṇe dve cakkavāke sevāle²⁵ khādītva vasante divā „ime
 ativiya vaṇṇasampanna sobhaggappattā, imesaṃ bhojanaṃ
 manāpaṃ bhavissati, imesaṃ bhojanaṃ pucchitvā ahaṃ pi
 tad eva²⁶ bhūñjītvā suvaṇṇavaṇṇo bhavissāmīti“ cintetvā tesam
 25 santikaṃ gantvā paṭisanthāraṃ katvā ekasmiṃ sākāhāriyante
 nisiditvā tesam pasamsanapaṭisamyuttam paṭhamaṃ gātham āha:

1. Kāsāyavatto sakuṇe vadāmi

duve duve nandimane²⁷ carante,

kaṃ andajam andajā²⁸ mānuseṣu

29 jātīm pasamsanti, tad imha brūhā²⁹ ti. 70.

¹ Bā - eḷiyam vā yāgum vā. ² Bā - omitta di-. ³ Bā - aa. ⁴ Bā - mamaṇḍini. ⁵ Bā - tana a-. ⁶ Bā - nadi. ⁷ Bā - ri. ⁸ Bā - adda bhikkhu. ⁹ Cā - n. ¹⁰ Bā - pādini khādītva vicaranto tehi. ¹¹ Cā - kūle, Bā - cira. ¹² Bā - vica. ¹³ Bā - mamam. ¹⁴ Bā - gantvā. ¹⁵ Bā - adda pi. ¹⁶ Bā - omitta vīdhāni. ¹⁷ Bā - bahu-macchakacchapasevitaṃ. ¹⁸ Bā - jām. ¹⁹ Bā - tathēva. ²⁰ Bā - nandimane. ²¹ Bā - si. ²² Bā - fous MSS. - ja. ²³ Bā - brūhi.

ti rokko nipātamattam vā¹ paropadeva vāsa² sambandho: loṣaṭṭh³ ca⁴ vā⁵
vaṇṇo⁶ ca anapparūpo⁷ ti.

Tato cakkavāko catuttham gātham āha:

4. Na annave saṇṭi phalāni vanika⁸

maṇsaṃ kuto khādituṃ cakkavāke,

sevālabhakkh' amha⁹ avākabhojanā,

na ghāsaheṭṭi¹⁰ pakaroma¹¹ pāpaṃ ti. 73.

Tattha cakkavāko ti cakkavāka, avākabhojanā ti cakkavākaḥkhaṇḍa-
kabhojanā¹², amhākaṃ hi sevā¹³ c' eva udakaṃ ca bhojanam ti daṇṭi, na
10 ghāsaheṭṭi ti tumhāsiṃ viya mayam ghāsaheṭṭi pāpaṃ na karoma¹⁴.

Tato kāko dve gāthā abhāsī:

5. Na me idam ruceṇi cakkavākā¹⁵,

asmim bhava bhojanasannikāso

ahoṣi me pubbe, tato me¹⁶ aññathā,

12 icc-eva me vimati ettha jātā. 74.

6. Aham pi mamaṇi¹⁷ phalāni bhojje

annāni ca¹⁸ lomiyateliyāni,

rasam manussesu lahhāmi bhottum¹⁹

sūro va saṅgāmamukham vijetvā²⁰,

20 na ca me tādiso vaṇṇo

cakkavāka yathā tavaṃ ti. 75.

Tattha idam ti²¹ tumhākaṃ bhojanabhojanam mayham na ruceṇi,
asmim bhava bhojanasannikāso ti asmim bhava abhojanasannikāso, yam
asmim cakkavākabhave bhojanam na tavaṃ tena²² sannikāso²³ taṇṇadiso²⁴ tādiso-
22 nurūpo na hoṣi²⁵, aṭṭiya sampannasariṇe siri aṭṭho²⁶, tato me aññathā ti²⁷
mayham pubbe tumhe divā va ete ettha tumhāsiṃ phalāni c' eva maccha-
maṇsaṃ ca khādanti tena evam²⁸ saṅgagappatta ti ahoṣi²⁹, idam me³⁰ tato
aññathā hoṣi aṭṭho, icc-eva me ti ete³¹ eva me³² kāraṇena ettha tumhākaṃ

¹ Bā omiṭṭi vā. ² Bā omiṭṭi vāsa. ³ Bā vannaṃ. ⁴ Bā -pi. ⁵ Bā cakkha, B' dhaṅka.

⁶ Bā sevālam pakkhima. ⁷ Cā Bā -to. ⁸ Cā paka-, Bā karoma. ⁹ Cā cakkala-
jalita-, Bā sakālapatta-. ¹⁰ Bā -lam. ¹¹ Bā -ma-ti. ¹² Bā -a. ¹³ Bā pi.

¹⁴ Bā -am vā. ¹⁵ Bā vā. ¹⁶ Bā bhittam. ¹⁷ Cā makkhamā chetvā, Bā saṅ-
gamaṃ mukham vijetvā. ¹⁸ Cā idam, omitting ti. ¹⁹ Bā -kaṃ ti inasmim.

cakkavākabhave bhojanattham tena. ²⁰ Bā adda vā. ²¹ Bā akkhi. ²² Bā pa-
sannana-. ²³ Bā adda yam. ²⁴ Bā ke in the place of tena evam. ²⁵ Bā -ppati-

nāni apagarhi. ²⁶ Bā omiṭṭi me.

caritravuso¹ vñhati jātū kathan so kha so evaṇpaṇi lūkham² bhojanam
bhuñjantā vannaṇento jāte³ ti⁴. ahaṇe piḍa ahaṇe hi⁵ ayaṇe eva vā pāṭhe,
bhuñje ti bhuñjamī, annāni sa⁶ 'ti bhojanam ca. lociyatītiyāniti loma-
telayattāni, tavaṇ ti manussasū manussaparibhogu⁷ paṇḍuraṇṇu, vijetvā⁸
ti yathā sūro virayodho⁹ saṅghānamukham¹⁰ vijatetvā¹¹ 'Hompitvā paribhuñjati 5
attā' 'Hompitvā paribhuñjamīti aṇṇo, yathā tavaṇ ti evaṇ paṇḍabhojanam¹²
bhuñjantāsaṅgī mama tādāso vanna ti attā yādāso tava, tona te vacanam¹³ Na
saḍḍhāmiti dipeti.

Att¹⁴ assa¹⁵ vannaṇasampattiya¹⁶ abhāvakāraṇam attano ca
bhāvakāraṇam kathento cakkacāko sesagāthā abhāsī: 10

1. Asuddhabhakkho si khaṇānupātī,
kicchena te labbhati annapānaṇi,
na tussasi rukkhaphaloḥi vaṇka¹⁷
mamsāni vā yāni susānamajjhe. 76.

2. Yo¹⁸ sāhasena adhiḡamma bhoge 15
paribhuñjati vaṇka khaṇānupātī
tato upakkosati naṇi sabhāvo,
upakkuttho vannaḇalaṇi jāhāti. 77.

3. Appam pi ce nibbutim bhuñjati yadi¹⁹
asāhasena aparūpaghātī²⁰ 20
balaṇ ca vanna ca tad' assa hoti,
na hi sabbe āhāramayena vanna ti. 78.

Tathā asuddhabhakkho viḍi²¹ vach²² thano²³ vā²⁴ vā²⁵ bhak-
khaṇato²⁶ asuddhabhakkho²⁷, khaṇānupātīti paṇḍikkhaṇe annapānaṇi,
kicchena te ti tavaṇ tava dukkhena annapānaṇi labbhati, mamsāni vā ti 25
yāni vā susānamajjhe mamsāni tēhi na tussasi²⁸, tava ti paṇḍā, upakkosati
naṇi²⁹ sabhāvo ti attā ca³⁰ tad' puggalaṇi gacchati, upakkuttho ti evaṇ³¹
attasāgī paṇḍo pi akkuttro³² paṇḍito vippaṇisāritiya vannaṇ ca balaṇ ca jāhāti,
nibbutim bhuñjati yadi³³ yadi pama paṇḍi vihetetvā appakam pi āha-
maḍḍham nibbutabhojanam³⁴ bhuñjati, tadassa hoti³⁵ tadā assa paṇḍitaṇa 30

¹ C¹ -o. ² B¹ lokha. ³ B¹ omits ti. ⁴ B¹ āhāṇi. ⁵ B¹ omits manussā.

⁶ C¹ chetvā, C² jētva, B¹ pījtvā. ⁷ B¹ viriyayodho. ⁸ B¹ vijetvā. ⁹ B¹ -am-
kha-. ¹⁰ C¹ aṭṭha. ¹¹ C¹ vaṇka. C² cakka, B¹ -aka. B² vaṇṇa. ¹² C¹ so.

¹³ C¹ -ti, B¹ annapaghattho, B² annasampaghatthi. ¹⁴ C¹ adda. ta and C² tadā. ¹⁵
C¹ natvā. ¹⁶ B¹ kakkhalato. ¹⁷ B¹ adda aṇṇi. ¹⁸ B¹ tvaṇ, C¹ tussati. ¹⁹ C¹
tadā. ²⁰ C¹ vā. ²¹ B¹ omits -o-. ²² B¹ -pa-. ²³ B¹ āhāṇi.

sarirahalañ ca vaṇṇahalañ va' hoti, āhāramayena 'ti nānappakāreṇa āhāreṇa, idaṃ suttaṃ hoti: bho kāka vaṇṇo nān' aṇṇa-vaṇṇaṃ(hāne, so na āhāra-matten' eva hoti, utuottakammehi pi koti yeva 'ti.

Evam cakkavāko anekapariyāyena kākaṃ garahi. Kāko
5 garahāyitvā¹ „na mayham tava vaṇṇena attbo“ ti² kā kā ti³
vassanto palāyi.

Satthā imaṃ Jesunam⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiplake patiṭṭhahi):
„Tadā kāko lolabhikkhu ahoṃ, cakkavāki Rāhulamūtā, cakkavāko⁵
10 aham eva“ ti. Cakkavākajātakam⁶.

9. Haliddiragajātaka.

Sutitikkhaṃ ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto thulla-
kumārīpalobhhanam ārabha kathesi. Vatthum Terasūnipāte
Cullasāradajātaka āvibhavaṇṇati.

15 Attivatthumhi pana sā kumārīkā tassa tāpasakumāraṇa⁷
silaṃ bhinditvā attano vasa tītabhāvam ātvā „imaṃ vañceitvā
manussapatham nesaṃmiti „cintetvā“ rūpādikāmaguṇarahite
araññe rakkhitasilaṃ nāma na mahapphalaṃ hoti, manussapatha
rūpādinaṃ paccupaṭṭhāne mahapphalaṃ hoti, ehi mayā sad-
20 dhimi tattha gantvā silaṃ rakkhā“⁸, kin te araññeṇā“ ti
vatvā⁹ paṭhamam gātham āha:

1. Sutitikkham araññamhi paṭamhi¹⁰ sayanāsane,
ye ca gāme titikkhanti te ujāraturā taya ti. 79.

Tatha sutitikkham ti suadhivāsa¹¹, titikkhanti cittaṃ
25 adhivāseṇti.

Tam sutvā tāpasakumāro „pitā me araññam gato, tasmim
āgata tam āpucchitvā¹² gamissāmiti“ āha. Sā cintesi: „pitāpi

¹ B⁴ sarire balañca vaṇṇañca. ² so C⁶; B⁴ palāyitvā. ³ B⁴ omite ti. ⁴ B⁴
has added Jesunam. ⁵ B⁴ dhammāde-. ⁶ B⁴ adda pana. ⁷ cfr. vol II ¹¹
I ¹¹, B⁴ adda attanam. ⁸ B⁴ omite tapasa. ⁹ B⁴ -hi. ¹⁰ C⁶ vatthvā, C⁶
vatthitvā corr. to vatvā. ¹¹ C⁶ paṭamhi, C⁶ paṃpi corr. to paṭamhi, B⁴ man-
tamhi. ¹² C⁶ adhivāsaṇ, omitting so, B⁴ suadhivāsaṇam. ¹³ C⁶ pucch-, B⁴ apu-

kir' assa atthi¹, sace maṃ so passissati kaccakotiya² va³ po-
thetvā vināsaṃ pāpessati, mayā pathamam eva gantabban⁴ ti.
Atha naṃ āha: „tena hi ahaṃ magge⁵ saññaṃ kurumānā
pathamatarāṃ gamissāmi, tvaṃ pacchā āgacchā⁶“ ti. So
tassa gatakāle⁷ n' eva dārūni āhari na pāṇiyāṃ upatthāpezi,
kevalaṃ pajjhāyanto⁸ nisīdi, pite āgamanakāle⁹ paccuggamanam
pi¹⁰ na akāsi. Atha caṃ pitā „itthivasam¹¹“ gato eso¹² ti¹³
ñatvāpi „kasmā tāta n' eva dārūni āhari na¹⁴ pāṇiyāṃ na¹⁵
paribhojanīyāṃ upatthāpezi¹⁶, pajjhāyanto yeva pana nisinno
siti¹⁷“ āha. Tāpasakumāro „tāta, araṇhe kira¹⁸ rakkhitaṣṭhaṃ¹⁹
na mahapphalaṃ hoti manussapaṭhe mahapphalaṃ, ahaṃ tattha
gantvā sīlaṃ rakkhissāmi, sahāyo maṃ āgaccheyyāsi²⁰“ vatvā
purato gato, ahaṃ²¹ ten' eva²² saddhiṃ gamissāmi, tattha
pana vasantena mayā kathahrūpo²³ puriso sevitaṭṭho²⁴ ti puc-
chante dutiyāṃ gāthāṃ āha:

1. Araṇṇā gāmaṃ āganna kiṇallaṃ kiṇvataṃ ahaṃ
purisaṃ tāta seveyyāṃ, tam me akkhāhi pucchito ti. 80.
- Ath' assa pitā kathento sesagāthā abhāsī: (supra p. 146.)
2. Ye te vissāsaṃ²⁵ tāta vissāsaṃ ca khameyya te
sussūsī ca titikkhi ca taṃ bhajehi ito gato. 81.
3. Yassa kāyena vācāya manasā n' atthi dukkataṃ
urasīva patitthāya taṃ bhajehi ito gato. 82.
4. Ye ca dhammena caratī caranto pi ca maññati
visuddhakāriṃ²⁶ sappaññaṃ²⁷ taṃ bhajehi ito gato. 83.
5. Haliddirāgaṃ kapiṇittāṃ purisaṃ rāgavirāgīnaṃ
tādisaṃ tāta mā sevi nimmanussaṃ²⁸ pi ce siyā. 84.
6. Āśvisāṃ va²⁹ kupitaṃ mīḥalittaṃ³⁰ mahāpathaṃ
ārakā parivajjehi yānīva visamaṃ pathaṃ. 85.

¹ Bā pitā te atthi. ² Bā kaja-. ³ Bā omite va. ⁴ Bā magga. ⁵ Bā -āhi. ⁶
Bā gatigata-. ⁷ Bā adda va. ⁸ Bā adda pi. ⁹ Bā -naha, omittung pi. ¹⁰ Cā
itthi-. Bā itthiṇaṃ-. ¹¹ Cā omite ti. ¹² Cā omite ca. ¹³ Bā upatha-. ¹⁴ Bā
omite kira. ¹⁵ Bā omite aham. ¹⁶ Bā tena. ¹⁷ Bā kataro. ¹⁸ Cā vissāsaṃ.
Bā vialasta. Bā vissāsaṃ. ¹⁹ Cā -pi. Cā Bā -ri. ²⁰ Bā -āho. ²¹ Bā niddha-
nusa. ²² Bā pa. ²³ Bā pīḥalittaṃ.

10. Samuggajātaka.

Kuto nu āgacchathā 'ti. Idam Satthā Jetavanā vi-
 haranto ukkaṇṇiṭṭabhiṭṭhānā ārabbhā kathesi. Tam' hi Satthā
 „saccaṃ kira tvaṃ ukkaṇṇiṭṭho“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti
 vutte „kasmā bhikkhu mātuḡāmaṃ puttheṣi, mātuḡāmo nāṃ' eva
 asabbho akataṇṇū, pubbe dānavarakkhasā gñitvā kucchinaṃ pariha-
 tāpi' mātuḡāmaṃ rakkhituṃ ekapurisaṇissitaṃ¹ kātva nānakkhimsu.
 tvaṃ katham sakkhissasīti“ vtvā attān āhaci:

Asite Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭo rajjam karente
 Bodhisatto kāme pahāya Himavantaṃ parivṛtṭvā² pabbajitvā³
 abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā phalāphalena yāpento vi-
 hāsi. Tassa paṇṇasālāya aśidūre eko dānavarakkhaso vasati, anta-
 rantarā Mahāsattaṃ opasamīkamitvā dhammaṃ sunāti, aṭaviyaṃ
 pana manussānaṃ saṅcārāṇamagge⁴ thatvā⁵ manussā⁶ gahetvā
 khādati⁷. Tasmiṃ kāle ekā Kāsiratthe⁸ kuladhītā nttamarūpa-
 dharā aññatarasmiṃ paccantagāme nivṛttā⁹ hoti. Tassā eka-
 divasaṃ mātipitunnaṃ dassamattāya āgantvā¹⁰ paccāgamana-
 kāle parivāramanusse diṣṭvā so dānavo bheravarūpeṇa pak-
 khandi. Manussā gahitāvudhāni¹¹ chaddetvā palāyimsu. Dā-
 navo yāne nisinnāṃ abhūrūpaṃ mātuḡāmaṃ diṣṭvā paṭibaddha-
 citto hutvā¹² attano guhaṃ netvā bhariyaṃ akāsi. Tato paṭ-
 thāya ca¹³ sappitaṇḍulamacchamamsādini¹⁴ c' eva madhara-
 phalāni¹⁵ ca āharitvā taṃ posesi, vatthūlasmikārehi ca naṃ
 alamkaritvā rakkhānattāya ekasmiṃ karaṇḍake nipajjāpetvā
 karaṇḍakaṃ gñitvā kucchinaṃ parihaṛati. So ekadivasaṃ na-
 bhāyitukāmatāya ekam saraṃ gantvā karaṇḍakaṃ ugghitvā¹⁶ tato
 nihaṛitvā nahāpetvā vilompetvā¹⁷ alamkaritvā „thokaṃ tava
 sariraṃ utuṃ gahāpehīti“ taṃ karaṇḍakasamīpe thatvā sa-
 yaṃ nahānatittham otaritvā¹⁸ anāsamkamāno thokaṃ dāraṃ

¹ B¹ 225. ² B² -to, omitting pi. ³ B³ -saccaṃ. ⁴ B⁴ adda teṭṭakajjāni.

⁵ B⁵ adda āgataṃ. ⁶ B⁶ adda diṣṭvā. ⁷ B⁷ -ti. ⁸ B⁸ Kāsiratthe. ⁹ B⁹
 uṭṭhāsi. ¹⁰ B¹⁰ gantvā. ¹¹ B¹¹ khūṇi gahitāgahitā. ¹² B¹² adda taṃ. ¹³ B¹³
 mūḍa ca. ¹⁴ B¹⁴ -phalāphalāni. ¹⁵ B¹⁵ vānitvā. ¹⁶ B¹⁶ -pitvā. ¹⁷ C¹⁷ add taṃ.

gantvā nabhī. Tasmim samaye Vāyussa putto nāma vijjā-
 dharo sannaddhakbaggo ākāsaṇa gacchati. Sā taṁ diṇvā
 „ehi“ hatthamuddam akāsi. Vijjādharo khīppam otari.
 Atha nam sā karandake pakkhijitvā dānavassa āganamam
 olokenti¹ karandakūpari² nisīditvā taṁ āgacchantam diṇvā taṁ
 attāṇam dassetvā tasmim karandakasamīpam asampatte yeva
 karandakam vivaritvā anto pavisitvā vijjādharassa upari ni-
 pajjitvā attano sātakam pārupi³. Dānavo āgantvā karandakam
 asodhetvā va⁴ „mātugāmo yeva me“ ti soṇḍāya karandakam
 10 giṇitvā attano guhaṁ gacchanto antarāmagge⁵ „tāpaso me
 ciradittho“, nija tāva nam⁶ gantvā vandissāmīti⁷ tassa santi-
 kam agamāsi. Tāpaso pi nam dūrato va⁸ āgacchantam diṇvā
 diṇnam janānam kucchigatabhāvaṁ āpatvā ālapanto⁹ paṭhamam
 gātham āha:

- 11 Kuto nu āgacchatha bho tayo janā,
 avāgataṁ¹⁰ ettha nisīdathāsane,
 kacce¹¹ ttha¹² bhonto kusalam anāmayaṁ,
 ciraasam abbhāgamanam¹³ hi¹⁴ ve¹⁵ idhā¹⁶ ti. 88.

Tattha bho ti ālapanam, kacce¹¹ ttha¹² ti kacce bhotta bhavatha¹⁷,
 20 bhonto ti puna pi ālapanto va āha, kusalam anāmayaṁ ti kacce¹⁸ tumhā-
 kam kusalam ārogyam, ciraasam abbhāgamanam hi ve¹⁹ idhā²⁰ ti aṇṇa
 tumhākam idhā abbhāgamanam²¹ va ciraasam²² jītam.

Tam sutvā dānavo „aham imassa tāpasassa santikam
 eko²³ va āgato, ayaṁ ca²⁴ tayo janā²⁵ ti vadati, kin nam²⁶ esa
 22 katheti, kin nu kho sabhāvaṁ āpatvā katheti udāhu ummattako
 hutvā vippalapatitī²⁷“ cintetvā tāpasam upasamkamitvā van-
 ditvā²⁸ ekamantaṁ nisīditvā tena saddhim sallapanto dutiyam
 gātham āha:

¹ all three MSS. -ti. ² B⁴ -kakuppe. ³ C⁴ pāru, B⁴ parumpi. ⁴ B⁴ omits va.
⁵ B⁴ adds ehiṇesi. ⁶ B⁴ citam na diṭho. ⁷ B⁴ omits nam. ⁸ B⁴ omits
 va. ⁹ B⁴ sallapanto. ¹⁰ B⁴ -ti. ¹¹ B⁴ kiñcittha. ¹² C⁴ ciraasam vambhaga-
 C⁴ ciraasam vāgamanam, B⁴ ciraasam vabbhā-. ¹³ C⁴ omits hi. ¹⁴ B⁴ kiñ-
 cittha. ¹⁵ B⁴ adds vijjathā. ¹⁶ B⁴ kiñci. ¹⁷ C⁴ ciraasam vabbhāgamanam
 hitvā. ¹⁸ B⁴ citam. ¹⁹ B⁴ ekam. ²⁰ B⁴ adds tāpaso. ²¹ B⁴ vippalatti. ²²
 B⁴ omits va.

1. Aham eva eko idha-m-alja' patto
na cāpi me dutiyo koci vijjati,
kim eva sandhāya te bhāsitaṃ lee:
kuto na āgarchatha bho tuyo janā ti. 89.

Tattha idhamajjā 'ti idha alja, kim eva sandhāya te bhāsitaṃ lee. 1
si bhante 'ti kin nān' etani sandhāya taya bhāsitaṃ, pakatā¹ tesa² na katā
kathetiti.

Tāpaso „ekāmeṇ' evāvuso sotukāmo sīti" „āma bhante"
ti „tena hi supohiti"³ vaivā tatiyaṃ gātham āha:

- a. Tavaṇ⁴ ca eko bhariyā ca te piyā
samuggapakkhittanikkhā-m-antare⁵,
sā rakkhitā kucchigatā va te sadā⁶
Vāyussa puttena sahā tahim ratā ti. 90.

Tavaṇ⁴ ca eko ti pathamam tava evam eko⁷, pakkhittanikkhā-
mantare⁵ ti pakkhitta nikkhā antare⁸, eha te bhariyam rakkhita kameva 15
sadi taya⁹ samugge pakkhitta sandhāya samuggama nikkhā¹⁰ antare, anto-
kucchigatā thapiā ti eha, Vāyussa puttena sahā ti evamāmanena¹¹
vijjādharena sandhāya, tahim ratā ti tattha eha antokucchigatā heva kilesa-
siyā ratā, so dāni tavaṇ mātaraṇaṃ ekapuriṇasīlānaṃ¹² rakkhissāmīti¹³ kuc-
china¹⁴ pariharanto tavaṇ jaram pi¹⁵ ukkhipvā carasīti. 20

Tam sutvā dānava „vijjādhara nāma bahumāyā bouti, sac'
assa khaggo hatthagato¹⁶ bhavissati kucchim me phāletvāpi
palāyissatīti" bhūtatasilo hutvā khippam karandakam ugghitvā¹⁷
purato thapesi.

Satthā abhisambuddho hutvā tam pavattim pakāseṇa sotuttham 25
gātham āha:

- a. Sāhaviggarūpe veinā vyākato¹⁸
sa dānava tattha samuggama ugghā¹⁹.

¹ B¹ idhamajjā. ² B² omite pa. ³ B³ tava. ⁴ B⁴ -na. ⁵ C⁵ tava, B⁶
evaṇ. ⁶ C⁶ -nikkha an-, C⁷ -nikkha an-, B⁷ -pakkhittān nikkhāna an-. ⁷ C⁸
ariā. ⁸ B⁸ adda janā. ⁹ B⁹ -ukkhāna an-. ¹⁰ C¹⁰ ukkhittanikkhā an-, B¹⁰
omite pakkhittā an-. ¹¹ B¹¹ addā tava, C¹² addā tava. ¹² B¹² nikkhā. ¹³
C¹³ -ka. ¹⁴ B¹⁴ ekaṇa puri-. ¹⁵ B¹⁵ karissāmīti. ¹⁶ B¹⁶ -nāpi. ¹⁷ C¹⁷ jaram pi,
B¹⁷ tava jaram, omittam pi. ¹⁸ C¹⁸ adda sa, B¹⁸ khaggasattho gato. ¹⁹ B¹⁹
ukkhipvā. ²⁰ B²⁰ hā. ²¹ B²¹ ugghā.

addakkhi bhuriyāṃ sucimālabhārinin
Vāyussa puttana sahā tehiṃ ratan ti. 91.

Tattha addakkhiti karaṇḍakam vivaritvā addase.

Karaṇḍake pana vivatamatte yeva vijjādharo vijjam pari-
3 jappitvā¹ khaggaṃ gahetvā ākāsaṃ pakkhandi. Tam diya dā-
navo Mahāsattassa tassitvā thutipubbāṅgamā sesagāthā abhāsi:

3. Suddiṭṭharūḥ² aggatapanuvattinā³:

hinā narā ye pamadāvasanā⁴ gatā,
yathā have⁵ pāpa-r-iv⁶ ettha⁷ rakkhitā
10 doṭṭhā mayi⁸ aññam abhippamodati. 92.

4. Divā ca ratto ca mayā upatṭhitā
tapassinā⁹ jotir ivā vane vasaṃ,
sā dhammam okkamma adhammam ācari,
akiriyaṇūpe pamadāhi¹⁰ santhavo. 93.

15 7. 'Sariramajjhamhi¹¹ thitā' ti maññi¹² 'ham'
'mayhaṃ ayaṇ' ti asatiṃ¹³ asaññitāṃ,
sā dhammam okkamma adhammam ācari,
akiriyaṇūpe pamadāhi¹⁴ santhavo. 94.

8. 'Surakkhitam me' ti kathan nu viessase,
20 anekacittiāsaṃ na h' atthi rakkhana¹⁵,
etā hi pātālapapātusanallihā,
ettha-ppamatto vyasanam nigacchati. 95.

9. Tasmā hi te sukkinō vītasokā
ye mātugāmāhi¹⁶ caranti nissatā¹⁷,
25 etāni sivaṃ uttamam ābhīpatṭhayaṃ¹⁸
na mātugāmāhi¹⁹ kareyya santhavan ti. 96.

¹ B⁴ jappetvā. ² B⁴ sudiṭṭham rūpapuggaṭṭa, B⁷ sudiṭṭharūpamugga. ³ B⁴ napamuvassam. ⁴ C⁶ bhava. ⁵ C⁶ pāpariessa, B⁷ pānālvetha, B⁷ yadā me hata pānālvetha. ⁶ C⁶ B⁷ mayi, C⁶ mahi, B⁷ nesi. ⁷ B⁴ -na. ⁸ B⁴ pamodāhi, B⁷ pamadāhi. ⁹ B⁴ sariramajjhamhi ti maññāsaṃ, B⁷ sariramajjhamhi thitā ti maññayaṃ. ¹⁰ C⁶ B⁷ -ti, C⁶ -ti. ¹¹ B⁴ -cittāpunnahettharakkhana, B⁷ -punnahettharakkhaṇā. ¹² B⁷ -mehi. ¹³ B⁴ nissatā, B⁷ nissakā. ¹⁴ B⁷ abhī-

Tattha suddhitaropuggetapānu¹attinā² ti bhante tevata uggetapa-
 annavattana³ uggetapānerattinā teyā sodhitaropam idam ātapa⁴, kiñci ti
 nīdā, yathā havo⁵ pānarivattika⁶ rakkhitā ti ayaṃ mayā attano pānā
 viya ettha antakocchijam pariharasena rakkhitā, duṭṭhā mayi⁷ idā⁸ mayi⁹
 mātadubbhikkhamā katvā dutṭhā aññam purisam abhīppamedan, jotiṇiva vane
 vasa¹⁰ ti vane vasaṇena tapasena agā viya mayā upatthitā perarotā, sā
 dhammamokkama¹¹ ti sā¹² eṣā dhammam nikkamitā¹³ atikkamā, akirī-
 yarūpa ti skatṭabberūpa, sarīramajjhama¹⁴ (hiṇā ti maññikam¹⁵ ma-
 yham ayaṃ ti aṇṇim¹⁶ aṇṇāṭṭan ti imam aṇṇim¹⁷ aṇṇapūrisadhamma-
 samsaṇṇatam aṇṇāṭṭan dhaṇṇim mayham¹⁸ sarīramajjhama¹⁹ (hiṇā ti sa
 mayham ayaṃ ti sa²⁰ maññim, surakkhitam me ti kathamā vasa²¹ ti
 ayaṃ mayā surakkhiti ti katham paṇḍito vasa²²seyya yatra hi nāma māḍḍo pi
 attano kucchiyā rakkhanto rakkhimā nā²³akkhī²⁴, pātālapapātavanū-
 ṭhā²⁵ ti lokasādhena duppūracariyattā²⁶ mahāsamudda²⁷ pātālasabbhāsa pa-
 pātana sabbā²⁸, eṭṭhappamatto²⁹ ti evatūpāṇa eṣaṃ nigguṇaṃ pamatto
 parisa mahāyasaṇṇa papūna, tasme kiñci yasmā mātugāma³⁰saṇṇa gati mahā-
 vināsa papamanti tasmi³¹ ya mātugāmā³² nissatā³³ hurvā eṇanti te sukhiṇo,
 etam sivaṃ ti yad etam mātugāma nissatā³⁴ viṇāsa³⁵ttāna³⁶ eṇanti eṇanti
 etam jhānakkham eva sivaṃ khemam uttamam abhīpethetānaṃ, etam paṭha-
 yamāno mātugāmā³⁷ siddhim anāthavaṇṇa na āreyya³⁸ ti.

90

Evam³⁹ vatvā jānava Mahāsattassa pādesu patitvā
 „bhante, tamhe nissāya mayā jīvitaṃ laddham, mau' amhi⁴⁰
 imāya pāpadhammāya vijjādhareṇa mārāpito⁴¹ ti Mahāsattah
 abhittavā. So pi 'ssa dhammaṃ desetvā „missā mā kiñci
 pāpam akāsi, silāni gaṇhā⁴² ti tam pañcasilesu patitthāpesi.
 Dānava „ahaṃ kucchinaṃ pariharanto pi⁴³ rakkhituṃ na sak-
 komi, aṇṇo⁴⁴ ko rakkhissatiti⁴⁵ tam ayyojetvā attano araṇ-
 ṇam eva pāvisi⁴⁶”.

Sattihā imam desamā⁴⁷ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam saro-
 dhāne⁴⁸ (Saccapariyosāne ukkanthito⁴⁹ sotāpattiphale patitthahā): „Tadā
 dibbacakkhukatāpa⁵⁰ ahaṃ eva ahoṣu⁵¹ ti. Samuggajātakaṃ⁵².

¹ C¹ -itthā. B¹ andhitaropamugga. ² B¹ omite ugga. ³ C¹ bhava. ⁴ C¹
 pālit. C² pāritvethā, B² pānarivethā. ⁵ B² omite ma. ⁶ C² omite at. ⁷ B²
 okka. ⁸ B² maññikam. ⁹ C² B² -ti, C² -ti. ¹⁰ C² -ti, C² -ti. B² aṇṇam.
¹¹ B² mayam. ¹² B² omite sa. ¹³ C² -im, B² -ti. ¹⁴ C² -lappapī. ¹⁵ B²
 -yattā. ¹⁶ B² -o. ¹⁷ C² -atta. ¹⁸ B² adda hi. ¹⁹ B² mātugāma nissatā.
²⁰ C² -na. ²¹ C² nissāna, B² nissatthāna. ²² B² evaṇa. ²³ B² laddhi samhi.
²⁴ B² -hihi. ²⁵ B² adda tad. ²⁶ C² -a. ²⁷ B² -itth, C² -siri. ²⁸ B² agamā.
²⁹ B² dhamma. ³⁰ B² -takkhū. ³¹ B² adda pana. ³² B² adda desamam.

11. Pāṭimamsajātaka.

Na kko me ruccatīti. Idam Sattā Jetavana viharanto
 Indriyasamvarasā¹ ārabhā kabbasi. Ekasmim hi samaye taṇ-
 bhikkhū Indriyena aguttadvārā² ahesuṃ. Sattā ime bhikkhū ova-
 5 dāna vattatīti³ Anandatheroessa vatrā⁴ aniyamavasena bhikkhasam-
 gāmaṃ sannipātāpetvā alomkatupallāṃkavaramaññagato⁵ bhikkhū
 ānandeto⁶ „bhikkhave, bhikkhunā nāmarupādīṇa subhanimittavasena⁷
 smṛtāṃ gandhūṃ⁸ na vattatī”, tace hi tasmiṃ samaye kalam karoti
 nirayādīṇa niblattati, tasmā rūpādīṇa subhanimittāṃ mā gandhittha⁹.
 10 bhikkhunā nāmarupādīgocareṇa¹⁰ na bhavitabbam, rūpādīgocarā hi
 dīṭṭhe va¹¹ dhamme mahāvimāsaṃ pāpuṇanti, tasmā varasā¹² bhik-
 khave sattāya ayonālākāya sakkhandriyaṃ sampāṇamāṭṭha¹³ ti
 eittāretvā „tophākaṃ rūpaṃ olokanaṃkāle pi atthi anlokanaṃkāle¹⁴ pi,
 olokanaṃkāle subhavasena anloketvā subbhavasena¹⁵ eva¹⁶ olokeyyātha,
 15 evaṃ attano gocarā¹⁷ na parihāyissatha, ko¹⁸ pama tuppākaṃ gocaro¹⁹
 ti” cattāro satipatthānā²⁰ ariyo atthāṅgiko maggo mava lokutara-
 dhammā²¹, etasmiṃ hi²² vo gocare caratāṃ²³ na lacchati Micro oḷā-
 rum²⁴, tace pama kilesavasaikā²⁵ hotvā subhanimittavasena olokesatha
 Pāṭimamsajātulo viya attano gocarā parihāyissathā²⁶ ti vattā at-
 20 tathā āharī:

Attito Bārānasiyaṃ Brahmaḍatte rajjam kārente
 Himavantaṇṭapasse²⁷ araṇṇāyutane pabbataguhāyaṃ anekasatā
 25 ejakā vasantī. Tesāṃ vasaṇatthānato avidūre ekissā guhāya
 Pāṭimamsa nāma sigāle Veniyā²⁸ nāma bhariyāya saddhīm
 vasaṭī. So ekadivasaṃ bhariyāya saddhīm vicaranto te ejake
 diavā „eken’ upāyena²⁹ imesaṃ maṃsaṃ khādītum vattatīti”
 cintetvā upāyena ekakaṃ³⁰ ejakaṃ mūresi. Te ubbo pi ejaka-
 mamsaṃ khādantā thāmasampannā ihūlasarirā ahesuṃ. Anu-
 pabbheṇa ejakā parikkhayaṃ agamaṃsu³¹. Tesāṃ antare

¹ B¹ -yaso sam-. ² C¹ gu-. ³ B¹ adda ānandatheroessa gatto. ⁴ B¹ adda
 taṇ-. ⁵ B¹ omitti smṛta. ⁶ B¹ gakkasid. ⁷ C¹ B¹ -ent. ⁸ B¹ -kathā ti.
⁹ B¹ -pāṭimamsa-. ¹⁰ B¹ -yasa. ¹¹ B¹ tasmā ratanti añ. ¹² C¹ sampāṇa-. B¹
 sampāṇapāṭṭha. ¹³ C¹ aluk-. C¹ ilo-. B¹ anilo-. ¹⁴ B¹ omitti ano. - - - - . ¹⁵ B¹
 -ram. ¹⁶ B¹ ka. ¹⁷ C¹ B¹ -ri. ¹⁸ B¹ adda cattāro satipatthānā cattāro pāṭi-
 patti. ¹⁹ B¹ -a. ²⁰ B¹ sammā, smṛtiṃ hi. ²¹ B¹ caratāṇaṃ. ²² B¹
 mava chiddam na lacchati micro oḷāṇa. ²³ B¹ -vasana. ²⁴ B¹ -padana. ²⁵
 C¹ -yāya, B¹ -veniyā. ²⁶ B¹ -sa up-. ²⁷ B¹ ekam. ²⁸ B¹ -ig-.

Meḷamūṭṭā' nāma ekā eḷikā vyattā ahoṣi. Upāyakasalo' sigālo
 taṃ māretunā asakkonto ekadivasam bhariyāya saddhim sam-
 mantento „bhaddhe, eḷakā khinā", imam eḷikam eken' upāyena'
 khāditaṃ vattati, ayaṃ paṇ' ettha upāyo: tvaṃ eḷikā va-
 gantvā etāya saddhim sakkhikā' hoḷā¹, atha te' tāya saddhim
 vissāse uppanne ahaṃ matālayaṃ karitvā² nipajjissāmi, tvaṃ
 etaṃ nṣasamkamitvā „āḷi"³, sāmiyo me mato ahaṃ ca anāthā,
 thapetvā taṃ aṇṇo me ṇātako u' atthi, eḷi roditvā kanditvā
 tassa sarirakiccāṃ karissāma⁴ 'ti vatvā taṃ gūḇhitvā⁵ āgac-
 cheyyāsī, atha naṃ ahaṃ⁶ uppatitvā givāya dasitvā māressā-
 mīti⁷. Sā⁸ „sādhū" 'ti sampatichhitvā tāya saddhim sakkhi-
 bhāvaṃ katvā vissāse uppanne eḷikam tatthā avoca. Eḷikā
 „āḷi"⁹, tava sāmikena sabbe mama ṇātakā khādita¹⁰, bhāyāmi,
 na sakkomi gantaṃ¹¹ 'ti āha. „Āḷi, mā bhāyī, matako kiṃ
 karissatīti"¹², „Kharamanto te sāmiko, bhāyāmi' evāhaṃ¹³ 'ti sā
 evaṃ vatvāpi¹⁴ tāya punappuna yāciyamāṇā „addhā mato
 bhavissatīti"¹⁵ sampatichhitvā tāya saddhim pāyāsī. Gacchanti¹⁶
 pi¹⁷ pana „ko jānāti kiṃ bhavissatīti"¹⁸ taṃmiṃ āsāṃkāya¹⁹
 sigālāṃ purato katvā sigālāṃ pariganhanti²⁰ yeva gacchati²¹.
 Sigālo tesam padasaddam sutvā „āgataṃ nu kho eḷikā" 'ti
 eisaṃ ukkhilpitvā akkhinī²² parivattetvā olokesi. Eḷikā taṃ
 tatthā karontam diṣvā „ayaṃ pāpadhammo maṃ vaṇicetvā
 māretukāmo²³ matālayaṃ dassetvā nīpanno²⁴ 'ti nivattitvā paḷā-
 yanti²⁵ sigālīyā „kaṃmā paḷāyanti" vutte taṃ kārāṇaṃ ka-
 thenti²⁶ paṭhamam gātham āha:

25

¹ C¹ omā-, B¹ mēḷamūṭṭā. ² C² -ā, C³ -āno, B² -āno, C⁴ -ā. ³ C⁵ ekakkhikā, B² ekā khinā. ⁴ B² -na up-. ⁵ C⁶ eḷikāya, B² sakkhi. ⁶ C⁷ baṇi, B² boṭha. ⁷ B² tvaṃ. ⁸ B² āhe-. ⁹ B² eḷikā. ¹⁰ C⁸ omāta taṃ gā-; B² taṃ gāheva. ¹¹ B² parāhaṃ. ¹² C⁹ omāta ekā. ¹³ B² omāta āḷi. ¹⁴ C⁹ khā-
 dā, C⁹ eḷitā. ¹⁵ B² omāta pi. ¹⁶ C¹⁰ -ā, C¹¹ -āno, B² -āno. ¹⁷ B²
 omāta pi. ¹⁸ B² karissatīti. ¹⁹ B² āsāṃkā. ²⁰ āḷi three MSS. -ā. ²¹ B²
 -antī. ²² B² omāta akkhinī. ²³ B² -māyā. ²⁴ C¹² -ā, B² nīpanno nivattiyā,
 omāntā paḷāyanti.

1. Na kho me ruccati¹ āhī Pūtimanāsassa pekkhanā,
etādiā sakkhāraṃ āraṇā parivajjaye ti. 97.

Tattha āhīti āpanasā, sakkhi² saḥyāko ti attho, etādiā sakkhāraṃ
ti evaṃpā saḥyāka apakkamitvā tam saḥyākaṃ āraṇā parivajjeyhī³ ti attho.

2. Evañ ca pana vatvā sā nivattitvā attano vasaṇatthānam
eva-gatā. Sigālī pi⁴ tam nivattetum asakkonti tassā kujjhivā
attano sāmikaas⁵ eva santikaṃ gantvā pajjhāyamānā nisīdi.
Atha nañ sigālo garahanto dutiyaṃ gātham āha:

3. Ummattikā ayañ⁶ Veñ⁷, vañneti patino sakkhiñ⁸,
10 pajjhāti patigacchantiñ⁹ āgataṃ Meḷamātarañ¹⁰ ti. 98.

Tattha Veññi¹¹ tassā nāmañ, vañneti patino sakkhiñ ti paṭhamasā
eva attano sakkhiñ sikkhā mayi asambhaviṇṇasikkā āgamissati¹² so¹³ santikaṃ
matālayaṃ karohi ti patino santika vañneti, aha nañ idañ āgataṃ mama santi-
kaṃ anāgatvā va patigacchantiñ¹⁴ Meḷamātarañ¹⁵ pajjhāyati ammodati.

12. Tam sutvā sigālī tatiyaṃ gātham āha:

4. Tvañ kho si samma ummatto dummedho avicakkhano
yo tvañ matālayaṃ katvā akālena vipekkhasi ti. 99.

Tattha avicakkhano ti vicārapapāññābhito, akālena vipekkhasi
eikāya attano santikaṃ anāgatvā¹⁶ eva¹⁷ olokesi ti attho.

- 20 1. Na akāle vipekkheyya kāle pekkheyya paññito,
Pūtimanāso yañ¹⁸ pajjhāti¹⁹ yo akāle vipekkhatī ti. 100:
ayañ aññāsambuddhiṃgāthā.

- Tattha akāle ti kāmāguse ārabhā subbhavassa cittuppatikkā²⁰, ayañ hi
bhikkhuno rūpañ oloketum akāle nāma, kāle²¹ ti asubbhavassa anussativassena
25 kassāvasanena va rūpārahānakāle²², ayañ hi bhikkhuno rūpañ oloketum²³ kāle
nāma, tattha akāle āvattakāle²⁴ rūpañ oloketum mahāvīrasaṃ papunāhi²⁵
Hāriyāśaka-Lomasaḥasapajjhakāhi²⁶ dipetabbam, kāle asubbhavassa oloketum²⁷
arohatte paṭṭibhāsi²⁸ Asanthakammāṭṭasantharavattitvā kassatabbam, Pūti-
manāso yañ pajjhāti²⁹ bhikkhavo yañ Pūtimanāsaṃsigālo akāle sikkhā oloketvā

¹ B¹ ruggati. ² C¹ -i. ³ B¹ omte pi. ⁴ C¹ -kāyam. ⁵ C¹ B¹ -i. ⁶ C¹
sakkhi, B¹ sama, B¹ sakkhi. ⁷ C¹ B¹ pajjhāyati, C¹ B¹ -gacchanti, C¹ -gacchati,
B¹ patigacchanti. ⁸ B¹ meya. ⁹ C¹ senti. ¹⁰ B¹ sikkhā vāsiṇā ga-. ¹¹ B¹
patino. ¹² B¹ -gacchati. ¹³ B¹ mendami-. ¹⁴ C¹ -gateyya, B¹ -gatiya. ¹⁵
C¹ ca. ¹⁶ B¹ pajjhāyati. ¹⁷ B¹ cittaṃpāṇakāle. ¹⁸ C¹ -to. ¹⁹ B¹ -tu. ²⁰ B¹
sikkhattha-. ²¹ all three MSS. -gacchati. ²² C¹ -to. ²³ C¹ -chanti.

attano gocarā parikkhā paññāyati evaṃ bhikkhū akāle subharaṇa rūpaṃ
oloketvā saḍḍaṭṭhānādigocarā¹ parikkhā dīṭṭhadhamma samparāye pi jhāyati²
paññāyati kīlmanati.

Veṇī pi kho sigālī Pūtimamaññam samassāsetvā³ „sāmi, mā
cintesi, ahaha tvaṃ pana pi upāyena ānessāmi, tvadā āgamana-
kāle⁴ appamatto ganheyyāsīti⁵“ tassā santikaṃ gantvā „āhi,
tava āgatahāro⁶ yeva no atthāya⁷ jāto, tava⁸ āgatakālaṃ⁹
yeva hi¹⁰ me sāmiko satim paṭilabhi, idāni jīvati, ehi¹¹ tena
saddhimi paṭisanthāraṃ karohi¹²“ vatvā pañcamam gātham āha:

a. Piyam kho āhi me hotu, punnapattam dadāhi me,
paṭi sañjivito mayhaṃ, eyyāsi piyapucchikā¹³ ti. 101.

Tattha punnapattam dadāhi me ti piyakkhānā¹⁴ akkhiyati¹⁵ mayham
tutthāham dehi, paṭi sañjivito ti mayham sāmiko sañjivito uṭṭhito ārogo¹⁶
ti attho, eyyāsi mayā saddhim ārogo¹⁷ ārocā.

Elīkā „ayam pāpadhammā maṃ vañcetukāma, syuttamā¹⁸
kho pana paṭipakkhakaranaṃ¹⁹, upāyen²⁰ eva naṃ vañcessā-
mīti²¹“ cintevā chaṭṭham gātham āha:

a. Piyam kho āhi te hotu, punnapattam dadāmi te,
mahatā ca²² parivārena esaṃ, kayirāsi bhojanam ti. 102.

Tattha esaṃ ti āgamassimi, āgacchamīti²³ sa attano rakkhā²⁴ karā²⁵
mahantaṃ parivārena āgacchassimā.

Atha naṃ sigālī parivāraṃ pucchanti²⁶

a. Kidaṃ toyham parivāro yesaṃ kāhāmi bhojanam,
kiṃnāmaka²⁷ ca te sabbo, te²⁸ me akkhāhi pucchitā ti 103.
sattamaṃ gātham āha. Sā ācikkhanti²⁹

a. Māliyo Caturakkho ca³⁰ Piṅgiyo³¹ atha Jambuko³²
ediṃ mayham parivāro, tesuṃ kayirāsi³³ bhojanam ti 104.
aṭṭhamam gātham āha.

¹ C¹ -nigocarā corr. to -nādigocarā. B² -nāpocara. ² B² socati. ³ B² assāsi. ⁴ B² āgata-. ⁵ B² adda varā. ⁶ B² āgatakalā. ⁷ B² attho. ⁸ C² tava. ⁹ C² -kaṃmāhi (instead of -kaṃmāhi) ¹⁰ B² omitti ti. ¹¹ B² nahi. ¹² B² karohi. ¹³ C² -pucchikā, B² -pucchitā, B² gīsa pucchitā. ¹⁴ B² piyakānam āgataṃ. ¹⁵ C² B² ā-. ¹⁶ B² omitti ārogo. ¹⁷ C² -pakke-, B² paṭipakkhikā-. ¹⁸ B² omitti ca. ¹⁹ B² āro-. ²⁰ C² -ti, B² -tam. ²¹ B² āro-, C² kiṃnāmaka. ²² B² tam. ²³ C² B² -ti. ²⁴ B² caturakkhena, B² -rakkhova. ²⁵ B² māliyo, B² piṅgiyo. ²⁶ B² -nyo. ²⁷ C² -rāhi, C² -rāhi, B² -rāhi, B² karirāpi.

Tattha te me¹ ti te parivāro² mayham lokkha. Mūḷho ti sūni catunneho
sunnakkhāno nāmihi.

„Tattha ekekassa pañca sunakhasatāni³ parivāro ti⁴ evam
divhi⁵ sunakhasahasaschi parivāritā āgamiṣṣāmi⁶“ vatvā „sace
te⁷ bhojanam na lubbhassanti tumhe pi dve jane māretvā khā-
dissanti⁸“ āha. Tam sutvā sigāhi bhūta „alam imiṣṣā tattha-
gamanena, upāyen⁹ assā¹⁰ anāgamanam eva karissāmi¹¹“ cintetvā
navamaṃ gātham āha:

9. Nikkhaṇṭāya agārasmā bhaṇḍakam pi vinassati,
10 ārogyam ājīno vajjam, idh¹² eva vasa, mā gamā¹³ ti. 105.

Tass' arho: āh, tava peṇa bahubhaṇḍakam atthi. tam te nikkhaṇṭāya¹⁴ agā-
rasmā nirārukkham¹⁵ bhaṇḍakam vinassasati¹⁶, aham eva te ājīno saharāsaṃ
ārogyam vajjam vadissāmi, tam idh¹⁷ eva vasa, mā gamā¹⁸ ti.

Evā ca pana vatvā maraṇabhayaḥkhittā vegena sāmikassa
15 santikam gantvā tam gahetvā¹⁹ palāyi. Te pana tam thānam
āgantum²⁰ nāsakkhimaṃ.

Sutthā imam desanum²¹ āharitvā jāṇakam samodhātosi: „Tatā
aham tasmim thāne vasaṃjettarukkhe²² nibbattadevutā abhoṃ“ ti.
Pūtimam ajātakam²³.

26 12. Tittirajātaka.

Ye te puttako ti. Idam Sutthā Gijjhakūḷe viharanto
radhāya parissakkhamaṃ ārubbha katesi. Tasmim²⁴ hi samaye
dhammasabhāyaṃ kutham samutthāpesom: „aho²⁵“ Evaso Deradatto
nālaḷḷe anariyo evam uttamaḡuṇadharassa Sammāsambuddhassa Aṭṭa-
25 sattomaṃ radhāya ekato hutvā dhammagaḥapayojam-āḷāḡjham-nāḷāgiri-
viseḡjjamehi²⁶ radhāya upāyam karēti²⁷. Sutthā āgantvā „kāya na
ttha bhikkhave etarahi kathāya sammisimā²⁸“ ti pucchitvā „māya

¹ B¹ tam me. ² B² kama parivāro. ³ B³ pañcapañcesu. ⁴ B⁴ parivārenti.

⁵ B⁵ evam hi dve. ⁶ B⁶ omite te. ⁷ B⁷ upāyenaḡam. ⁸ C⁸ gati, B⁸ idhe vasa
māgatā, B⁹ lūhe sa māgatā. ⁹ B⁹ atthiḡ te yaḡ nikkhaṇṭāya. ¹⁰ B¹⁰ anā. ¹¹

C¹¹ -si, B¹¹ vinassati. ¹² C¹² gati, B¹² idhavasamāgamāhi. ¹³ B¹³ omite tam ge-
¹⁴ B¹⁴ gantum. ¹⁵ B¹⁵ dhammāde. ¹⁶ B¹⁶ -jettakaru. ¹⁷ B¹⁷ adde ekādasasamāhi.

¹⁸ B¹⁸ -ā. ¹⁹ B¹⁹ omite aho. ²⁰ C²⁰ B²⁰ -āḷāgiri-.

pāma¹ "ti vatte „na bhikkhāre idāni² eva pabbhe pi³ Devadatto mayham
cadhāya parissakki⁴. idāni pana me tāsamattam pi⁵ kāmā nānakkhātī⁶“
vatvā attam āhāri:

Attā Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe-rajjam karento eko
disāpāmokkko ācariyo Bārāṇasīyaṃ pañcasatānaṃ mānavakānaṃ⁷
sippaṃ vācento ekadivasaṃ cintesi: „mayham idha vasantassa
palibodho⁸ hoti, mānavānaṃ⁹ pi sippaṃ na niṭṭhāti, Himavanta-
padese araṇṇāyatanam¹⁰ pavasiṭvā tathā vasanto vācessāmi¹¹“.
So mānavakānaṃ kathetvā tilatāṇḍulatelavatthādini gāhāpetvā
araṇṇaṃ pavasiṭvā¹² maggato avidāraṭṭhāne paṇṇasālam karetvā¹³
nivāsaṃ kappesi. Mānavāpi attano attano¹⁴ paṇṇasālam karimaṃ.
Mānavānaṃ nātaka¹⁵ taṇḍulādini pesenti, ratthavāsinaṃ pi „disā-
pāmokkhācariyo¹⁶ kira araṇṇe asukaṭṭhāne nāma vasanto sip-
paṃ uggaṇhāpeti¹⁷“ tassa taṇḍulādini abhiharanti, kantāra-
paṭipannāpi denti, aññataro puriso khīrapāsatthāya savaḥham¹⁸
dibhenū¹⁹ pi²⁰ adāsi. Ācariyassa paṇṇ²¹ paṇṇasālaya santiko
dvīhi potakehi saddhimi ekā godhā vasa²², siḥavyagghāpi²³ ssa
upaṭṭhānaṃ āgacchanti. Eko tittiro pi tathā nibaddhāvāso
aheṣi, so ācariyassa mānavānaṃ mante vācentassa sutvā tayo
pi vede uggaṇhi. Mānavā tena saddhimi ativiesāsikā ahesuṃ.²⁴
Aparabhāge mānaveṣu nipphattiṃ²⁵ appattesse yeva ācariyo kalam
akāsi, mānavā tassa sariraṃ jhāpetvā vālukāthāpaṃ²⁶ katvā
oṇāpupphehi pūjetvā rodanti paridevanti. Atha te²⁷ tittiro
„kasmā rodatha²⁸“ ti āha. „Ācariyo²⁹ so sippe anīṭṭhite yeva
kālakato, tasmā rodāma³⁰“ ti. „Evam sante mā cintayittha³¹,
ahaṃ vo sippaṃ³² vācessāmi³³“. „Tvam katham jānāsi³⁴“.
„Ahaṃ ācariye tumhākaṃ vācento sutvā va³⁵ tayo vede paguṇe
akāsi³⁶“ ti. „Tena hi attano paguṇabhāvaṃ amhe jānāpehi³⁷“.

¹ B⁴ -akkharitī. ² B⁴ omits idāni pana - - - nānakkhātī. ³ B⁴ -vahanam. ⁴
B⁴ -na. C⁴ -na corr. to -nam. ⁵ tathā - - pavasiṭvā wanting in B⁴. ⁶ C⁴ omits
one attano. ⁷ B⁴ adds tasmā. ⁸ B⁴ -makkhā ā-. ⁹ B⁴ gar-. ¹⁰ C⁴ -a. ¹¹
B⁴ -nam, omitting pi. ¹² B⁴ omits pa-. ¹³ B⁴ -anti. ¹⁴ all three MSS.
utpā-. ¹⁵ C⁴ loka-. B⁴ vālukāya, C⁴ vālukā-. ¹⁶ B⁴ na. ¹⁷ C⁴ -yo. ¹⁸ B⁴
santittha. ¹⁹ B⁴ omits si-. ²⁰ B⁴ omits va.

Tittiro „teṇa hi supāthā“¹ 'ti tesam gaṇḍhigaṇṭṭhānam² eva
 pabbatamatthakā³ nadinā otārento viya osāresi. Manavā haṭṭha-
 tuṭṭhā hūvā tittirapaṇḍitaṣṣa santike sippaṃ paṭṭhapesuṃ.
 So pi diṣāpāmokkhācariyaṭṭhāne⁴ thatvā te⁵ sippaṃ vācesi.
 5 Manavā tassa suvaṇṇapaṇḍaraṃ karitvā opari vitānaṃ⁶ ha-
 dhitvā suvaṇṇatattake madhulājādini upaharantā nānāvannehi
 pupphehi pūjenta mahantaṃ sakkāraṃ karimsu. „Tittiro kira
 araṇṇāyatane paṇḍasate mānave⁷ mante vāceti“⁸ sakala-
 Jambudīpe pākato ahoṣi. Tada Jambudīpe giraggasamajjasa-
 10 diṣaṃ⁹ mahantaṃ chaṇaṃ ghoṣayimsu. Mānavānaṃ mātāpitara
 chaṇadassanattāya¹⁰ Agacchantū¹¹ 'ti pesesuṃ. Mānavā tittiraṣṣa
 ārocetvā tittirapaṇḍitaṃ ca¹² sabbaṃ ca assamaṇapadaṃ godhaṃ
 paṭicchāpetvā¹³ attano attano nagaraṃ gamiṃsu¹⁴. Tada eko
 niggaṭṭiko¹⁵ dṛṭṭhatāpaso tattiha tattiha vicaranto tam thānaṃ
 15 pāpuṃ¹⁶. Godhā tam¹⁷ diṣvā paṭisaṇṭhāraṃ katvā „su-
 kaṭṭhane taṇḍulā“¹⁸ sukaṭṭhāne telādini atthi, bhattaṃ pa-
 citvā bhuñjā¹⁹ 'ti vatvā gocarattāya gatā. So²⁰ pāto va
 bhattaṃ pacitvā dve godhāputtake²¹ māretvā rasaṃ katvā
 bhuñji²², diṣvā tittirapaṇḍitaṃ ca vacchakaṃ ca māretvā khādi,
 20 sāyaṃ dhenuṃ āgataṃ²³ diṣvā tam pi māretvā maṃsaṃ khā-
 dितvā rukkhamaṇe nipajjitvā gharughurāyanto²⁴ niddaṃ okkama.
 Godhā sāyaṃ āgantvā puttake apassanti upadhārayamānā vi-
 cari. Rukkhadevatā godhaṃ puttake adisvā kampamānaṃ
 oluketvā khandhavivare dībhanubhāvena thatvā „godhe, mā
 25 kampi, iminā pāpapurisena tava puttakā ca tittiro ca vaccho
 ca dhenō ca māritā, gīvāya²⁵ ḍasitvā jīvitakkhayaṃ pāpehiti“²⁶
 sallapaṇṭi paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

¹ C² supā, C¹ supā corr. to supāthā. ² B² omits one gaṇṭhi. ³ B² -ka. ⁴ B² -yamaṭṭhāne. ⁵ B² tesam. ⁶ B² -na. ⁷ B² -caraka. ⁸ C² -samnerasa-
 dāsaṃ, B² giraggasamajjādiṣaṃ, B² giraggasamajjādiṣaṃ. ⁹ B² chaṇaṃ.
¹⁰ B² -am, omitting ca. ¹¹ C² -cchādetvā, B² -cchādiṣetvā. ¹² B² -kameva
 agamāna. ¹³ B² nikāruṇiko. ¹⁴ B² sampā. ¹⁵ C² nam. ¹⁶ B² -ladi.
¹⁷ B² -khi. ¹⁸ B² tāpaso. ¹⁹ B² godha-. ²⁰ B² khādi in the place of rasaṃ
 k. bh. ²¹ C² -ti, B² dhenū agacchantam. ²² B² gharugharā. ²³ B² adda nam.

1. Yo te puttake akhādi dinnabhatto¹ adūsake
tasmim dāṭhaṃ nipātehi², mā te-muccittha jīvato ti³. 106.

Tatha dinnabhatto¹ ti bhaddam pacivā bhūṭā² 'ti teyā dinnabhatte³,
adūsake ti middesa nīreparādhe, tasmim dāṭhaṃ ti⁴ tasmim pāpapurisa ca-
tasso pi dāṭhā⁵ nipātehi⁶ adhiṭṭhāya, mā te-muccittha jīvato⁷ ti jīvato⁸ 2
sajjito hontā tava hatthato esa⁹ pāpadhammo mā mueri¹⁰ makkhaṃ mā la-
khaṭa, jissakkhayaṃ¹¹ pāpēhi¹² aṭṭha.

Tato godhā dve gāthā abhāsi:

1. Ākinnaluḍdo poriso dhāṭivelaṃ¹³ va makkhito,
padesaṃ taṃ¹⁴ na passāmi yattha dāṭhaṃ¹⁵ nipātaye. 107. 10
2. Akutaññussa posassa niccaṃ vivaraḍassino (I, 222: Dh. p. 148.)
sabbhaṃ¹⁶ ce patharim dajjā n' eva naṃ abhirādhaye ti. 108.

Tatha ākinnaluḍdo ti gāḷhaluḍdo¹⁷, vivaraḍassino ti chiddaṃ
ottharim patijjesasassa, eva naṃ abhirādhaye ti svarūpaṃ puggalaṃ sa-
haleṃ patharim dento¹⁸ pi tosetum na sakkuneyya, kimaṅga¹⁹, 'pañṇaṃ' bhatta- 15
mattāḍiyikā ti dasseti.

Godhā evaṃ vatvā „ayaṃ pabujjhivā mum²⁰ pi khā-
deyyā²¹ 'ti attano jivitaṃ rakkhamānā palāyi. Te pi paṇa
sihavyagghā tittirassa sahāyakā va²². Kadāci²³ pi²⁴ te āgantvā
tittirāṃ passantī, kadāci²⁵ so gantvā tesāṃ dhammaṃ desetvā 20
āgacchati. Tasmim paṇa divase siho vyagghaṃ āha: „samma,
ciradittho no²⁶ uttiro, ajja sattatthadivasā honti²⁷, gaccha tāv'
assa pavattim natvā ehi²⁸. Vyaggho „sādhū²⁹ 'ti sampā-
ticchitvā godhāya palātakale³⁰ taṃ thūnaṃ patvā taṃ pāpa-
purisaṃ niddāyantaṃ passi. Tassa jaṇantare tittirapanditassa. 25

¹ B¹ - a. ² B² tasmim adhe nipātehi. ³ mā - ti wantug in B⁴, B⁵ muñcitā
jivato, C⁶ jivito. ⁴ B⁴ - dhl. ⁵ B⁴ - an. ⁶ B⁴ tasmim adhe nipātehi ti. ⁷
B⁴ adhā. ⁸ C⁶ jivito, B⁴ muñcitā jivato. ⁹ B⁴ jito. ¹⁰ B⁴ eso. ¹¹ B⁴
muñca. ¹² C⁶ add na. ¹³ B⁴ dhāṭivelaṃ, B⁵ nativelaṃ. ¹⁴ C⁶ padesamaṃ,
C⁶ padesantaṃ. ¹⁵ C⁶ dāṭhaṃ. ¹⁶ C⁶ B⁴ sabbhaṃ. ¹⁷ B⁴ kakkhalu-. ¹⁸ B⁴
dadanto. ¹⁹ B⁴ - an. ²⁰ C⁶ mama, B⁴ maṃ. ²¹ B⁴ amita va. ²² B⁴ kadhāci.
²³ B⁴ omite pi. ²⁴ piṭe - - kadāci wantug in C⁶. ²⁵ B⁴ cirāṃ na dittho. ²⁶
B⁴ omite he-. ²⁷ C⁶ B⁴ palāyanaṃ.

lomāni paññāyanti, dhenuyā ca vacchakassa ca atthini paññā-
yanti. Vyaggharājā tam sabbaṃ dievā suvaṇṇapañjare ca
tittirapaññitani adisvā „Imiṇā pāpapurisaṇ' ete' maritā bhavis-
santi" tam pādeṇa paharivā atthapesi¹. So tam² dievā
3 bhūtataṣṭo va ahesi. Atha naṃ vyaggho „tvam ete māretvā
khāditi"³ pucchi. „N' ēva māremi na khādāmi"⁴. „Pāpa-
dhamma, tayi amāreṇte sūño ko māressati⁵, kathesi⁶, akathen-
tassa te jīvitam n' atthiti"⁷. So maraṇabhayaabhito „āma
sāmi, godhapotake⁸ vacchakaṃ ca dhenuṃ ca māretvā khādī"⁹,
10 tittiraṃ pana na māremi"¹⁰. So tassa bahum kathen-
tassāpi¹¹ asaddahivā „tvam kuto āgato sīti"¹² pucchivā
„sāmi Kālīngaratthe¹³ vāṇijakāṇam bhaṇṇikam¹⁴ vabanto
jīvikahetu"¹⁵ idaṃ e' idaṃ ca"¹⁶ kammaṃ katvā idāci 'mhi"¹⁷
idhāgato¹⁸ ti tona sabbasmiṃ attanā katakamme kathite
13 „pāpadhamma, tayi tittiraṃ amāreṇte sūño ko māressati, ehi
sihassa tam migarañño santikam¹⁹ nessāmi"²⁰ tam purato
katvā tāseṇto agamāsi. Sīho²¹ vyaggharājānaṃ²² tam āneṇṇaṃ
dievā²³ vyagghaṃ pucchanto catutthaṃ gātham āhu:

„Kin na Subhā taramānarūpo
20 paścāgato si saha mābavana,
kim kīcam²⁴ atthaṃ idha-m-atthi teyhaṃ,
akkhāhi me pucchito etam atthaṃ ti. 109.

Tatha Subhā²⁵ ū vyagghaṃ nāmaṇḍapari, vyagghassa ki purimatāyo
manāpo hoti, tona tam²⁶ evam āhu, kim kīcamatthaṃ²⁷ idhamatthi
23 teyhaṃ ū kim kīcamatthi atthasamhiṇṇaṃ imiṇā māreṇṇa idha atthi teyhaṃ,
akkhāmanatthaṃ²⁸ ti pi pātho, ayaṃ eva attho.

¹ Ca - senevate, B² - eva, omitting etc. ² B¹ atthi. ³ B² p. ⁴ B¹ - dadi.
⁵ B¹ māressati. ⁶ B² kathesi corr. to kathesi tona kīcamā. ⁷ C² - mhi.
B¹ jīvitam paññitanti. ⁸ B² - puttaka. ⁹ B¹ khādīmi? ¹⁰ C² - mī. ¹¹ B¹
- tassāpi. ¹² B² āgacchati. ¹³ B¹ Kālīngarattham. ¹⁴ C² - ja. B¹ bhaṇṇam.
¹⁵ B¹ jīti. ¹⁶ B¹ omite idaṃ. ¹⁷ B¹ omite mhi. ¹⁸ B¹ sihaya mī - - sū-
tike tam. ¹⁹ B¹ sihaya. ²⁰ C² - jāna, B¹ omite vya. ²¹ B¹ omite di. ²²
C² kīki, B¹ ki - corr. to kīki. ²³ C² - naṃ. ²⁴ B¹ kīki - corr. to kīki.

Tam sutvā vyagghe pañcamam gātham āha:

3. Yo te sakha daddare sādhanurūpe
tassa vadham¹ parisamkamī ajja.
purisassa kammāyatanāni sutvā
nāham sukhiṃ² daddaram ajja maññe ti. 110.

5

Tattha daddare ti tittiro, tassa vadham³ ti assa tittirajassakassa
manohā purisā⁴ ajja vadham⁵ parisamkamī, nāham sukhiṃ ti assa ajja
daddaram sukhiṃ ārogam⁶ na maññamī.

Atha eho chaṭṭham gātham āha:

4. Kāni⁷ assa⁸ kammāyatanāni assu
purisassa vattisamodhānatāya⁹,
kamī vā paṭiññam purisassa sutvā
parisamkasi daddaram mānavaṇā¹⁰ ti. 111.

10

Tattha assa ti assasi, vattisamodhānatāya¹¹ ti jhānānānāmo-
dhānatāya¹² ātā manā unāsa āramo sammāhi nuyham kathaṇṇi tattha, mā-
navaṇā ti āha sutvā tathā mānavaṇa nuyham parisamkasi.

Ath¹³ assa kathamā vyaggharājā sesagāthā abbhāsi:

5. Cippā¹⁴ Kālīngā¹⁵, caritā¹⁶ vaṇijjā¹⁷,
vettācāro samkupatho pi cippo¹⁸,
naṇehi cippam saha vākarehi¹⁹,
daṇḍehi²⁰ yuddham pi²¹ samajjamajjhe. 112.
6. Baddhā kulīnā, mitam ājjhakena²²,
akkhā jītā, samyamo abbhāsitā,
abbhūtatā²³ pupphakam²⁴ adḍharattam,
hatthā daddhā piṇḍapaṭiggahena. 113.

10

15

¹ B¹ vadhi. ² C² -i, C³ B³ -i. ³ B⁴ vadhiṃ. ⁴ B⁵ -sammā. ⁵ B⁶ ārogam.

⁶ B⁷ kathaṇṇa. ⁷ B⁸ vuttā. ⁸ B⁹ vuttā, C¹⁰ -vattā. ⁹ C¹¹ B¹² -a. ¹⁰ C¹³
-a, B¹⁴ kalingā. ¹¹ B¹⁵ vja-. ¹² C¹⁶ vattā, B¹⁷ vaṇijjā, B¹⁸ vācā. ¹³ B¹⁹ vā-
cippo, C²⁰ ca dāṇḍo. ¹⁴ B²¹ -ka-. ¹⁵ C²² -a, B²³ -ma. ¹⁶ B²⁴ yuddham pi,
B²⁵ yuddham vi, C²⁶ -anā. ¹⁷ B²⁷ -mālakena, B²⁸ pttimālakena. ¹⁸ B²⁹ appahī-.

¹⁹ B³⁰ appahā, B³¹ putthakam.

« Tāni 'ssa kammāyatanāni assuhi'
 purisaṃsa vattisaṃmodhānatāya',
 yathā ayuṃ dissati tomapiṇḍo
 gāvo hatā, kiṃ pana daddaraṃsā 'ti. 114.

- 10 Taṭṭha cīṇa¹ kālīṇā² ti vāṭṭakānaṃ bhāṇaṃ vahanṭena kira tena³
 Kālīṇasattāha⁴ cīṇaṃ, carita⁵ vāṭṭijā ti⁶ vāṭṭijāpi tena hatā, vattā-
 cāro ti vatteti saṃsaritabbho, saṃkupaṭho pi cīṇo ti khāṇasamaggo pi
 valakijjā, nāṭakīti jīvitaṭetu yeva nāṭakī pi sadhūṃ cīṇaṃ, sāha vāka-
 rāṭi⁷ vākari⁸ vahanṭena vākeru⁹ ti¹⁰ pi saddhūṃ caritaṃ, daddaraṃ yuddhaṃ
 10 ti dandayuddhaṃ¹¹ pi kira tena yujhitaṃ, daddhā kullikā ti sakkoṭṭāpi
 kira tena daddhā¹², mitaṃsajhāṇa¹³ ti¹⁴ dhaṇṇamāpakaṃmamaṃ pi kira
 tena kamaṃ, akkhaṇṭi¹⁵ jita ti akkhaṇṭhitaṃ¹⁶ veyyavaccaṃ karontena akkha-
 ṇaṭi¹⁷, samyama akkhaṇṭito ti jivitaruttā¹⁸ nīsaṃ pabbajante¹⁹ eva
 aṇṇasamama aṇṇanta, akkhaṇṭi²⁰ ṭhapitaṃ appaggharakaṃ karu²¹.
 15 pupphaṇaṃ²² ti lohitāṃ, idam vuttaṃ hoti mūḷa kira jivitaṃ²³ nīsaṃ
 vājapārakkhikaṃ²⁴ hatthapāda²⁵ chinditvā te²⁶ ānetā aṇṇaṃ²⁷ mpeḷḷa-
 petvā aṇṇamakkhaṇṭi paggharantaṃ lohitāṃ adharattasamaya taṭṭha gantā kunda-
 kaṭṭhamaṃ aṇṇaṃ dāva²⁸ ṭhapitaṃ ti, hatthā dāḍha²⁹ ti ajjīkapaḍḍajjama
 paṭṭajittakāle uṇṇapṭiṇṇaṭṭaṇṇaṃ³⁰ hatthapādaṃ kir' assa daddā, āṇṇiṇṇa
 20 kammāyatanāni³¹ ti³² assa³³ kammaṇi, assaṃ³⁴ ti aṇṇaṃ, yathā. ayaṃ
 ti yathā³⁵ stasaṃ jātantaṃ tittirapamapiṇḍo³⁶ dissati tittirā kāṭagena vedhitaṃ
 etāni : ete³⁷ eva so mūḷito ti, gāvo hatā kiṃ pana daddaraṃsā 'ti gāvo
 pi etena hatā, daddaraṃsa pana kiṃ hatthetabbhaṃ³⁸ arhā, kamaṃ eva taṃ na
 mūḷessatīti.

- 30 Siho taṃ purisaṃ pucchā : „mūḷito te tittirapandito³⁹ ti.
 „Āma sāmiti⁴⁰. Ath' assa saccavacanāṃ sutvā taṃ vissajjetu-
 kāmo ahosi, vyaggharājā pana „māretabbayuttako⁴¹ esa
 pāpo⁴² ti⁴³ tatth' eva⁴⁴ naṃ dāṭhāhi puharitvā⁴⁵ āvāṭaṃ

¹ Cī' assa, Bā' assa. ² Bā' vattā. ³ Cī' -a. ⁴ Cī' Bā' kālīṇā. ⁵ Cī' -aṇṇa, Bā' kīṇaṇṇa. ⁶ Bā' kālīṇasattāha. ⁷ Cī' -taṃ. ⁸ Cī' nī' Bā' nī, Cī' omite vāṭṭijāpi. ⁹ Bā' vākā. ¹⁰ Cī' -akāṇā, Bā' vākīraṇṇa. ¹¹ Cī' vākā, Bā' vākā. ¹² Bā' daddhā, Cī' daddhā. ¹³ Bā' pīṇamāṭakāṇā. ¹⁴ Cī' -ni. ¹⁵ Bā' akkhaṇṭiṇṇaṭṭaṇṇa. ¹⁶ Bā' jivita. ¹⁷ Cī' abyūḷi. ¹⁸ Cī' abyūḷi. ¹⁹ Bā' appahita agghantaṃ appaggharakaṃ, omittāṃ karuṇa. ²⁰ Bā' pupphaṇa. ²¹ Bā' jivitaṃ. ²² Bā' -na. ²³ Cī' -dehi. ²⁴ Bā' taṃ. ²⁵ Bā' -ja. ²⁶ Bā' karuṇakathuparā karu. ²⁷ Cī' -ba. ²⁸ Bā' tittira. ²⁹ Cī' assa, Bā' assa. ³⁰ Bā' adda assa. ³¹ Bā' adda pi. ³² Bā' kiṃ na hatthetabbhaṃ. ³³ Cī' -taṇṇa. ³⁴ Cī' adda pana. ³⁵ Bā' omite eva pāpo. ³⁶ Bā' adda vatvā. ³⁷ Bā' adda mūḷito.

khanitvā pakkhīpi. Mānavā āgantvā tittirapanditasm adisvā
roditvā paridevitvā pakkaminhu¹.

Satthā lomaṃ desamam² āharitvā „evam bhikkhave Devadatto
pubbe pi mayham vadhāya parisakkhi³“ vtvā jātakam samudhānesi :
„Tadā jāṭilo⁴ Devadatto ahoṃ, godhā Kisāgotamī⁵, vyaggho Mog-
gallāno, sīhe Sāriputto, disāpāmoṃkhaṇariyo⁶ Kassapo, tittira-
pandito aham evā⁷“ ti. Tittirajātakam⁸. Navanipāta-
raṇṇanā nīṭhitā⁹.

¹ It¹ pīvatissam. ² It² dhammado. ³ It³ -khatti. ⁴ It⁴ kuraṇe. ⁵ It⁵ up-
pakarāṇe. ⁶ It⁶ -moṃkhaṇe. ⁷ It⁷ addo dvādasamam, It⁸ daddarajh-. ⁸ It⁹
navanipātam jātakam nīṭhitam. Yattā yattā bhava jāto puriso hovaṃ pandito
abbhūpo mahāpuṇño bhārenti pīṭakattaram. Sakkarāḥ 1136 etc.

See vol I

3rd / 2/2/33

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI

Please help us to keep the book
clean and moving.